

Ellen G. White Estate

Η ΜΕΓΑΛΗ ΔΙΑΜΑΧΗ - ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΛΕΝΗ Γ. ΧΟΥΑΪΤ

Η Μεγάλη Διαμάχη

Μέρος Πρώτο

Ελλεν Γ. Ωηιτε

δπψριγητ © 2021
Ελλεν Γ. Ωηιτε Εστατε, Ινς.

Ινφορματιον αβουτ της Βοοκ

Οεριεω

Της εΒοοκ ις προιδεδ βψ της [Ελλην Γ. Ωηιτε Εστατε](#). Ιτ ις ινζλυδεδ ιν της λαργερ φρεε [Ονλινε Βοοκς](#) ζολλεςτιον ον της Ελλην Γ. Ωηιτε Εστατε Ωεβ σιτε.

Αβουτ της Αυτηορ

Ελλην Γ. Ωηιτε (1827-1915) ις ζονσιδερεδ της μοστ ωιδελψ τραν-σλατεδ Αμερικαν αυτηορ, ηερ ωορκς ηαινγ βεεν πυβλισηεδ ιν μορε τηαν 160 λανγυαγες. Σηε ωροτε μορε τηαν 100,000 παγες ον α ωιδε αριετψ οφ σπιριτυαλ ανδ πραςτιςαλ τοπιςς. Γυιδεδ βψ της Ηολψ Σπιριτ, σηε εξαλτεδ Θεσυς ανδ ποιντεδ το της Σςριπτυρες ας της βασις οφ ονε'ς φαιτη.

Φυρτηερ Λινκς

[Α Βριεφ Βιογραπηψ οφ Ελλην Γ. Ωηιτε
Αβουτ της Ελλην Γ. Ωηιτε Εστατε](#)

Ενδ Υσερ Λικενσε Αγρεεμεντ

Τηε ιεωινγ, πριντινγ ορ δωωνλοαδινγ οφ της βοοκ γραντς ψου ονλψ α λιμιτεδ, νονεζζλυσιε ανδ νοντρανσφεραβλε λικενσε φορ υσε σολελψ βψ ψου φορ ψουρ οων περσοναλ υσε. Τηις λικενσε δοες νοτ περμιτ ρεπυβλιςατιον, διςτριβυτιον, αςσιγνμεντ, συβλικενσε, σαλε, πρεπαρατιον οφ δεριατιε ωορκς, ορ οτηερ υσε. Ανψ υναυτηοριζεδ υσε οφ της βοοκ τερμινατες της λικενσε γραντεδ ηερεβψ. (Σεε [ΕΓΩ Ωριτινγς Ενδ Υσερ Λικενσε Αγρεεμεντ](#).)

Φυρτηερ Ινφορματιον

Φορ μορε ινφορματιον αβουτ της αυτηορ, πυβλισηερς, ορ ηωω ψου ζαν συπορτ της σεριςε, πλεασε ζονταςτ της Ελλην Γ. Ωηιτε Εστα-

τε ατ [μαιλῶηιτεεστατε.org](http://mailwhiiteestate.org). Ωε αρε τηανκφυλ φορ ψουρ ιντερεστ
ανδ φεεδβαςκ ανδ ωιση ψου Γοδ'ς βλεσσινγ ας ψου ρεαδ.

Δεδίκατιον

Το μψ βελοεδ φελλοω ζουντρψμεν, εσπεσιαλλψ τηε ονεσ λι-
ινγ ουτσιδε οφ Γρεεζε, Ι ωηολεηεαρτεδλψ δεδισατε τηισ μψ ηυμβλε
τρανσλατιον οφ α γρεατ βοοκ ωηιση ηας τοταλλψ ζηανγεδ μψ λιφε.

Ατ τηε τενδερ αγε οφ 13 ορ 14 Ι ρεαδ τηισ βοοκ φορ τηε φιστ
τιμε ιν ιτς Φρενζη εδιτιον. Βεζαυσε τηε οπεν στυδψ οφ ρελιγιουσ
βοοκς ωας νοτ περμιττεδ ιν τηε Τηεσσαλονισα ηομε οφ μψ ζηιλ-
δηροδ, ιτ ωας υσυαλλψ αφτερ μιδνιγητ ωηεν Ι ρεαδ τηισ βοοκ βψ
τηε λιγητ οφ αν οιλ λαμπ δυρινγ τηε γλοομψ ψεαρς οφ τηε Ναζι
οςζυπατιον. Φρεχυνετλψ τηε δαων φουνδ με ωιτη τηε βοοκ οπεν
βψ μψ πιλλοω. Μψ φιστ δυτψ εαση μορνινγ ωας το συμμαριζε τηε
στρικινγ ινφορματιον Ι ηαδ αβσορβεδ λιχε α σπονγε δυρινγ τηε νι-
γητ βεφορε, ανδ σηαρε ιτ ωιτη μψ δεουτ μοτηερ ωηο ωουλδ ζομε το
μψ ροομ εαγερ το ηεαρ τηε ποιγναντ ζηαιν οφ εεντς ωηιση υνφολδ
ιν τηεσε παγες.

Ονε δαψ, γεττινγ ουτ οφ βεδ, Ι πυτ μψ αρμς αρουνδ μψ μοτηερ”ς
νεσκι ανδ τολδ ηερ: «Ιτ ις νοτ τηε σαμε τηινγ· ιτ ις νοτ τηε σαμε
τηινγ ατ αλλ το ηεαρ τηε συμμαρψ φρομ με ας ιτ ις το ρεαδ εερψτηινγ
ιν δεταιλ, εξαστλψ τηε ωαψ ιτ ις στατεδ ιν τηε βοοκ.» Ανδ, ωιτη
εντηυσιασμ τψπισαλ οφ ψουτη, ανδ ωιτη α δετερμινατιον ωηιση ηας
εεν αστονισηεδ μψσελφ, Ι βολδλψ αδδεδ: «Σομεδαψ, ιφ Γοδ ωιλλ
γραντ με ηεαλτη ανδ ωισδομ, Ι προμισε τηατ Ι ωιλλ τρανσλατε τηισ
βοοκ σο νοτ ονλψ ψου ωιλλ βε αβλε το ρεαδ ιτ, βυτ αλλ οφ μψ
ζομπατριοτς μαψ ας ωελλ.»

Νοω, σο μανψ ψεαρς λατερ, τηε δρεαμ φιναλλψ ηας βεζομε ρε-
αλιτψ. Τηε φιστ ολυμε Ι τρανσλατεδ δυρινγ μψ λεαε οφ αβσενζε
ιν 1980. Τηε σεζονδ ονε Ι ηαδ φινισηεδ ιν 1982.

Φορ αλλ τηε ενζουραγεμεντ Ι ηαε ρεζειεδ δυρινγ τηατ τωο-ψεαρ
περιοδ, ας ωελλ ας φορ αλλ τηε λεττερς, ζαρδς, τελεπηνοε ζαλλς,
ανδ αλλ σορτς οφ ζοντατς φρομ διφφερεντ παρτς οφ τηε ωορλδ
δυρινγ τηε ψεαρς τηατ ηαε φολλοωεδ σινζε-ανδ δυρινγ ωηιση εα-
γερνεσς φορ ιτς πυβλιςατιον ραν σο ηιγη τηατ σομεονε συγγεστεδ
τηατ Ι σηουλδ γο αηεαδ ανδ τρανσλατε τηε βοοκ αλλ οερ αγαιν,

ιν τη σαδ ποσσιβιλιτψ τηατ μψ φιρστ τρανσλατιον ηαδ βεεν λoστ-
I εξπρεσσ μψ δεεπεστ αππρεσιατιον. Φορ τη λονγ δελαψ φορ ιτς
πυβλιζατιον, I ηυμβλψ τηανκ ψου φορ ψουρ κινδ πατιενζε.

Λατε ιν Σεπτεμβερ, 1989, μψ οριγιναλ μανυσκριπτ φιναλλψ ζαμε
το μψ ηανδς ανδ I ιμμεδιατελψ προζεεδεδ το σετ τηε ωηεελς ιν
μοτιον το ηαε ιτ πρεπαρεδ φορ τηε πριντερ. Πυβλισηεδ νου ιν τηε
Υ.Σ.Α., I αμ γλαδ το οφφερ τηε βοοκ ας α γιφτ το μψ φελλω
ζομπατριοτς φορ τηε νεω ψεαρ 1990 ας ωε αρε εντερινγ τηε μοστ
ζρυζιαλ δεζαδε οφ τηε μιλλενιυμ.

Τηατ τηε στυδψ οφ τηις βοοκ ωιλλ προε ας προφιταβλε ανδ
βενεφιζιαλ ιν τηε λιφε οφ τηε ρεαδερ ας ιτ ηας βεεν ιν τηε λιφε οφ
ιτς τρανσλατορ, ις μψ ηεαρτψ ωιση ανδ πραψερ.

Ελλψ Η. Εζονομου

Βερριεν Σπρινγς, Μιζηιγαν Υ.Σ.Α.

Δεζεμβερ, 1989

Προς τους αγαπητούς ομοεθνείς μου, ιδίως τους συμπατριώτες του αποδήμου Ελληνισμού, αφιερώνω ολόψυχα τη φτωχική μου αυτή μετάφραση ενός μεγάλου βιβλίου, η ανάγνωση του οποίου άλλαζε ολότελα τη ζωή μου.

Όταν στην τρυφερή ηλικία των 13 ή 14 ετών διάβασα για πρώτη φορά το βιβλίο αυτό στη γαλλική απόδοσή του κάτω από το φως του λυχναριού, στη γενέτειρά μου τη Θεσσαλονίκη κατά τα ζοφερά χρόνια της γερμανικής κατοχής, συνήθως μετά τα μεσάνυχτα—επειδή η μελέτη οποιουδήποτε θρησκευτικού βιβλίου απαγορεύονταν αυστηρά στην οικογένειά μας—πολλές φορές με βρήκαν τα χαράματα με το βιβλίο ανοιχτό πλάι στο προσκέφαλό μου. Η πρώτη μου δουλειά το επόμενο πρωί ήταν να συνοψίσω τα συγκλονιστικά γεγονότα που είχα απορροφήσει σαν σφουγγάρι την προηγούμενη βραδυά και να τα συμερισιθώ με την αφοσιωμένη μητέρα μου που ανυπομονούσε να μάθει τη συναρπαστική συνέχεια.

Μιά μέρα, βγαίνοντας απ' το κρεβάτι, πήδησα στο λαιμό της και με δακρυσμένα μάτια είπα: «Δεν είναι το ίδιο. Δεν είναι καθόλου το ίδιο οι συνοψισμένες πληροφορίες που σου δίνω με την ανάγνωση του βιβλίου ς' όλες του τις λεπτομέρειες, όπως ακριβώς είναι γραμμένο.» Και με τον ενθουσιασμό χαρακτηριστικό της ηλικίας εκείνης και με αποφασιστικότητα που ξάφνιασε κι εμένα την ίδια, πρόσθεσα: «Μιά μέρα, αν μου χαρίσει υγεία και σύνεση ο Θεός, υπόσχομαι να μεταφράσω ολόκληρο το βιβλίο αυτό για να μπορείς να το διαβάσεις όχι μόνο εσύ αλλά όλοι οι συμπατριώτες μας.»

Ύστερα από τόσα πολλά χρόνια, το όνειρο τελικά έγινε πραγματικότητα. Τον ένα τόμο μετέφρασα κατά τη διάρκεια της αδειάς μου το 1980. Τον άλλο τόμο τελείωσα το 1982. Για όλη την ενθάρρυνση κατά το διάστημα της διαίτας αυτής, καθώς και για όλα τα γράμματα, κάρτες, τηλεφωνήματα και όλων των ειδών τις επαφές από διάφορα μέρη του κόσμου στα χρόνια που κύλησαν έκτοτε (οπότε και η αδημονία για την εκτύπωσή του κορυφώθηκε, σε σημείο που κάποιος πρότεινε να ξαναμεταφράσω το βιβλίο απ' αρχής αν

τυχόν η πρώτη μου μετάφραση είχε χαθεί), εκφράζω τη βαθύτατη ευγνωμοσύνη μου. Για τη μεγάλη καθυστέρηση της εκτύπωσής του ταπεινά ζητώ την ευμενή επιείκεια όλων των ενδιαφερομένων.

[ι]

Αργά το Σεπτέμβριο του 1989 το αρχικό χειρόγραφο επέστρεψε στα χέρια μου και τυπωμένο τώρα το βιβλίο στις Η.Π.Α., το προσφέρω στους ομοεθνείς μου σαν δώρο για τον καινούργιο χρόνο 1990 καθώς μπαίνομε στην πιο κρίσιμη δεκαετηρίδα της χιλιετηρίδας.

Όπως η ανάγνωση του βιβλίου αυτού αποβεί ευεργετικότερη και αποδοτικότερη ακόμη για τη ζωή του κάθε αναγνώστη απ' ό τι στη ζωή της μεταφράστριάς του, αποτελεί την εγκάρδια ευχή και την προσευχή της τελευταίας.

Έλλη Γ. Οικονόμου

Βερριεν Σπρινγς, Μίσιγκαν Η.Π.Α.

Δεκέμβριος, 1989

Περιεχόμενα

Ινφορματιον αβουτ της Βοοκ	i
Δεδισατιον	iv
Αφιερωση	vi
Προλογος	ix
Εισαγωγη	xii
Κεφάλαιο 1: Η αγαπη και η μακροθυμια του θεου	21
Κεφάλαιο 2: Οι πρωτοι χριστιανοι αφοσιωμενοι και πιστοι ...	44
Κεφάλαιο 3: Απορριπτοντας το λογο του θεου	55
Κεφάλαιο 4: Υπερασπιζοντας την πιστη πανω απο τα ψηλα βουνα	68
Κεφάλαιο 5: Πνευματικη χαραυγη στην αγγλια	87
Κεφάλαιο 6: Ο θανατος δυο ηρωων	106
Κεφάλαιο 7: Ενα επικαιρο σκευος εκλογης	130
Κεφάλαιο 8: Ο λουθηρος μπροστα στη διαιτα	157
Κεφάλαιο 9: Ο ελβετος μεταρρυθμιστης	184
Κεφάλαιο 10: Μεταρρυθμιστικη προοδος στη γερμανια	199
Κεφάλαιο 11: Η διαμαρτυρια των πριγκηπων	212
Κεφάλαιο 12: Η γαλλικη μεταρρυθμιση	228
Κεφάλαιο 13: Ολλανδια και σκανδιναβια	256
Κεφάλαιο 14: Νεοτεροι αγγλοι μεταρρυθμιστες	265
Κεφάλαιο 15: Η αγια γραφη και η γαλλικη επανασταση	286
Κεφάλαιο 16: Οι προσκυνητες πατερες	311
Κεφάλαιο 17: Προαγγελοι της χαραυγης	322
Κεφάλαιο 18: Ενας αμερικανος μεταρρυθμιστης	341
Κεφάλαιο 19: Φως μεσα απο το σκοτος	369

Προλογος

Ο σκοπός της έκδοσης του βιβλίου αυτού δεν είναι να μας πληροφορήσει ότι υπάρχει αμαρτία, συμφορά και μιζέρια στον κόσμο. Αυτό το ξέρομε πολύ καλά.

Ο σκοπός της έκδοσής του δεν είναι να μας πεί ότι υπάρχει ασυμβίβαστη διένεξη ανάμεσα στο σκότος και στο φώς, στην αμαρτία και στη δικαιοσύνη, στο ορθό και στο λανθασμένο, στο θάνατο και στη ζωή. Από τα βάθη της καρδιάς μας τα γνωρίζομε όλα αυτά και γνωρίζομε επίσης ότι εμείς συμμετέχομε, πρωταγωνιστούμε ε” αυτόν τον αγώνα.

Στον καθένα μας όμως συχνά γεννιέται η επιθυμία να γνωρίσομε περισσότερα για τη μεγάλη διαμάχη. Πώς άρχισε η διαμάχη· ή μήπως υπήρχε ανέκαθεν· Ποιά στοιχεία συμβάλλουν στην τρομερά πολύπλοκη υπόστασή της· Τι σχέση έχω εγώ μ” αυτή· Ποιά είναι η ευθύνη μου· Δεν ερωτήθηκα προκειμένου να έρθω ε” αυτόν τον κόσμο. Είναι για μένα αυτό καλό ή κακό·

Ποιες είναι οι σοβαρές αιτίες που πρωτοστατούν· Πόσο θα διαρκέσει η μεγάλη λογομαχία· Ποιό θα είναι το τέλος της· Θα καταποντισθεί τελικά η γή, όπως μας πληροφορούν ορισμένοι επιστήμονες, στην άβυσσο μιάς ανήλιαγης και παγερής αιώνιας νύχτας· ή την περιμένει ένα καλύτερο μέλλον, λαμπρό με το φώς της ζωής, θερμό με την παντοτεινή αγάπη του Θεού·

Η ερώτηση γίνεται πιο προσωπική: Πως μπορεί η διαμάχη μέσα στη δική μου καρδιά, η πάλη ανάμεσα στην ενοικούσα φιλαυτία και στην εξωτερικεύσιμη αγάπη να κατασταλεί με τη νίκη του καλού και μάλιστα να κατασταλεί για πάντα· Τι λέγει σχετικά η Βίβλος· Τι μας διδάσκει ο Θεός ως προς το ζήτημα αυτό που έχει αιώνια σημασία για την κάθε ψυχή·

Παρόμοιες ερωτήσεις μας απευθύνονται από κάθε πλευρά. Απαιτητικές ξεσηκώνονται από τα μύχια της καρδιάς μας. Και αξιούν μιά συγκεκριμένη απάντηση.

Ασφαλώς ο Θεός ο οποίος δημιούργησε μέσα μας τη λαχτάρα για το καλό, την επιθυμία για την αλήθεια, δεν θα αποκρύψει α-

πό μας την απάντηση για όλη την απαραίτητη γνώση που χρειαζόμαστε. Επειδή «Κύριος ο Θεός δεν θέλει κάμει ουδέν χωρίς να αποκαλύψη το απόκρυφον Αυτού εις τους δούλους Αυτού τους προφήτας.»

[Ξ] Ο σκοπός του βιβλίου αυτού είναι να βοηθήσει την ταραγμένη ψυχή να βρεί τη σωστή απάντηση σε όλα αυτά τα προβλήματα. Είναι γραμμένο από ένα άτομο το οποίο δοκίμασε και γεύθηκε ότι αγαθός είναι ο Θεός και το οποίο έμαθε από την επικοινωνία του με το Θεό και από τη μελέτη του λόγου Του όχι τα μυστικά του Κυρίου φανερώνονται ζ' αυτούς οι οποίοι Τον φοβούνται και στους οποίους θα φανερώσει τη διαθήκη Του.

Για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε καλύτερα τις αρχές που διέπουν την τόσο σημαντική αυτή διαμάχη, η συγγραφέας μας την παρουσιάζει με τα μεγάλα συγκεκριμένα παραδείγματα των τελευταίων είκοσι εκατονταετηρίδων.

Το βιβλίο ανοίγει με τις τραγικές τελευταίες σκηνές της ιστορίας της Ιερουσαλήμ, της εκλεκτής πόλης του Θεού, μετά την από μέρους της απόρριψη του Ανθρώπου του Γολγοθά ο οποίος ήρθε με σκοπό να σώσει. Και μετά προχωρεί διαμέσου της μεγάλης ιστορικής λεωφόρου των εθνών με την αφήγηση των κατατρεγμών των παιδιών του Θεού κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες. Με τη μεγάλη αποστασία η οποία εισεχώρησε μέσα στην εκκλησία Του. Με την παγκόσμια Μεταρρυθμιστική αφύπνιση στην οποία μερικές από τις σημαντικότερες αιτίες της διαμάχης εκτίθενται με σαφήνεια. Με το τρομερό μάθημα της απόρριψης των αρχών του δικαίου από μέρους της Γαλλίας. Με την αναζωπύρωση και την εξύψωση των Γραφών και την ευεργετική ψυχοσωτήρια επίδρασή τους. Με τη θρησκευτική αφύπνιση των εσχάτων καιρών. Με την αποσφράγιση της περίλαμπρης πηγής του λόγου του Θεού με τις θαυμάσιες αποκαλύψεις της του φωτός και της γνώσης για την αντιμετώπιση των ολέθριων αποτελεσμάτων κάθε είδους απάτης του σκότους.

Η επικείμενη πάλη των ημερών μας, με τις μεσολαβούσες βασικές αιτίες, κατά την οποία κανείς δεν μπορεί να παραμείνει ουδέτερος, εκτίθεται με απλότητα, σαφήνεια και δυναμικότητα.

Τελευταία απ' όλα μας αναφέρεται η ένδοξη νίκη του καλού κατά του κακού, του δικαίου κατά του αδίκου, του φωτός κατά του σκότους, της χαράς κατά της λύπης, της ελπίδας κατά της απελπι-

---

σίας, της δόξας κατά της αισχύνης, της ζωής κατά του θανάτου και της αιώνιας, μακρόθυμης αγάπης κατά του εκδικητικού μίσους.

Προηγούμενες εκδόσεις του βιβλίου αυτού οδήγησαν πολλές ψυχές στον Πραγματικό Ποιμένα. Η προσευχή των εκδοτών είναι όπως η παρούσα έκδοση αποβεί ακόμη αποδοτικότερη ως προς τα αποτελέσματα του αιωνίου καλού.

Οι Εκδότες

Πρίν από την εμφάνιση της αμαρτίας, ο Αδάμ απολάμβανε στενή επικοινωνία με το Δημιουργό του. Αφότου όμως ο άνθρωπος αποχωρίσθηκε από το Θεό εξαιτίας της παρακοής, η ανθρώπινη φυλή στερήθηκε το υπέροχο αυτό προνόμιο. Αλλά χάρη στο απολυτρωτικό σχέδιο, βρέθηκε ένας τρόπος σύμφωνα με τον οποίο οι κάτοικοι της γής μπορούν ακόμη να επικοινωνούν με τον ουρανό. Ο Θεός επικοινωνήσε με τους ανθρώπους μέσω του Πνεύματός Του και θεϊκό φώς χορηγήθηκε στον κόσμο με αποκαλύψεις προς τους εκλεκτούς Του δούλους. «Δια του Πνεύματος του Αγίου ελάλησαν οι άγιοι άνθρωποι του Θεού.» (Β΄ Πετ. 1:21.)

Κατά τις πρώτες είκοσι πέντε εκατονταετηρίδες της ανθρώπινης ιστορίας δεν υπήρχε γραπτή αποκάλυψη. Οι διδακτοί του Θεού μετέδιδαν τη γνώση τους σε άλλους και από πατέρα σε γιό μεταδίδονταν μετά αυτή στις επόμενες γενεές. Η προετοιμασία του γραπτού λόγου αρχίζει με την εποχή του Μωϋσή. Τότε οι εμπνευσμένες αποκαλύψεις ενσωματώθηκαν σε ένα εμπνευσμένο βιβλίο. Το έργο αυτό συνεχίσθηκε επί μία μακράννη περίοδο 1600 ετών—από το Μωϋσή, τον ιστοριογράφο της δημιουργίας και της νομοθεσίας, μέχρι τον Ιωάννη, τον αφηγητή των πιο συγκλονιστικών ευαγγελικών αληθειών.

Η Γραφή παρουσιάζει σαν συγγραφέα της το Θεό, αλλά είναι γραμμένη από ανθρώπινα χέρια και η διαφορετική τεχνοτροπία των διαφόρων βιβλίων της παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά των πολυαριθμών γραφέων της. Οι αποκαλυπτόμενες σε αυτή αλήθειες είναι όλες θεόπνευστες (Β΄ Τιμ. 3:16), αποδίδονται όμως με ανθρώπινο λεκτικό. Ο “Απειρος Θεός χορήγησε με το “Αγιο Πνεύμα Του φώς στις διάνοιες και στις καρδιές των δούλων Του. Τους έδωσε όνειρα και οράσεις, σύμβολα και παραστάσεις και εκείνοι στους οποίους μ’ αυτόν τον τρόπο η αλήθεια αποκαλύφθηκε, συγκεκριμενοποίησαν τη σκέψη χρησιμοποιώντας την ανθρώπινη γλώσσα.

Ο Δεκάλογος υπαγορεύθηκε από τον ίδιο το Θεό και γράφηκε με το ίδιο Του το δάκτυλο. “Έχει θεϊκή και όχι ανθρώπινη σύνθεση.

Η Γραφή όμως με τις από το Θεό προερχόμενες αλήθειες της εκφραζόμενες στη γλώσσα των ανθρώπων, παρουσιάζει μιά συνένωση του θείου και του ανθρωπίνου. Μιά τέτοια συνένωση υπήρχε στη φύση του Χριστού ο οποίος ήταν Υιός του Θεού και Υιός του ανθρώπου. Υπαυτή την έννοια αληθεύει για τη Γραφή όπως και για το Χριστό ότι «ο Λόγος έγινε σάρξ και κατώκησε μεταξύ ημών.» (Ιωάν. 1:14.)

[xi]

Γραμμένη σε διαφορετικά χρονολογικά διαστήματα, από άτομα που βασικά διέφεραν μεταξύ τους κοινωνικά και επαγγελματικά, καθώς και στα διανοητικά και πνευματικά τους προσόντα, τα βιβλία της Βίβλου παρουσιάζουν μιά χτυπητή αντίθεση στο συγγραφικό ύφος και μιά μεγάλη ποικιλία στη φύση των πραγματευομένων θεμάτων. Διαφορετικές εκφράσεις χρησιμοποιούνται από διαφορετικούς συγγραφείς. Συχνά η ίδια αλήθεια παριστάνεται εντονότερα από ένα συγγραφέα απ' ό,τι από έναν άλλον. Και όταν διάφοροι συγγραφείς παρουσιάζουν ένα θέμα κάτω από διάφορες πλευρές και συσχετισμούς, αυτό μπορεί στον επιπόλαιο, αμελή ή προκατειλημμένο αναγνώστη να φαίνεται σαν ασυμφωνία ή αντίφαση, ενώ ο συνετός, ευλαβικός και διορατικός μελετητής ανακαλύπτει την ενυπάρχουσα σ' αυτό αρμονία.

Καθώς εκτίθεται από διάφορα άτομα, η αλήθεια παρουσιάζεται με τις ποικίλες της μορφές. “Ένας συγγραφέας εντυπωσιάζεται εντονότερα από μιά ιδιαίτερη φάση του θέματος. Αντιλαμβάνεται τα σημεία που εναρμονίζονται με την εμπειρία του ή με τη διακριτική και υπολογιστική του ικανότητα. “Ένας άλλος αντιλαμβάνεται μιά διαφορετική φάση. Και ο καθένας αποδίδει με την καθοδήγηση του Αγίου Πνεύματος αυτό που έχει κάνει στο νού του τη μεγαλύτερη εντύπωση—μιά διαφορετική φάση της αλήθειας ο καθένας τους, αλλά μιά τέλεια εναρμόνιση μέσω όλων αυτών. Και οι αλήθειες που εκτίθενται κατ' αυτόν τον τρόπο, ενωμένες σχηματίζουν ένα τέλειο σύνολο, προσαρμοσμένο να ανταποκριθεί στις ανάγκες των ανθρώπων κάτω απ' όλες τις συνθήκες και περιστάσεις της ζωής.

Ο Θεός ευδόκησε να γνωστοποιήσει την αλήθεια Του στον κόσμο χρησιμοποιώντας τον ανθρώπινο παράγοντα και Αυτός ο ίδιος, μέσω του Αγίου Πνεύματος, χορηγούσε τα απαραίτητα προσόντα και την απαιτούμενη ικανότητα για να επιτελέσουν το έργο αυτό. Καθοδηγούσε τη σκέψη στο να διαλέξει το τι θα πεί και τι θα γράψει. Ναι μεν ο θησαυρός είναι εμπιστευμένος σε γήϊνα σκεύη,

[ξiii] μολαταύτα όμως προέρχεται από τον Ουρανό. Η μαρτυρία αποδίδεται με την ατελή έκφραση της ανθρώπινης γλώσσας, είναι όμως η μαρτυρία του Θεού. Και το πιστό και υπάκουο τέκνο του Θεού διακρίνει μέσα σ' αυτή τη δόξα μιάς θειικής δύναμης «πλήρης χάριτος και αλήθειας.»

Στο λόγο Του ο Θεός χορήγησε στους ανθρώπους την απαραίτητη για τη σωτηρία τους γνώση. Οι «Άγιες Γραφές πρέπει να γίνονται αποδεκτές σαν αυθεντική και αλάθητη αποκάλυψη του θέληματος Του. Αποτελούν τον κανόνα του χαρακτήρα, τον αποκαλυπτή των διδαχών και τον έλεγχο της πείρας. «Όλη η γραφή είναι θεόπνευστος και ωφέλιμος προς διδασκαλίαν, προς έλεγχο, προς επανόρθωσιν, προς εκπαίδευσιν την μετά της δικαιοσύνης· δια να ήναι τέλειος ο άνθρωπος του Θεού, ητοιμασμένος εις παν έργον αγαθόν.» (Β' Τιμ. 3:16-17.)

Το γεγονός όμως ότι ο Θεός απεκάλυψε το θέλημά Του μέσο του λόγου Του στους ανθρώπους δεν αποκλείει τη συνεχή παρουσία και καθοδήγηση του Αγίου Πνεύματος. Αντίθετα, το Πνεύμα το έχει υποσχεθεί ο Σωτήρας μας για να διανοίξει το λόγο στους δούλους Του και να τους τον καταστήσει φωτεινό και εφαρμόσιμο στη διδαχή του. Και εφόσον η Βίβλος είναι εμπνευσμένη από το Πνεύμα του Θεού, είναι αδύνατο οι διδασκαλίες του Πνεύματος να αντιτίθενται προς τις διδασκαλίες του λόγου.

Το Πνεύμα δεν δόθηκε—ούτε μπορεί ποτέ να δοθεί—με σκοπό να εκτοπίσει τη Βίβλο. Επειδή οι Γραφές σαφέστατα δηλώνουν ότι ο λόγος του Θεού αποτελεί τον κανόνα με βάση τον οποίο κάθε διδαχή και εμπειρία πρέπει να δοκιμάζεται. Ο απόστολος Ιωάννης λέγει: «Μη πιστεύετε εις παν πνεύμα, αλλά δοκιμάζετε τα πνεύματα αν ήναι εκ του Θεού· διότι πολλοί ψευδοπροφήται εξήλθον εις τον κόσμον.» (Α' Ιωάν. 4:1.) Και ο Ησαΐας δηλώνει: «Εις τον νόμον και εις την μαρτυρίαν· εαν δεν λαλώσι κατά τον λόγον τούτον, βεβαίως δεν είναι φώς εν αυτοίς.» (Ης. 8:20.)

Μεγάλη μομφή έχει αποδοθεί στο έργο του Αγίου Πνεύματος εξαιτίας των σφαλμάτων μιάς κατηγορίας ανθρώπων οι οποίοι αποφαινόμενοι ότι δεν χρειάζονται την περεταίρω καθοδήγηση του λόγου του Θεού. Κατακυριεύονται από εντυπώσεις τις οποίες θεωρούν σαν τη φωνή του Θεού στην ψυχή. Το πνεύμα που τους κατέχει όμως δεν είναι το Πνεύμα του Θεού. Η ακολούθηση αυτή

[ξi]

των εντυπώσεων, προκαλώντας την παραμέληση των Γραφών, μόνο

στη σύγχυση, στην εξαπάτηση και στην καταστροφή μπορεί να οδηγήσει. Συντελεί μόνο στην προώθηση των σχεδίων του πονηρού. Αφού η διακονία του Αγίου Πνεύματος έχει ζωτική σημασία για την εκκλησία του Χριστού, αποτελεί ένα από τα τεχνοτροπήματα του Σατανά να προκαλεί την περιφρόνηση του έργου του Πνεύματος με τα διάφορα λάθη των εξτρεμιστών και φανατικών και να κάνει το λαό του Θεού να παραμελούν την πηγή αυτή της δύναμης την οποία ο ίδιος ο Κύριός μας προμήθευσε.

Σύμφωνα με το λόγο του Θεού, το Πνεύμα Του πρόκειται να συνεχίσει το έργο του καθόλο το διάστημα της Χριστιανικής οικονομίας. Ενώ βαθμηδόν χορηγούνταν οι Γραφές της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης με το κύλισμα του χρόνου, το “Αγιο Πνεύμα δεν έπαψε να μεταδίδει φώς στη σκέψη ξεχωριστών ατόμων ανεξάρτητα από τις αποκαλύψεις εκείνες οι οποίες ενσωματώθηκαν στον Ιερό Κανόνα της Γραφής. Η ίδια η Γραφή αναφέρει πως μέσο του Αγίου Πνεύματος οι άνθρωποι δέχθηκαν προειδοποιήσεις, επιπλήξεις, συμβουλές και διδασκαλίες πάνω σε ζητήματα που δεν σχετίζονται με τη χορήγηση των Γραφών. Αναφέρονται επίσης προφήτες κατά διάφορες χρονικές περιόδους από τις προρρήσεις των οποίων τίποτε δεν έχει καταχωρηθεί. Με τον ίδιο τρόπο, μετά το σχηματισμό του κανόνα της Αγίας Γραφής, το “Αγιο Πνεύμα έμελλε να συνεχίσει το έργο του προκειμένου να διαφωτίσει, να προειδοποιήσει και να παρηγορήσει τα τέχνα του Θεού.

Κατά την υπόσχεση του Ιησού προς τους μαθητές Του, «ο Παράκλητος, το Πνεύμα το “Αγιο, το οποίον θέλει πέμψει ο Πατήρ εν τω ονόματί Μου, Εκείνος θέλει σας διδάξει πάντα και θέλει σας υπενθυμίσει πάντα όσα είπον προς εσάς.» «“Όταν δε έλθει Εκείνος, το Πνεύμα της αλήθειας, θέλει σας οδηγήσει εις πάσαν την αλήθειαν ... και θέλει σας αναγγείλει τα μέλλοντα.» (Ιωάν. 14:26, 16:13.) Η Γραφή διδάσκει με σαφήνεια ότι οι υποσχέσεις αυτές δεν περιορίζονται στην αποστολική εποχή, αλλ’ επεκτείνονται καθόλη την πορεία της Χριστιανικής εκκλησίας. Ο Σωτήρας βεβαιώνει τους οπαδούς Του, «Εγώ είμαι μεθ’ υμών πάσας τας ημέρας, έως της συντελείας του αιώνος.» (Ματθ. 28:20.) Και ο Παύλος δηλώνει ότι τα χαρίσματα και οι εκδηλώσεις του Πνεύματος υπήρχαν στην εκκλησία «πρός την τελειοποίησιν των αγίων, δια το έργον της διακονίας, δια την οικοδομήν του σώματος του Χριστού εωσού καταστήσωμεν πάντες εις την ενότητα της πίστεως, και της επιγνώσεως

του Υιού του Θεού, εις άνδρα τέλειον, εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού.» (Εφ. 4:12-13.)

Ο Παύλος προσεύχονταν για τους Εφεσίους πιστούς με αυτά τα λόγια: «Δια να σας δώση ο Θεός του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, ο Πατήρ της δόξης, πνεύμα σοφίας και αποκαλύψεως εις επίγνωσιν Αυτού ώστε να φωτισθώσιν οι οφθαλμοί του νοός σας εις το να γνωρίσητε ποία είναι η ελπίς της προσκλήσεως Αυτού ... και τι το υπερβάλλον μέγεθος της δυνάμεως Αυτού προς ημάς τους πιστεύοντας.» (Εφεσ. 1:17-19.) Η διακονία του θείκου Πνεύματος στο να διαφωτίζει τη διάνοια και να παρουσιάζει στο νού τις βαθυστόχαστες έννοιες του αγίου λόγου του Θεού, ήταν η ευλογία την οποία ο Παύλος ζητούσε για την εκκλησία της Εφέσου.

Ύστερα από τη θαυμασία επίδειξη του Αγίου Πνεύματος κατά την ημέρα της Πεντηκοστής, ο Πέτρος καλώντας τους ανθρώπους να μετανοήσουν και να βαπτισθούν στο όνομα του Χριστού για την άφεση των αμαρτιών τους, τους είπε: «Θέλετε λάβει την δωρεάν του Αγίου Πνεύματος διότι προς εσάς είναι η επαγγελία και προς τα τέκνα σας και προς πάντας τους εις μακράν, όσους αν προσκαλέση Κύριος ο Θεός ημών.» (Πράξ. 2:38-39.)

Σε άμεση σχέση με τις σκηνές που διαδραματίζονται τη μεγάλη ημέρα του Θεού, ο Κύριος υποσχέθηκε μέσο του προφήτη Ιωήλ μία ιδιαίτερη εκδήλωση του Πνεύματός Του. (Ιωήλ 2:28.) Η προφητεία αυτή εκπληρώθηκε ενμέρη με την έκχυση του Πνεύματος την ημέρα της Πεντηκοστής. Την ολοσχερή της όμως εκπλήρωση θα τη λάβει με την εκδήλωση της θείκης χάρης η οποία θα συνοδεύσει την τελειωτική φάση του ευαγγελίου.

Ο μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ καλού και κακού θα εξελισσεται με σφοδρότερη ένταση μέχρι τη συντέλεια των αιώνων. Σ” όλες τις εποχές η οργή του Σατανά εκδηλώθηκε κατά της εκκλησίας του Χριστού. Και ο Θεός χορήγησε τη χάρη και το Πνεύμα Του στο λαό Του για να τους ενδυναμώσει να αντισταθούν στη δύναμη του πονηρού. “Όταν οι απόστολοι του Χριστού επρόκειτο να φέρουν το ευαγγέλιό Του στον κόσμο και να το καταχωρήσουν για τις επόμενες γενεές, είχαν ιδιαίτερα προικισθεί με τη φώτιση του Πνεύματος. Καθώς όμως η εκκλησία βαίνει προς την τελική της απελευθέρωση, ο Σατανάς πρόκειται να δράσει με μεγαλύτερη δύναμη. Κατεβαίνει «έχων θυμόν μέγαν, επειδή γνωρίζει ότι ολίγον καιρόν έχει.» (Αποκ. 12:12.) Θα εργασθεί «εν πάση δυνάμει και σημείοις και τέρασι

[ξι]

ψεύδους.» (Β΄ Θεσ. 2:9.) Για έξη χιλιάδες χρόνια ο ιθύνων εκείνος νούς ο οποίος ήταν άλλοτε ο ανώτερος μεταξύ των αγγέλων του Θεού, επεδόθηκε ολοσχερώς στο έργο της απάτης και της καταστροφής. Και όλη την ένταση της σατανικής επιδεξιότητας και πανουργίας που απέκτησε, όλη τη σκληρότητα που ανέπτυξε κατά τους αιωνόβιους αυτούς αγώνες, θα την εξαπολύσει κατά την τελική σύγκρουση με το λαό του Θεού. Σ΄ αυτή την επικίνδυνη εποχή οι οπαδοί του Χριστού έχουν να προειδοποιήσουν τον κόσμο για τη δευτέρα παρουσία του Χριστού. Ένας λαός πρέπει να προετοιμασθεί για να σταθεί στην παρουσία Του άσπιλος και αμώμητος. (Β΄ Πέτ. 3:14.) Στη σημερινή εποχή το ιδιαίτερο χάρισμα της θεϊκής χάρης και δύναμης δεν είναι λιγότερο απαραίτητο για την εκκλησία απ΄ ότι ήταν στις ημέρες των αποστόλων.

Με τη φώτιση του Αγίου Πνεύματος, η απεικόνιση των σκηνών του μακραίωνου ανταγωνισμού μεταξύ καλού και κακού παρουσιάστηκε στη συγγραφέα του βιβλίου αυτού. Από καιρό σε καιρό μου επιτράπηκε να ατενίσω στην κατά διαφόρους αιώνες εξαπολυθείσα μεγάλη διαμάχη μεταξύ του Χριστού, του “Αρχοντα της ζωής, του Αρχηγού της σωτηρίας μας, και του Σατανά, του άρχοντα του κακού, του εισηγητή της αμαρτίας, του πρωτοπαραβάτη του αγίου νόμου του Θεού. Η κατά του Χριστού εχθρότητα του Σατανά εκδηλώθηκε και κατά των οπαδών Του. Το ίδιο μίσος κατά των αρχών του θεϊκού νόμου, η ίδια παραπλανητική τακτική, βάση της οποίας η πλάνη παρουσιάζεται σαν αλήθεια, βάση της οποίας οι άνθρωποι νόμοι αντικαθιστούν το νόμο του Θεού και οι άνθρωποι παρασύρονται στο να λατρεύουν την κτίση μάλλον παρά τον Κτίσαντα, μπορεί να εξιχνιασθεί καθόλη την ιστορία του παρελθόντος. Οι προσπάθειες του Σατανά να παρουσιάσει διαστρεβλωμένο το χαρακτήρα του Θεού για να κάνει τους ανθρώπους να σχηματίσουν μιά εσφαλμένη εντύπωση για το Δημιουργό ώστε να Τον βλέπουν μάλλον με φόβο και μίσος παρά με αγάπη· οι προσπάθειές του να παραμερίσει το θεϊκό νόμο, κάνοντας τον κόσμο να νομίζουν ότι δεν δεσμεύονται από τις αξιώσεις του, καθώς και ο κατατρεγμός εκείνων οι οποίοι τολμούν να αντισταθούν στις απάτες του, ακολουθούν την ίδια αμετάβλητη πορεία από αιώνα σε αιώνα. “Έχουν ανεξίτηλα χαραχθεί στην ιστορία των πατριαρχών, των προφητών, των αποστόλων, των μαρτύρων και μεταρρυθμιστών.

Στην τελική μεγάλη σύγκρουση, ο Σατανάς θα χρησιμοποιήσει την ίδια τακτική, θα εκδηλώσει το ίδιο πνεύμα και θα εργασθεί για τον ίδιο σκοπό όπως και καθόλους τους περασμένους αιώνες. Ότι συνέβη στο παρελθόν θα συμβεί και πάλι, με τη διαφορά ότι ετούτος ο επικείμενος αγώνας χαρακτηρίζεται από μιά τέτοια τρομακτική σφοδρότητα που ο κόσμος δεν έχει ποτέ του ξαναδεί. Οι εξαπατήσεις του Σατανά θα καταστούν πió έντεχνες, οι επιθέσεις του πιο αποφασιστικές. Αν είναι δυνατόν, θα παρασύρει ακόμη και τους εκλεκτούς. (Μάρκ. 13:22.)

Καθώς το Πνεύμα του Θεού μου παρουσίασε κατά νου τις μεγάλες αλήθειες του λόγου Του καθώς και τις σκηνές του παρελθόντος και του μέλλοντος, μου ζητήθηκε να καταστήσω γνωστό στους άλλους ότι κατ' αυτόν τον τρόπο μου έχει αποκαλυφθεί—να χαράξω την ιστορία της διαμάχης των παρελθόντων αιώνων και μάλιστα ιδιαίτερα να την παρουσιάσω έτσι που να χύσει φώς πάνω στον συντομεύοντα να εξαπολυθεί μελλοντικό αγώνα. Προς εκπλήρωση του σκοπού αυτού, προσπάθησα να συλλέξω και να ταξινομήσω παρεμφερή γεγονότα της εκκλησιαστικής ιστορίας κατά τέτοιο τρόπο ώστε να χαραχθεί η εξέλιξη των μεγάλων δοκιμαστικών αληθειών οι οποίες δόθηκαν στον κόσμο κατά διάφορα χρονολογικά διαστήματα γεγονότα που ερέθισαν την οργή του Σατανά και την εχθρότητα μιάς εκκλησίας η οποία θέλγεται από τον κόσμο και γεγονότα που διατηρήθηκαν με τη μαρτυρία εκείνων οι οποίοι «δεν ηγάπησαν την ζωήν αυτών μέχρι θανάτου.»

Στις καταχωρήσεις αυτές μπορούμε να διακρίνομε μιά σκιαγράφηση της σύγκρουσης που μας περιμένει. Εξετάζοντάς τες κάτω από το φώς του λόγου του Θεού και με την έμπνευση του Πνεύματος Του, μπορούμε να διακρίνομε ακάλυπτες τις απάτες του πονηρού και τους κινδύνους τους οποίους οφείλουν να αποφύγουν εκείνοι που θα πρέπει να βρεθούν «άμεμπτοι εν τη παρουσία του Κυρίου.»

Τα σημαντικά γεγονότα τα οποία χαρακτηρίζουν την πρόοδο της μεταρρύθμισης των περασμένων γενεών, είναι ιστορικά γεγονότα γνωστά και παγκοσμίως παραδεκτά από το Διαμαρτυρόμενο κόσμο. Είναι συμβάντα τα οποία κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει. Αυτό το μέρος της ιστορίας το απέδωσα με συντομία, σύμφωνα με τα πλαίσια του βιβλίου και με τη βραχύτητα που αναγκαστικά πρέπει να ληφθεί υπόψη, συντέμνοντάς τα περιστατικά ώστε να καταλάβουν τόσο λίγο χώρο όσος φαίνονταν απαραίτητος για την ορ-

θή κατανόηση της εφαρμογής τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν ο ιστορικός έχει συγκεντρώσει τα γεγονότα έτσι που να επιτρέπουν εν συντομία μία περιεκτική άποψη του ζητήματος, ή έχει συνοψίσει λεπτομέρειες κατά τρόπο κατάλληλο, τότε χρησιμοποιούνται τα ίδια του τα λόγια. Σε άλλες περιπτώσεις όμως δεν παρέχεται ιδιαίτερη διάκριση ζ' αυτό, αφού τα εισαγωγικά δεν χρησιμοποιούνται με σκοπό να αναφέρουν το συγγραφέα σαν αυθεντία, αλλά επειδή τα λεγόμενά του παρέχουν μία προϋπάρχουσα και δυναμική παρουσίαση του θέματος. Στην αφήγηση της εμπειρίας και των απόψεων εκείνων οι οποίοι συνεχίζουν το μεταρρυθμιστικό έργο στις ημέρες μας, παρόμοια χρήση των εκδοθέντων συγγραμμάτων τους έχει εφαρμοσθεί.

Ο αντικειμενικός σκοπός του βιβλίου αυτού δεν είναι τόσο να παρουσιάσει καινούργιες πτυχές ενσχέση με τους αγώνες του παρελθόντος καιρού, όσο να τονίσει περιστατικά και πεποιθήσεις τα οποία έχουν επιπτώσεις πάνω στα γεγονότα του μέλλοντος. Εξεταζόμενες όμως σαν μέρος της διαμάχης μεταξύ του φωτός και του σκότους, όλες αυτές οι καταχωρήσεις του παρελθόντος προσλαμβάνουν μία καινούργια σημασία. Και μέσο αυτών φώς χύνεται στο μέλλον, φωτίζοντας το δρόμο εκείνων οι οποίοι, όπως οι μεταρρυθμιστές των περασμένων γενεών, θα κληθούν και με κίνδυνο ακόμη να στερηθούν κάθε γήινο αγαθό, να δώσουν τη μαρτυρία τους «δια τον λόγον του Θεού και δια την μαρτυρίαν του Ιησού Χριστού.»

Το να παρουσιάσει τις σκηνές της μεγάλης λογομαχίας μεταξύ της αλήθειας και της πλάνης, να αποκαλύψει τα τεχνάσματα του Σατανά και τα μέσα με τα οποία μπορεί αυτός να αποχρυσωθεί με επιτυχία, να προβάλει μία ικανοποιητική λύση του μεγάλου προβλήματος του κακού χύνοντας τέτοιο φώς πάνω στο θέμα της προέλευσης και του τελικού διακανονισμού της αμαρτίας, ώστε να φανερωθεί εντελώς η δικαιοσύνη και η καλοκαγαθία του Θεού στην εν γένη συμπεριφορά Του προς τα πλάσματά Του, και να παραστήσει την αγία και αμετάβλητη φύση του νόμου Του, αυτός είναι ο σκοπός του παρόντος βιβλίου. Όπως ψυχές λυτρωθούν από τη δύναμη του σκότους σαν αποτέλεσμα της επιρροής του βιβλίου αυτού και γίνουν «συγκληρονόμοι των αγίων εν τω φωτί,» προς δόξα Εκείνου ο οποίος μας αγάπησε και παρέδωσε τον Εαυτό του για μας, είναι η ένθερμη προσευχή της συγγραφέας του.

Κεφάλαιο 1: Η αγάπη και η μακροθυμία του Θεού

[1]

«Είθε να εγνώριζες και συ τουλάχιστον εν τη ημέρα σου ταύτη τα προς ειρήνην σου αποβλέποντα αλλά τώρα εκρύφθησαν από των οφθαλμών σου. Διότι θέλουσιν ελθεί ημέραι επί σε και οι εχθροί σου θέλουσι κάμει χαράκωμα περί σε, και θέλουσι σε περικυκλώσει, και θέλουσι σε στενοχωρήσει πανταχόθεν. Και θέλουσι κατεδαφίσει σε, και τα τέκνα σου εν σοί και δεν θέλουσιν αφήσει εν σοί λίθον επί λίθον· διότι δεν εγνώρισας τον καιρόν της επισκέψεώς σου.» (Λουκ. 19:42-44.)

Από την πλαγιά του όρους των Ελαιών ο Χριστός αντίκρυζε την Ιερουσαλήμ. Πανέμορφο, γαληνεμένο θέαμα απλώνονταν μπροστά Του. “Ήταν η εποχή του Πάσχα και απ’ όλα τα μέρη οι απόγονοι του Ιακώβ συγκεντρώνονταν εκεί για να γιορτάσουν τη μεγάλη εθνική τους γιορτή. Ανάμεσα από κήπους και αμπέλια και καταπράσινες λοφοπλαγιές στολισμένες με των προσκυνητών τις σκηνές, ξεπρόβαλλαν τα υψώματα με τις πεζουλιαστές ανωφεριές τους, τα μεγαλόπρεπα παλάτια και τα πανίσχυρα οχυρά της Ισραηλινής πρωτεύουσας. Η θυγατέρα της Σιών έμοιαζε να μονολογεί μέσα στην περηφάνειά της: «Κάθημαι βασίλισσα και θλίψιν δεν θέλω ιδεί.» Το ίδιο όμορφη τότε και σίγουρη για την εξασφαλισμένη εύνοια του ουρανού, όπως αιώνες πριν όταν ο βασιλικός Ψαλμωδός υμνούσε την ομορφιά της: «Ωραίον την θέσιν, χαρά πάσης της γής, είναι το όρος Σιών ... η πόλις του Βασιλέως του Μεγάλου.» (Ψαλμ. 48:2.) Επίκεντρο της θέας, τα επιβλητικά οικοδομήματα του ναού. Δύοντας ο ήλιος, τόνιζε με τις ακτίνες του την αστραφτερή σιλιπνάδα των μαρμαρένιων τοίχων του και λαμποκοπούσε πάνω σε κάθε χρυσωμένη πύλη, πύργο και προμαχώνα. Τέλεια σε ομορφιά η πόλη, αποτελούσε το καμάρι του Ισραηλινού έθνους. Ποιός Ισραηλίτης μπορούσε να αντικρύσει μιά τέτοια θέα δίχως να νοιώσει σκιρτήματα χαράς και θαυμασμού! Και όμως το νού του Ιησού απασχολούσαν εντελώς διαφορετικές σκέψεις. «Ότε επλησίασεν, ιδών την πόλιν, έκλαυσεν επ’ αυτήν.» (Λουκ. 19:41.) Μέσα στο γενικό παραλήρημα της θριαμβευτικής εισόδου, ενώ τα φοινικόκλαδα

[2]

σειόνταν ολούθε στον αέρα, ενώ χαρμόсуνα ωσαννά αντιλαλούσαν στους ολόγυρα λόφους και χιλιάδες φωνές Τον ζητωκραύγαζαν βασιλιά, ο Λυτρωτής του κόσμου καταλήφθηκε από μιά ξαφνική και μυστηριώδη λύπη. Αυτός, ο Υιός του Θεού, η υπόσχεση του Ισραήλ, ο νικητής του θανάτου και ο ελευθερωτής των αιχμαλώτων του τάφου, αναλύεται σε δάκρυα, όχι δάκρυα συνειθισμένης λύπης, αλλ' έντονης, ακατάσχετης αγωνίας.

Το κλάμμα αυτό δεν ήταν για τον εαυτό Του, αν και γνώριζε πολύ καλά πού Τον οδηγούσαν τα βήματά Του. Μπροστά Του απλώνονταν η Γεθσημανή, η σκηνή της μελλοντικής ψυχικής Του οδύνης. Λίγο πιά πέρα διακρίνονταν η προβατική πύλη απ' όπου αμέτρητα είχαν οδηγηθεί στο διάβα των αιώνων τα θύματα των θυσιών και που θα ανοίγονταν τώρα γι' Αυτόν που έμελλε να φερθεί «ως αρνίον επί σφαγήν.» (Ης. 53:7.) Σε κοντινή απόσταση ορθώνονταν και ο Γολγοθάς, η απεικόνιση του σταυρικού θανάτου. Το μονοπάτι όπου ο Χριστός θα διάβαινε σε λίγο για να προσφέρει την ψυχή Του λύτρο για την αμαρτία, θα σκιάζονταν από ένα πυκνό, τρομακτικό σκοτάδι. Και όμως δεν ήταν η σκέψη των σκηρών αυτών που έπεφτε πάνω Του σα μαύρη σκιά τη χαρμόσυνη εκείνη ώρα. Κανένα προαίσθημα της ατομικής Του υπεράνθρωπης αγωνίας δεν βάραινε το αφίλαυτο εκείνο πνεύμα. Ο Ιησούς έκλαιγε για τις καταδικασμένες χιλιάδες των Ιερουσολημιτών—για την τύφλωση και αμετανοησία εκείνων που είχε έρθει να σώσει.

Στα μάτια του Χριστού ξετυλίγονταν η χιλιόχρονη και πέρα ιστορία της ιδιαίτερης εύνοιας και προστατευτικής φροντίδας του Θεού για τον εκλεκτό λαό Του. Εκεί βρίσκονταν το όρος Μωριά, όπου ο γυιός της υπόσχεσης, το χωρίς αντίσταση θύμα, ο Ισαάκ, είχε δεθεί πάνω στο βωμό—συμβολίζοντας τη θυσία του Υιού του Θεού. Εκεί είχε επισημοποιηθεί πρὸς τον πατέρα των πιστευόντων η συνθήκη της ευλογίας, η ένδοξη Μεσσιανική υπόσχεση. (Γέν. 22:9, 16-18.) Εκεί οι φλόγες της θυσίας ανεβαίνοντας στον ουρανό από το αλώνι του Ορνάν, είχαν αποτρέψει το σπαθί του εξολοθρευτή αγγέλου (Α" Χρον. 21)—σύμβολο κατάλληλο της θυσίας και μεσιτείας του Σωτήρα για τον ένοχο άνθρωπο. Η Ιερουσαλήμ είχε τιμηθεί από το Θεό πάνω από κάθε άλλο μέρος της γής. Ο

[3] Κύριος είχε εκλέξει τη Σιών, «διότι ευηρεστήθη να κατοική εν αυτή.» (Ψαλμ. 132:13.) Σ' αυτό το μέρος άγιοι προφήτες πρόφεραν προειδοποιητικά μηνύματα για γενεές ολόκληρες. Σ' αυτό το μέρος

ιερείς κινούσαν τα θυμιατήρια τους στέλλοντας το λιβανωτό ανάμικτο με τις προσευχές των προσκυνητών ψηλά στον ουρανό. Σ' αυτό το μέρος καθημερινά προσφέρονταν το αίμα των σφαγμένων αρνιών συμβολίζοντας τον Αμνό του Θεού. Σ' αυτό το μέρος εμφανίζονταν η παρουσία του Κυρίου μέσα στο σύννεφο της δόξας πάνω από το ιλαστήριο. Και σ' αυτό το μέρος ακούμπησε η βάση της μυστηριακής εκείνης σκάλας που ένωνε τον ουρανό με τη γή (Γεν. 28:12, Ιωάν. 1:51)—της σκάλας όπου ανεβοκατέβαιναν οι άγγελοι του Θεού και που άνοιγε στον κόσμο το δρόμο για τον τόπο τον πανάγιο. Αν ο Ισραήλ σαν έθνος είχε διατηρήσει την αφοσίωσή του στο Θεό, η Ιερουσαλήμ θα παρέμενε παντοτεινά η εκλεκτή Του πόλη. (Ιερ. 17:21-25.) Αλλ' η ιστορία του ευνοούμενου εκείνου λαού δεν ήταν παρά μία αφήγηση από αδιάκοπα ολισθήματα και ανταρσίες. Είχαν αντισταθεί στη χάρη του ουρανού, καταχρασθεί τα προνόμιά τους και αγνοήσει τις ευκαιρίες τους.

Αλλ' αν και οι Ισραηλίτες «εχλεύαζον τους απεσταλμένους του Θεού και κατεφρόνουν τους λόγους Αυτού και έσκωπτον τους προφήτας Αυτού,» (Β' Χρον. 36:16,) Εκείνος όμως εξακολούθησε να τους αποκαλύπτεται, «Κύριος ο Θεός, οικτίρμων και ελεήμων, μακρόθυμος και πολυέλεος και αληθινός.» (Εξ. 34:6.) Παρά τις επανειλημμένες αποκρούσεις, η ευσπλαχνική φύση Του συνέχιζε να ικετεύει. Με μια στοργή τρυφερότερη ακόμη από τη στοργή οποιουδήποτε πατέρα για το αγαπημένο του παιδί, ο Θεός «παρήγγειλεν εις αυτούς ... δια χειρός των απεσταλμένων Αυτού, εγειρόμενος πρωί και εξαποστέλλων· διότι εφείδετο του λαού Αυτού και του κατοικητηρίου Αυτού.» (Β' Χρον. 36:15.) Και όταν επιπλήξεις, παρακλήσεις και επιτιμήσεις απέτυχαν, τότε τους έστειλε το πολυτιμότερο δώρο του ουρανού· ή ακριβέστερα, σύσσωμο το πλήρωμα του ουρανού είχε προσφερθεί στο πρόσωπο του Δώρου εκείνου του μοναδικού.

Αυτός ο ίδιος ο Υιός του Θεού είχε σταλεί για να υπερασπισθεί την αμεταμέλητη την πόλη. Ο Χριστός ο ίδιος είχε βγάλει παλαιά τον Ισραήλ από την Αίγυπτο σαν αμπέλι Του πολύτιμο. (Ψαλμ. 80:8.) Με το ίδιο Του το χέρι είχε αφανίσει τους ειδωλολατρικούς λαούς γύρω του. Το είχε φυτέψει «επί λόφου παχυτάτου.» Το είχε περιφράξει με την προστατευτική Του φροντίδα. Το είχε περιποιηθεί με τη βοήθεια των δούλων Του. «Τι ήτο δυνατόν να κάμω έτι εις τον αμπελώνα Μου και δεν έκαμον εις αυτόν·» διερωτάται. (Ης.

5:1-4.) Αλλ' ενώ περίμενε στον τρυγητό σταφύλια, το αμπέλι έκανε μόνο αγριοστάφυλα. Ακόμη και τότε, με μιά αναπόλητη λαχτάρα για βελτιωμένη μελλοντική καρποφορία, ήρθε ο ίδιος στο αμπέλι Του να ιδεί αν μπορούσε να το σώσει από την καταστροφή. Το έσκαψε, το κλάδεψε, το περιποιήθηκε. Δεν φείσθηκε ούτε κόπους ούτε μόχθους προκειμένου να σώσει το αμπέλι της φυτείας Του.

Τρία ολόκληρα χρόνια ο Αρχηγός του φωτός και της δόξας κυκλοφορούσε παντού ανάμεσα στο λαό Του, «ευεργετών και θεραπεύων πάντας τους καταδυναστευομένους υπό του διαβόλου,» παρηγορώντας ραγισμένες καρδιές, ελευθερώνοντας δέσμους, χαρίζοντας το φώς στους τυφλούς, κάνοντας χωλούς να περπατούν και κωφούς να ακούν, καθαρίζοντας λεπρούς, ανασταίνοντας νεκρούς, κηρύττοντας το ευαγγέλιο στους φτωχούς. (Πράξ. 10:38, Λουκ. 4:18, Ματθ. 11:5.) Σε ανθρώπους κάθε κατηγορίας, χωρίς διάκριση, απηύθυνε την ευσπλαχνική πρόσκληση: «Έλθετε προς Με, πάντες οι κοπιώντες και πεφορτισμένοι και Εγώ θέλω σας αναπαύσει.» (Ματθ. 11:28.)

Παρ' όλο ότι Του ανταπέδιδαν «κακόν αντί καλού και μίσος αντί της αγάπης» (Ψαλμ. 109:5), Εκείνος συνέχιζε με επιμονή τη σπλαχνική αποστολή Του. Οποιοσδήποτε αποζήτησε τη χάρη Του, ποτέ δεν αποκρούσθηκε. “Αστεγος, περιπλανώμενος, καταφρονεμένος και φτωχός, ζούσε μόνο για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες και ν' απαλύνει τον πόνο των ανθρώπων, εκλιπαρώντας τους να δεχθούν το δώρο Του της ζωής. Απωθημένα από τη σκληρόκαρδη εκείνη γενεά, τα κύματα του ελέους, ξαναγύριζαν πίσω πάλι ε' αυτούς με εντονότερη ακόμη σπλαχνικότητα και ανείπωτη αγάπη. Αλλ' ο Ισραήλ έστρεψε τα νώτα προς τον καλύτερό του Φίλο και μοναδικό Βοηθό του, περιφρονώντας τις ικεσίες της αγάπης Του, απορρίπτοντας τις συμβουλές Του και χλευάζοντας τις προειδοποιήσεις Του.

Σε λίγο η προθεσμία της ελπίδας και της συγνώμης έληγε. Το ποτήρι της μακρόχρονης συγκροτημένης οργής του Θεού ξεχείλιζε. Τα από αιώνες συγκεντρωμένα σύννεφα της αποστασίας και της ανταρσίας, σκοτεινιασμένα τώρα από το βάρος του ολέθρου, όπου νάναι θα ξεσπούσαν πάνω στον ένοχο εκείνο λαό. Και ο μόνος που μπορούσε να τους σώσει από τη μελλοντική καταστροφή είχε περιφρονηθεί, απορριφθεί και σε λίγο έμελλε να σταυρωθεί. Με το σταυρικό του Χριστού θάνατο στο Γολγοθά θα σώνονταν οι

[5]

τελευταίες μέρες του Ισραήλ σαν το ευνοούμενο κι ευλογημένο έθνος του Θεού. Η απώλεια και μιάς μόνο ψυχής είναι συμφορά που δε μπορεί να συγκριθεί με τα κέρδη και τους θησαυρούς του κόσμου όλου. Στη θέα όμως εκείνη της Ιερουσαλήμ, μπροστά στα μάτια του Χριστού διαγράφονταν ο χαμός μιάς ολόκληρης πόλης, ενός έθνους ολόκληρου—και τι πόλης! και τι έθνους! Εκείνων που αποτελούσαν άλλοτε τον εκλεκτό λαό του Θεού, τον ιδιαίτερο θησαυρό Του.

Προφήτες είχαν θρηνήσει την αποστασία του Ισραήλ και τις τρομακτικές ερημώσεις που επηκολούθησαν τις αμαρτίες του. «Είθε να ήσαν οι οφθαλμοί μου πηγή δακρύων,» οδύρονταν ο Ιερεμίας, «δια να κλαίω ημέραν και νύκτα τους πεφονευμένους της θυγατρός του λαού μου,» επειδή του Κυρίου το ποιμνιο είχε φερθεί στην αιχμαλωσία. (Ιερ. 9:1, 13:17.) Πόσο βαθύτερη έπρεπε να είναι η θλίψη Εκείνου που το προφητικό Του μάτι διαπερνούσε όχι μόνο χρόνια, αλλ’ απώτερους αιώνες. Οραματίζονταν τον άγγελο τον εξολοθρευτή με υψωμένο το σπαθί βαδίζοντας κατά της πόλης εκείνης που όλα αυτά τα χρόνια υπήρξε το κατοικητήριο του Υψίστου. Από τη βουνοπλαγιά των Ελαιών, το ίδιο ακριβώς σημείο όπου αργότερα ο Τίτος πάτησε με τα στρατεύματά του, ο Ιησούς ατένιζε τις αντίπερα από την κοιλάδα πύλες και αυλές του ιερού. Και με γεμάτα δάκρυα μάτια ήδη διέκρινε τα τείχη περικυκλωμένα από τις ξενικές ορδές. “Ακουγε την πολεμική κλαγγή των όπλων. “Ακουγε τα γυναικόπαιδα να θρηνωδούν μέσα στη λιμοκτονούσα πολιορκημένη πόλη. “Εβλεπε το πανέμορφο ιερό οικοδόμημά της, τα παλάτια και τους πύργους της παρανάλωμα της φωτιάς και τους κατοπινούς στη θέση τους σωρούς από τα καπνισμένα ερείπια.

Διαπερνώντας με το βλέμμα μέχρι τα τέλη των αιώνων, διέκρινε το λαό της διαθήκης σκορπισμένο σε κάθε γωνιά της γής σαν ναυάγια απορρημένα πάνω ς” ερημικές ακτές. Αλλά στην οπτασία της τιμωρίας εκείνης της προσωρινής που θα ξέσπαγε σε λίγο πάνω στην Ιερουσαλήμ, δεν διέκρινε παρά τις πρώτες μόνο ξέχειλες σταγόνες από το ποτήρι της οργής που τη μέρα των τελικών λογαριασμών γραφτό της ήταν να το πιεί μέχρι την τελευταία του σταλαματιά. Αυτό το νόημα είχαν τα ανατριχιαστικά εκείνα λόγια, το καταστάλαγμα της θεϊκής ευσπλαχνίας και λαχτάρας ξέχειλης από στοργή: «Ιερουσαλήμ, Ιερουσαλήμ, η φονεύουσα τους προφήτας και λιθοβολούσα τους απεσταλμένους πρός σε· ποσάκις ηθέλησα να συνάξω τα τέκνα σου καθ’ ον τρόπον συνάγει η όρνις τα ορνίθια

εαυτής υπό τας πτέρυγας και δεν ηθελήσατε.» (Ματθ. 23:37.) Και σύ, έθνος ευλογημένο υπεράνω πάντων, «είθε να εγνώριζες τον καιρόν της επισκέψεώς σου και τα προς ειρήνην σου αποβλέποντα.» (Λουκ. 19:42.) Αναχαιτήσα τον άγγελο της δικαιοσύνης, σε κάλεσα σε μετάνοια. Αλλά μάταια. Δεν καταφρόνησες και απέρριψες μόνο δούλους, απεσταλμένους και προφήτες, αλλ’ Αυτόν τον “Άγιο του Ισραήλ, το Λυτρωτή σου. Για την καταστροφή σου η μόνη υπεύθυνη είσαι σύ. «Δεν θέλετε να έλθητε προς Εμέ δια να έχητε ζωήν.» (Ιωάν. 5:40.)

Στην περίπτωση της Ιερουσαλήμ ο Χριστός διέκρινε ένα σύμβολο της σκληροκαρδίας του επίλοιπου κόσμου που με την απιστία και την ανταρσία του βιάδιζε εσπευσμένα προς τις τιμωρές κρίσεις του Θεού. Η συμφορά της αμαρτωλής ανθρώπινης φυλής πίεζε με το άγχος της την ψυχή Του, ώσπου από τα χείλη Του αποσπάσθηκε η πικρή εκείνη οδυνηρή κραυγή. Διάβαζε την ιστορία της αμαρτίας τη γραμμένη με τη μιζέρια, τα δάκρυα και το αίμα των ανθρώπων. Κατασυγκινημένος, με την καρδιά ξέχειλη απο απύθμενο οίκτο για τα δυστυχημένα πλάσματα της γής, λαχταρούσε να φέρει σε όλους ανακούφιση. Ούτε όμως το δικό Του χέρι ήταν ικανό να αναχαιτίσει το κύμα της ανθρώπινης συμφοράς. Ελάχιστοι ήταν εκείνοι που στρέφονταν προς τη μοναδική Πηγή βοήθειας. “Ήταν πρόθυμος να κενώσει την ψυχή Του μέχρι θανάτου για να τους καταστήσει προσιτή τη σωτηρία. Πολλοί λίγοι όμως έρχονταν ς” Αυτόν για το αντάλλαγμα της ζωής.

Η Μεγαλειότητα του ουρανού πλημμυρισμένη από δάκρυα! Ο Υιός του άπειρου Θεού παραγμένος το πνεύμα, συντριμμένος από το βάρος της αγωνίας! Το θέαμα αυτό προκάλεσε το θαυμασμό ολόκληρου του ουρανού. Η σκηνή εκείνη απεικονίζει για μας την ανυπολόγιστη εγκληματικότητα της αμαρτίας. Αποκαλύπτει πόσο δύσκολο έργο είναι και γι’ Αυτόν ακόμη τον Παντοδύναμο Θεό να σώσει τον ένοχο από τις συνέπειες της παράβασης του θεϊκού νόμου. Ατενίζοντας ο Χριστός μακριά, μέχρι την τελευταία ανθρώπινη γενεά, διέκρινε ένα κόσμο βυθισμένο στην πλάνη, παρόμοια μ’ αυτήν που θα προκαλούσε την καταστροφή της Ιερουσαλήμ. Το μεγάλο κρίμα των Ιουδαίων ήταν η απόρριψη του Χριστού. Το μεγάλο κρίμα του χριστιανικού κόσμου θα είναι η απόρριψη του θεϊκού νόμου—της βάσης της επουράνιας και επίγειας διακυβέρνησής Του—η καταπάτηση και η εκμηδένιση των εντολών του

[7]

Παντοδυνάμου. Εκατομμύρια ανθρώπων, παραδομένοι στην αμαρτία, αιχμάλωτοι του Σατανά, καταδικασμένοι στο θάνατο το δεύτερο θα αρνηθούν να δώσουν προσοχή στην προειδοποιητική αλήθεια την ημέρα της επίσκεψής τους. Τι τρομερή τύφλωση και φοβερή αυταπάτη!

Δυό μέρες πριν από το Πάσχα, αφού καυτηρίασε την υποκρισία των Ιουδαίων αρχηγών, ο Χριστός απομακρύνθηκε για τελευταία φορά από το ιερό, και μαζί με τους μαθητές Του βρέθηκε πάλι στο όρος των Ελαιών, καθισμένος πλάι τους, πάνω στη χλοερή βουνοπλαγιά αντικρυστά απ' την πόλη. Ατένιζε γι' άλλη μιά φορά τα τείχη, τους πύργους, τα παλάτια της. Ξαναντίκρυζε γι' άλλη μιά φορά το ναό μέσα στην εκτυφλωτική στιλπνάδα του, κορωνίδα ομορφιάς στημένης στην κορφή του όρους του αγίου.

Πριν από χίλια χρόνια ο Ψαλμωδός είχε εγκωμιάσει την εύνοια του Θεού προς τον Ισραήλ, με το να διαλέξει τον ιερό ναό του για κατοικητήριό Του. «Η σκηνή Αυτού είναι εν Σαλήμ και το κατοικητήριον Αυτού εν Σιών.» «Εξέλεξε την φυλήν Ιούδα, το όρος της Σιών, το οποίον ηγάπησε και ωκοδόμησεν ως υψηλά παλάτια το αγιαστήριον Αυτού.» (Ψαλμ. 76:2, 78:68-69.) Ο πρώτος ναός είχε οικοδομηθεί την εποχή της μεγαλύτερης ακμής του Ιουδαϊκού έθνους. Τεράστιες ποσότητες ποικίλων θησαυρών είχαν συγκεντρωθεί για το σκοπό αυτό από το βασιλιά Δαβίδ, ενώ η εκπόνηση των οικοδομικών σχεδίων έφερε τη σφραγίδα της θείας έμπνευσης. (Α' Χρον. 28:12,19.) Κι ο Σολομών, ο σοφότερος Ισραηλινός μονάρχης, αποπεράτωσε το έργο. Ο ναός εκείνος ήταν το μεγαλοπρεπέστερο οικοδόμημα που γνώρισε ποτέ ο κόσμος. Και όμως ο Θεός αναφέρονταν στό ναό το δεύτερο όταν ανήγγειλε με τον προφήτη Αγγαίο ότι «η δόξα του εσχάτου τούτου οίκου θέλει είσθαι μεγαλυτέρα της του πρώτου.» «Και θέλω σείσει πάντα τα έθνη και θέλει ελθεί ο Εκλεκτός πάντων των εθνών και θέλω εμπλήσει τον οίκον τούτον δόξης, λέγει ο Κύριος των δυνάμεων.» (Αγγ. 2:9,7.)

Καταστρεμένος από τα στρατεύματα του Ναβουχορδονόσορα, ο ναός εκείνος ξανακτίσθηκε πεντακόσια περίπου χρόνια πριν γεννηθεί ο Χριστός από ένα λαό που επέστρεφε από μιά ολόκληρη ζωή αιχμαλωσίας σε μιά χώρα ερειπωμένη, καθολοκληρία σχεδόν εγκαταλειμμένη. Ανάμεσά τους βρίσκονταν άνθρωποι ασπρομάλληδες που είχαν γνωρίσει τη δόξα του ναού του Σολομώντα και που έκλαψαν σαν είδαν το αναστηλωμένο κατοπινό οικοδόμημα, ασύγ-

κριτα κατώτερο από το προηγούμενο. Το γενικό εκείνο αίσθημα περιγράφουν παραστατικά τα λόγια του προφήτη: «Τις μεταξύ σας έμεινεν όστις είδεν τον οίκον τούτον εν τη πρώτη αυτού δόξη· Και οποίον χώρα σείς βλέπετε αυτόν· Δεν είναι εις τους οφθαλμούς σας ως ουδέν συγκρινόμενος προς εκείνον·» (Έσδ. 3:12, Αγγ. 2:3.) Αλλ' η υπόσχεση είχε δοθεί όχι η δόξα του μεταγενέστερου εκείνου οίκου θα υπερέβαινε τη δόξα του προγενέστερου ναού.

Και όμως ο δεύτερος ναός δεν μπορούσε να συγκριθεί με τον πρώτο ως προς τη μεγαλοπρέπεια. Ούτε και είχε αγιασθεί ετούτος ο ναός με φανερά δείγματα της θεϊκής παρουσίας όπως ο προηγούμενος. Καμιά εκδήλωση υπερφυσικής δύναμης δεν επεσήμανε τον εγκαινιασμό του. Κανένα ένδοξο σύννεφο δε φάνηκε να γεμίζει το νεόκτιστο αγιαστήριο. Κανένα ίχνος φωτιάς δεν κατέβηκε από τον ουρανό για να καταβροχθίσει με τις φλόγες της τη θυσία του βωμού του. Η παρουσία του Θεού δεν βρίσκονταν πιά μεταξύ των δύο χερουβείμ μέσα στά άγια των αγίων. Ούτε η κιβωτός, ούτε το ιλαστήριο, ούτε οι πλάκες του μαρτυρίου υπήρχαν μέσα στο αναστηλωμένο οικοδόμημα. Και ούτε φωνή από τον ουρανό ακούσθηκε ποτέ για να φανερώσει στον πρωθιερέα το θέλημα του Υψίστου.

Μάταια προσπαθούσαν επί αιώνες οι Εβραίοι να αποδείξουν ότι η υπόσχεση του Θεού που αναφέρεται στον Αγγαίο είχε εκπληρωθεί. Τυφλωμένοι από την απιστία και την υπερηφάνεια, δεν μπορούσαν να συλλάβουν το πραγματικό νόημα των λόγων του προφήτη. Ο δεύτερος ναός δεν είχε τιμηθεί με το σύννεφο της δόξας του Θεού, αλλά με την προσωπική παρουσία Εκείνου, «εν τω Οποίω κατοικεί το πλήρωμα της Θεότητος σωματικώς.» Εκείνου που ήταν ο ίδιος «ο Θεός φανερωθείς εν σαρκί.» Ο «Εκλεκτός πάντων των Εθνών» είχε πραγματικά εισέλθει στο ναό Του. “Όταν ο γλυκύς Ναζωραίος δίδασκε και θεράπευε στις άγιες αυλές του, τότε η παρουσία του Χριστού, αποκλειστικά αυτή η παρουσία, έκανε το δεύτερο ναό ασύγκριτο σε δόξα από τον πρώτο. Αλλ' ο Ισραήλ απέριψε το δώρο που του έστειλε ο ουρανός. Κι όπως διάβαινε ο ταπεινός Δάσκαλος τη μέρα εκείνη για τελευταία φορά το κατώφλι της χρυσής πύλης του ιερού, η δόξα τότε χάθηκε κι αυτή παντοτεινά απ' αυτό. “Ήδη είχαν εκπληρωθεί τα λόγια του Σωτήρα: «Ϊδού, αφήνεται εις εσάς ο οίκος σας έρημος.» (Ματθ. 23:38.)

Τα προφητικά λόγια του Χριστού για την καταστροφή του ιερού προκάλεσαν βαθειά εντύπωση και δέος στους μαθητές που

[9]

είχαν τώρα την περιέργεια να καταλάβουν καλύτερα τη σημασία των λόγων Του εκείνων. Η φαντασμαγορική λαμπρότητα του ναού αντιπροσώπευε πλούτο, εργασία και αρχιτεκτονική δεξιοχεχνία σαράντα και πλέον χρόνων. Ο βασιλιάς Ηρώδης τον είχε πλουσιοπάροχα στολίσει με θησαυρούς ρωμαϊκούς και με πλούτη ιουδαϊκά. Και αυτός ακόμη ο Ρωμαίος αυτοκράτορας τον είχε τιμήσει με τα δώρα του. Ατόφιοι, κάτασπροι, μαρμάρινοι ογκόλιθοι τεραστίων διαστάσεων, προερχόμενοι από τη Ρώμη, αποτελούσαν το κύριο μέρος της οικοδομής. Σ' αυτούς θέλησαν οι μαθητές να εφιστήσουν την προσοχή του Κυρίου λέγοντας: «Διδάσκαλε, ιδέ οποίοι λίθοι και οποίαι οικοδομαί!» (Μάρκ. 13:1.) Στα λόγια αυτά ο Σωτήρας έδωσε τη βαθυστόχαστη και καταπληκτική απάντηση: «Αληθώς σας λέγω, δεν θέλει αφενθεί εδώ λίθος επί λίθον όστις δεν θέλει κατακρημνισθεί.» (Ματθ. 24:2.)

Την ανατροπή της Ιερουσαλήμ, οι μαθητές τη συνταύτισαν με τα γεγονότα της προσωπικής παρουσίας του Χριστού, στα πλαίσια μι-άς προσωρινής δόξας συνυφασμένης με την κατάκτηση του θρόνου της παγκόσμιας αυτοκρατορίας, την τιμωρία του αμετανόητου Ιουδαϊκού λαού και την απελευθέρωση του έθνους από το ρωμαϊκό ζυγό. Ο Κύριος τους είχε μιλήσει ότι θα έρχονταν για δεύτερη φορά. Γι' αυτό και στο άκουσμα της τιμωρίας της Ιερουσαλήμ, η σκέψη τους πήγε σ' αυτόν τον ερχομό. Κι όπως συσπειρώθηκαν τώρα κοντά στο Σωτήρα πάνω στο Όρος των Ελαιών, Τον ρώτησαν: «Ειπέ προς ημάς, πότε θέλουσι γείνει ταύτα και τι το σημείον της παρουσίας Σου και της συντελείας του αιώνος;» (Εδαφ. 3.)

Από ευσπλαχνία το μέλλον παρουσιάσθηκε στους μαθητές τυλιγμένο σ' ένα πέπλο. Αν είχαν την ώρα εκείνη κατανοήσει την ολοσχερή σημασία και των δύο μαζί φοβερών γεγονότων—των παθημάτων δηλαδή και του σταυρικού θανάτου του Λυτρωτή, καθώς και της καταστροφής της αγαπημένης πόλης και του ιερού της—θα είχαν τρομοκρατηθεί. Ο Χριστός τους παρουσίασε μόνο ένα σκιαγράφημα των σημαντικών γεγονότων που θα συνέβαιναν πριν από τη συντέλεια του κόσμου. Τα λόγια Του δεν έγιναν τότε εντελώς κατανοητά. Η σημασία τους όμως θα αποκαλύπτονταν στο λαό Του κάθε φορά που θα είχαν ανάγκη από την καθοδήγηση που προέρχονταν από αυτά. Η προφητεία, όπως τη διατύπωσε ο Χριστός, είχε διπλή σημασία. Σκιαγραφούσε την πτώση της Ιερουσαλήμ και παράλληλα απεικόνιζε τα τρομακτικά γεγονότα των εσχάτων ημερών.

Στους προσηλωμένους μαθητές Του ο Χριστός απεκάλυψε τις τιμωρές κρίσεις που θα επισκέπτονταν τον αποστάτη Ισραήλ και ιδιαίτερα τη δίκαια μισθαποδοσία που θα ξεσπούσε πάνω τους για την από μέρους τους απόρριψη και σταύρωση του Μεσσία. Σημεία που ήταν αδύνατο να παρερμηνευθούν έμελλε να προηγηθούν από το κορύφωμα εκείνο του ολέθρου. Βιαστικά κι απρόσμενα θα έρχονταν η καταχθόνια εκείνη ώρα και ο Σωτήρας προειδοποίησε τους οπαδούς Του: «Όταν λοιπόν ιδετε το βδέλυγμα της ερημώσεως, το λαληθέν δια του προφήτου Δανιήλ, ιστάμενον εν τω τόπω τω αγίω,—ο αναγινώσκων ας εννοή—τότε οι εν τη Ιουδαία ας φεύγωσιν επί τα όρη.» (Ματθ. 24:15-16, Λουκ. 21:20-21.) Όταν τα ειδωλολατρικά λάβαρα των Ρωμαίων θα καταπατούσαν το ιερό έδαφος που επεκτείνονταν σε μερικά στάδια έξω από τα τείχη της αγίας πόλης, τότε οι οπαδοί του Χριστού έπρεπε να σπεύσουν να φύγουν για να σωθούν. Μόλις θα έβλεπαν το σύνθημα αυτό της προειδοποίησης, όσοι ήθελαν να φύγουν δεν έπρεπε να χασομερούν καθόλου. Απ’ άκρη ς’ άκρη της Ιουδαίας και ιδιαίτερα στα Ιεροσόλυμα, μόλις δίνονταν το σύνθημα της φυγής έπρεπε να συμμορφωθούν στη στιγμή. Όποιος τύχαινε να βρίσκεται στο ανώγειο του σπιτιού του, δεν έπρεπε ούτε καν να επιχειρήσει να κατεβεί για να περισώσει και αυτούς ακόμη τους πολυτιμότερους θησαυρούς του. “Όσοι λάχαινε να δουλεύουν στο αμπέλι ή στο χωράφι, δεν έπρεπε ούτε να γυρίσουν να πάρουν το ρούχο τους που είχαν αφήμένο στην άκρη ενώ δούλευαν κάτω από την κάψα της ημέρας. Αν δεν ήθελαν να παγιδευθούν μέσα στη γενική καταστροφή, δεν έπρεπε να διστάσουν ούτε λεπτό.

Κατά τη βασιλεία του Ηρώδη, η Ιερουσαλήμ όχι μόνο είχε εξωραϊσθεί σε μεγάλο βαθμό, αλλά και με την ανοικοδόμηση νέων πύργων, τειχών και προμαχώνων, που πρόσθεταν χάρη στη φυσιολογική πλεονεκτική της θέση, κατέληξε να θεωρείται απόρθητη.

[11] Αν τολμούσε κανείς την εποχή εκείνη να μιλήσει δημοσία για μι-
 ά επικείμενη καταστροφή της, θα τον περνούσαν όπως το Νώε οι σύγχρονοί του, για πανικόβλητο φρενοβλαβή. Ο Χριστός όμως είχε πεί: «Ο ουρανός και η γη θέλουσι παρέλθει, οι δε λόγοι Μου δεν θέλουσι παρέλθει.» (Ματθ. 24:35.) Η θεική οργή είχε προκληθεί εξ αιτίας των αμαρτιών της Ιερουσαλήμ της οποίας η άκαμπτη αμετανοησία επέφερε την αμετάκλητη καταδίκη της.

Με τον προφήτη Μιχαία ο Θεός είχε κάνει την ακόλουθη δήλωση: «Ακούσατε λοιπόν τούτο, αρχηγοί του οίκου Ιακώβ, και άρχοντες του οίκου Ισραήλ, οι βδελυττόμενοι την κρίσιν, και διαστρέφοντες πάσαν ευθύτητα· οι οικοδομούντες την Σιών εν αίματι και την Ιερουσαλήμ εν ανομία. Οι άρχοντες αυτής κρίνουν με δώρα, και οι ιερείς αυτής διδάσκουσιν επί μισθώ, και οι προφήται αυτής μαντεύουσιν επί αργυρίω, και επαναπαύονται επί τον Κύριον λέγοντες. Δεν είναι ο Κύριος εν μέσω ημών· κανείς δεν θέλει ελθεί εφ’ ημάς.» (Μιχ. 3:9-11.)

Τα λόγια αυτά παρουσιάζουν μιά πιστή περιγραφή των εξαχρειωμένων και αυτοδικαιωμένων κατοίκων της Ιερουσαλήμ. Ενώ ισχυρίζονταν ότι τηρούσαν με σχολαστικότητα τα διατάγματα του Θεϊκού νόμου, παρέβαιναν όλες του τις αρχές. Μισούσαν το Χριστό επειδή η αγνή και άγια ζωή Του φανέρωνε τη δική τους παρανομία. Και Τον κατηγορούσαν μετά ότι Εκείνος ήταν η αιτία για όλα τα δεινά που τους είχαν βρεί σαν αποτέλεσμα των αμαρτιών τους. Αν και αναγνώριζαν ότι ήταν αναμάρτητος, γνωμάτευσαν όμως ότι ο θάνατός Του ήταν απαραίτητος για την ασφάλεια του έθνους. «Εάν αφήσωμεν Αυτόν ούτω,» έλεγαν οι Ιουδαίοι αρχηγοί, «πάντες θέλουσι πιστεύσει εις Αυτόν· και θέλουσιν ελθεί οι Ρωμαίοι και αφανίσει και τον τόπον ημών και το έθνος.» (Ιωάν. 11:48.) Θυσιάζοντας το Σωτήρα, πίστευαν ότι θα μπορούσαν να ξαναγίνουν ένα ισχυρό και ενιαίο έθνος. Μ’ αυτή τη λογική βιάδιζαν και συναινούσαν στην απόφαση του αρχιερέα τους ότι ήταν προτιμότερο να πεθάνει ένας άνθρωπος παρά ολόκληρο το έθνος να χαθεί.

Μ’ αυτόν τον τρόπο οι Ισραηλινοί αρχηγοί είχαν οικοδομήσει «την Σιών εν αίματι και την Ιερουσαλήμ εν ανομία.» (Μιχ. 3:10.) Και όμως τόση ήταν η αυτοδικαίωσή τους, που αφού θανάτωσαν το Σωτήρα τους επειδή τους έλεγχε για την αμαρτωλή ζωή τους, εξακολούθούσαν να θεωρούν τον εαυτό τους σαν τον εκλεκτό του Θεού λαό, περιμένοντας να τους ελευθερώσει ο “Υψιστος από τα χέρια των εχθρών τους. «Δια τούτο,» συνεχίζει ο προφήτης, «η Σιών εξ αιτίας σας θέλει αροτριασθεί ως αγρός και η Ιερουσαλήμ θέλει γείνει σωροί λίθων και το όρος του οίκου ως υψηλοί τόποι δρυμού.» (Μιχ. 3:12.)

Καταπληκτική ήταν η μακροθυμία του Θεού προς τους περιφρονητές του ευαγγελίου Του και τους δολοφόνους του Υιού Του. Για σαράντα περίπου χρόνια από τότε που η καταδίκη είχε προφερθεί

από τον ίδιο το Χριστό κατά της Ιερουσαλήμ, ο Θεός ανέβαλε την εκτέλεση της τιμωρίας πάνω στην ένοχη πόλη και το έθνος. Η παραβολή της άκαρπης συκιάς απεικονίζει τη συμπεριφορά του Θεού προς το Εβραϊκό έθνος. Η εντολή είχε δοθεί: «Έκκοψον αυτήν· διατί καταργεί και την γήν.» (Λουκ. 13:7.) Αλλ' η θεϊκή ευσπλαχνία μακροθυμούσε ακόμη. Ανάμεσα στον Εβραϊκό λαό βρίσκονταν πολλοί που αγνοούσαν το χαρακτήρα και το έργο του Χριστού. Υπήρχαν επίσης τα παιδιά που δεν είχαν γευθεί τις ευκαιρίες, ούτε ιδεί το φώς που οι πατέρες τους απέρριψαν. Με τα κηρύγματα των αποστόλων και των συντρόφων, τους, ο Θεός έστελνε ς' αυτούς το φώς. Θα τους επιτρεπόταν να ιδούν πως οι προφητείες είχαν εκπληρωθεί όχι μόνο με τη γέννηση Ι και τη ζωή του Χριστού, αλλά και με το θάνατο και την ανάστασή Του. Τα παιδιά δεν θα καταδικάζονταν για τις αμαρτίες των πατέρων. Όταν όμως, αφού πρώτα γνώρισαν ολόκληρο το φώς που είχε δοθεί στους πατέρες τους, τα παιδιά απέρριψαν και το περιπλέον φώς που χορηγήθηκε ς' αυτά τα ίδια, έγιναν τότε συγκοινωνά των αμαρτιών των πατέρων τους ξεχειλίζοντας το ποτήρι της παρανομίας τους.

Η μεγάλη μακροθυμία του Θεού για την Ιερουσαλήμ μόνο επικύρωσε την πεισματική ακαμψία των Ιουδαίων. Με το μίσος και την αγριότητα που έδειξαν προς τους μαθητές του Ιησού, απέρριψαν την τελευταία προσφορά της ευσπλαχνίας. Τότε πια ο Θεός απέσυρε την προστασία Του και τους εγκατέλειψε έρμαια του Σατανά και των αγγέλων του. Το έθνος αφέθηκε στο έλεος του αρχηγού που είχε διαλέξει. Οι Ιουδαίοι είχαν περιφρονήσει τη χάρη του Χριστού η οποία θα τους καθιστούσε ικανούς να δαμάσουν τις ορμέμφυτες κακές τους τάσεις και τώρα εκείνες υπερίσχυσαν. Ο Σατανάς ξεσήκωσε τα αγριότερα και χαμερπέστερα πάθη της ψυχής. Παρασυρόμενοι από τις κακεντρεχείς ορμές και τυφλωμένοι από την παραφορά του μίσους, οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να λογικευθούν. Είχαν χάσει τα λογικά τους. Στην αγριότητα αμιλλώνταν

[13] το Σατανά. Μέσα στην οικογένεια, μέσα στο έθνος, ανάμεσα στις ανώτερες και στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις, παντού δίχως εξαίρεση, κυριαρχούσε η υποψία, η ζηλοφθονία, το μίσος, η διαμάχη, η ανταρσία, το έγκλημα. Ασφάλεια δεν υπήρχε πουθενά. Συγγενείς και φίλοι πρόδιδαν ο ένας τον άλλο. Γονείς σκότωναν τα παιδιά και παιδιά τους γονείς. Οι κυβερνήτες του λαού ήταν ανίκανοι να κυβερνήσουν τον εαυτό τους. Αδάμαστα πάθη τους μετέβαλλαν σε

τύραννους πραγματικούς. Για να καταδικάσουν τον άμωμο Υιό του Θεού, οι Ιουδαίοι είχαν βασισθεί σε ψευδομαρτυρίες. Τώρα η δική τους ζωή κινδύνευε από τις ψευδείς κατηγορίες των άλλων. Από καιρό τα έργα τους μιλούσαν κι έλεγαν: «Σηκώσατε απ' έμπροσθεν ημών τον "Άγιον του Ισραήλ.» (Ης. 30:11.) Τώρα η επιθυμία τους είχε εκπληρωθεί. Ο φόβος του Θεού εξέλιπε τελείως. Ο Σατανάς έγινε κεφαλή του έθνους με τις ανώτερες θρησκευτικές και πολιτικές αρχές κάτω από το πέλμα του.

Κάποτε συνέβαινε οι κομματάρχες των αντιθέτων φατριών να συνασπίζονται με το σκοπό να λεηλατήσουν και να καταβασανίσουν τα δύσμοιρα θύματά τους, για να στραφούν μετά και πάλι στον αλληλοσπαραγμό και στην ανιλεή σφαγή. Ούτε ο αγιασμένος χώρος του ναού δεν μπορούσε να αναχαιτίσει την ξέφρενη αγριότητά τους. Οι προσκυνητές δολοφονούνταν μπροστά στον ιερό βωμό και το αγιαστήριο μολύνονταν με τα πτώματα των εκτελεσμένων. Και παρ' όλα αυτά, μέσα στην τυφλή και βλάσφημη υπεροψία τους, οι πρωταίτιοι του μακάβριου αυτού έργου διατυμπάνιζαν ότι η Ιερουσαλήμ δεν διέτρεχε κανένα απολύτως κίνδυνο, αφού ήταν η αγία πόλη του Θεού. Και προκειμένου να δώσουν στερεότερες βάσεις στη δύναμή τους, δωροδοκούσαν ψευδοπροφήτες που ανήγγειλαν ακόμη και όταν τα Ρωμαϊκά στρατεύματα πολιορκούσαν το ιερό, ότι ο λαός μπορούσε άφοβα να επαναπαύεται στη θεϊκή επέμβαση για την απολύτρωσή του. Μέχρι την τελευταία στιγμή, τα πλήθη πίστευαν ακράδαντα ότι η μεσολάβηση του Υψίστου, θα επέφερε τον εξολοθρεμό των εχθρών τους. Αλλ' ο Ισραήλ είχε απορρίψει τη θεϊκή προστασία και είχε μείνει τελείως απροστάτευτος. Δυστυχημένη Ιερουσαλήμ! Σπαραγμένη από εσωτερικούς διχασμούς, έβλεπε από το ένα μέρος το αίμα των αλληλοσφαγμένων παιδιών των σπλάχνων της να ρέει άφθονο βάφοντας τους δρόμους της, και από το άλλο τους προμαχώνες της να γκρεμίζονται από τα ξενικά στρατεύματα που κατακρεουργούσαν τους ανδρείους πολεμιστές της!

Όλες οι προφητείες του Χριστού για την καταστροφή της Ιερουσαλήμ εκπληρώθηκαν κατά γράμμα. Για τους Ιουδαίους επαλήθευσαν τα προειδοποιητικά Του λόγια: «Με οποιόν μέτρον μετρείτε, θέλει αντιμετρηθή εις εσάς.» (Ματθ. 7:2.)

Σημεία και τέρατα είχαν παρουσιασθεί, οιωνοί κακοί" θανάτου και ολέθρου: μέσα στη σκοτεινή νύχτα ένα υπερφυσικό φώς άστραψε φεγγοβολώντας πάνω από το ιερό και πάνω από το βωμό. Το η-

λιοβασίλεμα παρουσιάσθηκαν μέσα στα σύννεφα άρματα και πολεμιστές έτοιμοι για μάχη. Ιερείς που λειτουργούσαν κατά τη νυχτερινή βάρδια τρομοκρατήθηκαν από παράξενους ανεξήγητους κρότους. Η γή σείσθηκε και απειράριθμες φωνές ακούονταν θρηνώνοντας: «Πάμε να φύγομε απ’ εδώ.» Η μεγάλη ανατολική πύλη, τόσο βαρειά που με δυσκολία είκοσι άτομα μαζί κατόρθωναν να κλείσουν, και ασφαλισμένη με πελώριους σιδερένιους μοχλούς μπηγμένους βαθειά μέσα στο συμπαγές λιθόστρωτο, μεσάνυχτα βρέθηκε ορθάνοιχτη, χωρίς κανείς να την πειράξει. (Μιλμαν, «Τηε Ηιστορψ οφ τηε Θεως,» Τόμ. 13.)

Για επτά χρόνια συνέχεια ακούονταν στους δρόμους της Ιερουσαλήμ η φωνή ενός ανθρώπου που πηγαινοέρχονταν· αγγέλλοντας τη συμφορά που θα έβρισκε την πόλη. Νυχθημερόν απάγγελιε το μακάβριο μοιρολόι του: «Φωνή από την ανατολή! Φωνή από τη δύση! Φωνή από τους τέσσερες ανέμους της γής! Φωνή κατά της Ιερουσαλήμ και κατά του ναού! Φωνή κατά του νυμφίου και κατά της νύμφης! Φωνή κατά παντός του λαού!» (Βλέπε στο ίδιο μέρος, Τόμ. 13.) Το παράξενο αυτό άτομο φυλακίσθηκε και βασανίσθηκε, χωρίς ποτέ παράπονο να βγει από τα χείλη του. Η μόνη του απάντηση για τις προσβολές και την κακομεταχείρισή του ήταν: «Αλλοίμονο, αλλοίμονο στην Ιερουσαλήμ! Αλλοίμονο, αλλοίμονο στους κατοίκους της!» Η προειδοποιητική φωνή του δε σίγησε παρά μόνο όταν το άτομο αυτό δολοφονήθηκε κατά την πολιορκία που είχε προφητεύσει.

Ούτε ένας Χριστιανός δε χάθηκε κατά την άλωση της Ιερουσαλήμ. Ο Χριστός είχε δώσει στους μαθητές Του τη σχετική προειδοποίηση και όσοι πήραν τα λόγια Του στα σοβαρά, περίμεναν το σημείο που τους είχε αναγγείλει: «Όταν ίδητε την Ιερουσαλήμ περικυκλουμένην υπό στρατοπέδων,» είχε πεί ο Ιησούς, «τότε γνωρίσατε ότι επλησίασεν η ερήμωσις αυτής. Τότε οι όντες εν τη Ιουδαίασ φύγωσιν επί τα όρη και οι εν μέσωσ αυτής ας αναχωρώσιν έξω.»

[15] (Λουκ. 21:20-21.) Τα Ρωμαϊκά στρατεύματα, κάτω από την ηγεσία του Κεστίου, είχαν πολιορκήσει την Ιερουσαλήμ. Ξαφνικά και ενώ όλα φαίνονταν ευνοϊκά για μιά άμεση επίθεση, οι Ρωμαίοι έλυσαν την πολιορκία. Έχοντας χάσει κάθε ελπίδα για τη συνέχιση της από μέρους τους αντίστασης, οι πολιορκημένοι ήταν έτοιμοι να παραδοθούν, όταν έξαφνα ο Ρωμαίος στρατηγός απέσυρε τις δυνάμεις του χωρίς κανένα απολύτως λόγο. Αυτό οφείλονταν μόνο στην προ-

νοητική ευσπλαχνία του Θεού, που κατεύθυνε τα γεγονότα για το καλό του λαού Του. Το γνωστό σύνθημα είχε δοθεί για τους Χριστιανούς που το περίμεναν και η ευκαιρία προσφέρονταν τώρα και ζ' όλους τους άλλους που θα ήθελαν να συμμορφωθούν με την προειδοποίηση του Σωτήρα. Επικρατούσε τέτοια γενική σύγχυση, που ούτε οι Ιουδαίοι, ούτε οι Ρωμαίοι επεχείρησαν να εμποδίσουν τη φυγή των Χριστιανών. Με την υποχώρηση του Κεστίου οι Ιουδαίοι, βγαίνοντας από τα τείχη της Ιερουσαλήμ, καταδίωξαν τα εχθρικά στρατεύματα. Και ενώ οι δύο παρατάξεις είχαν εμπλακεί στη μάχη, οι Χριστιανοί μπόρεσαν ανενόχλητα να εγκαταλείπουν την πόλη. Τις μέρες εκείνες η ύπαιθρος είχε και αυτή απαλλαγή από τους εχθρούς που ενδεχόμενα θα επιχειρούσαν να εμποδίσουν τη φυγή τους. Τον καιρό του αποκλεισμού οι Ιουδαίοι είχαν συγκεντρωθεί στην Ιερουσαλήμ για τη γιορτή της Σκηνοπηγίας, κι έτσι οι Χριστιανοί ζ' ολόκληρη τη χώρα μπόρεσαν να διαφύγουν ανεμπόδιστοι. Χωρίς χρονοτριβή κατέφυγαν ζ' ένα τόπο ασφαλείας—στην πόλη της Πέλλας της επαρχίας της Περαιάς,—αντίπερα από τον Ιορδάνη ποταμό.

Σ' αυτό το μεταξύ, οι Εβραϊκές καταδιωκτικές δυνάμεις, καταφθάνοντας την οπισθοφυλακή των στρατευμάτων του Κεστίου, έπεσαν κατά πάνω της, με τέτοια ασυγκράτητη ορμή και προκάλώντας τους ένα τέτοιο καίριο πλήγμα, που με μεγάλη δυσκολία οι Ρωμαίοι κατόρθωσαν να διαφύγουν. Οι Ιουδαίοι αποχώρησαν με ανεπαίσθητες μόνο απώλειες, και φορτωμένοι λάφυρα, επέστρεψαν θριαμβευτικά στην Ιερουσαλήμ. Αλλά το μόνο που κέρδισαν από τη φαινομενική αυτή νίκη ήταν η καταστροφή. Τους ενέπνευσε με ένα τέτοιο πνεύμα πεισματικής αντίστασης κατά των Ρωμαίων, που αυτό ακριβώς αργότερα επέσπευσε τις ανεκδιήγητες συμφορές της τραγικής πόλης.

Τρομακτικές ήταν οι συμφορές που βρήκαν την Ιερουσαλήμ, όταν ο Τίτος επανέλαβε την πολιορκία. Η επίθεση άρχισε την εποχή του Πάσχα, τότε που εκατομμύρια Ιουδαίων είχαν συγκεντρωθεί μέσα στα τείχη της. Υπήρχε τέτοια πληθώρα αποθηκευμένων τροφίμων που, αν διατηρούνταν προσεκτικά θα μπορούσαν να επαρκέσουν για τις ανάγκες του πληθυσμού για χρόνια ολόκληρα. Αλλά τα αποθηκεύματα είχαν καταστραφεί σαν αποτέλεσμα του ζηλόφθονου και εκδικητικού πνεύματος που διείπε τις διάφορες αντιθετικές φατρίες και ο πληθυσμός αντιμετώπιζε τώρα όλα τα ανήκουστα δει-

νά της λιμοκτονίας. “Ένα μέτρο σταριού έφθασε να πωλείται ένα τάλαντο. Σε τέτοιο βαθμό υπέφεραν οι άνθρωποι από τις ωδίνες της πείνας, ώστε μασούσαν τα πετσίά από τα σανδάλια τους και από τις ζώνες τους και τα δερμάτινα καλύμματα των ασπίδων τους. Πολλοί απεφάσιζαν να ξεγλιστρήσουν έξω το βράδυ κρυφά για να μαζέψουν αγριόχορτα που φύτρωναν στις σχισματιές του τείχους. Πολλοί απ’ αυτούς συλλαμβάνονταν και θανατώνονταν με μαρτυρικό θάνατο. Και όσοι είχαν την τύχη να επιστρέφουν από την επικίνδυνη εκείνη αποστολή, τις πιά πολλές φορές οι άλλοι τους απογύμνωναν από τα αξιοθρήνητα σταχυολογήματά τους. Οι αρχηγοί υπέβαλλαν στα πιά απάνθρωπα βασανιστήρια τον εξαθλιωμένο λαό, για να τους αποσπάσουν τα τελευταία ίχνη τροφίμων, αν υποπτεύονταν ότι κάπου τα είχαν κρυμμένα. Και όχι σπάνια, οι ωμότητες αυτές διαπράττονταν από ανθρώπους που ήταν οι ίδιοι καλοζωϊσμένοι και που προσπαθούσαν να κάνουν ξέχωρες εφεδρείες για τον εαυτό τους. Σε χιλιάδες ανέρχονται τα θύματα της ασιτίας και του λιμού. Τα αισθήματα της ανθρωπιάς εξέλιπαν. “Άνδρες έκλεβαν από τις γυναίκες τους και γυναίκες από τους άνδρες τους. Παιδιά άρπαζαν με τη βία τη μπουκιά μέσα από το στόμα των ηλικιωμένων γονέων τους. Στην ερώτηση του προφήτη: «Δύναται γυνή να λησμονήσει το θηλάζον βρέφος αυτής;» δίνονταν μέσα από τα τείχη της τραγικής πόλης η φρικιαστική απάντηση: «Αι χείρες των ευσπλάχνων γυναικών έφησαν τα τέχνα αυτών· έγειναν εις αυτάς τροφή εν τω συντριμμώ της θυγατρός του λαού μου.» (Ης. 49:15, Θρήνοι 4:10.) Τότε επίσης βρήκε την εκπλήρωσή της και η ακόλουθη προφητεία που είχε αναγγελθεί δέκα τέσσερες αιώνες πριν: «Η απαλή και τρυφερά γυνή μεταξύ σου, της οποίας ο πούς δεν εδοκίμασε να πατήση επί της γής, δια την τρυφερότητα και απαλότητα, θέλει εμβλέψει με βλέμμα πονηρόν εις τον άνδρα του κόλπου αυτής και εις τον υιόν αυτής και εις την θυγατέρα αυτής ... και εις τα τέχνα τα οποία εγέννησε· διότι θέλει φάγει αυτά κρυφίως, δια την έλλειψιν πάντων, εν τη πολιορκία και εν χη καταθλίψει, με την οποίαν ο εχθρός σου θέλει σε καταθλίψει εις τας πόλεις σου.» (Δευτ. 28:56-57.)

[17]

Οι Ρωμαίοι αρχηγοί προσπάθησαν να τρομοκρατήσουν τους Ιουδαίους, για να τους αναγκάσουν να παραδοθούν. “Όσοι από τους αιχμαλώτους αντιστέκονταν όταν συλλαμβάνονταν, βασανίζονταν και σταυρώνονταν έξω από το τείχος της πόλης. Εκατοντάδες θανατώνονταν καθημερινά μ’ αυτόν τον τρόπο και το μακάβριο έργο

συνεχίζονταν μέχρι που σε ολόκληρη την κοιλάδα του Ιωσαφάτ και στο λόφο του Γολγοθά τόσοι ήταν οι μπηγμένοι σταυροί, ώστε με δυσκολία κατόρθωνε κανείς να περάσει ανάμεσά τους. Τέτοια φρικιαστική εκπλήρωση είχε η παθιασμένη, απερίσκεπτη εκείνη κραυγή των Ιουδαίων μπροστά στο βήμα Του Πιλάτου: «Το αίμα Αυτού ας είναι εφ' ημάς και επί τα τέκνα ημών.» (Ματθ. 27:25.)

Αποτροπιασμένος από τη θέα των πτωμάτων που είχαν στιβιασθεί σωροί μέσα στις χαράδρες, ο Τίτος ήταν διατεθειμένος να θέσει τέρμα στη μακάβρια σκηνή, απαλλάσσοντας την Ιερουσαλήμ από του να πιεί το πικρό ποτήρι του αφανισμού μέχρι τον πάτο. Εκστατικός ατένιζε από την κορυφή του Όρους των Ελαιών τη θεσπέσια θέα του ναού και έδωσε εντολή ούτε μιά πέτρα του να μη πειραχθεί. Πρίν επιχειρήσει την έφοδο για την εκπορθήση του φρουρίου, απήυθνε έκκληση στους Ιουδαίους αρχηγούς να μή τον εξαναγκάσουν να βεβηλώσει τον ιερό τόπο με αίμα. Πρότεινε ότι, αν αποφάσιζαν να μεταφέρουν το θέατρο του πολέμου σ' οποιαδήποτε άλλη τοποθεσία, κανένας Ρωμαίος στρατιώτης δεν θα πρόσβαλε την ιερότητα του χώρου. Και αυτός ακόμη ο συμπατριώτης τους, ο Ιωσήφος, έκανε την πιο θερμή έκκληση, εκλιπαρώντας τους ότι ήταν ακόμη καιρός να συνθηκολογήσουν και να σώσουν τη ζωή τους, την πόλη τους και τον τόπο της λατρείας τους. Αλλά τα λόγια του έγιναν δεκτά με τις πιο βαρειές κατάρες και στον τελευταίο αυτόν ανθρώπινο μεσάζοντα που απέμεινε να τους παρακαλεί, απάντησαν εκσφενδονίζοντας βέλη εναντίον του. Οι Εβραίοι είχαν απορρίψει τις ικεσίες του Υιού του Θεού. Και όλες οι συστάσεις και οι ικεσίες που τους γίνονταν τώρα, τους έκαναν μόνο αποφασιστικότερους να πολεμήσουν μέχρι τον τελευταίο. Οι προσπάθειες του Τίτου να σώσει το ιερό ναυάγησαν. Κάποιος άλλος, ανώτερος από αυτόν, είχε πεί πως από το ιερό οικοδόμημα δεν θά έμενε πέτρα για πέτρα που να μη καταγκρεμισθεί.

Το τυφλό πείσμα των Ιουδαίων αρχηγών και τα βδελυρά εγκλήματα που συνεχίζονταν μέσα στην πολιορκημένη πόλη προκάλεσαν τον αποτροπιασμό και την αγανάκτηση των Ρωμαίων. Τελικά ο Τίτος απεφάσισε να καταλάβει το ιερό με έφοδο. Μολαταύτα, η πρόθεσή του ήταν να το σώσει με κάθε θυσία από την καταστροφή. Αλλά οι διαταγές του αγνοήθηκαν. Ένα βράδυ, μόλις είχε αποσυρθεί στη σκηνή του, οι Εβραίοι ορμώντας από το ναό, επετέθηκαν στους στρατιώτες έξω από τα τείχη. Μέσα στην έξαψη της μάχης,

[18]

έναν δαυλός που είχε εκτοξεύσει έναν στρατιώτη περνώντας από ένα άνοιγμα της πύλης μετέβαλε αυτοστιγμή τους επενδυμένους με κέδρο θαλάμους ολόγυρα από το ιερό σε παρανάλωμα της φωτιάς. Ακολουθούμενος από τους στρατηγούς και τους λεγεωνάριους του, ο Τίτος έσπευσε αμέσως επί τόπου προστάζοντας τους στρατιώτες του να σβύσουν τη φωτιά. Κανένας δεν τον άκουγε. Μέσα στον ξέφρενο παροξυσμό τους, οι στρατιώτες εξακολουθούσαν να εκσφενδονίζουν πυρωμένα βέλη στους θαλάμους πλάι στο ιερό και να κατακρεουργούν με τα σπαθιά τους όσους είχαν ζητήσει να βρουν εκεί καταφύγιο. Το αίμα έτρεχε σαν ποτάμι στα σκαλοπάτια του ναού. Αμέτρητες χιλιάδες Ιουδαίων εξολοθρεύθηκαν. Πάνω από την ιαχή του πολέμου, ξεχώριζαν οι γοερές φωνές: «Ιχαβώθ.»—Πάει η δόξα χάθηκε.

Ο Τίτος δεν κατόρθωσε να σταματήσει την αναχαίτιστη μανία των στρατιωτών. Μπαίνοντας με τους αξιωματικούς του στο εσωτερικό του ναού, έμεινε έκθαμβος από την αστραφτερή φαντασμαγορία του ιερού οικοδομήματος. Και επειδή οι φλόγες δεν είχαν ακόμη φθάσει στο διαμέρισμα των αγίων, καταβάλλοντας μι-ά τελευταία προσπάθεια να το σώσει, πήδησε έξω και διέταξε γι' άλλη μι-ά φορά τους στρατιώτες να αναχαιτίσουν την πρόοδο της πυρκαϊάς. Χρησιμοποιώντας το μαστίγιό του, ο εκατόνταρχος Λιβεράλης προσπάθησε με τη βία να επιβάλει την εκτέλεση της διαταγής. Αλλ' ούτε σεβασμός για τον ίδιο τον αυτοκράτορα μπορούσε πιά να συγκρατήσει το μανιασμένο μίσος εναντίον των Εβραίων, την άγρια έξαψη του πολέμου και την ακατάσχετη δίψα για λεηλασία. Αντικρύζοντας το εκτυφλωτικό φώς του χρυσαφιού ολόγυρά τους, που αστραφτοκοπούσε από την αντανάκλαση της αγριεμένης φλόγας, οι στρατιώτες υπέθεσαν ότι θησαυροί ανυπολόγιστης αξίας βρίσκονταν κρυμμένοι μέσα στο αγιαστήριο. Απαρατήρητος ένας στρατιώτης έρριξε μι-ά αναμμένη δάδα ανάμεσα από τους στρόφιγγες της πόρτας. Στή στιγμή ολόκληρο το κτίριο μεταβλήθηκε σε πυροτέχνημα. Ο αποπνικτικός καπνός και η μανία της φωτιάς ανάγκασε τους στρατιωτικούς να υποχωρήσουν και το εξάισιο εκείνο οικοδόμημα αφέθηκε στην τύχη του.

[19]

Αν το θέαμα ήταν αποτρόπαιο για τους Ρωμαίους, τι έπρεπε να ήταν για τους Ιουδαίους! Ολόκληρη η λοφοκορφή που δέσποζε στην πόλη καίγονταν σαν ηφαίστειο. Το ένα μετά το άλλο τα κτίρια κατέρρεαν με πάταγο εκκωφαντικό και καταβροχθίζονταν α-

πό τις αδηφάγες φλόγες της πύρινης κόλασης. Οι κέδρινες οροφές μεταβλήθηκαν σε πυρωμένα φύλλα. Οι χρυσωμένες αιχμές φεγγοβολούσαν σαν στήλες από κόκκινο φώς. Οι πύργοι των πυλών πετούσαν στον ουρανό στήλες από φλόγα και καπνό. Οι γύρω λόφοι αστραφτοκοπούσαν μέσα στην ανταύγεια της φωτιάς. Και σκοτεινοί όμιλοι ανθρώπων διακρίνονταν να παρακολουθούν με φοβερή αγωνία την πρόοδο της καταστροφής. Οι προμαχώνες και τα τείχη της άνω πόλης ήταν κατάμεστα από κόσμο. Σε άλλων τα πρόσωπα ήταν ζωγραφισμένη η τρομάρα και η απόγνωση, σε άλλων το μίσος και ο πόθος για εκδίκηση. Οι γοερές κραυγές των Ρωμαίων στρατιωτών που έτρεχαν προς κάθε κατεύθυνση και τα ουρλιαχτά αυτών που είχαν παγιδευθεί στις φλόγες, έσμιγαν με το μουγκρητό της πυρκαϊάς και τον ορυμαγδό των γκρεμισμένων δοκαριών. Στα τριγύρω βουνά αντηχούσαν οι φρικιαστικές τσιρίδες αυτών που είχαν πιάσει τα ύψη. Καθόλο το μήκος των τειχών ακούονταν θρήνοι και οδυρμοί. Ξεψυχώντας οι λιμοκτονούντες κάτοικοι, συγκέντρωναν τις τελευταίες δυνάμεις που τους απέμειναν για να ξεστομίσουν μια έσχατη σπαραξικάρδια κραυγή αγωνίας και αφανισμού.

Η σφαγή μέσα στην πόλη παρουσίαζε φρικιαστικότερο ακόμη θέαμα απ' αυτό που παρουσιάζονταν απ' έξω. «Ανδρες, γυναίκες, νέοι, γέροι, ιερείς, επαναστάτες, μαχητές ή ζητιανεύοντας για οίκτο ψυχές, θερίζονταν χωρίς διάκριση σάν τα στάχια κάτω από το δρεπάνι της σφαγής. Ο αριθμός των σφαγμένων ξεπερνούσε τον αριθμό των σφαγιαστών. Οι λεγεωνάριοι έφθασαν να πατούν πάνω σε σωρούς πτωμάτων για να αποπερατώσουν το μακάβριο έργο του εξολοθρευμού. (Μιλμαν, «Της Ιστορψ οφ Θεως,» Τόμ. 16.)

Μετά την καταστροφή του ναού, η υπόλοιπη πόλη περιήλθε σύντομα στα χέρια των Ρωμαίων. Οι Ιουδαίοι αρχηγοί είχαν εγκαταλείψει τα απόρθητα φρούριά τους και ο Τίτος τα βρήκε έρημα. Εμβρόντητος, τα περιεργάστηκε προσεκτικά, και αποφάνθηκε ότι ο Θεός ήταν Εκείνος που τα είχε παραδώσει στα χέρια του. Επειδή οι ισχυρότεροι ακόμη μοχλοί δεν θα μπορούσαν ποτέ να εκπορθήσουν τις καταπληκτικές εκείνες θωρακισμένες επάλξεις. Τόσο η πόλη όσο και το αγιαστήριο γκρεμίσθηκαν από θεμέλια και ο χώρος όπου άλλοτε έστεκε ο ιερός ναός είχε τώρα—«αροτριασθεί ως αγρός.» (Ιερ. 26:18.) Πάνω από ένα εκατομμύριο ανθρώπινες ψυχές ήταν ο τραγικός απολογισμός της πολιορκίας και της επακόλουθης σφαγής. Εκείνοι που επέζησαν φέρθηκαν στη Ρώμη, θριαμβευτικά

[20]

έπαθλα του κατακτητή, ρίχθηκαν βορά των θηρίων στα αμφιθέατρα ή σκορπίστηκαν περιπλανώμενοι στους τέσσερες ανέμους της γής.

Με το να ξεχειλίσουν το ποτήρι τους της εκδίκησης, οι Εβραίοι είχαν υπογράψει την καταδίκη τους με τα ίδια τους τα χέρια. Με τον παντελή εξολοθρευμό που τους σάρωσε σαν έθνος, καθώς και με τις συμφορές που τους ακολούθησαν στους τόπους της διασποράς, δεν έκαναν παρά να θερίσουν ότι έσπειραν. Όπως το διατυπώνει ο προφήτης: «Απωλέσθης, Ιερουσαλήμ,» «διότι έπεσας δια της ανομίας σου.» (Ωσηέ 13:9, 14:1.) Συχνά οι συμφορές τους παρουσιάζονταν σαν τιμωρία που τους επεβλήθη προερχόμενη κατευθείαν από το Θεό. Μ' αυτό τον τρόπο, προσπαθεί ο αρχηγός της πλάνης να καλύψει το δικό του το έργο. Το σωστό είναι ότι με την πεισματική τους περιφρόνηση της θείκης αγάπης και ευσπλαχνίας, οι Ιουδαίοι προκάλεσαν την ανάκληση της προστασίας του ουρανού, και τότε ο Σατανάς ήταν ελεύθερος να τους διοικεί σύμφωνα με το θέλημά του. Οι πρωτάκουστες ωμότητες που διαπράχθηκαν κατά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ αποτελούν έμπρακτη απόδειξη της σατανικής εκδικητικής πολιτικής προς όλους όσοι παραδίδονται στον έλεγχο του.

Είναι αδύνατο να φαντασθούμε πόσο είμαστε χρεώστες στο Χριστό για την ειρήνη και την προστασία που απολαμβάνομε. Είναι μόνο η προστατευτική δύναμη του Θεού που φυλάγει την ανθρωπότητα από του να πέσει ολοκληρωτικά στην κυριαρχία του Σατανά. Οι ανυπάκουοι και οι αχάριστοι έχουν πολλούς λόγους να ευγνωμονούν το Θεό για την ευσπλαχνία και τη μακροθυμία Του, που συγκροτεί την άγρια και απάνθρωπη δύναμη του Πονηρού. Όταν όμως οι άνθρωποι ξεπεράσουν τα όρια της ανεκτικότητας του ουρανού, τότε η προστατευτική αυτή δύναμη αποσύρεται. Ο Θεός δε στέκεται απέναντι στους αμαρτωλούς σαν εκτελεστής της καταδικαστικής για την παρανομία απόφασης, άλλ' αφήνει τους ίδιους τους περιφρονητές του ελέους Του να θερίσουν ότι έσπειραν. Κάθε περιφρονημένη ακτίνα φωτός, κάθε καταφρονημένη λέξη προειδοποιητική, κάθε υποθαλάπριμη φυσική ροπή, κάθε παραβιασμένη θείκη εντολή, είναι ένας σπόρος που νωρίς ή αργά θα φέρει τους καρπούς του. Όταν πεισματικά απωθείται το Πνεύμα του Θεού, αποσύρεται τελικά από την ψυχή του αμαρτωλού, και τότε τα ορμέμφυτα πάθη κυριαρχούν, παραδομένα στον απόλυτο έλεγχο της σατανικής κακίας και εχθρότητας. Η καταστροφή της Ιερουσαλήμ

[21]

αποτελεί μιά σοβαρή, μιά τρομερή προειδοποίηση για όλους όσους παίρνουν στα ελαφρά τις εκκλήσεις της θείκης ευσπλαχνίας και κωφεύουν στις ικεσίες του ελέους του ουρανού. Ποτέ δεν έχει δοθεί κατηγορηματικότερη απόδειξη της θείκης αποστροφής για την αμαρτία και την αναπόφευκτη τιμωρία που περιμένει τους ενόχους.

Η προφητεία του Σωτήρα για τη μισθαποδοσία των κριμάτων της Ιερουσαλήμ πρόκειται να βρεί άλλη μιά εκπλήρωση που μπροστά της ωχριούν οι σκηνές του ακατονόμαστου εκείνου εξολοθρευμού. Με της εκλεκτής πόλης το τραγικό πεπρωμένο σκιαγραφείται η τύχη που περιμένει έναν ολόκληρο κόσμο που καταφρονεί τα ελέη του Θεού και ποδοπατεί τους νόμους Του. Κατάμαυρα είναι τα κατάστιχα της μιζέριας και συμφοράς που αντιμετώπισε η ανθρωπότητα στο αιωνόβιο και εγκληματικό της αμαρτίας διάβα. Σφίγγεται η ψυχή και το πνεύμα φρικιά μονο να τα σκέπτεται. Φοβερά ήταν τα αποτελέσματα που διαδέχθηκαν την απόρριψη της επικρατείας του ουρανού. Αλλά με μελανότερα ακόμη χρώματα απεικονίζονται οι αποκαλυπτικές σκηνές του μέλλοντος. Τα κατάστιχα του παρελθόντος—οι ατέλειωτες σειρές ταραχών, συγκρούσεων και επαναστάσεων, «πάσα περικνημής πολεμιστού μαχομένου μετά θορύβου και πάσα στολή κεκυλισμένη εις αίματα.» (Ης. 9:5.)—τι είναι αυτά μπροστά στη φρίκη της ημέρας εκείνης της μεγάλης του Θεού όταν το προστατευτικό Πνεύμα Του θα αποσυρθεί εντελώς, εγκαταλείποντας τους ασεβείς στο αναχαίτιστο ξέσπασμα των ανθρωπίνων παθών και της σατανικής οργής. Τότε θα γνωρίσει ο κόσμος, όπως δεν γνώρισε ποτέ προηγουμένως, τα αποτελέσματα της κυριαρχίας του Διαβόλου.

[22]

Την ημέρα όμως εκείνη, το ίδιο όπως στην περίπτωση της Ιερουσαλημικής καταστροφής, ο λαός του Θεού θα διασωθεί «πας όστις ευρεθεί γεγραμμένος μεταξύ των ζώντων.» (Ης. 4:3.) Ο Χριστός δήλωσε ότι θα επιστρέφει για δεύτερη φορά να συνάξει κοντά Του τους πιστούς Του. «Τότε θέλουσι θρηνήσαι πάσαι αι φυλαί της γής. Και θέλουσιν ιδεί τον Υιόν του ανθρώπου ερχόμενον επί των νεφελών του ουρανού μετά δυνάμεως και δόξης πολλής. Και θέλει αποστείλει τους αγγέλους Αυτού μετά σάλπιγγος φωνής μεγάλης και θέλουσι συνάξει τους εκλεκτούς Αυτού εκ των τεσσάρων ανέμων απ' άκρων ουρανών έως άκρω αυτών.» (Ματθ. 24:30-31.) Τότε αυτούς που δεν υπακούουν στο ευαγγέλιό Του, «ο Κύριος θέλει απολέσει με το Πνεύμα του στόματος Αυτού και θέλει εξα-

φανίσει με την επιφάνειαν της παρουσίας Αυτού.» (B” Θεσ. 2:8.) Όπως ο αρχαίος Ισραήλ, έτσι και οι ασεβείς αυτοκαταστρέφονται. Χάνονται εξ αιτίας της παρανομίας τους. Η αμαρτωλή ζωή τους έχει τόσο πολύ απομακρύνει από κάθε αρμονική σχέση με το Θεό και η φύση τους έχει σε τέτοιο σημείο εξαχρειωθεί από την κακία, ώστε η παρουσία της δόξας Του γι’ αυτούς είναι εξολοθρευτική φωτιά.

Ας προσέξουν οι άνθρωποι μη τυχόν και αμελήσουν το μάθημα που περικλείουν τα λόγια του Χριστού. Όπως ακριβώς προειδοποίησε τους μαθητές Του για την ερήμωση της Ιερουσαλήμ, δίνοντάς τους το σύνθημα του επικείμενου ολέθρου ώστε να σπεύσουν να σωθούν, έτσι προειδοποίησε την ανθρωπότητα για την ημέρα της τελικής καταστροφής φανερώνοντας τα σημεία της εγγύτητάς της ώστε όλοι όσοι θελήσουν να μπορέσουν να αποφύγουν τη μελλοντική οργή. Ο Ιησούς δήλωσε ότι «θέλουσιν εἶσθαι σημεῖα ἐν τῷ ἡλίῳ τῇ σελήνῃ καὶ τοῖς ἀστροῖς· καὶ ἐπὶ γῆς στενοχώρια ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ.» (Λουκ. 21:25, Ματθ. 24:29, Μαρκ. 13:24-26, Αποκ. 6:12-17.) “Οσοι παρακολουθούν τα προαγγέλματα αυτά της παρουσίας Του, πρέπει να ξέρουν ότι «πλησίον είναι ἐπὶ τὰς θύρας.» (Ματθ. 24:33.) Και καταλήγει με την παραίνεση: «Αγρυπνεῖτε λοιπόν.» (Μάρκ. 13:35.) Αυτοί που παίρνουν στα σοβαρά την προειδοποίηση δεν θα αφεθούν στο σκότος ώστε να τους βρεί η ημέρα εκείνη ανέτοιμους. Αντίθετα, για κείνους που δεν αγρυπνούν, «η ημέρα του Κυρίου ως κλέπτης ἐν νυκτί οὕτως ἔρχεται.» (Α” Θεσ. 5:2-5.)

[23] Ο σημερινός κόσμος δεν φαίνεται να δίνει μεγαλύτερη σημασία στα σύγχρονα μηνύματα που τον αφορούν απ’ ότι έδωσαν οι Ιουδαίοι στις προειδοποιήσεις του Σωτήρα σχετικά με την Ιερουσαλήμ. Σε οποιαδήποτε στιγμή και αν έρθει, η ημέρα του Κυρίου τους ασεβείς θα τους βρεί απροετοίμαστους. Ενώ η ζωή εξακολουθεί να κυλάει ακολουθώντας το συνειθισμένο της ρυθμό, ενώ οι άνθρωποι απορροφημένοι τρέχουν πίσω από τις απολαύσεις, το εμπόριο, τις συναλλαγές, την αύξηση του πλούτου, ενώ οι θρησκευτικοί ηγέτες εκθειάζουν τα φώτα και την πρόοδο του κόσμου και η ανθρωπότητα θα νανουρίζεται μέσα σε μιά φαινομενική ασφάλεια—τότε, απρόσμενα, σαν τον κλέφτη που μεσάνυχτα γλιστράει μέσα σε σπίτι αφρόρητο, έτσι, και ο «αιφνίδιος όλεθρος» θα ξεσπάσει ξαφ-

---

νικά πάνω στους άθεους και αδιάφορους, και τότε «δεν θέλουσιν εκφύγει.» (Α΄ Θεσ. 5:3.)

ύσιοι ή φτωχοί, γραμματισμένοι ή αμόρφωτοι, χωρίς καμία διάκριση σέρονταν όλοι στη σφαγή ανιλεώς.

[26]

Οι διωγομοί αυτοί χρονολογούνται με τον αυτοκράτορα Νέρωνα, από την εποχή του μαρτυρικού θανάτου του αποστόλου Παύλου, και συνεχίσθησαν στους κατοπινούς αιώνες με την ίδια πάνω-κάτω αγριότητα. Οι Χριστιανοί κατηγορήθηκαν άδικα για τα πιο αποτρόπαια εγκλήματα και θεωρήθηκαν υπαίτιοι τρομερών θεομηνιών, όπως οι λιμοί, οι επιδημίες και οι σεισμοί. Καθώς είχαν καταντήσει αντικείμενα του γενικού μίσους και της υποψίας, δεν έλλειπαν οι καλοθελητές πληροφοριοδότες που καιροφυλακτούσαν να προδώσουν τους αθώους χάρη εξευτελιστικού κέρδους. Καταδικάστηκαν σαν αντιδραστικοί κατά της πολιτείας, σαν εχθροί της θρησκείας, σαν αποβράσματα της κοινωνίας. Πλήθη αμέτρητα πετάχθηκαν βορά στα άγρια θηρία, ή κάηκαν ζωντανοί μέσα στα αμφιθέατρα. “Άλλοι σταυρώθηκαν. “Άλλοι, ρίχθηκαν ντυμένοι με δέρματα αγρίων θηρίων, μέσα στα ιπποδρόμια όπου κατασπαράχθηκαν από τα σκυλιά. Συχνά η τιμωρία τους αποτελούσε το απόγειο της διασκέδασης των θεατών στις δημόσιες τελετές και τα συγκεντρωμένα πλήθη απολάμβαναν το θέαμα και χαιρέτιζαν την επιθανάτια αγωνία τους με παταγώδη γέλοια και χειροκροτήματα.

Όπου κι αν προσπαθούσαν να κρυφθούν, οι οπαδοί του Χριστού καταδιώκονταν σαν τα άγρια θηρία. Αναγκασμένοι να ζητούν κρυψύγετο ς” ερημικά κι απομονωμένα μέρη, περιφέρονταν διαρκώς «υστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, των οποίων δεν ήτο άξιος ο κόσμος. Πλανώμενοι εν ερημίαις και όρεσι και σπηλαίοις και ταις τρύπαις της γής.» (Εδ. 37-38.) Οι κατακόμβες πρόσφεραν άσυλο σε χιλιάδες. Στα έγκατα των λόφων έξω από τη Ρώμη, είχαν σκαφθεί πελώριες γαλαρίες μέσα στη γή και στα βράχια. Ένας σκοτεινός δαίδαλος υπογείων διαβάσεων επεκτείνονταν σε ολόκληρα χιλιόμετρα έξω από τα τείχη της πόλης. Σ” αυτά τα υπόγεια καταφύγια οι οπαδοί του Χριστού έθαβαν τους νεκρούς τους. Αλλά και ς” αυτά κατέφευγαν οι ίδιοι όταν τους υποπτεύονταν και τους προσημείωναν. Όταν ο Ζωοδότης Θεός καλέσει στη ζωή όλους εκείνους που αγωνίσθηκαν «τον καλόν αγώνα της πίστεως,» πολλοί τότε μάρτυρες του Ιησού θα παρουσιασθούν βγαίνοντας από τις σκοτεινές αυτές σπηλιές.

Μέσα στους φρικιαστικότερους διωγμούς, οι Χριστιανοί εκείνοι μάρτυρες διατήρησαν την πίστη τους αμόλυντη. Αν και στε-

[27] ρημένοι από κάθε άνεση, αποξενωμένοι από τον ήλιο και το φώς, κάνοντας σπίτια τους τα ανήλιαγα, αλλά φιλόξενα σπλάχνα της γής, δεν παραπονούνταν ποτέ. Με ελπιδοφόρα λόγια πίστης και καρτερικότητας, ενθάρρυναν ο ένας τον άλλον, υπομένοντας κακουχίες και στερήσεις. Η απογύμνωσή τους από κάθε επίγειο αγαθό δεν μπορούσε να τους κάνει να αρνηθούν τον Χριστό. Οι δοκιμασίες και οι κατατρεγμοί τους οδηγούσαν μόνο πλησιέστερα προς την τελική ανάπαυση κι ανταμοιβή.

Όπως στα παλιά τα χρόνια οι δούλοι του Θεού, πολλοί και από αυτούς «εβασανίστησαν μη δεχθέντες την απολύτρωσιν δια να αξιωθώσιν καλυτέρας αναστάσεως.» (εδ. 35.) Θυμώταν τα λόγια του Κυρίου τους ότι όταν θα διώκονταν για το όνομα του Χριστού, έπρεπε να αισθάνονται μεγάλη χαρά, γιατί μεγάλος θα ήταν και ο μισθός τους στον ουρανό. Επειδή έτσι διώχθησαν και οι προφήτες πρὶν απ' αυτούς. Χαίρονταν που είχαν κριθεί άξιοι να υποφέρουν για την αλήθεια, και οι θριαμβευτικές τους υμνωδίες ανέρχονταν μέσα από το θρόισμα της φωτιάς του μαρτυρίου τους. Ατενίζοντας ψηλά, έβλεπαν με τα μάτια της πίστης το Χριστό και τους αγγέλους να τους παρακολουθούν από τις επάλξεις του ουρανού με το στοργικότερο ενδιαφέρον, επιδοκιμάζοντας την καρτερικότητά τους. Και άκουγαν τότε μια φωνή προερχόμενη από το θρόνο του Θεού να τους λέγει: «Γίνου πιστός μέχρι θανάτου και θέλω σοι δώσει τον στέφανον της ζωής.» (Αποκ. 2:10.)

Μάταια προσπαθούσε ο Σατανάς να αφανίσει την εκκλησία του Χριστού με τα μέσα της βίας. Ο μεγάλος ανταγωνισμός κατά τον οποίο οι μαθητές του Ιησού κατέθεταν τη ζωή τους δε σταματούσε όταν οι αφοσιωμένοι εκείνοι σημαιοφόροι έπεφταν στις επάλξεις τους. Η ήττα τους μεταβάλλονταν σε νίκη. Οι εργάτες του Θεού θανατώνονταν, το έργο τους όμως προχωρούσε διαρκώς. Το ευαγγέλιο εξακολουθούσε να διαδίδεται και ο αριθμός των οπαδών Του να πολλαπλασιάζεται. Εισέδυε σε περιοχές που δεν ήταν προσιτές ούτε ς' αυτούς ακόμη τους Ρωμαϊκούς αετούς. Όπως μαρτυρούν και τα επιπληκτικά λόγια ενός Χριστιανού μάρτυρα προς τους ειδωλολάτρες προαγωγούς του διωγμού: «Σκοτώστε μας, βασανίστε μας, καταδικάστε μας ... Η αδικία σας αποδείχνει την αθωότητά μας ... Ούτε η αγριότητά σας θα σας οφελήσει σε τίποτε.» (Δεν ήταν παρά μια αποτελεσματικότερη πρόσκληση για να πυκνώσουν και άλλοι τις τάξεις τους.) «Όσο συχνότερα μας θερίζετε, τόσο περισσότερο

[28]

εμείς αυξάνομε. Το χριστιανικό αίμα είναι σαν το σπόρο.» (Τερτουλλιανός, «Απολογία,» παράγρ. 50.)

Χιλιάδες μαρτύρων φυλακίσθηκαν ή οδηγήθηκαν στη σφαγή. “Άλλοι όμως ξεφύτρωναν και έπαιρναν τη θέση τους. Και όσοι έδιναν μαρτυρικό θάνατο για την πίστη τους ήταν εξασφαλισμένοι από τον Χριστό που τους θεωρούσε νικητές. Είχαν αγωνισθεί τον καλόν αγώνα και θα λάβαιναν το στέφανο της δόξας όταν θα έρχονταν ο Χριστός. Οι δοκιμασίες που υφίσταντο έφερναν τους Χριστιανούς πλησιέστερα τον ένα προς τον άλλο και όλους μαζί προς το Σωτήρα Τους. Το παράδειγμα της ζωής τους και η μαρτυρία του θανάτου τους απέβαιναν μια αδιάκοπη μαρτυρία χάρη της αλήθειας· και κάποτε, εκεί όπου κανείς δεν το περίμενε, οι οπαδοί του Σατανά λιποτακτούσαν από τις τάξεις του και παρατάσσονταν κάτω από το λάβαρο του Χριστού.

Για να επιτύχει λοιπόν ο Διάβολος στον πόλεμο κατά της θεϊκής διακυβέρνησης, κατέστρωσε το σχέδιο να στήσει το λάβαρό του μέσα ς” αυτή τη χριστιανική εκκλησία. Αν κατόρθωνε να εξαπατήσει τους οπαδούς του Χριστού και να τους κάνει με τη στάση τους να δυσαρεστήσουν το Θεό, τότε θα έχαναν τη σταθερότητα, το θάρρος και την αποφασιστικότητά τους και θα κατέληγαν εύκολη λεία στα χέρια του.

Και από τότε ο μεγάλος ανταγωνιστής αποφάσισε να επιτύχει με τεχνάσματα ότι απέτυχε να εξασφαλίσει με τη βία. Οι διωγμοί σταμάτησαν και η θέση τους αναπληρώθηκε με τα επικίνδυνα δειλάσματα της πρόσκαιρης ευημερίας και των κοσμικών τιμών. Ειδωλολάτρες ασπάζονταν κατά μέρος μόνο την χριστιανική πίστη, ενώ απέρριπταν ορισμένες από τις βασικότερες αρχές του Χριστιανισμού. Ισχυρίζονταν ότι αποδέχονταν τον Ιησού σαν Υιό του Θεού, ότι πίστευαν στο θάνατο και στην ανάστασή Του, κατά βάθος όμως δεν είχαν συναίσθηση της αμαρτίας, ούτε αντιλαμβάνονταν την ανάγκη για μετάνοια και για την ανακαίνιση της ψυχής. Και αφού οι ίδιοι έκαναν ορισμένες υποχωρήσεις, πρότειναν να κάνουν υποχωρήσεις και οι Χριστιανοί ώστε να ενωθούν μεταξύ τους πάνω στο κοινό πλατύσκαλο της πίστης στο Χριστό.

Τώρα η εκκλησία αντιμετώπιζε ένα φοβερό κίνδυνο. Μπροστά ς” αυτόν τα βασανιστήρια, η φυλακή, η φωτιά και το μαχαίρι δεν ήταν παρά ευλογία. Μερικοί από τους Χριστιανούς έμειναν ακλόνητοι δηλώνοντας ότι τους ήταν αδύνατο να προβούν σε οποιονδήποτε

συμβιβασμό. “Άλλοι όμως ευνοούσαν τις παραχωρήσεις ή τις τροποποιήσεις ορισμένων θρησκευτικών αρχών, καθώς και την ένωση με τους κατά μέρος Χριστιανούς και υποστήριζαν ότι μ’ αυτό τον τρόπο θα επέρχονταν ο ολοκληρωτικός εκχριστιανισμός των τελευταίων. Αυτή ήταν μιά περίοδος μεγάλης ψυχικής αγωνίας για τους πιστούς οπαδούς του Χριστού. Κάτω από το κάλυμμα της προσποιητής αυτής Χριστιανωσύνης, ο ίδιος ο Σατανάς γλιστρούσε ύπουλα μέσα στην εκκλησία, αποσκοπώντας στην αλλοίωση της πίστης και στρέφοντας τις καρδιές των ανθρώπων μακριά από το λόγο της αλήθειας.

Τελικά η πλειοψηφία των Χριστιανών συγκατένευσε να χαμηλώσουν το λάβαρο της πίστης με αποτέλεσμα την ένωση του Χριστιανισμού με τον παγανισμό. Αν και οι λατρευτές των ειδώλων ισχυρίζονταν ότι είχαν ασπασθεί τη νέα θρησκεία και είχαν γίνει μέλη της εκκλησίας, παρέμειναν μολαταύτα προσηλωμένοι στα ειδωλολατρικά τους έθιμα, αντικαθιστώντας μόνο τα προηγούμενα αντικείμενα της λατρείας τους με τις εικόνες του Χριστού, της Παρθένου Μαρίας και των αγίων. Εισχωρώντας μ’ αυτόν τον τρόπο η μολυσμένη ζύμη της αμαρτίας μέσα στην εκκλησία, συνέχισε το διαβρωτικό της έργο. Νοσηρά δόγματα, δεισιδαιμονικές τελετουργίες και ειδωλολατρικές ιεροτελεστίες ενσωματώθηκαν τότε με την πίστη και τη λατρεία της εκκλησίας. Η συμμαχία αυτή των οπαδών του Χριστού με τους ειδωλολάτρες κατέληξε στη διαφθορά της χριστιανικής θρησκείας και στην απώλεια της εκκλησιαστικής αγνότητας και δύναμης. Μολαταύτα υπήρχαν μερικοί που δεν παρασύρθηκαν από τις παραπλανήσεις αυτές. Διατήρησαν την αφοσίωσή τους προς τον Αρχηγό της αλήθειας και λάτρευαν αποκλειστικά και μόνο το Θεό.

Ανέκαθεν υπήρχαν δύο τάξεις των λεγομένων οπαδών του Χριστού: αυτοί που μελετούν προσεκτικά τη ζωή του Σωτήρα και με προθυμία καταβάλλουν κάθε προσπάθεια να διορθώσουν τα σφάλματά τους αντιγράφοντας το Θείο Πρότυπο, και οι άλλοι που αποστρέφονται τις απλές πρακτικές αλήθειες οι οποίες εκθέτουν τα λάθη τους. Ακόμη και στην ιδανική της κατάσταση, ποτέ η εκκλησία δεν αποτελέσθηκε αποκλειστικά από στοιχεία καθαρα, αγνά και ειλικρινή. Ο Σωτήρας μας δίδαξε ότι όσοι φανερά υποθάλπουν την αμαρτία δεν πρέπει να γίνονται δεκτοί στους κόλπους της εκκλησίας. Γύρω Του όμως συγκέντρωσε ανθρώπους με ελαττωματικό

χαρακτήρα, χορηγώντας τους το προνόμιο να παρατηρήσουν τόσο τη διδαχή όσο και την έμπρακτη ζωή Του, ώστε να έχουν την ευκαιρία να αναγνωρίσουν τα σφάλματά τους και να τα επανορθώσουν. Ανάμεσα στους δώδεκα αποστόλους συμπεριλαμβάνονταν και ένας προδότης. Δε συγκαταλέχθηκε ο Ιούδας με τους δώδεκα για τα ελαττώματα του χαρακτήρα του, αλλά παρά τα ελαττώματά του αυτά. Είχε την ευκαιρία να συνδεθεί με τους μαθητές ώστε, με τη διδαχή και το παράδειγμα του Χριστού, να γνωρίσει τι αποτελεί το χριστιανικό χαρακτήρα. Αυτό θα τον βοηθούσε να αναγνωρίσει τα λάθη του, να μετανοήσει και με τη βοήθεια του Θεού, να εξαγνίσει την ψυχή του υπακούοντας στην αλήθεια. Αλλ' αντί να βαδίζει στο φώς που με τόση χάρη φώτιζε το δρόμο του, ο Ιούδας, υποθάλποντας την αμαρτία, προκαλούσε τους πειρασμούς του Σατανά. Τα πονηρά στοιχεία του χαρακτήρα του κυριάρχησαν μέσα του. Παραχωρώντας τη σκέψη του στον έλεγχο των δυνάμεων του σκότους, δυστροπούσε όταν του γίνονταν παρατηρήσεις για τα σφάλματά του, και έτσι έφθασε μέχρι το σημείο να διαπράξει το αποτρόπαιο έγκλημα να προδώσει τον Κύριό του. Το ίδιο συμβαίνει και με όλους όσους, κάτω από μιά επίπλαστη θεοσέβεια, υποθάλπουν την αμαρτία. Μισούν αυτούς που τους ταράζουν την ησυχία με το να κατακρίνουν την αμαρτωλή συμπεριφορά τους. Μόλις παρυσιασθεί η ευκαιρία, δε διστάζουν να προδώσουν σαν τον Ιούδα αυτούς που προσπάθησαν να τους ελέγξουν για το καλό τους.

Οι απόστολοι συνάντησαν μέσα στην εκκλησία άτομα που ενώ υποκρίνονταν ευσέβεια, υπέθαλπαν κρυφά την ανομία. Ένα τέτοιο δόλιο ρόλο έπαιξαν ο Ανανίας και η Σαπφείρα. Υποκρινόμενοι ότι υποβάλλονταν σε μιά ολοσχερή θυσία για το Θεό, στην πραγματικότητα από πλεονεξία κατακρατούσαν ένα μέρος για τον εαυτό τους. Το Πνεύμα της αλήθειας απεκάλυψε στους αποστόλους τον πραγματικό χαρακτήρα των υποκριτών εκείνων και η Θεία Δίκη απάλλαξε την εκκλησία από τη στυγνή κηλίδα που μόλυνε την αγνότητά της. Αυτή η φανερή επισήμανση της παρουσίας του ερευνητικού Πνεύματος του Χριστού μέσα στην εκκλησία, τρομοκράτησε τους κακοήθεις και τους υποκριτές. Δεν μπορούσαν να μείνουν για πολύ ενωμένοι μ' αυτούς που αποδεικνύονταν από το ήθος και το χαρακτήρα τους γνήσιοι αντιπρόσωποι του Χριστού. Και όταν οι δοκιμασίες και οι κατατρεγμοί ξέσπασαν εναντίον των Χριστιανών, μόνο εκείνοι που ήταν πρόθυμοι να εγκαταλείψουν τα πάντα χάρη

της αλήθειας, επιθυμούσαν να γίνουν μαθητές Του. Όσο λοιπόν διάστημα συνεχίζονταν οι διωγμοί, η εκκλησία διατήρησε σχετικά την αγνότητά της. Αλλ' όταν σταμάτησαν οι διωγμοί, νέοι προσήλυτοι προστίθονταν που ήταν λιγότερο ειλικρινείς και καθιερωμένοι, και αυτό έδωσε στο Σατανά την ευκαιρία να βάλει το πόδι του μέσα στην εκκλησία.

Καμιά όμως σχέση δεν έχει ο Άρχοντας του φωτός με τον αρχηγό του σκότους· ούτε και συνάφεια καμιά μπορεί να υπάρξει ανάμεσα στους οπαδούς τους. Όταν οι Χριστιανοί συγκατατέθηκαν να ενωθούν με τους κατά μέρος εκχριστιανισμένους ειδωλολάτρες, διάλεξαν ένα μονοπάτι που απομακρύνονταν όλο και περισσότερο από την αλήθεια. Και ο Σατανάς θριάμβευε με την επιτυχία του στο να εξαπατήσει ένα τόσο μεγάλο αριθμό οπαδών του Χριστού. Επιστρατεύοντας τότε τις δυνάμεις του για την ολοκληρωτική επιβολή του επάνω τους, τους ενέπνευσε να εξοντώσουν εκείνους οι οποίοι εξακολουθούσαν να παραμένουν πιστοί στο Θεό. Κανείς δεν είχε μεγαλύτερη επιτηδειότητα να καταπολεμήσει την αγνή χριστιανική πίστη απ' αυτούς που άλλοτε υπήρξαν οι υποστηρικτές της. Ενωμένοι τώρα οι αποστάτες αυτοί Χριστιανοί με τους μισοειδωλολάτρες συντρόφους τους, έστρεψαν τις προσπάθειές τους εναντίον των βασικότερων αρχών της διδασκαλίας του Χριστού.

Απεγνωσμένες τώρα προσπάθειες έπρεπε να καταβάλουν όσοι επιθυμούσαν να διατηρήσουν την πίστη τους απαλλαγμένη από τα νοθεύματα και τα βδελύγματα που, καλυμμένα κάτω από τα ιερατικά άμφια, παρουσιάσθηκαν μέσα στην εκκλησία. Η Αγία Γραφή έπαψε να θεωρείται ο κανόνας της πίστης. Η αρχή της θρησκευτικής ανεξαρτησίας θεωρήθηκε αίρεση και οι θιασώτες της έγιναν μισητοί και κηρύχθηκαν εκτός νόμου.

Υστερα από μακρές και σοβαρές ζυμώσεις, οι ολιγάριθμοι πιστοί αποφάσισαν να διακόψουν κάθε δεσμό με την αποστάτρια εκκλησία, αφού δεν εννοούσε να απαλλαγεί από την πλάνη και τα ειδωλολατρικά στοιχεία. Αναγνώρισαν ότι ο αποχωρισμός από αυτήν αποτελούσε τη μοναδική λύση αν επιθυμούσαν να υπακούσουν στο λόγο του Θεού. Δεν εννοούσαν να ανεχθούν λάθη μοιραία για τη σωτηρία της δικής τους ψυχής, ούτε και να διακινδυνέψουν με το παράδειγμά τους την πίστη των παιδιών τους και των παιδιών τους των παιδιών. Για τη διατήρηση της ειρήνης και της ενότητας ήταν διατεθειμένοι να προβούν σε οποιαδήποτε υποχώρηση, φθάνει

αυτή να συμφωνούσε με την πιστότητά τους στο Θεό. “Έχριναν όμως ότι και αυτή ακόμη η ειρήνη θα στοίχιζε πολύ ακριβά, αν ήταν να την εξαγοράσουν θυσιάζοντας στο βωμό τους τις υγιείς αρχές τους. Αν πρόκειται η ενότητα να εξασφαλισθεί εις βάρος της αλήθειας και της δικαιοσύνης, τότε προτιμότερη ήταν η διάσταση και αυτός ακόμη ο πόλεμος.

Θα ήταν ευχής έργο τόσο για την εκκλησία όσο και για τον κόσμο αν τα βασικά κίνητρα των καθιερωμένων εκείνων ατόμων ξαναζούσαν στις καρδιές του λεγομένου λαού του Θεού. Παρατηρείται μια ανησυχαστική αδιαφορία των ανθρώπων για τις διδαχές που αποτελούν τους στύλους της χριστιανικής πίστης. Η γνώμη ότι στο κάτω-κάτω οι αρχές αυτές δεν είναι ζωτικής σημασίας, κερδίζει διαρκώς έδαφος. Μιά τέτοια πνευματική κατάπτωση δυναμώνει τις ενέργειες των οργάνων του Σατανά, ώστε όλες εκείνες οι πλανεμένες θεωρίες και οι μοιραίες εξαπατήσεις τις οποίες οι πιστοί των περασμένων αιώνων με κίνδυνο της ζωής τους εξέθεσαν και καταπολέμησαν, γίνονται τώρα ευνοϊκά αποδεκτές από χιλιάδες ανθρώπων που ισχυρίζονται ότι είναι οπαδοί του Χριστού.

Πράγματι οι πρώτοι Χριστιανοί ήταν ένας ιδιόρρυθμος λαός. Η άψογη συμπεριφορά τους και η ακλόνητη πίστη τους φαίνονταν σαν μία συνεχής επίπληξη που διασάλευε την ειρήνη των αμαρτωλών. Αν και λίγοι τον αριθμό, μη διαθέτοντας πλούτη, κοινωνικές θέσεις ή τίτλους τιμητικούς, προξενούσαν το φόβο των ασεβών όπου γίνονταν γνωστός ο χαρακτήρας και οι διδαχές τους. Γι’ αυτό μισήθηκαν και αυτοί από τους ασεβείς, όπως ακριβώς ο Άβελ μισήθηκε από τον άπιστο τον αδελφό του Κάϊν, Για τον ίδιο ακριβώς λόγο που ο Κάϊν θανάτωσε τον Άβελ, θανάτωναν και το λαό του Θεού εκείνοι που προσπαθούσαν να απορρίψουν τον έλεγχο του Αγίου Πνεύματος. Για τον ίδιο λόγο που οι Ιουδαίοι απέρριψαν και σταύρωσαν το Σωτήρα—επειδή ο αγνός και άγιος χαρακτήρας Του ήταν γι’ αυτούς μία συνεχής επίπληξη για την εγωκεντρική και διεφθαρμένη ζωή τους. Από την εποχή του Χριστού μέχρι σήμερα, οι πιστοί ακόλουθοί Του πάντοτε προκαλούσαν το μίσος και την αντίσταση εκείνων που τους αρέσει να ακολουθούν το δρόμο της αμαρτίας.

Πως γίνεται όμως το ευαγγέλιο να ονομάζεται η αγγελία της ειρήνης; Προφητεύοντας ο Ησαΐας τη γέννηση του Μεσσία, Τον αναφέρει με τον τίτλο, «ο Άρχων της ειρήνης.» Και γνωστοποιών-

τας οι άγγελοι στους ποιμένες τη γέννηση του Χριστού έφασσαν πάνω από τις πεδιάδες της Βηθλεέμ: «Δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί γής ειρήνη· εν ανθρώποις ευδοκία.» (Λουκ. 2:14.) Υπάρχει μιά φαινομενική αντίφαση ανάμεσα στις προφητικές αυτές αγγελίες και στα λόγια του ίδιου του Χριστού: «Δεν ήλθον να βάλω ειρήνην, αλλά μάχαιραν.» (Ματθ. 10:34.) Στην πραγματική τους όμως έννοια, τα δύο αυτά εναρμονίζονται τέλεια. Το ευαγγέλιο είναι αγγελία ειρήνης. Ο Χριστιανισμός είναι σύστημα που, αν θα γίνονταν δεκτό και εφαρμόζονταν από τους ανθρώπους, θα σκόρπιζε ειρήνη, αρμονία και ευτυχία σ' ολόκληρο τον κόσμο. Η θρησκεία του Χριστού ενώνει με στενή συναδελφωσύνη όλους όσους παραδέχονται τις αρχές της. Του Χριστού η αποστολή ήταν να συμφιλιώσει τους ανθρώπους με το Θεό και αναμεταξύ τους. Αλλά το μεγαλύτερο μέρος του κόσμου βρίσκεται κάτω από την επήρεια του Σατανά, του πιάσπονδου εχθρού του Χριστού. Το ευαγγέλιο παρουσιάζει ηθικές αρχές εντελώς αντίθετες από τις ατομικές συνήθειες και επιθυμίες τους, γι' αυτό και ξεσηκώνονται και επαναστατούν εναντίον του. Μισούν την αγνότητα η οποία ξεσκεπάζει και καταδικάζει τις αμαρτίες τους και γι' αυτό καταδιώκουν μέχρι την εξόντωση εκείνους που τους παροτρύνουν να συμμορφωθούν με τις δίκαιες και ιερές απαιτήσεις του. Κάτω από αυτή την έννοια—ότι δηλαδή οι υπέροχες αλήθειες του προκαλούν μίσος και αντιπερισπασμό—το ευαγγέλιο μπορεί να αποκαλεσθεί μάχαιρα.

Το δυσεξήγητο γεγονός ότι η Θεία Πρόνοια επιτρέπει να καταδιώκονται οι δίκαιοι από τους ασεβείς, έγινε αφορμή να σκανδαλισθούν πολλοί των οποίων η πίστη είναι αδύνατη. Μερικοί μάλιστα είναι έτοιμοι και να αποβάλουν τελείως την εμπιστοσύνη τους στο Θεό επειδή ανέχεται να ευημερούν οι αχρειότεροι των ανθρώπων, τη στιγμή που οι καλύτεροι και οι αγνότεροι υποφέρουν καταδυναστευόμενοι από την άγρια συμπεριφορά των τελευταίων. Πως είναι δυνατόν, διερωτώνται, ένας δίκαιος πανεύσπλαχνος συνάμα και παντοδύναμος Θεός να ανέχεται μια τέτοια φοβερή αδικία και καταπίεση; Μιά τέτοια ερώτηση δεν πρέπει να μας απασχολεί. Ο Θεός μας έδωσε ικανά τεκμήρια της αγάπης Του και δεν πρέπει να αμφιβάλομε για την αγαθότητά Του, επειδή δεν είμαστε σε θέση να καταλάβομε με ποιό τρόπο εργάζεται η Πρόνοιά Του. Διαισθανόμενος τις αμφιβολίες που θα τάρασσαν την ψυχή των μαθητών Του κατά τις ζοφερές ώρες της δοκιμασίας, ο Χριστός τόνισε: «Εν-

[34]

θυμείσθε τον λόγον τον οποίον είπον πρός εσάς. Δεν είναι δούλος μεγαλύτερος του Κυρίου αυτού. Εάν Εμέ έδιωξαν και σάς θέλουσι διώξει.» (Ιωάν. 15:20.) Κανέννας από τους οπαδούς Του δεν αναγκάσθηκε ποτέ να υποφέρει από την αγριότητα των ασεβών περισσότερο από ότι ο ίδιος ο Χριστός υπέφερε για μάς. Όσοι καλούνται να αντιμετωπίσουν βασανιστήρια και μαρτυρικό θάνατο, δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να ακολουθούν τα ίχνη του αγαπητού Υιού του Θεού.

«Δεν βραδύνει ο Κύριος την υπόσχεσιν Αυτού.» (Β΄ Πέτρ. 3:9.) Δεν λησμονεί, ούτε εγκαταλείπει τα παιδιά Του. Αλλ΄ επιτρέπει στους ασεβείς να δείξουν τον πραγματικό τους χαρακτήρα, ώστε κανέννας που επιθυμεί να κάνει το θέλημά Του να εξαπατηθεί απ΄ αυτούς. Ένας άλλος λόγος για τον οποίο επιτρέπεται να περνούν οι δίκαιοι από το καμίνι των δοκιμασιών είναι να εξαγνισθούν αυτοί οι ίδιοι και να αποδείξουν και στους άλλους με το παράδειγμά τους ότι μπορεί πραγματικά να υπάρξει μιά ζωή πίστης και αγιωσύνης. Και ακόμη για να μπορέσουν με την άμεμπτη διαγωγή τους να κατακρίνουν τους άπιστους και ασεβείς.

Ο Θεός επιτρέπει στους ασεβείς να ευημερούν και να φανερώνουν την έχθρα τους απέναντι Του, ώστε όταν ξεχειλίσει το ποτήρι της παρανομίας τους και έρθει η ώρα της τελικής καταστροφής τους, να μπορέσουν όλοι τότε να αντιληφθούν τη δικαιοσύνη και την ευσπλαχνία Του. Σπεύδει η ημέρα της εκδίκησης του Θεού όταν όλοι οι παραβάτες του νόμου Του και οι καταπιεστές του λαού Του θα λάβουν τη δίκαια μισθαποδοσία για τα όσα έπραξαν. Όταν η κάθε αδικία ή βαναυσότητα που υπέστησαν οι πιστοί του Κυρίου θα τιμωρηθεί σαν να είχε στραφεί εναντίον του ίδιου του Χριστού.

Υπάρχει όμως και ένα άλλο σημαντικότερο ερώτημα που θα έπρεπε να εφιστήσει την προσοχή των συγχρόνων εκκλησιών. Ο απόστολος Παύλος δηλώνει ότι «Πάντες οι θέλοντες να ζώσιν ευσεβώς εν Χριστώ Ιησού θέλουσι διωχθεί.» (Β΄ Τιμ. 3:12.) πώς εξηγείται λοιπόν ότι οι διωγμοί έχουν κατευνασθεί σχεδόν καθολικηρία; Η μοναδική εξήγηση είναι ότι η εκκλησία έχει προσαρμοσθεί με τις αρχές του κόσμου και γΓ αυτό δεν προκαλεί καμιά αντίδραση. Η θρησκεία των ημερών μας δεν έχει τον ίδιο αγνό και άσπιλο χαρακτήρα που είχε η πίστη της εποχής του Χριστού και των αποστόλων. Είναι μόνο το πνεύμα του συμβιβασμού με την αμαρτία, μόνο η περιφρόνηση των πολυτίμων αληθειών του λόγου του

Θεού, μόνο η περιορισμένη θρησκευτική ζωτικότητα της εκκλησίας που έχουν καταστήσει τη χριστιανική θρησκεία τόσο φαινομενικά δημοφιλή για τον κόσμο. Ας αναζωπυρρώνονταν και πάλι η πίστη και η δυναμικότητα της πρώτης εκκλησίας και αμέσως θα ξανάναβε το πάθος των διωγμών και αμέσως θα ξαναζωντάνευαν οι φλόγες των μαρτυρικών βωμών.

Στη δεύτερη επιστολή του προς τους Θεσσαλονικείς, ο απόστολος Παύλος προείπε μιά μεγάλη αποστασία που θα είχε σαν αποτέλεσμα την εγκαθίδρυση της παπικής εξουσίας. Δήλωσε ότι η ημέρα του Κυρίου δε θα έρχονταν αν δεν «έλθη πρώτον η αποστασία και αποκαλυφθή ο άνθρωπος της αμαρτίας, ο υιός της απώλειας, ο αντικείμενος και υπεραιρόμενος εναντίον εις πάντα λεγόμενον Θεόν ή σέβασμα, ώστε να καθήση εις τον ναόν του Θεού ως Θεός, αποδεικνύων εαυτόν ότι είναι Θεός.» Στη συνέχεια ο απόστολος προειδοποιούσε τους αδελφούς του ότι «το μυστήριο της ανομίας ήδη ενεργείται.» (Β΄ Θεσ. 2:3-4,7.) Από τότε ακόμη, στις μέρες του, έβλεπε να γλιστρούν ύπουλα μέσα στην εκκλησία πλάνες που έμελλαν να προλειάνουν το δρόμο για την εξέλιξη της παπωσύνης.

Σιγά-σιγά, σιωπηλά και ύπουλα στην αρχή, αλλ΄ αποκάλυπτα αργότερα, όπως αύξανε σε δύναμη και κυριαρχούσε στη σκέψη των ανθρώπων, «το μυστήριο της ανομίας» προχωρούσε με την εξαπατηστική και βέβηλη δράση του. Απαρατήρητα σχεδόν οι ειδωλολατρικές συνήθειες εισχώρησαν μέσα στη Χριστιανική εκκλησία. Η τάση του συμβιβασμού και των υποχωρήσεων είχε για ένα διάστημα αναχαιτισθεί από την αγριότητα των διωγμών που υπέστη η εκκλησία από μέρους του παγανισμού. Μόλις όμως έπαψε ο κατατρεγμός και ο Χριστιανισμός έκανε την είσοδό του μέσα σε βασιλικά παλάτια και αυλές, η εκκλησία αντάλλαξε την ταπεινή του Χριστού και των αποστόλων Του σεμνότητα με την περήφανη των ειδωλολατρικών πολιτικών και θρησκευτικών αρχηγών επιδεικτικότητα. Και στη θέση των θείων απαιτήσεων μπήκαν οι ανθρώπινες θεωρίες και οι παραδόσεις. Η μεταστροφή του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου στο Χριστιανισμό στις αρχές του τέταρτου αιώνα, προκάλεσε μεγάλη αγαλλίαση, και κάτω από το προσωπείο της ευσέβειας, το κοσμικό πνεύμα έμπαινε μέσα στην εκκλησία. Από την εποχή αυτή το διαβρωτικό έργο άρχισε να ζημιώνει καταπληκτική πρόοδο. Δίνοντας την εντύπωση του νικημένου, ο παγανισμός βγήκε στο τέλος νικητής. Το πνεύμα του κατέκτησε την εκκλησία και τα δογματι-

κά, λειτουργικά και δεισιδαιμονικά συστήματά του ενσωματώθηκαν στην πίστη και στη λατρεία των καλουμένων οπαδών του Χριστού.

Αυτός ο συμβιβασμός μεταξύ ειδωλολατρίας και Χριστιανισμού είχε σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση του «ανθρώπου της αμαρτίας» που σύμφωνα με την προφητεία, θ' αντιτίθονταν και θα εξυψώνονταν πάρα πάνω από το Θεό. Το γιγαντιαίο αυτό ψευδοθηρησκευτικό σύστημα είναι ένα αριστούργημα σατανικής επινόησης—ένα στημένο μνημείο των προσπαθειών του διαβόλου—για να ενθρονισθεί και να διοικεί τον κόσμο σύμφωνα με το θέλημά του.

Κάποτε ο Σατανάς προσπάθησε να πείσει το Χριστό, να έρθει σε συμβιβασμό μαζί του. Παρουσιάστηκε στον Υιό του Θεού στην έρημο του πειρασμού και, δείχνοντάς Του όλα τα βασίλεια του κόσμου και τη δόξα τους, προσφέρθηκε να Του τα παραχωρήσει όλα, φθάνει Εκείνος να συγκατατίθονταν να αναγνωρίσει την υπεροχή του άρχοντα του σκότους. Ο Χριστός επέπληξε τον αυθάδη πειραστή και τον ανάγκασε να απομακρυνθεί. Παρουσιάζοντας όμως τους ίδιους πειρασμούς στον άνθρωπο, ο Σατανάς σημειώνει μεγαλύτερη επιτυχία. Προκειμένου να εξασφαλίσει για τον εαυτό της τα πλούτη και τις τιμές του κόσμου, η εκκλησία αναζήτησε την εύνοια και την υποστήριξη των μεγάλων της γής. Απορρίπτοντας με αυτή τη στάση το Χριστό, παρασύρθηκε να συμμαχήσει με τον αντιπρόσωπο του «άρχοντα του σκότους,» τον επίσκοπο της Ρώμης.

Ένα από τα σπουδαιότερα δόγματα του Ρωμαιοκαθολικισμού διδάσκει ότι ο πάπας είναι η ορατή κεφαλή της παγκόσμιας εκκλησίας του Χριστού και ότι έχει το προνόμιο της απόλυτης υπεροχής πάνω απ' όλους τους επισκόπους και ποιμένες του κόσμου. Επί πλέον στον πάπα απονεμήθηκαν και οι τίτλοι αυτής της ίδιας της Θεότητας. Έλαβε τον τίτλο «Κύριος ο πάπας ο Θεός» και ανακηρύχθηκε αλάθητος, απαιτώντας την απονομή σεβασμού από μέρους όλων των ανθρώπων. Τη λατρεία που ο Σατανάς αξίωσε από το Χριστό στην έρημο του πειρασμού, εξακολουθεί και σήμερα να απαιτεί μέσο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, και απειράριθμα πλήθη είναι πρόθυμα να του την προσφέρουν.

[38] Όσοι όμως φοβούνται και σέβονται το Θεό, αντιμετωπίζουν τη φανερή αυτή πρόκληση κατά του ουρανού με τον ίδιο τρόπο που ο Χριστός αντέκρουσε τις αξιώσεις του πανούργου εχθρού όταν του είπε: «Θέλεις προσκυνήσει Κύριον τον Θεόν σου και Αυτόν

μόνον θέλεις λατρεύσει.» (Λουκ. 4:8.) Πουθενά δεν γίνεται νύξη μέσα στο λόγο Του ότι ο Θεός προσδιόρισε οποιονδήποτε άνθρωπο κεφαλή της εκκλησίας. Το δόγμα της παπικής υπεροχής αντιτίθεται κατά διάμετρο στη γραφική διδαχή. Καμία εξουσία δεν έχει ο πάπας πάνω στην εκκλησία του Χριστού παρά μόνο με την υπεξαίρεση.

Οι Καθολικοί επιμένουν να κατηγορούν τους Διαμαρτυρομένους για αίρεση και οικειοθελή αποσπίρτηση από την πραγματική εκκλησία. Αλλ’ οι κατηγορίες αυτές ταιριάζουν μάλλον ς’ αυτούς τους ίδιους. Αυτοί είναι που υποβίβασαν το λάβαρο του Χριστού και απομακρύνθηκαν από «την πίστιν ήτις άπαξ παρεδόθη εις τους αγίους.» (Ιουδ. 3.)

Ο Σατανάς ήξερε πολύ καλά πως οι “Άγιες Γραφές καθιστούν τους ανθρώπους ικανούς να ανακαλύψουν τις απατηλές μεθοδείες του και να αντισταθούν στη δύναμή του. Και αυτός ακόμη ο Σωτήρας του κόσμου το λόγο του Θεού χρησιμοποίησε για να αντικρούσει τις επιθέσεις του. Κάθε επίθεσή του ο Χριστός την αντέκρουσε με την ασπίδα της αιώνιας αλήθειας, λέγοντας: «Είναι γεγραμμένον.» Σε κάθε πρόταση του αντιπάλου, αντέτασσε τη σοφία και τη δύναμη του λόγου. Ο μόνος τρόπος για να κατορθώσει ο διάβολος να επιβληθεί στις καρδιές των ανθρώπων και να επιτύχει την εγκαθίδρυση του παπικού υπεξαιρεστή, ήταν να κρατήσει τους ανθρώπους στην άγνοια των Γραφών. Αφού η Γραφή εξυψώνει το Θεό, και τοποθετεί τους θνητούς ανθρώπους στην πραγματική τους θέση, οι ιερές αλήθειες της έπρεπε να μείνουν κρυμμένες και ακυκλοφόρητες. Αυτή ακριβώς τη λογική υιοθέτησε η Καθολική εκκλησία. Για εκατοντάδες χρόνια η κυκλοφορία της Βίβλου είχε απαγορευθεί. Ο λαός δεν είχε το δικαίωμα ούτε να τη μελετάει, ούτε να την έχει στην κατοχή του. Ανώτεροι ή κατώτεροι χωρίς ήθος και χαρακτήρα κληρικοί, ερμήνευαν τα διδάγματά της όπως τους συνέφερε. Έτσι έφθασε ο πάπας στό σημείο να αποκτήσει διεθνή σχεδόν αναγνώριση σαν αντιπρόσωπος του Θεού στη γή, εξουσιοδοτημένος με την ανώτατη θρησκευτικοπολιτική εξουσία.

Όταν το βιβλίο αυτό—ο μοναδικός της πλάνης ανιχνευτής—εξέλιπε, ο Σατανάς επεδόθηκε στο έργο του όπως ακριβώς ήθελε. Η προφητεία ανέφερε ότι ο παπισμός «θέλει διανοηθεί να μεταβάλει καιρούς και νόμους.» (Δαν. 7:25.) Αυτό το πρόγραμμα το ανέλαβε χωρίς καμιά χρονοτριβή. Προσφέροντας στους ειδωλολάτρες προσήλυτους μια λύση που να αντικαθιστά τη λατρεία των ειδώλων,

[39]

για να διευκολύνει την από μέρους τους αποδοχή της Χριστιανικής θρησκείας, η προσκύνηση των εικόνων και των ιερών λειψάνων καθιερώθηκε βαθμηδόν στη Χριστιανική λατρεία. Τελικά η απόφαση μιας ιερής συνόδου θέσπισε το σύστημα της εικονολατρείας. Και για να ολοκληρωθεί το ανοσιούργημα, η Ρώμη πήρε τη μεγάλη τόλμη να αφαιρέσει από το νόμο του Θεού, τη δεύτερη εντολή που απαγορεύει την εικονολατρεία, και διαίρεσε επίσης τη δεκάτη εντολή σε δύο, για να διατηρηθεί ο ακριβής αριθμός του δεκαλόγου.

Το πνεύμα των παραχωρήσεων στο βωμό της ειδωλολατρείας άνοιξε το δρόμο για μια καινούργια περιφρόνηση της θείκης εξουσίας. Συνεργαζόμενος με τους ανόσιους εκκλησιαστικούς αρχηγούς, ο Σατανάς επετέθηκε επίσης και εναντίον της τετάρτης εντολής, και παραμερίζοντας το αρχικό Σάββατο, την αγιασμένη και ευλογημένη του Θεού ημέρα, (Γεν. 2:2-3.) θέσπισε στη θέση της την τήρηση «της σεβαστής ημέρας του ηλίου,» την καθιερωμένη ειδωλολατρική γιορτή. Στην αρχή η αλλαγή αυτή δεν εφαρμόστηκε στα φανερά. Τους πρώτους αιώνες όλοι γενικά οι Χριστιανοί τηρούσαν το πραγματικό Σάββατο. Ζηλωτές της δόξας του Θεού και πιστεύοντες στο αμετάβλητο του νόμου Του, οι Χριστιανοί των πρώτων αιώνων τηρούσαν με μεγάλη ευλάβεια τα ιερά του προστάγματα. Χρησιμοποιώντας όλη του τη μαεστρία, ο Σατανάς εργάστηκε μέσω των πρακτόρων του για την επιτυχία του σκοπού του. Προκειμένου να στρέψει την προσοχή του κόσμου στην πρώτη μέρα της εβδομάδας, τη μετέτρεψε σε τελετή προς τιμή της ανάστασης του Χριστού. Αν και ορισμένα θρησκευτικά καθήκοντα εκτελούνταν την ημέρα αυτή, βασικά όμως θεωρείτο ημέρα αναψυχής. Το Σάββατο εξακολουθούσε να τηρείται ιερό.

Ακόμη και πρίν από τη γέννηση του Χριστού, προκειμένου να προετοιμάσει το έδαφος για τον επιδιωκόμενο σκοπό του, ο Διάβολος είχε επηρεάσει τους Ιουδαίους να επιβαρύνουν το Σάββατο με τα πιό δυσβάστακτα καθήκοντα μεταβάλλοντας την τήρησή του

[40] ρ” ένα οχληρό φορτίο. Εκμεταλλευόμενος τώρα το φορτικό χαρακτήρα που ο ίδιος του είχε δώσει, πρόσθετε ακόμη και την περιφρονητική κατηγορία ότι αυτό ήταν ένα θέσπισμα Ιουδαϊκό. Ενώ οι Χριστιανοί θεωρούσαν γενικά την Κυριακή σαν χαρμόσυνη γιορτή, τους ενέπνευσε να κάνουν το Σάββατο ημέρα νηστείας, θλίψης και κατήφειας με σκοπό να δείξουν την περιφρόνηση τους προς τους Εβραίους.

Στην αρχή του τετάρτου αιώνα, με ένα διάταγμά του ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος θέσπισε την Κυριακή σα δημόσια πανήγυρη σε ολόκληρη τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Μ' αυτό τον τρόπο η «ημέρα του ηλίου» λατρεύονταν από τους ειδωλολάτρες υπηκόους του και παράλληλα τιμώταν και από τους Χριστιανούς. Η πολιτική του αυτοκράτορα απέβλεπε στο να συμφιλιώσει τα αντιχρούμενα συμφέροντα των ειδωλολατρικών και χριστιανικών παρατάξεων. Στην απόφασή του αυτή παρακινήθηκε από τους επισκόπους της εκκλησίας οι οποίοι εμφορούμενοι από φιλόδοξα και μεγαλομανή σχέδια, έκριναν ότι αν η ίδια ημέρα αγίας τηρείτο τόσο από τους Χριστιανούς όσο και από τους ειδωλολάτρες, αυτό θα επετάχυνε το νόμιμο εκχριστιανισμό των τελευταίων. Και έτσι θα μεγάλωνε η αίγλη και η δύναμη της εκκλησίας. Παρόλα αυτά, αν και πολλοί θεοφοβούμενοι Χριστιανοί κατέληξαν βαθμηδόν να θεωρούν την Κυριακή ημέρα αγίας μέχρι ενός ορισμένου σημείου, εξακολουθούσαν όμως συνάμα να φυλάγουν ακόμη το πραγματικό Σάββατο, σύμφωνα με την τετάρτη εντολή.

Ο αρχηγός της πλάνης δεν είχε ακόμη αποτελειώσει το έργο του. Ήταν αποφασισμένος να συγκεντρώσει ολόκληρο το Χριστιανικό κόσμο κάτω από το λάβαρό του και να ασκήσει την επιρροή του μέσο του εκπροσώπου του, του αλλαζονικού ποντίφηκα που ισχυρίζονταν ότι αντιπροσώπευε τον Ιησού Χριστό. Με τη βοήθεια των μισο-εκχριστιανισμένων ειδωλολατρών, φιλοδόξων ιεραρχών και προς τα εγχόσμια ρεπόντων κληρικών, εκπλήρωσε το σκοπό του. Οικουμενικές σύνοδοι συνερχόμενες κατά διάφορα χρονικά διαστήματα, συγκέντρωναν τις αρχιερατικές προσωπικότητες από όλα τα μέρη του κόσμου. Σχεδόν σε κάθε τέτοια σύνοδο, το θεοσύστατο Σάββατο έπεφτε όλο και χαμηλότερα, ενώ αντίθετα η Κυριακή έπαιρνε διαρκώς την κατεύθυνση προς τα πάνω. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ειδωλολατρική πανήγυρη έφθασε να τιμάται σαν θεϊκό θέσπισμα, ενώ το πραγματικό Σάββατο της Γραφής ανακηρύχθηκε Εβραϊκό απομεινάδι, και όσους εξακολουθούσαν να το τηρούν η

[41]

Ο μεγάλος αποστάτης κατόρθωσε να εξυψώσει «εαυτόν εναντίον εις πάντα λεγόμενον Θεόν ή σέβασμα.» (Β' Θεσ. 2:4.) Είχε τολμήσει να μεταβάλει τη μοναδική εντολή του θεϊκού νόμου η οποία αναντίρρητα επιστά την προσοχή ολόκληρης της ανθρωπότητας προς τον ζώντα και αληθινό Θεό. Στην τετάρτη εντολή ο Θεός πα-

ρουσιάζεται σαν δημιουργός του ουρανού και της γής, μιά ιδιότητα που Τον διακρίνει από όλους τους ψευδείς θεούς. Η εβδόμη ημέρα αγιάστηκε, σαν αναμνηστικό της δημιουργίας και καθιερώθηκε για την ανάπαυση του ανθρώπου. Προορίζονταν να φέρνει διαρκώς στη σκέψη του ανθρώπου το ζωντανό Θεό σαν πηγή ζωής και αντικείμενο σεβασμού και λατρείας. Ο Σατανάς αγωνίζεται να αποσπάσει την αφοσίωση των ανθρώπων από το Θεό και την απονομή υπακοής στο νόμο Του. Γι' αυτόν το λόγο στρέφει ιδιαίτερα τις προσπάθειές του κατά της εντολής εκείνης η οποία δείχνει ότι ο Θεός είναι Δημιουργός.

Σήμερα οι Διαμαρτυρόμενοι ισχυρίζονται ότι η ανάσταση του Χριστού την πρώτη της εβδομάδας, κατέστησε την ημέρα αυτή το χριστιανικό Σάββατο. Καμιά όμως γραφική απόδειξη δεν υπάρχει για την εκδοχή αυτή. Ούτε ο Χριστός ούτε οι απόστολοί Του τίμησαν την ημέρα αυτή. Η τήρηση της Κυριακής αργίας σαν θέσπισμα χριστιανικό έλκει την καταγωγή της από «το μυστήριο της ανομίας» (Β' Θεσ. 2:7.) που στις μέρες ακόμη του αποστόλου Παύλου είχε αρχίσει τη δράση του. Που και τότε ενέκρινε ο Κύριος το υιοθέτημα αυτό του παπισμού: Ποιά έγκυρη δικαιολογία μπορεί να προβληθεί για μια αλλαγή την οποία δεν επιδοκιμάζουν οι Γραφές.

Τον έκτο αιώνα ο παπισμός είχε στερεωθεί πάνω σε γερές βάσεις. Έδρα της εξουσίας του ορίστηκε η πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας και ο αρχιεπίσκοπος της Ρώμης ανακηρύχθηκε κεφαλή ολόκληρης της εκκλησίας. Ο παγανισμός είχε παραχωρήσει τη θέση του στον παπισμό. Ο δράκοντας είχε προσφέρει στο θηρίο «την δύναμιν αυτού και τον θρόνον αυτού και εξουσίαν μεγάλην.» (Αποκ. 13:2.) Τότε άρχισαν τα 1260 χρόνια της παπικής καταδυναστευσης που αναφέρονταν στις προφητείες του Δανιήλ και της Αποκάλυψης. (Δαν. 7:25, Αποκ. 13:5-7.) Οι Χριστιανοί ήταν αναγκασμένοι να διαλέξουν μεταξύ των δύο: ή να θυσιάσουν την ακεραιότητά τους και να παραδεχθούν το παπικό λατρευτικό και λειτουργικό σύστημα, ή να χάσουν τη ζωή τους σαπίζοντας στη φυλακή ή υφιστάμενοι το μαρτυρικό θάνατο του πασάλου, της φωτιάς ή του καταπέλτη του δημίου. Τώρα έβρισκαν την εκπλήρωσή τους τα προφητικά λόγια του Ιησού: «Θέλετε δε παραδοθεί και υπό γονέων και αδελφών και συγγενών και φίλων, και θέλουσι θανατώσει τινας εξ υμών, και θέλετε είσθαι μισούμενοι υπό πάντων δια το όνομά Μου.» (Λουκ. 21:16-17.) Ένας απaráμιλλος για την α-

[42]

γριότητα του διωγμός εξαπολύθηκε κατά των πιστών, και ο κόσμος μεταβλήθηκε ς" ένα αχανές πεδίο μάχης. Για εκτοντάδες χρόνια η εκκλησία του Χριστού ήταν αναγκασμένη να ζεί στην απομόνωση και στην αφάνεια. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο προφήτης: «Η γυνή έφυγεν εις την έρημον όπου έχει τόπον ητοιμασμένον από του Θεού δια να τρέφωσιν αυτήν εκεί ημέρας χιλίας διακοσίας εξήκοντα.» (Αποκ. 12:6.)

Η ανάρρηση της Ρωμαϊκής εκκλησίας στην εξουσία σημειώνει την αρχή του Μεσαίωνα. Όσο αύξανε η δύναμή της, τόσο πύκνωνε το σκότος γύρω της. Το επίκεντρο της πίστης μεταφέρονταν διαρκώς από το Χριστό, το πραγματικό θεμέλιο, στο Ρωμαίο αρχιεπίσκοπο. Αντί να εμπιστεύονται στον Υιό του Θεού για την άφεση των αμαρτιών τους και για την αιώνια σωτηρία τους, οι άνθρωποι απέβλεπαν στον πάπα και στους ιερείς και επισκόπους στους οποίους είχε απονεμίει ιδιαίτερη εξουσία. Τα πλήθη διδάσκονταν ότι ο πάπας ήταν ο μεσίτης τους στη γή και ότι κανείς δε μπορούσε να πλησιάσει το Θεό χωρίς τη μεσολάβησή του. Επί πλέον ότι αυτός έστεκε στη θέση του Θεού και επομένως ο κόσμος του όφειλε απόλυτη υποταγή. Οποιαδήποτε παραβίαση των απαιτήσεών του έφθανε για να επιβληθούν οι αυστηρότερες κυρώσεις ψυχής και σώματος στους παραβάτες. Έτσι η σκέψη των ανθρώπων απομακρύνονταν από το Θεό και στρέφονταν σε ανθρώπους υποκείμενους σε σφάλματα, παραστρατήματα και αγριότητες ή μάλλον ς" αυτόν τον ίδιο τον άρχοντα του σκότους, αφού εκείνος ενεργούσε μέσο αυτών. Η αμαρτία μεταμφιέσθηκε κάτω από το πανωφόρι της αγιωσύνης. Όταν οι Γραφές απαγορεύονται και ο άνθρωπος βάζει τον εαυτό του πάνω από όλους, το μόνο που μπορούμε να περιμένουμε είναι πλάνη, εξαπάτηση και ηθική κατάπτωση. Με την τιμητική θέση που δόθηκε στα ανθρώπινα διατάγματα και στις παραδόσεις, δεν άργησε να εκδηλωθεί η διαφθορά, το αιώνιο αυτό αποτέλεσμα της παραμέρισης του θεϊκού νόμου.

Αυτές ήταν επικίνδυνες μέρες για την εκκλησία του Χριστού. Πράγματι ελάχιστοι είχαν απομείνει πιστοί σηματοφόροι. Αν και η αλήθεια δεν έμενε ποτέ δίχως υπερασπιστές, ήρθαν όμως στιγμές όπου φάνηκε ότι η πλάνη και η δεισιδαιμονία θα υπερίσχυαν και ότι η πραγματική θρησκεία θα χάνονταν από το πρόσωπο της γής. Το ευαγγέλιο εξαφανίσθηκε, αλλά οι διάφοροι θρησκευτικοί

τύποι πολλαπλασιάζονταν, βαρύνοντας τους ανθρώπους με φορτία δυσβάστακτα.

Όχι μόνο διδάσκονταν οι Χριστιανοί να θεωρούν τον πάπα για μεσίτη τους, αλλ' ακόμη και να πιστεύουν ότι μπορούν να εξιλεωθούν από τις αμαρτίες τους με τα καλά τους έργα. Μακρυνά ταξίδια σε τόπους προσκυνήματος, κανόνες μετανοίας, λατρεία των ιερών λειψάνων, ανέγερση καθεδρικών ναών, βωμών και αγίων τάφων, καταβολή μεγάλων χρηματικών ποσών στα ταμεία της εκκλησίας, αυτά και άλλα παρόμοια μέσα είχαν εφευρεθεί για να κατευνάσουν την οργή του Θεού και να εξασφαλίσουν την εύνοιά Του. Σαν να ήταν άνθρωπος ο Θεός να οργίζεται με τιποτένια πράγματα ή να εξευμενίζεται με δώρα και με τύπους μετανοίας!

Παρόλο ότι μεγάλη διαφθορά επικρατούσε ακόμη και μεταξύ των αρχηγών της Ρωμαϊκής εκκλησίας, η επιρροή τους όμως εξακολούθησε να αυξάνει διαρκώς. Πρός τα τέλη του ογδόου αιώνα, οι παπιστές ισχυρίστηκαν ότι από τα πρώτα χρόνια της ύπαρξης της εκκλησίας, ο επίσκοπος της Ρώμης απολάμβανε τα ίδια με τα σύγχρονα πνευματικά του δικαιώματα. Για να ευσταθεί όμως ένας τέτοιος ισχυρισμός έπρεπε να εφεβρευθούν ορισμένα μέσα που να του προσδώσουν το απαιτούμενο κύρος. Ο πατέρας του ψεύδους δεν άργησε να προτείνει την πρέπουσα λύση. Αρχαία έγγραφα πλαστογραφήθηκαν από τους καλογήρους. Αποφάσεις ιερών συνόδων για τις οποίες ποτέ κανείς δεν είχε ακούσει να γίνεται λόγος ανακαλύφθηκαν, αποκαθιστώντας την παγκόσμια παπική υπεροχή από αρχαιοτάτων χρόνων. Και τέτοιες απάτες γίνονταν τώρα πρόθυμα αποδεκτές από μιά εκκλησία η οποία είχε απορρίψει την αλήθεια.

[44] Οι λιγοστοί πιστοί που οικοδομούσαν πάνω στο βέβαιο θεμέλιο (Α' Κορ. 3:10-11.), απορούσαν και δυσανασχετούσαν με τα συσσωρευμένα απορρίμματα των ψευδοδιδασκαλιών που εμπόδιζαν το έργο τους. Σαν τους οικοδόμους των τειχών της Ιερουσαλήμ την εποχή του Νεεμιά, μερικοί έφθασαν στο σημείο να πουν: «Η δύναμις των εργατών ητόνισε, και το χώμα είναι πολύ, και εμείς δεν δυνάμεθα να οικοδομούμεν το τείχος.» (Νεεμ. 4:10.) Αποκαμωμένοι από τους αδυσώπητους αγώνες κατά του διωγμού, της απάτης και της ανομίας, καθώς και κάθε άλλου σατανικού επινοήματος για την παρεμπόδιση του έργου τους, μερικοί από τους πιστούς εκείνους οικοδόμους αποκαρδιώθηκαν. Και για να βρουν την ησυχία τους και να εξασφαλίσουν την περιουσία τους και τη ζωή τους, στράφη-

καν μακρυνά από το πραγματικό θεμέλιο. “Άλλοι, ακλόνητοι από τον εχθρικό αντιπερισπασμό, δήλωναν με θάρρος: «Μη φοβηθήτε από αυτών· ενθυμείσθε τον Κύριον τον μέγαν και φοβερόν.» (εδ. 14.) και ζωσμένοι ο καθένας τους με το σπαθί του πνεύματος στο πλευρό τους (Εφες. 6:17.), εξακολουθούσαν το έργο τους.

Σε κάθε εποχή, το ίδιο πνεύμα μίσους και ανταγωνισμού ενέπνεε τους εχθρούς του Θεού και την ίδια πάντοτε αγρυπνία και καθιέρωση ήταν υποχρεωμένοι να δείξουν οι δούλοι Του. Τα λόγια του Χριστού προς τους μαθητές Του ισχύουν και για τους οπαδούς Του των εσχάτων ημερών: «Όσα λέγω προς εσάς, προς πάντας λέγω, Αγρυπνείτε.» (Μάρκ. 13:37.)

Το σκοτάδι φαίνονταν να πυκνώνει όλο και περισσότερο. Η λατρεία των εικόνων πήρε γενικότερη μορφή. Αναμμένα κεριά τοποθετούνταν μπροστά στις εικόνες και προσευχές απευθύνονταν τώρα σ’ αυτές. Οι πió παράλογες και δεισιδαιμονικές συνήθειες καθιερώθηκαν. Σε τέτοιο βαθμό οι σχέψεις των ανθρώπων είχαν αιχμαλωτισθεί από τις διάφορες προλήψεις που η λογική δε μπορούσε να επιβληθεί. Αφού οι ιερείς και οι επίσκοποι έτρεχαν οι ίδιοι πίσω από τις ηδονές, την ασέλγεια και τη διαφθορά, επόμενο ήταν οι απλοϊκοί που απέβλεπαν σ’ αυτούς για καθοδήγηση, να βυθισθούν στην άγνοια και στην εξαθλίωση.

Άλλο ένα προοδευτικό βήμα έκανε ο παπισμός όταν τον ενδέκατο αιώνα ο πάπας Γρηγόριος Ζ’ ανακήρυξε το αλάθητο της Ρωμαϊκής Εκκλησίας. Μία από τις χρησιμοποιούμενες προτάσεις ανέφερε ότι, σύμφωνα με τις Γραφές, η Εκκλησία ούτε έσφαλε ποτέ, ούτε είναι δυνατόν ποτέ να σφάλει. Αλλά ο ισχυρισμός δε συνοδεύονταν από καμιά γραφική απόδειξη. Επιπλέον ο υπεροπτικός ποντίφηκας σφετερίσθηκε ως και το δικαίωμα να καθαιρεί αυτοκράτορες και διακήρυξε ότι κανείς απολύτως δεν είχε το δικαίωμα να μετατρέψει

[45]

Ένα εντυπωσιακό παράδειγμα του βάνουσου χαρακτήρα του υπέρμαχου αυτού του αλάθητου δόθηκε με τη συμπεριφορά του προς το Γερμανό αυτοκράτορα Ερρίκο Δ’. Επειδή τόλμησε να αμφισβητήσει την αυθεντία του πάπα, ο ηγεμόνας αυτός αφορίσθηκε και ανακηρύχθηκε έκπτωτος. Τρομοκρατημένος από την εγκατάληψη και τις απειλές των πριγκήπων υπηκόων του, που το παπικό δι-

άγγελμα ξεσήκωσε σε ανταρσία εναντίον του, ο Ερρίκος βρέθηκε αναγκασμένος να ζητήσει συμφιλίωση με τη Ρώμη. Συνοδευόμενος από τη γυναίκα του και έναν αφοσιωμένο υπηρέτη, διάβηκε τις Άλπεις μέσα στην καρδιά του χειμώνα για να πάει να ταπεινωθεί μπροστά στον πάπα. Φθάνοντας στον πύργο όπου ο Γρηγόριος είχε καταλύσει, οδηγήθηκε, χωρισμένος απ' τους σωματοφύλακές του, σε μια εξωτερική αυλή και εδώ, μέσα στο δριμύ ψύχος του μεσοχειμώνα, με ακάλυπτο κεφάλι, με γυμνά πόδια και με άθλια περιβολή, περίμενε την άδεια να γίνει δεκτός από τον πάπα. Μόνο έπειτα από τριήμερη νηστεία και εξομολόγηση, συγκατένευσε ο αρχιεράρχης να του χορηγήσει τη συγνώμη του. Αλλά και τότε ακόμη, μόνο υπό τον όρο ότι ο αυτοκράτορας θα περίμενε την επικύρωση του πάπα πριν να του απονεμηθούν εκ νέου τα εμβλήματα του αξιώματος του και πριν αναλάβει την εξάσκηση των βασιλικών του καθηκόντων. Κατενθουσιασμένος από το θρίαμβό του αυτόν, ο Γρηγόριος καυχώταν μετά ότι ήταν καθήκον του να συντρίβει την υπερηφάνεια των μοναρχών.

Τι χτυπητή αντίθεση ανάμεσα στην αυταρχική υπεροψία του αγέρωχου αυτού δεσπότη και στην πραότητα και γλυκύτητα του Χριστού, ο οποίος απεικονίζει τον εαυτό του κρούοντας στη θύρα της καρδιάς και περιμένοντας να του ανοίξουν για να μπει και να φέρει τη συγχώρεση και την ειρήνη και ο οποίος δίδαξε στους μαθητές Του «όστις θέλει να ήναι πρώτος εν υμίν, ας ήναι δούλος υμών.» (Ματθ. 20:27.)

[46] Όσο περνούσαν τα χρόνια τόσο πολλαπλασιάζονταν οι πλάνες των δογμάτων της Ρωμαϊκής εκκλησίας. Και πριν ακόμη από την εγκαθίδρυση της παπασύνης, οι διδαχές ορισμένων ειδωλολατρών φιλοσόφων είχαν επισύρει την προσοχή της εκκλησίας και η επιρροή τους μέσα σ' αυτή είχε γίνει αισθητή. Πολλοί που ισχυρίζονταν ότι είχαν ασπασθεί το Χριστιανισμό, έμεναν κατά βάθος προσκολλημένοι στις βασικές δοξασίες της παγανικής φιλοσοφίας τους. Όχι μόνο οι ίδιοι, εξακολουθούσαν να τη μελετούν, αλλά τη συνιστούσαν και σε άλλους σαν μέσο με το οποίο μπορούσαν να επεκτείνουν την επιρροή τους μεταξύ των ειδωλολατρών. Μ' αυτό τον τρόπο σοβαρές πλάνες προσκυρώθηκαν στη χριστιανική πίστη. Περίοπτη ανάμεσά τους θέση κατέχει η θεωρία της αντανασίας της ψυχής και της συνειδητής κατάστασης των νεκρών. Η θεωρία αυτή αποτέλεσε τη βάση πάνω στην οποία η Ρωμαϊκή εκ-

κλησία στηρίχθηκε για την επίκληση των αγίων και τη λατρεία της Παρθένου Μαρίας. Από αυτήν επίσης πηγάζει και η αιρετική διδαχή των αιωνίων βασάνων για τους τελικά αμετανόητους—διδαχή που πολύ νωρίς ενσωματώθηκε ήδη στη Ρωμαιοκαθολική πίστη.

Αυτό πάλι προετοίμασε το δρόμο για την αποδοχή ενός άλλου ειδωλολατρικού κατασκευάσματος που η Ρώμη ονόμασε «καθαρτήριο πυρ» και που χρησιμοποίησε για την τρομοκρατία του ευκολόπιστου, δεισιδαιμονικού λαού. Η αιρετική αυτή διδασκαλία ισχυρίζεται ότι οι ψυχές εκείνων που δεν ενοχοποιούνται με τη βαρεία αιώνια καταδίκη, υφίστανται την ανάλογη για τα αμαρτήματά τους τιμωρία ζ' ένα ειδικό τόπο βασάνων όπου, αφού εξαγνισθούν, γίνονται τότε δεκτοί στον ουρανό.

Άλλο ένα παρασκεύασμα χρειάζονταν η Ρώμη για να επωφεληθεί από τους φόβους και τα τρωτά σημεία των οπαδών της. Αυτό της το προμήθευσε το δόγμα των συγχωροχαρτιών. Πλήρη άφεση αμαρτιών, παρελθόντων, παρόντων ή μελλοντικών, και απαλλαγή από όλα τα δεινά και τις ποινές που επιβάλλονταν γι' αυτές υπόσχονταν ο πάπας σε όλους όσους θα έπαιρναν μέρος στους θρησκευτικούς πολέμους κάτω από την αιγίδα του Ρωμαίου ποντίφικα. Οι πόλεμοι αυτοί απέβλεπαν στην επέκταση των επιγείων κτήσεών του, στην τιμωρία των εχθρών του και στην εξόντωση εκείνων που τολμούσαν να αρνηθούν την πνευματική υπεροχή του. Επιπλέον οι άνθρωποι διδάσκονταν ότι πληρώνοντας χρήματα στην εκκλησία, μπορούσαν να ελευθερωθούν οι ίδιοι από την αμαρτία και να απαλλάξουν επίσης και τις ψυχές προσφιλών τους νεκρών, που βασανίζονταν μέσα στις φλόγες των βασάνων. Με τέτοια μέσα η Ρώμη γέμιζε τα χρηματοκιβώτιά της και διατηρούσε τη μεγαλοπρέπεια, τη χλιδή και την αχρειότητα των αυτοκαλουμένων αντιπροσώπων Εκείνου που δεν είχε που να κλίνει την κεφαλή. [47]

Η Γραφική τελετή του Κυριακού δείπνου, αντικαταστάθηκε από μιιά ειδωλολατρική θυσία την ώρα της λειτουργίας. Οι παπικοί κληρικοί διατείνονταν ότι με τους ακατάληπτους θεατρινισμούς τους μπορούσαν να μεταβάλουν το απλό ψωμί και κρασί σε πραγματικό «σώμα και αίμα του Χριστού.» (Καρδινάλιος Ωισεμαν, «Τη Ρεαλ Πρεσενσε οφ τη Βοδψ ανδ Βλοοδ οφ Ουρ Λορδ Θεσους ήριστ ιν τη Βλεσσεδ Ευσηριστ, Προεδ Φρομ Σςριπτυρε,» Διάλεξη 8, μέρος 3, παράγραφος 26.) Με βλάσφημη αλαζονεία ισχυρίζονταν απερίφραστα ότι είχαν την ικανότητα να δημιουργήσουν το Θεό, [48]

τον Δημιουργό των πάντων. Και οι Χριστιανοί ήταν υποχρεωμένοι με την επιβολή της θανατικής ποινής να ομολογήσουν πίστη στη φοβερή αυτή αίρεση, την τόσο προσβλητική για τον ουρανό. Πλήθη ολόκληρα ρίχθηκαν στις φλόγες γιατί αρνήθηκαν να την αναγνωρίσουν.

Το δέκατο τρίτο αιώνα οργανώθηκε η φρικιαστικότερη από όλες μηχανορραφία του παπικού συστήματος, η Ιερή Εξέταση. Αυτή ήταν το αποκύημα της συνεργασίας του άρχοντα του σκότους με τους αρχηγούς της παπικής ιεραρχίας. Στα μυστικοσυμβούλιά τους ο Σατανάς και οι άγγελοί του κατηύθυναν τις σκέψεις πονηρών ανθρώπων, ενώ αόρατος στη μέση έστεκε ένας άγγελος του Θεού καταχωρώντας τα απαίσια πρακτικά φρικιαστικών θεσπισμάτων και σημειώνοντας πράξεις αφάνταστα ωμές για να τις ιδούν τα μάτια των ανθρώπων. Η «Βαβυλών η μεγάλη» είχε μεθύσει «από του αίματος των αγίων.» Τα κατακρεουργημένα σώματα εκατομμυρίων μαρτύρων βρούσαν στο Θεό ζητώντας την εκδίκηση της αποστάτριας δύναμης.

Ο παπισμός ανακηρύχθηκε παγκόσμιος δεσπότης. Βασιλιάδες και αυτοκράτορες υποκλίνονταν μπροστά στα διατάγματα του Ρωμαίου ποντίφηκα. Η τύχη των ανθρώπων, τόσο η πρόσκαιρη όσο και η αιώνια, φαίνονταν να εξαρτάται από αυτόν. Για εκατοντάδες χρόνια ο κόσμος είχε απόλυτα και ανεπιφύλακτα δεχθεί τις διδασκαλίες της Ρώμης, είχε με κατάνυξη εκτελέσει τις ιεροτελεστίες της και είχε καθόλα παρακολουθήσει τα πανηγύρια της. Οι κληρικοί της απολάμβαναν γενναία υλική και ηθική υποστήριξη. Ποτέ ξανά η Ρωμαϊκή Εκκλησία δεν απέκτησε μεγαλύτερη επιβλητικότητα, μεγαλοπρέπεια και δύναμη.

Αλλά «η μεσημβρία της παπωσύνης απετέλεσε το μεσονύκτιο του κόσμου.» (Θ. Α. Ωφλιε, «Τηε Ηιστορψ οφ Προτεσταντισμ,» Τόμ. 1, κεφ. 4.) Οι Αγίες Γραφές κατήντησαν σχεδόν άγνωστες όχι μόνο για τους λαϊκούς, αλλά και για τους κληρικούς. Σαν τους Φαρισαίους του παλιού καιρού, έτσι και οι παπικοί αρχηγοί, μισούσαν το φώς που φανέρωνε τις αμαρτίες τους. Αφού παραμέρισαν το νόμο του Θεού, τον κανόνα της δικαιοσύνης, ασκούσαν τώρα απεριόριστη δύναμη και διέπρατταν ακαταλόγιστα ανοσιουργήματα. Η απάτη, η φιλαργυρία και η ανηθικότητα κυριαρχούσαν. Προκειμένου να εξασφαλίσουν πλούτη και κοινωνικές θέσεις, οι άνθρωποι δε δίσταζαν μπροστά σε κανένα έγκλημα. Τα ανάκτορα των παπών

και των καρδιναλίων υπήρξαν θέατρα των πιό χαμερπών σκηνών διαφθοράς. Μερικοί πρυτανεύοντες ιεράρχες βαρύνονταν με τέτοια αποτρόπαια εγκλήματα, που πολιτικοί αρχηγοί προσπάθησαν να εκθρονίσουν τις εκκλησιαστικές αυτές προσωπικότητες, μη ανεχόμενοι τα τερατουργήματά τους.

Για ολόκληρους αιώνες η Ευρώπη δεν παρουσίασε καμιά πρόοδο στον τομέα της μάθησης, των καλών τεχνών και του πολιτισμού. Μιά ηθική και πνευματική παράλυση είχε προσβάλει ολόκληρο το Χριστιανικό κόσμο.

Η παγκόσμια κατάσταση κάτω από το Ρωμαϊκό πέλημα παρουσίαζε μια φοβερή και καταπληκτική εκπλήρωση των λόγων του προφήτη Ωσηέ: «Ο λαός Μου ηφανίσθη δι' έλλειψιν γνώσεως· επειδή σύ απέρριψες την γνώσιν και Εγώ απέρριψά σε ... επειδή ελησμόνησας τον νόμον του Θεού σου και Εγώ θέλω λησμονήσει τα τέκνα σου.» «Δεν υπάρχει αλήθεια, ουδέ έλεος, ουδέ γνώσις Θεού επί της γής. Επιπορκία και ψεύδος και φόνος και κλοπή και μοιχεία επλημμύρισαν, και αίματα εγγίζουσιν επί αίματα.» (Ωσηέ 4:6,1-2.) Αυτά τα αποτελέσματα είχε η απόρριψη του λόγου του Θεού.

[50] Κεφάλαιο 4: Υπερασπίζοντας την πίστη πάνω από τα
[51] ψηλα βουνα

Το σκότος που σκέπασε τη γη κατά τη μακράιωνη περίοδο της παπικής υπεροχής, δεν κατόρθωσε να σβύσει ολότελα το φώς της αλήθειας. Σε κάθε εποχή ο Θεός είχε τους μάρτυρές Του—άτομα που εξακολουθούσαν να πιστεύουν στον Ιησού Χριστό σαν τον αποκλειστικό Μεσίτη μεταξύ Θεού και ανθρώπου, που θεωρούσαν την Αγία Γραφή σαν το μοναδικό κανόνα της ζωής και που αγίαζαν το πραγματικό Σάββατο. Ποτέ δεν θα μπορέσει ο κόσμος να μάθει πόσο είναι χρεώστης στους ανθρώπους αυτούς. Στιγματισμένοι σαν αιρετικοί, τα κίνητρά τους είχαν αμφισβητηθεί, η υπόληψή τους κατασπλωθεί, τα συγγράμματά τους απαγορευθεί, διαστρεβλωθεί ή καταστραφεί. Και όμως έμειναν σταθεροί και από γενεά σε γενεά διετήρησαν την αγνότητα της πίστης σαν ιερό κληροδότημα για τις επερχόμενες γενεές.

Η ιστορία του λαού του Θεού κατά τα ζοφερά χρόνια της Ρωμαϊκής κυριαρχίας, βρίσκεται καταχωρημένη στα κατάστιχα του ουρανού, αλλά ελάχιστα την αναφέρουν τα ανθρώπινα χρονικά. Ελάχιστα σώζονται ίχνη της ύπαρξής τους εκτός από αυτά που αναφέρουν τα κατηγορητήρια των διωκτών τους. Ήταν το σύστημα της Ρώμης να εξαφανίζει κάθε ίχνος αντίρρησης προς τα δόγματα και τα διατάγματά της. Κάθε τι το αιρετικό, είτε έμψυχο είτε έγγραφο υλικό, προσπάθησε να το εξοντώσει. Φθάνει να εξέφραζε κανείς κάποια αμφιβολία ή να αμφισβητούσε το κύρος των παπικών δογμάτων για να χάσει τη ζωή του, πλούσιος ή φτωχός, ή μεγάλος ή μικρός. Η Ρώμη προσπάθησε επίσης να καταστρέψει κάθε καταχωρημένο στοιχείο της από μέρους της αγριότητας κατά των αντιφρονούντων. Παπικά συνοδικά θεσπίσματα διέτασσαν όπως βιβλία και συγγράμματα στα οποία βρίσκονταν καταχωρημένα αυτού του είδους τα περιστατικά να παραδίδονται στις φλόγες. Πρίν την εφεύρεση της πρέσσας τα βιβλία ήταν ολιγάριθμα και λόγω του σχήματός τους, η διατήρησή τους παρουσίαζε δυσκολίες. Γι' αυτό η Ρωμαϊκή κουρία

[52]

δε συναντούσε σοβαρά εμπόδια στη διεκπεραίωση των σχεδίων της αυτών.

Καμιά Εκκλησία υπαγόμενη στη Ρωμαϊκή δικαιοδοσία δεν αφέθηκε ελεύθερη επί πολύ για να απολαύσει το προνόμιο της ανεξιθρησκείας. Μόλις απέκτησε δύναμη, ο παπισμός έσπευσε να συντρίψει με σιδερένια πηγήμη οποιονδήποτε τολμούσε να αμφισβητήσει το κύρος του. Και η μιά μετά την άλλη, οι εκκλησίες υποτάχθηκαν στην κυριαρχία του.

Στη Μεγάλη Βρετανία η αρχέγονη χριστιανική πίστη είχε ριζώσει από πολύ νωρίς. Το ευαγγέλιο έφθασε στα χέρια των Βρετανών τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες ανόθευτο από τη Ρωμαϊκή αποστασία. Οι διωγμοί από μέρους ειδωλολατρών αυτοκρατόρων που επεκτάθηκαν και μέχρι τις μακρινές εκείνες ακτές, ήταν το μοναδικό δώρο που οι πρώτες Βρετανικές εκκλησίες δέχθηκαν από τη Ρώμη. Πολλοί Χριστιανοί, για να αποφύγουν το διωγμό που μαίνονταν στην Αγγλία, κατέφυγαν στη Σκωτία. Απ' εκεί μετά η αλήθεια μεταδόθηκε στην Ιρλανδία και σε όλες αυτές τις χώρες γίνονταν δεκτή με χαρά.

Όταν οι Σάξωνες εισέβαλαν στη Βρετανία, η ειδωλολατρεία υπερίσχυσε. Οι κατακτητές δεν καταδέχονταν να διδαχθούν από τους σκλάβους τους και οι Χριστιανοί αναγκάστηκαν να αποσυρθούν στα βουνά ή στα ερημικά βάλτοτόπια. Το φώς όμως, αν και κρυμμένο για ένα διάστημα, εξακολούθησε να καίει. Έναν αιώνα αργότερα, οι λαμπρές ακτίνες του επεκτάθηκαν από τη Σκωτία σε άλλες μακρινές χώρες. Και από την Ιρλανδία ήρθε ο ευλαβής Κολούμβας και οι συνεργάτες του που συγκέντρωσαν γύρω τους τους διασκορπισμένους πιστούς στο ερημονήσι της Ιόνας, κάνοντάς το κέντρο των ιεραποστολικών προσπαθειών τους. Ανάμεσα στους ευαγγελιστές αυτούς βρίσκονταν ένας τηρητής του πραγματικού Σαββάτου της Γραφής και έτσι μεταδόθηκε η αλήθεια αυτή μεταξύ του λαού. Ένα σχολείο ιδρύθηκε στην Ιόνα, από το οποίο στέλλονταν ιεραπόστολοι όχι μόνο στη Σκωτία και στην Αγγλία, αλλά και στη Γερμανία, στην Ελβετία, ακόμη και στην Ιταλία

Η Ρώμη όμως είχε ρίξει τα μάτια της στη Βρετανία και πήρε την απόφαση να την καθυποτάξει. Τον έκτο αιώνα καθολικοί ιεραπόστολοι ανέλαβαν να εκχριστιανίσουν τους Σάξωνες ειδωλολάτρες. Οι περήφανες βαρβαρικές φυλές τους δέχθηκαν με ευμένεια και πολλές χιλιάδες μεταξύ τους παρακινούμενοι απ' αυτούς α-

σπάσθηκαν τη Ρωμαιοκαθολική πίστη. Και ενώ το έργο αυτό προόδευε, οι παπικοί κληρικοί και οι νέοι προσήλυτοι, ήρθαν σε επαφή με τους οπαδούς της πρωτόγονης χριστιανικής πίστης. Ανάμεσά τους παρουσιάζονταν μιά καταπληκτική διαφορά. Ετούτοι ήταν άνθρωποι απλοί, ταπεινοί, με βιβλικό χριστιανικό χαρακτήρα, διδασκαλία και τρόπους, ενώ οι άλλοι εξωτερίκευαν τη δεισιδαιμονία, την επιδεικτικότητα και την υπεροψία της Ρώμης. Ο Καθολικός απεσταλμένος ζήτησε από τις εκκλησίες αυτές να αναγνωρίσουν την ανώτατη υπεροχή του ύπατου εκκλησιαστικού άρχοντα. Οι Βρετανοί απάντησαν ήρεμα ότι η επιθυμία τους ήταν να αγαπούν όλους τους ανθρώπους, αλλά ότι στον πάπα δεν ανήκε το δικαίωμα της ανωτάτης εκκλησιαστικής υπεροχής, και ότι ήταν διατεθειμένοι να του δείξουν την ίδια ακριβώς υποταγή που οφείλεται στον κάθε οπαδό του Χριστού. Καταβλήθηκαν επανειλημμένες προσπάθειες για να τους καταστήσουν σύμμαχους της Ρώμης. Οι ταπεινοί όμως εκείνοι Χριστιανοί, κατάπληκτοι από την αγέρωχη στάση των αντιπροσώπων της, επέμεναν στην απάντησή τους ότι κυρίαρχο άλλον δεν αναγνώριζαν εκτός από το Χριστό. Τότε φανερώθηκε το πραγματικό πνεύμα του παπισμού. Ο Ρωμαίος αρχηγός δήλωσε: «Αφού δεν δέχεσθε αδελφούς που σας φέρνουν την ειρήνη, τότε θα δεχθείτε εχθρούς που θα σας φέρουν τον πόλεμο. Αν δεν συμμαχήσετε μαζί μας για να δείξετε στους Σάξωνες τον τρόπο της ζωής, τότε θα δεχθείτε απ' αυτούς το χτύπημα του θανάτου.» (Θ. Η. Μερλε Δ' Αυβιγνε, «*Η ιστορία της Ρεφορματιών της Σιξτεντη έντυρψ*,» Τόμ. 17, κεφ. 2.) Αυτές δεν ήταν απλές απειλές. Πόλεμος, ραδιουργία και απάτη χρησιμοποιήθηκαν κατά των μαρτύρων εκείνων της Βιβλικής πίστης μέχρι που οι Βρετανικές εκκλησίες ξεκληρίστηκαν ή αναγκάστηκαν να δηλώσουν υποταγή στον πάπα.

Σε χώρες που βρίσκονταν έξω από την κηδεμονία της Ρώμης, υπήρχαν επί αιώνες ομάδες Χριστιανών που είχαν παραμείνει σχεδόν καθολοκληρία απαλλαγμένοι από την παπική διαφθορά. Ζούσαν περιστοιχισμένοι από την ειδωλολατρεία και με το κύλισμα του χρόνου είχαν επηρεασθεί από ορισμένες πλάνες της. Εξακολουθούσαν όμως να θεωρούν τη Βίβλο αποκλειστικό κανόνα της πίστης και έμειναν προσκολλημένοι σε πολλές από τις βασικές αλήθειες της. Οι Χριστιανοί αυτοί αναγνώριζαν την αιωνιότητα του νόμου του Θεού και τηρούσαν το Σάββατο της τετάρτης εντολής. Εκκλησίες προσκολλημένες σε αυτή την πίστη και τα έθιμα υπήρ-

χαν στην Κεντρία Αφρική και επίσης μεταξύ των Αρμενίων της Ασίας.

Αλλά μεταξύ αυτών που εναντιώθηκαν στις σφετεριστικές αξιώσεις της παπικής εξουσίας, πρωτεύουσα θέση κατέχουν οι Βαλδένσιοι. Σ' αυτή μέσα ακριβώς τη χώρα όπου η παπασύνη είχε στήσει την έδρα της, εκεί τα ψεύδη και η διαφθορά της συνήνησαν την πιο πεισματική αντίσταση. Επί ολόκληρους αιώνες οι εκκλησίες του Πιδεμοντίου είχαν κατορθώσει να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους. Ήρθε όμως τελικά η ώρα οπότε η Ρώμη αξίωσε την υποταγή τους. Ύστερα από ατελεσφόρητους αγώνες κατά της τυραννίας της, οι αρχηγοί των εκκλησιών αυτών, παρά τη θέλησή τους, αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν την υπεροχή της δύναμης εκείνης μπροστά στην οποία ολόκληρος ο κόσμος φαίνονταν να δηλώνει υποταγή. Μολαταύτα υπήρχαν μερικοί που δεν εννοούσαν να υποταχθούν ούτε στον πάπα ούτε στους επισκόπους του. Ήταν αποφασισμένοι να διατηρήσουν την αφοσίωσή τους στο Θεό και να διαφυλάξουν την αγνότητα και την απλότητα της πίστης τους. Τότε έγινε ο διαχωρισμός. Αυτοί που έμειναν σταθεροί στην πρώτη εκκλησιαστική πίστη τώρα αποχώρησαν. Μερικοί, εγκαταλείποντας τα πατρώα εδάφη των Άλπεων, ύψωσαν τη σημαία της αλήθειας στις ξένες χώρες όπου κατέφυγαν. Άλλοι αποσύρθηκαν στις απομονωμένες χαράδρες και στα βραχώδη ορμητήρια των βουνών, όπου διетήρησαν την ανεξαρτησία τους να λατρεύουν το Θεό όπως ήθελαν.

Η πίστη που για αιώνες οι Χριστιανοί Βαλδένσιοι διетήρησαν και διέδωσαν, έρχονταν σε κτυπητή αντίθεση με τις πλανεμένες διδαχές της Ρώμης. Οι θρησκευτικές τους πεποιθήσεις ήταν εδραιωμένες πάνω στο γραπτό λόγο του Θεού, την πραγματική πηγή του Χριστιανισμού. Αλλά οι απλοί εκείνοι χωρικοί, κρυμμένοι μέσα στα σκοτεινά τους άντρα, απομονωμένοι από τον υπόλοιπο κόσμο, και μοχθώντας καθημερινά με τα κοπάδια και τα αμπέλια τους, δεν είχαν καταλήξει μόνοι τους στην ανακάλυψη της αλήθειας που αντέτασαν στα αιρετικά διδάγματα της αποστατημένης εκκλησίας. Δεν ήταν νεοκατήχητοι. Οι θρησκευτικές τους πεποιθήσεις ήταν το κληροδότημα των πατέρων τους. Αγωνίζονταν για την πίστη της αποστολικής εκκλησίας, «την πίστιν ήτις άπαξ παρεδόθη εις τους αγίους.» (Ιούδ. 3.) Η «εκκλησία εν τη ερήμω» και όχι η αγέρωχη ιεραρχία η ενθρονισμένη στη μεγάλη κοσμοπολίτικη μητρόπολη, ήταν η πραγ-

ματική του Χριστού εκκλησία, ο θεματοφύλακας των θησαυρών της αλήθειας την οποία ο Θεός είχε εμπιστευθεί στο λαό Του για να τη γνωστοποιήσει στον κόσμο.

Μιά από τις σοβαρότερες αιτίες που οδήγησαν στη απόσπαση της πραγματικής εκκλησίας από τους κόλπους της Ρώμης ήταν το μίσος που έτρεφε η τελευταία αυτή εναντίον του Σαββάτου της Αγίας Γραφής. Σύμφωνα με την προφητεία, η παπική δύναμη θα έρριχνε την αλήθεια κατά γής. Πραγματικά ο νόμος του Θεού ρίχθηκε κατά γής και ποδοπατήθηκε, ενώ οι παραδόσεις και οι συνήθειες των ανθρώπων εξυψώθηκαν. Οι εκκλησίες υποταγμένες στην παπική εξουσία είχαν από νωρίς ακόμη αναγκασθεί να τιμήσουν την Κυριακή σαν ημέρα αργίας. Με όλες τις πλάνες και τις δεισιδαιμονίες που διαρκώς κέρδιζαν έδαφος, πολλοί και από τον πραγματικό ακόμη λαό του Θεού, βρέθηκαν μέσα σε ένα τέτοιο κυκεώνα, που ενώ αγίαζαν το, Σάββατο, απέφευγαν ταυτόχρονα να εργάζονται και την ημέρα της Κυριακής. Αλλά με αυτό δεν ικανοποιήθηκαν οι παπικοί ηγέτες. Δεν αξίωναν μόνο την τήρηση της Κυριακής, αλλά και την εξαναγκαστική βεβήλωση του Σαββάτου, ψέγοντας με τα μελανότερα χρώματα όσους επέμεναν να το τιμούν. Μόνο αν απομακρύνονταν από τη δύναμη της Ρώμης μπορούσε κανείς να υπακούσει με την ησυχία του στο νόμο του Θεού.

Οι Βαλδένσιοι υπήρξαν μεταξύ των πρώτων ευρωπαϊκών λαών οι οποίοι είχαν στη διάθεσή τους την Αγία Γραφή μεταφρασμένη. Εκατοντάδες χρόνια πριν από τη Μεταρρύθμιση, είχαν ήδη στην κατοχή τους χειρόγραφα της Βίβλου στη μητρική τους γλώσσα. Κατείχαν την αλήθεια ανόθευτη και αυτό ακριβώς ήταν εκείνο που τους έκανε ιδιαίτερα το στόχο του μίσους και του κατατρογμού. Αποφάνθηκαν ότι η εκκλησία της Ρώμης ήταν η αποστάτρια Βαβυλώνα της Αποκάλυψης, και ριψοκινδυνεύοντας τη ζωή τους, αποτόλμησαν να αντικρούσουν τις διεφθαρμένες διδαχές της. Ενώ κάτω από την πίεση των μακροχρονίων κατατρογμών, μερικοί κατέληξαν να παραχωρήσουν λίγο-λίγο τα διακριτικά γνωρίσματά τους, άλλοι όμως έμειναν σταθερά προσκολλημένοι στην αλήθεια. Καθόλο το διάστημα των σκοτεινών αιώνων της αποστασίας, ποτέ δεν έλλειψαν οι Βαλδένσιοι οι οποίοι αρνούσαν τη Ρωμαϊκή υπεροχή, απέρριπταν τη λατρεία των εικόνων και τηρούσαν το πραγματικό Σάββατο. Κάτω από τις σφοδρότερες θύελλες του ανταγωνισμού, κατόρθωσαν να διατηρήσουν την πίστη τους. Μαχελλεμένοι από τα

[56]

σπαθιά των δουκών της Σαβοΐας, καφαλισμένοι από τις μαρτυρικές φωτιές της Ρώμης, παρέμειναν ακράδαντοι υποστηρικτές της τιμής και του λόγου του Θεού.

Πάνω στα πανύψηλα προπύργια των βουνών—που ανέκαθεν προσφέρονταν σαν καταφύγιο των καταδιωκομένων και καταδυναστευομένων—οι Βαλδένσιοι αναζήτησαν και βρήκαν ασφαλές κρυψόφυγο. Εκεί διατήρησαν αναμμένη τη δάδα της αλήθειας κατά τα σκοτεινά χρόνια του Μεσαίωνα. Εκεί για χίλια χρόνια οι μάρτυρες της αλήθειας διατήρησαν την πρωταρχική πίστη.

Ο Θεός είχε εξασφαλίσει στο λαό Του ένα αγιαστήριο επιβλητικού μεγαλείου που ταίριαζε με τις μεγαλόπρεπες αλήθειες τις εμπιστευμένες στη φύλαξή του. Για τους αφοσιωμένους εκείνους εξόριστους, τα βουνά αποτελούσαν σύμβολο της ασάλευτης δικαιοσύνης του Υψίστου. Δείχνοντας στα παιδιά τους τις Ψηλές βουνοκορφές που περήφανα ορθώνονταν από πάνω τους με απαράλλακτη μεγαλοπρέπεια, μιλούσαν για Εκείνον «εν τω οποίω δεν υπάρχει αλλοίωσις ή σκιά μεταβολής,» και του οποίου ο λόγος είναι αιώνιος, όπως και τα αθάνατα βουνά. Ο Θεός στερέωσε τα ατρόμητα βουνά και τα έζωσε με δύναμη. Κανένα άλλο εκτός από το δικό Του Παντοδύναμο χέρι μπορεί να τα κινήσει από τον τόπο τους. Με τον ίδιο τρόπο εδραίωσε και το νόμο Του—το θεμέλιο της διακυβέρνησής Του—τόσο στον ουρανό όσο και στη γή. Οι άνθρωποι μπορούν να βάλουν χέρια πάνω στους συνανθρώπους τους και να τους αφαιρέσουν τη ζωή. Αλλά τόσο είναι ικανά τα χέρια αυτά να αλλάξουν ένα γιώτα ή μιά κεραία από το νόμο του Θεού, ή να εξαλείψουν έστω και μία υπόσχεσή Του προς αυτούς που τηρούν το θέλημά Του, όσο είναι ικανά να ξεριζώσουν ένα από τα βουνά αυτά και να το ρίξουν στη θάλασσα. Στην εκδήλωση της πιστότητάς τους προς το νόμο του Θεού οι δούλοι Του πρέπει να είναι τόσο σταθεροί όπως τα αμετάβλητα βουνά.

Τα κορφοβούνια που έζωναν τις παρακατιανές τους λαγκαδιές, τους θύμιζαν διαρκώς τη δημιουργική ικανότητα του Θεού και την ασάλευτη προστατευτική φροντίδα Του. Οι προσκυνητές αυτοί είχαν μάθει να εκτιμούν τα σιωπηλά εκείνα σύμβολα της θειικής παρουσίας. Δεν παραπονούνταν ποτέ για τη σκληρή τους μοίρα, ούτε και αισθάνονταν τη μοναξιά των ερημικών βουνών. Δόξαζαν το Θεό που τους είχε προμηθεύσει ένα φυσικό καταφύγιο μακριά από την οργή και τη σκληρότητα των ανθρώπων και χαίρονταν για

το προνόμιο που είχαν να Τον λατρεύουν ελεύθερα. Πολλές φορές, καταδιωκόμενοι από τους εχθρούς, έβρισκαν εξασφαλισμένη σιγουριά πάνω στα ισχυρά βουνά. Από απρόσιτες χαράδρες αντιλαλούσαν τότε οι υμνωδίες τους προς τον Θεό, και οι Ρωμαϊκές ορδές ήταν ανίσχυρες να σιγήσουν τους ύμνους της ευγνωμοσύνης τους.

Οι οπαδοί αυτοί του Χριστού διέπονταν από μιά απλή, αγνή και ένθερμη ευλάβεια. Έδιναν μεγαλύτερη αξία στις αρχές της αλήθειας από ό,τι στα σπίτια, στα χωράφια, σε συγγενείς και φίλους και ε΄ αυτή ακόμη την ίδια τη ζωή. Και τις αρχές αυτές προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να τις ενσταλάξουν στις καρδιές των νέων. Από την τρυφερή παιδική ηλικία, οι νέοι διδάσκονταν τη Γραφή και μάθαιναν να εκχιμούν με θρησκευτική ευλάβεια χις απαιτήσεις του νόμου του Θεού. Αντίγραφα της Βίβλου σπάνιζαν. Επομένως το πολύτιμο περιεχόμενό της έπρεπε να το αποστηθίσουν. Πολλοί ήταν σε θέση να επαναλάβουν από μνήμης ολόκληρες περικοπές της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Συνταύτιζαν τις σχέψεις τους για το Θεό, όχι μόνο με τις θεσπέσιες φυσικές καλλονές του περιβάλλοντος τους, αλλά και με τις ταπεινές ευλογίες της καθημερινής τους ζωής. Και τα μικρά παιδιά διδάσκονταν να ευχαριστούν το Θεό, το Δωρητή κάθε ευλογίας που απολάμβαναν.

Τρυφεροί και φιλόστοργοι μπορεί να ήταν οι γονείς· ήξεραν όμως να αγαπούν τα παιδιά τους με μέτρο και να μη τα κακομαθαίνουν. Τους νέους αυτούς τους περίμενε μιά ζωή μόχθων και δοκιμασιών, που δεν αποκλείονταν και να κατέληγε στο μαρτυρικό θάνατο. Διδάσκονταν από μικροί να υπομένουν κακουχίες και να υποτάσσονται στον πατρικό έλεγχο, χωρίς όμως και να τους αφαιρείται το δικαίωμα της ατομικής σχέψης και δράσης. Από πολύ νωρίς καθοδηγούνταν να αναλαμβάνουν ευθύνες, να προσέχουν στα λόγια τους και να εκτιμούν την αξία της σιωπής. Μιά απρόσεκτη κουβέντα, φθάνοντας σε εχθρικά αυτιά, μπορούσε να εκθέσει σε κίνδυνο όχι μόνο τη ζωή του ομιλητή, αλλά και τη ζωή εκατοντάδων άλλων αδελφών. Επειδή σαν λύκοι που αναζητούν το θήραμα, καταδίωκαν οι εχθροί της αλήθειας αυτούς που τολμούσαν να απαιτούν ελευθερία για τη θρησκευτική τους πίστη.

[58]

Έχοντας απαρητηεί την εφήμερη ευημερία τους χάρη της αλήθειας, οι Βαλδέσιοι με επιμονή και καρτερικότητα μοχθούσαν για το καθημερινό ψωμί. Κάθε σπιθαμή καλλιεργήσιμης γής που πρόσφεραν τα βουνά έπρεπε να την εκμεταλλευθούν όσο πορο-

ύσαν καλύτερα. Οι κοιλάδες και οι λιγότερο εύφορες βουνοπλαγιές έπρεπε να καλλιεργηθούν με τρόπο που να αποδώσουν όσο το δυνατό περισσότερο. Η οικονομία και η αυστηρή αυταπάρνηση αποτελούσαν μέρος της εκπαίδευσης που προσφέρονταν στα παιδιά για κληροδότημα. Τα δίδασκαν ότι ο Θεός απαιτούσε μιά πειθαρχημένη ζωή και ότι δεν θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στις διάφορες ανάγκες της παρά μόνο με την προσωπική εργασία, την οξυδέρκεια, τη φροντίδα και την πιστότητα. Σκληρός και κοπιαστικός τρόπος ζωής, αλλά ωφέλιμος—ότι ακριβώς ο άνθρωπος χρειάζεται στην αμαρτωλή κατάστασή του—το σχολείο που ο Θεός προμήθευσε για την εκπαίδευση και την ανάπτυξή του. Εξοικειώνοντας όμως τα παιδιά με τις χειρονακτικές εργασίες και τις αντιξοότητες της ζωής, δεν παρέβλεπαν τη σπουδαιότητα της πνευματικής καλλιέργειας. Τους μάθαιναν ότι όλες οι φυσικές και διανοητικές ικανότητες προέρχονται από το Θεό και ότι όλες έπρεπε να προαχθούν και να αναπτυχθούν για να τεθούν στην υπηρεσία Του.

Μέσα στην αγνότητα και την απλότητά τους οι Βαλδενσιανές εκκλησίες έμοιαζαν με τις εκκλησίες των αποστολικών χρόνων. Απορρίπτοντας την υπεροχή παπών και καρδινάλιων, αναγνώριζαν μοναδική υπεροχή την αλάθητη αυθεντία της Αγίας Γραφής. Αντίθετα από τη δεσποτική Ρωμαϊκή κουρία, οι ποιμένες τους ακολουθούσαν το παράδειγμα του Κυρίου τους που «δεν ήρθε να υπηρετηθεί, αλλά να υπηρετήσει.» Έτρεφαν το ποίμνιο του Θεού, οδηγώντας το στις χλοερές βοσκές και στις ζωντανές πηγές του αγίου Του λόγου. Μακριά από ανθρώπινα μνημειώδη επιτεύγματα οικοδομικής επίδειξης και περηφάνειας, οι πιστοί συγκεντρώνονταν όχι μέσα σε μεγαλόπρεπες εκκλησίες και επιβλητικούς καθεδρικούς ναούς, αλλά κάτω από τον ίσκιο των βουνών, στις Αλπινικές κοιλάδες ή, σε καιρό κινδύνου, σε κάποιο βράχινο προπύργιο για να ακροασθούν τα λόγια της αλήθειας από τους δούλους του Χριστού. Οι ποιμένες δεν περιορίζονταν μόνο στο κήρυγμα του ευαγγελίου, αλλά επισκέπτονταν τους αρρώστους, κατηχούσαν τα παιδιά, συμ- [59] βούλευαν όσους έπεφταν σε λάθη, προσπαθούσαν να διευκρινίσουν διαφορές και να προάγουν την αρμονία και την αδελφική αγάπη. Σε ειρηνική εποχή συντηρούνταν από τις αυτοπροαίρετες προσφορές του λαού. Αλλά, σαν τον Παύλο που ήταν σκηνοποιός, μάθαιναν και αυτοί κάποια ιδιαίτερη τέχνη ή επάγγελμα που θα τους εξασφάλιζε στην ανάγκη τα μέσα της αυτοσυντήρησης.

Οι νέοι μαθήτευαν κοντά στους ποιμένες τους. Χωρίς να παραμελούνται οι γενικοί κλάδοι της μάθησης, το επίκεντρο των σπουδών το αποτελούσε η Βίβλος. Τα ευαγγέλια του Ματθαίου και του Ιωάννου, καθώς και πολλές επιστολές, έπρεπε να αποστηθίζονται. Οι νέοι επίσης ασχολούνταν με την αντιγραφή των Αγίων Γραφών. Μερικά από τα χειρόγραφα αυτά περιείχαν ολόκληρη τη Βίβλο, και άλλα πάλι σύντομες μόνο περικοπές, με πρόσθετες επεξηγηματικές σημειώσεις του κειμένου από μέρους εκείνων που ήταν σε θέση να ερμηνεύουν τις Γραφές. Με αυτόν τον τρόπο οι πολύτιμοι θησαυροί της αλήθειας έβγαιναν από το σκότος όπου τους είχαν κρύψει εκείνοι που επεδίωχαν να εξυψωθούν οι ίδιοι πάνω από το Θεό.

Με υπομονητική ακάματη εργασία, συχνά μέσα στις βαθειές, ανήλιαγες σπηλιές της γής, κάτω από το φώς του δαδιού, οι Άγιες Γραφές αντιγράφονταν εδάφιο προς εδάφιο, το ένα κεφάλαιο ύστερα από το άλλο. Και έτσι το έργο προχωρούσε και το αποκαλυμμένο θέλημα του Θεού έλαμπε σαν καθαρό χρυσάφι. Αλλά πόσο λαμπρότερο, καθαρότερο και δυναμικότερο τώρα που τόσες κακουχίες έπρεπε να αντιμετωπισθούν για χάρη του, μόνο εκείνοι που ήταν υπεύθυνοι για τη δουλειά αυτή μπορούσαν να το ξέρουν. Άγγελοι ουρανοσταλμένοι περιστοίχιζαν τους αφοσιωμένους εκείνους εργάτες.

Ο Σατανάς είχε εμπνεύσει την παπική ιερωσύνη να θάψει το λόγο της αλήθειας κάτω από τα απορρίματα της πλάνης, της αίρεσης και της δεισιδαιμονίας. Κατά ένα αξιοθαύμαστο όμως τρόπο ο λόγος διατηρήθηκε αναλλοίωτος καθόλα εκείνα τα σκοτεινά χρόνια. Δεν έφερνε τη σφραγίδα των ανθρώπων αλλά την αποτύπωση του Θεού. Οι άνθρωποι κατέβαλαν άοκνες προσπάθειες για να σκοτίσουν την απλή και άδολη έννοια των Γραφών και να τις παρουσιάσουν ότι αντιφάσκουν. Όπως όμως η κιβωτός του Νώε έπλεε με σιγουριά πάνω στα μανιασμένα κύματα, έτσι και ο λόγος του Θεού βγαίνει πάντοτε ανέγγιχτος πάνω από τις θύελλες που απειλούν τον εξολοθρεμό χου. Όπως το ορυχείο κρύβει στα σπλάχνα του φλέβες από χρυσάφι και από ασήμι σκεπασμένες κάτω από την επιφάνεια, ώστε όσοι επιθυμούν να ανακαλύψουν τα πολύτιμα αποθέματα είναι υποχρεωμένοι να σκάψουν προσεκτικά, το ίδιο και οι Άγιες Γραφές είναι γεμάτες θησαυρούς πραγματικούς που δεν φανερώνονται παρά μόνο σε όσους τους εκζητούν με προθυμία, ταπεινοφροσύνη και προσευχή. Η Γραφή προορίζεται από το Θεό να χρησιμεύσει σαν

[60]

σχολικό βιβλίο σε όλη την ανθρωπότητα, κατά την παιδική, την εφηβική και την ώριμη ηλικία του ανθρώπου και να μελετάται ακατάπαυστα. Έδωσε το λόγο Του στον άνθρωπο σαν αποκάλυψη του Εαυτού Του. Η ανακάλυψη κάθε νέας αλήθειας του λόγου, αποκαλύπτει μια καινούργια πτυχή του χαρακτήρα του Συγγραφέα του. Η μελέτη των Γραφών αποτελεί το θεοσύστατο μέσο για να φέρει τους ανθρώπους σε στενότερη επαφή με το Δημιουργό τους και να τους κάνει να αποκτήσουν μιά πληρέστερη γνώση του θελήματός Του. Είναι το μέσον επικοινωνίας μεταξύ Θεού και ανθρώπων.

Αναγνωρίζοντας οι Βαλδένσιοι το φόβο του Κυρίου σαν την αρχή της σοφίας, δεν αγνοούσαν από το άλλο μέρος τη σπουδαιότητα της επαφής με τον υπόλοιπο κόσμο, της προσωπικής γνωριμίας με τους ανθρώπους και με την έμπρακτη ζωή, ούτε το ρόλο που έπαιζαν οι παράγοντες αυτοί στη διεύρυνση της αντίληψης και στην ανάπτυξη των πνευματικών ικανοτήτων. Από τα απομονωμένα ορεινά σχολεία τους, μερικοί νέοι στέλλονταν σε εκπαιδευτικά ιδρύματα διαφόρων πόλεων της Γαλλίας και Ιταλίας, όπου υπήρχε ένα ευρύτερο πεδίο μάθησης, συλλογισμού και επιστημονικής παρακολούθησης από ότι μπορούσε να προσφέρει η Αλπινική γενέτειρά τους. Αυτοί οι νέοι που στέλλονταν μακριά βρίσκονταν εκτεθειμένοι σε διάφορους πειρασμούς, παρατηρούσαν την ανηθικότητα και έρχονταν αντιμέτωποι με τους σαγηνευτικούς πράκτορες του πονηρού που προσπαθούσαν να τους παρασύρουν στις πιά έντεχνες παγίδες και στις πιά επικίνδυνες αιρέσεις. Αλλά για όλα αυτά τους είχε προετοιμάσει η κατάλληλη διαπαιδαγώγηση της παιδικής τους ηλικίας.

Στα σχολεία όπου φοιτούσαν έπρεπε να είναι πολύ επιφυλακτικοί προς όλους. Τα ρούχα τους ήταν κατασκευασμένα με τέτοιο τρόπο που να μπορούν να χρύβουν το μεγαλύτερο θησαυρό τους: τα πολύτιμα χειρόγραφα της Αγίας Γραφής. Τους καρπούς εκείνους των κόπων και μόχθων τους ολόκληρων μηνών ή και ετών, τους έφερναν πάντοτε μαζί τους και όποτε τους δίνονταν η ευκαιρία να κινηθούν χωρίς να διεγείρουν υποψίες, έθεταν προσεκτικά μιά περικοπή στη διάθεση εκείνων των οποίων οι καρδιές φαίνονταν πρόθυμες να δεχθούν την αλήθεια. Καθισμένοι ακόμη στα γόνατα των μανάδων τους, οι Βαλδενσιανοί εκείνοι νεαροί βλαστοί είχαν ανατραφεί με αυτό το σχέδιο κατά νού. Είχαν καταλάβει το καθήκον τους και το εκτελούσαν ύστερα πιστά. Καινούργιοι προσήλυτοι της

πραγματικής πίστης κερδίζονταν μέσα από τα ιδρύματα αυτά της γνώσης, και όχι σπάνια ολόκληρο το εκπαιδευτήριο εμποτιζόνταν από τις ίδιες θρησκευτικές αρχές. Και όμως οι πίο εξονυχιστικές ανακρίσεις από μέρους της παπικής ιεραρχίας δεν κατόρθωναν να ανακαλύψουν την πηγή αυτού που αποκαλούσαν «ψυχοφθόρο αίρεση.»

Το πνεύμα του Χριστού είναι πνεύμα ιεραποστολικό. Η πρωτόγνωρη επιθυμία της αναγεννημένης ψυχής είναι να οδηγήσει και άλλες ψυχές στο Σωτήρα. Και από αυτό το πνεύμα εμφορούνταν οι Βαλδένσιοι Χριστιανοί. Αισθάνονταν ότι ο Θεός είχε μεγαλύτερες απαιτήσεις από αυτούς από του να διατηρούν την αγνότητα της πίστης αποκλειστικά μέσα στις δικές τους εκκλησίες· ότι είχαν την ιερή υποχρέωση να αφήσουν το φώς τους να λάμψει σε όσους ζούσαν στο σκοτάδι. Και έτσι προσπαθούσαν με την ακαταμάχητη δύναμη του λόγου του Θεού να σπάσουν τα δεσμά που είχε επιβάλει η Ρώμη. Οι Βαλδένσιοι ιεροκήρυκες καταρτίζονταν για το ιεραποστολικό έργο. Κάθε άτομο που προορίζονταν για το έργο του ευαγγελίου όφειλε να αποκτήσει προηγουμένως πείρα ς” αυτόν τον τομέα του ευαγγελιστή. Ο καθένας τους ήταν υποχρεωμένος να προσφέρει τριετή προϋπηρεσία ς” ένα ορισμένο ιεραποστολικό αγρό, πρίν αναλάβει καθήκοντα τοπικής εκκλησίας. Η προετοιμασία αυτή που απαιτούσε τέλεια αυταπάρνηση και αυτοθυσία, αποτελούσε μιά κατάλληλη εισαγωγή για την ποιμαντορική ζωή την εποχή εκείνη των δοκιμασιών της ανθρώπινης ψυχής. Όσοι νέοι καθιερώνονταν στο ιερό αυτό λειτούργημα δεν οραματίζονταν εφήμερο πλούτο και δόξα, αλλά μιά ζωή γεμάτη μόχθους και κινδύνους και ενδεχόμενα ένα θάνατο μαρτυρικό. Όπως ο Χριστός έστειλε τους μαθητές Του, έτσι και οι ιεραπόστολοι αυτοί πήγαιναν παντού δύο-δύο. Κατά σύστημα, ο κάθε νέος συνοδεύονταν από ένα έμπειρο άτομο σε ώριμη ηλικία το οποίο, παίρνοντάς τον κάτω από την κηδεμονία του, αναλάβαινε να τον εκπαιδεύσει, και στου οποίου την καθοδήγηση ο νέος όφειλε να υποβληθεί. Οι συνεργάτες αυτοί δεν έμεναν πάντοτε αχώριστοι, συναντώνταν όμως συχνά για να προσευχηθούν, να συμβουλευθούν ο ένας τον άλλον και να αλληλοστηριχθούν στην πίστη.

Αν φανέρωναν τον πραγματικό σκοπό της αποστολής τους, θα είχαν στα σίγουρα προκαλέσει την αποτυχία του. Γι’ αυτό και τον τηρούσαν με προσοχή μυστικό. Κάθε ιεροκήρυκας γνώριζε κάποια

ιδιαίτερη τέχνη ή επάγγελμα, κατά συνήθεια του εμπόρου ή του γυρολόγου. «Μετέφεραν υφάσματα μεταξωτά, κοσμήματα και άλλα διάφορα αντικείμενα που την εποχή εκείνη ήταν δυσεύρετα εκτός αν πήγαινε κανείς στα μακρυνά εμπορικά κέντρα. Και σαν εμπόρους οι άνθρωποι τους δέχονταν, ενώ σαν ιεραποστόλους θα τους απόδιωχναν.» (Ωψλιε, Τόμ. 1, κεφ. 7.) Ζητούσαν διαρκώς με προσευχή την καθοδήγηση του Θεού για να μπορέσουν να παρουσιάσουν τον άλλον εκείνο, τον κατά πολύ ανώτερο από το χρυσάφι και τα πολύτιμα πετράδια θησαυρό. Κρυφά μετέφεραν επάνω τους αντίγραφα της Βίβλου, ολόκληρης ή κατά τμήματα. Και κάθε φορά που τους δίνονταν η ευκαιρία, έστρεφαν την προσοχή των πελατών τους στα χειρόγραφα αυτά. Με αυτή τη μέθοδο κατόρθωναν συχνά να προκαλέσουν το ενδιαφέρον για τη μελέτη του λόγου του Θεού και τότε ήταν πρόθυμοι να αφήσουν φεύγοντας ένα χειρόγραφο ς” αυτούς που ήθελαν να το πάρουν.

Το έργο των ιεραποστόλων αυτών ξεκινούσε από τους κάμπους και τις λαγκαδιές στους πρόποδες των βουνών τους, αλλ” όμως επεκτείνονταν πολύ μακριά από τα όρια αυτά. Με γυμνά πόδια, με χονδροφτιαγμένα, σκονισμένα από τις οδοιπορίες ρούχα, όπως εκείνα του Κυρίου τους, περνούσαν από τις μεγάλες πόλεις και έφθαναν σε μακρυνές χώρες, σκορπίζοντας παντού τον πολύτιμο σπόρο. Εκκλησίες ξεπηδούσαν στο πέρασμά τους και συχνά η αλήθεια σφραγίζονταν με το αίμα των μαρτύρων. Η ημέρα του Κυρίου θα παρουσιάσει μιά μεγάλη συγκομιδή ψυχών, η σύναξη των οποίων οφείλεται στις προσπάθειες των πιστών αυτών εργατών. Καλυμμένα και αθόρυβα, ο λόγος του Θεού εισχωρούσε ανάμεσα στο χριστιανικό κόσμο όπου έβρισκε θερμή υποδοχή μέσα στα σπίτια και στις καρδιές των ανθρώπων

Οι Βαλδένσιοι δε θεωρούσαν απλώς τη Γραφή σαν μιά εξιστόρηση της συμπεριφοράς του Θεού προς τον άνθρωπο κατά το παρελθόν, αλλά πάνω από όλα, σαν ένα προάγγελμα των μελλοντικών κινδύνων και θριάμβων. Πίστευαν ότι το τέλος του κόσμου δεν ήταν μακριά και όπως μελετούσαν τη Βίβλο με προσευχή και δάκρυα, τους έκαναν βαθύτερη ακόμη εντύπωση τα πολύτιμα λόγια της καθώς και το καθήκον που τους βάρυνε να γνωστοποιήσουν και σε άλλους τις σωτήριες αλήθειες της. Σε κάθε ιερή σελίδα της έβλεπαν να τους παρουσιάζεται ολοφάνερο το απολυτρωτικό σχέδιο του Θεού και εύρισκαν την ελπίδα, την ειρήνη και την παρηγοριά

στην πίστη που έτρεφαν για το Χριστό. Και έτσι, με τη σκέψη τους φωτισμένη και με την καρδιά τους πλημμυρισμένη από χαρά, λαχταρούσαν να στέλνουν τις ακτίνες του φωτός σε όσους βρίσκονταν στο σκότος της παπικής πλάνης.

Έβλεπαν ότι όπως τα πλήθη καθοδηγούνταν από τον πάπα και τους ιερείς, μάταια προσπαθούσαν να αποκτήσουν άφεση για τις αμαρτίες της ψυχής καταπονώντας το σώμα. Διδαγμένοι να περιμένουν τη σωτηρία τους από τα καλά τους έργα, οι άνθρωποι συγκέντρωναν την προσοχή πάντοτε στον εαυτό τους, με τη σκέψη να καταπονείται από την αμαρτωλή τους κατάσταση, βλέποντας τον εαυτό τους εκτεθειμένο στην οργή του Θεού, και βασανίζοντας ψυχή και σώμα, χωρίς να βρίσκουν καμιά ανακούφιση. Έτσι δεσμεύονταν οι ειλικρινείς ψυχές με τις διδαχές της Ρώμης. Χιλιάδες εγκατέλειπαν συγγενείς και φίλους και περνούσαν τη ζωή τους μέσα στα μοναστηριακά κελιά. Με συχνές νηστείες και με αυστηρές ποινές, με μεσονυχτιακές αγρυπνίες και με πολύωρες μετάνοιες πάνω στις ψυχρές, υγρές πλάκες των καταθλιπτικών ερημητηρίων τους, με ταλαίπωρα ταξίδια σε τόπους προσκυνήματος, με εξευτελιστικούς κανόνες και φοβερά βασανιστήρια, χιλιάδες άνθρωποι προσπαθούσαν να βρουν την ειρήνη της ψυχής χωρίς να το κατορθώνουν. Με την ενοχή της αμαρτίας να τους πιέζει την καρδιά και την έμμονη ιδέα της εκδικητικής οργής του Θεού να τους καταδιώκει συνεχώς, πολλοί από αυτούς υπέφεραν, μέχρι που οι δυνάμεις τους εγκατέλειπαν, και χωρίς τη μηδαμινή ακτίνα παρηγοριάς και ελπίδας, κατέβαιναν στον τάφο.

[64] Οι Βαλδένσιοι λαχταρούσαν να παρουσιάσουν στις πεινασμένες αυτές ψυχές το φωμί της ζωής, να τους φανερώσουν τα φιλειρηνικά μηνύματα των θείων υποσχέσεων και να τους υποδείξουν το Χριστό σαν τη μοναδική ελπίδα σωτηρίας. Έκριναν τη διδασκαλία ότι η παράβαση του νόμου του Θεού εξιλεώνεται με τα καλά έργα στηριγμένη στο ψέμμα. Εμπιστοσύνη στην αξία του ανθρώπου μας εμποδίζει να ιδούμε την αξία της ανυπολόγιστης αγάπης του Χριστού. Ο Χριστός πρόσφερε τον Εαυτό Του εξιλαστική θυσία για τον άνθρωπο, επειδή η αμαρτωλή ανθρώπινη φυλή είναι από μέρους της ανίκανη να κατορθώσει οτιδήποτε που θα τη συνιστούσε στο Θεό. Η αποτελεσματική αξία ενός σταυρωμένου και αναστημένου Σωτήρα αποτελεί τη βάση της χριστιανικής θρησκείας. Η εξάρτηση της ψυχής από το Χριστό είναι τόσο πραγματική, και η επαφή της

με Αυτόν πρέπει να είναι τόσο στενή, όσο είναι των μελών προς το σώμα, ή των κλάδων προς το κλήμα.

Οι διδασκαλίες του παπικού κλήρου έκαναν τους ανθρώπους να φαντάζονται το Θεό, ακόμη και το Χριστό αυστηρό, βλοσυρό και απροσπέλαστο. Ο Σωτήρας απεικονίζονταν τόσο πολύ χωρίς οίκτο για τον αμαρτωλό άνθρωπο, ώστε να θεωρείται απαραίτητη η μεσολάβηση των ιερέων και των αγίων. Εκείνοι λοιπόν των οποίων η σκέψη είχε φωτισθεί από το λόγο του Θεού, φλέγονταν από την επιθυμία να παρουσιάσουν στις ψυχές αυτές τον Ιησού Χριστό, τον συμπονετικό, γεμάτον αγάπη Σωτήρα τους που με ανοιχτές αγκάλες προσκαλεί όλο τον κόσμο να έρθει σ' Αυτόν με το βάρος της αμαρτίας και της μέριμνας και του μόχθου. Λαχταρούσαν να παραμερίσουν όλα τα εμπόδια που είχε επισωρεύσει ο Σατανάς για να εμποδίσει τους ανθρώπους να διακρίνουν τις υποσχέσεις του Θεού, να έρθουν κατευθείαν σ' Αυτόν και, ομολογώντας τις αμαρτίες τους, να αποκτήσουν την άφεση και την ειρήνη.

Πρόθυμοι οι Βαλδένσιοι ιεραπόστολοι παρουσίαζαν στις διψασμένες ψυχές τις πολύτιμες αλήθειες του ευαγγελίου. Επιφυλακτικά εξέθεταν τις προσεκτικά αντιγραμμένες περικοπές των Αγίων Γραφών. Η μεγαλύτερη χαρά τους ήταν να φέρουν την ελπίδα σε κάθε ειλικρινή, αμαρτωλή ψυχή που μπροστά της έβλεπε μόνο έναν εκδικητικό Θεό που περίμενε να εφαρμόσει τη δικαιοσύνη Του. Γονατιστοί με τρεμάμενα χείλη και δακρυσμένα μάτια, πολλές φορές οι ιεραπόστολοι παρουσίαζαν στους αδελφούς τους τις πολύτιμες υποσχέσεις που αποτελούν τη μοναδική του αμαρτωλού ελπίδα. Έτσι το φώς της αλήθειας εισέδουε μέσα στις σκοτισμένες διάνοιες, διαλύοντας τα ζοφερά σύννεφα μέχρι που μέσα στις καρδιές έλαμπε ο «Ήλιος της δικαιοσύνης με ίασιν εν ταις πτέρυξιν Αυτού.» Συχνά μιά γραφική περικοπή διαβάζονταν και ξαναδιαβάζονταν κατ' απαίτηση του ακροατού σα να ήθελε να βεβαιωθεί ότι δεν είχε ακούσει λάθος. Ιδιαίτερα ζητούσαν να τους επαναληφθούν τα ακόλουθα λόγια: «Το αίμα του Ιησού Χριστού του Υιού Αυτού καθαρίζει ημάς από πάσης αμαρτίας.» (Α' Ιωάν. 1:7.) Και «Καθώς ο Μωϋσής ύψωσε τον όφιν εν τη ερήμω, ούτω πρέπει να υψωθή ο Υιός του ανθρώπου δια να μη απωλεσθή πάς ο πιστεύον εις Αυτόν, αλλά να έχη ζωήν αιώνιον.» (Ιωάν. 3:14-15.)

Πολλοί είχαν μείνει ανεπηρέαστοι από τους ισχυρισμούς της Ρωμαϊκής Εκκλησίας. Αναγνώριζαν πόσο μάταια ήταν η μεσολάβη-

ση ανθρώπων ή αγγέλων χάρη του αμαρτωλού. Και μόλις η σκέψη φωτίζονταν από το πραγματικό φώς, φώναζαν γεμάτοι χαρά: «Ο Χριστός είναι ο ιερέας μου. Το αίμα Του είναι η θυσία μου. Ο βωμός Του είναι το εξομολογητήρι μου.» Βασίζονταν ολοκληρωτικά στην αξία του Ιησού Χριστού, επαναλαμβάνοντας τα λόγια: «Χωρίς δε πίστεως αδύνατον είναι να ευαρεστήση τις εις Αυτόν.» «Διότι ούτε όνομα άλλο είναι υπό τον ουρανόν δεδομένον μεταξύ των ανθρώπων, δια του οποίου πρέπει να σωθώμεν.» (Εβρ. 11:6, Πραξ, 4:12.)

Μερικές απ' τις θαλασσοδαρμένες εκείνες ψυχές δυσκολεύονταν να πιστέψουν στη διαβεβαίωση ότι πραγματικά τις αγαπούσε ο Χριστός. Τέτοια μεγάλη ανακούφιση ένοιωθαν, τέτοιο θεσπέσιο φώς τους πλημμύριζε, που νόμισαν ότι βρίσκονταν στον ουρανό. Τα χέρια τους έσφιγγαν μέ εμπιστοσύνη το χέρι του Χριστού, τα πόδια τους στερεώνονταν γερά πάνω στο βράχο των Αιώνων. Απαλλάσσονταν από το φόβο του θανάτου. Και τότε έφθιναν και να εύχονται ακόμη να φυλακισθούν και να βασανισθούν, αν με αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να τιμήσουν το όνομα του Λυτρωτή τους.

Έτσι φέρονταν σε απόκρυφα μέρη ο λόγος του Θεού και διαβάζονταν άλλοτε μπροστά σε ένα μόνο άτομο, και άλλοτε μπροστά σε μικρές ομάδες από διψασμένες για το φώς της αλήθειας ψυχές. Πολλές φορές ξημερώνονταν μελετώντας. Τόσο μεγάλο ήταν το ενδιαφέρον και ο θαυμασμός των ακροατών, ώστε συχνά ο απεσταλμένος της ευσπλαχνίας του Θεού ήταν αναγκασμένος να σταματήσει το διάβασμα μέχρι να γίνουν κατανοητές οι αγγελίες της σωτηρίας. Συχνά εκφράζονταν απορίες σαν και αυτές: «Μπορεί [66] πραγματικά ο Θεός να δεχθεί την προσφορά μου; Είναι δυνατόν να μου χαμογελάσει; Να με συγχωρήσει;» Και τότε τους διαβάζονταν η απάντηση: «Έλθετε πρός Με, πάντες οι κοπιώντες και πεφορτισμένοι και Εγώ θέλω σας αναπαύσει.» (Ματθ. 11:28.)

Δέχονταν με πίστη την υπόσχεση και ανταποκρίνονταν με χαρά: «Όχι πιά άλλα ταξίδια σε τόπους προσκυνήματος. Όχι πιά άλλες ταλαιπίωρες οδοιπορίες στους τάφους των αγίων. Μπορώ να πάω στο Χριστό έτσι ακριβώς όπως είμαι, αμαρτωλός και ανόσιος, και Αυτός δεν θα απορρίψει την προσευχή της μεταμέλειάς μου. Θα μου πεί: «Συγχεχωρημένα αι αμαρτίαι σου.» Οι αμαρτίες μου, μάλιστα οι αμαρτίες οι δικές μου είναι δυνατόν να συγχωρεθούν.»

Ένα κύμα από άγια χαρά πλημμύριζε την καρδιά, και το όνομα του Ιησού Χριστού μεγαλύνονταν με δοξολογίες και με ευχαριστήριους ύμνους. Οι χαρούμενες εκείνες ψυχές επέστρεφαν στα σπίτια τους για να σκορπίσουν το φώς και για να επαναλάβουν στους άλλους, όσο καλύτερα μπορούσαν την καινούργια τους αυτή πείρα. Να τους διηγηθούν ότι είχαν βρεί την αληθινή και ζώσα Οδό. Μιά περίεργη επιβλητική δύναμη προερχομένη από τα λόγια της Γραφής μιλούσε κατευθείαν στην καρδιά εκείνων οι οποίοι διψούσαν για την αλήθεια. Ήταν η φωνή του Θεού και έπειθε εκείνους που την άκουγαν.

Ο απεσταλμένος της αλήθειας του Θεού συνέχιζε το δρόμο του. Αλλά το απλό, ταπεινό παρουσιαστικό του, η ειλικρίνεια, η προθυμία και ο ένθερμος ζήλος του αποτελούσαν συχνά θέμα ομιλίας των ακροατών του που πολλές φορές τύχαινε να μή τον έχουν ρωτήσει ούτε από πού έρχονταν, ούτε κατά πού πήγαινε. Συνεπαρμένοι από μιάς αρχής, πρώτα από έκπληξη, κατόπιν από χαρά και ευγνωμοσύνη, δεν είχαν σκεφθεί να του κάμουν την ερώτηση. Αν τύχαινε να του ζητήσουν να τους συνοδεύσει στα σπίτια τους, εκείνος απαντούσε ότι έπρεπε να επισκεφθεί και άλλα απολωλότα πρόβατα του ποιμνίου. Και αυτοί διερωτώνταν μήπως τους είχε στείλει έναν άγγελο ο Θεός.

Σε πολλές περιπτώσεις ο εκπρόσωπος αυτός της αλήθειας δεν ξαναπαρουσιάζονταν πιά. Πιθανό να είχε πάει σε κάποια ξένη χώρα, πιθανό να έφθινε σε καμιά άγνωστη φυλακή, ή ακόμη να είχε αφήσει τα κόκκαλά του κάπου εκεί κοντά στο σημείο όπου είχε δώσει τη μαρτυρία του για την αλήθεια. Τα λόγια όμως που είχε αφήσει πίσω του δεν μπορούσαν να χαθούν. Ενεργούσαν μέσα στις καρδιές των ανθρώπων και μόνο κατά την ημέρα της κρίσης θα γίνουν γνωστά τα ευλογημένα αποτελέσματά τους.

Οι Βαλδένσιοι ιεραπόστολοι παραβίαζαν στο βασίλειο του Σατανά και οι δυνάμεις του σκότους ξεσηκώνονταν σε άγρυπνη παρακολούθηση, κάθε προσπάθεια για τη μετάδοση της αλήθειας την παρακολουθούσε από κοντά ο άρχοντας του κακού, διαγείροντας συνάμα τους φόβους των πρακτόρων του. Οι παπικοί αρχηγοί έβλεπαν στο πρόσωπο των ταπεινών εκείνων οδοιπόρων μιά σοβαρή απειλή του δικού τους έργου. Αν επέτρεπαν στο φώς της αλήθειας να λάμψει ανενόχλητα, θα διέλυε τα πυκνά σύννεφα της πλάνης που είχαν σκεπάσει τον κόσμο. Θα καθοδηγούσε τις σχέψεις των

[67]

ανθρώπων αποκλειστικά στο Θεό και αυτό θα κατέστρεφε με τον καιρό την υπεροχή της Ρώμης.

Και μόνο η ύπαρξη του λαού αυτού που είχε στην κατοχή του την πίστη της πρώτης χριστιανικής εκκλησίας, αποτελούσε μαρτυρία αδιάκοπη κατά της αποστασίας της Ρώμης και γι' αυτό προκαλούσε το βαθύτερο μίσος και τον κατατρεγμό. Επιπλέον η πεισματική τους άρνηση να παραδώσουν τις Άγιες Γραφές ήταν άλλη μιά προσβολή που η Ρώμη δεν μπορούσε να υποφέρει. Και πήρε την απόφαση να τους εξαλείψει από το πρόσωπο της γής. Τότε άρχισαν οι αγριότερες σταυροφορίες κατά του λαού του Θεού μέσα στα ορεινά του ερμητήρια. Οι ιεροεξεταστές τέθηκαν επί τα ίχνη τους και κάθε τόσο επαναλαμβάνονταν η σκηνή του αθώου Άβελ να πέφτει κάτω από το δολοφονικό χέρι του Κάϊν.

Κάθε τόσο η χερσωμένη γή τους ερημώνονταν, τα σπίτια και τα παρεκκλήσια τους σαρώνονταν, ώστε εκεί όπου άλλοτε ανθούσε η καλλιέργια και ευημερούσε η οικογενειακή ζωή ενός άκακου και εργατικού λαού, βασίλευε τώρα η ερήμωση Όπως το αίμα εξαγριώνει περισσότερο τα άγρια θηρία, έτσι εξαγριώνονταν και η θηριωδία των παπιστών από τα βάσανα των θυμάτων τους. Πολλοί από τους μάρτυρες αυτούς της αγνής πίστης διώχθηκαν από βουνό σε βουνό και κηρυγήθηκαν μέχρι κάτω στις κοιλάδες όπου μπορούσαν να κρυβούν προφυλαγμένοι από τα πυκνά δάση και τα βράχια της γής.

[68] Καμιά κατηγορία δεν επιβάρυνε το ήθος και τον χαρακτήρα της προσημειωμένης αυτής τάξης. Και αυτοί οι εχθροί τους ακόμη ομολογούσαν ότι πρόκειται για ένα ήσυχο, φιλειρηνικό και ευλαβικό λαό. Το μεγάλο κρίμα τους ήταν ότι δεν λάτρευαν το Θεό όπως το ήθελε ο πάπας. Και για το έγκλημα αυτό, όλων των ειδών οι ταπεινώσεις, οι εξευτελισμοί και τα βασανιστήρια που μπορούσε να συλλάβει ο ανθρωπίνος ή ο δαιμονικός νούς έπρεπε να ξεσπάσουν επάνω τους.

Όταν κάποτε η Ρώμη αποφάσισε να εξοντώσει τη μισητή αίρεση, ο πάπας εξέδωσε ένα διάταγμα στό οποίο τους κατεδίκαζε ως αιρετικούς και τους παρέδιδε στη σφαγή. Δεν κατηγορούνταν ούτε για αργόσχολοι, ούτε για ανήθικοι, ούτε για ταραχοποιοί. Αλλά το διάγγελμα τους κατηγορούσε ότι παρουσιάζονταν σαν ευσεβείς και άγιοι που αποπλανούσαν «τα πρόβατα της πραγματικής ποιμνής.» Επομένως, διέτασε ο πάπας, «αυτή η κακεντρεχής και δόλια αίρε-

ση των κακοποιών, αν δεν αποκηρύξουν με όρκο τις απόψεις τους, πρέπει να παταχθεί σαν φίδι φαρμακερό.» (Ωψλιε, Τόμ. 16, κεφ. 1.) Σκέπτονταν άραγε ο υπεροπτικός εκκλησιαστικός δεσπότης ότι θα ξανάκουγε κάποτε τα ίδια εκείνα λόγια: Ήξερε ότι είχαν καταχωρηθεί στα κατάστιχα του ουρανού και ότι θάρθει αντιμέτωπος με αυτά την ημέρα της κρίσης του Θεού: «Καθ' όσον εκάματε εις ένα τούτων των αδελφών Μου των ελάχιστων,» λέγει ο Χριστός, «εις Εμέ εκάματε.» (Ματθ. 25:40.)

Το παπικό διάταγμα καλούσε όλα τα μέλη της εκκλησίας να πάρουν ενεργό μέρος στη σταυροφορία κατά των αιρετικών. Προκειμένου να ενθαρρύνει όλους να επιδοθούν στο απαίσιο αυτό έργο, τους «απάλλαξε από κάθε εκκλησιαστική ποινή είτε γενική είτε μερική. Αποδέσμευε όλους τους συμμετόχους της σταυροφορίας από οποιονδήποτε όρκο είχαν πάρει στο παρελθόν. Νομιμοποιούσε οποιονδήποτε περιουσιακό τίτλο είχαν παράνομα ιδιοποιηθεί. Και υπόσχονταν πλήρη άφεση αμαρτιών σε οποιονδήποτε δολοφονούσε έναν αιρετικό. Ακύρωνε κάθε σύμβαση που είχε συναφθεί με τους Βαλδένσιους, διέτασσε όλους τους οικιακούς βοηθούς να τους εγκαταλείπουν, απαγόρευε σε όλους γενικά να τους παράσχουν οποιαδήποτε βοήθεια και εξουσιοδοτούσε τον τυχόντα να αρπάζει την περιουσία τους.» (Ωψλιε, Τόμ. 16, κεφ. 1.) Το έγγραφο αυτό φανερώνει ολοκάθαρα το κυρίαρχο πνεύμα που διηύθυνε από τα παρασκήνια. Είναι ο βρυχηθμός του δράκοντα και όχι η φωνή του Χριστού που απευθύνεται μέσα από αυτό.

Μή συμβιβάζοντας το χαρακτήρα τους με το μεγάλο κανόνα του λόγου του Θεού, οι παπικοί ηγήτορες συνέστησαν ένα δικό τους κανόνα όπως τους συνέφερε και απεφάσισαν να επιβάλουν στον καθένα να υποταχθεί σ' αυτόν επειδή έτσι το ήθελε η Ρώμη. Οι φρικιαστικότερες τραγωδίες διαδραματίστηκαν. Μιά διεφθαρμένη, βλάσφημη κουρία έπαιζε το ρόλο που της υπαγόρευε ο Σατανάς. Η ευσπλαχνία τους ήταν άγνωστη. Το ίδιο πνεύμα που θανάτωσε το Χριστό και εξόντωσε τους αποστόλους, το ίδιο που εξώθησε τον αιμοχαρή Νέρονα εναντίον των Χριστιανών της εποχής του, δρούσε πάλι για να απαλλάξει τη γή από εκείνους που ήταν αγαπητοί από το Θεό.

Με μακραίωνους διωγμούς που αντιμετώπισε με υπομονή και καρτερικότητα ο θεοφοβούμενος αυτός λαός τίμησε το Λυτρωτή του. Παρόλες τις εναντίον τους σταυροφορίες και τις απάνθρωπες

σφαγές που υφίσταντο, οι Βαλδένσιοι εξακολουθούσαν να στέλλουν τους ιεραποστόλους τους για να σκορπίσουν τον πολύτιμο σπόρο της αλήθειας. Καταδιώκονταν μέχρι θανάτου. Πότιζαν όμως το σπόρο με το αίμα τους και πάντα ο σπόρος έφερνε καρπό. Έτσι οι Βαλδένσιοι έδωσαν τη μαρτυρία τους για το Θεό εκατοντάδες χρόνια πριν να γεννηθεί ο Λούθηρος. Σκορπισμένοι σε διάφορες χώρες, έσπειραν το σπόρο της Μεχαρρύθμισης που άρχισε την εποχή του Ουίκλιφ, ρίζωσε και ξάπλωσε στις μέρες του Λουθήρου και θα εξακολουθήσει να προωθείται μέχρι τον έσχατο καιρό από εκείνους που είναι πρόθυμοι να υποστούν τα πάντα «δια τον λόγον του Θεού και διά την μαρτυρίαν του Ιησού.» (Αποκ. 1:9.)

Κεφάλαιο 5: Πνευματική χαραυγή στην αγγλία

[70]

[71]

Πρίν από τη Μεταρρύθμιση ελάχιστα μόνο υπήρχαν της Γραφής αντίγραφα, αλλά ο Θεός δεν επέτρεψε τον ολοκληρωτικό αφανισμό του λόγου Του. Οι αλήθειες Του δεν θα έμεναν για πάντα κρυμμένες. Εκείνος μπορούσε να αποδεσμεύσει τους λόγους της ζωής με την ίδια ευκολία που μπορούσε να ανοίξει διάπλατα της φυλακής τις πόρτες ή να ξαμπαρώσει τις σιδερένιες πύλες που κρατούσαν αιχμαλώτους τους δούλους Του. Σε διάφορες χώρες της Ευρώπης ορισμένοι άνθρωποι, παρακινούμενοι από το Πνεύμα του Θεού, ερευνούσαν να βρουν την αλήθεια όπως ερευνάει κανείς για κρυμμένους θησαυρούς. Καθοδηγούμενοι από την Πρόνοια του Θεού προς τις Άγιες Γραφές, μελετούσαν τις ιερές σελίδες της με ζωηρό ενδιαφέρον. Ήταν πρόθυμοι να αποδεχθούν το φώς, άσχετα τι θα τους στοίχιζε αυτό. Αν και δεν μπορούσαν να διευκρινίσουν το κάθε τι, ήταν όμως σε θέση βαθμηδόν νά αντιληφθούν πολλές από τις μακρόχρονα θαμμένες αλήθειες. Σαν ουρανόπεμπτοι αγγελιοφόροι, προχωρούσαν, σπάζοντας τα δεσμά της πλάνης και της δεισιδαιμονίας, και καλώντας τους υποκείμενους στην μακραίωνη αιχμαλωσία να σηκωθούν και να υπερασπισθούν την ελευθερία τους.

Εκτός από την περίπτωση των Βαλδενσίων, για τον υπόλοιπο κόσμο ο λόγος του Θεού βρισκονταν περιορισμένος επί ολόκληρους αιώνες στις γλώσσες που μόνο οι λόγιοι καταλάβαιναν. Είχε όμως φθάσει ο καιρός για να μεταφρασθεί ο λόγος του Θεού και να τεθεί στη διάθεση του λαού των διαφόρων χωρών στη μητρική γλώσσα του καθενός. Η ανθρωπότητα είχε ξεπεράσει τα πνευματικά της μεσάνυχτα. Οι ώρες του σκότους γοργοκυλούσαν και σε πολλές χώρες παρουσιάζονταν τα πρώτα σημεία της χαραυγής.

Το δέκατο τέταρτο αιώνα παρουσιάσθηκε στην Αγγλία ο «Αυγερινός της Μεταρρύθμισης.» Ο Ιωάννης Ουϊκλιφ ήταν ο προάγγελος της μεταρρύθμισης όχι μόνο για την Αγγλία, αλλά για ολόκληρο το χριστιανικό κόσμο. Η έντονη διαμαρτυρία που είχε την ευκαιρία να κάνει κατά της Ρώμης δεν επρόκειτο να σιγήσει ποτέ. Η διαμαρτυρία εκείνη έδωσε το σύνθημα για μιά σειρά αγώνων που

[72]

κατέληξαν στην αποτίναξη των δεσμών της ατομικής και εκκλησιαστικής ελευθερίας.

Ο Ουίκλιφ έλαβε μιά πλατειά μόρφωση, αλλά γι' αυτόν την αρχή της σοφίας την αποτελούσε ο φόβος του Κυρίου. Στο κολλέγιο είχε διακριθεί για τα εξαιρετα τάλαντά του, τη βαθειά ευλάβειά του και την υπέροχη φιλομάθειά του. Η μεγάλη του δίψα για μάθηση τον έσπρωχνε σε κάθε επιστημονικό κλάδο. Ειδικεύθηκε στον τομέα της σχολαστικής φιλοσοφίας, των εκκλησιαστικών κανόνων και του κοινωνικού δικαίου, ιδιαίτερα της νομοθεσίας της πατρίδας του. Η αρχική αυτή εκπαίδευση του φάνηκε ιδιαίτερα χρήσιμη στους κατοπινούς αγώνες του. Οι βαθιές γνώσεις του της σύγχρονης φιλοσοφίας του συλλογισμού τον βοήθησαν να εκθέσει τα λάθη της, ενώ η μελέτη του εθνικού και εκκλησιαστικού δικαίου τον προκάτιρτησε για τους αγώνες του χάρη της κοινωνικής και θρησκευτικής ανεξαρτησίας. Ενώ χειρίζονταν με επιδεξιότητα τα όπλα που του πρόσφερε ο λόγος του Θεού, είχε αποκτήσει και τη διανοητική ικανότητα που του έδωσαν τα σχολεία και μπορούσε επιπλέον να κατανοεί τις εκπαιδευτικές μεθόδους των λογίων. Η μεγαλοφυΐα και η πολυπραγμωσύνη του τον καθιστούσαν σεβαστό σε φίλους και εχθρούς. Οι οπαδοί του έβλεπαν με ικανοποίηση ότι ο υπέρμαχός τους συγκαχαλέγονταν ανάμεσα στις μεγαλύτερες διάνοιες της πατρίδας τους. Και οι εχθροί του δεν μπορούσαν να εκφραστούν περιφρονητικά για τη μεταρρυθμιστική κίνηση προβάλλοντας για αιτία την αναξιότητα ή την αγραμματοσύνη του υποστηρικτή της.

Από τα φοιτητικά του χρόνια ο Ουίκλιφ επεδόθηκε στη μελέτη των Αγίων Γραφών. Την παλιά εκείνη εποχή όταν η Βίβλος ήταν διαθέσιμη μόνο στις αρχαίες γλώσσες, οι λόγιοι είχαν το προνόμιο να πλησιάζουν αυτή την πηγή της αλήθειας που για τις αμαθείς μάζες παρέμενε απρόσιτη. Έτσι ο δρόμος ήταν ήδη προετοιμασμένος για το μελλοντικό μεταρρυθμιστικό έργο του Ουίκλιφ. Άνθρωποι των γραμμάτων είχαν μελετήσει το λόγο του Θεού και είχαν ανακαλύψει τη σπουδαία αλήθεια της δωρεάν χάρης του Θεού που αποκαλύπτεται μέσα ζ' αυτόν. Με τις διδασκαλίες τους είχαν μεταδώσει τη γνώση της αλήθειας αυτής και είχαν οδηγήσει και άλλους να στραφούν προς τους λόγους της ζωής.

[73] Όταν ο Ουίκλιφ έστρεψε την προσοχή του στις Γραφές, επεδόθηκε στην έρευνά τους με την ίδια επιμέλεια που τον διέκρινε και στους διάφορους επιστημονικούς τομείς. Μέχρι τότε ένοιωθε

κάποια μεγάλη ανάγκη που ούτε οι επιστημονικές του γνώσεις, ούτε η εκκλησιαστική διδαχή μπορούσαν να ικανοποιήσουν. Αλλά μέσα στο λόγο του Θεού βρήκε εκείνο που μάταια έψαχνε να βρεί τόσον καιρό. Εδώ αναγνώρισε το αποκεκαλυμμένο απολυτρωτικό σχέδιο του Θεού και τον Ιησού Χριστό σαν το μοναδικό προκαθορισμένο Συνήγορο του ανθρώπου. Τότε αφιερώθηκε στην υπηρεσία του Χριστού, αποφασισμένος να διακηρύξει τις αλήθειες που είχε ανακαλύψει.

Όπως έγινε με τους μεταγενέστερους Μεταρρυθμιστές, ο Ουίκλιφ δεν μπορούσε ούτε και αυτός να διακρίνει από μιάς αρχής πού θα τον οδηγούσε το καθήκον του. Δεν είχε κατά νού να έρθει από σκοπού σε διάσταση με τη Ρωμαϊκή Εκκλησία. Αλλά η προσήλωσή του στην αλήθεια δεν μπορούσε παρά να τον φέρει σε αντίθεση με το φέμμα. Όσο καθαρότερα διέκρινε τις πλάνες του παπισμού, τόσο δυναμικότερα διακήρυττε τις διδαχές της Βίβλου. Έβλεπε ότι η Ρώμη είχε εγκαταλείψει το λόγο του Θεού χάρη των ανθρωπίνων παραδόσεων. Άφοβα επέπληττε την ιερατεία για την κατάργηση των Αγίων Γραφών και αξίωσε την απόδοση της Βίβλου στο λαό και την επαναφορά του κύρους της μέσα στην εκκλησία. Ήταν δεινός καθιερωμένος δάσκαλος και εύγλωττος ιεροκήρυκας, και η ιδιωτική ζωή του επεκύρωνε τις αρχές που πρέσβευε. Οι βιβλικές του γνώσεις, η ακαταμάχητη λογική του, η αγνότητα της ζωής του, το άκαμπτο θάρρος του και η ακεραιότητα του χαρακτήρα του, του απέδιδαν το γενικό σεβασμό και την εμπιστοσύνη των συνανθρώπων του. Πολλοί οι οποίοι δεν έμεναν ικανοποιημένοι από τη μέχρι τότε πίστη τους αφότου ανακάλυψαν την ανομία που βασίλευε μέσα στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, χαιρέτιζαν με απροκάλυπτη χαρά τις αλήθειες τις διαδεδόμενες από τον Ουίκλιφ. Οι παπικοί όμως αρχηγοί εξοργίσθηκαν όταν αντελήφθηκαν ότι ο Μεταρρυθμιστής αυτός αποκτούσε μεγαλύτερη επιρροή από τη δική τους.

Ο Ουίκλιφ διακρίνονταν από μιά μεγάλη οξυδέρκεια για την ανακάλυψη της πλάνης και ατρόμητος επιτίθονταν εναντίον πολλών καταχρήσεων τις οποίες επεδοκίμαζε η Ρωμαϊκή Εκκλησία. Από την έδρα του αξιώματος του ως εφημερίου των ανακτόρων, αντέδρασε με σφοδρότητα εναντίον της καταβολής του φόρου τιμής που ο πάπας απαιτούσε από τον Άγγλο μονάρχη και απέδειξε ότι ο παπικός ισχυρισμός να επιβάλει την κυριαρχία του στους κοσμικούς ηγεμόνες δεν στηρίζονταν ούτε στη λογική, ούτε στη βιβλική απο-

κάλυψη. Οι παπικές αξιώσεις είχαν προκαλέσει μεγάλη αγανάκτηση, και οι διδαχές του Ουίκλιφ έβρισκαν απήχηση στις ιθύνουσες διάνοιες του έθνους. Βασιλιάς και ευγενείς συμφώνησαν να αποκηρύξουν την κοσμική εξουσία της εκκλησίας και να αρνηθούν να καταβάλουν το φόρο τιμής. Έτσι ένα αποτελεσματικό πλήγμα είχε καταφερθεί κατά της παπικής εξουσίας στην Αγγλία.

Ένα άλλο κακό που ανέλαβε να καταστείλει ύστερα από μακρύ και αποφασιστικό αγώνα ο Άγγλος Μεταρρυθμιστής, ήταν η κατάργηση των Ταγμάτων των επαιτών μοναχών που είχαν σε τέτοιο βαθμό πλημμυρίσει κατα μάζες τη χώρα, ώστε κατήντησαν πληγή της ευημερίας και του εθνικού γοήτρου. Εργατικότητα, μόρφωση, κοινωνικά ήθη, όλα είχαν υποστεί τη διαβρωτική επιρροή των μοναχών. Η αργόσχολη ζωή και η ζητιανιά των καλογήρων όχι μόνον απομυζούσε τα αποθέματα του λαού, αλλά και καταφρονούσε την αποδοτική εργασία, συντελώντας στην ηθική κατάπτωση και διαφθορά της νεολαίας. Παρασυρόμενοι από το παράδειγμα των καλογήρων, πολλοί νέοι πήραν το δρόμο για το μοναστήρι, αποφασίζοντας να καθιερωθούν στο μοναχικό βίο. Και τούτο όχι μόνο χωρίς τη συγκατάθεση των γονέων, αλλά πολλές φορές κρυφά από αυτούς και αντίθετα από τις πατρικές εντολές. Ένας από τους αρχαίους Πατέρες της Καθολικής Εκκλησίας, υποστηρίζοντας τους βασικούς λόγους που τοποθετούν τη μοναχική ζωή πάνω από την υποχρέωση της υϊκής αγάπης και του καθήκοντος, τόνιζε: «Και αν ακόμη ο πατέρας σου σωριασθεί μπροστά στην πόρτα σου με κλάμματα και οδυμούς, και αν η μητέρα σου προτάξει το σώμα που σε γέννησε και τους μαστούς που σε θήλασαν, μη διστάσεις να τους ποδοπατήσεις προχωρώντας κατ' ευθείαν στο Χριστό.» Με τέτοια «τερατώδη απανθρωπιά» όπως αργότερα τη χαρακτήρισε ο Λούθηρος, «που θυμίζει τύραννο και θηρίο μάλλον παρά άνθρωπο και Χριστιανό,» υπέκλεβαν τις καρδιές των παιδιών από τους γονείς (Βαρνας Σεαρος, «Τηε Λιφε οφ Λυτηερ,» σελ. 70,69.) Έτσι, όπως οι Φαρισαίοι του παλιού καιρού, οι παπικοί ηγέτες ακύρωναν την εντολή του Θεού για την παράδοσή τους. Έτσι σπίτια ερημώνονταν και οι γονείς στερούνταν τη συντροφιά των γιών και των θυγατέρων τους.

[75]

Ακόμη και οι φοιτητές των πανεπιστημίων παρασύρονταν από τις παραπλανητικές εισηγήσεις των μοναχών που πύκνωναν τα τάγματά τους. Πολλοί απ' αυτούς μετάνοιωναν αργότερα όταν έβλεπαν

ότι και τη ζωή τους χαράμιζαν άδικα και τους γονείς τους βύθιζαν στη θλίψη. Αλλά μιά φορά πιασμένοι στην παγίδα, τους ήταν μετά αδύνατο να ανακτήσουν την ελευθερία τους. Απ' αυτόν το φόβο της επιρροής των καλογήρων, πολλοί γονείς αρνούσαν να στείλουν τα παιδιά τους στα Πανεπιστήμια. Σαν επακόλουθο, ο αριθμός των φοιτητών στα μεγάλα εκπαιδευτικά κέντρα μειώθηκε αισθητά, τα σχολεία ατονούσαν και η άγνοια υπερίσχυσε.

Οι επαίτες αυτοί μοναχοί είχαν εξουσιοδοτηθεί από τον πάπα να εξομολογούν το λαό και να χορηγούν άφεση αμαρτιών—πράγμα που απετέλεσε πηγή μεγάλου κακού. Η δίψα του κέρδους έκανε τους μοναχούς να απονέμουν συγγνώμη στους κάθε λογής εγκληματίες που κατέφευγαν σ' αυτούς και το αποτέλεσμα ήταν ο καταπληκτικός πολλαπλασιασμός των πιο απεχθών κακουργημάτων. Οι άποροι και οι άρρωστοι εγκαταλείπονταν μέσα στη μιζέρια. Οι δωρεές που θα έπρεπε να ανακουφίσουν τις ανάγκες τους πήγαιναν στους καλογήρους οι οποίοι απειλητικά απαιτούσαν την ελεημοσύνη του κόσμου και κατέκριναν για ασεβείς όσους τολμούσαν να κατακρατούν τις δωρεές τους από τα τάγματά τους. Παρά τη φαινομενική τους φτώχεια, ο πλούτος των καλογήρων αύξανε διαρκώς και τα μεγαλόπρεπα οικοδομήματά τους και τα ηγεμονικά τραπέζια τους καταστύσαν ακόμη εμφανέστερη τη φτώχεια του κράτους. Και ενώ οι μεγάλοι περνούσαν τη ζωή τους μέσα στη χλιδή και στην πολυτέλεια, στη θέση τους έστελναν απλοϊκούς ανθρώπους που το μόνο που ήξεραν ήταν να διηγούνται θαυμάσιους μύθους και θρύλους και να διασκεδάζουν με διάφορα αστεία το λαό ο οποίος έπεφτε διαρκώς μεγαλύτερο θύμα των μοναχών. Μολαταύτα οι μοναχοί κατόρθωναν να επιβληθούν στα δεισιδαιμονικά πλήθη και τους έκαναν να πιστεύουν ότι στο σύνολό τους τα θρησκευτικά τους καθήκοντα αποτελούνταν από την αναγνώριση της παπικής υπεροχής, τη λατρεία των αγίων και τις δωρεές στους μοναχούς, και ότι αυτά ήταν αρκετά για να τους εξασφαλίσουν μιά θέση στον παράδεισο.

Θεοσεβείς εγγράμματοι άνθρωποι είχαν προσπαθήσει χωρίς να το κατορθώσουν να φέρουν κάποια μετατροπή στις μοναχικές αυτές τάξεις. Ο Ουίκλιφ όμως, περισσότερο διορατικός, χτύπησε στη ρίζα του κακού, δηλώνοντας ότι ολόκληρο το σύστημα ήταν εξάμβλωμα και ότι έπρεπε να καταργηθεί τελείως. Η δήλωση αυτή προκάλεσε συζητήσεις και επερωτήσεις επί του θέματος. Περιτρέχοντας οι μο-

[76]

ναχοί απ' άκρη σ' άκρη τη χώρα και πουλώντας τα παπικά συγχωροχάρτια, συναντούσαν ανθρώπους που εξέφραζαν αμφιβολίες ότι η άφεση αμαρτιών μπορούσε να εξαγορασθεί με το χρήμα και διερωτώνταν αν δεν θα έκαναν καλύτερα να ζητήσουν τη συγχώρεσή τους από το Θεό, αντί από τον πάπα της Ρώμης. Και δεν ήταν λίγοι εκείνοι οι οποίοι έβλεπαν με ανησυχία την ακόρεστη απληστία των μοναχών και έλεγαν. «Οι παπάδες και οι καλόγεροι της Ρώμης μας αφανίζουν όπως ο καρκίνος. Αν δεν μας γλυτώσει ο Θεός, ο λαός μας θα χαθεί.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 17, κεφ. 7.) Για να καλύψουν τη φιλαργυρία τους, οι ζητιάνοι εκείνοι καλόγεροι ισχυρίζονταν ότι ακολουθούσαν το παράδειγμα του Σωτήρα και έλεγαν ότι ο Χριστός και οι απόστολοί Του συντηρούνταν από την ελεημοσύνη του λαού. Ο ισχυρισμός αυτός στράφηκε εις βάρος τους, επειδή πολλοί από περιέργεια κατέφευγαν στη Γραφή να ιδούν αν πραγματικά έτσι είχαν τα πράγματα. Κάθε άλλο θα εύχονταν η Ρώμη παρά αυτό. Οι σκέψεις των ανθρώπων στρέφονταν προς την Πηγή της αλήθειας, την οποία εκείνη είχε σκοπό να κρατήσει στην αφάνεια. Αποβλέποντας όχι τόσο να έρθει σε ανταγωνισμό με τους μοναχούς, όσο να στρέψει τη σκέψη των ανθρώπων στις διδασκαλίες της Βίβλου και του Θείου Συγγραφέα της, ο Ουίκλιφ άρχισε να γράφει και να τυπώνει διάφορα φυλλάδια εναντίον της τακτικής των καλογήρων. Σ' αυτά διακήρυττε ότι ούτε οι εφημέριοι, ούτε αυτός ο πάπας είχαν το δικαίωμα να συγχωρούν ή να αφορίζουν τον κόσμο και ότι κανείς δεν μπορούσε να φθάσει σε σημείο να αναθεματισθεί αν δεν είχε πρώτα επιφέρει με τη στάση του τη δικαία καταδίκη του Θεού. Αποτελεσματικότερο τρόπο δεν θα μπορούσε να βρεί για να προκαλέσει το σάρωμα του γιγαντιαίου οικοδομήματος της εκκλησιαστικής και κοσμικής εξουσίας που είχε ανεγείρει ο πάπας και όπου εκατομμύρια άνθρωποι κρατούνταν αιχμάλωτοι «ψυχή τε και σώματι.»

[77] Και πάλι ο Ουίκλιφ κλήθηκε να υπερασπισθεί τα δικαιώματα του Αγγλικού στέμματος κατά των Ρωμαϊκών σφετεριστικών αξιώσεων. Διορισμένος βασιλικός απεσταλμένος, πέρασε δύο χρόνια στην Ολλανδία παίρνοντας μέρος σε διάφορες συσκέψεις με τους αντιπροσώπους του πάπα. Εκεί ήρθε σε επαφή με εκκλησιαστικές προσωπικότητες προερχόμενες από τη Γαλλία, Ιταλία και Ισπανία. Αυτό του έδωσε την ευκαιρία να ρίξει μιά ματιά στα παρασκήνια και να μορφώσει γνώμη πάνω σε πολλά ζητήματα που στην Αγγλία

του ήταν άγνωστα. Οι πληροφορίες που συγκέντρωσε του φάνηκαν χρήσιμες στις κατοπινές προσπάθειές του. Στους εκπροσώπους εκείνους της παπικής αυλής διέκρινε τον πραγματικό χαρακτήρα και τις επιδιώξεις της ιεραρχίας. Όταν επέστρεψε στην Αγγλία επανέλαβε τις αρχικές διδασκαλίες του με περισσότερη ακόμη έμφαση και με μεγαλύτερο ζήλο διακηρύττοντας ότι η απληστία, η υπερφάνεια και η δολιοφθορά ήταν οι θεοί που προσκυνούσε η Ρώμη.

Σ' ένα από τα φυλλάδια αυτά χαρακτηριστικά ανέφερε για τον πάπα και για τους ερανοσυλλέκτες του: «Απομυζούν από τη χώρα μας τα μέσα της συντήρησης του φτωχού λαού μαζί με χιλιάδες μάρκα από τα βασιλικά ταμεία κάθε χρόνο για την εκτέλεση μυστηρίων και άλλων θρησκευτικών καθηκόντων που δεν είναι στην ουσία παρά μιά αφορισμένη αίρεση η οποία αναγκάζει ολόκληρο το Χριστιανικό κόσμο να συγκατανεύεται και να τη συντηρεί. Πραγματικά αν το κράτος μας είχε στην κατοχή του ένα ολόκληρο βουνό από χρυσάφι, όπου κανείς άλλος να έβαζε χέρι παρά μόνο ο αγέρωχος αυτός εκκλησιαστικός εισπράκτορας, με την πάροδο του χρόνου το βουνό αυτό θα ισοπεδώνονταν. Επειδή αφαιρεί διαρκώς χρήματα από την πατρίδα μας χωρίς να μας στέλνει τίποτε πίσω εκτός από την κατάρρα του για τη σιμωνία του.» (Θοην Λεωις, «*Η ιστορψ οφ τη Λιφε ανδ Συμφερινγς οφ Θ. Ωιζλιφ,*» σελ. 37.)

Σύντομα μετά την επιστροφή του στην Αγγλία, ο Ουίκλιφ διορίσθηκε από το βασιλιά εφημέριος του Λούπτερουορθ. Η εκλογή αυτή αποτελούσε απόδειξη ότι το τολμηρό λεκτικό του Μεταρρυθμιστή δεν είχε δυσαρεστήσει το μονάρχη. Η επιρροή του Ουίκλιφ είχε γίνει αισθητή τόσο στη λήψη αποφάσεων από μέρους της αυλής, όσο και στη διαμόρφωση της πίστης του έθνους.

Παπικοί κεραυνοί άρχισαν να εκσφενδονίζονται σε λίγο εναντίον του. Τρεις βούλλες εξαποστέλλονταν ταυτόχρονα στην Αγγλία—μία προορισμένη για το Πανεπιστήμιο, μία για τα ανάκτορα και μία για την αρχιεπισκοπή—Και οι τρεις συνιστούσαν την επιβολή αμέσων και αποφασιστικών κυρώσεων. προκειμένου να κλείσουν το στόμα του διαδοσία αυτού της αίρεσης. (Αυγустυς Νεανδερ, «*Γενεραλ Ηιστορψ οφ τη ηριστιαν Ρελιγιον ανδ ηυρη,*» Περίοδος 6, τμήμα 2, μέρος 1, παράγρ. 8.) Αλλά και πρίν ακόμη καταφθάσουν οι βούλλες, οι επίσκοποι μέσα στο μεγάλο τους ζήλο, είχαν καλέσει τον Ουίκλιφ να παρουσιασθεί μπροστά τους για να περάσει από δίχη. Δύο όμως από τους ισχυρότερους πρίγκιπες του βασιλείου

τον συνώδευσαν στο δικαστήριο, ενώ τα πλήθη που είχαν περιστοιχίσει το δικαστικό μέγαρο, εισώρμησαν στην αίθουσα, και σε τέτοιο σημείο τρομοκράτησαν τους δικαστές ώστε το δικαστήριο διέκοψε προσωρινά τις εργασίες του και επέτρεψε την ειρηνική αποχώρηση του κατηγορουμένου. Λίγο αργότερα, ο Εδουάρδος Γ' τον οποίο οι καρδινάλιοι προσπαθούσαν να επηρεάσουν στα γεράματά του κατά του Μεταρρυθμιστή, πέθανε και ο πρώην προστάτης του Ουίκλιφ ανακηρύχθηκε τότε αντιβασιλιάς του Αγγλικού θρόνου.

Αλλά η αποστολή της παπικής βούλλας βάραινε πάνω σε όλη την Αγγλία με την επιτακτική διαταγή της σύλληψης και φυλάκισης του αιρεσιάρχη. Αυτά τα μέσα οδηγούσαν κατευθείαν στο μαρτυρικό θάνατο. Στο σημείο αυτό φαίνονταν βέβαιο ότι ο Ουίκλιφ θα έπεφτε σε λίγο θύμα της εκδικητικής μήνης της Ρώμης. Αλλ' Εκείνος που στην παλιά εποχή απηύθυνε τα ενθαρρυντικά λόγια: «Μη φοβού ... Εγώ είμαι ο υπερασπιστής σου» (Γέν. 15:1.), άπλωσε και πάλι το προστατευτικό Του χέρι για να προφυλάγει το δούλο Του. Ο θάνατος ήρθε όχι όμως στο Μεταρρυθμιστή, αλλά στον ποντίφηκα που είχε διατάξει την εξόντωσή του. Με το θάνατο του Γρηγορίου ΙΑ', οι εκκλησιαστικοί εκπρόσωποι, που είχαν συγκεντρωθεί για τη δίκη του Ουίκλιφ, διαλύθηκαν.

Η θεία Πρόνοια ανέτρεψε και άλλα ακόμη διάφορα περιστατικά για να δοθεί η ευκαιρία να προοδεύσει η Μεταρρύθμιση. Το θάνατο του Γρηγορίου επικολούθησε η εκλογή δύο αντιζήλων παπών. Δύο αντιμαχόμενες δυνάμεις, και οι δύο ανακηρυγμένες αλάθητες, απαιτούσαν την υπακοή του χριστιανικού κόσμου. Και οι δύο έκαναν έκκληση στους πιστούς, καθέννας τους ζητώντας τη βοήθειά τους για να πολεμήσει τον άλλον, επιβάλλοντας τις διαταγές τους με τρομερά αναθέματα κατά των εναντίων και με δελεαστικές υποσχέσεις ουρανίων αμοιβών υπέρ των υποστηρικτών τους. Το γεγονός αυτό εξασθένισε κατά πολύ το γόητρο της παπωσύνης. Οι αντίζηλες παρατάξεις είχαν ολοκληρωτικά επιδοθεί στον αλληλοεξοντωτικό αγώνα τους, αφήνοντας τον Ουίκλιφ για ένα διάστημα στην ησυχία του. Αναθέματα και αντικατηγορίες εκσφενδονίζονταν από τον ένα πάπα στον άλλο και το αίμα έτρεχε ποτάμι για την υποστήριξη των διαμφισβητούμενων δικαιωμάτων τους. Η εκκλησία είχε κατακλυσθεί από σκάνδαλα και από εγκλήματα. Στο διάστημα αυτό ο Μεταρρυθμιστής αποσυρμένος στη γαλήνη της εφημερίας του του Λούττερουορθ, εργάζονταν εντατικά για να ελκύσει την προσοχή

[79]

των ανθρώπων από τους διαπληκτιζόμενους πάπες στο Ιησού Χριστό, τον Άρχοντα της Ειρήνης.

Το σχίσμα, με όλα τα συναφή αποτελέσματα ανταγωνισμού και διαφθοράς, προλείανε το δρόμο για τη Μεταρρύθμιση και βοηθούσε τον κόσμο να ιδεί ποιός ήταν πράγματι ο παπισμός. Σε ένα φυλλάδιο που δημοσίευσε με τίτλο «Το παπικό Σχίσμα,» ο Ουίκλιφ καλούσε τους ανθρώπους να κρίνουν αν οι δύο εκείνοι αρχιεράρχες δεν έλεγαν πράγματι την αλήθεια όταν κατηγορούσαν ο ένας τον άλλον για αντίχριστο. «Ο Θεός,» έλεγε, «δεν μπορούσε να ανεχθεί το πνεύμα του κακού να κυριαρχεί σε ένα μόνο τέτοιο ιερέα, αλλά το μοίρασε στους δύο, ώστε ο κόσμος να μπορέσει στο όνομα του Ιησού Χριστού να ανατρέψει ευκολότερα και τους δύο.» (P. άυγηαν, «Λιφε ανδ Οπινιους οφ Θοην δε Ωψςλιφφε,» Τόμ. 2, σελ. 6.)

Ο Ουίκλιφ, όπως και ο Κύριός του, κήρυττε το ευαγγέλιο στους φτωχούς. Ανικανοποίητος με την περιορισμένη διάδοση του φωτός αποκλειστικά στα φτωχά σπίτια της ενορίας του στο Λούττερουορθ, αποφάσισε να το κάνει γνωστό απ' άκρη ε' άκρη της Αγγλίας. Για την εκπλήρωση του σκοπού του, διοργάνωσε μιά ομάδα από ιεροκήρυκες, απλούς, καθιερωμένους ανθρώπους που αγαπούσαν την αλήθεια και ποθούσαν πάνω απ' όλα να τη διαδώσουν παντού. Οι άνθρωποι εκείνοι πήγαιναν από μέρος σε μέρος, κηρύττοντας στις πλατείες και στις αγορές, στους κοσμοβριθείς δρόμους και στα εξοχικά μονοπάτια. Επισκέπτονταν τους γέροντες, τους φτωχούς και τους αρρώστους και τους μετέδιδαν την αγαθή αγγελία της χάρις του Θεού.

Από την καθηγητική του έδρα της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, ο Ουίκλιφ κήρυττε το λόγο του Θεού μέσα στις μεγάλες πανεπιστημιακές αίθουσες. Με τέτοιο ζήλο εξέθετε την αλήθεια στους φοιτητές των τάξεών του, ώστε του απένειμαν τον τίτλο του «Ευαγγελικού διδάκτορα.» Αλλά το σημαντικότερο έργο της ζωής του αποτελεί η μετάφραση των Αγγίων Γραφών στην αγγλική γλώσσα. Σε ένα σύγγραμμά του «Περί της αλήθειας και της Σημασίας των Γραφών,» είχε διατυπώσει την πρόθεσή του να μεταφράσει τη Βίβλο, ώστε κάθε Άγγλος να μπορεί να διαβάσει στη μητρική του γλώσσα τα θαυμάσια έργα του Θεού.

Ξαφνικά όμως το έργο του αυτό διακόπηκε. Αν και δεν είχε ακόμη φθάσει τα εξήντα του χρόνια, ο φόρτος της εργασίας, η μελέτη και οι εχθρικές επιθέσεις εξήντησαν τις δυνάμεις του και τον γήρασαν πρόωρα. Είχε προσβληθεί από μιά επικίνδυνη αρρώστεια και η είδηση προξένησε μεγάλη χαρά στους μοναχούς. Συμπεραίνοντας ότι θα είχε τύψεις για το κακό που προξένησε στην εκκλησία, έσπευσαν στο δωμάτιό του για να ακούσουν την εξομολόγησή του. Αντιπρόσωποι των τεσσάρων μοναχικών ταγμάτων, συνοδευόμενοι από τέσσερες πολιτικούς επιτρόπους, μαζεύθηκαν γύρω από το κρεβάτι του θεωρούμενου μελλοθανάτου. «Ο θάνατος είναι ζωγραφισμένος στο πρόσωπό σου,» του είπαν. «Μετανόησε για τα σφάλματά σου και ανακάλεσε παρουσία μας τα όσα είπες εις βάρος μας.» Σιωπηλός τους άκουγε ο Μεταρρυθμιστής. Κατόπιν, ζήτησε από το βοηθό του να τον ανασηκώσει λίγο στο κρεβάτι του και, στηλώνοντας το βλέμμα του επάνω τους, ενώ εκείνοι περίμεναν να ακούσουν την αποκήρυξη των φρονημάτων του, μίλησε με τη σταθερή βροντερή εκείνη φωνή που τόσες φορές τους είχε προξενήσει ρίγος: «Δεν θα πεθάνω, αλλά θα ζήσω και θα εξακολουθήσω να ξεσκεπάζω τα ανοσιουργήματα των μοναχών.» (Δ΄ Αυβιγνε, Τόμ. 17, κεφ. 7.) Σαστισμένοι και ταπεινωμένοι, οι καλόγεροι έσπευσαν να απομακρυνθούν από το δωμάτιο.

Τα λόγια του Ουίκλιφ επαλήθευσαν. Έζησε για να εξασφαλίσει στους συμπατριώτες του το ισχυρότερο όπλο κατά της Ρώμης—να τους δώσει τη Γραφή το μέσο το προορισμένο από τον ουρανό για την απελευθέρωση, τη διαφώτιση και τον ευαγγελισμό του λαού. Μέχρι να ολοκληρωθεί ο σκοπός του αυτός, πολλά και σοβαρά εμπόδια έπρεπε να υπερπηδηθούν. Ο Ουίκλιφ ήταν εξασθενημένος από την αρρώστεια. Ήξερε ότι λίγα χρόνια για εργασία του απέμεναν. Έβλεπε την αντίδραση που θα συναντούσε. Παίρνοντας όμως θάρρος από τις υποσχέσεις του λόγου του Θεού, προχωρούσε χωρίς να πτοείται από τίποτε. Με ακμαιότατες τις πνευματικές του δυνάμεις και με τον πλούτο της εμπειρίας του, είχε προφυλαχθεί και προετοιμασθεί από την ιδιαίτερη Πρόνοια του Θεού για το σπουδαιότερο έργο της ζωής του. Ενώ ολόκληρος ο χριστιανικός κόσμος τελούσε σε αναβρασμό, ο Μεταρρυθμιστής από την εφημερία του του Λούττερουόρθ, αδιαφορώντας για τη θύελλα που μαίνονταν έξω, αφιερώθηκε στο εκλεκτό του καθήκον.

Τελικά το έργο συμπληρώθηκε: η πρώτη αγγλική μετάφραση της Βίβλου που είδε ποτέ ο κόσμος. Ο λόγος του Θεού είχε αποδοθεί στην Αγγλία. Τώρα πιά ο Μεταρρυθμιστής δε φοβόταν ούτε τη φυλακή ούτε το μαρτυρικό θάνατο της φωτιάς. Είχε τοποθετήσει στα χέρια του αγγλικού λαού ένα φώς που δεν επρόκειτο να σβύσει ποτέ. Προσφέροντας τη Γραφή στους συμπατριώτες του, είχε κάνει πολύ περισσότερα για τη θραύση των δεσμών της άγνοιας και της διαστροφής, είχε προσφέρει πολύ περισσότερα για την απελευθέρωση και την ανύψωση της χώρας του, απ' ό,τι είχαν ποτέ κατορθώσει οι λαμπρότερες νίκες στα πεδία των μαχών.

Αφού η τυπογραφική τέχνη δεν είχε ακόμη εφευρεθεί, ολλαπλασιασμός των Βιβλικών αντιγράφων ήταν εφικτός μόνο ύστερα από σιγανές και κοπιαστικές προσπάθειες. Τόσο μεγάλο ενδιαφέρον έδειχναν οι άνθρωποι για να αποκτήσουν το ιερό βιβλίο, ώστε πολλοί ειθελοντικά προσφέρονταν να βοηθήσουν στο έργο της αντιγραφής. Αλλά και πάλι με δυσκολία μπορούσαν οι αντιγραφείς να ανταποκριθούν στη ζήτηση. Οι πλουσιώτεροι πολίτες επιθυμούσαν να αγοράσουν ολόκληρη τη Βίβλο. Άλλοι αγόραζαν μόνο ένα τμήμα της. Συχνά πολλές μαζί οικογένειες ενώνονταν για να αγοράσουν ολόκληρο το αντίγραφο. Μ' αυτόν τον τρόπο η Βιβλική μετάφραση του Ουίκλιφ έμπαινε σε λίγο στα σπίτια του λαού.

Η αφυπνισμένη λογική σκέψη των ανθρώπων τους έκανε να αποσιρτούν από την παθητική υποταγή τους στα παπικά δόγματα. Ο Ουίκλιφ ήδη δίδασκε τις χαρακτηριστικές διδαχές της Διαμαρτύρησης: τη σωτηρία μέσω του Ιησού Χριστού και το αποκλειστικό αλάθητο των Αγίων Γραφών. Οι ιεροκήρυκες που είχε αποστείλει ανέλαβαν την κυκλοφορία των Γραφών μαζί με τα συγγράμματα του Μεταρρυθμιστή και σημείωναν τέτοια επιτυχία ώστε ο μισός σχεδόν πληθυσμός της Αγγλίας ασπάσθηκε την καινούργια πίστη.

Η εμφάνιση των Γραφών προξένησε τη δυσαρέσκεια των εκκλησιαστικών αρχών. Βρίσκονταν τώρα αντιμέτωποι με ένα παράγοντα πολύ ισχυρότερο από τον Ουίκλιφ—παράγοντα κατά του οποίου τα όπλα τους δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτε. Την εποχή εκείνη δεν υπήρχε στην Αγγλία νόμος που να απαγορεύει τη Γραφή, αφού ποτέ μέχρι τότε δεν είχε αυτή κυκλοφορήσει στη γλώσσα του λαού. Τέτοιοι νόμοι θεσπίσθηκαν αργότερα και εφαρμόσθηκαν αυστηρότατα. Στο μεταξύ όμως, παρά τις αντιδραστικές ενέργειες

του κλήρου, μεσολάβησε μιά εποχή ελευθερίας για την κυκλοφορία του λόγου του Θεού.

Γι' άλλη μιά φορά η παπική ιεραρχία σκευώρησε να καταργήσει τη φωνή του Μεταρρυθμιστή ο οποίος κλητεύθηκε να παρουσιασθεί σε τρεις αλληλοδιαδοχικές δίκες που δεν έφεραν όμως κανένα αποτέλεσμα. Πρώτα μιά επισκοπική σύνοδος ανακήρυξε τα συγγράμματά του αιρετικά και, προσκυρώνοντας το νεαρό βασιλιά Ριχάρδο Β', με το μέρος τους, απέσπασαν ένα βασιλικό διάταγμα το οποίο κατεδίκασε σε φυλάκιση τους κατόχους των καταδικασμένων αιρετικών συγγραμμάτων.

Από την εκκλησιαστική σύνοδο ο Ουίκλιφ έκαμε έκκληση στο Κοινοβούλιο. Άφοβα κατέκρινε την ιεραρχία μπροστά στην Εθνοσυνέλευση και αξίωσε τη μετατροπή των τεραστίων καταχρήσεων τις οποίες διέπραττε η εκκλησία. Με τέτοιο πειστικό τρόπο απεικόνισε το σφετεριστικό πνεύμα και τις δολιοφθορές της Αγίας Έδρας, ώστε οι εχθροί του ήρθαν σε δύσκολη θέση. Επειδή όμως οι φίλοι και υποστηρικτές του Ουίκλιφ βρέθηκαν αναγκασμένοι να υποχωρήσουν, αναμένονταν στους στενότερους κύκλους ότι τώρα πιά ο Μεταρρυθμιστής, γηρασμένος, ολομόναχος και εγκαταλειμμένος από τους φίλους του, θα υποκλίνονταν μπροστά στη συμπυγμένη εξουσία του βασιλικού στέμματος και της ιεραρχικής τιάρας. Αντί γι' αυτό όμως, ηττημένοι βγήκαν οι παπιστές. Το Κοινοβούλιο, κάτω από τα αναντίρρητα στοιχεία τα οποία επικαλείτο ο Ουίκλιφ, ανακάλεσε το ένταλμα καταδίωξης, και ο Μεταρρυθμιστής αφέθηκε και πάλι ελεύθερος.

Την τρίτη φορά κλητεύθηκε να δικασθεί μπροστά στο ανώτατο ιερατικό δικαστήριο του βασιλείου. Φυσικά εδώ δεν επρόκειτο να δειχθεί κανένα χατήρι για την αίρεση. Εδώ τελικά η Ρώμη θα θριάμβευε και το έργο του Μεταρρυθμιστή θα έπαιρνε τέλος. Αυτό σκέπτονταν οι παπιστές. Αν πετύχαιναν το σκοπό τους, δύο πράγματα μπορούσαν να συμβούν: ή θα εξαναγκάζονταν ο Ουίκλιφ να ανακαλέσει τις διδασκαλίες του, ή θα εγκατέλειπε τη δικαστική αίθουσα, τραβώντας κατευθείαν για τις φλόγες.

[83]

Αλλ' ο Ουίκλιφ δεν ανακάλεσε. Ούτε είχε καμιά διάθεση να υποκριθεί. Με θάρρος υπερασπίσθηκε τις πεποιθήσεις του, και αντέκρουσε τις κατηγορίες των διωκτών του. Χάνοντας προς στιγμή συναίσθηση του εαυτού του, της θέσης του και του περιβάλλοντος, κάλεσε τους ακροατές του να παρουσιασθούν μπροστά στο μεγάλο

ουράνιο δικαστήριο όπου έβαλε τις σοφιστείες και τις απάτες τους πάνω στην πλάστιγγα της αιώνιας αλήθειας. Η επιρροή του Αγίου Πνεύματος είχε γίνει αισθητή μέσα στην αίθουσα του δικαστηρίου. Μιά ουρανόσταλη μαγική δύναμη κατέλαβε τους ακροατές. Φαίνονταν σαν να μη είχαν τη δύναμη να εγκαταλείψουν τη δικαστική αίθουσα. Σάν βέλη προερχόμενα από το τόξο του Κυρίου, τα λόγια του Μεταρρυθμιστή τρυπούσαν τις καρδιές τους. Την κατηγορία της αίρεσης που είχαν εκφέρει εναντίον του, αυτός με ακαταμάχητη δύναμη την έστρεψε από τον εαυτό του στους εχθρούς του. Γιατί, τους ρώτησε, τολμούσαν να διαδίδουν παντού τις πλάνες τους; Από κερδοσκοπεία, για να εμπορευθούν τη χάρη του Θεού; «Ποιόν νομίζετε ότι πολεμάτε;» τους ρώτησε τελειώνοντας το λόγο του, «ένα γέρο άνθρωπο με το ένα πόδι στον τάφο; Όχι! Αλλά την αλήθεια. Την αλήθεια που είναι ισχυρότερη από σας και που τελικά θα σας νικήσει.» (Ωψλιε, Τόμ. 2, κεφ. 13.) Μ' αυτά τα λόγια αποσύρθηκε από τη Συνέλευση χωρίς κανείς από τους ανταγωνιστές του να τολμήσει να τον εμποδίσει.

Του Ουίκλιφ το έργο είχε σχεδόν τελειώσει. Τη σημαία της αλήθειας που κρατούσε στα χέρια του επί τόσα χρόνια σε λίγο θα την κατέθετε. Αλλά προηγουμένως του έμελλε να δώσει μια τελευταία φορά τη μαρτυρία του για την υπεράσπιση του ευαγγελίου. Και τη φορά αυτή η αλήθεια έπρεπε να αντηχήσει απ' αυτό το ίδιο το ακροπύργιο του βασιλείου της πλάνης. Ο Ουίκλιφ πήρε κλήτευση να παρουσιασθεί στο ανώτατο εκκλησιαστικό δικαστήριο της Ρώμης, της χιλιοστιγματισμένης με το αίμα των αγίων. Χωρίς να αγνοεί τον κίνδυνο που τον απειλούσε, θα είχε αποδεχθεί την κλήτευση, αν δεν είχε καταληφθεί από μια ξαφνική παράλυση που καθιστούσε το ταξίδι του αδύνατο. Αν όμως η φωνή του δεν μπορούσε να ακουσθεί στη Ρώμη, μπορούσε τουλάχιστο να μιλήσει με ένα γράμμα· και αυτό αποφάσισε να κάνει. Από το εφημερείο του ο Μεταρρυθμιστής απηύθυνε μία επιστολή στον πάπα η οποία, παρά

[84]

«Αποτελεί για μένα,» έγραφε, «πραγματική χαρά να εκθέσω σε όλους, και ιδιαίτερα στον επίσκοπο της Ρώμης, την πίστη την οποία πρεσβεύω. Θέλω να πιστεύω ότι ευαρεστούμενος θα μου

επικυρώσει την πίστη μου αυτή που θεωρώ υγιά και αλάθητη, ή ότι θα μου τη διορθώσει σε περίπτωση που θα βρεθεί εσφαλμένη.

«Κατά πρώτο πιστεύω ότι το ευαγγέλιο του Χριστού αποτελεί την ολομελή ενσωμάτωση του νόμου του Θεού ... Εγκρίνω και επαυξάνω ότι, σαν αντιπρόσωπος του Χριστού ς" αυτή τη γή, ο επίσκοπος της Ρώμης θεωρείται, πάνω απ" όλους τους ανθρώπους υπεύθυνος απέναντι του νόμου αυτού του ευαγγελίου. Επειδή το μεγαλείο των μαθητών του Χριστού δεν εξαρτώταν από εγκόσμιες τιμές και δόξες, αλλ" από την ακριβέστατη απομίμηση της ζωής και του χαρακτήρα του Χριστού ... Στο διάστημα της επίγειας οδοιπορίας Του, ο Κύριος ήταν πάμπτωχος, περιφρονώντας και απορρίπτοντας κάθε κοσμική εξουσία και τιμή ... Κανείς πιστός δεν είναι υποχρεωμένος να μιμείται το παράδειγμα ούτε του ίδιου του πάπα ούτε κανενός των αγίων, εκτός στα σημεία εκείνα που με ακρίβεια απομιμούνται το παράδειγμα του Κυρίου Ιησού Χριστού. Επειδή ο Πέτρος, όπως και οι γιοί του Ζεβεδάιου, αντί να ακολουθήσουν τα πατήματα του Χριστού, έπεσαν σε λάθος επιθυμώντας τις τιμές του κόσμου έσφαλλαν, και επομένως ς" αυτό το λάθος δεν πρέπει να τους μιμηθεί κανείς ...

«Ο πάπας οφείλει να εγκαταλείπει στη διάθεση των κοσμικών αρχών κάθε επίγεια εξουσία και ηγεσία και να παρακινήσει και να παροτρύνει παρομοίως ολόκληρο το ιερατείο του επειδή αυτό έκαμε ο Χριστός και ιδιαίτερα οι απόστολοί Του. Επομένως αν έσφαλα σε κανένα από τα σημεία αυτά, ταπεινότατα υποβάλλω τον εαυτό μου σε συμμόρφωση, υφιστάμενος ακόμη και την ποινή του θανάτου σε περίπτωση που αυτή κριθεί απαραίτητη. Αν εξαρτώταν από το ατομικό μου θέλημα ή την επιθυμία, ασφαλώς θα προτιμούσα να παρυσιασθώ προσωπικά στον επίσκοπο της Ρώμης. Αλλά ο Κύριος μου υπέδειξε το αντίθετο και εγώ έχω διδαχθεί να πειθαρχώ στο Θεό μάλλον παρά στους ανθρώπους.» Καταλήγοντας έγραφε: «Ας προσευχόμαστε στο Θεό μας να ενεργήσει στην καρδιά του πάπα μας Ουρβανού ΣΤ', όπως ήδη άρχισε, ώστε τόσο αυτός όσο και η κουρία του να μιμηθούν τη ζωή και τη συμπεριφορά του Κυρίου Ιησού Χριστού και να μπορέσουν να υποδείξουν την πρόπουσα κατεύθυνση στο λαό, ώστε και εκείνος να μπορέσει να τους μιμηθεί πιστά ς" αυτό.» (Θοην Φοξε, «Αςτς ανδ Μονυμεντς,» Τόμ. 3, σελ. 49-50.)

[85]

Έτσι υπέδειξε ο Ουίκλιφ στον πάπα και στους καρδινάλιους του την πραότητα και ταπεινοφροσύνη του Χριστού, αποκαλύπτοντας όχι μόνο στους ίδιους αλλά ς'ολόκληρο τον κόσμο της Χριστιανωσύνης την αντίθεση ανάμεσα ς' αυτούς και στο Διδάσκαλο του οποίου ισχυρίζονταν ότι ήταν αντιπρόσωποι.

Ο Ουίκλιφ περίμενε στα σίγουρα ότι την πιστότητά του θα την πλήρωνε με τη ζωή του. Πάπας, βασιλιάς και επίσκοποι ενώθηκαν για να επιφέρουν την εξόντωσή του και φαίνονταν βέβαιο ότι το πολύ μερικοί μονο μήνες τον χώριζαν από το μαρτυρικό θάνατο της φωτιάς. Αλλά και τότε το θάρρος του παρέμεινε ακμαίο. «Τι ανάγκη να αναζητήσει κανείς μακριά το στεφάνι του μαρτυρίου.» έλεγε. «Κήρυξε μόνο το ευαγγέλιο του Χριστού στους περήφανους εκκλησιάρχες και δεν θα το αποφύγεις το μαρτύριο. Τι· Να ζήσω με το στόμα κλειστό· Ποτέ! Ας πέσει ο καταπέλτης. Τον περιμένω νάρθει.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 17, κεφ. 8.)

Αλλά η πρόνοια του Θεού προστάτευσε και τη φορά αυτή το δούλο Του. Ο άνθρωπος που πέρασε ολόκληρη τη ζωή του υπερασπιζόμενος την αλήθεια και αντιμετωπίζοντας καθημερινά τον κίνδυνο, δεν έμελλε να πέσει θύμα του μίσους των εχθρών του. Ο Ουίκλιφ δεν επεδίωξε ποτέ να υπερασπισθεί τον εαυτό του, αλλά ο Κύριος ήταν ο προστάτης του. Και τώρα που οι διώκτες του φαίνονταν σίγουροι για τη λεία τους, η πρόνοια του Θεού τον απέσπασε από τα χέρια τους. Ενώ ήταν έτοιμος να χορηγήσει τη θεία κοινωνία στο εκκλησίασμα του του Λούττερουορθ, έπεσε, προσβεβλημένος από τρομώδη παράλυση, και σε λίγο παρέδωσε το πνεύμα.

Το έργο του Ουίκλιφ είχε καθορισθεί από το Θεό. Εκείνος είχε βάλει το λόγο της αλήθειας στο στόμα του και τον περιέβαλε με την προστασία Του ώστε ο λόγος αυτός να φθάσει στο λαό. Η ζωή του διατηρήθηκε και οι προσπάθειές του επεκτάθηκαν μέχρι που το θεμέλιο για το σπουδαίο έργο της Μεταρρύθμισης είχε τεθεί.

Ο Ουίκλιφ αναδύθηκε μέσα από τα Μεσαιωνικά σκοτάδια. Δεν υπήρχε κανείς που να τον έχει προηγηθεί και του οποίου τα έργα θα μπορούσαν να του φανούν χρήσιμα στη διαμόρφωση του μεταρρυθμιστικού του συστήματος. Καλεσμένος σαν τον Ιωάννη το Βαπτιστή για την εκπλήρωση μιας ειδικής αποστολής, υπήρξε ο προάγγελος μιάς καινούργιας εποχής. Και όμως η συστηματοποιημένη αλήθεια που παρουσίασε στον κόσμο περιείχε μιά τέτοια αρμονικότητα και τελειότητα, που Μεταρρυθμιστές εκατό χρόνια

αργότερα δεν μπόρεσαν να ξεπεράσουν, σε μερικές μάλιστα περιπτώσεις ούτε και να φθάσουν. Τόσο βαθύ και πλατύ ήταν το θεμέλιο που έθεσε και πάνω σε τέτοιες στερεές και αληθινές βάσεις το στήριξε, ώστε εκείνοι που ήρθαν μετά απ' αυτόν δε χρειάστηκε να το ανακατασκευάσουν.

Το μεγάλο κίνημα που εγκαινίασε ο Ουίκλιφ το οποίο θα κατέληγε στην απελευθέρωση της συνείδησης και της σκέψης και στην ελευθερία των εθνών που χρόνια ολόκληρα σέρνονταν πίσω από το θριαμβευτικό άρμα της Ρώμης, πήγαζε κατευθείαν από τη Γραφή. Εδώ βρίσκονταν η πηγή του ευλογημένου εκείνου ποταμού που, από το δέκατο τέταρτο αιώνα και δώθε, κατέκλυσε τον κόσμο σαν το ορμητικό νερό της ζωής. Ο Ουίκλιφ παραδέχονταν με ακράδαντη πεποίθηση τις Άγιες Γραφές σαν την εμπνευσμένη αποκάλυψη του θελήματος του Θεού, έναν επαρκή κανόνα της πίστης και της πρακτικής εφαρμογής της. Είχε ανατραφεί με το να θεωρεί τη Ρωμαϊκή Εκκλησία σαν τη θείκη αλάθητη αυθεντία και να παραδέχεται με αναντίρρητη ευλάβεια τις χιλιαστές καθιερωμένες διδασκαλίες και συνήθειες. Απομακρύνθηκε όμως απ' όλα αυτά για να δώσει προσοχή στον άγιο λόγο του Θεού. Αυτή την αυθεντία συμβούλευε τον κόσμο να αναγνωρίσει. Αντί για την εκκλησία να μιλάει μέσο του πάπα, διακήρυττε ότι η πραγματική αυθεντία είναι η φωνή του Θεού που μιλάει μέσο του λόγου Του. Δίδασχε ότι η Γραφή όχι μόνο ήταν η τέλεια αποκάλυψη του θείκου θελήματος, αλλ' ότι το Άγιο Πνεύμα αποτελεί το μοναδικό ερμηνευτή της και ότι ο κάθε άνθρωπος οφείλει να τη μελετήσει για λογαριασμό του για να γνωρίσει ποιό είναι το καθήκον του. Και έτσι έστρεψε τις σκέψεις των ανθρώπων από τον πάπα και την Εκκλησία της Ρώμης στο λόγο του Θεού.

[87] Ο Ουίκλιφ υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους Μεταρρυθμιστές. Οσον αφορά την ευρύτητα του πνεύματός του, την ευθυκρισία του, τη σταθερότητα για τη διαφυλάξη της αλήθειας και την τόλμη του για την υπεράσπισή της, ελάχιστοι από τους μεταγενεστέρους του μπορούν να συγκριθούν με αυτόν. Αγνή ζωή, άοκνη επιμέλεια, τόσο στη μελέτη όσο και στην εργασία, αναμφισβήτητη ακεραιότητα, χριστιανικότητα αγάπη και αφοσίωση στο ποιμαντορικό του έργο χαρακτήριζαν τον πρώτο των Μεταρρυθμιστών. Και αυτό παρόλο το πνευματικό σκοτάδι και την ηθική κατάπτωση της εποχής από την οποία αναδύθηκε.

Ο χαρακτήρας του Ουίκλιφ αποτελεί απόδειξη της αναμορφωτικής και εκπαιδευτικής ιδιότητας των Αγίων Γραφών. Η Βίβλος τον έκαμε αυτό που ήταν. Η προσπάθεια που καταβάλλεται για την κατανόηση των μεγάλων αποκαλυπτικών αληθειών της αναζωογονεί και δυναμώνει όλες τις ιδιότητες του ανθρώπου. Επιφέρει ευρύτητα πνεύματος, οξύτητα αντίληψης, ωριμότητα κρίσης. Πάνω από κάθε άλλη μελέτη, η μελέτη της Βίβλου εξευγενίζει κάθε σκέψη, αίσθημα και σκοπό. Χορηγεί σταθερότητα, υπομονή, θάρρος και αντοχή. Εξευγενίζει το χαρακτήρα και καθαγιάζει την ψυχή. Η προσεκτική, ευλαβική μελέτη των Γραφών, φέροντας τη σκέψη του μαθητή σε άμεση επαφή με τη διάνοια του Απείρου Θεού, θα απέδιδε στην κοινωνία άτομα με ανώτερη, ακμαιότερη νοημοσύνη και με ευγενέστερες αρχές απ' ό,τι η πιό επιμελημένη εκπαίδευση που μπορεί να προσφέρει η ανθρώπινη φιλοσοφία. «Η φανέρωση των λόγων Σου,» λέγει ο Ψαλμωδός, «φωτίζει· συνετίζει τους απλούς.» (Ψαλμ. 119:130.)

Οι διδασκαλίες του Ουίκλιφ εξακολούθησαν για ένα διάστημα να διδάσκονται. Οι οπαδοί του, γνωστοί με τον τίτλο Ουίκλιφίτες ή Λολλάρδοι, όχι μόνο ταξίδευαν παντού στην Αγγλία, αλλά διασκορπίστηκαν και σε άλλες χώρες, μεταφέροντας τη γνώση του ευαγγελίου. Τώρα που ο αρχηγός τους δεν υπήρχε πιά, οι ιεροκήρυκες εργάζονταν με μεγαλύτερο ακόμη ζήλο από πριν και τα πλήθη συνέρρεαν για να ακούσουν τη διδαχή τους. Μερικοί από τους ευγενείς, ακόμη και αυτή η βασίλισσα, συγκαταλέγονταν μεταξύ των προσηλύτων. Σε πολλά μέρη παρατηρείτο μιά αισθητή μεταβολή στη συμπεριφορά του λαού και τα ειδωλολατρικά σύμβολα της παπωσύνης αφαιρέθηκαν από τις εκκλησίες. Σε λίγο όμως ανηλεής διωγμός ξέσπασε σαν καταιγίδα εναντίον εκείνων που είχαν τολμήσει να κάνουν τη Γραφή οδηγό της ζωής τους. Οι Άγγλοι μονάρχες, επιθυμώντας να στερεώσουν το θρόνο τους βασιζόμενοι στην υποστήριξη της Ρώμης, δεν δίστασαν να θυσιάσουν τους Μεταρρυθμιστές. Για πρώτη φορά στην ιστορία της Αγγλίας θε-

λοτε στα ταπεινά σπίτια φτωχοαστών και άλλοτε τρυπωμένοι στις γούρνες και στις σπηλιές.

Παρά την καταδιωκτική μανία, μιά ήρεμη, ένθερμη, ειλικρινής και καρτερική διαμαρτυρία εξακολουθούσε να ακούγεται επί ολόκληρους αιώνες καυτηριάζοντας την επικρατούσα θρησκευτική διαφθορά. Οι Χριστιανοί της εποχής εκείνης περιορισμένη μόνο γνώση της αλήθειας είχαν. Αλλά είχαν μάθει να αγαπούν και να υπακούουν στο λόγο του Θεού και με καρτερικότητα υπέφεραν γι' αυτόν. Όπως οι μαθητές των αποστολικών χρόνων, πολλοί θυσιάσαν τα πρόσκαιρα αγαθά τους για το έργο του Χριστού. Όσοι είχαν ακόμη το δικαίωμα να παραμένουν στα σπίτια τους, πρόθυμα δέχονταν κάτω από τη στέγη τους τους κατατρεγμένους αδελφούς τους, ώσπου έρχονταν και η δική τους σειρά να ξεσπιτωθούν, οπότε με χαρά συμμερίζονταν τη μοίρα των αποκλήρων. Είναι αλήθεια ότι χιλιάδες άνθρωποι, τρομοκρατημένοι από την αγριότητα των διωκτών τους, εξαγόρασαν την ελευθερία τους θυσιάζοντας την πίστη τους. Έβγαιναν από τις φυλακές υποχρεωμένοι να φορούν τους σάκκους της μετανοίας, για να διατυμπανισθεί έτσι η αποκήρυξη της πίστης τους. Δεν ήταν όμως καθόλου λιγιστοί—ανάμεσά τους άνθρωποι ευγενικής καταγωγής, και άλλοι τους άσημοι και ταπεινοί—εκείνοι που έδωσαν άφοβα τη μαρτυρία τους για την αλήθεια από τα κελιά τους, των «Λολλαρδικών πύργων» και από τους τόπους του μαρτυρίου και της εξολοθρευτικής φωτιάς, χαίροντες ότι είχαν κριθεί άξιοι να γίνουν «συγκοινωνοί των παθημάτων του Χριστού.»

[89] Αφού απέτυχαν να πραγματοποιήσουν την επιθυμία τους κατά του Ουίκλιφ όσο αυτός βρισκονταν στη ζωή, οι παπιστές δεν μπορούσαν να κατευνάσουν το μίσος τους όσο ένοιωθαν το σώμα του να αναπαύεται στον τάφο του. Με ένα διάταγμα της Συνόδου της Κωσταντής, σαράντα χρόνια μετά το θάνατό του, ξέθαψαν τα κόκκαλά του, τα έκαψαν δημοσία, και πέταξαν τη στάχτη τους σε ένα παραπλήσιο παραπόταμο. «Ο παραπόταμος αυτός,» αναφέρει ένας συγγραφέας της εποχής εκείνης, «μετέφερε τις στάχτες στον Αβώνα, και ο Αβώνας στο Σεβέρνη, και ο Σεβέρνης στη Μάγχη και από εκεί μετά εισέβαλαν στο μεγάλο ωκεανό. Έτσι συμβολικά η στάχτη του Ουίκλιφ έγινε το σύμβολο της διδασκαλίας του που έχει τώρα μεταδοθεί σ' ολόκληρο τον κόσμο.» (Τ. Φυλλερ, «ήυρηση Ηιστορησφ οφ Βριταιν,» Τόμ. 4, μέρος 2, παράγ. 54.) Ούτε

πέρασε από το νού των εχθρών του η συμβολική σημασία που θα αποδίδονταν στην κακεντρεχή τους πράξη.

Τα συγγράμματα του Ουίκλιφ ήταν εκείνα που έγιναν αφορμή να αποκηρύξει ο Ιωάννης Χούς της Βοημίας τις τόσες πλάνες του Ρωμαιοκαθολικισμού και να μυηθεί στο σκοπό της Μεταρρύθμισης. Έτσι σε δύο χώρες τόσο απομακρυσμένες η μιά από την άλλη είχε πέσει ο σπόρος της αλήθειας. Από τη Βοημία το έργο επεκτάθηκε και σε άλλες χώρες. Οι σχέψεις των ανθρώπων στρέφονταν στον από καιρό λησμονημένο λόγο του Θεού. Ένα θεϊκό χέρι προετοίμαζε το δρόμο της Μεγάλης Μεταρρύθμισης.

Από τον ένατο ακόμη αιώνα το ευαγγέλιο είχε γίνει γνωστό στη Βοημία. Η Αγία Γραφή είχε μεταφρασθεί και η λειτουργία γίνονταν στη γλώσσα του λαού. Όσο όμως ο πάπας κέρδιζε σε δύναμη, τόσο ο λόγος του Θεού έχανε σε φώς. Ο Γρηγόριος Ζ' ο οποίος θεωρούσε καθήκον του προσωπικό να ταπεινώνει την υπερηφάνεια των μοναρχών, δείχθηκε εξίσου ζηλωτής στην υποδούλωση των λαϊκών. Ένα παπικό διάταγμα που εξέδωσε απαγόρευε τη δημόσια λατρεία στη Βοημική γλώσσα. Σ' αυτό ο πάπας διεκήρυττε ότι «αποτελεί την ευαρέσκεια του Παντοδυνάμου όπως η λατρεία Του αποδίδεται σε μία γλώσσα άγνωστη και ότι η παράβαση του κανονισμού αυτού έγινε αφορμή να αναφυούν πολλά τρωτά και αιρέσεις.» (Ωψλιε, Τόμ. 3, κεφ. 1.) Έτσι πρόσταζε η Ρώμη να σβυσθεί το φώς του λόγου του Θεού και να βυθισθεί ο λαός στο σκοτάδι. Ο Ουρανός όμως είχε προβλέψει άλλα μέσα για τη διατήρηση της εκκλησίας Του. Πολλοί Βαλδένσιοι και Αλβιγένσιοι, διωγμένοι από την πατρίδα τους τη Γαλλία ή την Ιταλία, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στη Βοημία. Αν και δεν τολμούσαν να κηρύξουν στα φανερά, εργάζονταν όμως με ζήλο στα κρυφά και έτσι διατηρήθηκε η αλήθεια από γενεά σε γενεά.

Από το άλλο μέρος, πρίν ακόμη εμφανισθεί ο Χούς, υπήρχαν άνθρωποι στη Βοημία που στιγμάτιζαν δημόσια τη διαφθορά της εκκλησίας και την ακολασία του λαού. Οι προσπάθειές τους έλκυσαν το γενικό ενδιαφέρον. Αλλ' αυτό κίνησε τους φόβους της ιεραρχίας η οποία ξεσήλωσε αμείλικτο διωγμό κατά των οπαδών του ευαγγελίου που αναγκάστηκαν να καταφύγουν στα βουνά και στα δάση για να λατρεύουν το Θεό. Ο στρατός ανέλαβε την καταδίωξή τους και πολλοί απ' αυτούς θανατώθηκαν. Λίγο αργότερα, ένα καινούργιο νομοθετικό διάταγμα όριζε ότι οποιοσδήποτε αποσκιρτούσε από τον Ρωμαιοκαθολικό τρόπο λατρείας θα καίγονταν ζωντανός. Προσφέροντας όμως οι Χριστιανοί τη ζωή τους ολοκαύτωμα, οραματίζονταν τα θριαμβευτικά αποτελέσματα του σκοπού τους. Ένας απ' αυτούς, που διεκήρυττε ότι η σωτηρία δεν απο-

κτάται παρά μόνο με την πίστη στο σταυρωμένο Σωτήρα, πεθαίνοντας έχαμε την ακόλουθη δήλωση: «Οι εχθροί μας με τη μανία τους υπερισχύουν τώρα εναντίον μας. Αυτό όμως δεν θα είναι για πάντα. Από τις τάξεις του λαού θα προέλθει κάποιος δίχως σπαθί ή εξουσία· αλλά οι εχθροί δεν θα μπορέσουν να υπερισχύσουν εναντίον του.» (ίδιο μέρος, Τόμ. 3, κεφ. 1.) Η εποχή του Λουθήρου ήταν ακόμη πολύ μακρυστή. Αλλά σύντομα κάποιος άλλος πρόκειτο να ορθώσει το ανάστημά του και η διαμαρτυρία του κατά της Ρώμης έμελλε να συγκινήσει την ανθρωπότητα.

Ο Ιωάννης Χούς ήταν άνθρωπος ταπεινής καταγωγής, και έμεινε ορφανός από πατέρα σε πολύ μικρή ηλικία. Η ευλαβική μητέρα του θεωρούσε τη μόρφωση και τη θεοσέβεια σαν τα πολυτιμότερα αγαθά και φρόντισε να τα εξασφαλίσει κληροδότημα για το παιδί της. Ο Χούς, αφού τελείωσε το δημόσιο σχολείο της περιφέρειάς του, πήγε κατόπιν στο Πανεπιστήμιο της Πράγας, όπου έγινε δωρεάν δεκτός σαν άπορος φοιτητής. Στο ταξίδι του αυτό στην πρωτεύουσα συνοδεύονταν από τη μητέρα του. Χήρα και φτωχή, δεν είχε πλούσια δώρα να του προσφέρει, αλλά ενώ πλησίαζαν να φθάσουν στη μεγαλούπολη, γονάτισε πλάι στο απορφανισμένο από πατέρα παιδί και επικαλέσθηκε την ευλογία του ουράνιου Πατέρα γι' αυτό. Που να ήξερε η μητέρα εκείνη με ποιό τρόπο θα εισακούονταν η προσευχή της!

Στο Πανεπιστήμιο, ο Χούς δεν άργησε να διακριθεί για την ακαταπόνητη εργατικότητα του και την καταπληκτική του πρόοδο, ενώ η άφογη ζωή του και η κόσμια καλοκάγαθη συμπεριφορά του προκαλούσαν το γενικό σεβασμό. Ήταν αφοσιωμένος οπαδός της Καθολικής Εκκλησίας και ζητούσε με επιμονή τις πνευματικές ευλογίες τις οποίες αυτή έλεγε ότι χορηγούσε. Κάποτε σε μία από τις πανηγυρικές επετείες για την άφεση των αμαρτιών, πήγε και εξομολογήθηκε πληρώνοντας τα τελευταία ελάχιστα κέρματα που του απέμειναν από τις γλίσχρες οικονομίες του, και πήρε μέρος σ' όλες τις λιτανείες για να μπορέσει να αποκτήσει την υποσχεμένη άφεση αμαρτιών. Αποπερατώνοντας τις πανεπιστημιακές του σπουδές, καθιερώθηκε στην ιερωσύνη. Σύντομα ανέβηκε τα σκαλοπάτια προς τα υψηλά αξιώματα που τον οδήγησαν μέχρι τη σύναψη στενών σχέσεων με τη βασιλική αυλή. Ταυτόχρονα ανακηρύσσονταν καθηγητής, και λίγο αργότερα πρύτανης του Πανεπιστημίου όπου είχε αποπερατώσει τις σπουδές του. Σε μερικά χρόνια μέσα, ο χθε-

σινός άσημος και άπορος φοιτητής γίνονταν το καμάρι της πατρίδας του και το όνομά του είχε διαφημισθεί ς" όλη την Ευρώπη.

Το μεταρρυθμιστικό του όμως έργο ο Χούς πρόκειται να το αρχίσει ς" ένα διαφορετικό τομέα. Αρκετά χρόνια μετά τη χειροτόνησή του, διορίσθηκε ιεροκήρυκας του παρεκκλησίου της Βηθλεέμ. Ο ιδρυτής της εκκλησίας εκείνης απέδιδε μεγάλη σημασία στο ζήτημα του κηρύγματος των Αγίων Γραφών στην καθομιλουμένη γλώσσα. Παρά την αντίδραση της Ρώμης, η συνήθεια αυτή δεν είχε τότε ακόμη καταργηθεί εντελώς στη Βοημία. Υπήρχε όμως μεγάλη άγνοια της Αγίας Γραφής και οι άνθρωποι όλων των κοινωνικών στρωμάτων είχαν επιδοθεί στα πιό ακατανόμαστα ανοσιουργήματα. Τη διαφθορά αυτή αδυσώπητα καυτηρίαζε ο Χούς, τονίζοντας τη σπουδαιότητα της εφαρμογής των υγιών, εξαγιαστικών αρχών που συμπεριλαμβάνονταν μέσα στο λόγο του Θεού.

Ένας κάτοικος της Πράγας, ο Ιερώνυμος που τόσο στενά αργότερα έμελλε να συνδεθεί με τον Χούς, επιστρέφοντας από την Αγγλία, είχε φέρει μαζί του τα συγγράμματα του Ουίκλιφ. Η βασίλισσα της Αγγλίας, πρώην Βοημή πριγκίπισσα, είχε ασπασθεί τις αρχές του Ουίκλιφ και χάρη στο ενδιαφέρον της, τα γραπτά του Μεταρρυθμιστή έφθασαν να κυκλοφορούν ευρύτατα και στη γενέτειρά της. Ο Χούς τα διάβασε με βουλημία. Βέβαιος ότι ο συγγραφέας τους ήταν ένας γνήσιος Χριστιανός, έβλεπε με ευμένεια τις μεταρρυθμιστικές του προσπάθειες. Ήδη δίχως να το υποπτεύεται, έπαιρνε το μονοπάτι που θα τον οδηγούσε πολύ μακριά από τη Ρώμη.

Την ίδια περίπου εποχή έφθαναν στην Πράγα δύο αλλοδαποί από την Αγγλία, άνθρωποι σπουδασμένοι που είχαν δεχθεί οι ίδιοι το φώς και έρχονταν να το διαδώσουν στη μακρυνή αυτή χώρα. Εγκαινιάζοντας τις προσπάθειες τους με μιά απροκάλυπτη επίθεση κατά της παπικής υπεροχής, σε λίγο υποχρεώθηκαν από τις αρχές να σιγήσουν. Αποφασισμένοι όμως να μή εγκαταλείψουν το σκοπό τους, επινοήθηκαν διαφορετικά μέσα. Δεινοί όχι μόνο ιεροκήρυκες αλλά και ζωγράφοι, βάλθηκαν να χρησιμοποιήσουν το καλλιτεχνικό τους ταλέντο, και ζωγράφισαν δύο πίνακες στον τοίχο μιάς δημόσιας πλατείας. Στον ένα πίνακα απεικονίζονταν ο Χριστός κατά την είσοδό Του στα Ιεροσόλυμα, «πραύς και καθήμενος επί όνου» (Ματθ. 21:5), συνοδευόμενος από τους μαθητές Του με φτωχική περιβολή και με γυμνά τα πόδια. Στον άλλον παρέστηναν μιά εκκλη-

σιαστική πομπή—τον πάπα ντυμένο με τα φανταχτερά του άμφια, την τριπλή τιάρα στο κεφάλι, ανεβασμένο πάνω σε ένα μυριοστόλιστο άλογο, που το προηγούνταν σαλπικγκτές και το ακολουθούσαν πλουσιοπάροχα ντυμένοι καρδινάλιοι.

Με την άφωνα αυτή αναπαράσταση μεταδίδονταν ένα εύγλωττο κήρυγμα που τραβούσε την προσοχή κάθε διαβάτη. Πλήθη όλων των κοινωνικών τάξεων έρχονταν να παρατηρήσουν τους πίνακες και δεν ήταν κανείς που να μη καταλαβαίνει το χρησμό. Βαθειά εντύπωση έκανε σε όλους η αντίθεση ανάμεσα στην ταπεινοφροσύνη του Χριστού, του Διδασκάλου, και στην υπερηφάνεια και αλλαζονία του πάπα, του υποτιθέμενου δούλου Του. Μπροστά στο σάλο που δημιουργήθηκε στην Πράγα, οι δύο ξένοι έκριναν, ύστερα από ένα διάστημα, σκόπιμο να απομακρυνθούν από την πόλη. Το μάθημα όμως που δίδαξαν δεν πρόκειτο να λησμονηθεί. Βαθειά εντυπωσιασμένος από τις δύο απεικονίσεις τους, ο Χούς επεδόθηκε στην προσεκτικότερη μελέτη τόσο της Γραφής όσο και των Ουϊκλιφικών συγγραμμάτων. Αν και στο σημείο αυτό δεν ήταν ακόμη έτοιμος να ασπασθεί όλες τις μεταρρυθμιστικές αρχές του Ουϊκλιφ, διέκρινε όμως καθαρότερα τον πραγματικό χαρακτήρα της παπωσύνης και με μεγαλύτερο ακόμη ζήλο καυτηρίαζε το υπερήφανο, φιλόδοξο και φθοροποιό πνεύμα που διείπε την ιεραρχία.

Από τη Βοημία το φώς επεκτάθηκε στη Γερμανία επειδή οι ταραχές που εκδηλώθηκαν στο Πανεπιστήμιο της Πράγας έγιναν αφορμή να αποχωρήσουν εκατοντάδες Γερμανών φοιτητών. Πολλοί απ' αυτούς είχαν γνωρίσει για πρώτη φορά τη Γραφή από τον Χούς, και επιστρέφοντας στην πατρίδα τους, μετέδιδαν τις γνώσεις τους και στους άλλους.

Ειδήσεις των γεγονότων της Πράγας δεν άργησαν να φθάσουν στη Ρώμη και ο Χούς κλητεύθηκε σε λίγο να παρουσιασθεί στον πάπα. Να υπακούσει στην κλήση ισοδυναμούσε με το να εκθέσει τη ζωή του στο θάνατο. Ο βασιλιάς και η βασίλισσα της Βοημίας, το Πανεπιστήμιο, μέλη της αριστοκρατίας, εκπρόσωποι του κρατικού μηχανισμού, όλοι μαζί συσπειρώθηκαν για να υποβάλουν έκκληση στο Ρωμαίο ποντίφικα να επιτρέψει στον Χούς να παραμείνει στην Πράγα, και να αντιπροσωπευθεί μ' έναν απεσταλμένο στη Ρώμη. Αντί γι' άλλη απάντηση, ο πάπας προχώρησε στη δίκη και στην ερήμην καταδίκη του Χούς, ανακηρύσσοντας ταυτόχρονα την πόλη της Πράγας σε κατάσταση θρησκευτικού αναθέματος.

Την εποχή εκείνη, οποιαδήποτε τέτοια καταδικαστική απόφαση ήταν ικανή να προκαλέσει γενική αναστάτωση. Συνοδεύονταν πάντοτε από θρησκευτικές τελετές οργανωμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να πανικοβάλλουν τα πλήθη που απέβλεπαν στον πάπα σαν αντιπρόσωπο του ίδιου του Θεού κρατώντας τα κλειδιά του ουρανού και του άδη και έχοντας το δικαίωμα να επιβάλει οποιαδήποτε φυσική ή πνευματική ποινή στους ανθρώπους. Ο λαός πίστευε ότι ο ουρανός παρέμενε κλειστός για την περιοχή που είχε παταχθεί με μια τέτοια τιμωρή εγκύκλιο και ότι, μέχρι να ευαρεστηθεί ο πάπας να σηκώσει το ανάθεμα, οι νεκροί αποκλείονταν από τον τόπο της ευδαιμονίας. Σ' ένδειξη πένθους για τη φοβερή συμφορά, όλες οι θρησκευτικές λειτουργίες αναστέλλονταν. Οι εκκλησίες έκλειναν. Οι γάμοι ευλογούνταν στο προαύλιο της εκκλησίας. Οι νεκροί, στερημένοι το δικαίωμα ταφής στα κοιμητήρια, ενταφιάζονταν χωρίς καμιά επικήδεια τελετή μέσα στα χαντάκια ή στα χωράφια. Έτσι με μέσα που ερέθιζαν την ανθρώπινη φαντασία, η Ρώμη προσπαθούσε να επιβληθεί στις συνειδήσεις του λαού.

Η Πράγα τελούσε σε κατάσταση αναβρασμού. Ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού έκριναν τον Χούς υπεύθυνο για όλες τις συμφορές που τους είχαν βρεί και αξίωναν την άμεση απόδοσή του στη δικαιοδοσία της Ρώμης. Για να κατευνάσει τα πνεύματα, ο Μεταρρυθμιστής αποσύρθηκε για ένα διάστημα στο πατρικό χωριό του. Από εκεί έγραφε απευθυνόμενος στους φίλους του της Πράγας: «Αν απομακρύνθηκα από κοντά σας, το έκανα μόνο για να μιμηθώ το παράδειγμα του Ιησού Χριστού και να μη δώσω ούτε αφορμή στους ασεβείς να προκαλέσουν εναντίον τους την αιώνια καταδίκη, ούτε στους πιστούς να γίνω αιτία θλίψεων και διωγμών. Απομακρύνθηκα επίσης με την προαίσθηση ότι ανόσιοι ιερείς θα εξακολουθήσουν να εμποδίζουν το κήρυγμα του λόγου του Θεού μεταξύ σας· αλλά δεν σας εγκατέλειψα με την πρόθεση να αρνηθώ τη θεϊκή αλήθεια που για χάρη της είμαι έτοιμος, με τη βοήθεια του Θεού, και να πεθάνω.» (Βοννερησε, «Τηε Ρεφορμερς Βεφορε τηε Ρεφορματιον,» Τόμ. 1, σελ. 87.) Ο Χούς δεν έμεινε αδρανής, αλλά ταξιδεύοντας στα περίχωρα, εξακολουθούσε να κηρύττει στα διψασμένα πλήθη. Έτσι τα παπικά μέτρα που είχαν ληφθεί για τον περιορισμό του ευαγγελίου, κατέληξαν στην ευρύτερη διάδοσή του. «Διότι δεν δυνάμεθα να πράξωμεν τι κατά της αλήθειας, αλλ' υπέρ της αλήθειας.» (Β' Κορ. 13:8.)

«Φαίνεται ότι ζ' αυτό το σημείο της σταδιοδρομίας του, ο Χούς βασανίζονταν από μιά οδυνηρή εσωτερική πάλη. Αν και η εκκλησία τον κατακεραύνωνε με τις επιθέσεις της, αυτός δεν είχε ως τότε αποτινάξει την εξουσία της. Θεωρούσε ακόμη τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία τη νύφη του Χριστού, και τον πάπα τον αντιπρόσωπο και βικάριο του Θεού. Στόχο των επικρίσεων του Χούς αποτελούσε ειδικά η κατάχρηση της εξουσίας και όχι αυτή η εξουσία. Αυτό δημιούργησε ένα τρομερό αντιπερισπασμό ανάμεσα στην κατάσταση της αντίληψής του και στις υπαγορεύσεις της συνείδησής του. Αν η παπική εξουσία ήταν νόμιμη και αλάθητη, όπως πίστευε ότι ήταν, τότε πως εξηγείται ότι αισθάνονταν αναγκασμένος να παρακούσει στα εντάλματά της; Η υπακοή, το έβλεπε, ισοδυναμούσε με την αμαρτία. Αλλά πάλι γιατί η υπακοή σε μιά αλάθητη εκκλησία να οδηγεί ζ' ένα τέτοιο αδιέξοδο; Αυτό ήταν ένα πρόβλημα που δεν μπορούσε να λύσει. Αυτή ήταν μιά αμφιβολία που τον κατέτρωγε μέρα με τη μέρα. Η μόνη κατά προσέγγιση λύση που μπορούσε να δώσει ήταν ότι αυτό είχε ξανασυμβεί προηγουμένως στις μέρες του Ιησού Χριστού, όταν οι ιερείς της εκκλησίας, έχοντας πέσει στην εξαχρείωση, έκαναν χρήση της νόμιμης εξουσίας τους για την εξυπηρέτηση παρανόμων σκοπών. Αυτό τον έκανε να υιοθετήσει για τον εαυτό του και να γνωστοποιήσει και στους άλλους το αξίωμα ότι τα εντάλματα της Γραφής, όπως απευθύνονται στη νοημοσύνη του ανθρώπου, γίνονταν οδηγός της συνείδησης. Με άλλα λόγια, ο αλάθητος οδηγός είναι ο Θεός που μιλάει μέσο της Γραφής και όχι η Εκκλησία που μιλάει μέσο της ιερωσύνης.» (Ωψλιε, Τόμ. 3, κεφ. 2.)

Όταν ύστερα από ένα διάστημα κόπασαν οι ταραχές στην Πράγα, ο Χούς επέστρεψε στο παρεκκλήσι του της Βηθλεέμ, απ' όπου εξακολούθησε με μεγαλύτερο ζήλο και θάρρος το κήρυγμα του λόγου του Θεού. Οι εχθροί του ήταν δραστήριοι και δυναμικοί, αλλ' η βασίλισσα και πολλοί ευγενείς ήταν φίλοι του και ένα μεγάλο μέρος του λαού είχε επίσης ταχθεί με το μέρος του. Συγκρίνοντας τα αγνά, μεταρσιωτικά διδάγματά του και την άγια ζωή του με τα ξεπεσμένα δόγματα και τη φιλαργυρία και τον έκλυτο βίο των θιασωτών της Ρώμης, πολλοί το θεωρούσαν τιμή τους να ταχθούν στο πλευρό του.

Μέχρι τότε ο Χούς ήταν ολομόναχος στις επάλξεις του αγώνα. Τώρα όμως ο Ιερώνυμος, που στο διάστημα της παραμονής του

στην Αγγλία είχε ασπασθεί τις αρχές του Ουίκλιφ, προσκολλήθηκε στο μεταρρυθμιστικό έργο. Από τότε οι δύο τους έγιναν αχώριστοι στη ζωή, και ούτε ο θάνατος μπόρεσε να τους χωρίσει. Προικισμένος με αξιοθαύμαστη μεγαλοφυΐα, ευγλωττία και πολυπραγμωσύνη, ο Ιερώνυμος είχε ότι του χρειαζόνταν για να αποκτήσει την εύνοια του λαού. Αλλά στις ιδιάζουσες εκείνες αρετές που αποτελούν την πραγματική δυναμικότητα του χαρακτήρα, την υπεροχή την είχε ο Χούς. Η ήρεμη ευθυκρισία του χρησίμευε σαν τροχοπέδη στον έμφυτο αυθορμητισμό του Ιερώνυμου, που ανεγνώριζε με πραγματική ταπεινοφροσύνη την αξία του φίλου του και δέχονταν τις συμβουλές του. Οι συνασπισμένες προσπάθειές τους έδωσαν νέα ώθηση στο μεταρρυθμιστικό έργο.

Χωρίς να τους μεταδώσει ολόκληρο το φώς που επρόκειτο να δοθεί μελλοντικά στον κόσμο, ο Θεός φώτισε τις διάνοιες των δύο εκλεκτών εκείνων ανθρώπων, αποκαλύπτοντάς τους πολλές πλάνες της Ρωμαϊκής εκκλησίας. Μεταχειριζόμενος τους δύο δούλους Του, ο Θεός έβγαζε το λαό Του έξω από τα σκοτάδια του Καθολικισμού. Αλλ' έμελλαν να συναντήσουν πολλά και σοβαρά εμπόδια στο δρόμο τους, γι' αυτό και τους οδηγούσε βήμα προς βήμα, σύμφωνα με την αντοχή τους. Δεν ήταν σε θέση να δεχθούν όλο μαζί το φώς. Θα μπορούσαν και να στραφούν μακριά από αυτό, όπως συμβαίνει με άτομα που, αφού παραμείνουν για πολύ καιρό στο σκότος, αντικρύζουν ξαφνικά την εκτυφλωτική λάμψη του ηλίου το καταμεσήμερο. Γι' αυτόν το λόγο ο Θεός το απεκάλυπτε στους αρχηγούς κατά μικρές δόσεις ώστε να μπορέσει ο λαός λίγο-λίγο να το χωνέψει. Από γενεά σε γενεά, άλλοι καθιερωμένοι εργάτες θα επακολοιθούσαν για να οδηγήσουν τον κόσμο μακρύτερα ακόμη πάνω στο μονοπάτι της Μεταρρύθμισης.

Το εκκλησιαστικό σχίσμα συνεχίζονταν. Τρεις τώρα πάπες διαπληκτίζονταν για την ιερατική τιάρα και οι προστριβές τους προξενούσαν παντού στο χριστιανικό κόσμο αναβρασμό και εγκλήματα. Μη αρκούμενοι στους εναλλασσόμενους εκσφενδονισμούς αναθεμάτων, κατέφυγαν στα πολεμικά όπλα. Ο καθένας ανέλαβε να συγκεντρώσει γύρω του πολεμοφόδια και στρατό. Φυσικά απαιτούνταν χρήματα. Για την εξασφάλισή τους, δωρεές, οφφίγια και περιουσιακά αγαθά της εκκλησίας βγήκαν στο ξεπούλημα. Και οι ιερείς, μιμούμενοι το παράδειγμα των ανωτέρων τους, επεδόθησαν στη σιμωνία και στον πόλεμο για να ταπεινώσουν τους αντιπάλους τους

[97]

και να εξασφαλίσουν τη δική τους δύναμη. Με καθημερινά αυξανόμενο θάρρος, ο Χούς κεραυνοβολούσε τις βδελυρές πράξεις που διαπράττονταν στο όνομα της θρησκείας ενώ ο λαός ανεπιφύλακτα μέμφονταν τους εκκλησιαστικούς ηγέτες της Ρώμης σαν αφορμή της μιζέριας που κατέκλυσε το χριστιανικό κόσμο.

Γι' άλλη μία φορά η Πράγα έφθασε στο χείλος αιματηρών συγκρούσεων. Όπως στα παλιά τα χρόνια, έτσι και ο σύγχρονος δούλος του Θεού κατηγορήθηκε ότι αυτός ήταν «ο ταραττων τον Ισραήλ.» (Α' Βας. 18:17.) Η πόλη αφορίσθηκε ξανά και ο Χούς κατέφυγε στο πατρικό χωριό του. Η πιστή μαρτυρία του από το αγαπημένο του παρεκκλήσι της Βηθλεέμ είχε πάρει τέλος. Απ' εδώ κι εμπρός πρόκειται να απευθυνθείς ολόκληρη τη Χριστιανωσύνη από ένα πολύ ευρύτερο άμβωνα πρίν προσφέρει τη ζωή του για μαρτυρία χάρη της αλήθειας.

Προκειμένου να λήξουν τα δεινοπαθήματα που είχαν συγκλονίσει ολόκληρη την Ευρώπη, αποφασίσθηκε η σύγκληση μιάς γενικής ιερής Συνόδου στην πόλη της Κωσταντής. Τη Σύνοδο κάλεσε, κατά την επιθυμία του αυτοκράτορα Σιγισμούνδου, ο ένας από τους τρεις αντίζηλους πάπες, ο Ιωάννης ΚΓ' που δεν έβλεπε με καθόλου καλό μάτι τη σύγκληση μιάς τέτοιας Συνόδου. Τόσο η ιδιωτική ζωή του, όσο και η ακολουθούμενη πολιτική του δε σήκωναν τον παραμικρό έλεγχο, ούτε ακόμη αν αυτός διεξάγονταν από επισκόπους με τις χαλαρές ηθικές αρχές που χαρακτήριζαν τους ιεράρχες της εποχής εκείνης. Μολαταύτα δεν τόλμησε να φέρει αντίρρηση στην επιθυμία του αυτοκράτορα.

Οι δύο βασικοί αντικειμενικοί σκοποί της Συνόδου ήταν ο τερματισμός του εκκλησιαστικού σχίσματος και η εκρίζωση της αίρεσης. Γι' αυτόν το λόγο κλήθηκαν να παραστούνς αυτή οι δύο αντιπάπες, καθώς και ο πρωτεργάτης των νέων θρησκευτικών φρονημάτων, Ιωάννης Χούς. Οι δύο πρώτοι, εκφράζοντας φόβους για την ασφάλειά τους, δεν παρέστησαν προσωπικά οι ίδιοι, αλλά εκπροσωπήθηκαν από τους απεσταλμένους τους. Όσο για τον Ιωάννη ΚΓ', τον φαινομενικά εγκαλούντα τη Σύνοδο, προσήλθες αυτή με πολλούς ενδοιασμούς και φόβους ότι απώτερος σκοπός του αυτοκράτορα ήταν να τον εκθρονίσει επίσης και με την υποψία ότι θα καλείτο να απολογηθεί για τις βδελυρές του πράξεις που είχαν ντροπιάσει την ιερατική τάρα, καθώς και για τα εγκλήματα που του την είχαν εξασφαλίσει. Παρ' όλα αυτά έκανε θριαμβευτικά την ε-

ίσοδό του στην Κωστάντη, ακολουθούμενος από εκπροσώπους της ανωτάτης ιεραρχίας και μιά ολόκληρη παράταξη από αυλικούς του. Όλος ο κλήρος και οι επίσημοι της πόλης μαζί με τα πλήθη των πολιτών βγήκαν σε προϋπάντησή του. Μπροστά του έρχονταν τα όστια. Πάνω του, ένα χρυσό κουβούκλιο φέρονταν από τέσσερες ανώτερους δικαστικούς εκπροσώπους. Τα αστραφτερά άμφια των καρδινάλιων και των ευγενών παρουσίαζαν ένα επιβλητικό θέαμα.

Ταυτόχρονα ένας άλλος οδοιπόρος έμπαινε στην Κωστάντη. Ο Χούς, γνωρίζοντας καλά τον κίνδυνο που τον απειλούσε, αποχωρίστηκε από τους φίλους του σαν να δεν θα τους ξανάβλεπε πιά, και ξεκίνησε για το ταξίδι ξέροντας ότι τον οδηγούσε στον τόπο του μαρτυρίου. Παρ' όλο ότι είχε την εγγύηση του βασιλιά της Βοημίας εξασφαλισμένη και έλαβε επίσης άλλο ένα τέτοιο πιστοποιητικό από τον αυτοκράτορα Σιγισμούνδο κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, εκείνος φρόντισε να τακτοποιήσει τα πάντα, σε περίπτωση που θα αντιμετώπιζε το θάνατο.

Σ' ένα γράμμα που απηύθυνε σε φίλους του στην Πράγα ανέφερε: «Αδελφοί μου, ... φεύγω εφοδιασμένος μ' ένα πιστοποιητικό ελεύθερης κυκλοφορίας για να συναντήσω τους πολυάριθμους και θανάσιμους εχθρούς μου ... Εμπιστεύομαι καθολοκληρία στον Παντοδύναμο Θεό και Σωτήρα μου. Πιστεύω ότι θα εισακούσει τις ένθερμες προσευχές σας για να μου δώσει να μιλήσω σύμφωνα με τη δική Του σοφία και σύνεση ώστε να μπορέσω να τους αντικρούσω. Επίσης να με ενισχύσει στην αλήθεια με το πνεύμα Του το Άγιο, ώστε να αντιμετωπίσω με θάρρος πειρασμούς, φυλάκιση και, άν χρειασθεί, και το σκληρό ακόμη θάνατο. Ο Ιησούς Χριστός υπέφερε για κείνους που αγαπούσε πάνω απ' όλα. Πρέπει λοιπόν να απορούμε για το παράδειγμα που μας άφησε ώστε να μπορέσουμε και εμείς να υποφέρομε τα πάντα με καρτερικότητα για την ίδια μας τη σωτηρία: Αυτός είναι Θεός, εμείς είμαστε τα πλάσματά Του. Αυτός είναι Κύριος, εμείς είμαστε δούλοι Του. Αυτός είναι Κυρίαρχος του κόσμου, ενώ εμείς είμαστε ευτελείς αμαρτωλοί. Και όμως Αυτός υπέφερε. Γιατί λοιπόν να μή υποφέρομε και εμείς, αφού τα παιθήματα σκοπό έχουν την κάθαρσή μας: Επομένως, αγαπητοί μου, αν ο θάνατός μου πρόκειται να συντελέσει στη δόξα Του, προσεύχεσθε να είναι σύντομος και να με αξιώσει "ο Θεός" να υποστώ με υπομονή όλα τα δεινοπαθήματά μου. Αλλ' άν είναι προτιμότερο να επιστρέψω κοντά σας, ας προσευχηθούμε στο Θεό να

[99]

επιστρέψω χωρίς να κηλιδωθώ, δηλαδή χωρίς να έχω παραβεί ούτε κατά κεραία την αλήθεια του ευαγγελίου για να κληροδοτήσω στους αδελφούς μου ένα αξιομίμητο παράδειγμα. Πιθανόν λοιπόν να μη ξαναντικρύσετε στην Πράγα το πρόσωπό μου. Αλλ' αν το θέλημα του Παντοδύναμου Θεού είναι να χαρισθώ εσάς, τότε ας προχωρήσουμε με σταθερότερη καρδιά στη γνώση και στην αγάπη του νόμου Του.» (Βοννεςηροσε, Τόμ. 1, σελ. 147-148.)

Σ' ένα άλλο γράμμα προς ένα ιερέα που είχε γίνει πιστός μαθητής του ευαγγελίου, ο Χούς αναφέρονταν με μεγάλη ταπεινοφροσύνη στα προσωπικά του σφάλματα, κατακρίνοντας τον εαυτό του για «την ικανοποίηση που είχε αισθανθεί φορώντας τα πολυτελή άμφια και για τον καιρό που άφησε να πάει χαμένος με ανάξιες λόγου ασχολίες.» Κατόπιν πρόσθετε τις ακόλουθες συγκινητικές παραιτήσεις: «Είθε τη σκέψη σου να απασχολεί η δόξα του Θεού και η σωτηρία των ψυχών και όχι η απόκτηση προνομίων και πρόσκαιρων αγαθών. Πρόσεχε μη επιδίδεις, στο στολισμό του σπιτιού σου περισσότερο από το στολισμό της ψυχής σου. Και πάνω απ' όλα, δώσε όλη σου την προσοχή στο πνευματικό οικοδόμημα. Έσο ευλαβικός και καταδεκτικός προς τους φτωχούς και μη αφανίζεις την υγεία με τις θρησκευτικές υπερβολές. Αν δεν αλλάξεις τη ζωή σου αποφεύγοντας τους πλεονασμούς, φοβούμαι ότι θα τιμωρηθείς σκληρά σαν εμένα ... Ξέρεις τι πρεσβεύω αφού από μικρός δέχθηκες τις διδασκαλίες μου. Ωστε δεν είναι ανάγκη να σου γράψω περισσότερα. Αλλά σε εξορκίζω με τα ελέη του Κυρίου μας, να μη με μιμηθείς σε καμιά από τις ματαιότητες όπου με είδες να παρασύρομαι.» Στο φάκελο της επιστολής πρόσθετε: «Σε εξορκίζω, φίλε μου, να μη ξεσφραγίσεις το φάκελλο αυτό παρά μόνο αφού βεβαιωθείς για το θάνατό μου.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 1, σελ. 148-149.)

Κατά τη διαδρομή του ταξιδιού ο Χούς είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει παντού τα αποτελέσματα της διάδοσης των διδαχών του και την ευμενή υποδοχή που τις επιφύλασσε ο λαός. Τα πλήθη [100] συνωστίζονταν να τον ιδούν από κοντά και, σε μερικά μέρη, οι επίσημοι της πόλης βάδιζαν πλάι του στους δρόμους.

Φθάνοντας στην Κωστάντη, στην αρχή απολάμβανε μεγάλη ελευθερία. Στο πιστοποιητικό ελεύθερης κυκλοφορίας από μέρους του αυτοκράτορα, πρόσθεσε και ο πάπας τη δική του προσωπική εγγύηση. Λίγο αργότερα όμως, κατά παράβαση των επισήμων και επανειλημμένων αυτών βεβαιώσεων, ο Μεταρρυθμιστής συνελήφθη

κε κατόπιν διαταγής του πάπα και των καρδινάλιων, και ρίχθηκε μέσα σε μία φρικαλέα φυλακή. Σε λίγο τον μετέφεραν ς” ένα οχυρό στην όχθη του Ρήνου ποταμού και εκεί τον κρατούσαν σε απομόνωση. Ελάχιστα κερδισμένος από τη δόλια αυτή πράξη του, ο πάπας βρέθηκε σε λίγο ο ίδιος φυλακισμένος στο ίδιο εκείνο μπουντρούμι. (ίδιο μέρος, Τόμ. 1, σελ. 247.) Η Σύνοδος τον κήρυξε ένοχο για τα πió βδελυρά εγκλήματα, μεταξύ άλλων, για ανθρωποκτονία, σιμωνία και μοιχεία—«ακατανόμαστα ανοσιουργήματα» σύμφωνα με την καταδικαστική απόφαση της Συνόδου. Κηρύχθηκε έκπτωτος και ρίχθηκε στη φυλακή. Έκπτωτοι επίσης κηρύχθηκαν και οι άλλοι δύο πάπες και στη θέση τους εξέλεξαν ένα νέο ποντίφηκα.

Αν και ο πάπας αποδείχθηκε ένοχος για βαρύτερα ακόμη εγκλήματα από εκείνα για τα οποία ο Χούς κατέκρινε ποτέ τον κλήρο και για τα οποία απαιτούσε τη Μεταρύθμιση, η ίδια μολαταύτα Σύνοδος που καθαίρεσε τον ποντίφηκα, ανέλαβε μετά να εξοντώσει το Μεταρρυθμιστή. Η φυλάκιση του Χούς προκάλεσε μεγάλη αγανάκτηση στη Βοημία. Εβυπόληπτοι άνθρωποι με κύρος και δυναμικότητα απηύθυναν στη Σύνοδο έντονες διαμαρτυρίες για το ανοσιούργημα αυτό. Ο αυτοκράτορας που απεχθάνονταν την παραβίαση του εγγυητικού πιστοποιητικού ασφαλείας, αντέδρασε στις μηχανορραφίες των εχθρών του Χούς. Αλλ” αυτοί οι τελευταίοι, κακοήθεις και αποφασισμένοι για όλα, προσπάθησαν να εκμεταλλευθούν τις προκαταλήψεις, τους φόβους και τον εκκλησιαστικό ζήλο του Σιγισμούνδου. Επεδίωξαν με μακροσκελή επιχειρήματα να αποδείξουν ότι «η τήρηση του λόγου δεν ισχύει όταν δίνεται σε άτομα αιρετικά ή ύποπτα για αίρεση, έστω και αν αυτά ήταν εφοδιασμένα με πιστοποιητικά ασυλίας από αυτοκράτορες και βασιλείς.» (Θαρχυες Λενφαντ, «*Ηιστοριψ οφ τηε δυνσιλ οφ δνστανσε,*» Τόμ. 1, σελ. 516.) Και έτσι η γνώμη τους υπερίσχυσε.

[101] Εξαντλημένος από την αρρώστεια και την ειρκτή, αφού ο μολυσμένος αέρας της φυλακής του προξένησε έναν υψηλό πυρεττό που τον έφερε στο χείλος σχεδόν του θανάτου, ο Χούς κλήθηκε κάποτε να παρουσιασθεί στη Σύνοδο. Βαρειά αλυσοδεμένος στάθηκε μπροστά στον αυτοκράτορα ο οποίος είχε δώσει το λόγο της τιμής του ότι θα τον προστάτευε. Κατά τη μακρά διαδικασία υποστήριξε απρόμητος την αλήθεια και, παρουσία των συγκεντρωμένων εκκλησιαστικών και πολιτικών εξοχοτήτων, διαμαρτυρήθηκε έντονα κατά της ασυδοσίας της ιεραρχίας. Όταν του

ζήτησαν να διαλέξει ανάμεσα στην ανάκληση των φρονημάτων του και στο θάνατο, προτίμησε το μαρτυρικό τέλος.

Η χάρη του Θεού ήταν εκείνη που τον ενίσχυε. Στις κρίσιμες εβδομάδες που μεσολάβησαν μέχρι να εκδοθεί, η τελική απόφαση, μιά ουράνια γαλήνη κατέλαβε την ψυχή του. Σ' ένα φίλο του έγραφε: «Γράφω αυτό το γράμμα από τη φυλακή μου, με αλυσοδεμένο χέρι, περιμένοντας την αυριανή θανατική μου καταδίκη ... Όταν ξανανταμώσω με τη χάρη του Ιησού Χριστού, στη γλυκειά ατμόσφαιρα της μελλοντικής ζωής, τότε θα μάθεις με τι μεγάλη ευσπλαχνία μου αποκαλύφθηκε ο Θεός και πόσο αποτελεσματικά με υποστήριξε μέσα στους πειρασμούς και στις δοκιμασίες μου.» (Βοννεςηοσε, Τόμ. 2, σελ. 67.)

Από τα ζοφερά σκοτάδια του κελλιού του διέκρινε το θρίαμβο της πραγματικής πίστης. Στον ύπνο του βρέθηκε στην Πράγα, στην εκκλησία της Βηθλεέμ όπου είχε εφημερεύσει, και είδε τον πάπα και τους επισκόπους του να καταγίνονται με το σβύσιμο των προσωπογραφιών του Χριστού που είχε ζωγραφίσει στους τοίχους της εκκλησίας. «Το όνειρο αυτό τον λύπησε βαθειά. Αλλά την επομένη νύχτα ονειρεύθηκε πολλούς ζωγράφους να επιδίδονται στην αναστήλωση των φυσιογνωμιών εκείνων που τώρα γίνονταν ακόμη περισσότερες και αποδίδονταν με ζωηρότερα χρώματα. Μόλις τελίωσαν την εργασία τους, οι ζωγράφοι, περιτρυγυρισμένοι από ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων, φώναζαν: «Ας έρθουν τώρα ο πάπας και οι επίσκοποι. Δεν θα μπορέσουν ποτέ πιά να τις ξανασβύσουν!» Διηγούμενος το όνειρό του ο Μεταρρυθμιστής παρατήρησε. «Το πιστεύω πραγματικά ότι η εικόνα του Χριστού δεν θα σβυσθεί ποτέ. Προσπάθησαν να την εξαλείψουν, αλλά θα απεικονισθεί πάλι απ' αρχής μέσα σ' όλες γενικά τις καρδιές και από ιεροκήρυκες πολύ ικανότερους από μένα.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 1, σελ. 6.)

Για τελευταία φορά ο Χούς οδηγήθηκε μπροστά στη Σύνοδο. Ήταν μιά τεράστια εκθαμβωτική σύναξη, όπου παρευρίσκονταν ο αυτοκράτορας, οι πρίγκηπες της αυτοκρατορίας, οι βασιλικοί απεσταλμένοι, καρδινάλιοι, επίσκοποι και ιερείς και ένα πελώριο πλήθος λαού που είχαν συγκεντρωθεί για να παρακολουθήσουν το γεγονός της ημέρας. Από όλα τα μέρη της Χριστιανωσύνης είχαν συναχθεί οι αυτόπτες μάρτυρες του πρώτου εκείνου μεγάλου ολοκαυτώματος στό βωμό του μακρυνού αγώνα που θα κατέληγε μια μέρα στην ελευθερία της συνείδησης.

[102]

Όταν τον κάλεσαν να δώσει την τελική του απάντηση, ο Χούς δήλωσε ότι εμμένει στις απόψεις του και, στηρίζοντας το διαπεραστικό του βλέμμα στο πρόσωπο του μονάρχη, που με τέτοια ελαφρή συνείδηση είχε παραβεί το λόγο της τιμής του, δήλωσε: «Απεφάσισα οικειοθελώς να παραστώ στην παρούσα Σύνοδο βασιζόμενος στη δημόσια προστασία και στην εμπιστοσύνη μου προς τον αυτοκράτορα ο οποίος βρίσκεται παρών ς” αυτή την αίθουσα.» (Βοννεςηροσε, Τόμ. 2, σελ. 84.) Το πρόσωπο του Σιγισμούνδου έγινε κατακόκκινο ενώ τα βλέμματα όλων μέσα στην αίθουσα στρέφονταν προς αυτόν.

Αφού βγήκε η απόφαση, άρχισε η τελετή του εξευτελισμού. Οι επίσκοποι έντυσαν τον αιχμάλωτό τους με τα ιερατικά άμφια που φορώντας τα εκείνος παρατήρησε: «Και στον Κύριό μας Ιησού Χριστό φόρεσαν λευκή χλαμύδα για εξευτελισμό, όταν ο Ηρώδης Τον έστειλε στον Πιλάτο.» (ίδιο μέρος, Τόμ. 2, σελ. 86.) Όταν του πρόσφεραν άλλη μιά ευκαιρία να ανακαλέσει τις πεποιθήσεις του, εκείνος στράφηκε στα πλήθη και είπε: «Αλλά τότε με τι πρόσωπο θα αντικρύσω τον ουρανό; Πως θα ατενίσω στα πλήθη των ανθρώπων στα οποία έχω κηρύξει το γνήσιο ευαγγέλιο; Όχι! Η αιώνια σωτηρία τους έχει για μένα πολύ μεγαλύτερη αξία από το ύτο το τιποτένιο το κορμί που οδηγείται τώρα στο θάνατο.» Του αφήρεσαν τότε τα άμφια το ένα μετά το άλλο και κάθε επίσκοπος τραβώντας από ένα, πρόφερε και μιά κατάρα εκπληρώνοντας έτσι τον καθορισμένο ρόλο του κατά την τελετή. «Του έβαλαν μετά στο κεφάλι ένα κωνικό σκούφο, μιά χάρτινη μίτρα σε σχήμα πυραμίδας, όπου ήταν ζωγραφισμένες απαίσιες φυσιογνωμίες δαιμόνων και η λέξη «Αρχιαιρεσιάρχης» γραμμένη στην όψη της κατά τρόπο ευκρινέστατο. «Με μεγάλη μου χαρά, ώ Ιησού,» είπε ο Χούς, «φορώ το επαίσχυντο αυτό διάδημα για Σένα που φόρεσες στεφάνι ακάνθινο για μένα.»» Αφού τον έντυσαν έτσι, οι ιεράρχες τότε του είπαν: «Και τώρα παραδίνουμε την ψυχή σου στο διάβολο.» «Και εγώ,» απάντησε ο Χούς, «στα χέρια Σου, Κύριε Ιησού Χριστέ, παραδίνω το πνεύμα μου, επειδή Συ με λύτρωσες.» (Ωφλιε, Τόμ. 3, κεφ. 7.)

Τότε τον παρέδωσαν στις πολιτικές αρχές που τον οδήγησαν στον τόπο της εκτέλεσης. Σχηματίσθηκε μιά ατέλειωτη πομπή από εκατοντάδες ενόπλους, από ιερείς και επισκόπους ντυμένους με τα χρυσοποίκιλτα ράσα τους, και από κατοίκους της Κωστάντης. Δεμένο τώρα στον πάσαλο και με τη φωτιά έτοιμη για άναμμα, κάλεσαν

το μάρτυρα μιά τελευταία φορά να σώσει τη ζωή του αποκηρύσσοντας τις πλάνες του. «Ποιες πλάνες να αποκηρύξω;» ρώτησε αυτός. «Δεν βλέπω να είμαι ένοχος για καμιά. Μάρτυράς μου είναι ο Θεός ότι με όσα έγραφα η κήρυξα ένα μόνο σκοπό είχα κατά νού, να σώσω ψυχές από την αμαρτία και την απώλεια. Επομένως με μεγάλη μου χαρά θα σφραγίσω με το αίμα μου τα όσα είπα και έγραφα.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 3, κεφ. 7.) Μόλις βρέθηκε ζωσμένος από τις φλόγες άρχισε να ψάλει: «Ιησού, Υιέ Δαυίδ, ελέησέ με» και εξακολούθησε να ψάλει μέχρι που η φωνή του έσβυσε για πάντα.

Και αυτοί ακόμη οι εχθροί του έμειναν κατάπληκτοι από την ηρωική αντοχή του. “Ένας ένθερμος θιασώτης του παπισμού, περιγράφοντας το μαρτυρικό θάνατο του Χούς και του Ιερώνυμου που τον ακολούθησε σε λίγο, έγραψε: «Και οι δύο έδειξαν μεγάλη σταθερότητα πνεύματος μέχρι την τελευταία τους στιγμή. Ετοιμάστηκαν για τη φωτιά σαν να πήγαιναν σε γαμήλια τελετή. Δεν έβγαλαν ούτε μιά κραυγή πόνου. Όταν υψώνονταν γύρω τους οι φλόγες, αυτοί άρχισαν να ψάλουν ύμνους και η μανία της φωτιάς δεν κατάφερε να σταματήσει τις υμνωδίες τους.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 3, κεφ. 7.)

Όταν το σώμα του Χούς είχε ολότελα καταναλωθεί, μάζεψαν τις στάχτες του και το γύρω χώμα όπου είχαν κατακαθήσει και τις πέταξαν στο Ρήνο ποταμό που τις έσυρε στη θάλασσα. Μάταια πίστευαν οι διώκτες του ότι είχαν ξεριζώσει τις αλήθειες που κήρυξε. Ούτε μπορούσαν ποτέ να φαντασθούν ότι οι στάχτες του, σκορπισμένες στη θάλασσα, θα γίνονταν σπόρος σπαρμένος σε όλες τις χώρες της γής και ότι σε εδάφη που ήταν ακόμη άγνωστα θα έφερνε και εκεί αφθονία καρπού σαν μαρτυρία της αλήθειας. Η ηχώ της φωνής που είχε ακουσθεί από τη συνοδική αίθουσα της Κωσταντής θα αντιλαλούσε σε όλες τις επερχόμενες γενεές. Ο Χούς δεν υπήρχε πιά. Αλλά οι αλήθειες για τις οποίες είχε προσφέρει τη ζωή του σπονδή, δεν επρόκειτο να χαθούν ποτέ. Το πιστό, καρτερικό του παράδειγμα θα ενέπνεε χιλιάδες ανθρώπων να μείνουν σταθεροί στην αλήθεια, αντιμετωπίζοντας βασανιστήρια και θάνατο. Η εκτέλεσή του ξεσκέπασε στα μάτια ολόκληρου του κόσμου την καταχθόνια αγριότητα της Ρώμης. Χωρίς να το συναισθάνονται, οι εχθροί της αλήθειας προήγαγαν μόνο το σκοπό που μάταια αγωνίζονταν να καταστείλουν.

Άλλη μιά μαρτυρική σκηνή έμελλε να στηθεί στην Κωσταντή.

[104]

[105]

Άλλο ένα θύμα έπρεπε να μαρτυρήσει για την αλήθεια. Αποχαιρέτωντας τον Χούς όταν έφευγε για τη Σύνοδο, ο Ιερώνυμος τον παρότρυνε με θάρρος και τον διαβεβαίωνε ότι σε περίπτωση κινδύνου, αυτός ο ίδιος θα έσπευδε να τον βοηθήσει. Όταν πληροφορήθηκε ότι ο Μεταρρυθμιστής είχε κλεισθεί στη φυλακή, ο πιστός εκείνος μαθητής ετοιμάσθηκε αμέσως να τηρήσει την υπόσχεσή του. Χωρίς κανένα έγγραφο ασφαλείας, με ένα μοναδικό σύντροφο, ξεκίνησε για την Κωστάντη. Φθάνοντας όμως στην πόλη, αντελήφθηκε ότι είχε μόνο εκθέσει τον εαυτό του σε κίνδυνο, χωρίς την παραμικρή πιθανότητα να κατορθώσει κάτι για την απελευθέρωση του Χούς. Σε λίγο έφευγε από την πόλη, αλλά στο δρόμο της επιστροφής τον συνέλαβαν και τον έφεραν πίσω, βαρειά αλυσοδεμένο και συνοδευόμενο από μιά στρατιωτική ομάδα. Στην πρώτη του εμφάνιση μπροστά στη Σύνοδο, κάθε προσπάθεια που κατέβαλε να απαντήσει στις εναντίον του κατηγορίες, χάνονταν μέσα στις φωνές: «Στις φλόγες. Στείλτε τον στις φλόγες.» (Βοννεσηροσε, Τόμ. 1, σελ. 234.) Τον έριξαν στη φυλακή και τον αλυσόδεσαν σε μιά τέτοια στάση που του προξενούσε δυνατούς πόνους και τον συντηρούσαν με νερό και ψωμί. Σε λίγους μήνες, οι κακουχίες της φυλακής τον εξασθένησαν σε σημείο που κινδύνεψε να πεθάνει. Από φόβο τότε ότι θα τους ξέφευγε, οι εχθροί του μέτρισαν την αγριότητά τους. Τον κράτησαν όμως στη φυλακή ένα χρόνο ολόκληρο.

Ο θάνατος του Χούς δεν έφερε τα αποτελέσματα που περίμεναν οι παπιστές. Η παραβίαση του εγγυητικού πιστοποιητικού είχε προκαλέσει μια καταιγίδα διαμαρτυριών. Γι' αυτό η Σύνοδος απεφάσισε αντί να στείλει τον Ιερώνυμο στή φωτιά, να τον αναγκάσει με κάθε τρόπο να αποκηρύξει τα φρονήματά του. Τον οδήγησαν μπροστά στή συνέλευση και του πρότειναν να εκλέξει: ή να αποκηρύξει ή να καεί ζωντανός. Αν αυτή η πρόταση του γίνονταν στα πρώτα στάδια της φυλάκισής του, ο θάνατος θα μπορούσε να θεωρηθεί ευχής έργο μπροστά στα ακαταλόγιστα μαρτύρια που περνούσε τότε. Τώρα όμως εξουθενημένος από την αρρώστεια, από τις κακουχίες της φυλακής και τη βασανιστική εναγώνια προσμονή, αποχωρισμένος από τους φίλους του και αποκαρδιωμένος από το θάνατο του Χούς, ο Ιερώνυμος έχασε το ψυχικό του σθένος και συγκατατέθηκε να δεχθεί την πρόταση του συνεδρίου. Έδωσε υπόσχεση να επιστρέψει στην Καθολική Εκκλησία και παραδέχθηκε σωστή τη συνοδική απόφαση που καταδίκαζε τα συγγράμματα του Ουίκλιφ και του Χούς,

με την εξαίρεση όμως «των ιερών αληθειών» που περιέχονταν σ' αυτές. (Ίδιο μέρος, Τόμ. 2, σελ. 141.)

Με το συμβιβασμό αυτόν ο Ιερώνυμος προσπάθησε να καθησυχάσει τη συνείδησή του και να αποφύγει το θάνατο. Η μοναξιά της φυλακής όμως τον συνέφερε και μόνο τότε κατάλαβε τι είχε κάνει. Αναλογίσθηκε το θάρρος και την πιστότητα του Χούς και τη σύγκρινε με τη δική του άρνηση της αλήθειας. Σκέφθηκε το Θείο Δάσκαλό του, στην υπηρεσία του οποίου είχε αφιερώσει τον εαυτό του και ο οποίος για χάρη του είχε υποστεί το σταυρικό θάνατο. Πρίν να υποκύψει, ο Ιερώνυμος, μέσα σε όλα του τα βάσανα, πάντα έβρισκε παρηγοριά στη βεβαιότητα της χάρης του Θεού. Τώρα όμως η ψυχή του παραδέρνονταν από τύψεις και αμφιβολίες. Τόξερε ότι και σε άλλες πολλές ακόμη παραχωρήσεις θα είχε να υποβληθεί προτού να ειρηνεύσει με τη Ρώμη. Έβλεπε ότι το μονοπάτι που είχε πάρει οδηγούσε αποκλειστικά στην ολοκληρωτική αποστασία. Και τότε πήρε την απόφαση: για μερικά ακόμη βάσανα δε θα κατέληγε να αρνηθεί τον Κύριό του.

Σε λίγο τον οδήγησαν πίσω πάλι στο συνέδριο. Οι δικαστές δεν είχαν μείνει ικανοποιημένοι από την υποχώρησή του. Η δίψα του αίματος, κεντρισμένη με το θάνατο του Χούς, ζητούσε καινούργια θύματα. Μόνο με τη χωρίς όρους υποταγή του θα μπορούσε ο Ιερώνυμος να σώσει τη ζωή του. Αλλ' αυτός ήταν τώρα αποφασισμένος να ομολογήσει την πίστη του και να ακολουθήσει τον αδελφικό του φίλο και μάρτυρα μέχρι τις φλόγες.

Αποκήρυξε την προηγούμενη ανάκλησή του και όπως κάθε μελλοθάνατος, ζήτησε επίσημα να του δοθεί η ευκαιρία να απολογηθεί. Φοβούμενοι την απήχηση των λόγων του, οι ιεράρχες επέμεναν ότι το μόνο που είχε να κάνει ήταν να παραδεχθεί ή να αποποιηθεί τις εναντίον του κατηγορίες. Ο Ιερώνυμος διαμαρτυρήθηκε για μια τέτοια σκληρότητα και αδικία. «Τριακόσιες σαράντα μέρες με κρατάτε κλεισμένο,» είπε, «σε μιά απαίσια φυλακή μέσα στη βρώμα και τη δυσωδία, μές' την αηδία και την παντελή ένδεια. Με φέρνετε μετά μπροστά σας και αφού ακούτε τους θανάσιμους εχθρούς μου, εμένα αρνείσθε να με ακούσετε ... Αν πραγματικά εσείς είσθε σοφοί άνθρωποι και τα φώτα του κόσμου, προσέξτε καλά μη εγκληματίσετε κατά της δικαιοσύνης. Όσο για μένα, δεν είμαι παρά ένας αδύναμος θνητός. Η ζωή μου μηδαμινή αξία έχει. Γι' αυτό όταν σας ικετεύω να μη εκδώσετε μια άδικη απόφαση, μιλώ περισσότερο

από ενδιαφέρον για σας, παρά για μένα.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 2, σελ. 146-7.)

Τελικά η αίτησή του έγινε δεκτή. Μπροστά στους δικαστές, του ο Ιερώνυμος γονάτισε και προσευχήθηκε το Άγιο Πνεύμα να κατευθύνει τις σκέψεις και τα λόγια χου, ώστε να μη πεί τίποτε αντίθετο προς την αλήθεια ή ανάξιο του Κυρίου του. Στην περίπτωση του, εκπληρώθηκε την ημέρα εκείνη η υπόσχεση του Κυρίου στους πρώτους μαθητές: «Ενώπιον έτι ηγεμόνων και βασιλέων θέλετε φερθεί ένεκεν Εμού ... όταν δε σας παραδίδωσι, μη μεριμνήσητε πώς, ή τι θέλετε λαλήσει· διότι θέλει σας δοθεί εν εκείνη τη ώρα τι πρέπει να λαλήσητε. Επειδή σεις δεν είσθε οι λαλούντες, αλλά το Πνεύμα του Πατρός σας το οποίον λαλεί εν υμίν.» (Ματθ. 10:18-20.)

Τα λόγια του Ιερώνυμου προκάλεσαν βαθειά εντύπωση και θαυμασμό και ς" αυτούς ακόμη τους εχθρούς του. Ένα χρόνο ολόκληρο μέσα στην απομόνωση της φυλακής, δεν μπορούσε ούτε να διαβάσει ούτε και να δει καλά-καλά, ζώντας ς" ένα μεγάλο φυσικό και πνευματικό άγχος. Και όμως τα επιχειρήματά του τα παρουσίασε με τέτοια σαφήνεια και δυναμικότητα, σα να είχε κάθε ευκαιρία για να προμελετήσει την αγόρευσή του. Επέστησε την προσοχή των ακροατών του σε ένα μακροσκελή κατάλογο αγίων ανθρώπων που είχαν άδικα καταδικασθεί. Σε κάθε σχεδόν γενεά, ανέκαθεν υπήρξαν εκείνοι που ενώ επεδίωκαν την ηθική ανάταση των συγχρόνων τους, κατακρίθηκαν και εκδιώχθηκαν, αν και μεταγενέστερα αποδείχθηκε ότι ήταν εντιμόχατοι. Και ο ίδιος ο Χριστός καταδικάσθηκε σαν κακοποιός από άδικους δικαστές.

Στην πρώτη του αποκήρυξη, ο Ιερώνυμος είχε συγκατατεθεί στη δικαιοσύνη που η σύνοδος είχε απονέμει με την καταδικαστική απόφαση του Χούς. Τώρα όμως εξέφρασε τη μεταμέλειά του και κατέθεσε υπερασπιζόμενος την αθωότητα και την άγια συμπεριφορά του μάρτυρα. «Τον γνώριζα από τότε που ήμουν παιδί ακόμη.» είπε. «Ήταν εξαιρετικός άνθρωπος, δίκαιος και άγιος. Παρά την αθωότητά του όμως καταδικάσθηκε ... Και εγώ είμαι τώρα έτοιμος να πεθάνω. Δεν πρόκειται να υποχωρήσω προστά στα βασανιστήρια που μου ετοιμάζουν οι εχθροί και οι ψευδομάρτυρές μου. Αυτοί θα δώσουν λόγο μιά μέρα για τις απάτες τους μπροστά στο μεγάλο Θεό τον οποίο τίποτε δεν μπορεί να εξαπατήσει.» (Βοννεςηροσε, Τόμ. 2, σελ. 151.)

Μεμφόμενος τώρα τον εαυτό του γιατί είχε αρνηθεί την αλήθεια, ο Ιερώνυμος συνέχισε: «Απ' όλες τις αμαρτίες που διέπραξα από τη νεότη μου, καμιά δε ζυγίζει βαρύτερα στη σκέψη μου και καμιά δεν πιέζει καταθλιπτικότερα τη συνείδησή μου απ' αυτήν που διέπραξα μέσα σε τούτη τη μοιραία αίθουσα όταν συγκατένευσα στην κατάφωρη αδικία που διαπράχθηκε κατά του Ουίκλιφ και κατά του Ιωάννη Χούς, του αγίου εκείνου μάρτυρα, φίλου και δασκάλου μου. Μάλιστα! Την εξομολογούμαι από τα βάθη της καρδιάς μου και δηλώνω με αποτροπιασμό ότι από επαίσχυντη λιγοψυχία, από φόβο για το θάνατο, καταδίκασα τις διδασχές τους. Γι' αυτό και ικετεύω ... τον Παντοδύναμο Θεό να ευδοκήσει να συγχωρήσει τις αμαρτίες μου και ιδιαίτερα αυτήν εδώ τη βδελυρότερη απ' όλες.» Δείχνοντας με το δάχτυλό τους δικαστές του, είπε με σταθερή φωνή: «Καταδικάσατε τον Ουίκλιφ και τον Ιωάννη Χούς όχι επειδή διασάλευσαν τα δόγματα της εκκλησίας, αλλά απλούστατα επειδή καυτηρίαζαν τα σκάνδαλα του κλήρου, την επιδεικτικότητά τους, την υπερηφάνειά τους και όλα τα ανοσιουργήματα των μητροπολιτών και των ιερέων. Όσα εκείνοι πιστοποίησαν—πράγματα εξάλλου αμετάκλητα—το ίδιο και εγώ πρεσβεύω και διακηρύττω όπως και αυτοί.»

[109]

Εδώ τα λόγια του διεκόπηκαν. Τρέμοντας από οργή οι εκκλησιάρχες φώναζαν: «Τι μεγαλύτερη απόδειξη χρειαζόμαστε· Εδώ έχομε μπροστά στα μάτια μας τον πιό αδιάλλακτο αιρετικό.»

Αδιαφορώντας για το σάλο, ο Ιερώνυμος αναβόησε: «Τι νομίζετε ότι φοβούμαι να πεθάνω· Ένα ολόκληρο χρόνο με κρατήσατε σε μιά απαίσια φυλακή, φρικιαστικότερη και απ' αυτόν το θάνατο. Μου φερθήκατε σκληρότερα από ότι θα φερόσασταν σ' ένα Τούρκο, έναν Εβραίο ή ειδωλολάτρη. Σάπισε κυριολεκτικά η σάρκα μου πάνω στα κόκκαλά μου. Αλλά δεν παραπονούμαι, επειδή οι θρηνωδίες δεν ταιριάζουν σε ανθρώπους με ήθος και καρδιά. Δεν μπορώ όμως να μη εκφράσω την κατάπληξή μου για μιά τέτοια μεγάλη βαρβαρότητα πρὸς ένα Χριστιανό.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 2, σελ, 151-153.)

Νέα θύελλα οργής ξέσπασε και τότε, έσυραν βιαστικά τον Ιερώνυμο στη φυλακή. Υπήρχαν όμως μερικά άτομα στη Σύνοδο που τα λόγια του τους έκαναν βαθειά εντύπωση και είχαν την επιθυμία να τον σώσουν. Δέχθηκε την επίσκεψη σημαντικών προσώπων της εκκλησιαστικής ιεραρχίας που προσπάθησαν να τον πείσουν να δηλώσει υποταγή στη Σύνοδο. Του έκαναν τις πιό δελεαστικές προ-

τάσεις, αν ήθελε μόνο να αποκηρύξει τον ανταγωνισμό του κατά της Ρώμης. Αλλά όπως ο Κύριός του όταν Του πρόσφεραν τη δόξα του κόσμου, έμεινε και αυτός ανένδοτος.

[110] «Θα κάνω ένορκη αποκήρυξη,» είπε, «αν μου αποδείξετε από τις Άγιες Γραφές ότι πλανώμαι.» «Οι Άγιες Γραφές!» φώναξε αγανακτισμένος ένας από τους επισκέπτες εκείνους του πειρασμού. «Όλα πρέπει να τα κρίνομε με τις Άγιες Γραφές· Ποιός είναι σε θέση να τις καταλάβει αν δεν τις εξηγήσει πρώτα η εκκλησία.»

«Όστε λοιπόν οι ανθρώπινες παραδόσεις είναι πió αξιόπιστες από το ευαγγέλιο του Σωτήρα μας;» αποκρίθηκε ο Ιερώνυμος. «Ο Παύλος δεν παρότρυνε με τις επιστολές του τους πιστούς να ακούν τις παραδόσεις των ανθρώπων, αλλά τους συμβούλευε να ερευνούν τις Γραφές.»

«Αιρετικέ!» ήταν η απάντηση. «Κρίμα στην ώρα που έχασα για να σε πείσω. Το βλέπω ότι εσένα σε διευθύνει ο διάβολος.» (Ωψλιε, Τόμ. 3, κεφ. 10.)

Με την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης οδήγησαν τον Ιερώνυμο στό ίδιο ακριβώς σημείο όπου ο Χούς είχε καταθέσει τη ζωή του. Ενώ βιάδιζε έψαλλε, με το πρόσωπο φωτισμένο από χαρά και ειρήνη. Είχε στηλώσει το βλέμμα στο Χριστό. Ο θάνατος δεν του προξενούσε πια φόβο. Όταν ο δήμιος γλίστρησε από πίσω του για να βάλει φωτιά στα στιβιασμένα ξύλα, ο μάρτυρας του μίλησε: «Μη διστάζεις ναρθείς μπροστά μου. Άναψε τη φωτιά κατά πρόσωπο. Αν φοβόμουν, δε θα βρισκόμουν εδώ.»

Τα τελευταία λόγια του, ξεχωρίζοντας ανάμεσα στο θρόισμα της φλόγας που τον έζωνε, ήταν λόγια προσευχής. «Κύριε, Παντοδύναμε Πατέρα,» είπε, «ευσπλαχνίσου με και συγχώρησε τις αμαρτίες μου. Επειδή το ξέρεις ότι πάντοτε αγάπησα την αλήθεια Σου.» (Βοννεςησε, Τόμ. 2, σελ. 168.) Στο σημείο αυτό η φωνή του έσβυσε, αλλά τα χείλη του εξακολουθούσαν να κινούνται προσευχόμενα. Όταν η φωτιά τέλειωσε το έργο της, οι στάχτες της σωρού του μάρτυρα μαζεύθηκαν και πετάχθηκαν, όπως και του Χούς, στο Ρήνο ποταμό.

Αυτό ήταν το τέλος των πιστών φωτοφόρων του Θεού. Το φώς όμως των αληθειών του ευαγγελίου, το φώς του ηρωϊκού παραδείγματος τους, δεν ήταν δυνατό να σβύσει. Αν μπόρεσαν ποτέ οι άνθρωποι να κάνουν τον ήλιο να βγεί έξω απ' την τροχιά του,

άλλο τόσο μπόρεσαν να εμποδίσουν και την ανατολή της ημέρας εκείνης που από τότε ακόμη άρχιζε να χαράζει στον κόσμο.

Η εκτέλεση του Χούς άναψε στη Βοημία μιά πυρκαγιά από αγανάκτηση και φρίκη. Ολόκληρο το έθνος ήξερε ότι ο άνθρωπος είχε πέσει θύμα της κακεντρέχειας των κληρικών και της προδοσίας του αυτοκράτορα. Ο λαός τον αναγνώριζε για καθιερωμένο ερμηνευτή της αλήθειας και ενοχοποιούσε με το αδίκημα του εγκλήματος τη Σύνοδο που τον καταδίκασε. Οι διδασκαλίες του επέσυραν τώρα μεγαλύτερη προσοχή παρά ποτέ άλλοτε. Με την έκδοση των παπικών διαταγμάτων τα συγγράμματα του Ουίκλιφ είχαν καταδικασθεί να παραδοθούν στις φλόγες. Όσα όμως είχαν γλυτώσει τότε την καταστροφή, έβγαιναν από τους κρυψώνες τους και μελετώνταν, συγκρινόμενα με τη Γραφή ή με τμηματικά Γραφικά κείμενα που βρισκόνταν στην κατοχή του λαού. Αυτό ωθούσε πολλούς να ασπασθούν τη μεταρρυθμιστική πίστη.

Αλλά στη θριαμβευτική αυτή πορεία του έργου του, οι εκτελεστές του Χούς δεν έμειναν με σταυρωμένα χέρια. Παπικές και αυτοκρατορικές δυνάμεις ενωμένες, βάλθηκαν να συντρίψουν την κίνηση, και τα στρατεύματα του Σιγισμούνδου εξαπολύθηκαν σ' ολόκληρη τη Βοημία.

Αλλά τότε παρουσιάσθηκε ένας απελευθερωτής. Ο Ζήσκας, που λίγο μετά την έκρηξη του πολέμου έχασε ολότελα το φώς του, και που παρ' όλα αυτά θεωρείτο ένας από τους ικανότερους στρατηγούς της εποχής του, ανακηρύχθηκε αρχηγός των Βοημών. Έχοντας εμπιστοσύνη στη βοήθεια του Θεού και πιστεύοντας στο δίκαιο σκοπό του, ο λαός εκείνος κατόρθωσε να αντιμετωπίσει αντάξια τα ισχυρότερα στρατεύματα που ήταν δυνατό να παραταχθούν εναντίον του. Συγκεντρώνοντας διαρκώς νέες δυνάμεις, ο αυτοκράτορας επεχείρησε επανειλημμένες εισβολές στη Βοημία, αλλά με μοναδικό κάθε φορά αποτέλεσμα την εξευτελιστική οπισθοχώρηση. Οι Χουσιίτες, αφήφώντας το θάνατο, δε δείλιαζαν μπροστά σε τίποτε. Μερικά χρόνια αργότερα ο γενναίος Ζήσκας πέθανε. Τον διαδέχθηκε όμως ο Προκόπιος, εξίσου ανδρείος και δεξιότεχνος στρατηγός, που απέδειξε σε ορισμένες περιπτώσεις ικανότερο ακόμη διοικητικό.

Με την είδηση του θανάτου του τυφλού πολεμιστή, ο εχθρός έκρινε την ευκαιρία κατάλληλη για να επανακτήσει όλα τα χαμένα εδάφη. Ο πάπας ανακήρυξε τότε μιά σταυροφορία κατά των Χουσιιτών και τεράστιες στρατιωτικές δυνάμεις κάλυψαν ξανά τη Βοημία.

[111]

[112]

αλλά υπέστησαν και πάλι μιά τρομερή ήττα. Δεύτερη σταυροφορία διοργανώθηκε. Όλες οι Καθολικές ευρωπαϊκές χώρες πήραν ζ' αυτή μέρος, συγκεντρώνοντας στρατό, χρήματα και πολεμοφόδια. Πλήθη πολεμιστών τάχθηκαν κάτω από το παπικό λάβαρο, με την πεποίθηση ότι αυτή τη φορά η πανωλεθρία των Χουσιτών αιρετικών ήταν γεγονός αναντίρρητο. Κρίνοντας τη νίκη εξασφαλισμένη, σύσσωμη η δύναμη των εισβολέων προσέβαλε τη Βοημία. Ο λαός παρατάχθηκε για να τους αντικρούσει. Οι δύο αντίθετες παρατάξεις πλησίαζαν διαρκώς η μιά την άλλη, μέχρι που μόνο ο ποταμός τις χώριζε. Σε αριθμό οι σταυροφορικές δυνάμεις υπερείχαν κατά πολύ. «Αντί όμως να εφορμήσουν από την απέναντι όχθη του ποταμού και να εμπλακούν σε μάχη με τους Χουσιίτες τους οποίους είχαν έρθει από τόσο μακριά για να αντιμετωπίσουν, έστεκαν κοιτάζοντας χωρίς να μιλούν τους πολεμιστές εκείνους.» (Ωφλιε, Τόμ. 3, κεφ. 17.) Ξαφνικά ένας ανεξήγητος πανικός κατέλαβε το στράτευμα. Χωρίς την παραμικρή κίνηση εχθροπραξιών, η συμπαγής εκείνη μάζα διαλύθηκε και σκορπίστηκε σα να την είχε πατάξει κάποια άορατη δύναμη. Οι Χουσιίτες επεχείρησαν καταδιωκτική έφοδο εναντίον των υποχωρούντων, με αποτέλεσμα να εξοντώσουν χιλιάδες απ' αυτούς και να συλλέξουν πλούσια λάφυρα που έπεσαν στα χέρια τους. Ωστε ο πόλεμος αντί να εξασθενίσει οικονομικά τους Βοημούς, μάλλον τους πλούτισε.

Λίγα χρόνια αργότερα, μιά καινούργια σταυροφορία διοργανώνονταν κάτω από την αιγίδα ενός καινούργιου πάπα. Όπως και προηγουμένως, οι Καθολικές χώρες της Ευρώπης συγκέντρωσαν πάλι έμφυχο και άφυχο υλικό. Δελεαστικές αμοιβές προσφέρονταν σε όσους δέχονταν να εμπλακούν στην επικίνδυνη αυτή πολεμική επιχείρηση. Τέλεια άφεση αμαρτιών για τα πιά στυγνά εγκλήματα χορηγείτο σε κάθε σταυροφόρο. Όποιος πέθαινε στο πεδίο της μάχης τον περίμεναν πλούσιες αμοιβές στον ουρανό, ενώ όποιος γύριζε ζωντανός θα νέμονταν στρατιωτικές τιμές και δόξες. Συγκεντρώθηκε πάλι μιά απέραντη στρατιά που, περνώντας τα σύνορα, εισέβαλε στη Βοημία. Οι Χουσιίτες οπισθοχωρώντας, ανάγκασαν τους εισβολείς να προχωρούν διαρκώς βαθύτερα στα ενδότερα της χώρας, δίνοντάς τους την εντύπωση ότι είχαν τη νίκη εξασφαλισμένη με το μέρος τους. Κάποτε τα στρατεύματα του Προκοπίου σταμάτησαν να υποχωρούν. Στράφηκαν τότε και ετοιμάστηκαν να δώσουν μάχη κατά μέτωπο. Μόνο τότε οι σταυροφόροι κατάλα-

βαν το λάθος τους. Παραμένοντας στον καταυλισμό τους περίμεναν την επίθεση. Με το θόρυβο της εχθρικής επέλασης, και πρίν ακόμη φανούν οι Χουσσίτες, σύγχυση και πάλι επεκράτησε στα στρατόπεδα των σταυροφόρων. Πρίγκηπες, στρατηγοί και απλοί στρατιώτες, πετώντας τα όπλα, τρέπονταν σε άτακτη φυγή. Μάταια ο παπικός εκπρόσωπος και διοργανωτής της εκστρατείας προσπαθούσε να συμπτήξει τις πανικόβλητες, διασκορπισμένες δυνάμεις του. Παρ' όλες τις υπεράνθρωπες σχεδόν προσπάθειες του, παρασύρθηκε και ο ίδιος μέσα στην ανθρωποθάλασσα των λιποτακτών. Η κατατρόπωση ήταν ολοσχερής και είχε σαν αποτέλεσμα μια νέα πλούσια λαφυραγώγηση στη διάθεση των νικητών.

Έτσι για δεύτερη φορά, πολυάριθμες στρατιωτικές δυνάμεις σταλμένες από τα ισχυρότερα ευρωπαϊκά κράτη, μια ολόκληρη οργανωμένη μάζα από εκπαιδευμένους και κατάλληλα εφοδιασμένους για μάχη γενναίους πολεμιστές, τράπηκαν σε άτακτη φυγή χωρίς να καταφέρουν ούτε ένα κτύπημα στους υπερασπιστές μιάς μικρής και ασήμαντης δύναμης. Αυτό πρόδιδε την παρουσία μιάς υπερφυσικής δύναμης. Οι εισβολείς πανικοβλήθηκαν από ένα υπερφυσικό φόβο. Εκείνος που κατατρόπωσε τις ορδές του Φαραώ στην Ερυθρά θάλασσα, που έτρεψε σε φυγή τα στρατεύματα του Μαδιάμ μπροστά στο Γεδεών και στους τριακοσίους του, που σε μιά νύχτα μέσα εκμηδένισε τα στρατεύματα του αγέρωχου δεσπότη της Ασσυρίας, είχε και πάλι εκτείνει το βραχίονά Του για να αναχαιτίσει τη δύναμη του καταδυνάστη. «Εκεί εφοβήθησαν φόβον όπου δεν ήτο φόβος, διότι ο Θεός διεσκόρπισε τα οστά των στρατοπεδευόντων κατά σου. Κατήσχυνας αυτούς διότι ο Θεός κατεφρόνησεν αυτούς.» (Ψαλμ. 53:5.)

Χάνοντας κάθε ελπίδα ότι θα μπορούσαν να νικήσουν με τη βία, οι παπικοί ηγήτορες κατέληξαν στη διπλωματία. Σοφίσθηκαν μιά συνθηκολόγηση που, ενώ φαινομενικά χορηγούσε στους Βοημούς την ελευθερία της συνείδησης, στην πραγματικότητα τους παρέδιδε στην εξουσία της Ρώμης. Οι Βοημοί είχαν προτείνει τέσσερις όρους προκειμένου να συνάψουν ειρηνικές σχέσεις με τη Ρώμη: το ελεύθερο κήρυγμα του λόγου του Θεού, τη χρήση της μητρικής τους γλώσσας στην εκκλησιαστική λατρεία, το δικαίωμα συμμετοχής του εκκλησιάσματος και στα δύο είδη της Θείας Κοινωνίας—το κρασί και το ψωμί—και την απομάκρυνση των κληρικών απ' όλες τις δημόσιες υπηρεσίες και την πολιτική εξουσία. Επίσης

[114] σε περίπτωση αδικημάτων, απαιτούσαν τη διαδικασία όλων των υποθέσεων—λαϊκών και κληρικών—από τα πολιτικά δικαστήρια. Οι παπικοί ιεράρχες απεφάνθησαν τελικά ότι «τα τέσσερα άρθρα των Χουσιτιών γίνονταν αποδεκτά, πλην όμως το δικαίωμα της ερμηνείας τους, δηλαδή της διευκρίνισης της ακριβούς σημασίας τους, ανήκε στη Σύνοδο—με άλλους λόγους στον πάπα και στον αυτοκράτορα.» (Ωψλιε, Τόμ. 3, κεφ. 18.) Σ’ αυτή τη βάση επάνω υπογράφηκε η συνθήκη με νικήτρια τη Ρώμη που με υποκριτικά μέσα κέρδιζε τελικά ότι απέτυχε να κερδίσει με τον πόλεμο. Επιφυλασσομένη να δώσει τη δική της ερμηνεία στα Χουσιτικά άρθρα, θα διέστρεφε τη σημασία τους με τρόπο που να εξυπηρετούν τους σκοπούς της.

Πολλοί Βοημοί, βλέποντας ότι με τη συμφωνία εκείνη πρόδιδαν την ελευθερία τους, δεν συγκατατίθονταν σ’ αυτήν. Επακολούθησαν εξεγέρσεις και διχασμοί που κατέληξαν στις συγκρούσεις μεταξύ τους και στην αιματοχυσία. Στους αγώνες αυτούς ο Προκόπιος έπεσε μαχόμενος και μαζί μ’ αυτόν οι ελευθερίες των Βοημών εξέλιπαν.

Στο θρόνο ανέβηκε τότε ο Σιγισμούνδος, ο προδότης του Χούς και του Ιερώνυμου. Παραβαίνοντας τον όρκο του ότι θα υποστήριζε τα δικαιώματα των Βοημών, εργάστηκε για την εγκαθίδρυση του Ρωμαιοκαθολικισμού. Ελάχιστα όμως οφελήθηκε από τη δουλική προσκόλλησή του στη Ρώμη. Είκοσι χρόνια της ζωής του είχαν κυλήσει μέσα στους αγώνες και τους κινδύνους. Τα στρατεύματά του είχαν καταναλωθεί και τα θησαυροφυλάκιά του αποστραγγισθεί σε ένα μακρύ και ανώφελο αγώνα. Ένα μόλις χρόνο μετά την ανάρρησή του στο θρόνο πέθανε, αφήνοντας το κράτος στα πρόθυρα του εμφυλίου σπαραγμού και παραδίδοντας αιώνιο στην ιστορία κληροδότημα ένα κατασπιλωμένο όνομα.

Οι ταραχές, οι αγώνες και οι αιματοχυσίες παρατείνονταν. Ξενοικά στρατεύματα εισέβαλαν πάλι στη Βοημία και το κράτος εξακολουθούσε να ταρασσεται από εσωτερικούς διχασμούς. Όσοι έμειναν πιστοί στο ευαγγέλιο έγιναν αντικείμενα αιματηρών διωγμών.

[115] Βλέποντας τους πρότερους αδελφούς τους να υιοθετούν τις πλάνες της Ρώμης μετά τη συνθηκολόγησή τους με αυτή, οι αφοσιωμένοι εκείνοι οπαδοί της ανόθευτης πίστης οργανώθηκαν σε μία εκκλησία με τον τίτλο των «Ενωμένων Αδελφών.» Αυτό τους εξέθεσε στη γενική κατακραυγή των συμπατριωτών τους. αλλά εκείνοι έμειναν απτόητοι. Καταφεύγοντας στα δάση και στις σπηλιές,

συγκεντρώνονταν για να μελετήσουν το λόγο του Θεού και να Τον λατρεύσουν ενωμένοι.

Από μηνυτές που έστελναν κρυφά σε διάφορες χώρες μάθαιναν ότι υπήρχαν που και που «απομονωμένοι ομολογητές της αλήθειας, λίγοι εδώ και λίγοι εκεί που είχαν γίνει και εκείνοι σάν και αυτούς στόχος του διωγμού. Και ότι κρυμμένη στα βουνά των Άλπεων βρίσκονταν μιά πανάρχαια εκκλησία, θεμελιωμένη πάνω στην Αγία Γραφή και διαμαρτυρομένη κατά των ειδωλολατρικών νοθευμάτων της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας.» (Ωψλιε, Τόμ. 3, κεφ. 19.) Δέχθηκαν τη χαροποιά είδηση με ενθουσιασμό και άρχισαν να αλληλογραφούν με τους Βαλδενσίους Χριστιανούς.

Μένοντας πιστοί στο ευαγγέλιο, οι Βοημοί υπέμειναν τα σκοτεινά χρόνια του κατατρεγμού με τα μάτια καρφωμένα στον ορίζοντα, σάν αυτούς που περιμένουν να διακρίνουν το φώς της χαραυγής. «Η μοίρα τους έλαχε να ζήσουν σε χαλεπούς καιρούς, αλλ' αυτοί ... δεν ξεχνούσαν τα λόγια που πρωτοείπε ο Χούς και τα επανέλαβε και ο Ιερώνυμος ότι θα περνούσε ένας αιώνας πρίν φανεί το φεγγοβόλημα της αυγής. Για τους Θαβωρίτες (ή Χουσσίτες) τα λόγια αυτά είχαν την ίδια σημασία που είχαν τα λόγια του Ιωσήφ για τις δώδεκα φυλές στον τόπο της σκλαβιάς: «Εγώ αποθνήσκω· ο δε Θεός θέλει βεβαίως σας επισκευθή και θέλει σας αναβιβάσει εκ της γής ταύτης.»» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 3, κεφ. 19.) «Το τέλος του δεκάτου πέμπτου αιώνα παρέστη μάρτυρας της σιγανής αλλά σταθερής προόδου των Εκκλησιών των Αδελφών. Αν και δεν έμεναν ανενόχλητοι, απολάβαιναν όμως μιά σχετική ησυχία. Στην αρχή του δεκάτου έκτου αιώνα οι εκκλησίες τους στη Βοημία και Μοραβία έφθαναν τις διακόσιες.» (Εζρα Χαλλ Γιλλεττ, «Λιφε & Τιμες οφ Θοην Ηυςς,» Τόμ. 2, σελ. 570.) «Ώστε δεν ήταν ευκαταφρόνητο το υπόλοιπο που, γλυτώνοντας τη φωτιά και το μαχαίρι, αξιώθηκε να δει την ημέρα που είχε προφητεύσει ο Χούς.» (Ωψλιε, Τόμ. 3, κεφ. 19.)

[116]

Κεφάλαιο 7: Ένα επικαιρο σκευος εκλογης

[117]

Ξεχωριστή θέση ανάμεσα ζ' αυτούς που κλήθηκαν να οδηγήσουν την εκκλησία από τα σκοτάδια του παπισμού στο φως μιάς αγνότερης πίστης, κατέχει ο Μαρτίνος Λούθηρος. Ζηλωτής, ένθερμος και αφοσιωμένος, μη ξέροντας άλλο φόβο εκτός από το φόβο του Θεού, και μη αναγνωρίζοντας θρησκευτικό θεμέλιο άλλο εκτός από την Αγία Γραφή, ο Λούθηρος ήταν ο κατάλληλος άνθρωπος για την εποχή του. Μέσο του ανθρώπου αυτού ο Θεός επετέλεσε ένα μεγάλο έργο για τη μεταρρύθμιση της εκκλησίας και τη διαφώτιση του κόσμου.

Σαν τους πρώτους κήρυκες του ευαγγελίου, προέρχονταν και αυτός από ταπεινή καταγωγή. Τα παιδικά του χρόνια τα πέρασε στο φτωχόσπιτο ενός Γερμανού χωρικού. Παλεύοντας από μέρα σε μέρα με τη σκληρή δουλειά του ανθρακωρύχου, ο πατέρας κέρδιζε τα έξοδα για τη μόρφωση του παιδιού του που το προόριζε για δικηγόρο. Ο Θεός όμως τον προόριζε για οικοδόμο του μεγάλου εκείνου ναού που ορθώνονταν σιγά σιγά με το αργοκύλισμα του χρόνου. Κακουχίες, στερήσεις και αυστηρή πειθαρχία αποτελούσαν το εκπαιδευτήριο μέσα στο οποίο η Άπειρη Σοφία προετοίμαζε το Λούθηρο για τη σημαντική αποστολή της ζωής του.

Ο πατέρας του ήταν άνθρωπος με ζύπνιο και αποφασιστικό πνεύμα και με δυναμικό χαρακτήρα. Σταθερός, ευθύς και τίμιος, απέδιδε μεγάλη σημασία στο καθήκον, άσχετα τί θα στοίχιζαν ενδεχόμενα οι συνέπειες. Η καταπληκτική ευθυκρισία του τον έκανε να βλέπει με καχύποπτο μάτι το μοναχικό βίο. Γι' αυτό και απογοητεύθηκε πικρά όταν ο γιός του αποφάσισε να μπει στο μοναστήρι χωρίς τη συγκατάθεσή του. Δε συμφιλιώθηκε μαζί του παρά μόνο δύο χρόνια αργότερα, αλλά και τότε ακόμη η γνώμη του παρέμεινε αμετάβλητη.

[118]

Οι γονείς του Λουθήρου αγρυπνούσαν πάνω στην αγωγή και διάπλαση των παιδιών τους, προσπαθώντας να τα διαπαιδαγωγήσουν σύμφωνα με τη γνώση του Θεού και να τα διδάξουν την πρακτική εξάσκηση των χριστιανικών αρετών. Συχνά στα αυτιά του γιου του

έφθαναν τα λόγια του πατέρα που προσεύχονταν για το παιδί του να θυμάται πάντοτε το όνομα του Κυρίου και μιά μέρα να συνδράμει στην εξάπλωση της αλήθειας Του. Επωφελούμενοι από κάθε ευκαιρία που τους παρουσιάζονταν μέσα στη σκληρή τους βιοπάλη για οποιαδήποτε ηθικοπνευματική καλλιέργεια, οι γονείς εκείνοι την εκμεταλλεύονταν όσο καλύτερα μπορούσαν. Κατέβαλλαν άοκνες και επίμονες προσπάθειες με σκοπό να προετοιμάσουν τα παιδιά τους για μιά ευλαβική και χρήσιμη ζωή. Η επιμονή και η δυναμικότητα του χαρακτήρα τους τους ωθούσε κάποτε σε υπερβολική αυστηρότητα. Αργότερα όμως ο ίδιος ο Μεταρρυθμιστής, παρ' όλο ότι παραδέχονταν πως σε μερικές περιπτώσεις οι γονείς του έφθαναν στα άκρα, έκρινε τη συμπεριφορά τους απέναντι στα παιδιά τους περισσότερο αξιόπαινη παρά αξιόμεμπτη.

Στο σχολείο όπου φοίτησε από πολύ μικρή ηλικία, του φέρονταν απότομα, κάποτε μάλιστα και βάνουσα. Σε τέτοιο βαθμό έφθανε η φτώχεια των γονέων του, που για ένα διάστημα το παιδί, πηγαίνοντας από το σπίτι στο σχολείο, ήταν αναγκασμένο να ζητιανεύει την τροφή του τραγουδώντας από πόρτα σε πόρτα. Πολλές φορές τον θέριζε η πείνα. Οι ζοφερές, δεισιδαιμονικές θρησκευτικές αντιλήψεις της εποχής του τον γέμιζαν με τρόμο. Συχνά, πηγαίνοντας στο κρεβάτι με βαριά καρδιά, υπέφερε ατενίζοντας το μέλλον σκοτεινό και αβέβαιο, ενώ η σκέψη ενός αυστηρού Θεού, που Τον φαντάζονταν μάλλον σαν ένα αδυσώπητο κριτή και τύραννο σκληρό, παρά σαν ένα ουράνιο Πατέρα αγαθό, τον παρέλυε από φόβο.

Παρ' όλες όμως τις μεγάλες και φοβερές απογοητεύσεις, προχωρούσε με αποφασιστικότητα για την απόκτηση των υψηλών ιδανικών της ηθικής και πνευματικής υπεροχής που τόσο λαχταρούσε η ψυχή του. Η δίψα του για γνώση καθώς και το πρακτικό, εύστροφο πνεύμα του τον έκαναν να στραφεί προς τις συγκεκριμένες και χρήσιμες επιδιώξεις της ζωής παρά τις επιφανειακές και αφηρημένες έννοιές της.

Όταν σε ηλικία δέκα οκτώ ετών έγινε δεκτός στο Πανεπιστήμιο της Ερφούρτης, η οικονομική του κατάσταση είχε βελτιωθεί και η προοπτική του για το μέλλον ήταν αισιοδοξότερη από πριν. Οι γονείς του, κατορθώνοντας με την εργατικότητα και τη λιτότητά τους να αποκτήσουν μιά σχετική οικονομική ευχέρεια, ήταν σε θέση να του παράσχουν απ' εδώ κι εμπρός κάθε υλική βοήθεια. Από το άλλο μέρος, η ηθική συμπαράσταση συνετών φίλων του είχε κάπως ελατ-

τώσει τις απαισιόδοξες τάσεις από τις οποίες κατατράχονταν σάν απόρροια της πρώτης εκπαίδευσής του. Επιδόθηκε στη μελέτη των καλύτερων συγγραφέων, αποταμιεύοντας με προσοχή τα πιο βαθυστόχαστα αποφθέγματα τους, και κάνοντας κτήμα του ατομικό τη σοφία των σοφών. Ακόμη και κάτω από τη σιδερένια πειθαρχία των προηγούμενων εκπαιδευτών του, το μέλλον του από τότε υπόσχονταν πολλά. Τώρα κάτω από ευνοϊκότερες συνθήκες, άρχισε να σημειώνει καταπληκτική πνευματική πρόοδο. Το γερό μνημονικό του, η γόνιμη φαντασία του, η ευθυκρισία του και η επιμελημένη του επίδοση, σύντομα τον έκαναν να διακριθεί ανάμεσα στους συμφοιτητές του. Η πειθαρχία του σχολείου συνετέλεσε στη διανοητική του ωριμότητα, δημιουργώντας τη διορατικότητα και δραστηριότητα εκείνη που θα τον ικάνωναν να αντιμετωπίσει τους μελλοντικούς αντιπερισπασμούς της ζωής.

Ο φόβος του Κυρίου στην καρδιά του νεαρού Λουθήρου, τον όπλιζε με μία ακατάβλητη επιμονή για την εκπλήρωση του επιδιωκόμενου σκοπού και τον εφόδιαζε μ' ένα πνεύμα βαθειάς ταπεινοφροσύνης. Έχοντας πλήρη συναίσθηση ότι η εξάρτησή του προέρχονταν από τη θεϊκή βοήθεια, θεωρούσε πρώτο του μέλημα κάθε πρωί την προσευχή, αν και σε κάθε στιγμή από την ψυχή του ανέβαινε ένα αίτημα για θεία καθοδήγηση και ενίσχυση. «Το να προσεύχεται κανείς όπως πρέπει,» συνήθιζε να λέγει, «αξίζει περισσότερο από τη μισή μελέτη.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 2, κεφ. 2.)

Περιεργαζόμενος μία μέρα τα βιβλία της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης, ο Λούθηρος ανακάλυψε μία λατινική Αγία Γραφή. Ένα τέτοιο βιβλίο δεν είχε ιδεί ποτέ του. Αγνοούσε και την ύπαρξή του ακόμη. Άκουγε στην εκκλησία την ανάγνωση περικοπών από τα Ευαγγέλια και τις Επιστολές και νόμιζε ότι αυτή ήταν όλη η Γραφή. Τώρα για πρώτη φορά αντίκρυζε ολόκληρο το λόγο του Θεού. Με αισθήματα ανάμικτα από θαυμασμό και δέος, άρχισε να ξεφυλλίζει τις θεόπνευστες σελίδες. Με συγκίνηση και καρδιοχτύπι διάβαζε με βουλημία τα ζωοποιά λόγια και κάθε τόσο διακόπτοντας ξεφώνιζε με θαυμασμό: «Αχ! και να μου έδινε ο Θεός ένα τέτοιο βιβλίο για δικό μου!» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 2, κεφ. 2.) Ουρανόπεμπτοι άγγελοι παραστέκονταν στο πλευρό του και φωτεινές ακτίνες πηγάζοντας από το θεϊκό θρόνο του αποκάλυπταν τους θησαυρούς της αλήθειας. Πάντοτε είχε το φόβο μη τυχόν και προσβάλει

το Θεό. Τώρα όμως, περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε, καταλήφθηκε από την έμμομη ιδέα της αμαρτωλότητάς του.

Η επιθυμία που τον κυρίεψε να ελευθερωθεί από την αμαρτία και να συμφιλιωθεί με το Θεό ήταν τόσο βαθειά, ώστε πήρε την απόφαση να μπει στο μοναστήρι και να αφιερωθεί στη μοναχική ζωή. Εκεί ήταν υποχρεωμένος να εκτελεί τις πιο βαρειές αγγαρείες και να ζητιανεύει από σπίτι σε σπίτι. Σε μία ηλικία όπου ο σεβασμός και η ατομική υπόληψη έχουν τόσο μεγάλη σημασία για τον άνθρωπο, τα εξευτελιστικά αυτά καθήκοντα πλήγωναν βαθειά την αξιοπρέπειά του. Υπέμενε όμως καρτερικά την ταπείνωση αυτή πιστεύοντας ότι ήταν απαραίτητη για τις αμαρτίες του.

Κάθε στιγμή που μπορούσε να εξοικονομήσει από τα καθημερινά του καθήκοντα, ξεκόβοντας από το λιγοστό του ύπνο ή από τα λιτά του γεύματα, την περνούσε μελετώντας. Η μελέτη του λόγου του Θεού τον ενθουσίαζε πάνω απ' όλα. Είχε ανακαλύψει μία Γραφή αλυσοδεμένη στον τοίχο του μοναστηριού και σ' αυτή κατέφευγε συχνά. Όσο σφοδρότερα το συναίσθημα της αμαρτίας δυνάμωνε μέσα του, τόσο εντονότερα προσπαθούσε να αποκτήσει τη συγχώρηση και την ψυχική γαλήνη με τα καλά του έργα. Ζούσε μία ταλαιπώρη ζωή, προσπαθώντας με τις νηστείες, τις αγρυπνίες και τις κακουχίες να απαλλαγεί από τα φυσικά του ελαττώματα και τις ροπές που ο μοναχικός βίος δεν είχε κατορθώσει να δαμάσει. Δεν υποχωρούσε μπροστά σε καμιά θυσία προκειμένου να αποκτήσει τον εξαγνισμό της ψυχής που θα τον ικάνωνε να σταθεί μπροστά στο Θεό αποσπώντας την επιδοκιμασία Του. «Ήμουν πραγματικά ευσυνείδητος καλόγερος,» διηγώταν αργότερα, «που εκτελούσα όλους τους κανόνες του μοναχικού μου τάγματος με μεγαλύτερη ακρίβεια από ότι μπορώ να περιγράψω. Αν ποτέ καλόγερος μπορούσε να κερδίσει τον ουρανό με την καλογερική του, ασφαλώς θα τον είχα κερδίσει ... Αν η τακτική αυτή συνέχιζε περισσότερο, ήμουν ικανός να ταλαιπωρηθώ μέχρι θανάτου.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 2, κεφ. 3.) Οι εξαγνιστικοί αυτοί κολασμοί επέδρασαν άσχημα στην υγεία του. Εξασθένησαν οι δυνάμεις του και υπέφερε από σπασμούς και λιποθυμίες από τις συνέπειες των οποίων δεν κατόρθωσε ποτέ να απαλλαγεί εντελώς. Παρ' όλες όμως τις προσπάθειες του η ψυχή του δεν έβρισκε ανακούφιση. Είχε φθάσει στο σημείο της απόγνωσης.

Όταν φάνηκε ότι όλα ήταν χαμένα για το Λούθηρο, ο Θεός του παρουσίασε ένα φίλο και βοηθό. Ο αφοσιωμένος στα θεία Στάουπιτς βοήθησε το Λούθηρο να καταλάβει το λόγο του Θεού και του συνέστησε να μη αποβλέπει στον εαυτό του, να πάψει να βασανίζεται με τη σκέψη της αιώνιας τιμωρίας για την παράβαση του νόμου του Θεού και να απενίζει προς τον Ιησού, τον πρόθυμο να συγχωρεί Σωτήρα του. «Αντί να βασανίζεσαι για τις αμαρτίες σου, ρίξου στην αγκαλιά του Λυτρωτή. Βασίσου ς” Αυτόν, στη δίκαια ζωή Του, στον εξιλαστικό Του θάνατο ... Άκουσε τον Υιό του Θεού. Πήρε την ανθρώπινη φύση για να σου προσφέρει τη διαβεβαίωση της θειικής εύνοιας ... Αγάπησε Αυτόν που πρώτος σε αγάπησε.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 2 κεφ. 4.) Έτσι μιλούσε ο αντιπροσωπευτικός εκείνος τύπος της ευσπλαχνίας. Τα λόγια του έκαναν βαθειά εντύπωση στη σκέψη του Λουθήρου. Έστερα από μεγάλη πάλη ενάντια σε μακρόχρονα σφάλματα, κατάλαβε επιτέλους ποιά ήταν η αλήθεια και η ειρήνη αποκαταστάθηκε στην ταραγμένη του ψυχή.

Ο Λούθηρος χειροτονήθηκε στην ιερατεία και έλαβε εντολή να εγκαταλείψει το μοναστήρι για να καταλάβει την καθηγητική έδρα του Πανεπιστημίου της Βυττεμβέργης, όπου επεδόθηκε στη μελέτη των Γραφών στις πρωτότυπες γλώσσες. Άρχισε τις δημόσιες διαλέξεις του από την Αγία Γραφή και τα βιβλία των Ψαλμών, των Ευαγγελίων και των Επιστολών που γίνονταν κατανοητά από τα πλήθη των καταγοητευμένων ακροατών. Ο Στάουπιτς, ο φίλος και ανώτερός του, τον παρότρυνε να κηρύξει το λόγο του Θεού από τον άμβωνα της εκκλησίας. Ο Λούθηρος δίσταζε κρίνοντας τον εαυτό του ανάξιο να αποτανθεί στο λαό από τη θέση του Χριστού. Μόνο ύστερα από μεγάλη εσωτερική πάλη ενέδωσε στις παρακινήσεις των φίλων του. Βαθύς ήδη γνώστης των Γραφών, και προικισμένος με τη χάρη του Θεού, αιχμαλώτιζε τους ακροατές του με την ευγλωττία του. Η αλήθεια, όπως την παρουσίαζε με σαφήνεια και πεινώ, τους γίνονταν κατανοητή και με το ζήλο του άγγιζε τις καρδιές των ανθρώπων.

Την εποχή εκείνη ο Λούθηρος ήταν ακόμη αφοσιωμένο τέκνο της παπικής εκκλησίας και ποτέ δεν διανοήθηκε ότι θα μπορούσε να είναι τίποτε άλλο. Ήταν η πρόνοια του Θεού που τον ώθησε να πάει να επισκεφθεί τη Ρώμη. Έκανε το ταξίδι πεζός, διανυκτερεύοντας σε μοναστήρια που συναντούσε στο δρόμο του. Σ” ένα

μοναστήρι στην Ιταλία θαμπώθηκε από τον πλούτο, τα μεγαλεία και την πολυτέλεια που αντίκρουσε. Απολαμβάνοντας βασιλικά πρόσδοδα, οι μοναχοί ζούσαν σε μεγάλοπρεπα διαμερίσματα, φορούσαν τα πιο πολυδάπανα και πλουσιοπάροχα άμφια και συμποσίαζαν γύρω από τα πιο ηγεμονικά τραπέζια. Ο Λούθηρος σύγκρινε θλιβερά τη σκηνή αυτή με τη δική του ζωή τη γεμάτη αυταπάρνηση και κακουχίες. Το μυαλό του άρχισε να σκοτίζεται.

Κάποτε αντίκρουσε από μακριά την πόλη των επτά λόφων. Βαθειά συγκινημένος, έπεσε μπρούμυτα στη γή φωνάζοντας: «Αγία Ρώμη, σε χαιρετώ!» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 2, κεφ. 6.) Μπήκε στην πόλη, επισκέφθηκε τις εκκλησίες, άκουσε τους εξάισιους μύθους από τα στόματα ιερέων και μοναχών, και εκπλήρωσε κάθε απαιτούμενο θρησκευτικό καθήκον. Οπουδήποτε όμως έστρεφε τα βλέμματα, το θέαμα τον γέμιζε με έκπληξη και τρόμο, Διέκρινε την ανομία μέσα ς” όλες τις ιεραρχικές τάξεις. Άκουγε τους απρεπείς χαριεντισμούς των επισκόπων και τρομοκρατήθηκε από την ανοσιότητά τους ακόμη και κατά τη διάρκεια της θείας λειτουργίας. Είτε με μοναχούς συναναστρέφονταν είτε με λαϊκούς, παντού διαπίστωνε τον έκλυτο βίο και την κραιπάλη. Οπουδήποτε και αν στρέφονταν συναντούσε βεβήλωση και όχι αγιωσύνη. «Κανείς δεν μπορεί να φαντασθεί,» έγραφε, «τι είδους αμαρτίες και ανηθικότητες διαπράττονται στη Ρώμη. Μόνο όταν τις ιδεί κανείς και τις ακούσει, μόνο τότε μπορεί να τις πιστέψει. Γι’ αυτό έγινε το ρητό συνήθεια: Αν υπάρχει κόλαση, τότε η Ρώμη πρέπει να έχει κτισθεί πάνω ς” αυτή. Είναι μιά άβυσσος απ’ όπου ξεπηδούν κάθε λογής ανοσιουργήματα.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 2, κεφ. 6.)

Ένα πρόσφατο παπικό διάταγμα χορηγούσε άφεση αμαρτιών σε οποιοδήποτε ανέβαινε γονατιστός τη «σκάλα του Πιλάτου» που πιστεύονταν ότι ήταν η ίδια όπου ο Χριστός είχε βαδίσει αποχωρώντας από το πραιτώριο και που κατά θαυματουργικό τρόπο είχε μεταφερθεί από τα Ιεροσόλυμα στη Ρώμη. Ανεβαίνοντας μια μέρα ο Λούθηρος με βαθειά κατάνυξη τα σκαλοπάτια αυτά, άκουσε ξαφνικά να του απευθύνεται μιά βροντερή φωνή: «Ο δίκαιος θέλει ζήσει εκ πίστεως.» (Ρωμ. 1:17.) Σηκώθηκε απότομα στα πόδια του και, ντροπιασμένος και αναστατωμένος, έσπευσε να απομακρυνθεί από το μέρος εκείνο. Το εδάφιο αυτό άσκησε ισόβια επίδραση στη ζωή του Λουθήρου. Από τη στιγμή εκείνη κατάλαβε καλύτερα παρά ποτέ άλλοτε το σφάλμα του να επιζητεί κανείς τη σωτηρία με τα έργα

του και αναγνώρισε την ανάγκη της μόνιμης πίστης στην αποτελεσματική αξία του Χριστού. Τα μάτια του άνοιξαν και δεν επρόκειτο ποτέ πιά να ξανακλείσουν μπροστά στις παπικές πλάνες. Στρέφοντας το πρόσωπό του από τη Ρώμη, έστρεψε απ' αυτή ταυτόχρονα και την καρδιά του. Από την ημέρα εκείνη το χάσμα διευρύνονταν ολοένα και περισσότερο μέχρι που διέκοψε κάθε επαφή με την παπική εκκλησία.

Επιστρέφοντας από τη Ρώμη, ο Λούθηρος έλαβε το διδακτορικό του πτυχίο από τη θεολογική σχολή του Πανεπιστημίου της Βυττεμβέργης. Τώρα ήταν ελεύθερος να αφοσιωθεί περισσότερο παρά ποτέ στη μελέτη των προσφιλών του Αγίων Γραφών. Είχε κάνει επίσημο όρκο να μελετάει με όλη του την προσοχή και να κηρύττει πιστά ζ' όλη του τη ζωή αποκλειστικά από το λόγο του Θεού και όχι από τα λεγόμενα ή τα διδάγματα του πάπα. Σ' αυτό το σημείο της ζωής του δεν ήταν πιά ένας απλός μοναχός ή καθηγητής, αλλά μιά αναγνωρισμένη αυθεντία των Βιβλικών αγγελμάτων. Είχε κληθεί να φροντίσει σαν ποιμένας να θρέψει το ποίμνιο του Κυρίου που πεινούσε και διψούσε για την αλήθεια. Διακήρυξε τότε με αποφασιστικότητα ότι οι Χριστιανοί δεν πρέπει να αποδέχονται άλλες διδασκαλίες εκτός από αυτές που στηρίζονται στην αυθεντία των Γραφών. Τα λόγια εκείνα έπεφταν σαν καταπέλτης πάνω στα θεμέλια της παπικής υπεροχής. Μέσα τους κλείνονταν η ζωτική αρχή της Μεταρρύθμισης.

Αναγνωρίζοντας τον κίνδυνο της εξύψωσης των ανθρωπίνων θεωριών πάνω από το λόγο του Θεού, ο Λούθηρος καυτηρίαζε αδίσταχτα το εκπαιδευτικό σύστημα της συλλογιστικής απιστίας και αντιτάσσονταν τόσοπρός τη φιλοσοφία όσο και στη θεολογία που για τόσον καιρό ασκούσαν μιά εξελεγκτική επιρροή πάνω στο λαό. Κατέκρινε τις σπουδές αυτές όχι μόνο σαν ανώφελες, αλλά και σαν επιζήμιες και κατέβαλε κάθε προσπάθεια να στρέψει τα πνεύματα των ακροατών του από τις σοφιστείες των φιλοσόφων και θεολόγων στις αιώνιες αλήθειες των προφητών και αποστόλων.

[124]

Πολύτιμο το μήνυμα άγγιζε τα πλήθη που κρέμονταν από τα χείλη χου. Ποτέ μέχρι τότε παρόμοια λόγια δεν είχαν φθάσει στα αυτιά τους. Η αγαθή αγγελία της αγάπης του Σωτήρα, καθώς και η διαβεβαίωση της συγνώμης και της ειρήνης που προσφέρονταν με το εξιλαστικό Του αίμα, χαροποιούσαν τις καρδιές και δημιουργούσαν μέσα τους μιά άσβεστη ελπίδα. Στη Βυττεμβέργη είχε ανάψει ένα

φώς που οι ακτίνες του έμελλαν να αγκαλιάσουν τα απώτερα άκρα της γής και που η λάμψη του θα αύξανε διαρκώς μέχρι τη συντέλεια των αιώνων.

Φώς και σκότος όμως δεν εναρμονίζονται ποτέ. Ανάμεσα στην αλήθεια και στην πλάνη υπάρχει ένας αδυσώπητος αγώνας. Η υπεράσπιση και η υποστήριξη του ενός επιφέρει την επίθεση και την ανατροπή του άλλου. Ο ίδιος ο Σωτήρας διακήρυξε: «Δεν ήλθον να βάλω ειρήνην αλλά μάχαιραν.» (Ματθ. 10:34.) Λίγα χρόνια μετά την έκκληση της Μεταρρύθμισης, ο Λούθηρος έλεγε: «Ο Θεός δεν με οδηγεί παρά με σπρώχνει προς τα εμπρός. Με σηκώνει. Δεν είμαι κύριος του εαυτού μου. Ενώ επιθυμώ να ζήσω μιά ήσυχη ζωή, βρίσκομαι αναμιγμένος σε αντιπερισπασμούς και εξεγέρσεις.» (Δ΄ Αυβιγνε, Τόμ. 5, κεφ. 2.) Τώρα πρόκειται να ριχθεί στο στίβο.

Η Ρωμαϊκή Εκκλησία κατάντησε να εμπορεύεται τη χάρη του Θεού. Τα τραπέζια των αργυραμοιβών (Ματθ. 21:12) είχαν τοποθετηθεί πλάι στους βωμούς της και στην ατμόσφαιρα αντηχούσαν οι φωνές των πωλητών και των αγοραστών. Κάνοντας έκκληση για τη συγκέντρωση χρημάτων με σκοπό την ανέγερση της βασιλικής του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη, τα συγχωροχάρτια τέθηκαν τότε σε κυκλοφορία, και πωλούνταν κάτω από την αιγίδα του πάπα. Με το εγκληματικό αυτό τίμημα πρόκειται να οικοδομηθεί ένας ναός για τη δόξα του Θεού—με θεμέλιο λίθο το μισθό της ανομίας! Αλλά τα μέσα ακριβώς που μετέρχονταν η Ρώμη για τη μεγαλοποίησή της κατέληξαν να προκαλέσουν το πιό θανάσιμο κτύπημα κατά της δύναμης και του μεγαλείου της. Αυτό το εμπόριο ήταν που διήγειρε τον αποφασιστικότερο και αποτελεσματικότερο εχθρό του παπισμού και τον οδήγησε στον αγώνα που έμελλε να κλονίσει τον παπικό θρόνο από θεμέλια και να σεισει την τριπλή τιάρα στο κεφάλι του Ρωμαίου ποντίφηκα.

Επίσημα εξουσιοδοτημένος για την πώληση των συγχωροχαρτιών στη Γερμανία ήταν ο Ιωάννης Τέτσελ. Ενοχοποιημένος με τις χαμερπέστερες παραβάσεις των θείων και ανθρωπίνων νόμων, κατόρθωσε να διαφύγει την τιμωρία των κριμάτων του και διορίσθηκε στην υπηρεσία της προαγωγής των συμφεροντολογικών και ασυνειδήτων προθέσεων της Αγίας Έδρας. Αραδιάζοντας με θρασύτητα τα πιό σκανδαλώδη ψεύδη και μυθεύματα παραπλανούσε τον ανίδεο, ευκολόπιστο και θρησκόληπτο λαό που, αν είχε το λόγο του Θεού στη διάθεσή του, θα ήταν αδύνατο να εξαπατηθεί μέχρι αυτό το

σημείο. Αλλ' ακριβώς γι' αυτόν το λόγο η Γραφή είχε υπεξαίρεθει από το λαό, για να βρεθεί ο κόσμος κάτω από τον έλεγχο του παπισμού και να αυξηθεί η δύναμη και ο πλούτος της φιλόδοξης ηγεσίας του τελευταίου. (Βλέπε Θοην . Λ. Γιεσελερ, «Α δμπενδιουοφ Εςςλεσιαστισαλ Ηιστορψ,» μερ. 4, τμήμα 1, παρ. 5.)

Ένας αγγελιαφόρος προηγείτο την είσοδο του Τέτσελ σε κάθε πόλη φωνάζοντας: «Σας φέρνομε τη χάρη του Θεού και του αγίου πατέρα.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 3, κεφ. 1.) Ο λαός υποδέχονταν το βέβηλο σφετεριστή σαν τον ίδιο το Θεό που τους έρχονταν από τον ουρανό. Και το ανόσιο παζάρι της αισχροκέρδειας στήνονταν μέσα στην εκκλησία. Από το ύψος της καθέδρας εγκωμιάζε ο Τέτσελ τα συγχωροχάρτια σαν το πολυτιμότερο δώρο του ουρανού. Διατυμπάνιζε ότι η αξία των πιστοποιητικών αυτών της συγνώμης κάλυπτε όλες τις μελλοντικές του αγοραστή αμαρτίες, χωρίς ούτε καν να χρειάζεται η μετάνοια. (Βλέπε ίδιο έργο, Τόμ. 3, κεφ. 1.) Και σα να μην έφθανε αυτό, διαβεβαίωνε ακόμη τους ακροατές του, ότι τα χαρτιά αυτά είχαν τη δύναμη να σώσουν όχι μόνο τους ζώντες αλλά και τους νεκρούς. Τη στιγμή ακριβώς που βροντούσε το κέρμα στον πάτο της κάσας, η ψυχή χάρη της οποίας προσφέρονταν αυτό ξέφευγε από το «καθαρτήριο πυρ» και πέταγε στον ουρανό. (Βλέπε Κ. Ρ. Χαγενβαση, «Ηιστορψ οφ τηε Ρεφορματιον,» Τόμ. 1, σελ. 96.)

Όταν άλλοτε ο Σίμωνας ο μάγος πρόσφερε χρήματα στους αποστόλους για να αγοράσει τη δύναμη να κάνει θαύματα, ο Πέτρος του είχε πεί: «Το αργύριον σου ας είναι μετά σου εις απώλειαν, διότι ενόμισας ότι η δωρέα του Θεού αποκτάται δια χρημάτων.» (Πράξ. 8:20.) Του Τέτσελ όμως η προσφορά χαιρετίζονταν ευπρόσδεκτα από χιλιάδες ανθρώπους. Ασήμι και χρυσάφι συσσωρεύονταν στα θησαυροφυλάκια του. Σωτηρία εξαγορασμένη με χρήματα αποκτάται πιά εύκολα από τη σωτηρία που απαιτεί μετάνοια, πίστη και ακατάπαυστη προσπάθεια για την αντιμετώπιση και τη νίκη κατά της αμαρτίας.

[126]

Το σύστημα των συγχωροχαρτιών συνάντησε αντίδραση και μέσα ς' αυτούς ακόμη τους κόλπους της Ρωμαϊκής Εκκλησίας από μέρους μορφωμένων και ευλαβών ανθρώπων. Πολλοί ήταν εκείνοι οι οποίοι δεν μπορούσαν να παραδεχθούν τέτοιους ισχυρισμούς που αντιτίθονταν τόσο προς τη λογική όσο και προς τη γραφική αποκάλυψη. Μολαταύτα, κανένας ανώτερος κληρικός δεν τολμούσε

να υψώσει φωνή διαμαρτυρίας εναντίον μιάς τέτοιας επαίσχυντης εμπορικής κίνησης. Αλλ' η ανησυχία και η σύγχυση άρχισαν να βασανίζουν τη σκέψη των ανθρώπων και πολλοί διερωτώνταν ειλικρινά αν ο Θεός δεν θα επέμβαινε κατά κάποιον τρόπο για την εκκαθάριση της εκκλησίας Του.

Ο Λούθηρος, αν και παπιστής ακόμη με όλη τη σημασία της λέξεως, ένοιωθε βαθύ αποτροπιασμό στην ακοή των αλαζονικών ισχυρισμών των εμπόρων αυτών της συγχώρησης. Πολλοί από το ίδιο του το εκκλησίασμα είχαν ήδη αγοράσει τα συγχωροχάρτια. Άρχισαν σε λίγο να έρχονται στον ποιμένα τους και να εξομολογούνται τις διάφορες αμαρτίες τους, περιμένοντας την άφεση που στηρίζονταν όχι στη μεταμέλεια και στην επιδίωξή της ηθικής ανάτασης, αλλά στη βάση των συγχωροχαρτιών. Μιά τέτοια άφεση ο Λούθηρος τους την αρνήθηκε, προειδοποιώντας τους συνάμα ότι, αν δεν μετανοούσαν και δεν άλλαζαν τρόπο ζωής, θα χάνονταν μέσα στις αμαρτίες τους. Μη ξέροντας τι να κάνουν, οι άνθρωποι επέστρεφαν τότε στον Τέτσελ παραπονούμενοι ότι ο εξομολόγος τους δεν παραδέχονταν τα πιστοποιητικά του. Μερικοί μάλιστα τολμούσαν να ζητήσουν να τους επιστραφούν και τα χρήματά τους. Ο παπικός μοναχός έγινε έξω φρενών. Άρχισε να εκστομίζει τις φοβερότερες κατάρες και διατάζοντας να ανάψουν φωτιές στις κεντρικές πλατείες, δήλωνε ότι «είχε πάρει διαταγή από τον πάπα να κάψει όλους τους αιρετικούς που θα τολμούσαν να αντικρούσουν τις αγιότατες αφέσεις του.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 3, κεφ. 4.)

Αποφασιστικά τώρα ο Λούθηρος αναλάβαινε το έργο του σαν υπέρμαχος της αλήθειας. Από την καθέδρα η φωνή του υψώνονταν σε μιά σοβαρή, συγκλονιστική προειδοποίηση. Εξέθετε στους ανθρώπους το βδελυρό χαρακτήρα της αμαρτίας και τους δίδασκε ότι δεν μπορεί ποτέ με τα έργα του ο άνθρωπος να ελαφρύνει το βάρος της ενοχής του ή να αποφύγει τη δίκαια τιμωρία της. Μόνο η μετάνοια έναντι του Θεού και η πίστη στον Χριστό μπορούν να σώσουν τον αμαρτωλό. Η χάρη του Χριστού δεν εξαγοράζεται. Προσφέρεται δωρεάν. Συμβούλευε τους ανθρώπους να μη αγοράζουν συγχωροχάρτια, αλλά να αποβλέπουν με πίστη στον σταυρωμένο Λυτρωτή. Ανάφερε τη δική του επώδυνη πείρα ότι μάταια προσπαθούσε να εξασφαλίσει τη σωτηρία του με ταπεινωτικά μέσα και τυπικές μετάνοιες και διαβέβαιωνε τους αχροατές του ότι μόνο

όταν έπαψε να στηρίζεται στον εαυτό του και πίστεψε στο Χριστό, απέκτησε τη χαρά και τη γαλήνη.

Ενώ ο Τέτσελ εξακολούθουσε το εμπόριό του προβάλλοντας τις ανόσιες προφάσεις του, ο Λούθηρος πήρε την απόφαση να προβεί σε μιά εντονότερη διαμαρτυρία κατά της κατάφωρης αυτής εκμετάλλευσης. Και σε λίγο του παρουσιάσθηκε η ευκαιρία. Η εκκλησία του φρουρίου της Βυττεμβέργης είχε στην κατοχή της πολλά λείψανα αγίων τα οποία σε ορισμένες γιορτάσιμες μέρες εξέθετε στα πλήθη. Τότε όσοι πήγαιναν να εκκλησιασθούν η να εξομολογηθούν εκεί δέχονταν πλήρη άφεση αμαρτιών. Όπως ήταν επόμενο, τέτοιες μέρες μεγάλα πλήθη συσσωρεύονταν στην εκκλησία του κάστρου. Μιά απ' αυτές τις επίσημες μέρες, η γιορτή των Αγίων Πάντων, πλησίαζε. Την προτεραία ο Λούθηρος, παρουσία των προσκυνητών που είχαν αρχίσει να συγκεντρώνονται στην εκκλησία, κάρφωσε στην πόρτα της ένα κατάλογο με ενενήντα πέντε προτάσεις οι οποίες απέδειχναν το αβάσιμο των συγχωροχαρτιών. Τις προτάσεις αυτές (ή θέσεις) ανελάμβανε να υπερασπισθεί την επομένη στο Πανεπιστήμιο, αντιμετωπίζοντας οποιονδήποτε θα ήταν διατεθειμένος να τις αντικρούσει.

Οι προτάσεις του αυτές κίνησαν το γενικό ενδιαφέρον. Οι άνθρωποι τις διάβαζαν και τις ξαναδιάβαζαν και μιλούσαν γι' αυτές παντού όπου πήγαιναν. Αναστατώθηκε το Πανεπιστήμιο και ολόκληρη η πόλη. Με τις θέσεις εκείνες αποδεικνύονταν ότι το δικαίωμα της άφεσης αμαρτημάτων και της εξάλειψης της τιμωρίας δεν είχε ποτέ δοθεί ούτε στον πάπα ούτε σε κανέναν άλλον άνθρωπο. Το όλο σύστημα των συγχωροχαρτιών δεν ήταν παρά μιά μηχανορραφία για την παράνομη απόσπαση χρημάτων με την εκμετάλλευση της δεισιδαιμονίας του λαού, μιά επινόηση του Σατανά για να καταστρέψει τις ψυχές όλων εκείνων που πίστευαν τους ψεύτικους ισχυρισμούς του. Με τις θέσεις αυτές αποδεικνύονταν επίσης ότι το ευαγγέλιο του Χριστού αποτελεί τον πολυτιμότερο θησαυρό της εκκλησίας και ότι η θεϊκή χάρη, όπως αποκαλύπτεται μέσα σ' αυτό, χορηγείται δωρεάν σε όλους όσους την εκζητούν με μετάνοια και με πίστη.

Οι θέσεις του Λουθήρου προκάλεσαν ζωνρή συζήτηση. Κανείς όμως δεν τόλμησε να ανταποκριθεί στην πρόκληση να τις αντικρούσει. Οι προτάσεις του έκαναν το γύρο της Γερμανίας και σε μερικές εβδομάδες αντηχούσαν σ' ολόκληρο το χριστιανικό κόσμο. Πολλοί

αφοσιωμένοι Ρωμαιοκαθολικοί οι οποίοι θλίβονταν για την τρομερή παρανομία που κυριαρχούσε στην εκκλησία αλλά δεν ήξεραν με τι τρόπο να την αναχαιτίσουν, με μεγάλη χαρά διάβαζαν τις προτάσεις, αναγνωρίζοντας τη φωνή του Θεού να μιλάει μέσα απ' αυτές. Αισθάνονταν ότι η θεική χάρη είχε επέμβει για να θέσει τέρμα στο ολοένα και περισσότερο φουσκωμένο κύμα της εκκλησιαστικής διαφθοράς που προέρχονταν από την καθέδρα της Ρώμης. Πρίγκηπες και δικαστές έτρεφαν την κρυφή χαρά όχι φρένα θα έμπαιναν κάποτε στην πορεία της αλαζονικής δύναμης που στερούσε από όλους το δικαίωμα να εφεσιβάλουν τις αποφάσεις της.

Αντίθετα, τα θρησκόληπτα και προς την αμαρτία ρέποντα πλήθη τρομοκρατήθηκαν βλέποντας να σαρώνεται το σύστημα των σοφιστειών που είχε κατασιγάσει τους φόβους τους. Ανόσιοι ιεράρχες, εξοργισμένοι από την αναχαίτιση αυτή του εγκληματικού και κερδοσκοπικού τους έργου, συσπειρώθηκαν για να υποστηρίξουν τα συμφέροντά τους. Ο Μεταρρυθμιστής είχε να αντιμετωπίσει δεινούς ανταγωνιστές. Μερικοί τον κατέκριναν ότι ενεργούσε σπασμωδικά, ορμώμενος από αυθορμητισμό. Άλλοι τον κατηγορούσαν για προπέτεια και δήλωναν ότι δεν καθοδηγείτο από τον Θεό αλλ' ότι δρούσε με κίνητρα την υπερηφάνεια και την προπέτεια. «Ποιός αγνοεί,» απαντούσε εκείνος, «ότι σπάνια παρουσιάζει κανείς κάποια καινούργια ιδέα χωρίς να περνάει για περήφανος και χωρίς να κατηγορηθεί ότι προκαλεί διαπληκτισμούς: ... Για ποιό λόγο θανατώθηκε ο Χριστός καθώς και όλοι οι μάρτυρες; Επειδή τους πέρασαν για υπεροπτικούς επικριτές της σύγχρονης σοφίας και επειδή προήγαγαν νεωτεριστικές ιδέες χωρίς προηγουμένως να ζητήσουν ταπεινά τη συμβουλή των αντιπροσώπων της παλιάς γνώμης.»

Σε μιά άλλη περίπτωση δήλωσε: «Οτιδήποτε πάω να κάνω θα γίνει όχι με την ανθρώπινη σύνεση, αλλά με τη συμβουλή του Θεού. Αν το έργο αυτό είναι του Θεού, ποιός μπορεί να το εμποδίσει; και αν δεν είναι, ποιός μπορεί να το προχωρήσει; Όχι το δικό μου θέλημα, ούτε το δικό τους, ούτε το δικό μας; αλλά το δικό Σου θέλημα, Άγιε Επουράνιε Πατέρα.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 3, κεφ. 6.)

Αν και ο Λούθηρος ανέλαβε το έργο του παρακινούμενος από το Πνεύμα του Θεού, δεν του έμελλε όμως να το συνεχίσει απαλλαγμένος από σφοδρές επιθέσεις. Οι κατηγορίες από μέρους των εχθρών του, οι αβάσιμες επικρίσεις των προθέσέων του και οι

άδικες, κακοήθεις επιθέσεις ενάντια στο χαρακτήρα και στα κίνητρά του, σαν ακατάσχετος κατακλυσμός ξέσπασαν επάνω του. Και δεν έμειναν χωρίς αποτέλεσμα. Πίστευε ότι οι αρχηγοί του λαού, τόσο οι εκκλησιαστικοί όσο και οι εκπαιδευτικοί, πρόθυμα θα συνεργάζονταν μαζί του στις μεταρρυθμιστικές του προσπάθειες. Επίσημα πρόσωπα του είχαν απευθύνει λόγια που τον γέμισαν με ελπίδα και χαρά. Ήδη οραματίζονταν τη χαραυγή μιάς καλύτερης μέρας για την εκκλησία. Αλλ' η ενθάρρυνση μεταστράφηκε σε επίκριση και σε αποδοκιμασία. Πολλές εξέχουσες εκκλησιαστικές και πολιτικές προσωπικότητες, αν και δεν αμφέβαλλαν ότι οι θέσεις του ανταποκρίνονταν στην αλήθεια, σύντομα αναγνώρισαν ότι η αποδοχή των αληθειών αυτών θα επέφερε μεγάλες αλλαγές. Προκειμένου να διαφωτισθεί και να μεταρρυθμισθεί ο λαός, θα έπρεπε ουσιαστικά να υπονομευθεί η Ρωμαϊκή εξουσία, να διακοπούν τα χιλιόπλευρα κανάλια που τροφοδοτούσαν τα θησαυροφυλάκια της, και να περιορισθεί η πολυτέλεια και η σπατάλη της παπικής ηγεσίας. Επιπλέον το να διδαχθούν οι άνθρωποι να σκέπτονται και να δρούν σαν υπεύθυνα λογικά όντα ατενίζοντας αποκλειστικά και μόνο στο Χριστό για τη σωτηρία τους, θα κατέληγε στην ανατροπή του ποντιφικού θρόνου και αναπόφευκτα στην εκμηδένιση και του δικού τους κύρους. Για τους λόγους αυτούς απώθησαν τη γνώση τη σταλμένη από το Θεό και παρατάχθηκαν αντιμέτωποι του Χριστού και της αλήθειας Του προβάλλοντας αντίσταση στον άνθρωπο που Εκείνος είχε στείλει για να τους διαφωτίσει.

Τρόμος κατέλαβε το Λούθηρο όταν είδε τον εαυτό του να αντιτάσσεται—μόνος αυτός—πρός τις ισχυρότερες δυνάμεις της γής. Πότε-πότε τον βασάνιζε η αμφιβολία αν πραγματικά ο Θεός τον είχε οδηγήσει να αντιπαραταχθεί κατά του μεγαλείου εξουσίας. «Ποιός ήμουν εγώ,» έγραφε αργότερα, «για να παραταχθώ εναντίον του μεγαλείου του πάπα μπροστά στην παρουσία του οποίου ... τρέμουν οι βασιλείς της γής και του κόσμου όλου· ... Κανείς δεν μπορεί να ξέρει τι ψυχική ωδίνη πέρασα τα πρώτα εκείνα δύο χρόνια και σε ποιά θλίψη μάλιστα και απόγνωση είχα βυθισθεί.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 3, κεφ. 6.) Δέν αφέθηκε όμως να αποκαρδιωθεί τελείως. Όταν η ανθρώπινη συμπαράσταση εξέλιπε, στράφηκε αποκλειστικά στο Θεό και έμαθε να στηρίζεται με ακλόνητη εμπιστοσύνη στον παντοδύναμο βραχίονά Του.

[130]

Σ” ένα φίλο της Μεταρρύθμισης, ο Λούθηρος έγγραφε: «Δεν μπορούμε να κατανοήσουμε στην εντέλεια τις Γραφές ούτε με τη μελέτη ούτε με την ευφυΐα. Επομένως το πρώτο σου μέλημα είναι να αρχίσεις με προσευχή. Ζήτησε από το Θεό να σου κάνει με τη μεγάλη Του ευσπλαχνία εφικτή τη βαθειά συνειδητοποίηση του λόγου Του. Δεν υπάρχει άλλος ερμηνευτής του λόγου του Θεού από τον ίδιο το συγγραφέα αυτού του λόγου όπως και ο ίδιος το είπε: “Πάντες θέλουσιν εΐσθαι διδακτοί του Θεού.” Μη στηρίζεσαι διόλου στις προσπάθειές σου, ή στη νοημοσύνη σου. Έχε μόνο εμπιστοσύνη στο Θεό και στην επιρροή του Πνεύματός Του. Δέξου τη συμβουλή αυτή από ένα που μιλάει από πείρα.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 3, κεφ. 7.) Αυτό είναι ένα μάθημα υψίστης σημασίας για όσους πιστεύουν ότι έχουν κληθεί από το Θεό για να εκθέσουν στους άλλους σύγχρονες συγκλονιστικές αλήθειες. Τέτοιες αλήθειες εξάπτουν την εχθρότητα του Σατανά και των ανθρώπων που αρέσκονται στα μυθεύματα της επινόησής του. Στον αγώνα κατά των δυνάμεων του κακού χρειάζεται κάτι παραπάνω από τη διανοητική ικανότητα και την ανθρώπινη σοφία.

Όταν οι εχθροί του αναφέρονταν στις συνήθειες και στις παραδόσεις, στους ισχυρισμούς και στην εξουσία του πάπα, ο Λούθηρος τους αντιμετώπιζε με τη Γραφή και μόνο με τη Γραφή. Αυτή περιείχε επιχειρήματα που δεν μπορούσαν να ανατρέψουν. Και αυτό ακριβώς προκάλεσε το σάλο από μέρους των σκλάβων του φορμαλισμού και της προκατάληψης που ζητούσαν το αίμα του Λουθήρου όπως άλλοτε οι Ιουδαίοι απαιτούσαν το αίμα του Χριστού. «Είναι αιρετικός,» κραύγαζαν οι ζηλωτές της Ρωμαϊκής εκκλησίας. «Αποτελεί εσχάτη προδοσία για την εκκλησία να επιτρέπει ς” έναν αιρετικό τέτοιας ολκής να ζει έστω και μιά ώρα παραπάνω. Να στηθεί αμέσως το ικρίωμα γι” αυτόν!» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 3 κεφ. 9.) Αλλά ο Λούθηρος δεν έπεσε θύμα της οργής τους.

Ο Θεός τον προόριζε για ένα ιδιαίτερο έργο και άγγελοι είχαν σταλεί από τον ουρανό για να τον προστατεύσουν. Πολλοί όμως απ” αυτούς που είχαν δεχθεί το πολύτιμο φώς από το Λούθηρο έγιναν αντικείμενα της έχθρας του Σατανά και χάρη της αλήθειας αντιμετώπισαν με τόλμη τα βασανιστήρια και το θάνατο.

Σ” ολόκληρη τη Γερμανία στοχαστικοί άνθρωποι έστρεψαν την προσοχή τους γύρω από τις Λουθηριανές διδαχές. Τόσο τα κηρύγματα όσο και τα συγγράμματα του Λουθήρου ενεργούσαν σαν

ακτίνες φωτός για να αφυπνίσουν και να διαφωτίσουν χιλιάδες ανθρώπων. Μια ζώσα πίστη αντικαθιστούσε την άψυχη τυπολατρεία που κυριαρχούσε τόσον καιρό στην εκκλησία και καθημερινά η λαϊκή εμπιστοσύνη στις δεισιδαιμονίες του παπισμού έχανε έδαφος. Οι φραγμοί της προκατάληψης σωριάζονταν. Ο λόγος του Θεού, με βάση τον οποίο ο Λούθηρος αντιπαρέβαλλε κάθε δόγμα και κάθε ισχυρισμό, εισχωρούσε σα δίστομο μαχαίρι μέσα στις καρδιές των ανθρώπων. Παντού γίνονταν αισθητή μιά ζωηρή επιθυμία για πνευματική πρόοδο. Και από παντού παρουσιάζονταν τέτοια πείνα και δίψα για τη δικαιοσύνη, που ο κόσμος δεν είχε δει για ολόκληρους αιώνες. Τα μάτια του κόσμου, τόσον καιρό στραμμένα στις ανθρώπινες ιεροτελεστίες και στους γήινους μεσάζοντες, στρέφονταν τώρα με πίστη και μετάνοια στο Χριστό και Αυτόν εσταυρωμένο.

Το γενικό αυτό ενδιαφέρον προξένησε σοβαρότερους ακόμη φόβους στις παπικές αρχές. Ο Λούθηρος κλητεύθηκε να παρουσιασθεί στη Ρώμη για να απολογηθεί, κατηγορούμενος ως αιρετικός. Η διαταγή αυτή τρομοκράτησε τους φίλους του. Ήξεραν πολύ καλά τον κίνδυνο που τον απειλούσε στη διεφθαρμένη εκείνη πόλη τη μεθυσμένη ήδη από το αίμα των μαρτύρων του Ιησού. Διαμαρτυρήθηκαν για το ταξίδι αυτό στη Ρώμη και πρότειναν η δίκη να γίνει στη Γερμανία.

Τελικά η πρότασή τους έγινε δεκτή και διορίσθηκε ο παπικός αντιπρόσωπος για την ακρόαση της υπόθεσης. Σύμφωνα με τις ποντιφικές συστάσεις προς τον αξιωματούχο αυτόν, ο Λούθηρος είχε ήδη κηρυχθεί αιρετικός. Επομένως ο καθολικός απεσταλμένος εντέλλονταν να τον «διώξει ποινικώς και να τον θέσει υπό περιορισμό άνευ ουδεμιάς αναβολής.» Αν εκείνος εξακολουθούσε να παραμένει αμετάπειστος και ο επιτετραμμένος αποτύχαινε να τον συλλάβει, τότε ήταν εξουσιοδοτημένος να «τον κηρύξει εκτός νόμου σε οποιοδήποτε μέρος επί του Γερμανικού εδάφους και να εκτοπίσει, να αφορίσει και να αναθεματίσει όλους όσους είχαν προσκολληθεί σ' αυτόν.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 4, κεφ. 2.) Επιπλέον προκειμένου να ξεριζωθεί ολοκληρωτικά η επάρατη αίρεση, ο πάπας διέτασσε τον αναθεματισμό κάθε ατόμου οποιαδήποτε πολιτική ή εκκλησιαστική θέση κατείχε—με την εξαίρεση του αυτοκράτορα—αν αρνούνταν να συλλάβει το Λούθηρο και τους οπαδούς του και να τους παραδώσει για εκδίχηση στη Ρώμη

[132]

Εδώ φαίνεται το πραγματικό πνεύμα του παπισμού. Ολόκληρο το έγγραφο δεν παρουσιάζει ούτε ίχνος χριστιανικού πνεύματος ή στοιχειώδους δικαιοσύνης. Ο Λούθηρος βρίσκονταν σε μακρινή απόσταση από τη Ρώμη. Δεν είχε την ευκαιρία να δώσει εξηγήσεις ούτε να απολογηθεί για τη στάση του. Μολαταύτα, πρίν ακόμη εξετασθεί η υπόθεσή του, είχε χωρίς διατυπώσεις κηρυχθεί αιρετικός και, σε μιά μέρα μέσα, είχε παραινεθεί, κατηγορηθεί, κριθεί και καταδικασθεί. Και όλα αυτά από τον αυτοτιτλοφορούμενο άγιο πατέρα, τον ανώτατο και αλάθητο εκκλησιαστικό και πολιτικό αρχηγό!

Την εποχή αυτή, τότε ακριβώς που ο Λούθηρος είχε ανάγκη από τη συμπαράσταση και τη νουθεσία ενός αφοσιωμένου φίλου, κατά θεϊκή πρόνοια ο Μελάχθων παρουσιάσθηκε στη Βυττεμβέργη. Νεαρός στην ηλικία, μετριόφρων και με λεπτούς τρόπους, ο Μελάχθων με την ευθυκρισία του, με την πλατειά του μόρφωση και τη γοητευτική του ρητορία, σε συνδυασμό με την αγνότητα και ευθύτητα του χαρακτήρα του, είχε αποκτήσει το θαυμασμό και την εκτίμηση όλου του κόσμου. Η αίγλη των ταλάντων του συμβάδιζε με την αβρότητα του χαρακτήρα του. Δεν άργησε να μεταβληθεί σε ένθερμο οπαδό του ευαγγελίου, και σε αφοσιωμένο και σημαντικότατο υποστηρικτή του Λουθήρου. Η ηπιότητα, η επιφυλακτικότητα και η ακριβολογία του έρχονταν σαν αντιστάθμισμα με την τόλμη και τη δυναμικότητα του Λουθήρου. Η συνεργασία τους πρόσθετε καινούργια δύναμη στη Μεταρρύθμιση και έγινε πηγή σημαντικής εμφύχωσης για το Λούθηρο.

Η πόλη της Αουξβούργης είχε οριστεί ο τόπος για τη δίκη και ο Λούθηρος ξεκίνησε πεζός για το ταξίδι. Σοβαροί φόβοι εκφράζονταν για την ασφάλειά του. Απειλές διαδίδονταν ανεπιφύλακτα ότι θα τον συλλάβαιναν και θα τον δολοφονούσαν στο δρόμο και οι φίλοι του τον παρακαλούσαν να μη ριψοκινδυνέψει. Μάλιστα τον εκλιπαρούσαν να εγκαταλείψει προσωρινά τη Βυττεμβέργη και να ζητήσει άσυλο κοντά σ' εκείνους που πρόθυμα θα του πρόσφεραν την προσχαρία τους. Αλλ' εκείνος δεν ήταν διατεθειμένος να εγκαταλείψει τη θέση στην οποία τον είχε βάλει ο Θεός. Θα υποστήριζε πειθήνια την αλήθεια παρά την καταιγίδα που ξεσπούσε επάνω του. «Είμαι σαν τον Ιερεμία,» έλεγε, «άνθρωπος συγκρούσεων και προστριβών. Αλλά όσο αυξάνουν οι απειλές τους, τόσο μεγαλώνει και η χαρά μου ... Ήδη καταρράκωσαν την τιμή και την υπόληψή μου.

Δέν απομένει παρά ένα μονάχα: το δύσμοιρο κορμί μου. Την ψυχή μου όμως δεν μπορούν να μου την πάρουν. Όποιος θέλει να κηρύξει το λόγο του Θεού στον κόσμο, πρέπει να περιμένει το θάνατο οποιαδήποτε στιγμή.» Αυτό ήταν το λεκτικό του. (Βλέπε στο ίδιο μέρος, Τόμ. 4 κεφ. 4.)

Η είδηση της άφιξης του Λουθήρου στην Αουξβούργη προξένησε μεγάλη χαρά στον απεσταλμένο του πάπα. Ο ταραχοποιός αιρεσιάρχης, που είχε ελκύσει την προσοχή ολόκληρου του κόσμου, φέρονταν χώρα πιά στη διάθεση της Ρώμης και ο παπικός εκπρόσωπος δεν είχε σκοπό να τον αφήσει να του ξεφύγει. Επειδή ο Μεχαρρυθμιστής δεν ήταν εφοδιασμένος με πιστοποιητικό ελεύθερης κυκλοφορίας, οι φίλοι του της Αουξβούργης τον παρότρυναν να μη εμφανισθεί στον παπικό επιτετραμμένο χωρίς αυτό και οι ίδιοι ανέλαβαν να του το προμηθεύσουν εισηγούμενοι στον αυτοκράτορα. Ο παπικός εκπρόσωπος λογάριάζε να εξαναγκάσει το Λούθηρο να ανακαλέσει τις πεποιθήσεις του· ή, αν δεν το κατόρθωνε αυτό, σκοπό είχε τότε να τον οδηγήσει στη Ρώμη όπου θα συμερίζονταν την τύχη του Χούς και του Ιερώνυμου. Γι' αυτό, με τη μεσολάβηση των πρακτόρων του, προσπάθησε να πείσει το Λούθηρο να παρουσιασθεί χωρίς το πιστοποιητικό, εμπιστευόμενος τη ζωή του στη δική του μεγαλοψυχία. Ο Μεχαρρυθμιστής απέρριψε την πρόταση αυτή και δεν παρουσιάσθηκε τελικά μπροστά στον πρέσβη της Ρώμης παρά μόνο όταν του προμήθευσαν το έγγραφο που τον έθετε υπό την προστασία του αυτοκράτορα.

[134] Σαν καλοί διπλωμάτες, οι παπιστές προσπάθησαν να κερδίσουν το Λούθηρο με φαινομενική καλοκαγαθία. Στίς συνεντεύξεις που είχαν μαζί του, ο παπικός αντιπρόσωπος υποκρίθηκε μεγάλη φιλικότητα. Παράλληλα όμως αξίωσε την απόλυτη υποταγή του Λουθήρου στην εξουσία της εκκλησίας και την παραίτησή του από όλα γενικά τα ζητήματα χωρίς καμιά περαιτέρω εξέταση η συζήτηση. Δεν είχε καλά υπολογίσει το χαρακτήρα του ανθρώπου με τον οποίο είχε να κάνει. Απαντώντας του ο Λούθηρος, εξέφρασε το σεβασμό του για την εκκλησία, την αγάπη του για την αλήθεια και την προθυμία του να απολογηθεί για κάθε τυχόν αντίρρηση των όσων δίδαξε, υποβάλλοντας τις διδασκαλίες του στην κρίση ορισμένων γνωστών Πανεπιστημίων. Διαμαρτυρήθηκε όμως ταυτόχρονα για την απαίτηση του καρδινάλιου να ανακαλέσει τα όσα πρέσβευε χωρίς προηγουμένως να του αποδειχθεί η πλάνη του.

Η μόνη απάντηση του καρδινάλιου ήταν: «Αποκήρυξε, αποκήρυξε!» Ο Μεταρρυθμιστής υπέδειξε ότι η ιδεολογία του υποστηρίζονταν από τις Γραφές και δήλωσε με σταθερότητα ότι δεν μπορούσε να αποκηρύξει την αλήθεια. Μη μπορώντας να αποκριθεί στα επιχειρήματα του Λουθήρου, ο καρδινάλιος τον κατέκλυσε με ένα χείμαρρο από επιπλήξεις, σαρκασμούς και κολακείες, ανάμικτες με περικοπές από τις ιερές παραδόσεις και με ρητά των εκκλησιαστικών πατέρων χωρίς να δίνει ευκαιρία να μιλήσει ο Μεταρρυθμιστής. Βλέποντας ότι μια τέτοια συζήτηση δεν θα κατέληγε πουθενά, ο Λούθηρος τελικά κατόρθωσε να αποσπάσει, όχι χωρίς δυσκολία, την άδεια να υποβάλει γραπτή την απάντησή του.

«Μ' αυτόν τον τρόπο,» έλεγε γράφοντας ζ' ένα φίλο του, «οι καταδυναστευόμενοι κερδίζουν δύο πράγματα: πρώτα, τα γραπτά μπορούν να υποβληθούν στην κρίση τρίτων προσώπων, και δεύτερο έχει έτσι κανείς μεγαλύτερη πιθανότητα να αφυπνίσει τους φόβους αν όχι τη συνείδηση, ενός υπεροπτικού και φλύαρου δεσπότη που θα μπορούσε διαφορετικά να τον ανατρέψει με την αγέρωχη ρητορική του.» (Μαρτψν, «Τηε Λιφε & Τιμες οφ Λυτηερ,» σελ. 271-272.)

Στην επόμενη συνέντευξη ο Λούθηρος παρουσίασε μιά σαφή, περιεκτική και δυναμική έκθεση των απόψεών του, στηριζόμενος καθολοκληρία πάνω σε διάφορες περικοπές της Αγίας Γραφής. Το έγγραφο αυτό, αφού το διάβασε μεγαλόφωνα, το παρέδωσε μετά στον καρδινάλιο ο οποίος περιφρονητικά τόβαλε στην άκρη παρατηρώντας ότι δεν ήταν παρά ένας σωρός από φλυαρολογήματα και ξεκάρφωτες περικοπές. Τότε πιά με έξαψη ο Λούθηρος αντιμετώπισε τον αγέρωχο ιεράρχη ακριβώς πάνω στο δικό του έδαφος, δηλαδή των παραδόσεων και των εκκλησιαστικών δογμάτων, ανατρέποντας από θεμέλια τους ισχυρισμούς του.

Όταν εκείνος αντιλήφθηκε ότι η λογική του Λουθήρου ήταν ακαταμάχητη, χάνοντας εντελώς την ψυχραιμία του, ξέσπασε φωνάζοντας με οργή: «Ανακάλεσε! Διαφορετικά θα σε στείλω στη Ρώμη για να παρουσιασθείς μπροστά σε δικαστές αρμόδιους για την εκδίκαση της υπόθεσής σου. Θα αναθεματίσω και σένα και τους συνενόχους σου και όλους τους τωρινούς ή μελλοντικούς θιασώτες σου και θα τους πετάξω έξω από την εκκλησία.» Και κατέληξε με έξαψη και στόμφο: «Ή θα ανακαλέσεις, ή να μη ξαναπαρουσιασθείς εδώ.» (Δ' Αυβιγνε, "Εκδοση Λονδίνου, Τόμ. 4 Κεφ. 8.)

[135]

Στο σημείο αυτό, ο Μεταρρυθμιστής αποσύρθηκε μαζί με τους φίλους του, δείχνοντας με τη στάση του αυτή ότι καμιά υποχώρηση δεν έπρεπε να αναμένεται απ' αυτόν. Αυτό δεν το περίμενε ο καρδινάλιος. Κολακεύονταν με την ιδέα ότι με τη βία θα γονάτιζε το Λούθηρο. Τώρα, αφημένος μόνος του με τους υποστηρικτές του, έστρεφε το βλέμμα από τον ένα στον άλλο καταλυπημένος για την απρόσμενη αποτυχία των σχεδίων του.

Στην περίπτωση αυτή οι προσπάθειες του Λουθήρου δεν έμειναν άκαρπες. Τα παρόντα μέλη του μεγάλου συνεδρίου είχαν όλη την ευκαιρία να συγκρίνουν τους δύο άνδρες και να κρίνουν καθέναν για τον εαυτό του τι πνεύμα εκδήλωναν οι δυό τους και σε ποιο βαθμό ανταποκρίνονταν η ολκή και η φιλαλήθεια στην περίπτωση του καθενός. Τι χτυπητή διαφορά! Απλός, ταπεινός, σταθερός ο Μεταρρυθμιστής εμφανίστηκε στηριζόμενος στη δύναμη του Θεού, έχοντας την αλήθεια με το μέρος του. Κενόδοξος, υπερόπτης, αγέρωχος και παράλογος, ο παπικός απεσταλμένος, παρουσιάστηκε χωρίς την παραμικρή βιβλική υποστήριξη φωνάζοντας μόνο με στόμφο: «Ανακάλεσε ειδέ μή θα πας στη Ρώμη να τιμωρηθείς.»

Αψηφώντας το γεγονός ότι ο Λούθηρος ήταν εφοδιασμένος με πιστοποιητικό ασυλίας, οι εχθροί του σκευωρούσαν τη σύλληψη και τη φυλάκισή του. Αλλά οι φίλοι του, βλέποντας το ανώφελο της παραμονής του, τον παρότρυναν να επιστρέψει χωρίς χρονοτριβή στη Βυττεμβέργη. Θα παίρνονταν μεγάλες προφυλάξεις για να κρατηθούν μυστικές οι κινήσεις του. Έτσι χαράματα ακόμη, ανεβασμένος στο άλογο και συνοδευμένος από ένα μόνο οδηγό που του προμήθευσε ο ειρηνοδίκης, ο Λούθηρος εγκατέλειπε την Αουξβούργη. Μ' ένα σωρό κακά προαισθήματα διέσχισε κρυφά τους σκοτεινούς, νεκρωμένους δρόμους της πόλης. Άσπονδοι και άγρυπνοι εχθροί караδοκούσαν να τον εξοντώσουν. Θα διέφευγε τάχα τις παγίδες που του είχαν στήσει. Δύσκολες στιγμές περνούσε μέσα στην αγωνία και στην ένθερμη προσευχή. Έφθασαν έτσι μπροστά σε μιά μικρή πύλη στα τείχη της πόλης. Η πύλη ανοίχθηκε μπροστά τους και με τον οδηγό τη διάβηκαν ανενόχλητα. Όταν βρέθηκαν ασφαλείς έξω από την πόλη, οι δυό φυγάδες επετάχυναν την πορεία τους και πρίν προλάβει ο καρδινάλιος να πληροφορηθεί τη φυγή του Λουθήρου αυτός βρίσκονταν ήδη μακριά από τους διώκτες του. Ο Σατανάς και τα όργανά του είχαν ηττηθεί. Ο άνθρωπος που θεω-

[136]

ρούσαν σίγουρα στη διάθεσή τους, τους ξέφυγε, σαν το πουλί που ξεφεύγει την παγίδα του κυνηγού.

Κατάπληξη και εξοργισμός κατέλαβαν τον καρδινάλιο μόλις έμαθε τα νέα της απόδρασης του Λουθήρου. Περίμενε να του απονεμηθούν μεγάλες τιμές για την εξυπνάδα και την ακαμψία που έδειξε στην περίπτωση του εκκλησιαστικού αυτού ταραχοποιού. Αλλά οι ελπίδες του διαψεύθηκαν. Άφησε να ξεσπάσει η οργή του μέσα σε μιά επιστολή που έγραψε στο Φρειδερίκο, τον εκλέκτορα της Σαξωνίας, όπου με πικρόχολα λόγια κατηγορούσε το Μεταρρυθμιστή και απαιτούσε από το Φρειδερίκο να τον στείλει στη Ρώμη ή να τον εκτοπίσει από τα Σαξωνικά εδάφη.

Αμυνόμενος ο Λούθηρος απαίτησε όπως ο καρδινάλιος ή ο πάπας του αποδείξουν την πλάνη του μέσα από την Αγία Γραφή και έδινε επίσημα το λόγο του ότι θα αναιρούσε τις διδαχές του μόλις του αποδείχνονταν ότι αυτές έρχονταν σε αντίφαση με το λόγο του Θεού. Επί πλέον εξέφραζε την ευγνωμοσύνη του στό Θεό ότι τον έκρινε άξιο να υποφέρει για ένα τέτοιο ιερό σκοπό.

Την εποχή εκείνη, ο εκλέκτορας ελάχιστη είχε ακόμη γνώση για τα μεταρρυθμιστικά δόγματα. Αλλά η ειλικρίνεια, η δυναμικότητα και η σαφήνεια των λόγων του Λουθήρου του έκαναν βαθειά εντύπωση. Και μέχρι να αποδειχθεί ότι ο Μεταρρυθμιστής βρίσκονταν στην πλάνη, ο Φρειδερίκος αποφάσισε να τον θέσει κάτω από την προστασία του. Απαντώντας στο αίτημα του καρδινάλιου, έγραφε: «Θα έπρεπε να μένετε ικανοποιημένος αφού ο Δόκτορας Μαρτίνος παρουσιάσθηκε μπροστά σας στην Αουξβούργη. Δεν περιμέναμε ότι θα προσπαθούσατε να τον εξαναγκάσετε να ανακαλέσει τις διδαχές του χωρίς να τον πείσετε προηγουμένως για την πλάνη του. Κανείς από τους διανοουμένους των πριγκηπάτων μου με έχει πληροφορήσει ότι τα δόγματα του Μαρτίνου είναι ασεβή, αντιχριστιανικά, ή αιρετικά.» Επιπλέον, ο πρίγκηπας αρνήθηκε να στείλει το Λούθηρο στη Ρώμη ή να τον εκτοπίσει από τα εδάφη του.» (Δ΄ Αυβιγνε, Τόμ. 4, κεφ. 10.)

Ο εκλέκτορας έβλεπε ότι η γενική έκλυση των κοινωνικών ηθών απαιτούσε ένα μεγάλο μεταρρυθμιστικό έργο. Αντιλαμβάνονταν ότι όλα τα πολυδάπανα και πολύπλοκα συστήματα για την αναχαίτιση και την τιμωρία της εγκληματικότητας δεν θα χρειάζονταν αν οι άνθρωποι αναγνώριζαν και εκτελούσαν τα καθήκοντά τους προς το Θεό και προς τις υποδείξεις μιάς διαφωτισμένης συνείδησης.

Πίστευε ότι το έργο του Λουθήρου απέβλεπε στην πραγματοποίηση του σκοπού αυτού και κατά βάθος έχαιρε που μια καλύτερη επιρροή άρχισε να εκδηλώνεται μέσα στην εκκλησία.

Έβλεπε ακόμη ότι στην καθηγητική του έδρα του Πανεπιστημίου ο Λούθηρος σημείωνε εξαιρετική επιτυχία. Μόνο ένας χρόνος είχε περάσει απ' ότου ο Μεταρρυθμιστής είχε αναρτήσει τις θέσεις του στην εκκλησία του φρουρίου και ο αριθμός των προσκυνητών που επισκέπτονταν την εκκλησία την ημέρα των Αγίων Πάντων ελαττώθηκε αισθητά. Η Ρώμη έχανε όχι μόνο σε προσκυνητές, μα και σε προσφορές. Τη θέση τους όμως πήρε μια καινούργια κατηγορία πιστών που συνέρρεαν στη Βυττεμβέργη όχι σαν προσκυνητές των ιερών λειψάνων της, αλλά σαν φοιτητές των μορφωτικών χώρων της. Τα γραπτά του Λουθήρου είχαν κινήσει παντού ένα καινούργιο ενδιαφέρον για τις Άγιες Γραφές και οι φοιτητές συνωστίζονταν στο Πανεπιστήμιο, προερχόμενοι όχι μόνο απ' όλα τα μέρη της Γερμανίας, αλλά και από ξένες επίσης χώρες. Μόλις αντίκρυζαν για πρώτη φορά τη Βυττεμβέργη, πολλοί από τους νεαρούς αυτούς «ύψωναν τα χέρια προς τον ουρανό δοξάζοντας το Θεό ότι, όπως άλλοτε από τη Σιών, έτσι και τώρα από την πόλη αυτή έκανε το φώς της αλήθειας να λάμπει και να σκορπισθεί ως τις πιο απομακρυσμένες χώρες.» (Βλέπε στο ίδιο μέρος, Τόμ. 4, κεφ. 10.)

[138] Την εποχή αυτή ο Λούθηρος είχε μόνο κατά μέρος ανακύψει από τις πλάνες της παπικής θρησκείας. Αλλά η σύγκριση των θεϊκών χρησμών με τα παπικά θεσπίσματα και διατάγματα τον κατέπλησσε. «Διαβάζω τα ποντιρικά διατάγματα,» έγραφε στο Σπαλατίνο, «και δεν μπορώ να καταλάβω αν ο πάπας είναι ο ίδιος ο αντίχριστος η ο απόστολός του· σε τέτοιο σημείο παραποιείται και σταυρώνεται μέσα ς' αυτά ο Χριστός.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 5, κεφ. 1.) Και όμως την εποχή αυτή ο Λούθηρος ήταν ακόμη οπαδός της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και ούτε του είχε περάσει η ιδέα ότι θα μπορούσε ποτέ να χωρισθεί απ' αυτήν.

Η διδαχή και τα συγγράματα του Μεταρρυθμιστή επεκτείνονταν ς' όλα τα χριστιανικά κράτη. Το μεταρρυθμιστικό έργο έφθασε στην Ελβετία και στην Ολλανδία. Αντίγραφα των συγγραμμάτων του εισέδυσαν στη Γαλλία και στην Ισπανία. Στην Αγγλία οι διδασχές του γίνονταν αποδεκτές σαν λόγιοι ζωής. Η αλήθεια προχώρησε επίσης στο Βέλγιο και στην Ιταλία. Χιλιάδες ανθρώπων αφυπνίζον-

ταν από το θανατηφόρο λήθαργο τους και γεύονταν τη χαρά και την ελπίδα της αναγεννημένης ζωής.

Οι επιθέσεις του Λουθήρου εξόργιζαν τη Ρώμη όσο πήγαινε και περισσότερο. Μερικοί από τους πιο φανατικούς ανταγωνιστές του, ακόμη και καθηγητές των Καθολικών Πανεπιστημίων, δήλωναν ότι αυτός που θα δολοφονούσε τον αντάρτη καλόγερο θα έμενε αναμάρτητος από το κρίμα. Μια μέρα ένας ξένος, με το όπλο κρυμμένο κάτω από το μανδύα του, πλησίασε το Μεταρρυθμιστή και τον ρώτησε γιατί πήγαινε ολομόναχος. «Είμαι στα χέρια του Θεού,» απάντησε εκείνος. «Αυτός είναι η δύναμη και η ασπίδα μου. Τι μπορούν να μου κάνουν οι άνθρωποι;» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 6, κεφ. 2.) Στο άκουσμα των λόγων αυτών, ο ξένος χλώμιασε και έσπευσε να απομακρυνθεί σαν να είχε έρθει αντιμέτωπος με τους αγγέλους του ουρανού.

Η Ρώμη ήταν αποφασισμένη να εξοντώσει το Λούθηρο. Ο Θεός όμως τον υπερασπίζονταν. Τα διδάγματά του ακούγονταν παντού— «στις καλύβες και τα μοναστήρια ... στους πύργους των αριστοκρατών, στα πανεπιστήμια και στα βασιλικά παλάτια.» Άνθρωποι ευγενείς παρουσιάζονταν σε κάθε μέρος πρόθυμοι να του παράσχουν την υποστήριξή τους. (Βλέπε στο ίδιο μέρος, Τόμ. 6, κεφ. 2.)

Την ίδια περίπου εποχή, μελετώντας τα έργα του Χούς, ο Λούθηρος ανεκάλυπτε ότι τη μεγάλη αλήθεια της «δια πίστεως δικαιοσύνης» που ο ίδιος υποστήριζε και δίδασκε, την είχε επίσης υπερασπισθεί και ο Μεταρρυθμιστής της Βοημίας. «Όλοι μας, ο Παύλος, ο Αυγουστίνος και εγώ υπήρξαμε Χουσιίτες δίχως να το ξέρομε,» έλεγε ο Λούθηρος, και πρόσθετε: «Ο Θεός ασφαλώς θα ζητήσει λόγο από τον κόσμο γιατί την αλήθεια που του παρουσίασε εδώ και έναν αιώνα, εκείνος την έκαψε.» (Ωψλιε, Τόμ. 6, κεφ. 1.)

Σε μιά έκκλησή του προς τον αυτοκράτορα και τους ευγενείς της Γερμανίας σχετικά με την αναμόρφωση της Χριστιανωσύνης, ο Λούθηρος έγραφε για τον πάπα: «Είναι τρομερό να βλέπει κανείς τον αυτοτιτλοφορούμενο αντιπρόσωπο του Χριστού να επιδεικνύει τέτοια μεγαλοπρέπεια που κανένας αυτοκράτορας δεν μπορεί να μιμηθεί. Μοιάζει αυτός με τον πάμπτωχο Ιησού ή με τον ταπεινό τον Πέτρο· Μας λένε ότι είναι ο κυρίαρχος του κόσμου! Ο Χριστός όμως, που αντιπρόσωπός του ο πάπας καυχάται ότι είναι, δήλωσε: «Η βασιλεία η Εμή δεν είναι εκ του κόσμου τούτου.» Είναι δυνατόν

ποτέ η επικράτεια του αντιπροσώπου να υπερβαίνει την επικράτεια του Κυρίου του.» (Δ΄ Αυβιγνε, Τόμ. 6, κεφ. 3.)

Σχετικά με τα Πανεπιστήμια έγραφε: «Φοβούμαι πολύ ότι τα Πανεπιστήμια θα καταντήσουν πύλες του άδη αν δεν επιδοθούν στα σοβαρά με την ερμηνεία των Αγίων Γραφών και την εγχάραξη τους πάνω στις νεανικές καρδιές. Δεν θα συμβούλευα κανένα να στείλει το παιδί του εκεί όπου δεν κυριαρχούν οι Ιερές Γραφές. Κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα όπου οι άνθρωποι δεν ασχολούνται ακατάπαυστα με το λόγο του Θεού καταλήγει στη διαφθορά.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 6, κεφ. 3.)

Σύντομα η έκκληση αυτή μεταδόθηκε από τη μιά άκρη της Γερμανίας στην άλλη, βρίσκοντας μεγάλη απήχηση στις καρδιές των ανθρώπων. Ολόκληρο το έθνος συγκινήθηκε και άπειρα πλήθη ξεσηκώνονταν για να παραταχθούν γύρω από τη σημαία της Μεταρρύθμισης. Φλεγόμενοι από το διακαή πόθο της εκδίκησης, οι αντίπαλοι του Λουθήρου παρακινούσαν τον πάπα να λάβει αποφασιστικά μέτρα εναντίον του. «Ένα νομοθετικό διάταγμα καταδίκασε πάραυτα όλες του τις διδασκαλίες. Και αν σε διάστημα εξήντα ημερών ο Μεταρρυθμιστής και οι οπαδοί του δεν θα αποκήρυσσαν τα φρονήματά τους, θα αναθεματίζονταν όλοι τους.

[140] Κρίσιμες στιγμές διέρχονταν τώρα η Μεταρρύθμιση. Για ολόκληρους αιώνες οι αναθεματισμοί της Ρώμης είχαν κατακεραυνώσει παντοδύναμους μονάρχες και είχαν βυθίσει πανίσχυρες αυτοκρατορίες στο δέος και στην ερήμωση. Όσοι είχαν κεραυνωθεί με αυτούς βλέπονταν απ΄ όλο τον κόσμο με φόβο και με τρόμο. Αποκλεισμένοι από κάθε επαφή με τους συνανθρώπους τους, κρίνονταν εκτός νόμου και καταδιώκονταν μέχρι εξολοθρευμού. Ο Λούθηρος δεν αγνοούσε την ορμή της θύελλας που ήταν έτοιμη να ξεσπάσει επάνω του. Έμενε όμως ακλόνητος, πιστεύοντας ότι ο Χριστός θα του συμπαραστέκονταν σαν στήριγμα και ασπίδα. Με την πίστη και το θάρρος ενός μάρτυρα, έγραφε: «Δεν ξέρω τι πρόκειται να συμβεί, ούτε και ενδιαφέρομαι να μάθω ... Όπου και άν ξεσπάσει το κτύπημα δεν το φοβούμαι. Ούτε ένα φύλλο δεν πέφτει χωρίς το θέλημα του Πατέρα μας. Πόσο περισσότερο Αυτός ενδιαφέρεται για μάς! Δεν είναι παρά μηδαμινό πράγμα να πεθάνει κανείς για το Λόγο, αφού αυτός ο Λόγος που έγινε σάρκα πέθανε πρώτος. Αν πεθάνομε μ΄ Αυτόν, πάλι θα ζήσομε μ΄ Αυτόν. Και περνώντας αυτά που Εκείνος πέρασε πρίν από μάς, θα πάμε και εμείς εκεί όπου

Εκείνος είναι και θα είμαστε μαζί Του για πάντα.» (Βλέπε στο ίδιο μέρος, έκδοση Λονδίνου, Ωαλτηερ, 1840, Τόμ. 6, κεφ. 9.)

Όταν του ήρθε η παπική βούλα, είπε: «Την περιφρονώ και την αντικρούω για βέβηλη και αβάσιμη ... Ο ίδιος ο Χριστός καταδικάζεται ς” αυτή ... Μου προξενεί χαρά να υποφέρω τέτοιου είδους δεινά για τον ευγενέστερο απ” όλους σκοπό. Ήδη αισθάνομαι μεγαλύτερη ελευθερία στην καρδιά μου· επειδή τώρα τουλάχιστο ξέρω ότι ο πάπας είναι ο αντίχριστος και ο θρόνος του είναι ο θρόνος του Σατανά.» (Δ” Αυβιγνε, Τόμ. 6, κεφ. 9.)

Μολαταύτα, η παπική διαταγή δεν έμεινε ατελεσφόρητη. Η φυλάκιση, τα βασανιστήρια και η μάχαιρα αποτελούσαν τα μέσα που μετέρχονταν η εκκλησία για να επιβάλει την υποταγή. Οι ολιγόπιστοι και οι θρησκόληπτοι έτρεμαν στο άκουσμα του παπικού αναθέματος. Αν και γενικά τα αισθήματα συμπαθείας έκλειναν με το μέρος του Λουθήρου, πολλοί θεωρούσαν τη ζωή πολύ αγαπητή για να τη θυσιάσουν στο βωμό της Μεταρρύθμισης. Όλα έδειχναν ότι το έργο του Μεταρρυθμιστή πλησίαζε στο τέλος του.

Ο Λούθηρος όμως εξακολουθούσε να παραμένει ατρόμητος. Η Ρώμη είχε εκσφενδονίσει τα αναθέματά της εναντίον του και ο κόσμος τώρα παρακολουθούσε δίχως να αμφιβάλλει ότι ή θα πήγαινε χαμένος, ή θα εξαναγκάζονταν να υποχωρήσει. Αλλ” εκείνος με συντριπτική δύναμη, έστρεψε την καταδικαστική απόφαση της Ρώμης πίσω ς” αυτή την ίδια και ανήγγειλε δημόσια ότι πήρε την απόφαση να την εγκαταλείπει για πάντα. Παρουσία ενός μεγάλου πλήθους από φοιτητές διδάκτορες και πολίτες προερχομένους από κάθε κοινωνική τάξη, ο Λούθηρος έκαψε την παπική βούλα, μαζί με τα διατάγματά της των κανόνων, συλλογές παπικών δεκρεταλίων, και ορισμένα συγγράμματα που υποστήριζαν τα παπικά δικαιώματα. «Οι εχθροί μου,» έλεγε, «κατόρθωσαν με το να κάψουν τα βιβλία μου να βλάψουν το έργο της αλήθειας στη σκέψη του απλοϊκού λαού καταστρέφοντας την ψυχή τους. Γι” αυτόν το λόγο παρέδωσα και εγώ τα βιβλία τους στη φωτιά. Μέχρι τώρα χωράτευα μόνο με τον πάπα. Τώρα αρχίζει ο πραγματικός αγώνας. Το έργο αυτό το άρχισα στο όνομα του Θεού. και με τη δική Του δύναμη θα τελειώσει, χωρίς εμένα.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 6, κεφ. 10.)

Στις επικρίσεις των εχθρών του που τον χλεύαζαν για τις ατέλειες του έργου του ο Λούθηρος απαντούσε: «Ποιός ξέρει ότι δεν είναι ο Θεός Εκείνος που με διάλεξε και με κάλεσε και ότι

αυτοί που περιφρονούν εμένα δεν πρέπει να φοβούνται μήπως περιφρονούν τον ίδιο το Θεό· Στον καιρό της εξόδου από την Αίγυπτο ο Μωϋσής ήταν μόνος του. Μόνος του ήταν και ο Ηλίας τον καιρό που βασίλευε ο Αχαάβ. Μόνος του και ο Ησαΐας στην Ιερουσαλήμ. Μόνος και ο Ιεζεκιήλ στη Βαβυλώνα ... Ο Θεός δεν διάλεξε ποτέ για προφήτη Του ούτε τον αρχιερέα ούτε καμιά άλλη μεγάλη προσωπικότητα. Αλλά κατά συνήθεια διάλεγε ταπεινούς, περιφρονημένους ανθρώπους, κάποτε και ένα βοσκό ακόμη, τον Αμώς. Σε κάθε εποχή, οι άγιοι άνθρωποι του Θεού όφειλαν να επιπλήξουν τους μεγάλους, βασιλείς, πρίγκηπες, ιερείς, σοφούς με κίνδυνο της ζωής τους ... Δεν ισχυρίζομαι ότι είμαι προφήτης. Λέγω μόνο ότι θα έπρεπε να φοβούνται ακριβώς γιατί είμαι μόνος μου και αυτοί είναι πολλοί. Για ένα πράγμα είμαι βέβαιος· ότι ο λόγος του Θεού είναι με το μέρος μου και όχι με το δικό τους.» (Ίδιο μέρος Τόμ. 6, κεφ. 10.)

[142]

Παρόλα αυτά δεν ήταν παρά ύστερα από σκληρή εσωτερική πάλη με τον εαυτό του που ο Λούθηρος πήρε την τελεσίδικη απόφαση να αποσπασθεί από την εκκλησία. Αυτή περίπου την εποχή έγραφε: «Κάθε μέρα αισθάνομαι όλο και περισσότερο πόσο δύσκολο είναι να παραμερίσει κανείς τους ενδοιασμούς με τους οποίους έχει γαλουχηθεί από τα παιδικά του χρόνια. Ω, πόσο μου στοίχισε, παρ' όλο που είχα τη Γραφή με το μέρος μου να κρίνω τον εαυτό μου ικανό να σταθώ ολομόναχος αντιμέτωπος του πάπα, αποκαλώντας τον αντίχριστο! Τι ψυχική ωδίνη πέρασα! Πόσες φορές δεν διερωτήθηκα με πικρία ψυχής την ίδια εκείνη ερώτηση που τόσο συχνά πρόσφεραν οι παπιστές: «Εσύ μόνος είσαι σοφός· Είναι δυνατόν όλοι οι άλλοι να σφάλουν· Και ποιό θα ήταν το αποτέλεσμα αν τελικά αποδειχθεί ότι εσύ ήσουν εκείνος που πλανώσουν και ότι παρέσυρες στην πλάνη τόσες πολλές ψυχές που θα χαθούν στην αιωνιότητα.» Έτσι αγωνίσθηκα σκληρά και με τον εαυτό μου και με το Σατανά, μέχρι που ο Χριστός, μέσα από τον αλάθητο λόγο Του, στήριξε την ψυχή μου πάνω απ' όλες αυτές τις αμφιβολίες.» (Μαρτψν, σελ. 372-373.)

Ο πάπας είχε απειλήσει με αναθεματισμό το Λούθηρο αν δεν ανακαλούσε τις απόψεις του. Τώρα η απειλή γίνονταν πραγματικότητα. Μιά καινούργια βούλα εκδόθηκε, γνωστοποιώντας την τελική αποσπίρτηση του Μεταρρυθμιστή από τη Ρωμαιοκαθολική εκκλησία και αποκαλώντας τον καταραμένο του ουρανού. Στην ίδια μοίρα

καταδικάζονταν όλοι όσοι ασπάζονταν τις διδασκαλίες του. Ο αδυσώπητος αγώνας έμπαινε τώρα στην πιο σκληρή του φάση.

Η αντίδραση είναι πάντοτε το μοιραίο επακόλουθο για όλους εκείνους τους οποίους ο Θεός χρησιμοποιεί για να παρουσιάσουν στον κόσμο αλήθειες ιδιαίτερα εφαρμόσιμες για την εποχή τους. Υπήρχε μια παρούσα αλήθεια στην εποχή του Λουθήρου—μιά αλήθεια με εξαιρετική σημασία για τον καιρό εκείνο. Το ίδιο υπάρχει και σήμερα—μιά παρούσα αλήθεια για τη σύγχρονη εκκλησία. Αυτός που διοικεί τα πάντα σύμφωνα με το θέλημά Του, ευδόκησε να ορίσει υπεύθυνους ανθρώπους κάτω από διάφορες περιστάσεις, εξουσιοδοτώντας τους με καθήκοντα ιδιάζοντα για την εποχή στην οποία ζούν και για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έχουν τοποθετηθεί. Αν οι άνθρωποι εκτιμούσαν το φώς που τους χορηγείται, τότε θα ανοίγονταν ευρύτεροι ορίζοντες της αλήθειας μπροστά τους. Η αλήθεια όμως δεν είναι σήμερα περισσότερο ευπρόσδεκτη από ότι ήταν για τους παπιστές την εποχή του Λουθήρου. Παρατηρείται η ίδια προδιάθεση για την αποδοχή ανθρωπίνων μάλλον θεωριών και παραδόσεων παρά για το λόγο του Θεού, που παρατηρείτο και στους περασμένους αιώνες. Αυτοί που σήμερα παρουσιάζουν την αλήθεια για την παρούσα εποχή δεν πρέπει να περιμένουν ότι θα τύχουν καλύτερης υποδοχής απ' ότι έτυχαν οι προγενέστεροι μεταρρυθμιστές. Ο μεγάλος αντιπερισπασμός ανάμεσα στην αλήθεια και στην πλάνη, ανάμεσα στο Χριστό και στο Σατανά, θα φθάσει στο οξύτερο σημείο προς το τέλος της ιστορίας του σύγχρονου κόσμου.

Ο Χριστός είπε στους μαθητές Του: «Εάν ήσθε εκ του κόσμου, ο κόσμος ήθελεν αγαπά το ιδιχόν του· επειδή όμως δεν είσθε εκ του κόσμου, αλλ' Εγώ σας εξέλεξα εκ του κόσμου, δια τούτο σας μισεί ο κόσμος. Ενθυμείσθε τον λόγον τον οποίον Εγώ είπον προς εσάς. Δεν είναι δούλος μεγαλύτερος του κυρίου αυτού. Εάν Εμέ έδιωξαν, και σάς θέλουσι διώξει· εάν τον λόγον Μου εφύλαξαν, και τον υμέτερον θέλουσι φυλάξει.» (Ιωάν. 15:19-20.) Από το άλλο μέρος ο Κύριος δηλώνει καθαρά: «Ουαί εις εσάς, όταν πάντες οι άνθρωποι σας ευφημήσωσι· διότι ούτως έπραττον εις τους ψευδοπροφήτας οι πατέρες αυτών.» (Λουκ. 6:26.) Το πνεύμα του κόσμου δεν εναρμονίζεται καλύτερα με το πνεύμα του Χριστού σήμερα απ' ότι στις προηγούμενες εποχές. Όσοι λοιπόν κηρύττουν το λόγο του Θεού μέσα στην άσπιλη αγνότητά του, ας μή περιμένουν να τους δείξουν

[143]

οι άνθρωποι περισσότερη εύνοια σήμερα απ' ό τι άλλοτε. Μπορεί οι αντιδραστικές κατά της αλήθειας μέθοδοι να αλλάζουν. Μπορεί η εχθρότητα να παρουσιάζεται λιγότερο αισθητή επειδή έγινε πιο επιδέξια. Κατά βάθος όμως ο ίδιος ανταγωνισμός υπάρχει και τώρα και θα εξακολουθεί να υπάρχει μέχρι το τέλος των αιώνων.

Κεφάλαιο 8: Ο λουθηρος μπροστα στη διαίτα

[144]

[145]

Στη Γερμανία ένας νέος αυτοκράτορας, ο Κάρολος Ε΄, ανέρχονταν στο θρόνο. Οι απεσταλμένοι της Ρώμης έσπευσαν να υποβάλουν τα συγχαρητήριά τους και να παρακινήσουν το μονάρχη να ασκήσει τη δύναμή του κατά της Μεταρρύθμισης. Από το άλλο μέρος, ο εκλέκτορας της Σαξωνίας, στον οποίο ο Κάρολος όφειλε κατά μεγάλο μέρος το στέμμα του, παρακαλούσε τον αυτοκράτορα να μη λάβει μέτρα εναντίον του Λουθήρου πριν του χορηγήσει μια ακροαματική διαδικασία. Έτσι ο αυτοκράτορας βρέθηκε απ' αρχής σε αμήχανη και προβληματική θέση. Οι παπιστές δεν φάνινονταν διατεθειμένοι να ικανοποιηθούν με τίποτε λιγότερο από μια αυτοκρατορική απόφαση διατάσσοντας τη θανατική καταδίκη του Λουθήρου. Ο εκλέκτορας πάλι είχε δηλώσει κατηγορηματικά ότι «ούτε η Αυτού Αυτοκρατορική Μεγαλειότης, ούτε κανείς άλλος είχαν αποφανθεί ότι τα συγγράμματα του Λουθήρου είχαν καταδικασθεί.» Επομένως απαιτούσε όπως «πιστοποιητικό ελευθέρας κυκλοφορίας χορηγηθεί στο Λούθηρο ώστε να δυνηθεί αυτός να παρουσιασθεί ενώπιον δικαστηρίου αποτελούμενου από κατηρτισμένους, ευλαβείς και αμερόληπτους δικαστές.» (Δ΄ Αυβιγνε, Τόμ. 6, κεφ. 11.)

Η προσοχή όλων των παρατάξεων είχε τώρα στραφεί προς τη συνέλευση των Γερμανικών κρατών που συνήλθε στην πόλη της Βόρμης λίγο μετά την ανάρρηση του Καρόλου στο θρόνο. Το εθνικό αυτό συμβούλιο (ή Δίαιτα) θα απασχολείτο με την επίλυση σημαντικών πολιτικών ζητημάτων και συμφερόντων. Για πρώτη φορά οι Γερμανοί πρίγκηπες θα έρχονταν προσωπικά σε επαφή με το νεαρό μονάρχη τους σε διαλογική συνέλευση. Εξέχουσες εκκλησιαστικές και πολιτικές προσωπικότητες είχαν συγκεντρωθεί από όλα τα πάτρια εδάφη. Κοσμικοί άρχοντες, ευγενικής καταγωγής, δυναμικοί και υπερήφανοι για τα κληρονομικά τους δικαιώματα· μεγάλοπρεποι ιεράρχες με βαθειά τη συναίσθηση της υπεροχής τους σε βαθμό και σε ισχύ, ευγενείς ιππότες ακολουθούμενοι από τους οπλοφόρους τους, πρεσβευτές ξένων κρατών, συγκεντρώθηκαν όλοι τους στη Βόρμη. Το θέμα όμως του γενικού ενδιαφέροντος κατά

[146]

τη μεγάλη εκείνη συνέλευση αποτελούσε η περίπτωση του Μεταρρυθμιστή της Σαξωνίας.

Ο Κάρολος είχε προηγουμένως αναθέσει στον εκλέκτορα να φέρει μαζί του το Λούθηρο στη Δίαιτα, δίνοντας τη διαβεβαίωση της προστασίας του και την υπόσχεση ελεύθερης διαλογικής συζήτησης με πρόσωπα αρμόδια να χειρισθούν τα αμφισβητούμενα θέματα. Ο Λούθηρος ανυπομονούσε να παρουσιασθεί στον αυτοκράτορα. Την εποχή εκείνη η υγεία του είχε σοβαρά κλονισθεί. Αλλά εκείνος έγραφε στον εκλέκτορα: «Αν δεν μπορέσω να πάω στη Βόρμη υγιής, θα πάω έστω και αν χρειασθεί να με φέρουν εκεί άρρωστο όπως είμαι. Επειδή δεν αμφιβάλλω ότι η κλήση αυτή του αυτοκράτορα, προέρχεται από τον ίδιο το Θεό. Αν σκέπτονται να μεταχειρισθούν βία εναντίον μου, πράγμα πολύ πιθανό (επειδή δεν με καλούν εκεί για να τους διαφωτίσω), αφήνω την υπόθεση στα χέρια του Θεού. Ζεί ακόμη και βασιλεύει Εκείνος που προστάτευσε τους τρεις παίδες στο καιόμενο καμίνι. Αν δεν είναι θέλημά Του να με σώσει, η ζωή μου δεν έχει τόση σημασία. Ας ελπίζομε μόνο ότι το ευαγγέλιο δε θα εκτεθεί στα σκώμματα των ασεβών· και ας το υπερασπισθούμε ακόμη και με το αίμα μας, για να μη θριαμβεύσουν αυτοί. Δεν εξαρτάται από μένα να αποφασίσω αν θα συνεισφέρω περισσότερο με τη ζωή ή με το θάνατό μου γενικά στη σωτηρία των ανθρώπων ... Όλα μπορείτε να τα περιμένετε από μένα ... εκτός από τη δραπέτευση ή την αναίρεση των αρχών μου. Να δραπετεύσω δεν είμαι σε θέση· να αναιρέσω ακόμη λιγότερο.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ.Ι.)

Η είδηση ότι ο Λούθηρος θα παρουσιάζονταν μπροστά στον αυτοκράτορα, διαδόθηκε στη Βόρμη και δημιούργησε γενική έξαψη. Ο παπικός απεσταλμένος Αλέανδρος, ειδικά επιφορτισμένος με την υπόθεση αυτή, βλέποντας ότι τα αποτελέσματα θα απέβαιναν συντριπτικά για την παπωσύνη, ταραχθήκε και εξοργίσθηκε. Να διατάξει ανακρίσεις για μια υπόθεση για την οποία ο πάπας ήδη είχε προφέρει καταδικαστική απόφαση, σήμαινε περιφρόνηση της εξουσίας της ανωτάτης εκκλησιαστικής ηγεσίας. Φοβώνταν ακόμη ότι η ευγλωττία και οι συντριπτικοί ισχυρισμοί του ανθρώπου αυτού θα συντελούσαν ώστε πολλοί πρίγκηπες να αποσχιρτήσουν από την παπική παράταξη. Γι' αυτό και διαμαρτυρήθηκε εντονότατα στον αυτοκράτορα εναντίον της παρουσίας του Λουθήρου στη Βόρμη. Την ίδια περίπου εποχή είχε εκδοθεί το παπικό διάγγελμα του αφο-

ρισμού του Λουθήρου. Ο συμπτωματικός αυτός συνδοιασμός με τις ενέργειες του ποντιφικού απεσταλμένου, έκανε τον αυτοκράτορα να υποχωρήσει. Έγραψε στον εκλέκτορα ότι αν δεν είχε σκοπό ο Λουθήρος να αποκηρύξει τα φρονήματά του, τότε έπρεπε να παραμείνει στη Βυττεμβέργη.

Μη ικανοποιημένος με τη νίκη του αυτή, ο Αλέανδρος έβαλε όλα του τα δυνατά και την επιδεξιότητά του για να πετύχει την καταδίκη του Λουθήρου. Με επιμονή που θα ταίριαζε καλύτερα σε κάποιο αξιολογότερο σκοπό, επέστησε την προσοχή πριγκήπων, καρδινάλιων και λοιπών μελών της συνέλευσης πάνω στο ζήτημα αυτό, κατηγορώντας το Μεταρρυθμιστή για «στασιασμό, ανταρσία, ασέβεια και βλασφημία.» Η επιθετικότητα όμως και το πάθος του καθαρά πρόδιδαν το πνεύμα που τον διείπε. «Κινούνται μάλλον από μίσος και εκδικητικότητα παρά από ζήλο και ευλάβεια, ήταν η γενική παρατήρηση.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 1.) Η πλειοψηφία της συνέλευσης έβλεπε τώρα περισσότερο ευνοϊκά παρά ποτέ άλλοτε την υπόθεση του Λουθήρου.

Με διπλασιασμένο τώρα ζήλο ο Αλέανδρος πίεζε τον αυτοκράτορα να εφαρμόσει την παπική διαταγή. Σύμφωνα όμως με τους νόμους του Γερμανικού κράτους, αυτό δεν μπορούσε να γίνει χωρίς τη συναίνεση των πριγκήπων. Ενδίδοντας τελικά στις πιέσεις του καρδινάλιου, ο Κάρολος του έδωσε την άδεια να φέρει την υπόθεση μπροστά στην Εθνοσυνέλευση. «Μεγάλη ήταν η μέρα εκείνη για το διπλωματικό αντιπρόσωπο του πάπα. Η συνέλευση ήταν μεγάλη και η υπόθεση ακόμη μεγαλύτερη. Ο Αλέανδρος συνηγορούσε για τη Ρώμη, ... τη μητέρα και βασιλίδα των εκκλησιών.» Θα υπερασπίζονταν το πριγκηπάτο του Πέτρου μπροστά στα εκπροσωπευμένα πριγκηπάτα του χριστιανικού κόσμου. «Προικισμένος με το χάρισμα της ευγλωττίας, γρήγορα έγινε κυρίαρχος της κατάστασης. Η Θεία Πρόνοια έτσι έφερε τα πράγματα ώστε να έχει το προνόμιο να εμφανισθεί και να αναθέσει την άμυνά της στο δεινότερο ρήτορά της και μπροστά στο επισημότερο δικαστήριο πρίν να καταδικασθεί.» (Ωψλιε, Τόμ. 6, κεφ. 4.) Οι φίλοι της Μεταρρυθμίσσης περίμεναν κάπως ανήσυχοι την αγόρευση του Αλέανδρου. Ο εκλέκτορας της Σαξωνίας δεν ήταν παρών, αλλά είχε δώσει εντολή σε ορισμένους από τους συμβούλους του να παρευρεθούν στη συνέλευση και να κρατήσουν σημειώσεις από την αγόρευση του διπλωματικού Καθολικού αντιπροσώπου.

Επιστρατεύοντας όλη του την πολυπραγμωσύνη και τη ρητορική του ικανότητα, ο Αλέξανδρος επιδόθηκε στο να ανατρέψει την αλήθεια. Παρέταξε τη μια κατηγορία μετά την άλλη κατά του Λουθήρου αποκαλώντας τον εχθρό εκκλησίας και πολιτείας, ζώντων και νεκρών, ιερωμένων και λαϊκών, συνόδων και ιδιωτών Χριστιανών. «Οι πλάνες του Λουθήρου,» είπε, «είναι αρκετές για να δικαιολογήσουν το κάψιμο εκατό χιλιάδων αιρετικών.»

Καταλήγοντας, στράφηκε γεμάτος καταφρόνια κατά των οπαδών της μεταρρυθμιστικής θρησκείας: «Τι είναι όλοι τους οι Λουθηριανοί· Μιά συμμορία από αποθρασυμένους σχολαστικούς, διεφθαρμένους ιερατικούς, ακόλαστους μοναχούς, αμαθείς νομικούς και ξεπεσμένους ευγενείς μαζί με κοινούς ανθρώπους του λαού που παρέσυραν και διέστρεψαν. Τι ασύγκριτη υπεροχή παρουσιάζει η Καθολική παράταξη σε αριθμό, σε ικανότητα και δύναμη! Μια ομόφωνη απόφαση της λαμπρής αυτής συνέλευσης θα διαφωτίσει τους απλοϊκούς, θα συμμορφώσει τους ασύνετους, θα πείσει τους δίγνωμους και θα δυναμώσει τους αδύναμους.» (Δ΄ Αυβιγνε, Τόμ. 7, κεφ. 3.)

Με τέτοια όπλα καταπολεμήθηκαν οι υποστηρικτές της αλήθειας σε κάθε εποχή. Τα ίδια επιχειρήματα χρησιμοποιούνται και σήμερα εναντίον όλων όσων προσπαθούν να παρουσιάσουν τις απλές και σαφείς διδασκαλίες του λόγου του Θεού, σε αντίθεση με τις γενικευμένες πλάνες. «Ποιοί είναι αυτοί οι κήρυκες των νέων διδασκαλιών;» ρωτούν εκείνοι που προτιμούν μιά λαοφιλή θρησκεία. «Είναι ελάχιστοι, αμαθείς και προέρχονται από την κατώτερη τάξη. Και όμως ισχυρίζονται ότι αυτοί έχουν την αλήθεια και ότι είναι ο εκλεκτός λαός του Θεού. Έχουν άγνοια και βρίσκονται στην πλάνη. Πόσο ασύγκριτα ανώτερη είναι η εκκλησία μας σε μέλη και σε επιρροή! Πόσοι μεγάλοι και μορφωμένοι άνθρωποι ανήκουν στον κύκλο μας!» Αυτά είναι τα επιχειρήματα που ασκούν αποφασιστική επίδραση πάνω στον κόσμο. Δεν είναι όμως λιγότερο αμφισβητήσιμα σήμερα από τον καιρό του Μεταρρυθμιστή.

Το έργο της μεταρρύθμισης δεν τελειώνει, όπως πολλοί φαντάζονται, με το Λούθηρο. Πρόκειται να συνεχισθεί μέχρι το τέλος της ιστορίας του κόσμου. Ο Λούθηρος είχε ένα μεγάλο έργο να εκτελέσει μεταδίδοντας στους άλλους το φώς που επέτρεψε ο Θεός να λάμψει επάνω του. Δεν είχε όμως δεχθεί όλο το φώς που έμελλε να δοθεί στον κόσμο. Απ΄ εκείνο τον καιρό μέχρι την εποχή μας

νέο φώς λάμπει συνεχώς πάνω στις Άγιες Γραφές και καινούργιες αλήθειες αποκαλύπτονται διαρκώς.

Η αγόρευση του Καθολικού εκπροσώπου προξένησε βαθειά εντύπωση στη Συνέλευση. Ο Λούθηρος δεν ήταν παρών για να αντικρούσει με τις σαφείς, αναντίρρητες αλήθειες του λόγου του Θεού τον πρόμαχο του παπισμού. Κανένας δεν βρέθηκε να υπερασπισθεί το Μεταρρυθμιστή. Ήταν έκδηλη η γενική προδιάθεση όχι μόνο να καταδικάσουν αυτόν τον ίδιο και τις διδασκαλίες του, αλλά αν ήταν δυνατόν, και να ξεριζώσουν την αίρεση. Η Ρώμη βρήκε την πιο κατάλληλη ευκαιρία να αμυνθεί για τα συμφέροντά της. Ότι είχε να πεί για την υπεράσπισή της το είπε. Αλλά ο φαινομενικός θρίαμβος δεν ήταν παρά το σύνθημα της ήττας. Από τη στιγμή εκείνη, η αντίθεση ανάμεσα στην αλήθεια και στην πλάνη θα παρουσιάζονταν εμφανέστερα καθώς οι δύο τους θα έμπαιναν σε ανοικτό τώρα στίβο. Από τη μέρα εκείνη ποτέ πιά η Ρώμη δε θα ξαναπαρουσιάζονταν τόσο σίγουρη για τον εαυτό της, όπως στο παρελθόν.

Αν και τα περισσότερα μέλη της Δίαιτας ήταν έτοιμα να παραδώσουν χωρίς ενδοιασμούς το Λούθηρο στις εκδικητικές διαθέσεις της Ρώμης, πολλοί άλλοι όμως έβλεπαν και θλίβονταν για την αξιοθρήνητη κατάσταση της εκκλησίας. Αυτοί επιθυμούσαν την αναστολή των καταχρήσεων που οφείλονταν στην εξαχρείωση και στην απληστία της ιεραρχίας εις βάρος του Γερμανικού λαού. Ο Καθολικός εκπρόσωπος είχε εκθέσει το παπικό καθεστώς. Την ώρα εκείνη το Πνεύμα του Θεού παρακινούσε ένα μέλος του Συμβουλίου να εκθέσει ένα αυθεντικό σκιαγράφημα της παπικής τυραννίας. Ευγενής και σταθερός, ο Δούκας Γεώργιος της Σαξωνίας σηκώθηκε στο ηγεμονικό εκείνο Συνέδριο και με καταπληκτική ακρίβεια αναφέρθηκε στις απάτες και στα αίσχη του παπισμού, καθώς και στα αξιοθρήνητα αποτελέσματά του. Και κατέληξε λέγοντας: «Αυτές είναι μερικές μόνο από τις καταχρήσεις που βοούν εναντίον της Ρώμης. Κάθε αίσθημα ντροπής εξέλιπε και το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι ... χρήματα, χρήματα, χρήματα ... έτσι που οι ιεροκήρυκες, ενώ θα έπρεπε να κηρύττουν την αλήθεια, δεν διδάσκουν τίποτε άλλο παρά ψεύδη. Και όχι μόνο τους ανέχονται οι άνθρωποι αλλά και τους αμοιβουν γιατί όσο μεγαλύτερα τα ψεύδη τους, τόσο μεγαλύτερο το κέρδος τους. Τα ακάθαρτα αυτά νερά ξεκινούν απ' αυτή τη μολυσμένη πηγή. Διαφθορά και φιλοχρηματία βαδίζουν χέρι χέρι ... Αλλοίμονο! Τα εκκλησιαστικά σκάνδαλα ε-

ίναι αυτά που στέλλουν τόσες αθώες ψυχές στην αιώνια απώλεια. Εκείνο που χρειάζεται είναι μιά γενική μεταρρύθμιση.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 4.)

Σαφέστερη απ' αυτή και δυναμικότερη καταγγελία των παπικών καταχρήσεων δεν θα μπορούσε να προφέρει ούτε ο ίδιος ο Λούθηρος. Και το γεγονός ότι ο ομιλητής ήταν γνωστός εχθρός του Μεταρρυθμιστή έδινε μεγαλύτερο ακόμη κύρος στα λόγια του.

Αν μπορούσαν να ανοίξουν τα μάτια τους, τα μέλη της Συνέλευσης θα διέκριναν ανάμεσά τους τους αγγέλους του Θεού να σκορπίζουν ακτίνες φωτός για να διαλύσουν τα σκοτάδια και να προδιαθέσουν το νού και την καρδιά να δεχθούν την αλήθεια. Η δύναμη του Θεού της αλήθειας και της σοφίας ήταν εκείνη που κατηύθυνε και αυτούς ακόμη τους εχθρούς της Μεταρρύθμισης, προετοιμάζοντας έτσι το δρόμο για το μεγάλο έργο που επρόκειτο να επιτελεσθεί. Ο Μαρτίνος Λούθηρος δεν ήταν παρών. Αλλά η φωνή ενός μεγαλύτερου από το Λούθηρο είχε ακουσθεί στο Συνέδριο εκείνο.

Αμέσως η Δίαιτα ανέθεσε σε μιά επιτροπή να υποβάλει ένα κατάλογο των παπικών καταχρήσεων που καταδυνάστευαν ζ' αυτό το σημείο το Γερμανικό λαό. Ο κατάλογος αυτός αριθμώντας εκατόν μία λεπτομέρειες, διαβιβάσθηκε στον αυτοκράτορα με την παράκληση να λάβει άμεσα μέτρα για την κατάργηση των αναφερομένων καταχρήσεων, «Οποίες λεηλασίες, και διαρπαγές εξ αιτίας των σκανδάλων που πλαισιώνουν το πνευματικό κεφάλι της Χριστιανωσύνης! Θεωρούμε καθήκον μας να προλάβομε τον εξευτελισμό και την καταστροφή του λαού μας. Γι' αυτό το λόγο Σας παρακαλούμε ταπεινώς να διατάξετε χωρίς καμία περαιτέρω χρονοτριβή μιά γενική μεταρρύθμιση και να επιληφθείτε με την πραγματοποίησή της.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 4.)

Η συνέλευση αξίωσε τότε όπως ο Μεταρρυθμιστής παρουσιασθεί μπροστά της. Παρά τις παρακλήσεις, τις διαμαρτυρίες και τις απειλές του Αλεάνδρου, ο αυτοκράτορας τελικά έδωσε τη συγκατάθεσή του και ο Λούθηρος κλητεύθηκε να παρουσιασθεί μπροστά στη Δίαιτα. Η κλήτευση συνοδεύονταν από ένα πιστοποιητικό ασυλίας που του εξασφάλιζε την επιστροφή του ζ' ένα τόπο ασφαλείας. Τα δύο έγγραφα στάλθηκαν στη Βυττεμβέργη με έναν αγγελιαφόρο που είχε την εντολή να συνοδεύσει το Μεταρρυθμιστή στη Βόρμη.

Οι φίλοι του Λουθήρου τρομοκρατήθηκαν και καταστενοχωρέθηκαν. Ξέροντας την προκατάληψη και την εναντίον του εχθρότητα, φοβώταν ότι το πιστοποιητικό της ελεύθερης κυκλοφορίας δεν θα λαμβάνονταν υπ' όψη και τον εκλιπαρούσαν να μη διακινδυνεύσει τη ζωή του. Αλλά εκείνος απάντησε: «Οι παπιστές δεν επιθυμούν τον ερχομό μου στη Βόρμη, αλλά μάλλον την καταδίκη και το θάνατό μου. Αυτό όμως δεν έχει σημασία. Προσεύχεσθε όχι για μένα, αλλά για το λόγο του Θεού ... Ο Χριστός θα μου χορηγήσει το Πνεύμα Του για να νικήσω τους πράκτορες αυτούς της πλάνης. Τους περιφρονώ στα ζώντα και θα θριαμβεύσω εναντίον τους με το θάνατό μου. Στη Βόρμη προετοιμάζονται να με εξαναγκάσουν να ανακαλέσω τις απόψεις μου. Αυτή λοιπόν θα είναι η ανάκλησή μου: είχα πεί στο παρελθόν ότι ο πάπας είναι ο αντιπρόσωπος του Χριστού. Τώρα υποστηρίζω ότι είναι ο εχθρός του Κυρίου μας και ο απεσταλμένος του διαβόλου.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 6.)

Στο επικίνδυνο αυτό ταξίδι ο Λούθηρος δεν ήταν μόνος. Εκτός από τον αυτοκρατορικό απεσταλμένο, τρεις από τους πιο αφοσιωμένους φίλους του αποφάσισαν να τον συνοδεύσουν. Ο Μελάχθων επιθυμούσε πολύ να πάει μαζί τους. Ήταν επιστήθιος φίλος του Λουθήρου και λαχταρούσε να τον ακολουθήσει, αν ήταν ανάγκη, στη φυλακή ή και στο θάνατο ακόμη. Αλλά δεν του το επέτρεψαν. Αν ο Λούθηρος θανατώνονταν, όλες οι ελπίδες της Μεταρρύθμισης θα έπρεπε να στηριχθούν πάνω στο νεαρό συνεργάτη του. Με αυτά τα λόγια ο Μεταρρυθμιστής χωρίζονταν από τον πιστό του φίλο: «Αν δεν ξαναγυρίσω και αν με θανατώσουν οι εχθροί μου, μη σταματήσεις να διδάσκεις και να μένεις σταθερός στην αλήθεια. Εργάσου στη θέση μου... Αν σύ επιζήσεις, ο θάνατός μου δε θα έχει τόσο μεγάλη σημασία.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 7.) Φοιτητές και συμπολίτες που είχαν συγκεντρωθεί για να παρακολουθήσουν την αναχώρηση του Λουθήρου, είχαν βαθιά συγκινηθεί. Πλήθη ανθρώπων των οποίων η καρδιά είχε αγγιχθεί από τη δύναμη του ευαγγελίου, τον ξεπροβόδισαν κλαίγοντας. Μ' αυτό τον τρόπο ο Μεταρρυθμιστής και οι σύντροφοί του ξεκίνησαν από τη Βυττεμβέργη.

Στο ταξίδι πρόσεξαν ότι ο λαός κατέχονταν από θλιβερά συναισθήματα. Σε μερικές ενδιάμεσες πόλεις δεν τους έγινε καμιά υποδοχή. Σ' ένα πανδοχείο όπου σταμάτησαν να διανυκτερεύσουν, ένας φιλικός παπάς εξέφρασε τους φόβους του υψώνοντας μπρο-

στά στο Λούθηρο το πορταίτο του Ιταλού Μεταρρυθμιστή [Σαβανάρόλα] που σφράγισε την πίστη του με το μαρτυρικό του θάνατο. Την επομένη μαθεύτηκε ότι τα συγγράμματα του Λουθήρου είχαν καταδικαστεί στη Βόρμη. Αυτοκρατορικοί αγγελιοφόροι γνωστοποιούσαν στο αυτοκρατορικό ένταλμα καλώντας το λαό να παραδώσουν στους δικαστές τα απαγορευμένα βιβλία. Ο κυβερνητικός συνοδός του, φοβούμενος για την ασφάλεια του Λουθήρου στη Συνέλευση και σκεπτόμενος ότι το ηθικό του είχε αρχίσει να κλονίζεται, τον ρώτησε αν ήταν ακόμη διατεθειμένος να συνεχίσει το δρόμο του. Εκείνος απάντησε: «Και αν ακόμη με σταματούσαν σε κάθε πόλη, θα προχωρήσω.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 7.)

Στην Ερφούρτη υποδέχθηκαν το Λούθηρο με μεγάλες τιμές. Περιστοιχισμένος από πλήθη θαυμαστών, περπατούσε στους ίδιους δρόμους όπου άλλοτε περνούσε με τον τορβά του ζητιάνου. Επισκεύθηκε το μοναστηριακό κελί του και έφερε στη θύμησή του την αγωνία που πέρασε πριν δεχθεί στην ψυχή του το φώς που πλημμύριζε τώρα τη Γερμανία. Του ζήτησαν να κηρύξει. Αυτό του είχε απαγορευθεί. Ο αυτοκρατορικός συνοδός του όμως του έδωσε την άδεια, και έτσι ο μοναχός, ο πρώην είλωτας του μοναστηριού, ανέβαινε χώρα στον άμβωνα.

«Ειρήνη υμίν.» Με τα λόγια αυτά του Χριστού απευθύνθηκε στο πυκνό ακροατήριό του. «Φιλόσοφοι, διδάκτορες και συγγραφείς» είπε, «προσπάθησαν να διδάξουν τους ανθρώπους με ποιά μέσα να αποκτήσουν την αιώνια ζωή, χωρίς να το πετύχουν. Αυτό θέλω τώρα να σας πώ ... Ο Θεός ανέστησε Κάποιον από τους νεκρούς, τον Κύριο Ιησού Χριστό, με σκοπό να εξαφανίσει το θάνατο, να εξουθενώσει την αμαρτία και να φράξει τις πύλες του άδη. Αυτό είναι το έργο της σωτηρίας ... Ο Χριστός νίκησε! Αυτή είναι η χαρμόσυνη αγγελία. Η σωτηρία μας αποκτάται με το δικό Του έργο και όχι με τα δικά μας. Ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός είπε: «Ειρήνη υμίν. Ιδέτε τας χείρας Μου.» Αυτό θα πεί: «Κύτταξε ώ άνθρωπε. Εγώ, Εγώ μόνος, είμαι Εκείνος που εξάλειψα τις αμαρτίες σου και σε λύτρωσα. Και τώρα έχεις την ειρήνη, λέγει ο Κύριος.»

Συνεχίζοντας απέδειξε πως η πραγματική πίστη αποδεικνύεται με μια όσια ζωή. «Αφού ο Θεός μας έχει σώσει, ας κατευθύνουμε τα έργα μας έτσι που να γίνουν ευπρόσδεκτα απ' Αυτόν. Είσαι πλούσιος· Χρησιμοποίησε τα πλούτη σου για τις ανάγκες των πτωχών. Είσαι πτωχός· Ας είναι η υπηρεσία σου ευπρόσδεκτη από τους πλου-

σίους. Αν η εργασία σου είναι χρήσιμη μόνο για τον εαυτό σου, τότε η υπηρεσία που ισχυρίζεσαι ότι προσφέρεις στο Θεό είναι ψέμμα.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 7.)

Το ακροατήριο άκουγε σα μαγεμένο. Στις λιμοκτονούσες εκείνες ψυχές προσφέρονταν το ζωντανό ψωμί. Ο Χριστός υψώνονταν τώρα μπροστά τους πάνω από τον πάπα, τους καρδινάλιους, τους αυτοκράτορες και τους βασιλείς. Ο Λούθηρος δεν ανάφερε καθόλου για τη δική του επικίνδυνη θέση. Δεν προσπάθησε να επισύρει για τον εαυτό του ούτε την έγνοια ούτε τον οίκτο των ανθρώπων. Ατενίζοντας στο Χριστό, λησμόνησε ολότελα τον εαυτό του. Χάθηκε ο ίδιος πίσω από τον άνθρωπο του Γολγοθά, προσπαθώντας μόνο να παρουσιάσει τον Ιησού αποκλειστικό του ανθρώπου Λυτρωτή.

Στη συνέχιση του ταξιδιού, ο Μεταρρυθμιστής έγινε στόχος γενικού ενδιαφέροντος. Ζωηρά πλήθη συνωστίζονταν γύρω του και φιλικές φωνές τον προειδοποιούσαν για τους σκοπούς των Καθολικών. «Θα σε κάψουν,» έλεγαν μερικοί, «και θα σε κάνουν στάχτη, όπως έκαναν στον Ιωάννη Χούς.» Σ' αυτό ο Λούθηρος απαντούσε: «Και αν ακόμη ανάψουν μια φωτιά από τη Βόρμη ως τη Βυττεμβέργη που οι φλόγες της να φθάνουν ως τον ουρανό, θα βαδίσω ανάμεσά της στο όνομα του Κυρίου. Θα παρουσιασθώ μπροστά τους, θα μτώ στο στόμα αυτού του θηρίου, και θα συντρίψω τα δόντια του ομολογώντας τον Κύριο Ιησού Χριστό.» (Ίδιο μέρος, τόμ. 7, κεφ. 7.)

Η είδηση της προσέγγισής του στη Βόρμη δημιούργησε μεγάλη ταραχή. Οι φίλοι του έτρεμαν για την ασφάλειά του. Οι εχθροί του φοβώταν για την αποτυχία του σκοπού τους. Επανειλημμένες προσπάθειες καταβλήθηκαν με σκοπό να τον αποτρέψουν από του να μπει στην πόλη. Με την υποκίνηση των παπιστών, του πρότειναν να αποσυρθεί στον πύργο ενός φίλου ιππότη όπου, καθώς του δήλωναν, όλες οι διαφορές θα λύνονταν με αβροφροσύνη. Οι φίλοι του προσπαθούσαν να ξυπνήσουν τους φόβους του περιγράφοντας τους κινδύνους που τον απειλούσαν. Όλες τους οι προσπάθειες πήγαν χαμένες ... Ατάραχος πάντοτε ο Λούθηρος δήλωσε: «Και αν ακόμη οι δαίμονες της Βόρμης ήταν τόσοι πολλοί όσα τα κεραμίδια στις στέγες των σπιτιών της, πάλι θα πήγαινα ε' αυτήν.» (Ίδιος τόμος 7, κεφ. 7.)

Κατά την είσοδό του στη Βόρμη, ένα τεράστιο πλήθος συγκεντρώθηκε στις πύλες να τον υποδεχθεί. Ένας τέτοιος μεγάλος

συνωστισμός δεν είχε παρατηρηθεί ούτε για την υποδοχή αυτού του αυτοκράτορα. Η ατμόσφαιρα ήταν ηλεκτρισμένη και ανάμεσα από το πλήθος υψώθηκε μια στριγγιά φωνή σε πένθιμο μοιρολόγι σαν προειδοποίηση στο Λούθηρο για την τύχη που τον περίμενε. «Ο Θεός είναι ο υπερασπιστής μου.» είπε εκείνος κατεβαίνοντας από το αμάξι.

Οι παπικοί δεν περίμεναν ότι πραγματικά ο Λούθηρος θα τολμούσε να κάνει την εμφάνισή του στη Βόρμη, και ο ερχομός του τους αναστάτωσε. Ο αυτοκράτορας κάλεσε αμέσως τους συμβούλους του σε σύσκεψη προκειμένου να αποφασίσουν ποιά πορεία έπρεπε να ακολουθήσουν. Ένας από τους καρδινάλιους, αγέρωχος του παπισμού υποστηρικτής, δήλωσε: «Αρκετά αυτό το ζήτημα μας έχει απασχολήσει. Η αυτοκρατορική Σας Μεγαλειότητα ασ απαλλαγεί αμέσως από τον άνθρωπο αυτόν. Δεν έστειλε ο Σιγισμούνδος τον Ιωάννη Χούς στη φωτιά: Δεν δεσμευόμαστε ούτε με το να χορηγήσουμε, ούτε με το να σεβασθούμε το πιστοποιητικό ασυλίας ενός αιρετικού.» «Όχι,» αποκρίθηκε ο μονάρχης. «Πρέπει να τηρήσουμε την υπόσχεσή μας.» (Ίδιος τόμος κεφ. 8.) Αποφασίσθηκε λοιπόν να προσέλθει ο Μεταρρυθμιστής σε ακρόαση.

Ολόκληρη η πόλη ήθελε να ιδεί το σπουδαίο αυτόν άνθρωπο και σε λίγο το μέρος όπου κατέλυσε γέμισε από πλήθη επισκεπτών. Χωρίς να έχει ακόμη συνέλθει από τη βαρεία αρρώστεια του, εξαντλημένος από το δεκαπενθήμερο ταξίδι και επιφορτισμένος με την ευθύνη της προετοιμασίας για την αντιμετώπιση των σοβαρών γεγονότων της επομένης, ο Λούθηρος χρειαζόνταν ησυχία και ανάπαυση. Αλλά τόσο μεγάλη ήταν η επιθυμία τους να τον ιδούν, που ύστερα από ολιγόωρη μόλις ανάπαυση, ευγενείς, ιππότες, ιερείς και κοινοί αστοί πρόθυμα συγκεντρώθηκαν γύρω του. Ανάμεσά τους βρίσκονταν πολλά μέλη της αριστοκρατίας που με τόσο θάρρος είχαν απαιτήσει από τον αυτοκράτορα να θέσει τέρμα στις εκκλησιαστικές καταχρήσεις—άνθρωποι που καθώς έλεγε ο Λούθηρος— «είχαν όλοι τους βρεί την ελευθερία τους με το ευαγγέλιό μου.» (Μαρτψν, σελ. 393.) Εχθροί και φίλοι έρχονταν να ιδούν τον απτόητο μοναχό και εκείνος τους δέχονταν όλους με ακούραστη ηρεμία, απαντώντας στις ερωτήσεις τους με σύνεση και διακριτικότητα. Η σταθερή και θαρραλέα συμπεριφορά του, το χλωμό καταβεβλημένο πρόσωπό του με τα ίχνη της σκληρής δουλειάς και της αρρώστειας, ανάμικτα με μιά έκφραση καλωσύνης και αβρότητας, τα ευσυνείδητα

βαρυσήμαντα λόγια του, του πρόσδιδαν μια τέτοια επιβλητικότητα στην οποία ούτε αυτοί ακόμη οι εχθροί του μπορούσαν να αντισταθούν. Γέμισαν όλοι τους με θαυμασμό. Μερικοί ήταν σίγουροι ότι διέπονταν από το πνεύμα του Θεού, άλλοι δήλωναν όπως οι Φαρισαίοι για το Χριστό ότι «δαιμόνιον έχει.»

Την επομένη ο Λούθηρος κλητεύθηκε να παρουσιασθεί στη Συνέλευση. Ένας αυτοκρατορικός αξιωματούχος εξουσιοδοτήθηκε να τον οδηγήσει στην αίθουσα της ακροαματικής διαδικασίας όπου έφθασε με μεγάλη δυσκολία. Όλοι οι δρόμοι είχαν πλημμυρίσει από θεατές που ήταν περίεργοι να ρίξουν μιά ματιά στο μοναχό ο οποίος τόλμησε να αντισταθεί στην εξουσία του πάπα.

Καθώς ο κατηγορούμενος πλησίαζε στη δικαστική έδρα των κριτών του, ένας ήρωας ηλικιωμένος στρατηγός, που είχε διαπρέψει σε πολλές μάχες, του είπε με καλωσύνη: «Καϋμένε μοναχέ! Καϋμένε μοναχέ! Πηγαίνεις τώρα να αγωνισθείς για ένα σκοπό πολύ ανώτερο απ' ότι εγώ ή οποιοσδήποτε άλλος στρατιωτικός αγωνισθήκαμε ποτέ στις αιματηρότερες μάχες. Αλλά αν ο σκοπός σου είναι δίκαιος και δεν αμφιβάλεις γι' αυτόν, μη φοβάσαι τίποτε. Προχώρει στο όνομα του Θεού. Αυτός δεν θα σε εγκαταλείψει.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 7, κεφ. 8.)

Τέλος ο Λούθηρος παρουσιάσθηκε μπροστά στην Εθνοσυνέλευση. Το θρόνο κατείχε ο αυτοκράτορας, περιστοιχισμένος από τις διασημότερες προσωπικότητες της αυτοκρατορίας. Ποτέ άνθρωπος δεν είχε παρουσιασθεί σε επιβλητικότερο δικαστήριο απ' αυτό όπου παρουσιάσθηκε ο Μαρτίνος Λούθηρος για να υπερασπισθεί την πίστη του. «Και μόνο αυτό το θέαμα αποτελούσε απόδειξη υπεροχής έναντι της παπασύνης. Ο πάπας είχε καταδικάσει τον άνθρωπο. Και αυτός παρουσιάζονταν τώρα υπόδικος μπροστά σ' ένα δικαστήριο που γι' αυτόν ακριβώς το λόγο θεωρείτο πάνω από τον πάπα. Ο πάπας είχε εκδώσει απαγορευτική εγκύκλιο εναντίον του, αποκλείοντάς τον από κάθε κοινωνική επαφή. Και όμως του απηύθυναν το λόγο σε τόνο αξιοσέβαστο και τον εισήγαγαν στο επιβλητικότερο συνέδριο του κόσμου. Ο πάπας τον είχε καταδικάσει σε αιώνια σιγή. Αλλά αυτός πρόκειται σε λίγο να αποτανθεί σε χιλιάδες προσεκτικών ακροατών που είχαν συγκεντρωθεί από τα πιά απόμακρα μέρη του χριστιανικού κόσμου. Μια ριζοσπαστική ανατροπή είχε προκληθεί χάρη στη μεσολάβηση του Λουθήρου. Ήδη η Ρώμη κατέβαινε από το θρόνο της και την ταπείνωση αυτή

την είχε προκαλέσει η φωνή ενός μοναχού.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 8.)

Μπροστά στην πανίσχυρη και ηγεμονική εκείνη συνέλευση ο Μεταρρυθμιστής με την ταπεινή του καταγωγή ένοιωθε δέος και συστολή. Μερικοί πρίγκηπες, παρατηρώντας τη συγκίνησή του, τον πλησίασαν και ένας απ' αυτούς του ψιθύρισε: «Μή φοβάσαι αυτούς που θανατώνουν το σώμα, αλλά είναι ανίκανοι να βλάψουν την ψυχή.» Άλλος ένας του είπε: «Όταν θέλετε φερθεί ενώπιον ηγεμόνων και βασιλέων δια το όνομά Μου, θέλει σας δοθεί υπό του Πνεύματος του Πατρός Μου τι θέλετε λαλήσει.» Έτσι κατά την κρίσιμη εκείνη στιγμή, τα λόγια του Χριστού επαναλαμβάνονταν από τα χείλη των μεγάλων της γής για να στηρίζουν το δούλο Του.

Ο Λούθηρος οδηγήθηκε σε μιά θέση ακριβώς απέναντι από το θρόνο του αυτοκράτορα. Βαθειά σιγή βασίλευε στην κοσμοβριθή αίθουσα. Κάποτε ένας αυτοκρατορικός αξιωματούχος σηκώθηκε και δείχνοντας μιά συλλογή των Λουθηρανών συγγραμμάτων, ζήτησε από το Λούθηρο να απαντήσει σε δύο ερωτήσεις: Πρώτα αν αναγνώριζε ότι τα γραπτά αυτά ήταν δικά του, και κατόπιν αν προτίθονταν να ανακαλέσει τις απόψεις που ανέπτυξε μέσα σ' αυτά. Μετά την ανάγνωση των τίτλων των συγγραμμάτων, ο Λούθηρος απάντησε ότι, όσον αφορά την πρώτη ερώτηση, αναγνώριζε ότι τα βιβλία ήταν δικά του. «Όσο για τη δεύτερη ερώτηση,» είπε, «έχοντας τη συναίσθηση ότι αυτή αφορά την πίστη και τη σωτηρία ψυχών και σχετίζεται με το λόγο του Θεού, το μεγαλύτερο και πολυτιμότερο αυτόν επουράνιο και επίγειο θησαυρό, θα προέβαινα σε μιά παράλογη πράξη αν απαντούσα χωρίς να σκεφθώ. Θα κινδύνευα να πώ ή λιγότερα από ότι απαιτεί η παρούσα περίσταση, ή περισσότερα από ότι απαιτεί η αλήθεια και να βρεθώ έτσι ένοχος έναντι των λόγων του Χριστού: «Πάς όστις Με αρνηθή έμπροσθεν των ανθρώπων, θέλω και εγώ αρνηθή αυτόν ενώπιον του Πατρός Μου του εν τοις ουρανοίς.» (Ματθ. 10:33.) Γι' αυτόν το λόγο, υποβάλλω στην αυτοκρατορική Σας Μεγαλειότητα την ταπεινή έκκληση να μου χορηγηθεί ο χρόνος ώστε να μπορέσω να απαντήσω χωρίς να αμαρτήσω κατά του λόγου του Θεού.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 7, κεφ. 8.)

[157]

Η αίτηση του Λουθήρου ήταν ένας φρόνιμος ελιγμός. Ακολουθώντας το δρόμο αυτό, έπειθε τα μέλη του Συμβουλίου ότι οι ενέργειές του ούτε σπασμωδικές ήταν, ούτε εμπνέονταν από το

πάθος. Μιά τέτοια νηφαλιότητα και αυτοκυριαρχία, απρόσμενες από κάποιον που είχε ήδη χαρακτηριστεί θρασύς και αδιάλλακτος, του πρόσδιδαν κύρος και τον κατέστησαν αργότερα ικανό να απολογηθεί με τέτοια σύνεση, αποφασιστικότητα, σοφία και αξιοπρέπεια που προξένησε την έκπληξη και την απογοήτευση των αντιπάλων του καθώς έρχονταν σε κτυπητή αντίθεση με τη δική τους θρασύτητα και υπεροψία.

Την επομένη μέρα έπρεπε να παρουσιασθεί για να καταθέσει την τελική απόφασή του. Αναλογιζόμενος την ολκή των δυνάμεων που είχαν παραταχθεί κατά της αλήθειας, ένοιωθε την ψυχή του να σφίγγεται για ένα διάστημα. Η πίστη του άρχισε να ταλαντεύεται. Φόβος και τρόμος τον κατέλαβαν. Οι κίνδυνοι πολλαπλασιάζονταν μπροστά του. Του φαινόταν ότι οι εχθροί του ήταν έτοιμοι να θριαμβεύσουν και ότι οι δυνάμεις του σκότους θα υπερίσχυαν. Σύννεφα συγκεντρώνονταν γύρω του και φαινόταν να τον χωρίζουν από το Θεό. Λαχταρούσε να νοιώσει τη σιγουριά ότι ο Κύριος των δυνάμεων θα παραστέκονταν στο πλευρό του. Μέσα στην απελπισία του, έπεσε μπρούμυτα στη γή και ικέτευσε με τέτοιες γοερές, σπαραξικάρδιες κραυγές που το πραγματικό τους νόημα μόνο ο Θεός είναι σε θέση να καταλάβει: «Ω Παντοδύναμε και αιώνιε Θεέ, τι τρομερός που είναι αυτός ο κόσμος! Πώς άνοιξε το στόμα του για να με καταπιεί και πόση λίγη εμπιστοσύνη έχω εγώ σε Σένα ... Αν ήταν να στηρίζω τις ελπίδες μου στους ισχυρούς της γής, τότε όλα είναι χαμένα ... Η τελευταία μου ώρα έφθασε· η καταδίκη μου εκδόθηκε ... Θεέ μου, βοήθησέ με που παλαίβω με όλη τη σοφία του κόσμου. Κάμε το ... Εσύ μόνο ... επειδή δεν είναι δικό μου το έργο αυτό, αλλά δικό Σου ... Εγώ δεν έχω τίποτε να κάνω εδώ, τίποτε για να διαπληκτίζομαι με τους μεγιστάνες αυτού του κόσμου ... Αλλά ο σκοπός είναι δικός Σου ... και είναι δίκαιος και αιώνιος ο σκοπός αυτός. Ω Κύριε, βοήθησέ με! Πιστέ και αμετάβλητε Θεέ, δεν επαναπαύομαι σε κανέναν άνθρωπο ... Ότι προέρχεται από τον άνθρωπο είναι αβέβαιο. Ότι είναι ανθρώπινο αποτυχαίνει ... Συ με διάλεξες γι' αυτό το έργο ... Μείνε στο πλευρό μου για το όνομα του πολυαγαπημένου Σου Ιησού Χριστού, Αυτού που είναι η υπεράσπιση μου, η ασπίδα και το προπύργιό μου.» (Ίδιος Τόμ. 7, κεφ. 8.)

Μέσα στην πάνσοφη Πρόνοιά Του ο Θεός επέτρεψε στο Λούθηρο να συναισθανθεί τον κίνδυνο και να μη σπεύσει να τον αντι-

μετωπίσει με προπαίτεια, βασιζόμενος στη δική του δύναμη. Γιατί στην πραγματικότητα δεν ήταν ο φόβος των προσωπικών παθημάτων, ο τρόμος του μαρτυρίου και του θανάτου που φαίνονταν πιά πολύ κοντά, η αιτία που προκάλεσε την εξουθένωση του Λουθήρου. Είχε τώρα φθάσει σ' ένα πολύ κρίσιμο σημείο και αισθάνονταν την ανικανότητά του να το αντιμετωπίσει. Μιά αψυχολόγητη ενέργεια από μέρους του θα μπορούσε να βλάψει άσχημα το σκοπό της αλήθειας. Η εναγώνια προσευχή του στο Θεό δεν απέβλεπε στη δική του την ασφάλεια, αλλά στο θρίαμβο του ευαγγελίου. Το άγχος και η ψυχική του αγωνία μπορεί να συγκριθεί με τη νυκτερινή αγωνία του Ισραήλ στο πέρασμα του ερημικού Ιαβόκ. Όπως ο Ισραήλ, έτσι νίκησε και αυτός στην πάλη του με συμπαραστάτη του το Θεό. Βυθισμένος στην απελπισία του, πιάστηκε με πίστη από τον Χριστό, τον πανίσχυρο Απελευθερωτή. Είχε τη διαβεβαίωση ότι δεν θα παράστεκε μόνος του μπροστά στο Συνέδριο και αυτό τον εμψύχωσε. Η γαλήνη επέστρεψε στην ψυχή του και το προνόμιο που του ανατίθονταν να εξυψώσει το λόγο του Θεού μπροστά στους αρχηγούς των εθνών του προξενούσε χαρά.

Με τη σκέψη του στραμμένη στο Θεό, ο Λούθηρος άρχισε να προετοιμάζεται για τη μάχη που τον περίμενε. Οργάνωσε τον τρόπο της απολογίας του, εξέτασε ορισμένα αποσπάσματα των συγγραμμάτων του και αναζήτησε να βρεί στην Αγία Γραφή συγκεκριμένα κατάλληλα εδάφια για την υποστήριξη των απόψεών του. Κατόπιν, τοποθετώντας το αριστερό χέρι στον ανοικτό μπροστά του ιερό λόγο του Θεού, ύψωσε το δεξί του χέρι στον ουρανό και ορκίστηκε «να μείνει πιστός στο ευαγγέλιο και να ομολογήσει άφοβα την πίστη του, και αν ακόμη χρειάζονταν να σφραγίσει την ομολογία του με το αίμα του.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 8.)

[159] Όταν οδηγήθηκε για δεύτερη φορά μπροστά στα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου, το πρόσωπό του δεν παρουσίαζε κανένα ίχνος φόβου ή αμηχανίας. Γαλήνιος και ατάραχος, συνάμα γενναίος και επιβλητικός, έστεκε υπέρμαχος του Θεού ανάμεσα στους μεγάλους της γής. Ο αυτοκρατορικός επιτετραμμένος τον ρώτησε αν επιθυμούσε στο σημείο αυτό να αναιρέσει τις διδαχές του. Η απάντηση του Λουθήρου υπήρξε ήπια σε χαμηλό τόνο, χωρίς οξύτητα και πάθος. Τη στάση του τη χαρακτήριζε η ταπεινοφροσύνη και ο σεβασμός. Ταυτόχρονα εκδήλωνε μιά τέτοια εμπιστοσύνη και χαρά που κατέπληξε το Συμβούλιο:

«Γαληνότατε Αυτοκράτορα,» άρχισε ο Λούθηρος, «διαπρεπέις πρίγκηπες, ευγενείς άρχοντες! Εμφανιζόμενος σήμερα μπροστά σας, κατόπιν της εντολής που μου κοινοποιήθηκε χθές και με τη χάρη του Θεού, απευθύνω έκκληση προς τη Μεγαλειότητά Σας και προς τις σεβαστές Υψηλότητες Σας, όπως με μεγαλοψυχία ακούσετε την υπεράσπιση ενός σκοπού που, χωρίς αμφιβολία, είναι δίκαιος και αληθινός. Αν η αγνωσία μου με οδηγήσει στην παράβαση των αυλικών εθιμοτυπιών και πρωτοκόλλων, επικαλούμαι την επιείκειά σας. Επειδή εγώ δεν έχω ανατραφεί μέσα σε βασιλικά παλάτια, αλλά στην αυστηρή απομόνωση του μοναστηριού.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 8.)

Κατόπιν, προχωρώντας στο θέμα του, ανέφερε ότι τα συγγράμματά του δεν ανήκαν όλα στην ίδια κατηγορία. Μερικά αναφέρονται στην πίστη και στα καλά έργα. Αυτά και οι εχθροί του ακόμη τα χαρακτήρισαν όχι μόνο αβλαβή, αλλά και ωφέλιμα. Αν αναιρούσε τα έργα αυτά, θα καταδίκαζε αλήθειες τις οποίες όλοι, γενικά ασπάζονταν. Η δεύτερη κατηγορία περιλάβαινε συγγράμματα που εξέθεταν τις διαφθορές και τις καταχρήσεις του παπισμού. Η ανάκληση των γραπτών αυτών θα ενίσχυε την τυραννία της Ρώμης και θα άνοιγε ευρύτερα την πόρτα για περισσότερα και σοβαρότερα ανοσιουργήματα. Στην τρίτη κατηγορία των βιβλίων του καταφέρονταν εναντίον ατόμων που υποστήριζαν τα τρωτά της εκκλησίας. Σχετικά με αυτά ομολόγησε χωρίς περιστροφές ότι υπήρξε δριμύτερος από ότι έπρεπε. Δεν ισχυρίστηκε ότι είναι αλάθητος. Αλλά όμως, ούτε αυτά τα βιβλία μπορούσε να αναιρέσει. Επειδή με μια τέτοια ενέργεια θα αποθρασύνονταν οι εχθροί της αλήθειας και θα εκμεταλλεύονταν την περίσταση για να συντρίψουν το λαό του Θεού με μεγαλύτερη ακόμη αγριότητα.

«Μολαταύτα, είμαι ένας απλός άνθρωπος,» συνέχισε, «και όχι Θεός. Γι' αυτό θα υπερασπισθώ τον εαυτό μου κατά το παράδειγμα του Χριστού. «Εάν κακώς ελάλησα, μαρτύρησον περί του κακού.» [160] ... Για έλεος του Θεού, Σας εκλιπαρώ, Γαληνότατε Αυτοκράτορα και ενδοξότατοι Πρίγκηπες, καθώς και όλους τους άλλους οποιοδήποτε τίτλο φέρετε, να μου αποδείξετε από τα γραπτά των προφητών και αποστόλων ότι σφάλω. Μόλις πεισθώ για το λάθος μου, θα αναιρέσω αμέσως κάθε πλάνη μου, και θα είμαι εγώ ο πρώτος που θα πετάξω τα βιβλία μου με τα ίδια μου τα χέρια στη φωτιά.

«Πιστεύω ότι τα λόγια μου αυτά σαφέστατα δηλώνουν ότι έχω προσεκτικά υπολογίσει και αναμετρήσει το μέγεθος του κινδύνου στον οποίο εκθέτω τον εαυτό μου. Αντί όμως να με δυσαρεστεί, αντίθετα με χαροποιεί που βλέπω ότι το ευαγγέλιο γίνεται σήμερα, όπως και στην αρχαία εποχή, αιτία διαμάχης και διχογνωμιών. Αυτός είναι ο χαρακτήρας, αυτός είναι ο προορισμός του λόγου του Θεού. «Δεν ήλθον να βάλω ειρήνην επί της γής, αλλά μάχαιραν,» είπε ο Ιησούς Χριστός. Ο Θεός είναι θαυμαστός και τρομερός στις βουλές Του. Προσέχετε λοιπόν, μήπως συμπεραίνοντας ότι καταλύετε διχογνωμίες, βρεθείτε κατατρέχοντες τον άγιο λόγο του Θεού και στρέψετε εναντίον σας ένα τρομερό χείμαρρο από ανυπέβλητους κινδύνους από σύγχρονες καταστροφές και από αιώνιο όλεθρο ... Άπειρα περαδείγματα θα μπορούσα να αναφέρω από τους χρησμούς του Θεού. Θα μπορούσα να μιλήσω για τους Φαραώ, για τους βασιλείς της Βαβυλώνας και του Ισραήλ των οποίων οι ενέργειες ποτέ δεν συνέβαλαν αποτελεσματικότερα στην αυτοκαταστροφή τους από ότι όταν επεδίωξαν, στηριζόμενοι σε συνετές φαινομενικά συμβουλές, να υποστηρίξουν τα συμφέροντά τους. «Ο Θεός μετακινεί όρη, και αυτοί δεν εξεύρουνσι.»» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 8.)

Ο Λούθηρος είχε μιλήσει στη Γερμανική γλώσσα. Τώρα του ζήτησαν να επαναλάβει τα ίδια ακριβώς λόγια στα Λατινικά. Παρ'όλο ότι αισθάνονταν εξαντλημένος από την προηγούμενη προσπάθεια, υπακούοντας επανέλαβε την ίδια αγόρευση με την ίδια σαφήνεια και δυναμικότητα. Αυτό ήταν δάκτυλος της θεϊκής πρόνοιας. Σκοτισμένοι από την πλάνη και τη δεισιδαιμονία, πολλοί πρίγκηπες δεν είχαν κατορθώσει να αντιληφθούν τη δύναμη των συλλογισμών του Λουθήρου με την πρώτη φορά. Η επανάληψη όμως τους πρόσφερε τη δυνατότητα να κατανοήσουν τα εκτιθέμενα σημεία με όλη τους τη σημασία.

[161]

Αντίθετα όσοι με μάτια κλειστά στο φώς της αλήθειας ήταν αποφασισμένοι να μείνουν αμετάπειστοι, εξοργίσθηκαν με τα δυναμικά λόγια του Λουθήρου. Μόλις έπαψε εκείνος να μιλάει, ο πρόεδρος της Εθνοσυνέλευσης φώναξε με έξαψη: «Δεν απάντησες στην ερώτηση που σου υποβλήθηκε ... Είσαι υποχρεωμένος να δώσεις μια σαφή και συγκεκριμένη απάντηση ... Αναιρείς ή δεν αναιρείς;»

Τότε ο Μεχαρρυθμιστής απάντησε. «Αφού η γαλήνια Μεγαλειότητα Σας και οι εξοχότατες Υψηλότητές Σας μου ζητούν μιά

ρηχή, σαφή και κατηγορηματική απάντηση θα Σας τη δώσω. Αυτή είναι η απάντηση: Την πίστη μου δεν μπορώ να την υποβάλω ούτε στην εξουσιοδότηση του πάπα, ούτε των συνόδων. Επειδή είναι ολοφάνερο σαν το φώς της ημέρας όχι συχνά έχουν πέσει σε λάθη και σε αντιφάσεις μεταξύ τους. Επομένως αν δεν πεισθώ προηγουμένως από τη μαρτυρία της Γραφής, ή από την υπαγόρευση της λογικής, αν δεν μου αποδειχθεί από τις περικοπές που ανέφερα ότι η συνείδησή μου δεν δεσμεύεται από το λόγο του Θεού, τότε ούτε μπορώ ούτε και θα αναιρέσω. Επειδή δεν είναι ασφαλές για το Χριστιανό να εκφράζεται κατά της συνείδησής του. Αυτά φρονώ. Διαφορετικά να κάνω δεν μπορώ. Βοηθός μου έστω ο Θεός. Αμήν.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 8.)

Μ' αυτόν τον τρόπο βασίσθηκε ο δίκαιος εκείνος άνθρωπος πάνω στο στερεό θεμέλιο του λόγου του Θεού. Το παρουσιαστικό του έλαμπε από το φώς του ουρανού. Όλοι όσοι άκουσαν την κατάθεση της μαρτυρίας του εναντίον των δυνάμεων της πλάνης και διαπίστωσαν την υπεροχή της πίστης εκείνης που νίκησε τον κόσμο, εντυπωσιάστηκαν από το ήθος και την αγνότητα του χαρακτήρα του και από τη γαλήνη και τη χαρά της ψυχής του.

Βαθειά σιγή επικράτησε για μερικά λεπτά μέσα στην κατάπληκτη Συνέλευση. Στην πρώτη του απολογία, ο Λούθηρος είχε μιλήσει σε τόνο χαμηλό, με σεβάσμιο, σχεδόν υποτακτικό ύφος. Αυτό οι παπιστές το εξέλαβαν σαν απόδειξη ότι το θάρρος του άρχισε να τον εγκαταλείπει. Την αίτηση που είχε υποβάλει για αναβολή τη θεώρησαν σαν προοίμιο της ανάκλησης που θα επακολουθούσε. Και αυτός ακόμη ο Κάρολος, παρατηρώντας με κάποια περιφρόνηση την εξαντλημένη μορφή, το λιτό ντύσιμο και την απλή φρασεολογία του μοναχού, είχε πεί: «Ο καλόγερος αυτός δεν θα μπορέσει ποτέ να με κάνει αιρετικό.» Το θάρρος όμως και η αποφασιστικότητα που διαπίστωναν τώρα σ' αυτόν, καθώς επίσης και η σαφήνεια και δυναμικότητα των απόψεών του, προξένησαν έκπληξη σε όλες τις παρατάξεις. Γεμάτος θαυμασμό, ο αυτοκράτορας δήλωνε τώρα: «Ο μοναχός αυτός εκφράζεται με ατρόμητη καρδιά και με ακλόνητο θάρρος.» Και πολλοί από τους Γερμανούς πρίγκηπες έβλεπαν με ικανοποίηση και υπερηφάνεια τον εκπρόσωπο αυτό της πατρίδας τους.

Τα πράγματα χειροτέρευαν για τους ενθουσιώδεις οπαδούς της Ρώμης. Η υπόθεση έπαιρνε δυσάρεστη γι' αυτούς κατεύθυνση.

Προσπάθησαν να διατηρήσουν την υπεροχή τους όχι επικαλούμενοι τις Γραφές αλλά καταφεύγοντας σε απειλές, τη γνωστή ακαταμάχητη πολιτική της Ρώμης. Ο πρόεδρος της Δίαιτας ξαναπήρε το λόγο: «Αν δεν ανακαλέσεις, ο αυτοκράτορας και τα αυτοκρατορικά πριγκηπάτα θα σκευθούν ποιά μέτρα θα λάβουν εναντίον ενός ασυμμόρφωτου αιρετικού.»

Οι φίλοι του Λουθήρου, που με μεγάλη χαρά είχαν ακούσει την υπέροχη απολογία του, ταραχθήκαν με τα λόγια αυτά. Ο ίδιος όμως ο Λούθηρος απάντησε ήρεμος: «Ο Θεός βοηθός. Επειδή δεν μπορώ να ανακαλέσω τίποτε.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 8.)

Του ζήτησαν να αποχωρήσει από την αίθουσα της συνεδρίασης, προκειμένου να συσκευθούν οι πρίγκηπες μεταξύ τους. Όλοι αισθάνονταν ότι η κρίσιμη ώρα είχε σημάνει. Η επίμονη άρνηση του Λουθήρου να υποκύψει, θα μπορούσε να επηρεάσει την ιστορία της εκκλησίας για ολόκληρους αιώνες. Πήραν την απόφαση να του δώσουν μια ακόμη ευκαιρία για να ανακαλέσει. Για τελευταία φορά τον οδήγησαν στην αίθουσα του Συμβουλίου. Και για άλλη μια φορά του απηύθυναν την ερώτηση αν ήταν διατεθειμένος να αναίρει τις απόψεις του. «Δεν έχω άλλη απάντηση να δώσω,» είπε, «εκτός από εκείνη που ήδη έχω δώσει.» Ήταν φανερό ότι ούτε υποσχέσεις, ούτε απειλές δεν μπορούσαν να τον κάνουν να ενδώσει στην προσταγή της Ρώμης.

[163] Θλίψη κατέλαβε τους παπικούς αρχηγούς ότι ένας απλός μοναχός τολμούσε να περιφρονήσει τη δύναμή τους που είχε κάνει βασιλείς και ευγενείς να τρέμουν. Αδημονούσαν να τον κάνουν να γευθεί την οργή τους υποβάλλοντάς τον σε μαρτυρικό θάνατο. Αντιλαμβανόμενος τον κίνδυνο που διέτρεχε, ο Λούθηρος είχε μιλήσει σε όλους με ηρεμία και με χριστιανική αξιοπρέπεια. Τα λόγια του ήταν απαλλαγμένα από υπερηφάνεια, πάθος ή σκόπιμη διαστρόφη των γεγονότων. Ούτε τον εαυτό του, ούτε τους ισχυρούς ανθρώπους που τον περιστοιχίζαν έβλεπε, αλλά αισθάνονταν ότι βρίσκονταν στην παρουσία ενός ασύγκριτα ανώτερου από πάπες, καρδινάλιους, βασιλιάδες και αυτοκράτορες. Με τη μαρτυρία του Λουθήρου είχε ακουσθεί η ομιλία του Χριστού με μια δύναμη και επιβλητικότητα που είχαν για ένα διάστημα εμπνεύσει φίλους και εχθρούς με δέος και με θαυμασμό. Το Πνεύμα του Θεού ήταν παρόν στη Συνέλευση εκείνη και επηρέαζε τις καρδιές της ανώτερης ηγεσίας της αυτοκρατορίας. Αρχετοί πρίγκηπες ανεπιφύλακτα ανα-

γνώρισαν το δίκαιο της Λουθηρανής υπόθεσης. Πολλοί απ' αυτούς είχαν πεισθεί για την αλήθεια. Αλλά για μερικούς οι εντυπώσεις αυτές δεν κράτησαν πολύ. Υπήρχε και άλλη μία κατηγορία, εκείνων που δεν είχαν εκφέρει γνώμη, αλλά που ερεύνησαν αργότερα προσωπικά τις Γραφές και έγιναν ένθερμοι υποστηρικτές της Μεταρρύθμισης.

Ο εκλέκτορας Φρειδερίκος απέβλεπε με ανυπομονησία στην προσέλευση του Λουθήρου στη Συνέλευση και άκουσε την αγόρευσή του με βαθιά συγκίνηση. Με χαρά μαζί και υπερηφάνεια διεπίστωσε το θάρρος, τη σταθερότητα και αυτοκυριαρχία του νεαρού διδάκτορα και απεφάσισε να τον υπερασπισθεί ακόμη σθεναρότερα. Συγκρίνοντας τις δύο αλληλοσυγκρουόμενες παρατάξεις, κατέληξε ότι η σοφία των παπών, βασιλέων και καρδινάλιων είχε εκμηδενισθεί μπροστά στη δύναμη της αλήθειας. Η παπωσύνη είχε υποστεί μιά ήττα που θα γίνονταν αισθητή σε όλα τα έθνη και σε όλους τους κατοπινούς αιώνες.

Βλέποντας την αίσθηση που προκάλεσε η αγόρευση του Λουθήρου, ο παπικός απεσταλμένος φοβήθηκε όσο ποτέ άλλοτε για την εξασφάλιση της δύναμης της Ρώμης και απεφάσισε να μεταχειρισθεί όλα τα μέσα που είχε στη διάθεσή του για να ανατρέψει το Μεταρρυθμιστή. Χρησιμοποιώντας όλη του τη ρητορική δεινότητα και τη διπλωματική του επιδεξιότητα για τις οποίες τόσο πολύ διακρίνονταν, ανέπτυξε στο νεαρό μονάρχη την ανοησία και τον κίνδυνο όπου θα εκτίθονταν, αν θυσιάζε τη φιλία και την υποστήριξη της πανίσχυρης έδρας της Ρώμης χάρη του έργου ενός ασήμαντου μοναχού.

Τα λόγια του έφεραν το αποτέλεσμά τους. Την επομένη της απολογίας του Λουθήρου, ο Κάρολος έστειλε ένα διάγγελμα στη Συνέλευση, κοινοποιώντας την απόφασή του ότι θα ακολουθούσε την πολιτική των προκατόχων του διατηρώντας και προστατεύοντας τη Ρωμαιοκαθολική θρησκεία. Αφού ο Λούθηρος αρνείτο να ανακαλέσει τις πλάνες του, τα πιά δρακόντια μέτρα επρόκειτο να ληφθούν εναντίον του και εναντίον των αιρετικών διδασκαλιών του. «Ένας και μοναχός καλόγερος, παρασυρόμενος από την τρέλλα του, ξεσηκώθηκε εναντίον της πίστης του χριστιανικού κόσμου. Προκειμένου να σταματήσω μιά τέτοια ανευλάβεια, είμαι αποφασισμένος να θυσιάσω το βασίλειό μου, τους θησαυρούς μου, τους φίλους μου, το σώμα μου, το αίμα μου, την ψυχή μου και τη ζωή μου. Θα

απολύσω τώρα τον Αυγουστίνο μοναχό Λούθηρο και θα του απαγορεύσω να προκαλέσει την παραμικρή αναταραχή μεταξύ του λαού. Κατόπιν θα στραφώ εναντίον του, και εναντίον των οπαδών του, ως απειθαρχήτων αιρετικών, με αφορισμό, με αποκλεισμό και με κάθε αποτελεσματικό μέσο για το ριζικό τους εξολοθρευμό. Κάνω έκκληση σε όλους τους πολίτες να φερθούν σαν πιστοί Χριστιανοί.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 9.) Παρ' όλα αυτά όμως το πιστοποιητικό ασφαλείας του Λουθήρου κατά την αυτοκρατορική εντολή έπρεπε να το σεβασθούν μέχρις ότου αυτός φθάσει ασφαλής στη γενέτειρά του και εκδοθούν τα εναντίον του εντάλματα.

Σ' αυτό το σημείο διαιρέθηκαν οι γνώμες των μελών του Συμβουλίου. Οι απεσταλμένοι και οι υποστηρικτές του πάπα αξίωσαν και πάλι να αγνοηθεί το πιστοποιητικό της ασφαλείας του Μεταρρυθμιστή. «Ο Ρήνος,» έλεγαν, «περιμένει τη στάχτη του, όπως έγινε και με τον Ιωάννη Χούς έναν αιώνα πριν.» (Τόμ. 7, κεφ. 9.) Γερμανοί πρίγκηπες όμως, αν και οπαδοί του παπισμού και αναγνωρισμένοι εχθροί του Λουθήρου, διαμαρτυρήθηκαν εναντίον ενός τέτοιου ρήγματος της κοινής εμπιστοσύνης και το χαρακτήρισαν στίγμα της τιμής του έθνους. Υπέδειξαν τις συμφορές που επακολούθησαν το θάνατο του Χούς και απεφάνθησαν ότι δεν τολμούσαν να προκαλέσουν το ξέσπασμα παρομοίων θεομηνιών πάνω στη Γερμανία και στο νεαρό μονάρχη τους.

Ο ίδιος ο Κάρολος, στο άκουσμα της επαίσχυντης εκείνης πρότασης, δήλωσε: «Και αν ακόμη η τιμή και η εμπιστοσύνη εξαφανίζονταν απ' όλο τον κόσμο, θα έπρεπε όμως να βρούν καταφύγιο στις καρδιές των πριγκήπων.» (Τόμ. 7, κεφ. 9.) Εξακολουθούσε να πιέζεται από τους πίο άσπονδους παπικούς εχθρούς του [165] Λουθήρου να μεταχειρισθεί το Μεταρρυθμιστή με τον ίδιο τρόπο που ο Σιγισμούνδος μεταχειρίστηκε τον Χούς—δηλαδή να τον αφήσει στο έλεος της εκκλησίας—Φέρνοντας όμως μπροστά του τη σκηνή κατά την οποία αλυσοδεμένος ο Χούς μπροστά στη Γενική Συνέλευση υπενθύμισε στον αυτοκράτορα τον παραβιασμένο λόγο του, ο Κάρολος Έ', απάντησε: «Δεν θα ήθελα να κοκκινήσω από τη ντροπή σαν τον Σιγισμούνδο.» (Λενφαντ, Τόμ. 1, σελ. 422.)

Παρ' όλα αυτά, ο Κάρολος από προμελέτη απέρριψε τις αλήθειες που παρουσίασε ο Λούθηρος. «Είμαι ακλόνητα αποφασισμένος να μιμηθώ το παράδειγμα των προγόνων μου,» έγραφε ο μονάρχης. (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 7, κεφ. 9.) Ήταν αποφασισμένος να μή ξε-

φύγει από το μονοπάτι της εθιμοτυπίας ούτε και για να βαδίζει στο δρόμο της αλήθειας και της δικαιοσύνης. Θα υποστήριζε την παπασύνη, με όλη της την αγριότητα και αυθλιότητα, επειδή οι πατέρες του έκαμαν το ίδιο. Με τη στάση του αυτή, αρνήθηκε να δεχθεί φώς περισσότερο από εκείνο που οι πατέρες του είχαν δεχθεί, ή να εκτελέσει οποιοδήποτε άλλο καθήκον το οποίο εκείνοι δεν είχαν εκτελέσει.

Και στη σημερινή εποχή, πολλοί είναι εκείνοι που προσκολλώνται κατά τον ίδιο τρόπο στις συνήθειες και στις παραδόσεις των πατέρων τους. Όταν ο Θεός τους παρουσιάζει περισσότερο φώς αρνούνται να το δεχθούν, επειδή οι πατέρες τους δεν το δέχθηκαν, αφού ποτέ δεν το είδαν. Εμείς όμως δεν βρισκόμαστε στη θέση των πατέρων μας. Γι' αυτό και οι ευθύνες και τα καθήκοντά μας δεν είναι ίδια με τα δικά τους. Ο Θεός δεν εγκρίνει τις προσπάθειές μας στο να αναγνωρίσουμε το καθήκον μας παίρνοντας για βάση το παράδειγμα των πατέρων μας αντί για την έρευνα του λόγου του Θεού από μέρους μας. Η δική μας η ευθύνη είναι ακόμη μεγαλύτερη από ότι ήταν η ευθύνη των προγόνων μας. Επειδή είμαστε υπόλογοι όχι μόνο για το φώς που δέχθηκαν εκείνοι και που το κληροδότησαν σε μας, αλλά είμαστε υπεύθυνοι και για το φώς που λάμπει πάνω στο δικό μας δρόμο μέσα από το λόγο του Θεού.

Για τους άπιστους Ιουδαίους ο Χριστός είχε πεί: «Εάν δεν ήλθον και ελάλησα προς αυτούς, αμαρτίαν δεν ήθελον έχει· τώρα όμως δεν έχουσι πρόφασιν περί της αμαρτίας αυτών.» (Ιωάν. 15:22.) Η ίδια θεϊκή αυθεντία μίλησε μέσο του Λουθήρου στον αυτοκράτορα και τους πρίγκηπες της Γερμανίας. Και ενώ το φώς ξεχύνονταν μέσα από το λόγο του Θεού, το Πνεύμα Του συνηγορούσε για τελευταία φορά για πολλούς που βρίσκονταν στη συνέλευση εκείνη. Όπως αιώνες πριν ο Πιλάτος προτίμησε και άφησε την υπερηφάνεια και τη δημοτικότητά του να φράξουν την καρδιά του στο Λυτρωτή του κόσμου· όπως ο Φηλικάς τρέμοντας από φόβο διέταξε τον αγγελιαφόρο της αλήθειας: «κατά το παρόν ύπαγε, και όταν λάβω καιρόν, θέλω σε μετακαλέσει,» (Πράξ. 24:25.) και όπως ο υπεροπτικός Αγρίππας ομολόγησε, «παρ' ολίγον με πείθεις να γίνω Χριστιανός,» (Πράξ. 26:28,) αλλά έστρεψε τα νώτα προς το ουρανόπεμπτο μήνυμα, το ίδιο και ο Κάρολος ο Ε', υποχωρώντας μπρός στις υπαγορεύσεις της κοσμικής υπερηφάνειας και πολιτικής, αποφάσισε να απορρίψει το φώς της αλήθειας.

Η διαδικασία των αντιλουθηρανών μέτρων κυκλοφόρησε με ταχύτητα και αναστάτωσε όλη την πόλη. Ο Μεταρρυθμιστής είχε δημιουργήσει πολλούς φίλους, που δεν αγνοούσαν την αγριότητα της Ρώμης εναντίον όλων όσων τολμούσαν να εκθέσουν την εξαχρείωσή της, και αποφάσισαν ότι δεν έπρεπε να αφήσουν να θυσιάσθει ο Λούθηρος. Εκατοντάδες ευπατρίδες προσφέρθηκαν να τον προστατεύσουν. Και δεν ήταν λίγοι εκείνοι που κατέκριναν το βασιλικό διάταγμα σαν δουλική υποταγή στην κυριαρχούσα δύναμη της Ρώμης. Πινακίδες—άλλες καταδικάζοντας και άλλες υπερασπίζοντας το Λούθηρο—είχαν αναρτηθεί στις πόρτες των σπιτιών και σε δημόσιους τόπους. Σε μιά από αυτές αναφέρονταν χωρίς σχόλια τα βαρυσήμαντα λόγια του σοφού Σολομώντα: «Ουαί εις σε, χώρα, της οποίας ο βασιλεύς είναι παιδίον.» (Εκκλ. 10:16.) Ο γενικός ενθουσιασμός για το Λούθηρο απ' άκρη σ' άκρη της Γερμανίας έπεισε τόσο τον αυτοκράτορα όσο και τη συνέλευση ότι κάθε αδίκημα που θα διαπράττονταν σε βάρος του θα υπονόμει όχι μόνο την ειρήνη του κράτους, αλλά και αυτή ακόμη την σταθερότητα του θρόνου.

Ο Φρειδερίκος της Σαξωνίας επίτηδες τήρησε επιφυλακτική στάση. Κρύβοντας προσεκτικά τα πραγματικά του αισθήματα για τον αρχηγό της Μεταρρύθμισης, παρακολουθούσε άγρυπνα κάθε του κίνηση καθώς και τις κινήσεις των εχθρών του. Ήταν και άλλοι όμως που δεν κατέβαλαν καμιά προσπάθεια να κρύψουν τη συμπάθειά τους για το Λούθηρο. Τον επισκέπτονταν πρίγκηπες, κόμητες, βαρώνοι και άλλα διακεκριμένα πρόσωπα τόσο του πολιτικού όσο και του εκκλησιαστικού κόσμου. Ο Σπαλατίνος έγραφε ότι «το μικρό δωμάτιο του δόκτορα δεν μπορούσε να χωρέσει όλους όσους παρουσιάζονταν για να τον επισκευθούν.» (Μαρτψν Τόμ. 1, σελ. 404.) Ο κόσμος τον έβλεπε σαν να ήταν υπεράνθρωπος. Ακόμη και όσοι δεν ασπάζονταν τις διδασχές του, δεν μπορούσαν να κρύψουν το θαυμασμό τους για την επιβλητική ακεραιότητά του που τον έκανε να αντιμετωπίσει το θάνατο παρά να παραβεί τη συνείδησή του.

Μεγάλες προσπάθειες καταβλήθηκαν για να συγκατατεθεί ο Λούθηρος να έρθει σε συμβιβασμό με τη Ρώμη. Ευγενείς και πρίγκηπες του εξηγούσαν ότι αν επέμενε να βάζει την κρίση του πάνω από την κρίση της εκκλησίας και των συνόδων, σε λίγο θα εξορίζονταν από το κράτος και θα έμενε ανυπεράσπιστος. Σ' αυτές τις εκκλησίες ο Λούθηρος αποκρίνονταν: «Το ευαγγέλιο του Χριστού δεν μπορεί να κηρυχθεί χωρίς σκάνδαλα ... Γιατί λοιπόν να με χω-

ρίσει ο φόβος ή η ανησυχία του κινδύνου από τον κύριο και από το θεϊκό εκείνο λόγο που είναι ο μόνος αληθινός: «Όχι, προτιμώ να χάσω το σώμα μου, το αίμα μου και τη ζωή μου.» (Δ* Αυβιγνε, Τόμ. 7, κεφ. 10.)

Επανειλημμένα του πρότειναν να υποβληθεί στην κρίση του αυτοκράτορα και τότε δεν είχε τίποτε να φοβηθεί. «Συγκατατίθεμαι,» είπε, «με όλη μου την καρδιά στο να εξετάσει και να κρίνει ο αυτοκράτορας, οι πρίγκηπες ακόμη και ο χειρότερος Χριστιανός τα συγγράμματά μου. Αλλά κάτω από έναν όρο: Για βάση τους θα θέσουν το λόγο του Θεού. Οι άνθρωποι δεν έχουν τίποτε άλλο να κάνουν παρά να υπακούσουν ς» αυτόν. Μη παραβιάζετε τη συνείδησή μου που έχει κρικοποιηθεί και αλυσοδεθεί με την Αγία Γραφή.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 10.)

Σε μιά άλλη πρόταση που του έκαναν απάντησε: «Δέχομαι να αποποιηθώ το πιστοποιητικό ασφαλείας. Το άτομό μου και τη ζωή μου μπορώ να τα εναποθέσω στου αυτοκράτορα τα χέρια. Το λόγο όμως του Θεού ποτέ!» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 10.) Δήλωσε ότι ήταν πρόθυμος να δεχθεί την απόφαση ενός γενικού συμβουλίου, αλλά μόνο με την προϋπόθεση ότι οι αποφάσεις του συμβουλίου θα στηρίζονταν στις Γραφές. «Για ότι αφορά το λόγο του Θεού και την πίστη,» έλεγε, «ο κάθε Χριστιανός είναι το ίδιο ικανός να κρίνει όπως και ο πάπας, έστω και αν ο τελευταίος αυτός υποστηρίζεται από ένα εκατομμύριο συνόδους.» (Μαρτψν, Τόμ. 1, σελ. 410.) Φίλοι και εχθροί κατέληξαν πως κάθε περαιτέρω προσπάθεια για συμφιλίωση ήταν περιττή.

Αν ο Μεταρρυθμιστής υποχωρούσε και σε ένα μόνο σημείο, ο διάβολος και τα στρατεύματά του θα είχαν νικήσει. Αλλά αυτή η άκαμπτη σταθερότητά του συνετέλεσε στην απελευθέρωση της εκκλησίας και στον εγκαινιασμό μιάς καινούργιας και καλύτερης εποχής. Η επιρροή του μοναδικού αυτού ανθρώπου που τόλμησε να πάρει χην πρωτοβουλία να εξετάσει και να διευθετήσει θρησκευτικά ζητήματα, έμελλε να γίνει αισθητή στην εκκλησία και στον κόσμο όχι μόνο της εποχής του, αλλά και όλων των επερχομένων γενεών. Η σταθερότητα και η πιστότητά του θα ενίσχυαν όλους όσους θα αντιμετώπιζαν μιά παρόμοια πείρα μέχρι το τέλος του κόσμου. Η δύναμη και η μεγαλειότητα του Θεού τοποθετήθηκαν πάνω από τα ανθρώπινα συμβούλια, πάνω από τη μεγάλη δύναμη του Σατανά.

[168]

Κατ' εντολή του αυτοκράτορα ο Λούθηρος έπρεπε τώρα να επιστρέψει στο σπίτι του και ήξερε ότι η εντολή αυτή σύντομα θα συνοδεύονταν από τη θανατική του καταδίκη. Σύννεφα απειλητικά κρέμονταν πάνω από το δρόμο του. Από τη Βόρμη όμως έφευγε με την καρδιά γεμάτη ευγνωμοσύνη και χαρά. «Ο ίδιος ο διάβολος,» έλεγε, «φρουρούσε το οχυρό του πάπα. Ο Χριστός όμως προξένησε ένα μεγάλο ρήγμα σ' αυτό και ο Σατανάς αναγκάστηκε να ομολογήσει ότι ο Κύριος είναι ανώτερος απ' αυτόν.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 7, κεφ. 11.)

Μετά την αναχώρησή του, για να μη θεωρηθεί η ακαμψία του σαν ανταρσία, ο Λούθηρος έγραψε στον αυτοκράτορα: «Ο Θεός, που ερευνά τα βάθη της ψυχής, είναι μάρτυρας μου ότι είμαι περισσότερο από πρόθυμος να υπακούσω στη Μεγαλειότητά Σας είτε τιμημένος είτε ατιμασμένος, είτε με τη ζωή, είτε με το θάνατό μου, εκτός από τη μοναδική εξαίρεση του λόγου του Θεού με τον οποίο ο άνθρωπος ζεί. Για ότι αφορά την παρούσα ζωή, η προς Εσάς αφοσίωσή μου είναι ακλόνητη. Επειδή σ' αυτή τη ζωή είτε χαμένος είτε κερδισμένος βγεί κανείς, αυτό δεν έχει σημασία για την αιώνια σωτηρία. Όταν όμως πρόκειται για αιώνια συμφέροντα, ο Θεός δεν θέλει ο άνθρωπος να υποτάσσεσαι στον άνθρωπο. Επειδή στον πνευματικό τομέα η υποταγή ισοδυναμεί με τη λατρεία και αυτή οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στο Δημιουργό.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 7, κεφ. 11.)

[169]

Στο ταξίδι της αποχώρησης από τη Βόρμη, συγκινητικότερες ακόμη εκδηλώσεις επιφυλάχθηκαν στο Λούθηρο από ότι κατά την εκεί άφιξή του. Εξέχουσες εκκλησιαστικές προσωπικότητες καλωσόριζαν τον έκπτωτο μοναχό, ενώ πολιτικοί ηγέτες τιμούσαν τον άνθρωπο που ο αυτοκράτορας είχε καταδικάσει. Του ζήτησαν να κηρύξει, και παρά την αυτοκρατορική απαγόρευση, ανέβηκε πάλι στον άμβωνα. «Ούτε έδωσα καμιά υπόσχεση, ούτε μπορώ ποτέ να υποσχεθώ ότι θα κρατήσω δεσμευμένο το λόγο του Θεού,» τους είπε. (Μαρτψν, Τόμ. σελ. 420.)

Λίγο μετά την αναχώρησή του από τη Βόρμη, οι παπικοί αντιπρόσωποι κατόρθωσαν να πείσουν τον αυτοκράτορα να εκδώσει το εναντίον του διάταγμα. Σ' αυτό ο Λούθηρος παρουσιάζονταν «ο ίδιος ο Σατανάς με ανθρώπινη μορφή φορώντας το καλογεरिकό ράσο.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 7, κεφ. 11.) Το ένταλμα ανέφερε ότι μόλις θα εξέπνεε το πιστοποιητικό ασυλίας, θα παίρνονταν όλα τα

μέτρα για τη ματαίωση του έργου του. Απαγορεύονταν σε όλους γενικά να του προσφέρουν άσυλο, να του δώσουν τροφή ή νερό, και να του παράσχουν οποιαδήποτε ηθική ή υλική βοήθεια, κρυφά ή φανερά. Έπρεπε να τον συλλάβουν, οπουδήποτε τον εύρισκαν και να τον παραδώσουν στις αρχές. Επίσης οι οπαδοί του θα φυλακίζονταν και αυτοί και η περιουσία τους θα δεσμεύονταν. Τα συγγράμματά του θα καταστρέφονταν και τελικά όποιος τολμούσε να φερθεί αντίθετα προς το διάταγμα αυτό, θα συμμαρζίζονταν την ίδια καταδίκη. Ο εκλέκτορας της Σαξωνίας και οι συμπαθούντες με το Λούθηρο πρίγκηπες εγκατέλειψαν τη Βόρμη λίγο μετά την αναχώρηση εκείνου και η Συνέλευση επικύρωσε τότε το αυτοκρατορικό διάταγμα. Οι παπικοί θριάμβευαν. Πίστευαν ότι η τύχη της Μεταρρύθμισης είχε κριθεί για πάντα.

Αλλά στην κρίσιμη εκείνη ώρα, ο Θεός προμήθευσε ένα μέσο διαφυγής στο δούλο του. Ένα άγρυπνο μάτι παρακολούθουσε τις κινήσεις του Λουθήρου και μιά μεγάλη, ευγενική καρδιά πήρε την απόφαση να τον γλυτώσει. Ήταν φανερό ότι η Ρώμη δεν θα έμενε ικανοποιημένη με τίποτε λιγότερο από το θάνατό του. Μόνο με κρύψιμο μπορούσε να γλυτώσει από το στόμα του λιονταριού. Ο Θεός φώτισε το Φρειδερίκο της Σαξωνίας να σκεφτεί ένα σχέδιο για να διατηρηθεί η ζωή του Μεταρρυθμιστή. Με τη συνεργασία ειλικρινών φίλων, το σχέδιο του εκλέκτορα πέτυχε και ο Λούθηρος πράγματι χάθηκε από τα μάτια φίλων και εχθρών. Ενώ επέστρεφε στη Βυττεμβέργη, ξαφνικά ξένοι τον απήγαγαν, αποσπώντας τον από τους συνοδούς του και βιαστικά τον οδήγησαν ανάμεσα από το δάσος στον πύργο του Βάρτμπουργ, ένα απομονωμένο ορεινό προπύργιο. Τόσο η ενέργεια της απαγωγής όσο και ο τόπος της καταφυγής καλύπτονταν από τέτοιο πέπλο μυστηρίου που και αυτός ακόμη ο ίδιος ο Φρειδερίκος δεν ήξερε για πολύ καιρό που τον είχαν κρύψει. Η αγνωσία αυτή ήταν προμελετημένη. Ενόσο ο εκλέκτορας δεν ήξερε τίποτε για τις κινήσεις του Λουθήρου, δεν μπορούσε να αποκαλύψει τίποτε. Ήξερε μόνο ότι ο Μεταρρυθμιστής ήταν ασφαλής, και με αυτό έμενε ευχαριστημένος.

Η άνοιξη, το καλοκαίρι και το φθινόπωρο πέρασαν. Μπήκε ο χειμώνας και ο Λούθηρος έμενε πάντοτε φυλακισμένος. Ο Αλέανδρος και οι ομοϊδεάτες του πανηγύριζαν με τη σκέψη ότι το φώς κόντευε να σβύσει. Αντί γι' αυτό όμως, ο Μεταρρυθμιστής τρο-

φοδοτούσε το λυχνάρι του από την πηγή της αλήθειας και το φώς του θα έλαμπε σε λίγο με ζωηρότερη ακόμη ανταύγεια.

Μέσα στην ασφαλή και φιλική ατμόσφαιρα του Βάρτμπουργ, ο Λούθηρος απόλαυσε για ένα διάστημα την ελευθερία του από την έξαψη και την αναταραχή του αγώνα. Δεν μπορούσε όμως να μείνει ικανοποιημένος για πολύ με το να ζεί στην ησυχία και στην ανάπαυση. Μαθημένος στη δραστηριότητα και στους σκληρούς αγώνες, δεν μπορούσε να υποφέρει την αδράνεια. Τις μέρες εκείνες της απομόνωσής του η κατάσταση της εκκλησίας ορθώνονταν μπροστά του και μέσα στην απόγνωσή του φώναζε: «Αλλοίμονο! Δεν βρίσκεται κανείς στις έσχατες αυτές μέρες της οργής του Κυρίου να σταθεί σαν ένα τοίχος μπροστά στο Θεό και να σώσει τον Ισραήλ!» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 2.) Γυρίζοντας πάλι τη σκέψη στον εαυτό του τρόμαζε με την ιδέα ότι μπορούσε να κατηγορηθεί για ανανδρία εγκυκαταλείποντας τη μάχη. Τότε άρχισε να μέμφεται τον εαυτό του για όλη εκείνη την απραξία και τη μαλθακότητα. Και όμως όλο εκείνο το διάστημα καθημερινά αυτός πρόσφερε περισσότερα από ότι ένας μόνος άνθρωπος μπορούσε να προσφέρει. Η πένα του δεν έμενε ποτέ αργή. Και ενώ οι εχθροί του από το ένα μέρος χαίρονταν ότι είχε καταδικαστεί σε παντοτινή σιγή, από το άλλο παραξενεύονταν και σάστιζαν με τις απτές αποδείξεις γύρω τους ότι αυτός βρίσκονταν ακόμη στη ζωή. Ένα σωρό φυλλάδια προερχόμενα από την πένα του κυκλοφορούσαν από τη μιά άκρη της Γερμανίας στην άλλη. Συνάμα πρόσφερε τη σημαντικότερη συμβολή του στους συμπολίτες του με τη μετάφραση της Καινής Διαθήκης που απέδωσε στη Γερμανική γλώσσα. Σχεδόν για ένα ολόκληρο χρόνο, εξακολουθούσε από της σύγχρονης Πάτμου του τα βράχια να κηρύττει το ευαγγέλιο και να ελέγχει τις αμαρτίες και τις πλάνες της εποχής του.

[171]

Αν όμως ο Θεός είχε αποσύρει για ένα διάστημα το δούλο του από τη δημόσια ζωή, δεν το έκανε για να διατηρήσει απλώς τη ζωή του από την οργή των εχθρών του, ούτε ακόμη για να του εξασφαλίσει την ησυχία που απαιτούσαν οι σπουδαίες εκείνες προσπάθειές του. Ο σκοπός ήταν πολύ πιο σημαντικός απ' αυτά. Στη μοναξιά και στην αφάνεια του ορεινού ερημητηρίου του, ο Λούθηρος απομακρυσμένος από την υποστήριξη του κόσμου και τον έπαινο των ανθρώπων, προφυλάχθηκε από την υπερηφάνεια και την αυτοπεποίθηση που συχνά δημιουργεί η επιτυχία. Τα παθήματα και η ταπείνωση τον προετοίμαζαν να ξανανεβεί καινούργια ύψη, παρόμοια

μ” εκείνα που τόσο αναπάντεχα τον είχαν καταστήσει πρόσωπο σημαντικό.

Μέσα στη χαρά και στην ελευθερία που προξενεί η ανακάλυψη της αλήθειας, οι άνθρωποι συχνά παρασύρονται από την τάση να εκθειάζουν τα άτομα εκείνα που χρησιμοποιεί ο Θεός για να σπάσει τα δεσμά της πλάνης και της δεισιδαιμονίας. Ο Σατανάς επιδιώκει να αποσπάσει την προσοχή και τα αισθήματα των ανθρώπων από το Δημιουργό και να τα στρέψει προς τα ανθρώπινα όργανά του. Κάνοντάς τους να τιμούν το απλό όργανο, τους παρασύρει να παραβλέπουν το Χέρι που προνοητικά καθοδηγεί τα πάντα. Και έτσι συμβαίνει πολλές φορές, θρησκευτικοί αρχηγοί που τιμούνται και εκθειάζονται κατ’ αυτόν τον τρόπο, να ξεχνούν ότι εξαρτώνται από το Θεό και να στηρίζονται στον εαυτό τους. Το αποτέλεσμα είναι ότι ζητούν τότε να επιβληθούν στη σκέψη και στη συνείδηση του λαού που τείνει να αποβλέπει για καθοδήγησης” αυτούς παρά στο λόγο του Θεού. Το έργο της Μεταρρύθμισης συχνά χαλαίνει από ένα παρόμοιο πνεύμα που υποθάλπουν οι υποστηρικτές της. Απ’ αυτόν τον κίνδυνο προτίθονταν ο Θεός να προφυλάξει τη Μεταρρύθμιση, ώστε το έργο να μη φέρει την ανθρώπινη, αλλά τη θεϊκή σφραγίδα. Τα μάτια του κόσμου είχαν στραφεί προς το Λούθηρο, τον ερμηνευτή της αλήθειας. Εξαφανίσθηκε αυτός, για να μπορέσουν οι άνθρωποι να στρέψουν τα βλέμματα προς τον αιώνιο Αρχηγό της αλήθειας.

[172]

Κεφάλαιο 9: Ο ελβετος μεταρρυθμιστής

[173]

Γιά την επιλογή των απαιτούμενων οργάνων για τη μεταρρύθμιση της εκκλησίας το ίδιο θεϊκό σχέδιο τίθεται σε εφαρμογή όπως και για την εγκαθίδρυση της εκκλησίας. Ο ουράνιος Διδάσκαλος προσπέρασε τους μεγάλους της γής, τους τιτλούχους και τους πλουσίους, τους μαθημένους να δέχονται δόξες και τιμές σαν αρχηγοί του λαού. Είχαν τόση αυτοπεποίθηση και υπερηφάνεια για την κομπασμένη τους υπεροχή, που δεν μπορούσαν να μεταπλασθούν για να δείξουν συμπόνια προς τους συνανθρώπους τους και για να γίνουν συνεργάτες του ταπεινού Ναζωραίου. Στους ακαλλιέργητους σκληραγωγημένους ψαράδες της Γαλιλαίας απευθύνθηκε η κλήση: «Έλθετε οπίσω Μου, και θέλω σας κάμει αλιείς ανθρώπων.» (Ματθ. 4:19.) Αυτοί οι μαθητές, ήταν ταπεινοί και επιδεκτοί για μάθηση. Όσο λιγότερο είχαν εμποτιστεί από την ψευδοδιδασκαλία της εποχής τους, τόσο ευκολότερα μπορούσε ο Χριστός να τους διδάξει και να τους προετοιμάσει για το έργο του. Το ίδιο έγινε και την εποχή της μεγάλης Μεταρρύθμισης. Οι αρχηγοί Μεταρρυθμιστές προέρχονταν από τα ταπεινά στρώματα της ζωής. Ήταν άνθρωποι τελείως ανεπηρέαστοι από την υπερηφάνεια της καταγωγής, από την επίδραση της αδιαλλαξίας και από την εκμεταλλευτική συμπεριφορά των κληρικών. Είναι στου Θεού το σχέδιο να χρησιμοποιούνται ταπεινά όργανα για την πραγματοποίηση μεγάλων σκοπών. Έτσι δεν αποδίδεται η δόξα στους ανθρώπους, αλλά ε” Εκείνον που εργάζεται μέσο αυτών ώστε να επιτελείται «το θέλειν και το ενεργείν κατά την ευδοκίαν Αυτού.»

[174]

Μερικές εβδομάδες μετά από την γέννηση του Λουθήρου στο φτωχόσπιτο του Σαξωνού ανθρακωρύχου, ο Ούλριχ Ζβίγγλιος γεννιέται μέσα στο καλύβι ενός βοσκού των Άλπεων. Το περιβάλλον της παιδικής του ηλικίας και η στοιχειώδης αγωγή του Ζβίγγλιου τον προετοιμάζαν κατάλληλα για τη μελλοντική αποστολή του. Μεγαλωμένος μέσα στη φύση, αντίκρυζε διαρκώς σκηνές φυσικής ομορφιάς και εξαιρετικού μεγαλείου, που από νωρίς αποτύπωναν στο μυαλό του την επίγνωση για τη δύναμη, την απεραντοσύνη και τη

μεγαλοπρέπεια του Θεού. Οι ιστορίες με τα ανδραγαθήματα που είχαν διαδραματιστεί πάνω στα ψηλά βουνά της πατρίδας του ξάναβαν τους νεανικούς του πόθους, ενώ οι λιγοστές, μα πολύτιμες βιβλικές ιστορίες που είχε σταχυολογήσει η πιστή γιαγιά του ανάμεσα από τους μύθους και τις εκκλησιαστικές παραδόσεις, κέντριζαν το ενδιαφέρον του. Με μεγάλη προσοχή άκουγε για τα μεγάλα κατορθώματα των πατριαρχών και προφητών, για τους βοσκούς που φύλαγαν τα πρόβατά τους στους λόφους της Παλαιστίνης όπου άγγελοι πήγαν και τους μίλησαν, για το Βρέφος της Βηθλεέμ και για τον Άνθρωπο του Γολγοθά.

Όπως ο Ιωάννης Λούθηρος, έτσι και ο πατέρας Ζβίγγλιος λαχταρούσε να μορφώσει το γιό του, και το παιδί από νωρίς αναγκάστηκε να απομακρυνθεί από την κοιλάδα όπου πρωταντίκρουσε το φώς. Τόσο καταπληκτική πρόοδο σημείωνε, που δυσκολεύονταν να βρούν δασκάλους κατάλληλους να τον διδάξουν. Σε ηλικία δέκα τριών ετών τον έστειλαν στη Βέρνη όπου βρίσκονταν το πιό φημισμένο σχολείο της Ελβετίας. Εκεί όμως παρουσιάστηκε ένας κίνδυνος που λίγο έλλειψε να καταστρέψει το μέλλον του. Οι κληρικοί κατέβαλλαν εντατικές προσπάθειες για να τον πείσουν να μπει στο μοναστήρι. Με τον επιδεικτικό καλλωπισμό των εκκλησιών τους, με τις φαντασμαγορικές ιεροτελεστίες και τη συγκέντρωση περιβόητων ιερών λειψάνων και θαυματουργικών εικόνων, οι Δομινικανοί και Φραγκισκανοί μοναχοί συναγωνίζονταν ποιός να εξασφαλίσει περισσότερο την εύνοια του λαού.

Οι Δομινικανοί της Βέρνης έβλεπαν ότι, αν κατόρθωναν να πάρουν με το μέρος τους το νεαρό εκείνο φωστήρα, θα αύξαναν μελλοντικά τα κέρδη και τη φήμη τους. Η καταπληκτικά νεαρή ηλικία του, το έμφυτο ς' αυτόν χάρισμα του ομιλητή και του συγγραφέα, καθώς και η μεγαλοφυΐα του για τη μουσική και την ποίηση θα απέβαιναν μέσα κατά πολύ αποτελεσματικότερα απ' όλες τις πομπές και τις παρατάξεις για να τραβήξουν τον κόσμο στις λειτουργίες τους και να αυξήσουν τα εισοδήματα του τάγματός τους. Με διάφορες κολακείες και με δόλο προσπάθησαν να παρασύρουν το Ζβίγγλιο να μπει στο μοναστήρι τους. Ο Λούθηρος, μαθητής ακόμη στο σχολείο, πήγε και έθαψε τον εαυτό του μέσα στο μοναστηριακό κελί και θα είχε χαθεί από τον κόσμο, αν η πρόνοια του Θεού δεν τον απελευθέρωνε. Στο Ζβίγγλιο όμως δεν επετράπηκε να αντιμετωπίσει τον ίδιο κίνδυνο. Θεόσχαλτα ειδοποιήθηκε ο πα-

τέρας του για τις προθέσεις των μοναχών. Δεν είχε καμιά διάθεση να επιτρέψει στο παιδί του να ακολουθήσει τη νωθρή και ανάξια καλογερική ζωή. Βλέποντας ότι η χρησιμότητα του μελλοντικού του βίου κινδύνευε, διέταξε το γιό του να επιστρέψει άραυτα στο σπίτι.

Η εντολή εκτελέστηκε. Αλλά σε λίγο ο νέος, ανικανοποίητος από την περιορισμένη ζωή του χωριού του, ξανάφυγε για να συνεχίσει τις σπουδές του, αυτή τη φορά στην πόλη της Βασιλείας. Εδώ ο Ζβίγγλιος πρωτογνώρισε το ευαγγέλιο της δωρεάν χάρις του Θεού. Ο Βίττεμπαχ, καθηγητής αρχαίων γλωσσών, που είχε έρθει σε επαφή με την Αγία Γραφή μελετώντας την Ελληνική και Εβραϊκή γλώσσα, μετέδιδε ακτίνες από το θεϊκό φώς στις διάνοιες των μαθητών του. Έλεγε ότι υπήρχε μιά αλήθεια κατά πολύ αρχαιότερη και πολυτιμότερη από όλες τις θεωρίες που δίδασκαν οι εκπαιδευτικοί και οι φιλόσοφοι. Η πανάρχαια αυτή αλήθεια έλεγε ότι ο θάνατος του Χριστού ήταν το μοναδικό λύτρο του αμαρτωλού. Για το Ζβίγγλιο τα λόγια αυτά φαίνονταν σαν τις πρώτες φωτεινές ακτίνες που προαγγέλουν τον ερχομό της χαραυγής.

Παίρνοντας το διορισμό του, άφηνε σε λίγο τη Βασιλεία αρχίζοντας την καριέρα του σε μιά περιοχή των Άλπεων, όχι πολύ μακριά από την κοιλάδα χτου χωριού του. Μετά τη χειροτόνησή του στην ιεροσύνη, «αφοσιώθηκε με όλη του την ψυχή στην έρευνα της θεϊκής αλήθειας. Επειδή,» σύμφωνα με τα λόγια ενός άλλου Μεταρρυθμιστή, «είχε πλήρη συναίσθηση του πόσο βαθύς γνώστης έπρεπε να είναι αυτός στον οποίο έχει ανατεθεί η ευθύνη του ποιμνίου του Χριστού.» (Ωψλιε, Τόμ. 8, κεφ. 5.) Όσο προσεκτικότερα ερευνούσε τις Γραφές, τόσο εντονότερη παρουσιάζονταν η αντίθεση ανάμεσα στις αλήθειες της και στις αιρέσεις της Ρώμης. Δέχθηκε ανεπιφύλακτα τη Βίβλο σαν το λόγο του Θεού, το μόνο επαρκή και αλάθητο κανόνα, και αποφάνθηκε ότι αυτή έπρεπε να είναι αυτοερμήνευτη. Δεν τολμούσε να επιχειρήσει την εξήγηση της Γραφής με σκοπό να υποστηρίξει μιά προϋπάρχουσα θεωρία ή διδαχή, αλλά έκρινε ότι είχε το καθήκον να γνωρίσει ποιά είναι η ακριβής και συγκεκριμένη διδασκαλία της. Προσπαθούσε να επωφεληθεί από κάθε διαθέσιμο μέσο για να σχηματίσει πλήρη και σαφή αντίληψη της σημασίας της. Ζητούσε τη βοήθεια του Αγίου Πνεύματος το οποίο θα την αποκάλυπτε, έλεγε, σε όλους όσους την εκζητούσαν με ειλικρίνεια και με προσευχή.

«Οι Γραφές,» έλεγε ο Ζβίγγλιος, «προέρχονται από το Θεό. όχι από τον άνθρωπο. Αυτός λοιπόν ο Θεός που διαφωτίζει σε βοηθάει να καταλάβεις ότι τα λόγια της είναι του Θεού. Ο λόγος του Θεού ... δεν μπορεί να αποτύχει. Είναι φωτεινός, γίνεται διδακτός, γίνεται αποκαλυπτός, φωτίζει την ψυχή με χάρη και με σωτήρια γνώση, της προσφέρει την παρηγορία του Θεού, τη διατηρεί ταπεινή σε σημείο που χάνεται η ίδια, μάλιστα δεσμεύεται και εγκολλούται το Θεό.» Την αληθοφάνεια των λόγων αυτών ο Ζβίγγλιος την είχε ο ίδιος διαπιστώσει. Αναφερόμενος στην πείρα της ζωής του κατά την εποχή εκείνη, έγραφε αργότερα: «Όταν άρχισα να αφιερώνομαι ολοκληρωτικά στη μελέτη της Αγίας Γραφής, η φιλοσοφία και η σχολαστική θεολογία μου πρόσφεραν διαρκώς έδαφος για διενέξεις. Στο τέλος σκέφθηκα και είπα: «Άφησέ τα όλα αυτά κατά μέρος και κύτταξε να μάθεις τη σημασία του Θεού αποκλειστικά και μόνο από το δικό Του απλό λόγο.» Τότε άρχισα να ζητώ το φώς από το Θεό και οι Γραφές άρχισαν να μου παρουσιάζονται πολύ πιο ευκολονόητες.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 8, κεφ. 6.)

Η διδασκαλία που κήρυττε ο Ζβίγγλιος δεν προέρχονταν από το Λούθηρο. Ήταν η διδασκαλία του Χριστού. «Αν ο Λούθηρος κηρύττει το Χριστό,» έλεγε ο Ελβετός Μεταρρυθμιστής, «κάνει ότι κάνω εγώ. Αυτός έφερε περισσότερους ανθρώπους στο Χριστό από μένα. Αλλά αυτό δεν έχει σημασία. Δεν αναγνωρίζω άλλο όνομα εκτός από το όνομα του Χριστού του οποίου είμαι στρατιώτης και Εκείνος είναι ο μόνος μου Αρχηγός. Ποτέ δεν έγραψα στο Λούθηρο ούτε μιά λέξη. Ούτε ο Λούθηρος ποτέ σε μένα. Γιατί ... Για να αποδειχθεί η αρμονία του Πνεύματος του Θεού αφού και οι δύο μας την ίδια διδαχή του Χριστού διδάσκομε με τέτοια ομοιομορφία, χωρίς να έχουμε ποτέ συνεργασθεί.» (Δ΄ Αυβιγνέ, Τόμ. 8, κεφ. 9.)

Το 1516 ο Ζβίγγλιος έλαβε μιά πρόσκληση να γίνει ιεροκήρυκας του μοναστηριού του Εινσιεδελν. Εκεί του έμελλε να γνωρίσει από κοντά τις καταχρήσεις της Ρωμαϊκής εκκλησίας και να ασκήσει τη μεταρρυθμιστική επιρροή του σε τέτοια κλίμακα που θα γίνονταν αισθητή πολύ πιο μακριά από τις Άλπεις της γενέτειράς του. Ανάμεσα στα κυριότερα αξιοπερίεργα του Εινσιεδελν υπήρχε μιά εικόνα της Παναγίας που πιστεύονταν ότι ήταν θαυματουργή. Πάνω από την πύλη του μοναστηριού βρισκονταν η επιγραφή: «Εδώ αποκτάται τέλεια άφεση αμαρτιών.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 8, κεφ 5.) Προσκληνυτές κατέφθαναν όλο το χρόνο στο παρεκκλήσι της Παρθένου. Στο

ετήσιο όμως μεγάλο πανηγύρι, συνέρρεαν πλήθη προερχόμενα όχι μόνο απ' όλα τα μέρη της Ελβετίας, αλλά και από τη Γαλλία και τη Γερμανία. Ο Ζβίγγλιος υπέφερε πολύ από το θέαμα αυτό και επωφελήθηκε από την ευκαιρία για να γνωστοποιήσει στους αιχμαλώτους εκείνους της δεισιδαιμονίας ότι η απελευθέρωση από την αμαρτία αποκτάται με το ευαγγέλιο.

«Μη φαντάζεσθε,» έλεγε, «ότι η παρουσία του Θεού βρίσκεται πλησιέστερα σ' αυτόν εδώ το ναό από ό,τι σε οποιοδήποτε άλλο μέρος της κτίσης. Σ' οποιαδήποτε χώρα κατοικείτε, ο Θεός είναι κοντά σας και σας ακούει ... Μπορούν ποτέ τα μάταια έργα, τα μακρινά ταξίδια σε τόπους προσκυνήματος, οι προσφορές, τα εικονίσματα, η επίκληση της Παρθένου ή των αγίων, να σας εξασφαλίσουν τη χάρη του Θεού; ... Σε τι οφελεί η πολυλογία των προσευχών μας; Τι αξία έχει η γυαλιστερή καλογερική κουκούλα, το ξυρισμένο από τη ρίζα κεφάλι, το μακρύ, φαρδύ ράσο ή οι χρυσοκέντητες παντόφλες; ... Ο Θεός βλέπει στην καρδιά; και οι καρδιές είναι μακριά απ' Αυτόν.» «Ο Χριστός,» συνέχιζε, «ο οποίος θυσιάστηκε μιά φορά πάνω στο σταυρό. Αυτός είναι η θυσία και το θύμα, ο ιλασμός για τις αμαρτίες των πιστών μέχρι τέλους των αιώνων.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 8, κεφ. 5.)

Πολλοί από τους ακροατές του δυσανεστήθηκαν με τη διδασκαλία αυτή. Ήταν γι' αυτούς μιά πικρή απογοήτευση να ακούσουν ότι άδικα είχαν κάνει το κοπιαστικό εκείνο ταξίδι. Τη δωρεάν άφεση μέσω του Χριστού δεν μπορούσαν να την καταλάβουν. Ο παλιός δρόμος προς τον ουρανό, όπως τον είχε χαράξει η Ρώμη, τους ικανοποιούσε. Απεχθάνονταν τις δυσκολίες προκειμένου να ψάξουν για κάτι καλύτερο. Ήταν ευκολότερο να εμπιστευτούν τη σωτηρία τους στους κληρικούς και στον πάπα, παρά να καταβάλουν προσπάθειες αναζητώντας την καθαρότητα της ψυχής.

[178] Μιά άλλη κατηγορία ανθρώπων όμως δέχονταν με χαρά την αγγελία της απολύτρωσης μέσω του Χριστού. Οι καθιερωμένες από τη Ρώμη ιεροτελεστίες δεν μπορούσαν να τους εξασφαλίσουν την ψυχική γαλήνη και με πίστη χώρα δέχονταν το εξιλαστικό αίμα του Σωτήρα. Επιστρέφοντας μετά αυτοί στα σπίτια τους, απεκάλυπταν και σε άλλους το πολύτιμο φώς που είχαν δεχθεί. Έτσι η αλήθεια μεταδίδονταν από σπίτι σε σπίτι, από πόλη σε πόλη, και ο αριθμός των προσκυνητών στο παρεκκλήσι της Παρθένου λιγόστευε αισθητά. Παράλληλα λιγόστευαν και οι προσφορές και, όπως ήταν

επόμενο και ο μισθός του Ζβίγγλιου που προέρχονταν απ' αυτές. Αλλά αυτό του προξενούσε μόνο χαρά, επειδή έβλεπε τη δύναμη του φανατισμού και της προκατάληψης να διασπάται.

Η ηγεσία της εκκλησίας δεν αγνοούσε το έργο που έκανε ο Ζβίγγλιος. Προς το παρόν όμως είχαν αποφασίσει να μη επέμβουν, ελπίζοντας ότι με διάφορες κολακείες θα τον κέρδιζαν με το μέρος τους. Αλλά ς' αυτό το μεταξύ όμως η αλήθεια κατακτούσε έδαφος στις καρδιές των ανθρώπων.

Το έργο του Ζβίγγλιου στο Εινσιεδελν τον προετοίμασε για ένα ευρύτερο τομέα όπου έμελλε σε λίγο να εισέλθει. Ύστερα από τριετή υπηρεσία, πήρε μετάθεση ως ιεροκήρυκας στον καθεδρικό ναό της Ζυρίχης. Αυτή ήταν τότε η σπουδαιότερη πόλη της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και η επιρροή που θα ασκείτο ς' αυτήν θα γίνονταν αισθητή σε ευρεία κλίμακα. Οι ιεράρχες όμως που τον είχαν προσκαλέσει στη Ζυρίχη, ήταν διατεθειμένοι να εμποδίσουν κάθε νεωτερισμό και ανέλαβαν από μιάς αρχής να του διδάξουν τα καθήκοντα του.

«Θα καταβάλεις κάθε προσπάθεια,» του τόνισαν, «για να επισπράττεις τα εισοδήματα της ενορίας προσέχοντας να μη τα παραμελείς ούτε στο ελάχιστο. Θα παρακινείς τους πιστούς, τόσο από την καρέδρα όσο και από το εξομολογητήριο, να πληρώνουν τις συνδρομές και τα δέκατά τους, και να αποδείχνουν με τις προσφορές τους την αφοσίωσή τους προς την εκκλησία. Θα φροντίσεις να επαυξήσεις τα εισοδήματα τα προερχόμενα από τους ασθενείς, από τη λειτουργία και γενικά απ' όλες τις εκκλησιαστικές τελετές.» «Όσο για την τέλεση των ιερών μυστηρίων, το κήρυγμα και τη φροντίδα του ποιμνίου,» συνέχισαν οι καθοδηγητές του, «συμπεριλαμβάνονται και αυτά στα καθήκοντα του εφημερίου. Γι' αυτά όμως, και προπαντός για το κήρυγμα, μπορείς να χρησιμοποιείς αντικαταστάτη. Δεν θα τελείς τα ιερά μυστήρια για κανέναν άλλο παρά αποκλειστικά για πρόσωπα περιωπής και μόνο ύστερα από ιδιαίτερη πρόσκληση. Το καθήκον αυτό σου απαγορεύεται αν δεν κάνεις την απαιτούμενη διάκριση προσώπων.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 8, κεφ. 6.)

Ο Ζβίγγλιος άκουγε σιωπηλός την ενημέρωση αυτή των καθηκόντων του. Απαντώντας, αφού εξέφρασε πρώτα την ευγνωμοσύνη του για την τιμή που του έκαμαν να τον καλέσουν σε μιά τέτοια σημαντική ενορία, συνέχισε εκθέτοντας τη μέθοδο που ο

ίδιος σκέπτονταν να υιοθετήσει. «Η ζωή του Χριστού,» είπε, «παρέμεινε για πολύν καιρό κρυμμένη από το λαό. Θα κηρύξω καθολοκληρία από το ευαγγέλιο του Ματθαίου ... Θα στηριχθώ αποκλειστικά στην πηγή της Αγίας Γραφής. Θα εμβαθύνω στην έννοιά της συγκρίνοντας εδάφιο με εδάφιο και θα προσπαθήσω να την κατανοήσω με ακατάπαυστη και ένθερμη προσευχή. Θα αφιερώσω την υπηρεσία μου στη δόξα του Θεού, στη δοξολογία του μονάκριβου Υιού Του, στην πραγματική σωτηρία των ψυχών και στην εποικισμό τους πάνω στην αληθινή πίστη.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 8, εδ. 6.) Παρόλο ότι ορισμένοι κληρικοί δεν ενέκριναν τα σχέδιά του και προσπάθησαν να τον μεταπείσουν, ο Ζβίγγλιος έμενε ακλόνητος. Δήλωσε ότι δεν είχε σκοπό να εισάγει καμιά καινούργια μέθοδο, παρά την παλιά εκείνη μέθοδο που η εκκλησία είχε χρησιμοποιήσει στα αρχαιότερα και αγνότερα χρόνια.

Ήδη είχε αφυπνισθεί το ενδιαφέρον του λαού για τις αλήθειες που ο Ζβίγγλιος δίδασκε και τα πλήθη έτρεχαν να ακούσουν τα κηρύγματά του. Πολλοί, που από καιρό είχαν σταματήσει να πηγαινούν στην εκκλησία, βρίσκονταν μεταξύ των ακροατών του. Εγκαινίασε την εφημερία του με τα ευαγγέλια, διαβάζοντας και ερμηνεύοντας στους ακροατές του την εμπνευσμένη εξιστόρηση της ζωής, της διδασκαλίας και του θανάτου του Ιησού Χριστού. Όπως στο Εινσιεδελν, το ίδιο και εδώ, απέδειχνε ότι ο λόγος του Θεού είναι η μόνη αλάθητη αυθεντία και ότι ο θάνατος του Χριστού αποτελεί τη μόνη ολοκληρωμένη θυσία. «Είναι στο Χριστό που επιθυμώ να σας οδηγήσω,» έλεγε, «στό Χριστό, την πραγματική πηγή της σωτηρίας.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 8, κεφ. 6.) Άτομα απ' όλα τα κοινωνικά στρώματα, από πολιτικούς και εμβριθείς μελετητές, μέχρι τεχνίτες και χωρικούς βιοπαλαιστές—έβλεπε κανείς να συνωστίζονται γύρω του και να τον ακούν με ζωηρό ενδιαφέρον. Όχι μόνο κήρυττε την προσφορά της σωτηρίας δωρεάν, αλλά και κατέκρινε δίχως φόβο το κακό και τη διαφθορά της εποχής του. Πολλοί επιστρέφοντας από το μητροπολιτικό ναό δόξαζαν το Θεό. «Ο άνθρωπος αυτός,» έλεγαν, «είναι κήρυκας της αλήθειας. Θα γίνει δεύτερος Μωϋσής για να μας βγάλει από το σύγχρονο αιγυπτιακό σκοτάδι.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 8, κεφ. 6.)

[180]

Παρόλο όμως ότι οι αρχικές του προσπάθειες είχαν βρεί ενθουσιώδη απήχηση, ύστερα από λίγο άρχισε η αντίδραση. Οι μοναχοί έβαλαν το σκοπό τους να εμποδίσουν το έργο του και να απαγο-

ρεύσουν τις διδασκαλίες του. Μερικοί του επιτίθονταν με ειρωνείες και με προσβολές. Άλλοι κατέφευγαν στη θρασύτητα και στις απειλές. Αλλά ο Ζβίγγλιος τα ανέχονταν όλα με υπομονή, λέγοντας: «Αν θέλομε να κερδίσομε τους ασεβείς στο Χριστό, πρέπει να κλείσομε τα μάτια σε πολλά πράγματα.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 8, κεφ. 6.)

Την εποχή εκείνη παρουσιάστηκε ένας καινούργιος παράγοντας που έδωσε ώθηση στην πρόοδο του μεταρρυθμιστικού έργου. Κάποιος με το όνομα Λουκιανός, είχε έρθει στη Ζυρίχη με μερικά συγγράμματα του Λουθήρου, σταλμένος από ένα φίλο της μεταρρυθμιστικής πίστης που έμενε στη Βασιλεία. Αυτός πρότεινε ότι η πώληση των βιβλίων αυτών θα μπορούσε να αποβεί αποτελεσματικός συντελεστής για τη διάδοση του φωτός και έγραψε στο Ζβίγγλιο: «Κύτταξε να βεβαιωθείς πρώτα ότι ο άνθρωπος αυτός (ο Λουκιανός) έχει αρκετή σύνεση και ικανότητα. Αν ναι, τότε ας πάει από πόλη σε πόλη, από κώμη σε κώμη, από χωριό σε χωριό, ακόμη και από σπίτι σε σπίτι, κομίζοντας στον Ελβετικό λαό τα έργα του Λουθήρου και μάλιστα την εκλαϊκευμένη έκδοση του της Κυριακής Προσευχής. Όσο περισσότερο γίνονται γνωστά τα έργα αυτά, τόσο περισσότερους αγοραστές θα βρούν.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 8, κεφ. 6.) Μ' αυτόν τον τρόπο εισέδουε το φώς.

Όταν ο Θεός ετοιμάζεται να σπάσει τα δεσμά της άγνοιας και της δεισιδαιμονίας, ο Σατανάς εργάζεται με μεγαλύτερη δύναμη για να βυθίσει τους ανθρώπους στο σκοτάδι, σφίγγοντας περισσότερο ακόμη γύρω τους τις αλυσίδες. Ενώ ορισμένοι άνθρωποι εμφανίζονταν σε διάφορες χώρες για να διδάξουν στο λαό την άφεση και τη δικαιοσύνη μέσω του αίματος του Χριστού, η Ρώμη εξασχολούσε με ανανεωμένες δυνάμεις να εξασκεί το εμπόριό της σ' ολόκληρο τον χριστιανικό κόσμο, προσφέροντας τη συγχώρεση με χρήματα.

Κάθε αμαρτία είχε το τίμημά της και οι άνθρωποι δέχονταν πλήρη άφεση αμαρτιών για τα κρίματά τους, φθάνει που διατηρούνταν γεμάτα τα εκκλησιαστικά θησαυροφυλάκια. Έτσι προχωρούσαν οι δύο αντίθετες παρατάξεις—η μία ανταλλάσσοντας τη θεϊκή συγγνώμη με το χρήμα, η άλλη προσφέροντας δωρεάν τη συγχώρεση μέσω του Χριστού. Η Ρώμη δίνοντας άδεια για την αμαρτία, και μεταβάλλοντας την σε πηγή κέρδους, οι Μεταρρυθμιστές καταδικάζοντας την αμαρτία και αποδεικνύοντας το Χριστό σαν μοναδική εξιλέωση και λυτρωμό.

[181]

Στη Γερμανία η πώληση των συγχωροχαρτιών είχε ανατεθεί στους Δομινικανούς μοναχούς με αρχηγό τον περιβόητο Τέτσελ. Στην Ελβετία το εμπόριο είχε τεθεί στα χέρια των Φραγκισκανών μοναχών κάτω από την ηγεσία του Σαμφών, ενός Ιταλού καλόγερου. Ο Σαμφών αυτός είχε ήδη προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες στην εκκλησία, πλουτίζοντας τα παπικά θησαυροφυλάκια με τεράστια ποσά προερχόμενα τόσο από τη Γερμανία όσο και από την Ελβετία. Την εποχή αυτή περιέρχονταν την Ελβετία παρασύροντας μεγάλα πλήθη, απογυμνώνοντας τους φτωχούς χωρικούς από τα πενιχρά τους εισοδήματα και αποσπώντας πλούσια δώρα από τις ευνοούμενες τάξεις. Αλλά η μεταρρυθμιστική επιρροή είχε αρχίσει να γίνεται αισθητή περιορίζοντας την αισχροκέρδεια, αν και δεν μπορούσε να σταματήσει εντελώς το εμπόριο. Ο Ζβίγγλιος βρίσκονταν ακόμη στο Εινσιεδελν, όταν ο Σαμφών, λίγο μετά την είσοδό του στην Ελβετία, κατέφθασε με τηνπραμάτεια του σε μιά γειτονική πόλη. Μόλις πληροφορήθηκε το σκοπό της αποστολής του, ο Ζβίγγλιος ξεκίνησε αμέσως για να τον εμποδίσει. Οι δύο τους δεν ήρθαν ποτέ σε επαφή. Αλλά με τόση επιτυχία ο Ζβίγγλιος εξέθεσε τους άτοπους ισχυρισμούς του καλογήρου, ώστε άπραγος εκείνος αναγκάστηκε να φύγει ς" άλλα μέρη.

Στη Ζυρίχη ο Ζβίγγλιος κήρυττε με ζήλο εναντίον των εμπόρων των συγχωροχαρτιών. Έτσι όταν ο Σαμφών πλησίαζε ς" αυτή την πόλη, τον συνάντησε ένας απεσταλμένος της Εθνοσυνέλευσης και του κοινοποίησε ότι ήταν ανεπιθύμητος εκεί. Τελικά εκείνος κατόρθωσε, καταφεύγοντας ς" ένα στρατήγημα, να μπει στην πόλη από όπου όμως τον ανάγκασαν να απομακρυνθεί χωρίς να κατορθώσει να πωλήσει ούτε ένα συγχωροχάρτι. Σε λίγο εγκατέλειπε την Ελβετία.

[182] Η επιδημία της πανώλης, γνωστή με το όνομα του Μαύρου Θανάτου που ενέσκηψε ς" ολόκληρη την Ελβετία το 1519, έδωσε μιιά δυνατή ώθηση στο μεταρρυθμιστικό κίνημα. Αντιμετωπίζοντας καθημερινά το θάνατο, πολλοί άρχισαν να καταλαβαίνουν πόσο ανάξια και άχρηστα ήταν τα συγχώρια που είχαν αγοράσει τελευταία και λαχταρούσαν να βασίσουν την πίστη τους πάνω ς" ένα σταθερό θεμέλιο. Στη Ζυρίχη η πληγή πρόσβαλε το Ζβίγγλιο. Τόσο βαρειά αρρώστησε, ώστε κάθε ελπίδα για ανάρρωση εξέλιπε. Κυκλοφορούσε μάλιστα η φήμη ότι αυτός είχε πεθάνει. Στην κρίσιμη εκείνη στιγμή η ελπίδα και το θάρρος του έμειναν ασάλευτα. Α-

τένιζε με πίστη στο σταυρό του Γολγοθά, εμπιστευόμενος στην παντοδύναμη κατά της αμαρτίας εξιλαστική θυσία του Χριστού. Όταν γλύτωσε από του χάρου το στόμα, επεδόθηκε στο κήρυγμα του ευαγγελίου με μεγαλύτερο ακόμη ζήλο παρά ποτέ άλλοτε. Τα λόγια του ασκούσαν μιά πρωτοφανή επιρροή- Τα πλήθη με ικανοποίηση χαιρέτιζαν την επιστροφή του αγαπημένου τους ποιμένα που είχε ξαναγυρίσει κοντά τους από το χείλος του θανάτου. Αυτοί οι ίδιοι είχαν περάσει στιγμές δύσκολες στο προσκέφαλο των ετοιμοθανάτων, και εκτιμούσαν τώρα όσο ποτέ προηγουμένως την αξία του ευαγγελίου.

Ο Ζβίγγλιος είχε την εποχή εκείνη φθάσει σε μιά πληρέστερη κατανόηση της ευαγγελικής αλήθειας και είχε προσωπικά δοκιμάσει την πείρα της αναγεννητικής της δύναμης. Η πτώση του ανθρώπου και το σχέδιο της απολύτρωσης αποτελούσαν τώρα τα θέματα της ομιλίας του. «Με τον Αδάμ,» έλεγε, «λογιζόμαστε όλοι μας νεκροί, βυθισμένοι στην αθλιότητα και στην καταδίκη.» (Ωψλιε, Τόμ. 8, κεφ. 9.) «Αλλ' ο Χριστός ... μας εξαγόρασε με μιά παντοτινή λύτρωση ... Τα πάθη Του αποτελούν μιά αιώνια θυσία, αιωνίως ικανή να προσφέρει θεραπεία. Αυτή ικανοποίησε για πάντα τη θεϊκή δικαιοσύνη για το καλό όλων όσων εμπιστεύονται ς' αυτή με ακλόνητη πίστη.» Παράλληλα δίδασκε με σαφήνεια ότι επειδή απολαμβάνουν τη χάρη του Χριστού, οι άνθρωποι δεν είναι ελεύθεροι να εξακολουθούν να αμαρτάνουν. «Οπουδήποτε εκδηλώνεται πίστη στο Θεό, εκεί είναι ο Θεός. Και όπου κατοικεί ο Θεός, εκεί υπάρχει ζήλος που παροτρύνει και παρακινεί τους ανθρώπους να κάνουν καλά έργα.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 8, κεφ. 9.)

Τόσο ζωηρό ενδιαφέρον προκαλούσαν τα κηρύγματα του Ζβίγγλιου ώστε ο μητροπολιτικός ναός ξεχείλιζε από τα πλήθη που έρχονταν να τον ακούσουν. Σιγά-σιγά, όσο μπορούσαν να αφομοιώσουν κάθε φορά, εξέθετε την αλήθεια στους ακροατές του. Ήταν προσεκτικός να μη τους παρουσιάσει μονομιάς στοιχεία που ενδεχόμενο να τους παραξένευαν ή να τους δημιουργούσαν την προκατάληψη. Ο σκοπός του ήταν να ελκύσει τις ψυχές στη διδασκαλία του Χριστού, να τις μαλάξει με την αγάπη Του και να θέσει μπροστά τους το παράδειγμά Του. Και άμα αυτοί δέχονταν τις αρχές του ευαγγελίου, τότε αναπόφευκτα θα ανατρέπονταν οι δεισιδαιμονικές τους αντιλήψεις και πράξεις.

Βήμα προς βήμα η Διαμαρτύρηση προχωρούσε στη Ζυρίχη. Αναστατωμένοι οι εχθροί της, ξεσηκώθηκαν σε ενεργή αντίσταση. Πρίν ένα χρόνο ο μοναχός της Βυττεμβέργης είχε πεί το ΟΧΙ του στον πάπα και στον αυτοκράτορα στη Βόρμη. Τώρα όλα έδειχναν ότι οι παπικές αξιώσεις θα αντιμετώπιζαν μιιά παρόμοια αντίσταση στη Ζυρίχη. Ο Ζβίγγλιος είχε υποστεί επανειλημμένες επιθέσεις. Στα καθολικά καντόνια από καιρό σε καιρό, οι μαθητές του ευαγγελίου είχαν οδηγηθεί στο μαρτύριο του πασάλου και της φωτιάς. Αλλά αυτό δεν τους ήταν αρκετό. Έπρεπε ο αρχηγός της αίρεσης να καταδικαστεί στη σιωπή. Συνεπώς ο επίσκοπος της Κωνσταντής έστειλε τρεις εκπροσώπους στο δημοτικό συμβούλιο της Ζυρίχης, να κατηγορήσουν το Ζβίγγλιο ότι δίδασκε το λαό να παραβαίνει τους εκκλησιαστικούς κανόνες εκθέτοντας έτσι σε κίνδυνο την ειρήνη και προκαλώντας τη διασάλευση της δημόσιας τάξης. Αν παραμερίζονταν η εκκλησιαστική εξουσία, υποστήριζε η αποστολή, το αποτέλεσμα θα ήταν η παγκόσμια αναρχία. Σ' αυτό ο Ζβίγγλιος απάντησε ότι για τέσσερα χρόνια κήρυττε το ευαγγέλιο στη Ζυρίχη «και αυτή ήταν η ησυχότερη και ειρηνικότερη πόλη ς' ολόκληρη την ελβετική συνομοσπονδία.» «Δεν είναι λοιπόν ο Χριστιανισμός η καλύτερη εγγύηση για την εξασφάλιση της γενικής ασφαλείας.» ρωτούσε. (Ωψλιε, Τόμ. 8, κεφ. 11.)

Οι εκπρόσωποι πίεζαν τους δημοτικούς συμβούλους να μείνουν πιστοί με το μέρος της εκκλησίας, εκτός της οποίας τόνιζαν, δεν υπάρχει σωτηρία. Ο Ζβίγγλιος απαντούσε: «Μη πτοείσθε από την απειλή αυτή. Το θεμέλιο της εκκλησίας είναι ο ίδιος ο Βράχος, ο ίδιος ο Χριστός που έδωσε το όνομά του στον Πέτρο επειδή εκείνος ομολόγησε την πίστη του ς' Αυτόν. Σε οποιοδήποτε έθνος οποιοσδήποτε πιστεύει με όλη του την καρδιά στον Κύριο Ιησού Χριστό, γίνεται ευπρόσδεκτος από το Θεό. Αυτή είναι πράγματι η εκκλησία έξω από την οποία δεν υπάρχει για κανέναν σωτηρία.» (Δ' Αυβιγνε, έκδ. Λονδίνου, Τόμ. 8, κεφ. 11.) Σαν αποτέλεσμα της σύσκεψης αυτής, ένας από τους τρεις απεσταλμένους του καρδινάλιου ασπάρσθηκε τη μεταρρυθμισμένη πίστη.

Το συμβούλιο αρνήθηκε να πάρει μέτρα εναντίον του Ζβιγγλίου και η Ρώμη ετοιμάσθηκε για νέα επίθεση. Μαθαίνοντας τη συνωμοσία των εχθρών του, ο Ζβίγγλιος εκφράστηκε μ' αυτά τα λόγια: «Ας έρθουν. Τους φοβούμαι και εγώ άλλο τόσο, όσο φοβάται ο βράχος τα κύματα που χτυπούν με πάταγο στα πόδια του.» (Ωψ-

λιε, Τόμ. 8, κεφ. 11.) Οι προσπάθειες της ιεραρχίας γι' αποτέλεσμα είχαν την ενίσχυση του σκοπού που επιδίωκαν να ανατρέψουν. Η αλήθεια εξακολούθουσε να διαδίδεται. Οι οπαδοί της Μεταρρύθμισης στη Γερμανία, εξουθενωμένοι από την εξαφάνιση του Λουθήρου, πήραν καινούργιο θάρρος βλέποντας την πρόοδο του ευαγγελίου στην Ελβετία.

Με την εδραίωση της Μεταρρύθμισης στη Ζυρίχη, φανερώθηκαν ακόμη καλύτερα οι καρποί της στον τομέα της καταστολής του κακού και της παγίωσης της τάξης και της αρμονίας. «Η ειρήνη βασιλεύει στην πόλη μας,» έγραφε ο Ζβίγγλιος. «Ούτε λογομαχίες, ούτε υποκρισίες, ούτε ζηλοτυπίες, ούτε φιλονικίες. Από που αλλού προέρχεται μιά τέτοια σύμπνοια αν όχι από το Θεό και από τη διδασκαλία μας που μας χορταίνει με τους καρπούς της ειρήνης και της ευσέβειας.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 8, κεφ. 15.)

Οι επιτυχίες της Μεταρρύθμισης εξώθησαν τους παπιστές να προβούν σε αποφασιστικότερες ακόμη ενέργειες για την ανατροπή της. Βλέποντας πόσο λίγο είχαν κατορθώσει με τους διωγμούς και με την απαγόρευση του έργου του Λουθήρου στη Γερμανία, αποφάσισαν να καταπολεμήσουν τη Μεταρρύθμιση με τα ίδια της τα όπλα. Θα πρότειναν μιά διαλογική συζήτηση με τον Ζβίγγλιο και ενώ θα ασχολούνταν με την προετοιμασία θα έκαναν ότι μπορούσαν για να εξασφαλίσουν τη νίκη, με το να εκλέξουν οι ίδιοι όχι μόνο τον τόπο του αγωνιστικού στίβου, αλλά και τους κριτές που θα αποφαινόταν για τα αποτελέσματα της συζήτησης των αντιγνωμόντων. Μιά και έπεφτε ο Ζβίγγλιος στα χέρια τους, θα φρόντιζαν τότε ώστε να μη τους ξεφύγει. Και όταν θα σιγούσε ο αρχηγός, σύντομα θα συντρίβονταν και το κίνημα. Εννοείται ότι το σχέδιο αυτό καλύπτονταν από απόλυτη μυστικότητα.

Τόπος για τη συζήτηση ορίσθηκε η πόλη του Μπάντεν. Ο Ζβίγγλιος όμως δεν παρευρέθηκε. Το δημοτικό συμβούλιο της Ζυρίχης, υποπευδόμενο τα σχέδια των παπιστών και παίρνοντας μάθημα από τις αναμμένες φωτιές που καταβρόχθιζαν από καιρό σε καιρό τους ομολογητές του ευαγγελίου στα παπικά καντόνια, απαγόρευσε στον ποιμένα του να εκτεθείς" ένα τέτοιο κίνδυνο. Στη Ζυρίχη ήταν έτοιμος να αντιμετωπίσει όλους τους πρόμαχους που η Ρώμη θα απεφάσιζε να στείλει. Το να πάει όμως στο Μπάντεν, όπου το χυμένο αίμα των μαρτύρων της αλήθειας ήταν ζεστό ακόμη, ήταν σα να πήγαινε σε βέβαιο θάνατο. Ο Οικολαμπάδιος και ο Χάλλερ

είχαν εκλεγεί να αντιπροσωπεύσουν το Μεταρρυθμιστή, ενώ ο διάσημος Δόκτορας Έκχιος, με την συμμετοχή μιας ομήγυρης από άλλους δόκτορες και καρδινάλιους ορίσθηκε πρόμαχος της Ρώμης.

Αν και απύσχαζε από τη σύσκεψη ο Ζβίγγλιος, η επιρροή του όμως ε" αυτήν ήταν αισθητή. Όλοι οι γραμματείς είχαν σταχυολογηθεί μεταξύ των παπιστών και, με την επιβολή της ποινής του θανάτου, απαγορεύονταν σε οποιονδήποτε άλλον να παίρνει σημειώσεις των πεπραγμένων του Συνεδρίου. Παρ" όλα αυτά, ο Ζβίγγλιος ενημερώνονταν λεπτομερέστατα κάθε βράδυ για τις συζητήσεις που είχαν γίνει την ίδια μέρα. Ένας φοιτητής που παραβρίσκονταν στις ημερήσιες συνεδριάσεις, έκανε τη νύχτα μιά γραπτή έκθεση των συζητούμενων θεμάτων. Δύο άλλοι φοιτητές ανέλαβαν να μεταφέρουν τα χαρτιά αυτά μαζί με τις καθημερινές επιστολές του Οικολάμπαδου προς το Ζβίγγλιο στη Ζυρίχη. Σ" αυτές ο Ζβίγγλιος απαντούσε καθοδηγώντας με υποδείξεις και συμβουλές. Τα γράμματά του γραμμένα τη νύχτα, μεταφέρονταν από τους φοιτητές το πρωί της επομένης στο Μπάντεν. Για να μη τραβήξουν την προσοχή της φρουράς στις πύλες της πόλης, οι πράκτορες εκείνοι μετέφεραν στα κεφάλια τους καφάσια με κοτόπουλα και αυτό τους επέτρεπε να μπαινοβγαίνουν στην πόλη χωρίς δυσκολία.

Μ" αυτόν τον τρόπο ο Ζβίγγλιος συνέχιζε τον αγώνα με τους πανούργους ανταγωνιστές του. Όπως αναφέρει ο Μυκόνιος, «συνέβαλε περισσότερο με την επισταμένη μελέτη των εξεταζομένων θεμάτων, με τις νύχτες αγρυπνίας που πέρασε και με τις συμβουλές που μετέδιδε στο Μπάντεν, απ" ότι αν ο ίδιος έπαιρνε προσωπικά μέρος στη διαλογική συζήτηση με τους εχθρούς του.» (Δ" Αυβιγνε, Τόμ. 11, κεφ. 13.)

[186]

Οι αντιπρόσωποι της Ρώμης, βέβαιοι για το θρίαμβό τους, είχαν κάνει την εμφάνισή τους στο Μπάντεν με τα πολύτιμα, χρυσοποίκιλτα άμφιά τους. Ζούσαν μέσα στην πολυτέλεια με τα τραπέζια τους φορτωμένα από τα ακριβότερα φαγητά και τα εκλεκτότερα κρασιά. Το βάρος των εκκλησιαστικών τους καθηκόντων το μετρίαζαν με την αλλεγρία και την κραιπάλη. Σε χτυπητή αντίθεση παρουσιάζονταν οι εκπρόσωποι της Μεταρρύθμισης. Η φτωχική περιβολή τους έκανε τους ανθρώπους να τους θεωρούν λίγο παραπάνω από ζητιάνους, ενώ το λιτό φαγητό τους τους παρουσίαζε σαν ασκητές. Ο πανδοχέας του Οικολάμπαδου, που κρυφά τον παρακολουθούσε στο δωμάτιό του, τον έβρισκε πάντοτε ή να μελετάει ή να προσε-

ύχεται και με μεγάλη του έκπληξη ανέφερε ότι ο αιρετικός ήταν τουλάχιστο «πολύ ευλαβικός.»

Στη συνέλευση «ο Έκκιος πήρε επιδεικτικά τη θέση του πάνω στον μεγάλοπρεπα στολισμένο άμβωνα, ενώ ο ταπεινός Οικολαμπάδιος, με τη γλίσχρα φορεσιά, ήταν αναγκασμένος να καθήσει ζ'ένα άξεστο ξύλινο σκαμνί, αντικριστά απ' τον αντίπαλό του.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 11, κεφ. 13.) Ο Έκκιος αγόρευε συνέχεια με την επιβλητική φωνή του και με την απεριόριστη αυτοπεποίθησή του. Το ζήλο του τροφοδοτούσε η σκέψη της ανταμοιβής, τόσο σε χρήμα όσο και σε φήμη. Επειδή ο υπερασπιστής αυτός της πίστης επρόκειτο να αμοιωθεί μ' ένα δελεαστικό ποσό. Όταν δεν έβρισκε καλύτερα επιχειρήματα, κατάφευγε στις προσβολές, ακόμη και στις βλαστήμιες.

Ο Οικολαμπάδιος, ταπεινός και χωρίς να βασίζεται στην αυτοπεποίθησή του, μπήκε στον άνισο αυτόν αγώνα κάνοντας την επίσημη ομολογία: «Δεν αναγνωρίζω κανέναν άλλο κανόνα κρίσεως εκτός από το λόγο του Θεού.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 11, κεφ. 13.) Παρόλη την ηπιότητά του και την αβροφροσύνη του, αποδείχθηκε ικανός και απρόμητος. Ενώ οι Ρωμαιοκαθολικοί, κατά τη συνήθειά τους, έκαναν διαρκώς μνεία της εξουσίας που για βάση της έχει τα εκκλησιαστικά ήθη, ο Μεταρρυθμιστής προσέφευγε με σταθερότητα στις Άγιες Γραφές λέγοντας: «Στην Ελβετία μας τα ήθη δεν ισχύουν παρά μόνο όταν συμφωνούν με τον καταστατικό χάρτη. Στα θρησκευτικά όμως ζητήματα για καταστατικό χάρτη έχομε τη Βίβλο.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 11, κεφ. 13.)

Η αντίθεση ανάμεσα στους δύο ανταγωνιστές δεν έμεινε ατελεσφόρητη. Οι γαλήνιοι και σαφείς συλλογισμοί που με τόση ταπεινοφροσύνη και ηπιότητα εξέθετε ο Μεταρρυθμιστής, έβρισκαν απήχηση στις διάνοιες των ανθρώπων και τους έκαναν να στρέφονται με δυσφορία μακριά από τα καυχησιολογήματα και τα θυελλώδη επιχειρήματα του Έκκ. [187]

Η συζήτηση διήρκεσε δέκα οκτώ μέρες και έληξε με τον αδιάπτωτο ισχυρισμό των παπικών ότι η νίκη ήταν με το μέρος τους. Οι περισσότεροι από τους αντιπροσώπους είχαν ταχθεί με το πλευρό της Ρώμης και το Συμβούλιο αποφάνθηκε ότι οι Μεταρρυθμιστές είχαν ηττηθεί και τους ανακήρυξε, μαζί με τον Ζβίγγλιο, τον αρχηγό τους, έκπτωτους από την εκκλησία. Αλλά τα αποτελέσματα της σύσκεψης απέδειξαν με τίνος το μέρος βρίσκονταν η νίκη. Ο διαγω-

νισμός εκείνος κατέληξε σε μιά σημαντική ώθηση στο κίνημα της Μεταρρύθμισης και πρίν περάσει πολύς καιρός, σημαντικές πόλεις, όπως η Βέρνη και η Βασιλεία, τάσσονταν με το μέρος της.

Ολόκληρη η Γερμανία θορυβήθηκε με τη μυστηριώδη εξαφάνιση του Λουθήρου. Παντού οι άνθρωποι διερωχώνταν τι να του είχε συμβεί. Οι φήμες οργίαζαν και πολλοί πίστευαν ότι είχε δολοφονηθεί. Ο κόσμος θρηνούσε το χαμό του—όχι μόνο οι αφοσιωμένοι φίλοι του, αλλά και χιλιάδες άλλοι που δεν είχαν ακόμη φανερά εκδηλωθεί με το μέρος της Μεταρρύθμισης. Πολλοί είχαν ορκισθεί να εκδικηθούν το θάνατό του.

Οι Ρωμαϊκοί εκκλησιάρχες τρομοκρατημένοι έβλεπαν τις διαστάσεις που έπαιρνε εναντίον τους η κοινή γνώμη. Αν και ενθουσιασμένοι στην αρχή με τον υποτιθέμενο θάνατο του Λουθήρου, αργότερα εύχονταν να μπορούσαν να κρυφθούν από τη λαϊκή κατακραυγή. Ούτε με τα τολμηρότερα διαβήματά του είχε ποτέ ο Λούθηρος φέρει σε τέτοια δύσκολη θέση τους εχθρούς του όταν βρίσκονταν ανάμεσα τους, όσο τους έφερνε τώρα με την εξαφάνισή του. Εκείνοι που εξοργισμένοι είχαν επιδιώξει τον εξολοθρευμό του άλλοτε σθεναρού Μεταρρυθμιστή, τον έτρεμαν τώρα που αυτός δεν ήταν πιά παρά ένας ανήμπορος δεσμώτης. «Ο μόνος τρόπος σωτηρίας που μας απομένει,» παρατήρησε ένας απ' αυτούς, «είναι να ανάψωμε δαυλιά και να ψάξομε ς' ολόκληρο τον κόσμο να βρούμε το Λούθηρο και να τον αποκαταστήσομε στο έθνος που τον ζητάει.» (Δ' Αυβιγνε, Τόμ. 9, κεφ. 1.) Το αυτοκρατορικό διάταγμα αποδείχθηκε άπραγο και με αγανάκτηση οι παπικοί εκπρόσωποι έβλεπαν ότι λιγότερη σημασία απέδιδε ο λαός ς' αυτό παρ' ότι στην τύχη του Λουθήρου.

Η είδηση ότι αυτός βρίσκονταν ασφαλής, αν και αιχμάλωτος, κατέнауσε τους φόβους του λαού και κέρδισε περισσότερο τη συμπάθεια με το μέρος του. Τα συγγράμματά του διαβάζονταν τώρα με μεγαλύτερο ζήλο παρά ποτέ άλλοτε. Ο αριθμός των νέων οπαδών του ηρωικού ανθρώπου που είχε υπερασπισθεί το λόγο του Θεού κάτω από τόσο τραγικές συνθήκες, συνεχώς αύξανε. Η Μεταρρύθμιση διαρκώς κέρδιζε έδαφος. Ο σπόρος, σπαρμένος από το Λούθηρο, άρχισε να βλαστάνει παντού. Με την απουσία του συ-

νέβαλε παρισσότερο στο έργο απ' ότι με την παρουσία του. Οι νέοι συνεργάτες αισθάνονταν ότι έφερναν βαρύτερη ευθύνη τώρα που ο αρχηγός τους είχε μετακινηθεί. Με ανανεωμένη πίστη και ζήλο προχωρούσαν με όλες τους τις δυνάμεις ώστε ο τόσο ευγενικά αρχινισμένος σκοπός να μη ματαιωθεί.

Αλλά ο Σατανάς δεν έμενε αργός. Προσπάθησε τώρα να κάνει ότι ακριβώς έκανε σε κάθε παρόμοια μεταρρυθμιστική προσπάθεια—να εξαπατήσει δηλαδή και να απωλέσει τους ανθρώπους με την απομίμηση ενός επίπλαστου έργου που ανέλαβε να παρουσιάσει στη θέση του γνήσιου. Όπως υπήρχαν ψευδόχριστοι στην εποχή της πρώτης χριστιανικής εκκλησίας, έτσι παρουσιάστηκαν ψευδοπροφήτες στα μισά του δεκάτου έκτου αιώνα.

Μερικοί άνθρωποι, κάτω από τη ζωνή επίδραση της θρησκευτικής συγκίνησης της εποχής, φαντάζονταν ότι είχαν δεχθεί ορισμένες ουράνιες αποκαλύψεις και ισχυρίζονταν ότι ο Θεός τους είχε εκλέξει για να αποτελειώσουν το μεταρρυθμιστικό έργο που ο Λουθήρος είχε αμυδρά μόνο αρχίσει. Στην πραγματικότητα δεν έκαναν τίποτε άλλο παρά να καταστρέφουν το έργο που εκείνος είχε κάνει. Απορρίπτοντας τη βασική αρχή της Μεταρρύθμισης, ότι δηλαδή ο λόγος του Θεού είναι ο μοναδικός κανόνας παρεμβολής τόσο της πίστης όσο και των έργων, αντικαταστάσαν τον αλάθητο αυτόν οδηγό με τα ασταθή και αβέβαια κριτήρια των ζωνών αισθήσεων και εντυπώσεών τους. Όταν έτσι παραμερίσθηκε ο ακαταμάχητος ανιχνευτής της πλάνης και του ψεύδους, τότε ανοίχτηκε ο δρόμος στο Σατανά για να κυριαρχήσει στις διάνοιες των ανθρώπων κατά βούληση.

Ένας από τους προφήτες αυτούς ισχυρίζονταν ότι τον καθοδηγούσε ο άγγελος Γαβριήλ. Ένας φοιτητής ανέλαβε να συμπράξει μαζί του, εγκαταλείποντας τις σπουδές του και δηλώνοντας ότι ο ίδιος ο Θεός τον είχε προικίσει με την απαιτούμενη σοφία για τη διάδοση του λόγου Του. Άλλοι που είχαν έμφυτη τη ροπή προς το φανατισμό, ενώθηκαν και αυτοί μαζί τους. Και ο σάλος που δημιουργήσαν οι ενθουσιαστές εκείνοι δεν ήταν μηδαμινός. Παντού τα κηρύγματα του Λουθήρου είχαν δημιουργήσει στις καρδιές των ανθρώπων την αναγνώριση μιάς μεταρρυθμιστικής ανάγκης. Τώρα πολλές κατά βάθος ειλικρινείς ψυχές άρχισαν να παρασύρονται από τους νέους προφήτες.

Οι αρχηγοί του κινήματος αυτού έφθασαν μέχρι τη Βυπτεμβέργη και εξέθεσαν τις αξιώσεις τους στο Μελάχθωνα και στους συνεργάτες του. «Είμαστε απεσταλμένοι από το Θεό να διδάξουμε το λαό,» δήλωσαν. «Είχαμε ιδιαίτερες συζητήσεις με τον Κύριο. Γνωρίζουμε το μέλλον. Με μιά λέξη είμαστε απόστολοι και προφύτες και κάνουμε έκκληση στο Δόκτορα Λούθηρο.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 7.)

Οι Μεταρρυθμιστές παραξενεύθηκαν και βρέθηκαν σε αμηχανία. Αντιμετώπιζαν ένα ζήτημα που δεν είχαν ποτέ αντιμετωπίσει μέχρι τότε και δεν ήξεραν τι στάση έπρεπε να τηρήσουν. «Οι άνθρωποι αυτοί πραγματικά κατέχονται από ασυνήθιστα πνεύματα,» αποφάνθηκε ο Μελάχθων, «αλλά τι είδους πνεύματα: ... Από το ένα μέρος πρέπει να προσέξουμε να μη σβύσουμε το Πνεύμα του Θεού, και από το άλλο να μη παρασυρθούμε από το πνεύμα του διαβόλου.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 7.)

Σε λίγο άρχισαν να παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της νέας διδασχής. Οι άνθρωποι παρασύρονταν στο να παραμελούν την ανάγνωση των Γραφών ή και να την απορρίπτουν εντελώς. Σύγχυση κυριαρχούσε στα σχολεία. Αποστρεφόμενοι κάθε περιορισμό, οι φοιτητές εγκατέλειπαν τις σπουδές τους και αποσύρονταν από τα πανεπιστήμια. Και εκείνοι που αισθάνονταν τον εαυτό τους ικανό για να αναζωπυρώσουν και να αναλάβουν τη διοίκηση του μεταρρυθμιστικού έργου, το μόνο που κατόρθωσαν να κάνουν ήταν να το οδηγήσουν στα χείλη του γκρεμού. Εμψυχωμένοι τώρα οι παπιστές δήλωναν με ικανοποίηση: «Μιά ακόμη τελευταία μάχη και κερδίζουμε το πάν.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 7.)

Στο Βάρτμπουργκ, μαθαίνοντας ο Λούθηρος τα καθέκαστα, εξέφρασε μεγάλη ανησυχία: «Πάντα το περίμενα ότι ο Σατανάς θα μας έστελνε αυτή την πληγή.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 7.) Διέκρινε τον πραγματικό χαρακτήρα των αυτοκλήτων εκείνων προφητών και ανεγνώρισε τον κίνδυνο που απειλούσε το σκοπό της αλήθειας. Η αντίδραση από μέρους του πάπα καθώς και του αυτοκράτορα δεν του είχε προξενήσει τόσο μεγάλη αμηχανία και στενοχώρια όσο αυτή που αντιμετώπιζε τώρα. Οι τιτλοφορούμενοι φίλοι της Μεταρρύθμισης είχαν καταντήσει οι πιό άσπονδοι εχθροί της. Ακριβώς εκείνες οι αλήθειες που του είχαν προκαλέσει τόση μεγάλη χαρά και παρηγοριά, γίνονταν τώρα αφορμή να δημιουργείται σάλος και αταξία μέσα στην εκκλησία.

Το μεταρρυθμιστικό έργο ο Λούθηρος το ανέλαβε ωθούμενος από το Πνεύμα του Θεού και είχε οδηγηθεί απ' αυτό πέρα από κάθε πρόβλεψή του. Δεν είχε στο νού του ούτε να καταλάβει τη θέση που κατέλαβε, ούτε να προβεί σε τέτοιες ριζικές μεταβολές. Αυτός δεν ήταν τίποτε περισσότερο από απλό όργανο στα χέρια του Παντοδυνάμου. Και παρόλα αυτά πολλές φορές έτρεμε για τα αποτελέσματα των προσπαθειών του. «Αν ήξερα,» δήλωσε κάποτε, «ότι η διδασκαλία μου θα μπορούσε να βλάψει έναν άνθρωπο, έστω και έναν μόνο άνθρωπο, όσο ασήμαντος και ταπεινός και αν είναι—πράγμα αδύνατο—επειδή πρόκειται για το ίδιο το ευαγγέλιο, θα προτιμούσα δέκα φορές να πεθάνω παρά να μη την αναιρέσω.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 7.)

Τώρα όμως αυτή η Βυττεμβέργη, το προπύργιο της Μεταρρύθμισης, έπεφτε βαθμηδόν κάτω από το πέλημα του φανατισμού και της παρανομίας. Η τρομερή αυτή κατάσταση δεν ήταν η απόρροια των διδαχών του Λουθήρου. Σ' ολόκληρη όμως τη Γερμανία, οι εχθροί του έριχναν την ευθύνη σ' αυτόν. Και εκείνος καμιά φορά διερωτώταν με πικρία ψυχής: «Μπορεί λοιπόν ποτέ να καταλήξει σ' αυτό το σημείο το έργο της Μεταρρύθμισης;» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 7.) Άλλοχε πάλι, αφού αγωνίζονταν προσευχόμενος στο Θεό, η ειρήνη βασίλευε ξανά στην καρδιά του. «Δεν είναι δικό μου το έργο, αλλά δικό Σου,» έλεγε, «και δεν θα επιτρέψεις να υποστεί αυτό τη διάβρωση της δεισιδαιμονίας και του φανατισμού.» Αλλά η σκέψη ότι σε μιά τέτοια κρίσιμη στιγμή ο ίδιος βρίσκονταν μακριά από το μέρος όπου διαδραματιζονταν τα γεγονότα του έγινε ανυπόφορη και αποφάσισε να πάει στη Βυττεμβέργη.

Χωρίς χρονοτριβή ξεκίνησε για το επικίνδυνο ταξίδι του. Ήχαν κηρυγμένος «εκτός νόμου.» Αυτό έδινε στους εχθρούς του το ελεύθερο να του αφαιρέσουν τη ζωή και απαγόρευε στους φίλους του να του προσφέρουν άσυλο ή βοήθεια. Η αυτοκρατορική κυβέρνηση είχε λάβει δρακόντεια μέτρα κατά των οπαδών του. Εκείνος όμως έβλεπε ότι το έργο του ευαγγελίου κινδύνευε και στου Θεού το όνομα ξεκίνησε με θάρρος να αγωνιστεί για την αλήθεια.

[193] Σε μιά επιστολή του προς τον εκλέκτορα, αφού εξέθεσε την απόφασή του να εγκαταλείψει το Βάρτμπουργ, ο Λούθηρος ανέφερε: «Καθιστώ γνωστό στην Υψηλότητά Σας ότι πηγαίνω στη Βυττεμβέργη προστατευόμενος από μιά δύναμη κατά πολύ ανώτερη από τη δύναμη των πριγκήπων και εκλεκτόρων. Δεν σκέπτομαι να ζητήσω

την υποστήριξη της Υψηλότητας Σας και αντί να επιθυμώ να τεθώ κάτω από την προστασία Σας, θα ευχόμουν να μπορούσα εγώ να Σας παράσχω τη δική μου. Αν ήξερα ότι η Υψηλότητά Σας είχε την πρόθεση ή τη δυνατότητα να με προστατεύσει, τότε δεν θα πήγαινα στη Βυττεμβέργη. Κανένα σπαθί δεν μπορεί να συντελέσει στην προαγωγή του σκοπού αυτού. Ο Θεός μόνος πρέπει να αναλάβει τα πάντα χωρίς την ανθρώπινη βοήθεια ή σύμπραξη. Εκείνος ο οποίος έχει τη μεγαλύτερη πίστη είναι ο ικανότερος να προστατεύσει.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 8.)

Σε μιά δεύτερη επιστολή γραμμένη στο δρόμο προς τη Βυττεμβέργη, ο Λούθηρος πρόσθετε: «Είμαι έτοιμος να πέσω στη δυσμένεια της Υψηλότητάς Σας και να υποστώ την κατακραυγή ολόκληρου του κόσμου. Δεν είναι πρόβατά μου οι Βυττεμβέργιοι. Δεν τα εμπιστεύθηκε σε μένα ο Θεός. Και δεν αποτελεί καθήκον μου να εκτεθώ, αν παραστεί ανάγκη, και στο θάνατο ακόμη. Άλλωστε φοβούμαι μη ξεσπάσει κάποια συμφορά στη Γερμανία με την οποία ο Θεός θα τιμωρήσει το έθνος μας.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 7.)

Με μεγάλη προσοχή και ταπεινοφροσύνη, αλλά συνάμα και με σταθερότητα και αποφασιστικότητα, ρίχτηκε στο έργο του. «Μόνο με το λόγο,» έλεγε, «πρέπει να ανατρέψουμε και να καταστρέψουμε αυτά που δημιούργησε η βία. Δεν θα μεταχειρισθώ τη βία εναντίον των προληπτικών και των απίστων ... Σε κανένα δεν πρέπει να επιβληθεί ο εξαναγκασμός. Η ελευθερία αποτελεί αυτή την ουσία της πίστης.» (Ίδιο Μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 8.)

Γρήγορα μαθεύτηκε ζ' ολόκληρη τη Βυττεμβέργη ότι ο Λούθηρος είχε επιστρέψει και ότι επρόκειτο να κηρύξει. Οι άνθρωποι κατέφθαναν απ' όλα τα μέρη ώσπου η εκκλησία πλημμύρισε. Ανεβαίνοντας στον άμβωνα εκείνος με μεγάλη σύνεση και διακριτικότητα δίδασκε, παρότρυνε και έλεγχε. Αποτεινόμενος ζ' εκείνους που είχαν καταφύγει σε βίαια μέσα για την κατάργηση της Ρωμαιοκαθολικής λειτουργίας, είπε: «Δεν είναι καλή η λειτουργία. Ο Θεός αντιτίθεται ζ' αυτήν. Θα έπρεπε να καταργηθεί. Και θα ευχόμουν να είχε αντικατασταθεί σε ολόκληρο τον κόσμο με το δείπνο του ευαγγελίου. Αλλά κανείς δεν πρέπει να αποσπασθεί απ' αυτή με τη βία. Πρέπει να αφήσουμε την υπόθεση στα χέρια του Θεού. Πρέπει να ενεργήσει ο λόγος Του και όχι εμείς. Και γιατί αυτό. Ακριβώς επειδή εγώ δεν κρατώ τις ανθρώπινες καρδιές στα χέρια μου όπως

ο κεραμέας κρατάει τον πηλό. Έχομε το δικαίωμα να μιλήσομε. Δεν έχομε όμως το δικαίωμα να δράσομε. Εμείς ας κηρύξομε. Τα υπόλοιπα ανήκουν στο Θεό. Τι θα κέρδιζα αν μεταχειριζόμουν βία: Μορφασμούς, τυπικές πράξεις, πιθηκισμούς, διατάγματα ανθρώπινα και υποκρισία ... Αλλά δεν θα υπήρχε ούτε ειλικρίνεια της ψυχής, ούτε πίστη, ούτε αγάπη. Όπου δεν υπάρχουν αυτά τα τρία δεν υπάρχει τίποτε· και για ένα τέτοιο αποτέλεσμα δεν θα έδινα ούτε το κοτσάνι του αχλαδιού ... Ο Θεός κατορθώνει περισσότερο αποκλειστικά με το λόγο Του, από ότι σεις και εγώ και ο κόσμος όλος με ενωμένες τις δυνάμεις μας. Ο Θεός καταλαμβάνει την καρδιά. Και όταν η καρδιά καταληφθεί, όλα έχουν κερδιθεί ....

«Θα κηρύξω, θα συζητήσω και θα γράψω. Ποτέ όμως δε θα εξαναγκάσω κανένα. Επειδή η πίστη είναι κάτι το εθελοντικό. Κοιτάζτε τι έχω κάνει. Αντιτάχθηκα στον πάπα, στα συγχωροχάρτια, στους παπικούς υποστηρικτές, αλλά χωρίς βία ή σάλιο. Έβαλα μπροστά το λόγο του Θεού. Κήρυξα και έγραψα. Αυτό είναι όλο που έκανα. Και όμως, ενώ εγώ κοιμώμουν ... ο λόγος που κήρυξα ανέτρεψε τον παπισμό σε σημείο που ούτε πρίγκηπες ούτε αυτοκράτορες μπόρεσαν ποτέ να βλάψουν. Μολαταύτα εγώ τίποτε δεν έκανα: μόνος ο λόγος κατόρθωσε όλα αυτά. Αν κατέφευγα στη βία, ίσως ολόκληρη η Γερμανία θα είχε πνιγεί στο αίμα. Και ποιό θα ήταν το αποτέλεσμα: Καταστροφή και αφανισμός τόσο της ψυχής όσο και του σώματος. Γι' αυτό εγώ σιώπησα και άφησα το λόγο να περιτρέξει μόνος του τον κόσμο.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 8.)

Μέρα με τη μέρα για μιά ολόκληρη εβδομάδα, ο Λούθηρος συνέχισε να κηρύττει στα πρόθυμα πλήθη. Και ο λόγος του Θεού καταπράυνε την έξαψη του φανατικού ερεθισμού. Η δύναμη του ευαγγελίου επανέφερε τα παρασυρμένα πλήθη, στο δρόμο της αλήθειας.

Ο Λούθηρος δεν είχε καμιά διάθεση να έρθει σε επαφή με τους φανατικούς πρωταγωνιστές της τεράστιας εκείνης ζημιάς. Τους ήξερε ότι ήταν άνθρωποι με νοσηρή κρίση και αδάμαστα πάθη. Άνθρωποι που ενώ ισχυρίζονταν ότι ήταν θεοφώτιστοι, δεν ανέχονταν την παραμικρή αντίρρηση, ούτε καν την πιο καλοπροαίρετη παρατήρηση ή συμβουλή. Διεκδικώντας με αυθαρεσία την ανώτατη εξουσία, είχαν την απαίτηση όλοι γενικά να αναγνωρίσουν τις αξιώσεις τους χωρίς καμιά συζήτηση. Όταν όμως αυτοί μόνι τους ζήτησαν να συναντηθούν με το Λούθηρο, εκείνος τους δέχθηκε

σε συνέντευξη. Με τέτοια επιτυχία τους αποκάλυψε την υποκρισία τους που οι ταραχοποιοί εκείνοι εγκατέλειψαν πάραυτα τη Βυττεμβέργη.

Ο φανατισμός αναχαιτίσθηκε για ένα διάστημα. Ύστερα από μερικά χρόνια όμως, ξέσπασε πάλι με μεγαλύτερη ορμή και με θλιβερότερα αποτελέσματα. Αναφερόμενος στους ηγήτορες του κινήματος αυτού, ο Λούθηρος έγραφε ότι, «τις Γραφές δεν τις θεωρούσαν παρά γράμμα νεκρό και βάλθηκαν όλοι τους να φωνάζουν «το Πνεύμα! το Πνεύμα!» Αλλά ένα είναι βέβαιο ότι εγώ δεν θα ακολουθούσα ποτέ εκεί όπου τους οδηγεί το πνεύμα τους. Ο Θεός να με φυλάξει από μια εκκλησία όπου, δεν υπάρχουν παρά μόνο άγιοι. Εγώ θέλω να βρίσκομαι με τους ταπεινούς, τους αδύναμους, τους ασθενείς· αυτούς που αναγνωρίζουν και αισθάνονται τις αμαρτίες τους και που διαρκώς στενάζουν και βοούν στο Θεό από τα βάθη της ψυχής τους για να αποκτήσουν τη βοήθεια και την παρηγοριά Του.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 10, κεφ. 10.)

Ο Θωμάς Μύνσερ, ο πιό δυναμικός από τους φανατικούς εκείνους, ήταν άνθρωπος με εξαιρετική δραστηριότητα που, αν τη χρησιμοποιούσε όπως έπρεπε, θα μπορούσε να κάνει μεγάλο καλό. Αλλά αυτός δεν είχε μάθει ούτε τα βασικά ακόμη στοιχεία της πραγματικής θρησκείας. «Τον κατέλαβε η επιθυμία να αναμορφώσει τον κόσμο και ξέχασε, όπως όλοι οι ενθουσιαστές, ότι την αναμόρφωση την εγκαινιάζει κανείς με τον ίδιο τον εαυτό του.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 8.) Φιλοδοξούσε να αποκτήσει Ι μεγάλη θέση και επιρροή και δεν εννοούσε να θεωρείται υποδεέστερος κανενός, ούτε και αυτού του Λουθήρου. Έλεγε ότι οι Μεταρρυθμιστές, αντικαθιστώντας την παπική εξουσία με την αυθεντία των Γραφών, δεν έκαναν τίποτε περισσότερο από του να συστήσουν ένα καινούργιο είδος παπισμού. Και ισχυρίζονταν ότι ζ' αυτόν είχε αναθέσει ο Θεός να συστήσει την πραγματική μεταρρύθμιση. «Όποιος διέπεται από το πνεύμα αυτό,» δήλωνε, «κατέχει την πραγματική πίστη χωρίς να έχει ούτε κόν αντικρύσει ποτέ τη Γραφή στη ζωή του.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 10, κεφ. 10.)

Οι κήρυκες αυτοί του φανατισμού αφέθηκαν να πηδαλιουχούνται από τις εντυπώσεις τους ερμηνεύοντας κάθε τους σκέψη και παρόρμηση σαν φωνή που τους απευθύνονταν από το Θεό. Όπως ήταν επόμενο κατέληξαν στα άκρα, σε σημείο που μερικοί έκαψαν και τις Γραφές τους ακόμη δηλώνοντας ότι «το γράμμα θανατώνει, το

δε Πνεύμα ζωοποιεί.» Η διδαχή του Μύνσερ έβρισκε απήχηση στις καρδιές εκείνων που απέβλεπαν σε υπερφυσικές εκδηλώσεις, ενώ παράλληλα κολάκευε την υπερηφάνειά τους με το να τοποθετεί ανθρωπίνες ιδέες και εικασίες πάνω από το λόγο του Θεού. Κατά χιλιάδες οι άνθρωποι ασπάζονταν τις διδαχές του. Σε λίγο διάστημα είχε αποκηρύξει την υποταγή σε κάθε δημόσιο σέβασμα και ανήγγειλε ότι το να υπακούει κανείς στους πρίγκιπες είναι το ίδιο σαν να προσπαθεί να υπηρετεί ταυτόχρονα το Θεό και το Βελιάλ.

Οι άνθρωποι που είχαν ήδη αρχίσει να αποσκιρτούν από τον παπικό ζυγό, αδημονούσαν να αποτινάξουν και τους περιορισμούς των δημοσίων αρχών. Οι επαναστατικές διδασκαλίες του Μύνσερ που κατά τους ισχυρισμούς του ήταν επικυρωμένες από το θεό, οδήγησαν το λαό στο να απορρίψει κάθε φραγμό, αφημένος να πηδαλιοχείται από τα ξέφρενα πάθη και τις προκαταλήψεις. Φοβερές σκηνές βιαιοπραγιών επακολούθησαν και ολόκληρες περιοχές της Γερμανίας κυλίσθησαν στο αίμα.

Στιγμές διπλής αγωνίας απ' εκείνη που είχε δοκιμάσει στην Ερφούρτη περνούσε τώρα ο Λούθηρος, βλέποντας τη μομφή για τα αποτελέσματα του φανατισμού να πέφτει επάνω στη Μεταρρύθμιση. Οι Ρωμαιοκαθολικοί πρίγκιπες δήλωναν—και πολλοί ήταν πρόθυμοι να πιστέψουν—ότι η ανταρσία αυτή ήταν ο γνήσιος καρπός των διδαχών του Λουθήρου. Αν και εντελώς αβάσιμη, η κατηγορία αυτή δεν μπορούσε παρά να προξενήσει βαθιά λύπη στον αρχηγό της Μεταρρύθμισης. Το ότι ο ευγενικός σκοπός της αλήθειας διασύρονταν ζ' αυτό το σημείο και τίθονταν στο ίδιο επίπεδο με τον χαμερπέστερο φανατισμό, ήταν περισσότερο από ότι μπορούσε να αντέξει. Από το άλλο μέρος, οι αρχηγοί του επαναστατικού κόμματος μισούσαν το Λούθηρο επειδή όχι μόνο είχε εναντιωθεί στις διδασκαλίες τους και είχε αρνηθεί το θείκό χαρακτήρα των ισχυρισμών τους, αλλά και επειδή τους είχε ανακηρύξει αναρχικούς έναντι του πολιτικού καθεστώτος. Για αντίποινα αυτοί τον αποκήρυξαν σαν ποταπό σφετεριστή. Φαίνονταν τώρα ότι ο Λούθηρος είχε γίνει ο στόχος του μίσους τόσο των πριγκίπων όσο και του λαού.

[197]

Οι θιασώτες του Ρωμαιοκαθολικισμού θριάμβευαν περιμένοντας τη σύντομη εξάρθρωση της Μεταρρύθμισης. Έριχναν ακέραια την ευθύνη στο Λούθηρο ακόμη και για σφάλματα που εκείνος αγωνίζονταν με κάθε τρόπο να διορθώσει. Τα φανατικά μέλη, ισχυριζόμενα ότι είχαν τρομερά αδικηθεί, κατόρθωσαν να κερδίσουν με

το μέρος τους τη συμπάθεια μιας μεγάλης μερίδας του λαού και, όπως συχνά συμβαίνει μ' αυτούς που παίρνουν το στραβό δρόμο, παρουσιάστηκαν στα μάτια του κόσμου σαν μάρτυρες. Έτσι εκείνοι που κατανάλωναν όλες τους τις ενέργειες πολεμώντας τη Μεταρρύθμιση συγκέντρωναν επάνω τους τον οίκτο και τις τιμές, θεωρούμενοι θύματα της τυραννίας και της καταπίεσης. Αυτό το έργο ήταν του Σατανά και το υποκινούσε το ίδιο πνεύμα της ανταρσίας που πρωτοεκδηλώθηκε στον ουρανό.

Ο Σατανάς προσπαθεί διαρκώς να παραπλανήσει τους ανθρώπους, κάνοντάς τους να αποκαλούν την αμαρτία δικαιοσύνη και τη δικαιοσύνη αμαρτία. Πόση επιτυχία έχει σημειώσει στο έργο του αυτό! Πόσες φορές ψέγονται και αποδοκιμάζονται οι αφοσιωμένοι δούλοι του Θεού επειδή υπερασπίζονται με σθένος την αλήθεια! Άνθρωποι που δεν είναι παρά όργανα του Σατανά συγκεντρώνουν τους επαίνους και τις κολακείες και περνούν ακόμη και για μάρτυρες· ενώ εκείνοι που έπρεπε να περιβάλλονται με υπόληψη και σεβασμό για την αφοσίωσή τους στο Θεό, εγκαταλείπονται ολομόναχοι, αντιμέτωποι της δυσπιστίας και καχυποψίας των άλλων.

Η κίβδηλη αγιοσύνη και η επίπλαστη εξυγίανση εξακολουθούν μέχρι σήμερα το παραπλανητικό τους έργο. Κάτω από διαφορετικές μορφές παρουσιάζονται υποκινούμενες από το ίδιο πνεύμα όπως και την εποχή του Λουθήρου αποσπώντας τη σκέψη από τις Γραφές και παρασύροντας τους ανθρώπους να ακολουθούν τις αισθήσεις τους και τις αντιλήψεις τους μάλλον παρά να υποτάσσονται στο νόμο του Θεού. Αυτό είναι ένα από τα πιο επιτυχημένα μέσα που μετέρχεται ο Σατανάς για να σπλώσει την αγνότητα και την αλήθεια.

Ατρόμητος ο Λούθηρος εξακολουθούσε να υπερασπίζεται το ευαγγέλιο που υφίστατο επιθέσεις απ' όλες τις πλευρές. Σε όλες αυτές τις συγκρούσεις ο λόγος του Θεού αποδεικνύονταν πανίσχυρο όπλο. Μ' αυτόν το λόγο είχε πολεμήσει εναντίον της σφετεριστικής αυθεντίας του πάπα και της ορθολογιστικής φιλοσοφίας των λογίων και μ' αυτόν στο πλευρό του ορθώθηκε σταθερός σαν βράχος εναντίον του φανατισμού που επεδίωξε να εμφανιστεί σαν σύμμαχος της Μεταρρύθμισης.

Όλα αυτά τα αντιθετικά στοιχεία προσπάθησαν, το καθένα με τον τρόπο του, να παραμερίσουν τις Άγιες Γραφές, εξυψώνοντας την ανθρώπινη σοφία σαν πηγή της θρησκευτικής γνώσης και αλήθειας. Ο ορθολογισμός ειδωλοποιεί τη λογική και τη χρησιμο-

ποιεί για γνώμονα της θρησκείας. Ο Ρωμαιοκαθολικισμός προβάλλοντας για ανώτατη αυθεντία του μια θεοπνευστία που προέρχεται από τους αποστόλους σε αδιάσπαστη σειρά διαδοχής και που είναι αιώνια αμετάβλητη, κρύβει κάτω από το αγιασμένο κάλυμμα του αποστολικού αξιώματος όλων των ειδών τους εξωφρενισμούς και την παραφθορά. Η θεοπνευστία που διεκδικούσαν για αυθεντική ο Μύνσερ και οι συνεργάτες του δεν προέρχονταν από καμιά πηγή ανώτερη από τη φαντασιοπληξία και η επιρροή της ανάτρεπε κάθε αυθεντία, θεϊκή ή ανθρώπινη. Ο πραγματικός Χριστιανισμός, αναγνωρίζει το λόγο του Θεού σαν το πρώτιστο θησαυροφυλάκιο της εμπνευσμένης αλήθειας και το κριτήριο κάθε θεοπνευστίας.

Επιστρέφοντας στο Βάρτμπουργ, ο Λούθηρος αποπεράτωσε τη μετάφραση της Καινής Διαθήκης και σε λίγο το ευαγγέλιο προσφέρονταν στο Γερμανικό λαό στη μητρική του γλώσσα. Όλοι όσοι ήταν φίλοι της αλήθειας υποδέχονταν τη μετάφραση αυτή με χαρά. Αλλά όσοι προτιμούσαν τις ανθρώπινες εντολές και παραδόσεις, την απέρριπταν περιφρονητικά.

Οι κληρικοί θορυβήθηκαν με τη σκέψη ότι ο κοινός λαός θα μπορούσε τώρα να συζητεί μαζί του τα εντάλματα του λόγου του Θεού και ότι αυτό θα εξέθετε τη δική του άγνοια. Τα όπλα των σαρκικών διαλογισμών του αποδεικνύονταν ανίσχυρα συγκρινόμενα με τη μάχαιρα του Πνεύματος. Η Ρώμη επιστράτευσε όλη της τη δύναμη προκειμένου να απαγορεύσει την κυκλοφορία των Αγίων Γραφών. Αλλά διατάγματα, αναθέματα και βασανιστήρια δεν οφελούσαν σε τίποτε. Όσο αυστηρότερα καταδίκαζε και απαγόρευε τη Βίβλο, τόσο περισσότερο αύξανε η επιθυμία του λαού να μάθει τι ακριβώς αυτή δίδασκε. Όλοι όσοι ήξεραν γράμματα ήταν πρόθυμοι να μελετήσουν το λόγο του Θεού για τον εαυτό τους. Τον έπαιρναν μαζί τους, και τον διάβαζαν και τον ξαναδιάβαζαν και δεν έμεναν ικανοποιημένοι παρά μόνο όταν αποστήθιζαν ολόκληρες περικοπές του. Βλέποντας την υποδοχή που επιφύλαξε ο λαός στην Καινή Διαθήκη, ο Λούθηρος προχώρησε αμέσως στη μετάφραση και της Παλαιάς και την τύπωνε ευθύς αμέσως μόλις τελείωνε το ένα τμήμα της μετά το άλλο.

[199]

Τα γραπτά αυτά του Λουθήρου γίνονταν ανάρπαστα τόσο στις πόλεις όσο και στα χωριά. «Όσα ετοίμαζαν ο Λούθηρος και οι φίλοι του, άλλοι τα έθεταιν σε κυκλοφορία. Μοναχοί που είχαν πειστεί για την αβάσιμη τήρηση των μοναστικών υποχρεώσεων και

που επιθυμούσαν να ανταλλάξουν τη ζωή της νωθρότητας με την έμπρακτη εξάσκηση, αλλά μη τολμώντας από άγνοια να κηρύξουν οι ίδιοι το λόγο του Θεού, ταξίδευαν στην επαρχία και επισκέπτονταν καλύβες και φτωχόσπιτα πουλώντας τα βιβλία του Λουθήρου και των φίλων του. Η Γερμανία σε λίγο είχε πλημμυρίσει από τους τολμηρούς εκείνους βιβλιοπώλες.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 11.)

Τα γραπτά αυτά τα μελετούσαν με μεγάλο ενδιαφέρον πλούσιοι και φτωχοί, μορφωμένοι και αμαθείς. Τα βράδια οι δάσκαλοι του χωριού τα διάβαζαν μεγαλόφωνα σε μικρές ομάδες συγκεντρωμένες γύρω από το τζάκι. Με τις προσπάθειες αυτές αρκετές ψυχές πεύθονταν για την αλήθεια και αφού δέχονταν το λόγο με χαρά, μετέδιδαν μετά με τη σειρά τους τις αγαθές αγγελίες και σε άλλους.

Έτσι επαλήθευαν τα λόγια της θεοπνευστίας: «Η μελέτη του λόγου Σου φωτίζει· συνεντίζει τους απλούς.» (Ψαλμ. 119:130.) Η ανάγνωση των Γραφών επέφερε μια μεγάλη διανοητική και ψυχική μεταλλαγή στο λαό. Η παπική διοίκηση είχε υποβάλει τους υπηκόους της κάτω από ένα σιδερένιο ζυγό που τους κρατούσε στην άγνοια και στον εξευτελισμό. Η προληπτική τήρηση του φορμαλισμού συνεχίζονταν με σχολαστική ακρίβεια, αλλά ε” όλες αυτές τις λειτουργίες η καρδιά και η σκέψη ελάχιστα συμμετείχαν. Τα κηρύγματα όμως του Λουθήρου, αναπτύσσοντας τις απλές αλήθειες του λόγου του Θεού, και κατόπιν ο ίδιος αυτός ο λόγος τοποθετημένος στα χέρια του λαού, αφύπνισαν τις ναρκωμένες του δυνάμεις όχι μόνο με το να εξαγνίζουν και να εξευγενίζουν την πνευματική φύση του ανθρώπου, αλλά και με το να πλουτίζουν τη διάνοια με νέα δύναμη και ζωτικότητα.

Άνθρωποι όλων των κοινωνικών τάξεων, παρουσιάζονταν με τη Γραφή στα χέρια, υπερασπιζόμενοι τις μεταρρυθμιστικές διδασκαλίες. Οι παπιστές, έχοντας περιορίσει τη χρήση των Γραφών στους ιερείς και στους μοναχούς, έκαναν τώρα έκκληση ε” αυτούς να ανατρέψουν τις καινούργιες διδασχές. Αγνοώντας όμως τόσο τη Γραφή όσο και τη δύναμη του Θεού, ο κλήρος και οι μοναχοί κατατροπώνονταν αναφανδόν μπροστά ε” εκείνους που κατηγορούσαν για αγράμματους και αιρετικούς. «Δυστυχώς,» ανέφερε ένας καθολικός συγγραφέας, «ο Λούθηρος έπεισε τους οπαδούς του να μη παραδέχονται κανένα άλλο χρησμό παρά μόνο στις Άγιες Γραφές.» (Δ” Αυβιγνέ, Τόμ. 9, κεφ. 11.) Πλήθη συγκεντρώνονταν για να α-

κούσουν άτομα με περιορισμένη μόρφωση να διδάσκουν την αλήθεια και ακόμη να την υπερασπίζονται συζητώντας με μορφωμένους και εύγλωττους θεολόγους. Η επαίσχυντη άγνοια των επισήμων εκείνων ανθρώπων γίνονταν φανερή μόλις οι ισχυρισμοί τους έρχονταν αντιμέτωποι με την απλή διδασκαλία του λόγου του Θεού. Εργάτες, στρατιώτες, γυναίκες, ακόμη και παιδιά είχαν βαθύτερες γνώσεις των βιβλικών διδασκαλιών απ' ό,τι οι κληρικοί και οι πολυμαθείς διδάκτορες.

Η διαφορά ανάμεσα στους μαθητές του ευαγγελίου και στους υποστηρικτές της παπικής προκατάληψης δεν ήταν λιγότερο φανερή μεταξύ των λογίων απ' ό,τι μεταξύ των λαϊκών. «Σε αντίθεση με τους παλιούς πρωταγωνιστές της ιεραρχίας που είχαν παραμελήσει τη μελέτη των γλωσσών και την καλλιέργεια της φιλολογίας ... έρχονταν οι νέοι με την πλατιά αντίληψη, τη φιλομάθεια, την έρευνα των Γραφών και την εξοικείωση με τα αριστουργήματα της αρχαιότητας. Οι νέοι αυτοί, προικισμένοι με οξύνοια, με ψυχική ανωτερότητα και με αδάμαστη καρδιά, έφτασαν σε λίγο σε τέτοια επίπεδα γνώσεων που για πολύ καιρό, δεν μπορούσε να τους συναγωνισθεί κανείς ... Όταν λοιπόν οι νεαροί αυτοί θιασώτες της Μεταρρύθμισης συναντούσαν σε μια συνάντησή τους παπικούς διδάκτορες, τους αντέκρουαν με τέτοια ευχέρεια και με τέτοια πεποίθηση, που οι αμαθείς εκείνοι άνθρωποι κόμπιαζαν, ντροπιάζονταν και με δικαιολογημένη την περιφρόνηση, ζέπεφταν στα μάτια του κόσμου.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 11.)

[201]

Βλέποντας να αραιώνει το εκκλησιασμά τους, οι Καθολικοί κληρικοί ζήτησαν τη συμπαράσταση των δικαστικών εκπροσώπων και προσπάθησαν με κάθε μέσο να ξανασυγκεντρώσουν τους ακροατές τους. Ο λαός όμως είχε ανακαλύψει στις νέες διδαχές εκείνο που ικανοποιούσε τη δίψα της ψυχής του και αποστρέφονταν αυτούς οι οποίοι τόσο καιρό τους έτρεφαν με τις άχρηστες φλούδες των τελετουργικών προκαταλήψεων και των ανθρωπίνων παραδόσεων.

Όταν ο διωγμός εξακοντήθηκε εναντίον των κηρύκων της αλήθειας, εκείνοι εφάρμοζαν τα λόγια του Χριστού: «Όταν σας διώξωσι εν τη πόλη ταύτη, φεύγετε εις την άλλην.» (Ματθ. 10:23.) Το φως εισχωρούσε παντού και παντού οι φυγάδες έβρισκαν κάποια φιλόξενη πόρτα να ανοίγεται γι' αυτούς. Εκεί έμεναν κηρύττοντας το Χριστό, μερικές φορές μέσα στην εκκλησία ή, όταν δεν τους χορηγούσαν το προνόμιο αυτό, τότε ιδιαίτερα στα σπίτια ή στο

ύπαιθρο. Οπουδήποτε κατόρθωναν να ελκύσουν ακροατές, ο τόπος εκείνος μεταβάλλονταν σε ναό. Και η αλήθεια που διαδίδονταν με τέτοια ενεργητικότητα και πεποίθηση, επεκτείνονταν με δύναμη ακαταμάχητη.

Μάταια ήταν η προσφυγή στις εκκλησιαστικές και πολιτικές αρχές για την καταστολή της αίρεσης. Μάταια αυτές κατέφευγαν στις φυλακίσεις, στους βασανισμούς, στο μαχαίρι και στη φωτιά. Χιλιάδες πιστών σφράγιζαν την πίστη τους με το αίμα τους, και όμως το έργο προχωρούσε. Οι διωγμοί συντελούσαν στη διάδοση μόνο της αλήθειας και ο φανατισμός, που ο Σατανάς προσπαθούσε να προσκυρώσει στο έργο αυτό, κατέληγε στο να παρουσιάσει ακόμη πιο χτυπητή την αντίθεση ανάμεσα στο έργο του Σατανά και στο έργο του Θεού.

[202]

Κεφάλαιο 11: Η διαμαρτυρία των πριγκηπων

[203]

Μία από τις ευγενέστερες εκδηλώσεις που γνώρισε η Μεταρρύθμιση ήταν η Διαμαρτυρία των Γερμανών Χριστιανών πριγκίπων στην Εθνοσυνέλευση της πόλης Σπιρες το 1529. Το θάρρος, η πίστη και η σταθερότητα των ανθρώπων εκείνων του Θεού εξασφάλισε στις επερχόμενες γενεές την ελευθερία της σκέψης και της συνείδησης. Η διαμαρτυρία τους (προτέστ) έδωσε στη μεταρρυθμισμένη εκκλησία το όνομα Διαμαρτυρομένη (Προτεσταντική) και οι αρχές της αποτελούν «αυτή ταύτη την ουσία της Διαμαρτύρησης ή του Προτεσταντισμού.» (Δ΄ Αυβιγνέ, Τόμ. 13, κεφ. 6.)

Μια ζοφερή και απειλητική μέρα είχε ανατείλει για τη Μεταρρύθμιση. Παρά το διάταγμα της Βόρμης που ανακήρυξε το Λούθηρο «εκτός νόμου» και απαγόρευε τη διάδοση ή την αποδοχή της διδασκαλίας του, η θρησκευτική ανεκτικότητα κυριαρχούσε μέχρι τότε στην αυτοκρατορία. Η πρόνοια του Θεού είχε αναχαιτίσει τις δυνάμεις που αντιτίθονταν στην αλήθεια. Ο Κάρολος Ε΄ ήταν αποφασισμένος να συντρίψει τη Μεταρρύθμιση. Αλλά όσες φορές είχε σηκώσει το χέρι του για να καταφέρει το καίριο πλήγμα, βρέθηκε αναγκασμένος να το κατεβάσει άπραγος. Επανειλημμένα είχε δοθεί η εντύπωση ότι ο άμεσος εξολοθρευμός αυτών που τόλμησαν να υψώσουν το ανάστημά τους κατά της Ρώμης ήταν αναπόφευκτος. Σε κάθε όμως τέτοια κρίσιμη περίπτωση, τότε τα Τουρκικά στρατεύματα στο ανατολικό μέτωπο, τότε ο βασιλιάς της Γαλλίας, τότε αυτός ο ίδιος ο πάπας φθονώντας το διαρκώς αυξανόμενο μεγαλείο του αυτοκράτορα, κήρυτταν εναντίον του τον πόλεμο. Όστε, μέσα στον κυκεώνα των πολιτικών εμπλοκών, το έδαφος αφήνονταν ελεύθερο για την στερéωση και τη διάδοση της Μεταρρύθμισης.

[204]

Στο τέλος όμως, οι παπικοί μονάρχες, έπνιξαν τις μακρόχρο-νες εχθρότητές τους για να σχηματίσουν κοινό μέτωπο κατά των Μεταρρυθμιστών. Η Δίαιτα του Σπιρες είχε χορηγήσει στο καθένα από τα Γερμανικά κράτη πλήρη ελευθερία για το χειρισμό των θρησκευτικών ζητημάτων μέχρι να συγκληθεί ένα Γενικό Συμβούλιο. Μόλις όμως εξέλιπαν οι κίνδυνοι που είχαν οδηγήσει στην παρα-

χώρηση αυτή, ο αυτοκράτορας κάλεσε ένα δεύτερο Συμβούλιο στο Σπιρες το 1529 με σκοπό να συντρίψει την αίρεση. Οι πριγκηπες έπρεπε να πειστούν με ειρηνικά όσο το δυνατό μέσα, να πάρουν το μέρος του ενάντια στη Μεταρρύθμιση. Και αν αυτά αποτύχαιναν, ο Κάρολος ήταν έτοιμος να καταφύγει στα όπλα.

Οι παπιστές πανηγύριζαν. Κατά μεγάλα πλήθη έκαναν την εμφάνισή τους στην πόλη του Σπιρες όπου ανεπιφύλακτα εξωτερίκευσαν όλη την εχθρότητά τους κατά των Μεταρρυθμιστών και των υποστηρικτών τους. «Είμαστε τα απορρίματα και τα περικαθάρματα του κόσμου,» έλεγε ο Μελάχθων, «αλλά ο Χριστός θα επιβλέψει στο φτωχό λαό Του και θα τον διαφυλάξει.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 5.) Στους ευαγγελικούς πριγκηπες που παρέστησαν στην Εθνοσυνέλευση είχε απαγορευθεί να ακούν το κήρυγμα του ευαγγελίου ακόμη και μέσα ζ' αυτά τα σπίτια τους. Αλλά οι κάτοικοι του Σπιρες διψούσαν για το λόγο του Θεού και, παρά την απαγόρευση, χιλιάδες ακροατών συγκεντρώνονταν για το κήρυγμα στο παρεκκλήσι του εκλέκτορα της Σαξωνίας.

Αυτό επέσπευσε την κρίση. Ένα αυτοκρατορικό διάγγελμα γνωστοποιούσε στη Συνέλευση ότι, επειδή η απόφαση η οποία επέτρεπε την ελευθερία της συνείδησης γίνονταν αφορμή να διασαλεύεται σοβαρά η τάξη, ο αυτοκράτορας διέτασσε την ανάκλησή της. Η αυθαίρετη αυτή ενέργεια προκάλεσε το θόρυβο και την αγανάκτηση των ευαγγελικών Χριστιανών. «Ο Χριστός ξανάπεσε στα χέρια του Καϊάφα και του Πιλάτου,» παρατήρησε ένας απ' αυτούς. Οι παπιστές έγιναν ακόμη βιαιότεροι. «Προτιμότεροι είναι οι Τούρκοι παρά οι Λουθηρανοί,» δήλωνε ένας αδιάλλακτος παπιστής, ο Φαβερ ... «Τουλάχιστο οι Τούρκοι φυλάγουν τις ημέρες της νηστείας, ενώ οι Λουθηρανοί τις καταπατούν. Αν είχαμε να διαλέξουμε ανάμεσα στις Άγιες Γραφές του Θεού και στις παλιές πλάνες της εκκλησίας, ασφαλώς θα απορρίπταμε τις πρώτες.» «Κάθε μέρα, μπροστά στην ολομέλεια της συνέλευσης, ο Φαβερ πετάει και από μιά καινούργια πέτρα πάνω σε μας τους ευαγγελικούς,» έλεγε ο Μελάχθων. (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 5.)

Η θρησκευτική ανεκτικότητα είχε θεσπιστεί με το νόμο και τα ευαγγελικά πριγκηπάτα ήταν αποφασισμένα να αμυνθούν για τα παραβιαζόμενα δικαιώματά τους. Ο Λούθηρος, τελώντας πάντοτε κάτω από την καταδίκη που του επέβαλε το διάταγμα της Βόρμης, δεν είχε το δικαίωμα να παρευρεθεί στο Σπιρες. Η θέση του όμως

αναπληρώθηκε από τους συνεργάτες του και τους πρίγκηπες που ο Θεός είχε προορίσει να υπερασπιστούν την υπόθεσή Του ζ' αυτή την έκτακτη ανάγκη. Ο ευγενής Φρειδερίκος της Σαξωνίας, ο προστάτης του Λουθήρου, είχε πεθάνει. Αλλά ο δούκας Ιωάννης, ο αδελφός και διάδοχός του, χαιρέτιζε με ενθουσιασμό τη Μεταρρύθμιση. Αν και φιλειρηνικός στον χαρακτήρα, εμφορείτο από μεγάλη δραστηριότητα και θάρρος όταν επρόκειτο για ζητήματα που είχαν να κάνουν με την πίστη.

Οι κληρικοί αξίωσαν όπως όλα τα κράτη που είχαν δεχθεί τη μεταρρυθμιστική θρησκεία δηλώσουν απόλυτη υποταγή στην παπική δικαιοδοσία. Από το άλλο μέρος, οι Μεταρρυθμιστές απαιτούσαν την ελευθερία που τους είχε πρότερα χορηγηθεί. Δεν μπορούσαν να εγκρίνουν την εκ νέου υποταγή στη Ρώμη των κρατών εκείνων τα οποία με τόση μεγάλη χαρά είχαν δεχθεί το λόγο του Θεού.

Τελικά έγινε η πρόταση για τον ακόλουθο συμβιβασμό: στα εδάφη εκείνα όπου η Διαμαρτύρηση δεν είχε εδραιωθεί ακόμη, το Διάταγμα της Βόρμης θα επιβάλλονταν με αυστηρότατες κυρώσεις. Σ' εκείνα όμως τα μέρη «όπου ο λαός είχε ήδη παρεκτραπεί απ' αυτό ώστε ήταν αδύνατη η εφαρμογή του χωρίς να προκληθούν εξεγέρσεις, τουλάχιστον δεν θα τους επιτρέπονταν να επιχειρήσουν καινούργιες μεταρρυθμίσεις, δεν επιτρέπονταν να θίξουν θέματα αντιμαχόμενα, δεν επιτρέπονταν να καταφέρονται κατά της θείας λειτουργίας, δεν επιτρέπονταν σε κανένα Ρωμαιοκαθολικό να ασπασθεί το Λουθηρανισμό.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 5.) Τα μέτρα αυτά ψηφίστηκαν από την Εθνοσυνέλευση προς μεγάλη ικανοποίηση των Καθολικών ιερέων και επισκόπων.

Αν το διάταγμα εκείνο εφαρμόζονταν, τότε «η Μεταρρύθμιση ούτε θα διαδίδονταν ... εκεί όπου μέχρι τότε ήταν ακόμη άγνωστη, ούτε θα εδραιώνονταν πάνω σε γερές βάσεις ... Ι εκεί όπου ήδη ήταν γνωστή.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 5.) Η ελευθερία του λόγου θα είχε απαγορευθεί. Η προσέλευση νέων προσηλύτων θα είχε αποκλεισθεί. Και σε τέτοιους περιορισμούς και απαγορεύσεις υποχρέωναν τους συμμάχους της Μεταρρύθμισης να υποκύψουν διαμιάς. Οι ελπίδες του λαού φαίνονταν να καταρρέουν. «Δεν υπήρχε αμφιβολία ότι μια καινούργια εγκραθίδρυση της Ρωμαϊκής ιεραρχίας ... θα είχε για αποτέλεσμα την επαναφορά όλων των παλιών καταχρήσεων,» και δε θα αργούσε να δοθεί αφορμή «για την αποτελείωση της καταστροφής ενός έργου που ήδη είχε υποστεί σκληρά πλήγματα.» εξ

αιτίας του φανατισμού και των διχογνωμιών. (Ίδιο μέρος, Τόμ.13, κεφ. 5.)

Όταν οι ευαγγελικές παρατάξεις συγκεντρώθηκαν για να συσχεφθούν, ο ένας κοίταζε τον άλλον με μεγάλη ανησυχία. Ο ένας ρωτούσε τον άλλον: «Τι πρέπει να γίνει.» Εδώ διακυβεύονταν ζητήματα παγκοσμίου ενδιαφέροντος. «Θα υπέκυπταν τελικά οι Μεταρρυθμιστές αρχηγοί και θα αποδέχονταν το διάταγμα. Πόσο εύκολο ήταν σε μια τέτοια εξαιρετικά κρίσιμη περίπτωση οι Μεταρρυθμιστές, μη συνεννοούμενοι μεταξύ τους, να ακολουθήσουν έναν εσφαλμένο δρόμο! Πόσες εύσχημες προφάσεις και ευσταθείς δικαιολογίες θα μπορούσαν να επικαλεστούν για μια υποτακτική συνθηκολόγηση! Οι Λουθηρανοί πριγκηπες είχαν εξασφαλισμένη με το μέρος τους την ανεξιθρησκεία. Το ίδιο προνόμιο είχε χορηγηθεί και στους υπηκόους τους, όσους είχαν ασπασθεί τις μεταρρυθμιστικές αρχές πριν εκδοθεί το διάταγμα. Δεν θα έπρεπε να μείνουν ικανοποιημένοι μ' αυτό. Από πόσους κινδύνους μπορούσε να τους απαλλάξει η συγκατάνευση! Αντίθετα, σε τι άγνωστα, επικίνδυνα μονοπάτια συγκρούσεων μπορούσε να τους οδηγήσει η αντίσταση! Ποιός ξέρει τι ευκαιρίες μας επιφυλάσσει το μέλλον. Ας δεχθούμε την ειρήνη. Ας δράξουμε το κλαδί της ελιάς που μας προσφέρει η Ρώμη και ας επουλώσουμε τις πληγές της Γερμανίας. Με τέτοιους συλλογισμούς θα μπορούσαν οι Μεταρρυθμιστές να δικαιολογήσουν την υιοθεσία μιας τακτικής που χωρίς αμφιβολία σύντομα θα κατέληγε στην ανατροπή του ιδανικού σκοπού τους.

«Ευτυχώς που εξέτασαν την αρχή πάνω στην οποία στηρίζονταν ο διακανονισμός αυτός και ενέργησαν με πίστη. Και ποιά ήταν η αρχή εκείνη. Ήταν το δικαίωμα που επιφύλασσε στον εαυτό της η Ρώμη να παραβιάζει συνειδήσεις και να απαγορεύει την ελεύθερη διερεύνηση. Ναι, αλλά δεν απολάβαιναν αυτοί οι ίδιοι καθώς και οι Διαμαρτυρόμενοι υπήκοοί τους την ανεξιθρησκεία. Μάλιστα, αλλά σαν χάρη ειδικά συνομολογουμένη για τη συνθήκη και όχι σαν δικαίωμα. Γι' αυτούς που δεν συγκαταλέγονταν μέσα στη συμφωνία, η μεγάλη αρχή της εξουσίας ήταν η κυριαρχία. Η συνείδηση δε λαβαίνονταν υπόψη. Η Ρώμη ήταν ο αλάθητος κριτής και όφειλαν να την υπακούουν. Η αποδοχή του προτεινομένου διακανονισμού ισοδυναμούσε ουσιαστικά με τη συγκατάνευση ότι η ελευθεροθρησκεία έπρεπε να περιοριστεί στα εδάφη της μεταρρυθμισμένης Σαξωνίας. Όσο για τον υπόλοιπο χριστιανικό κόσμο, η ελεύθερη

θρησκευτική έρευνα και η εξάσκηση της μεταρρυθμισμένης πίστης αποτελούσαν εγκλήματα που όφειλαν να τιμωρηθούν με την ειρκτή και το μαρτυρικό θάνατο. Μπορούσαν να συγκατατεθούν στο να προσδιοριστούν γεωγραφικά οροθέσια στην ελευθερία της συνειδήσεως· Στο να ανακοινωθεί ότι η Μεταρρύθμιση είχε φθάσει στον τελευταίο της προσήλυτο· Ότι είχε κατακτήσει το τελευταίο στρέμμα γής· Και ότι τα προσωρινά κυριαρχικά δικαιώματα της Ρώμης θα διαιωνίζονταν· Θα μπορούσαν οι Μεταρρυθμιστές αρχηγοί να ισχυριστούν ότι είναι αθώοι από το αίμα των εκατοντάδων και χιλιάδων ψυχών που, σύμφωνα με το ψήφισμα αυτό θα ήταν αναγκασμένοι να χάσουν τη ζωή τους αν τύχαινε να βρίσκονται στα Ρωμαιοκαθολικά εδάφη· Αυτό θα σήμαινε ότι πρόδιδαν στην υπέρτατη εκείνη ώρα το βασικό σκοπό του ευαγγελίου και τα ιδεώδη των χριστιανικών ελευθεριών.» (Ωψλιε, τομ. 9, κεφ. 15.) Προτιμότερο «να θυσιάσουν το παν, ακόμη και τα κράτη τους, τα διαδήματά τους και τη ζωή τους.» (Δ' Αυβιγνέ, Τόμ. 13, κεφ. 5.)

«Το διάταγμα αυτό πρέπει να το απορρίψουμε,» αποφάνθηκαν οι πρίγκηπες. «Όταν πρόκειται για ζητήματα της συνειδήσεως, η πλειοψηφία δεν έχει καμιά ισχύ.» Και οι λοιποί απεσταλμένοι δήλωσαν: «Την ειρήνη την οποία απολαμβάνει το κράτος την οφείλει στο νομοθετικό διάταγμα του 1526. Η κατάλυση του διατάγματος αυτού θα βύθιζε τη Γερμανία στις ταραχές και στο διαμελισμό. Μέχρι τη σύγκληση του συμβουλίου, η Δίαιτα δεν έχει άλλο τίποτε να κάνει παρά να υπερασπισθεί την ανεξιθρησκεία.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 5.) Η υπεράσπιση της ανεξιθρησκείας αποτελεί το καθήκον του κράτους και στο σημείο αυτό σταματάει η δικαιοδοσία του στην επέμβαση των θρησκευτικών ζητημάτων, κάθε πολιτική αρχή που επιχειρεί να ρυθμίσει ή να επιβάλει με το νόμο θρησκευτικά θεσπίσματα, θυσιάζει τη μεγάλη εκείνη αρχή για την οποία τόσο ηρωικά αγωνίστηκαν οι ευαγγελικοί Χριστιανοί.

[208]

Οι παπιστές αποφάσισαν να καταστείλουν αυτό που χαρακτήρισαν «θρασεία ισχυρογνωμοσύνη.» Άρχισαν με το να προσπαθούν να δημιουργήσουν διενέξεις μεταξύ των υποστηρικτών της Μεταρρύθμισης και να ενσπείρουν το φόβο σε όσους δεν είχαν ακόμη οριστικά ταχθεί με το μέρος της. Τέλος οι εκπρόσωποι των ελευθέρων πόλεων κλήθηκαν να παρουσιαστούν στη Δίαιτα όπου τους υποβλήθηκε η ερώτηση αν συναινούν με τους προτεινομένους όρους. Εκείνοι ζήτησαν τότε αναβολή, αλλά το αίτημά τους απορρίφθηκε.

Κατά την ψηφοφορία, οι μισοί περίπου απ' αυτούς τάχθηκαν με το μέρος των Μεταρρυθμιστών. Όσοι κατ' αυτόν τον τρόπο αρνήθηκαν να θυσιάσουν την ελευθερία της συνείδησης και το δικαίωμα της ατομικής κρίσης ήξεραν πολύ καλά ότι με τη στάση τους αυτή γίνονταν ο μελλοντικός στόχος για σχόλια, καταδίκη και διωγμό. «Πρέπει ή να αρνηθούμε το λόγο του Θεού ή να καούμε ζωντανοί,» δήλωνε ένας από τους αντιπροσώπους. (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 5.)

Ο βασιλιάς Φερδινάνδος, ο αυτοκρατορικός αντιπρόσωπος στο Εθνοσυμβούλιο, κατάλαβε ότι το διάταγμα θα προκαλούσε σοβαρή διάσπαση αν οι πρίγκηπες δεν παρακινούνταν να το υιοθετήσουν και να το υποστηρίξουν. Ξέροντας πολύ καλά ότι η εφαρμογή της βίας θα καθιστούσε ανθρώπους σαν κι αυτούς περισσότερο ακόμη αποφασιστικούς στις απόψεις τους, μεταχειρίσθηκε για όπλο την πειθώ. Άρχισε να «εκλιπαρεί τους πρίγκηπες να δεχθούν το ψήφισμα με τη διαβεβαίωση ότι η στάση τους αυτή θα προξενούσε μεγάλη χαρά στον αυτοκράτορα.» Αλλά οι πιστοί εκείνοι άνθρωποι, αναγνωρίζοντας μια εξουσία ανώτερη από τους επίγειους αρχηγούς, δήλωσαν με ηρεμία: «Θα υπακούσομε στον αυτοκράτορα σε οτιδήποτε μπορεί να συντελέσει στην εξασφάλιση της ειρήνης και της δόξας του Θεού.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 5.)

Παρουσία των μελών της Συνέλευσης, ο βασιλιάς ανήγγειλε τελικά στον εκλέκτορα και στους φίλους του ότι το διάταγμα «επρόκειτο τώρα να εκδοθεί υπό μορφή αυτοκρατορικού ψηφίσματος» και ότι «το μόνο που τους υπολείπονταν να κάνουν ήταν να ταχθούν με το μέρος της πλειοψηφίας.» Λέγοντας αυτά, αποσύρθηκε από τη Συνέλευση, χωρίς να δώσει την ευκαιρία στους Μεταρρυθμιστές ούτε να συσχεφθούν, ούτε να δώσουν καμιά απάντηση. «Άδικα έστειλαν μια αντιπροσωπεία ικετεύοντας το βασιλιά να επιστρέψει.» Η μόνη απάντηση στις διαμαρτυρίες τους ήταν: «Το ζήτημα έληξε. Το μόνο που υπολείπεται είναι η υποταγή.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 5.) [209]

Τα μέλη της αυτοκρατορικής παράταξης ήταν σίγουρα ότι οι Χριστιανοί πρίγκηπες θα επέμεναν ότι η αυθεντία των Αγίων Γραφών ήταν ανώτερη από τις διδασκαλίες και τα εντάλματα των ανθρώπων. Και γνώριζαν επίσης ότι οπουδήποτε αναγνωρίζονταν η αρχή αυτή, νωρίς ή αργά θα προξενούσε την ανατροπή του παπισμού. Αλλά όπως κάνουν και χιλιάδες άλλοι από τότε, «αποβλέποντες

εις τα βλεπόμενα,» βαυκαλίζονταν και αυτοί με την ιδέα ότι του αυτοκράτορα και του πάπα η παράταξη ήταν ισχυρή, ενώ των Μεταρρυθμιστών ήταν εξασθενημένη. Αν οι Μεταρρυθμιστές στηρίζονταν αποκλειστικά στις ανθρώπινες δυνάμεις, θα αποδεικνύονταν τόσο ανήμποροι, όσο τους θεωρούσαν και οι παπιστές. Αλλά, αν και ασήμαντοι σε αριθμό και τελώντας σε διάσταση με τη Ρώμη, ήταν μολταυτά ισχυροί. Στράφηκαν «από τα πορίσματα της Δίαιτας στο λόγο του θεού και από τον αυτοκράτορα Κάρολο στον Ιησού Χριστό, τον Βασιλέα των Βασιλέων και Κύριο των Κυρίων.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 6.)

Αγνοώντας την απουσία του Φερδινάνδου, αφού αρνήθηκε να δώσει προσοχή στα ζητήματα που πίεζαν τη συνείδησή τους, οι πρίγκηπες αποφάσισαν να υποβάλουν χωρίς χρονοτριβή Διαμαρτυρία στη Δίαιτα. Συνέταξαν λοιπόν και υπέβαλαν στην Εθνοσυνέλευση το ακόλουθο επίσημο υπόμνημα:

«Εμείς οι παρόντες διαμαρτυρόμαστε ενώπιον του Θεού, του μόνου Δημιουργού, Προστάτη, Λυτρωτή και Σωτήρα μας, ο οποίος μιά μέρα θα αποβεί Κριτής μας, καθώς και ενώπιον όλων των ανθρώπων και όλων των υπάρξεων ότι εμείς για το συμφέρον το δικό μας καθώς και του λαού μας, ούτε συγκατανεύομε ούτε προσχωρούμε καθ' ουιονδήποτε τρόπο στο προτεινόμενο διάταγμα εφ' όσον αυτό αντίκειται στο Θεό, στον άγιο λόγο Του, στη συνείδησή μας και στη σωτηρία των ψυχών μας ...»

«Πως! Να επικυρώσομε αυτό το ψήφισμα! Να υποστηρίξομε ότι όταν ο Παντοδύναμος Θεός προσκαλεί έναν άνθρωπο να Τον γνωρίσει, ο άνθρωπος αυτός δεν είναι ελεύθερος να κάνει τη γνωριμία του Θεού. ... Δεν υπάρχει γνήσια διδαχή εκτός από εκείνη που συμφωνεί με το λόγο του Θεού ... Ο Θεός απαγορεύει τη διδασκαλία οποιασδήποτε άλλης διδαχής ... Το περιεχόμενο των Αγίων Γραφών πρέπει να ερμηνεύεται με βάση άλλα ευκρινέστερα εδάφια ...

[210] Το Άγιο αυτό Βιβλίο είναι κατά πάντα απαραίτητο στο Χριστιανό, είναι ευκολονόητο και προορισμένο να διαλύει το σκότος. Αποφασίζομε λοιπόν, με τη χάρη του Θεού, να διατηρήσομε το αγνό και αποκλειστικό κήρυγμα του μοναδικού λόγου Του, έτσι όπως αυτό συμπεριλαμβάνεται στα γραφικά βιβλία της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης, χωρίς να προσθέσομε τίποτε που να αντιτίθεται σ' αυτό. Ο λόγος αυτός είναι η μοναδική αλήθεια. Είναι ο ασφαλής κανόνας της κάθε διδασκαλίας και της κάθε ατομικής ζωής και δεν μπορεί

ποτέ να μας απογοητεύσει ούτε να μας παραπλανήσει. Όποιος οικοδομεί πάνω ς” αυτό το θεμέλιο θα μπορέσει να σταθεί εναντίον όλων των δυνάμεων του άδη, ενώ ολόκληρη η ανθρώπινη ματαιοδοξία που έχει στραφεί εναντίον του θα καταρρεύσει στην παρουσία του Θεού.»

«Γι’ αυτόν το λόγο απορρίπτουμε το ζυγό που μας έχει επιβληθεί.» «Τελούμε ταυτόχρονα σε αναμονή ότι η Αυτού Αυτοκρατορική Μεγαλειότητα θα συμπεριφερθεί απέναντι μας σαν πρίγκηπας Χριστιανός που πάνω απ’ όλα αγαπά τον Θεό. Και υποβάλλομε με προθυμία, τόσο ς” Αυτόν όσο και σε Σας, Εξοχώτατοι, όλο το βαθύ σέβας και την υπακοή που μας επιβάλλει το δίκαιο και νόμιμο καθήκον μας.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 6.)

Βαθιά εντύπωση προξένησε το υπόμνημα στη Δίαιτα. Το μεγαλύτερο μέρος των μελών απόρησε και θορυβήθηκε με την τόλμη των διαμαρτυρητών. Σκοτεινό και θυελλώδες προμηνύονταν το μέλλον. Οι διχοστασίες, οι προστριβές και η αιματοχυσία φαίνονταν αναπόφευκτες. Οι Μεταρρυθμιστές όμως πιστεύοντας ακράδαντα στο δίκαιο αγώνα τους και στηριγμένοι στο βραχίονα του Παντοδυνάμου, «είχαν εμπλησθεί με θάρρος και με αποφασιστικότητα.»

«Οι αρχές που περιέχονταν στην πολύχροτη Διαμαρτυρία ... αποτελούν την ίδια την ουσία της Διαμαρτύρησης (του Προτεσταντισμού). Η Διαμαρτυρία αυτή στρέφεται εναντίον δύο ανθρωπίνων καταχρήσεων στον τομέα των θρησκευτικών ζητημάτων: πρώτα κατά της επέμβασης της πολιτικής δικαιοσύνης και δεύτερο κατά της απόλυτης αυθαίρετης εξουσίας της εκκλησίας. Αντί για τις καταχρήσεις αυτές, ο Προτεσταντισμός θεωρεί τη δύναμη της συνείδησης ανώτερη από τη δικαστική επέμβαση, και την αυθεντία του λόγου του Θεού ανώτερη από την ορατή εκκλησία. Στην πρώτη περίπτωση, αποκρούει την άσκηση της πολιτικής δύναμης σε θρησκευτικά ζητήματα και επαναλαμβάνει μαζί με τους προφήτες και αποστόλους ότι «πρέπει να πειθαρχώμεν εις τον Θεόν μάλλον παρά εις τους ανθρώπους.» Εν όψη του στέμματος του Καρόλου Ε΄ υψώνει το στέμμα του Ιησού Χριστού. Και προχωρεί ακόμη περισσότερο ορίζοντας σαν βασική αρχή ότι κάθε ανθρώπινη διδαχή υπάγεται σε δευτερεύουσα μοίρα μετά το λόγο του Θεού.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 6.) Επί πλέον οι διαμαρτυρητές υποστήριζαν το δικαίωμά τους να εκφράζουν ελεύθερα τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Όχι μόνο θα πίστευαν και θα εφάρμοζαν, αλλά και θα

δίδασκαν τα όσα αναφέρει ο λόγος του Θεού, χωρίς να επιτρέπουν την ανάμιξη του κλήρου ή της πολιτείας. Η Διαμαρτυρία του Σπιρες αποτελούσε μιά επίσημη πιστοποίηση κατά της θρησκευτικής αδιαλλαξίας καθώς και μια διεκδίκηση του πανανθρώπινου δικαιώματος να λατρεύει ο καθένας το Θεό σύμφωνα με τις υπαγορεύσεις της συνείδησής του.

Η διακήρυξη είχε γίνει. Είχε χαραχθεί πάνω σε χιλιάδες διάνοιες και είχε καταχωρηθεί στα κατάστιχα του ουρανού απ' όπου καμιά ανθρώπινη προσπάθεια δεν θα μπορούσε να την εξαλείψει. Ολόκληρη η ευαγγελική Γερμανία υιοθέτησε τη Διαμαρτυρία σαν έκφραση της πίστης της. Παντού οι άνθρωποι απέβλεπαν στο διάγγελμα αυτό σαν οiwνό μιας καινούργιας και καλύτερης εποχής. Ένας από τους πρίγκηπες έκανε την ακόλουθη παρατήρηση στους Προτεστάντες του Σπιρες. «Είθε ο Παντοδύναμος Θεός που σας χορήγησε τη χάρη για να κάνετε μιά τέτοια δραστήρια, ελεύθερη και τολμηρή ομολογία, να σας διατηρήσει ς" αυτή τη χριστιανική σταθερότητα μέχρι την αιωνιότητα.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 6.)

Αν η Μεταρρύθμιση, ύστερα από μια σχετική επιτυχία συγκατατίθονταν σε προσωρινούς συμβιβασμούς με σκοπό να εξασφαλίσει την εύνοια του κόσμου, θα αποδείχνονταν ανειλικρινής τόσο απέναντι του Θεού, όσο και του εαυτού της και μ" αυτό θα κατέληγε στην αυτοεξόντωσή της. Η στάση των ευγενών εκείνων Μεταρρυθμιστών αποτελεί μάθημα για όλες τις επερχόμενες γενεές. Η μέθοδος της δράσης του Σατανά εναντίον του Θεού και του λόγου Του δεν έχει αλλάξει. Εναντιώνεται και σήμερα αυτός με την ίδια σφοδρότητα στο να θεωρούνται οι Γραφές οδηγός της ζωής, όπως εναντιώνονταν και κατά το δέκατο έκτο αιώνα. Στην εποχή μας οι άνθρωποι έχουν απομακρυνθεί πολύ από τις γραφικές [212] διδασκαλίες και εντολές. Είναι ανάγκη να επιστρέφουν στη μεγάλη αρχή της Διαμαρτύρησης: τη Γραφή και μόνο τη Γραφή για κανόνα πίστης και έργων. Ο Σατανάς εργάζεται και στη σημερινή εποχή με κάθε μέσο με το οποίο μπορεί να ασκεί έλεγχο για να εξαλείψει τη θρησκευτική ελευθερία. Ο αντιχριστιανικός εκείνος παράγοντας που ανέτρεφαν οι διαμαρτυρητές του Σπιρες εργάζεται τώρα εντατικά με συντονισμένες δυνάμεις για την απόκτηση της χαμένης υπεροχής. Η αμετάθετη προσκόλληση στο λόγο του Θεού όπως είχε εκδηλωθεί την κρίσιμη εποχή της Μεταρρύθμισης, είναι η μο-

ναδική ελπίδα για την επιτυχία κάθε σύγχρονης μεταρρυθμιστικής προσπάθειας.

Αν έχουμε ενδείξεις για τους κινδύνους οι οποίοι απειλούσαν τους Διαμαρτυρομένους, έχουμε όμως και ενδείξεις ότι το κραταιό χέρι του Θεού προστατεύει τους πιστούς. Την ίδια περίπου αυτή εποχή «ο Μελάχθων οδηγούσε εσπευσμένα ανάμεσα στους δρόμους του Σπιρες το φίλο του Σίμωνα Γруναίο προς το Ρήνο ποταμό, βιάζοντάς τον να κολυμπήσει στην απέναντι όχθη. Ο τελευταίος αυτός ξαφνιάστηκε με την αδικαιολόγητη εκείνη βιασύνη. «Ένας γέροντας με σοβαρή σεβάσμια μορφή, τελείως άγνωστος σε μένα,» εξήγησε ο Μελάχθων, «παρουσιάστηκε μπροστά μου και μου είπε ότι ς” ένα λεπτό αστυνομικά όργανα σταλμένα από το Φερδινάνδο έρχονταν να συλλάβουν το Γруναίο.»»

Τη μέρα εκείνη ο Γруναίος είχε αγανακτήσει από το κήρυγμα του Δόκτορα Φαβερ, μιας αναγνωρισμένης Καθολικής κορυφής. Στο τέλος του κηρύγματος, είχε πάει να διαμαρτυρηθεί ς” αυτόν για «ορισμένες αποκρουστικές πλάνες» που υποστήριζε. Ο Φαβερ διατήρησε την ψυχραιμία του, αλλά αμέσως μετά προσέφυγε στο βασιλιά από τον οποίο απέσπασε την εντολή εναντίον του οχληρού καθηγητή της Χαϊδελβέργης. Ο Μελάχθων δεν αμφέβαλε ότι ήταν δάκτυλος Θεού που έσωσε το φίλο του, στέλνοντας έναν από τους αγίους αγγέλους Του να τον προειδοποιήσει για τη σκευωρία.

«Ακίνητος στις όχθες του Ρήνου, περίμενε μέχρι που τα νερά του ορμητικού χειμάρρου είχαν αποσπάσει το Γруναίο από τους διώκτες του. «Επί τέλους,» φώναξε ο Μελάχθων μόλις τον διέκρινε στην απέναντι όχθη, «επί τέλους γλύτωσε από το αδηφάγο στόμα αυτών που διψούν για αίμα αθώο.» Επιστρέφοντας στο σπίτι του, ο Μελάχθων έμαθε ότι οι αστυνομικοί το είχαν κάνει άνω-κάτω ψάχνοντας να ανακαλύψουν το Γруναίο.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 6.)

Η Μεταρρύθμιση επρόκειτο να εμφανιστεί με μεγαλύτερη ακόμη επισημότητα μπροστά στους μεγάλους της γης. Ο βασιλιάς Φερδινάνδος είχε αρνηθεί να δεχθεί τους ευαγγελικούς πρίγκηπες σε ακρόαση. Αλλά εκείνοι είχαν το προνόμιο να εκθέσουν την υπόθεσή τους μπροστά στον ίδιο τον αυτοκράτορα καθώς και στις συγκεντρωμένες εκκλησιαστικές και πολιτικές προσωπικότητες. Προκειμένου να κατασιγάσει τις διχοστασίες που τάρασσαν την αυτοκρατορία, ο Κάρολος Ε΄ κάλεσε, ένα χρόνο μετά τη Διαμαρτυρία

του Σπιρες, μια Συνέλευση στην Αουξβούργη κάνοντας την ανακοίνωση ότι ο ίδιος προσωπικά θα προίστατο ζ' αυτήν. Εκεί λοιπόν κλήθηκαν να παρευρεθούν οι Διαμαρτυρόμενοι αρχηγοί.

Σοβαροί κίνδυνοι απειλούσαν τη Μεταρρύθμιση. Οι υποστηρικτές της όμως εξακολουθούσαν να έχουν την εμπιστοσύνη τους στο Θεό, δίνοντας υπόσχεση να μείνουν πιστοί στο ευαγγέλιο. Ο εκλέκτορας της Σαξωνίας πιέζονταν από το περιβάλλον του να μη παρουσιασθεί στη Συνέλευση. Ο αυτοκράτορας, του έλεγαν, συγκέντρωνε τους πρίγκηπες εκεί με σκοπό να τους παγιδέψει. «Δεν θα διακινδύνευαν το πάν αν πήγαιναν να αποκλεισθούν πίσω από τα τείχη μιας πόλης με ένα τόσο απηνή εχθρό.» Άλλοι όμως δήλωναν με μεγαλοψυχία: «Αν μόνο συμπεριφερθούν με θάρρος οι πρίγκηπες, η υπόθεση του Θεού είναι κερδισμένη.» Και ο Λούθηρος έλεγε: «Ο Θεός είναι πιστός. Δεν θα μας εγκαταλείψει.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 14, κεφ. 2.) Συνοδευόμενος από την ακολουθία του, ο εκλέκτορας ξεκίνησε για την Αουξβούργη. Όλοι τους γνώριζαν τον κίνδυνο που τον απειλούσε και πολλοί κατευθύνονταν στη Συνέλευση με βαριά καρδιά και με τη λύπη ζωγραφισμένη στο πρόσωπο. Ο Λούθηρος όμως, που τους συνόδευσε μέχρι το Κόμπουργ, αναζωπύρωσε την ταλαντευόμενη πίστη τους ψάλλοντας τον ύμνο «Θεός το φρούριον ημών» που είχε συνθέσει κατά τη διάρκεια του ταξιδιού εκείνου. Στο άκουσμα της εμπνευσμένης αυτής μελωδίας, πολλά κακά προαισθήματα διαλύθηκαν και πολλές θλιμμένες καρδιές σκίρτησαν με αγαλλίαση.

[214]

Οι πρίγκηπες της Μεταρρύθμισης είχαν αποφασίσει να συντάξουν τις απόψεις τους σε μια συστηματοποιημένη έκθεση με την υποστήριξη εδαφίων της Αγίας Γραφής και να την παρουσιάσουν στη Δίαιτα. Η σύνταξη της έκθεσης αυτής είχε ανατεθεί στο Λούθηρο, στο Μελάχθωνα και στους συνεργάτες τους. Την εκπονημένη Ομολογία Πίστης οι Διαμαρτυρόμενοι την υιοθέτησαν σαν έκθεση των θρησκευτικών πεποιθήσεών τους και συγκεντρώθηκαν για να υπογράψουν το σημαντικό εκείνο έγγραφο. Αυτή ήταν μια σοβαρή και δύσκολη περίσταση. Οι Μεταρρυθμιστές ενδιαφέρονταν πολύ να διατηρήσουν το έργο τους τελείως ανεξάρτητο από την πολιτική. Αισθάνονταν ότι η Μεταρρύθμιση δεν έπρεπε να ασκεί καμιά άλλη επιρροή εκτός από εκείνη που προέρχονταν από το λόγο του Θεού. Όταν λοιπόν οι Χριστιανοί πρίγκηπες πλησίασαν να υπογράψουν την Ομολογία, ο Μελάχθων επεμβαίνοντας παρα-

τήρησε: «Αυτά είναι πράγματα που αφορούν τους θεολόγους και τους ιεροκλήρυκες. Ας φυλάξουμε τη δύναμη των ισχυρών της γης για θέματα διαφορετικής φύσεως. «Μη γένοιτο να με αποκλείσετε,» αποκρίθηκε ο Ιωάννης της Σαξωνίας. «Είμαι αποφασισμένος να κάνω το καθήκον μου χωρίς να με μέλλει για το στέμμα μου. Επιθυμώ να ομολογήσω τον Κύριό μου. Ο εκλεκτορικός μου πίλος και η ερμίνα μου δεν μου είναι τόσο πολύτιμοι όσο ο σταυρός του Ιησού Χριστού.» Λέγοντας αυτά, έβαλε την υπογραφή του. Ένας άλλος από τους πρίγκηπες δήλωσε παίρνοντας την πένα στο χέρι: «Αν η τιμή του Κυρίου μου Ιησού Χριστού το απαιτεί, είμαι έτοιμος ... να απαρνηθώ τα αγαθά μου και τη ζωή μου. Προτιμότερο να αρνηθώ τους υπηκόους μου και τις κτήσεις μου, προτιμότερο να εγκαταλείψω τη χώρα των πατέρων μου με ένα οδοιπορικό ραβδί στο χέρι, παρά να δεχθώ διδαχή άλλη απ' αυτή που περιέχει η παρούσα Ομολογία πίστεως.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 14, κεφ. 6.) Τέτοια ήταν η πίστη και το θάρρος των ανθρώπων εκείνων του Θεού.

Έφτασε κάποτε η ώρα να παρουσιαστούν μπροστά στον αυτοκράτορα. Καθισμένος στο θρόνο του και περιστοιχισμένος από πρίγκηπες και εκλέκτορες, ο Κάρολος Ε' δέχθηκε σε ακρόαση τους Διαμαρτυρομένους Μεταρρυθμιστές. Η ομολογία της πίστης τους διαβάστηκε μεγαλόφωνα. Μπροστά στη μεγαλοπρεπή εκείνη Συνέλευση εκτέθηκαν κατηγορηματικά οι αρχές του ευαγγελίου και επισημάνθηκαν οι πλάνες της παπικής εκκλησίας. Σωστά τιτλοφορήθηκε η μέρα εκείνη «η μεγαλύτερη μέρα της Μεταρρύθμισης και μία από τις ενδοξότερες της ιστορίας της Χριστιανοσύνης και ολόκληρης της ανθρωπότητας.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 14, κεφ. 7.)

Ελάχιστα χρόνια είχαν περάσει αφότου ο μοναχός της Βυττεμβέργης είχε σταθεί μόνος του αντιμέτωπος του μεγάλου εθνικού συμβουλίου της Βόρμης. Τώρα στη θέση του έστεκαν οι ευγενέστεροι και ισχυρότεροι πρίγκηπες της αυτοκρατορίας. Στο Λούθηρο δεν είχε επιτραπεί να παρουσιασθεί στην Αουξβούργη, αλλά αυτός ήταν παρών με τα λόγια και τις προσευχές του. «Η χαρά μου είναι μεγάλη,» έγραφε, «που έζησα να ιδώ αυτή τη μέρα όπου δημοσία εξυψώθηκε ο Χριστός από τέτοιους διάσημους ομολογητές και σε μιά τέτοια ένδοξη σύναξη.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 14, κεφ. 7.) Έτσι εκπληρώθηκε το γραφικό ρητό: «Θέλω ομιλεί περί των μαρτυρίων Σου έμπροσθεν βασιλέων.» (Ψαλμ. 119:46.)

[215]

Την εποχή του Παύλου, το ευαγγέλιο χάρη του οποίου αυτός ρίχτηκε στη φυλακή, φέρθηκε με τον ίδιο τρόπο μπροστά σε πρίγκηπες και ευγενείς της αυτοκρατορικής πρωτεύουσας. Έτσι και στην περίπτωση αυτή. Αυτό που ο αυτοκράτορας είχε απαγορεύσει να κηρυχθεί από τον άμβωνα, αντηχούσε τώρα μέσα από το παλάτι του. Τα λόγια που πολλοί θεωρούσαν ανάξια της προσοχής και αυτών ακόμη των δούλων, αντηχούσαν στην ακοή των κυρίων και δεσποτών της αυτοκρατορίας. Βασιλείς και μεγιστάνες αποτελούσαν το ακροατήριο. Εστεμμένοι πρίγκηπες μεταβλήθηκαν σε ιεροκήρυκες. Και το θέμα του κηρύγματος ήταν η βασιλική αλήθεια του Θεού. «Από την αποστολική εποχή και δώθε ποτέ δεν παρουσιάστηκε μεγαλύτερο έργο και μεγαλοπρεπέστερη ομολογία,» παρατηρεί ένας συγγραφέας. (Δ΄ Αυβιγνέ, Τόμ. 14, κεφ. 7.)

«Όλα όσα δήλωσαν οι Λουθηρανοί είναι αλήθεια- αυτό δεν μπορούμε να το αρνηθούμε,» αποφάνθηκε ένας Καθολικός καρδινάλιος. «Μπορείτε να ανατρέψετε με βάσιμα επιχειρήματα την Ομολογία που έκαμαν ο εκλέκτορας και οι σύντροφοί του.» ρώτησε κάποιος άλλος το δόκτορα Έκκιο. «Σύμφωνα με τα γραπτά των αποστόλων και προφητών, όχι!» ήταν η απάντηση. «Αλλά σύμφωνα με τα γραπτά των αγίων Πατέρων και των ιερών συνόδων, ναι!» «Καταλαβαίνω,» παρατήρησε αυτός που είχε υποβάλει την ερώτηση: «Κατά σας, οι Λουθηρανοί είναι μέσα στη Γραφή κι εμείς είμαστε απ΄ έξω.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 14, κεφ. 8.)

[216] Μερικοί από τους Γερμανούς πρίγκηπες προσχώρησαν στη μεταρρυθμισμένη πίστη. Ο ίδιος ο αυτοκράτορας δήλωσε ότι τα Προτεσταντικά άρθρα δεν ήταν παρά η αλήθεια. Η Αυγουσταία ομολογία μεταφράστηκε σε διάφορες γλώσσες και κυκλοφόρησε ολόκληρη την Ευρώπη. Χιλιάδες άνθρωποι από τότε την έχουν ασπασθεί στις κατοπινές γενεές σαν την έκφραση της πίστης τους.

Οι αφοσιωμένοι δούλοι του Θεού δεν αγωνίζονταν μόνοι τους. Όταν «αι αρχαί και εξουσίαι και τα πνεύματα τα πονηρά εν τοις επουρανίοις» συμμαχούσαν εναντίον τους, ο Κύριος δεν είχε εγκαταλείψει το λαό Του. Αν μπορούσαν να ανοιχτούν τα μάτια τους, θα διέκριναν τόσο φανερά τη θεϊκή παρουσία και συμπαράσταση όπως άλλοτε τη διέκρινε ο αρχαίος προφήτης. Όταν ο δούλος του Ελισσαιέ υπέδειξε στον κύριό του τις εχθρικές ορδές που τους είχαν περικυκλώσει αποκλείοντας κάθε πιθανότητα διαφυγής, ο προφήτης προσευχήθηκε: «Κύριε, άνοιξον δέομαι τους οφθαλμούς αυτού δια

να ίδη.» (Β΄ Βας. 6:17.) Και νά! Στη στιγμή το βουνό πλημμύρισε από φλογερά άρματα και άλογα και από τα στρατεύματα του ουρανού έτοιμα να προστατεύσουν τον άνθρωπο του Θεού. Έτσι οι άγγελοι προστάτευσαν και τους πρωτεργάτες του Μεταρρυθμιστικού έργου.

Μία από τις αρχές στην παγίωση της οποίας έδωσε μεγάλη σημασία ο Λούθηρος ήταν ότι η Μεταρρύθμιση δεν έπρεπε να αναζητήσει ποτέ την υποστήριξη των πολιτικών αρχών ούτε να καταφύγει ποτέ στα όπλα για την άμυνά της. Χαίρονταν που έβλεπε τους πρίγκηπες της αυτοκρατορίας να ομολογούν το ευαγγέλιο. Όταν όμως εκείνοι πρότειναν να συμπτυχθούν σε συνασπισμό αμύνης, αποφάνθηκε ότι «μόνος ο Θεός έπρεπε να υπερασπισθεί τη διδαχή του ευαγγελίου ... Όσο λιγότερο αναμιγνύονταν οι άνθρωποι στο έργο αυτό, τόσο πιο εμφανής θα γίνονταν η επέμβαση του Θεού για την υποστήριξή του. Όλα τα προτεινόμενα προνοητικά πολιτικά μέτρα ήταν, κατά τη γνώμη του, ενδείξεις αδικαιολόγητης ανησυχίας και επιλήψιμης ολιγοπιστίας.» (Δ΄ Αυβιγνέ, έκδοση Λονδίνου Τόμ. 10, κεφ. 14.)

Όταν δεινοί εχθροί συμμαχούσαν για την ανατροπή της μεταρρυθμισμένης πίστης και όταν χιλιάδες ξίφη φαίνονταν να ξεσπαθώνουν για την εξόντωσή της, ο Λούθηρος έγραφε: «Ο Σατανάς παρατάσσει την οργή του. Ανόσιοι ποντίφικες συνωμοτούν και απειλούμαστε με πόλεμο. Παροτρύνετε το λαό να αγωνιστεί με προσευχή, ώστε οι εχθροί μας, κατατροπωμένοι από το πνεύμα του Θεού, να εξαναγκαστούν να ειρηνεύσουν. Η μεγαλύτερη ανάγκη μας, το σπουδαιότερο καθήκον μας, είναι η προσευχή. Κάμετε γνωστό στο λαό ότι βρίσκεται ανάμεσα στην κόψη του σπαθιού και του Σατανά τη λύσσα και ότι πρέπει να προσευχηθεί.» (Δ΄ Αυβιγνέ, Τόμ. 10, κεφ. 14.)

[217]

Αργότερα, αναφερόμενος και πάλι στο συνασπισμό τον προτεινόμενο από τους διαμαρτυρομένους πρίγκηπες, ο Λούθηρος τόνισε ότι το μοναδικό όπλο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σ΄ αυτό του είδους τον πόλεμο είναι «η μάχαιρα του Πνεύματος.» Και έγραφε στον εκλέκτορα της Σαξωνίας: «Δεν μπορούμε με καθαρή συνείδηση να δεχθούμε την προτεινόμενη συμμαχία. Δέκα φορές προτιμότερο να πεθάνομε παρά να δούμε το ευαγγέλιό μας να γίνει αφορμή να χυθεί έστω και μια σταγόνα αίματος. Εμείς πρέπει να είμαστε σαν τα πρόβατα της σφαγής. Πρέπει να φέρομε το σταυρό

του Χριστού. Ας μη φοβάται η Υψηλότητά Σας. Με τις προσευχές μας μπορούμε να κατορθώσουμε πολύ περισσότερα πράγματα απ' ό,τι όλοι μαζί οι εχθροί μας με την καυχησιολογία τους. Μόνο μη αφήσετε να κηλιδωθούν τα χέρια σας με αδελφικό αίμα. Αν ο αυτοκράτορας απαιτήσει να συρθούμε στα δικαστήρια, είμαστε έτοιμοι να παρουσιαστούμε. Δεν μπορείτε να υπερασπιστείτε την πίστη μας: ο καθένας οφείλει να αντιμετωπίσει μόνος του τους κινδύνους που αυτή συνεπάγεται.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 14, κεφ. 1.)

Από το μυστικό θάλαμο της προσευχής προήλθε η δύναμη που έσεισε τον κόσμο τον καιρό της Μεγάλης Μεταρρύθμισης. Εκεί, με ιεροπρεπή ηρεμία οι δούλοι του Κυρίου στερήσαν τα πόδια τους πάνω στο βράχο των υποσχέσεων Του. Κατά τη διάρκεια της Συνέλευσης της Αουξβούργης, ο Λούθηρος «δεν πέρασε ούτε μια μέρα χωρίς να αφιερώνει τουλάχιστο τρεις ώρες στην προσευχή· και τις ώρες αυτές τις διάλεγε από τον πολυτιμότερο καιρό της μελέτης του.» Κλεισμένος στο δωμάτιό του ακούονταν να ανοίγει την καρδιά του στο Θεό με λόγια «ξέχειλα από λατρεία, φόβο και ελπίδα, όπως όταν μιλάει κανείς μ' ένα φίλο του.» «Το ξέρω ότι είσαι ο Πατέρας και ο Θεός μας,» έλεγε, «και ότι θα σκορπίσεις τους διώκτες των παιδιών Σου. Επειδή Σου ο ίδιος εκτίθεσαι μαζί μας στον κίνδυνο. Όλη αυτή η υπόθεση είναι δική Σου. Αν εμείς αναμιχθήκαμε σ' αυτή, αυτό έγινε επειδή Σὺ μας εξώθησες. Γι' αυτό. Πατέρα, υπερασπίσου μας.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 14, κεφ. 6.)

[218] Όταν ο Μελάχθων φαίνονταν να συντρίβεται κάτω από την πίεση της αγωνίας και του τρόμου, ο Λούθηρος του έγραφε: «Χάρη και ειρήνη Χριστού—λέγω του Χριστού και όχι του κόσμου—Αμήν. Μισώ με μίσος αφάνταστο τις τρομερές έγνοιες που σε κατατρώγουν. Αν ο σκοπός δεν είναι δίκαιος, εγκατάλειψέ τον. Αν ο σκοπός είναι δίκαιος, τότε γιατί διαψεύδομε τις υποσχέσεις Εκείνου που μας προστάζει να κοιμόμαστε χωρίς φόβο· ... Ο Χριστός δεν θα αποτύχει στο έργο της αλήθειας και της δικαιοσύνης. Αυτός ζεί και βασιλεύει. Τι έχουμε λοιπόν να φοβηθούμε;» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 14, κεφ. 6.)

Ο Θεός άκουσε τις κραυγές των δούλων Του. Έδωσε δύναμη και θάρρος σε πρίγκηπες και σε πολιτικά στελέχη για να υποστηρίξουν την αλήθεια από «τους άρχοντες του σκότους του αιώνας τούτου.» Λέγει ο Κύριος: «Ίδού, θέτω εν Σιών λίθον ακρογωνιαίον, εκλεκτόν, έντιμον· και ο πιστεύων επ' αυτόν δεν θέλει καταισχυ-

---

θή.» (Α΄ Πέτρ. 2:6.) Οι Διαμαρτυρόμενοι Μεταρρυθμιστές είχαν οικοδομήσει πάνω στο Χριστό και οι πύλες του άδη δεν επρόκειτο να ισχύσουν εναντίον τους.

Τη Διαμαρτυρία του Σπιρες και την Αυγουσταία Ομολογία που απετέλεσαν το θρίαμβο της Μεταρρύθμισης στη Γερμανία, ακολούθησαν χαλεποί καιροί συγκρούσεων. Εξασθενημένος από εσωτερικούς διχασμούς και απειλούμενος από δεινούς εχθρούς, ο Προτεσταντισμός φαίνονταν καταδικασμένος στον ολοκληρωτικό αφανισμό. Χιλιάδες άνθρωποι σφράγισαν τη μαρτυρία τους με το αίμα τους. Ο εμφύλιος σπαραγμός ξέσπασε. Ο Προτεσταντικός σκοπός προδόθηκε από έναν από τους σημαντικότερους υποστηρικτές του. Οι ευγενέστεροι από τους Μεταρρυθμιστές πρίγκηπες έπεσαν στα χέρια του αυτοκράτορα και σέρνονταν αιχμάλωτοι από πόλη σε πόλη. Την ώρα όμως του φαινομενικού θριάμβου του, ο αυτοκράτορας αναγκάστηκε να ομολογήσει την ήττα του. Το θήραμα του γλίστρησε μέσα από τα χέρια του και τελικά βρέθηκε αναγκασμένος να δείξει συγκαταβατικότητα έναντι των διδαχών τις οποίες φιλοδοξούσε «ς» όλη του τη ζωή να εξαλείψει. Όλα τα είχε παίξει, το βασίλειό του, τους θησαυρούς του και αυτή ακόμη τη ζωή του για να πατάξει την αίρεση. Τώρα έβλεπε τα στρατεύματά του να αφανίζονται στο πεδίο της μάχης, τα θησαυροφυλάκιά του να εξαντλούνται, τα διάφορα πριγκηπάτα του να απειλούνται με εξέγερση, ενώ παντού η πίστη που είχε προσπαθήσει να καταστείλει κέρδιζε διαρκώς έδαφος. Ο Κάρολος Ε΄ μάχονταν κατά του Παντοδυνάμου. Ο Θεός είχε πεί: «Γεννηθήτω φως,» αλλά ο αυτοκράτορας ήθελε να διατηρήσει το σκότος ανέγγιχτο. Τα σχέδιά του απέτυχαν. Γηρασμένος πριν την ώρα του, καταβεβλημένος από τους μακροχρόνιους αγώνες, παραιτήθηκε από το θρόνο και πέρασε την υπόλοιπη ζωή του θαμμένος μέσα «ς» ένα μοναστήρι.

Στην Ελβετία, όπως και στη Γερμανία, η Μεταρρύθμιση περνούσε δύσκολες μέρες. Αν και πολλά καντόνια είχαν δεχθεί τη μεταρρυθμισμένη πίστη, άλλα είχαν προσκολληθεί με τυφλή υπακοή στο «πιστεύω» της Ρώμης. Ξεσήκωσαν διωγμό εναντίον εκείνων που επιθυμούσαν να ασπασθούν την αλήθεια και αυτός δεν άργησε να καταλήξει στον εμφύλιο πόλεμο. Ο Ζβίγγλιος και πολλοί

από τους συνεργάτες του έπεσαν στην αιματηρή μάχη του Καμπέλ. Ο Οικολαμπάδιος, συντετριμμένος από τις τρομερές αυτές συμφορές, πέθαινε λίγο αργότερα. Η Ρώμη θριάμβευε και σε πολλές περιπτώσεις φαίνονταν πως είχε φθάσει στο σημείο να ξανακερδίσει όλα όσα είχε χάσει. Αλλά Εκείνος του οποίου οι βουλές είναι αιώνιες, δεν είχε εγκαταλείπει ούτε το σκοπό Του ούτε το λαό Του. Από το χέρι Του θα έρχονταν η απολύτρωση. Είχε ετοιμάσει ς” όλες τις χώρες εργάτες για να συνεχίσουν το μεταρρυθμιστικό έργο.

Στη Γαλλία, πριν ακόμη ακουσθεί το όνομα του Λουθήρου ως Μεταρρυθμιστού, είχε ήδη αρχίσει να χαράζει το φως της ημέρας. Ένας από τους πρώτους που ανακάλυψαν το φως ήταν ο ηλικιωμένος Λεφέβρ, άνθρωπος με βαθιά μόρφωση, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Παρισιού, πιστός καθολικός και ζηλωτής μεγάλος. Οι μελέτες του στον τομέα της αρχαίας φιλολογίας είχαν επιστήσει την προσοχή του στη Γραφή και συνιστούσε την ανάγνωσή της στους φοιτητές του.

Ενθουσιώδης λάτρης των αγίων, ο Λεφέβρ είχε επιδοθεί στο να ανασκευάσει τη βιογραφία των μαρτύρων και των αγίων, έχοντας για οδηγό το εκκλησιαστικό συναξάρι. Αυτή ήταν μια τεράστια προσπάθεια από μέρους του. Αλλά είχε ήδη σημειώσει σημαντική πρόοδο ς” αυτή, όταν στέφτηκε ότι η Γραφή θα μπορούσε να του παράσχει χρήσιμες πληροφορίες και άρχισε να τη μελετάει μ” αυτό ιδιαίτερα το θέμα κατά νού. Πραγματικά συνάντησε μέσα ς” αυτήν αγίους, αλλά διαφορετικούς απ” ότι στο Καθολικό ημερολόγιο. Ένα κύμα θειικού φωτός πλημμύρισε τη σκέψη του. Έκπληκτος και αγανακτισμένος παράτησε το καθήκον στο οποίο είχε μόνος του επιβληθεί και αφοσιώθηκε στη μελέτη του λόγου του Θεού. Σε λίγο διάστημα άρχισε να διαδίδει τις πολύτιμες αλήθειες που ανακάλυπτε μέσα ς” αυτόν.

Το 1512, πριν ακόμη ο Λούθηρος ή ο Ζβίγγλιος εγκαινιάσουν το μεταρρυθμιστικό τους έργο, ο Λεφέβρ έγραφε: «Ο Θεός είναι Αυτός που μας δίνει μέσο της πίστης τη δικαιοσύνη η οποία με τη χάρη Του και μόνο μας δικαιώνει για την αιώνια ζωή.» (Ωψλιε, Τόμ. 13, κεφ. 1.) Ενδιατρίβοντας στο μυστήριο της απολύτρωσης, αναφώνησε: «Ω, ανείπωτο μεγαλείο μιας τέτοιας ανταλλαγής: Ο Αθώς καταδικάζεται και ο ένοχος αιτώνεται. Ο Ευλογημένος επωμίζεται την κατάρρα και ο καταραμένος ευλογείται. Η Ζωή πεθαίνει και οι νεκροί αναζούν. Η Δόξα περιβάλλεται από σκότος και εκείνος

που δεν γνώρισε παρά μια συγκεχυμένη μορφή περιβάλλεται από τη δόξα.» (Δ΄ Αυβιγνέ, έκδοση Λονδίνου, Τόμ. 12, κεφ. 2.)

Διδάσκοντας ότι η δόξα της σωτηρίας ανήκει αποκλειστικά στο Θεό, τόνιζε παράλληλα ότι ο άνθρωπος έχει το καθήκον να υπακούει. «Αν είσαι μέλος της εκκλησίας του Χριστού,» έλεγε, «είσαι μέλος του σώματός Του. Αν είσαι του σώματός Του, τότε η θεϊκή φύση κατοικεί μέσα σου ... Ω, αν μπορούσαν οι άνθρωποι να εκτιμήσουν το προνόμιο αυτό, με πόση καθαρότητα, αγνότητα και αγιοσύνη θα ζούσαν και με πόση περιφρόνηση θα έβλεπαν τη δόξα αυτού του κόσμου, αν τη σύγκριναν με την εσωτερική τους δόξα, τη δόξα εκείνη που κανένα ανθρώπινο μάτι δεν μπορεί να διακρίνει.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 12, κεφ. 2.)

Ανάμεσα στους φοιτητές του Λεφέβρ, υπήρχαν ορισμένοι που άκουγαν με μεγάλη προσοχή τα λόγια του και που όταν η φωνή του δασκάλου θα σιγούσε, τους έμελλε να γνωστοποιήσουν οι ίδιοι την αλήθεια. Τέτοιος ένας ήταν ο Γουλλιέλμος Φαρέλ. Γόνος ευλαβικής οικογένειας και αναθρεμμένος να παραδέχεται τις διδασκαλίες της εκκλησίας με ακράδαντη πίστη, θα μπορούσε και αυτός μαζί με τον απόστολο Παύλο να πει για τον εαυτό του: «Κατά την ακριβεστάτην αίρεσιν της θρησκείας ημών έζησα Φαρισαίος.» (Πράξ. 26:5.) Αφοσιωμένος οπαδός του Ρωμαιοκαθολικισμού, φλέγονταν από ζήλο να εξοντώσει οποιονδήποτε θα τολμούσε να εναντιωθεί στην εκκλησία. «Έτριζα τα δόντια σαν εξαγριωμένο θηρίο,» έλεγε αργότερα αναφερόμενος σ' αυτή την περίοδο της ζωής του, «όταν άκουγα κάποιον να εκφράζεται εναντίον του πάπα.» (Ωψλιε, Τόμ. 13, κεφ. 2.) Ακούραστος πάντα λάτρης των αγίων, έκανε το γύρο των Παρισινών εκκλησιών μαζί με το Λεφέβρ, προσκυνώντας και στολίζοντας τους βωμούς με αφιερώματα. Αλλά αυτές οι καθιερωμένες συνήθειες δεν του έφερναν τη γαλήνη της ψυχής. Η συναίσθηση της αμαρτίας, βαθιά ριζωμένη μέσα του, δεν μπορούσε να κατευναστεί με καμιά απ' αυτές τις καθημερινές συνήθειες. Σαν ουράνια φωνή αντήχησαν στα αυτιά του τα λόγια του Μεταρρυθμιστή. «Η σωτηρία είναι εκ χάριτος ...» «Ο Αθώος καταδικάζεται και ο ένοχος αθώνεται.» «Μόνο ο σταυρός του Χριστού μπορεί να ανοίξει τις πύλες του ουρανού και να κλείσει τις πύλες του άδη.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 2.)

[222] Ο Φαρέλ δέχθηκε την αλήθεια με χαρά. Μιά μεταστροφή σαν εκείνη του αποστόλου Παύλου, τον έκανε να στραφεί από τη δουλε-

ία των παραδόσεων στην ελευθερία των παιδιών του Θεού. Έλεγε ότι μεταβλήθηκε «και αντί για τη σκληρή καρδιά του μανιασμένου θηρίου, έγινε ήπιος σαν το απαλό και άκακο αρνί με την καρδιά ολότελα αποτραβηγμένη από τον πάπα και δοσμένη στον Ιησού Χριστό.» (Δ΄ Αυβιγνέ, Τόμ. 12, κεφ. 3.)

Ενώ ο Λεφέβρ εξακολουθούσε να μεταδίδει το φως στον κύκλο των μαθητών του, Ο Φαρέλ—το ίδιο τώρα ζηλωτής του Χριστού όπως άλλοτε του πάπα—ανέλαβε να γνωστοποιήσει την αλήθεια δημοσία. Μιά εκκλησιαστική προσωπικότητα, ο Βρισονέ, επίσκοπος της πόλης της Μώ, σε λίγο προσκολλήθηκε σ' αυτούς. Άλλοι δεινοί καθηγητές περιωπής, ένωσαν τις προσπάθειές τους μαζί τους για τη διάδοση του ευαγγελίου που έβρισκε απήχηση σ' όλα τα κοινωνικά στρώματα, από τα σπίτια των χειροτεχνών και των αγροτών μέχρι τα ανάκτορα του βασιλιά. Η Μαργαρίτα της Ναβάρρας, αδελφή του Φραγκίσκου Α΄, του τότε μονάρχη του θρόνου, ασπάσθηκε τη μεταρρυθμισμένη πίστη. Ο ίδιος ο βασιλιάς μαζί με τη βασίλισσα μητέρα φαίνονταν ένα διάστημα να τη βλέπουν με ευμένεια. Με μεγάλες ελπίδες οι Μεταρρυθμιστές ατένιζαν το μέλλον οραματιζόμενοι μια Γαλλία κερδισμένη με το μέρος του ευαγγελίου.

Οι ελπίδες τους όμως έμελλε να διαψευσθούν. Τους οπαδούς του Χριστού τους περίμεναν δοκιμασίες και διωγμοί. Αλλά αυτά ήταν ακόμη με την ευσπλαχνία του Θεού κρυμμένα από τα μάτια τους. Μεσολάβησε μία περίοδος ειρήνης ώστε να μπορέσουν να ανακτήσουν δυνάμεις για να αντιμετωπίσουν την επερχόμενη θύελλα και στο διάστημα εκείνο η Μεταρρύθμιση σημείωσε σημαντική πρόοδο. Ο επίσκοπος της Μώ εργάζονταν με ζήλο στην επισκοπή του διδάσκοντας κληρικούς και λαϊκούς. Μετατόπισε τους αμαθείς και ανέντιμους κληρικούς και τους αντικατέστησε με όσο το δυνατό μορφωμένα ευλαβικά άτομα. Ο επίσκοπος είχε τη βαθιά επιθυμία να τοποθετήσει το λόγο του Θεού στα χέρια του λαού και η επιθυμία του αυτή βρήκε σε λίγο την εκπλήρωσή της. Ο Λεφέβρ ανέλαβε τη μετάφραση της Καινής Διαθήκης. Και την ίδια εποχή που η Γερμανική Γραφή του Λουθήρου έβγαινε από τα τυπογραφεία της Βυττεμβέργης, η Γαλλική Καινή Διαθήκη τυπώνονταν στη Μώ. Ο επίσκοπος δε λογάρισε ούτε κόπους ούτε έξοδα προκειμένου να τη θέσει σε κυκλοφορία στις διάφορες ενορίες του και σε λίγο καιρό ο αγροτικός πληθυσμός της περιοχής της Μώ βρέθηκε με την Αγία Γραφή στην κατοχή του.

Όπως οι αποκαμωμένοι οδοιπόροι χαιρετίζουν μια πηγή με δροσερό νερό, έτσι οι ψυχές εκείνες δέχονταν το μήνυμα από τον ουρανό. Οι αγρότες στο χωράφι και οι τεχνίτες στο εργαστήρι αντιστάθμιζαν χαρούμενοι τον κάματο της ημέρας με τη συζήτηση γύρω από τα πολύτιμα θέματα της Γραφής. Τα βράδια, αντί να καταφεύγουν στις ταβέρνες, συγκεντρώνονταν στα σπίτια πότε του ενός και πότε του άλλου, για να μελετήσουν το λόγο του Θεού, να προσευχηθούν και να υμνήσουν όλοι μαζί το όνομά Του. Μιά μεγάλη μεταβολή παρατηρήθηκε σε λίγο στις κοινότητες εκείνες. Αν και αγροτόκοσμος, προερχόμενος από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα, αμαθείς και σκληραγωγημένοι άνθρωποι, φανέρωναν όμως με τη ζωή τους τη μεταπλαστική, εξυγιαντική δύναμη της θεϊκής χάρης. Ταπεινοί, στοργικοί και αγνοί, αποτελούσαν έμπρακτη απόδειξη του τι μπορεί να κατορθώσει το ευαγγέλιο για όσους το δέχονται με καθαρή καρδιά.

Το φως που έλαμψε στη Μώ, έστελνε την ανταύγειά του σε μακρυνότερα μέρη. Καθημερινά ο αριθμός των προσηλύτων αύξανε. Η οργή των κληρικών αναχαιτίσθηκε για ένα διάστημα από το βασιλιά που περιφρονούσε τη στενοκέφαλη αδιαλλαξία των μοναχών. Αλλά οι παπιστές αρχηγοί τελικά υπερίσχυσαν και τότε στήθηκαν οι σκηνές των βασάνων. Ο επίσκοπος της Μώ, αναγκασμένος να διαλέξει ανάμεσα στη φωτιά του μαρτυρίου και στην αποκήρυξη της πίστης του, διάλεξε την ευκολότερη λύση. Παρά την πτώση του αρχηγού όμως, το ποίμνιό του έμενε θ' απτόητο. Πολλοί έδωσαν τη μαρτυρία της πίστης τους μέσα από τις φλόγες. Πάνω από το βωμό του μαρτυρίου, οι ταπεινοί εκείνοι Χριστιανοί μιλούσαν με το θάρρος και την πιστότητά τους σε χιλιάδες ανθρώπους που στις ειρηνικές ημέρες δεν είχαν ποτέ ακούσει τη μαρτυρία τους.

Αλλ' αυτοί που είχαν την τόλμη να δώσουν την ομολογία τους για το Χριστό ανάμεσα από τα βασανιστήρια και τους χλευασμούς δεν ήταν μόνο οι φτωχοί και οι ταπεινοί. Μέσα στις φαντασμαγορικές αίθουσες των πύργων και των παλατιών υπήρχαν ευγενικές ψυχές που εκτιμούσαν την αλήθεια περισσότερο από τα πλούτη, από την καταγωγή και απ' αυτή ακόμη τη ζωή. Κάτω από τη βασιλική πανοπλία κρύβονταν ευγενέστερες και σταθερότερες καρδιές απ' ότι κάτω από τα ιερατικά άμφια και την επισκοπική μίτρα. Ο Λουδοβίκος ντέ Μπερκέν ήταν ευγενικής καταγωγής, γενναίος ιππότης της αυλής, με βαθιά φιλομάθεια, με εξαιρετικά λεπτούς τρόπους και

με άψογο χαρακτήρα. Κατά την περιγραφή ενός συγγραφέα, ήταν «πιστός τηρητής των παπικών διαταγμάτων, αφοσιωμένος θιασώτης της θείας λειτουργίας και των θρησκευτικών ομιλιών και επιστέγαζε όλες τις πολλαπλές αρετές του με μια βαθιά αποστροφή των Λουθηρανών διδαχών.» Αλλά όπως τόσοι άλλοι, προνοητικά οδηγήθηκε και αυτός στη Γραφή και με έκπληξή του ανακάλυψε μέσα σ' αυτή «ότι τις διδαχές της Ρώμης, αλλά τις διδαχές του Λουθήρου.» (Ωφλιε, Τόμ. 13, κεφ. 9.) Από τότε αφιερώθηκε ολοκληρωτικά στο σκοπό του ευαγγελίου.

«Ο πιο μορφωμένος αντιπροσωπευτικός τύπος της Γαλλικής αριστοκρατίας,» ευνοούμενος του βασιλιά, με τη μεγαλοφυΐα και τη ρητορική δεινότητα που τον διέκρινε, καθώς και με το ατρόμητο θάρρος, τον ηρωϊκό του ζήλο και την επιρροή που ασκούσε στην αυλή, θεωρείτο από πολλούς ο μελλοντικός Μεταρρυθμιστής της χώρας του. Ο Θεόδωρος Μπεζά αναφέρει ότι «ο Μπερκέν θα μπορούσε να αποδειχτεί δεύτερος Λούθηρος, αν είχε βρει στο πρόσωπο του Φραγκίσκου Α', ένα δεύτερο εκλέκτορα.» «Είναι χειρότερος από το Λούθηρο,» φώναζαν οι παπιστές. (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 9.) Και πραγματικά περισσότερο τον φοβόταν οι Γάλλοι εκπρόσωποι της Ρωμαϊκής Εκκλησίας. Τον έκλεισαν στη φυλακή ως αιρετικό, αλλά ο βασιλιάς τον ελευθέρωσε. Χρόνια συνεχίζονταν ο αγώνας αυτός. Ταλαντευόμενος τότε με το μέρος της Ρώμης και τότε με της Μεταρρύθμισης, ο Φραγκίσκος Α', ανάλογα με τις περιστάσεις, άλλοτε ανέχονταν και άλλοτε αναχαίτιζε τη θρησκευτική φρενίτιδα των μοναχών. Τρεις φορές είχε φυλακιστεί ο Μπερκέν από τις παπικές αρχές· αλλά και τις τρεις του χορήγησε την ελευθερία ο μονάρχης που, γεμάτος θαυμασμό για τη μεγαλοφυΐα και το ήθος του χαρακτήρα του, αρνείτο να τον προσφέρει θύμα στην κακεντρέχεια της ιεραρχίας.

Πολλές φορές είχε προειδοποιηθεί ο Μπερκέν για τους κινδύνους που τον απειλούσαν στη Γαλλία και του είχε επίσης υποδειχθεί να ακολουθήσει το παράδειγμα εκείνων που είχαν αναζητήσει την ασφάλεια στην αυτοεξορία. Ο δειλός και καιροσκόπος Έρασμος που παρά την έξοχη φιλομάθειά του στερείτο το ηθικό μεγαλείο που θεωρεί τη ζωή και τις τιμές υποδεέστερες από την αλήθεια, του έγραφε: «Ζήτησε να σε στείλουν πρεσβευτή σε κάποια ξένη χώρα. Πήγαινε, ταξίδεψε στη Γερμανία. Ξέρεις τον Βεδα και τους ομοίους του. Είναι μια χιλιοκέφαλη Λερναία ύδρα, φτύνοντας

δηλητήριο σε κάθε μεριά. Το όνομα των εχθρών σου είναι λεγεών. Και αν ακόμη ο σκοπός σου ήταν ανώτερος από του Ιησού Χριστού, δεν θα σε άφηναν ελεύθερο μέχρι που να σε εξοντώσουν με τον ελεεινότερο τρόπο. Μη βασιζέσαι πολύ στην προστασία του βασιλιά. Και προπαντός πρόσεξε μη με εκθέσεις στα μέλη της θεολογικής σχολής.» (Τόμ. 13, κεφ. 9.)

Αλλά όσο πολλαπλασιάζονταν οι κίνδυνοι, τόσο αύξανε ο ζήλος του Μπερκέν. Αντί να υιοθετήσει την πολιτική και τις αυτοεξυπηρετικές συμβουλές του Εράσμου, εκείνος κατέφευγε σε τολμηρότερα ακόμη μέσα. Δεν περιορίστηκε μόνο στην υπεράσπιση της αλήθειας, αλλά προχώρησε στην επίθεση κατά της πλάνης. Τις κατηγορίες ως αιρετικού τις οποίες οι Καθολικοί του εξακόντιζαν, τις έστρεψε εναντίον τους. Οι πιο δραστήριοι και αμείλικτοι εχθροί του ήταν οι πολυμαθείς διδάκτορες και κληρικοί της θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Σορβόννης στο Παρίσι. Αυτό αντιπροσώπευε μια από τις ανώτατες εκκλησιαστικές αυθεντίες της πρωτεύουσας και ολόκληρου του κράτους. Από τα διδακτορικά συγγράμματα των λογίων εκείνων, ο Μπερκέν σταχυολόγησε δώδεκα προτάσεις τις οποίες δημόσια χαρακτήρισε ως «αντιβιβλικές και αιρετικές» και έκανε έκκληση στο βασιλιά να παραστεί σαν κριτής στη μεταξύ τους διένεξη.

Ο μονάρχης πρόθυμος να φέρει σε αντιπαράσταση τη δύναμη και οξύτητα των δύο αντιθέτων πρωταθλητών και δράττοντας την ευκαιρία να ταπεινώσει την υπερηφάνεια των υπεροπτικών κληρικών, απαίτησε από τους Ρωμαιοκαθολικούς να αποδείξουν ότι έχουν δίκαιο μέσα από τη Γραφή. Εκείνοι όμως γνώριζαν καλά ότι το όπλο αυτό δεν μπορούσε να τους χρησιμεύσει σε τίποτε. Η φυλακή, τα βασανιστήρια και η φωτιά ήταν τα όπλα που ήξεραν να χρησιμοποιούν επιδεξιότερα. Αλλά τώρα οι όροι είχαν αντιστραφεί και έβλεπαν ότι ήταν έτοιμοι να πέσουν οι ίδιοι στο λάκκο όπου έλπιζαν να σπρώξουν τον Μπερκέν. Μέσα στην αμηχανία τους προσπαθούσαν να βρουν κάποιο τρόπο διαφυγής.

[226] «Ακριβώς τις μέρες εκείνες στη γωνιά ενός δρόμου ανακαλύφθηκε ένα ακρωτηριασμένο άγαλμα της Παναγίας.» Η πόλη θορυβήθηκε. Πλήθη κόσμου συνέρρεαν επί τόπου εκδηλώνοντας λύπη και αποτροπιασμό. Ο ίδιος ο βασιλιάς είχε βαθιά συγκινηθεί. Αυτή ήταν μια ευκαιρία που οι μοναχοί μπορούσαν να στρέψουν προς όφελος τους και την εκμεταλλεύτηκαν χωρίς χρονοτριβή. «Αυτά

είναι τα αποτελέσματα των διδασκαλιών του Μπερκέν,» φώναζαν. «Όλα είναι έτοιμα να καταρρεύσουν εξαιτίας της Λουθηρανής αυτής συνομωσίας: η θρησκεία, ο νόμος ακόμη και αυτός ο θρόνος.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 9.)

Ο Μπερκέν συνελήφθηκε πάλι. Ο βασιλιάς αποσύρθηκε από το Παρίσι και οι μοναχοί αφέθηκαν ελεύθεροι να κάνουν όπως ήθελαν. Ο Μεταρρυθμιστής πέρασε από δίκη και καταδικάσθηκε σε θάνατο. Και για να μη τυχόν προλάβει και μεσολαβήσει πάλι ο βασιλιάς Φραγκίσκος να τον ελευθερώσει, η θανατική καταδίκη εκτελέσθηκε την ίδια κιόλας μέρα που είχε εκδοθεί. Το μεσημέρι οδήγησαν τον κατάδικο στον τόπο της εκτέλεσης. Ένα τεράστιο πλήθος είχε συγκεντρωθεί για να παρακολουθήσει το γεγονός. Πολλοί διαπίστωναν με έκπληξη και τρόμο ότι το θύμα είχε σταχυολογηθεί από μια από τις γενναιότερες και ενδοξότερες οικογένειες της Γαλλίας. Κατάπληξη, αποτροπιασμός, καταφρόνια και μίσος είχαν ζωγραφιστεί στα πρόσωπα της ανθρωποθάλασσας εκείνης. Μόνο ένα πρόσωπο έμενε εντελώς ατάραχο. Οι σκέψεις του μάρτυρα βρίσκονταν πολύ μακριά από τη σκηνή εκείνη του αναβρασμού. Το μόνο που έβλεπε μπροστά του ήταν η παρουσία του Κυρίου του.

Δεν τον έμελλε ούτε για το πανάθλιο κάρο που τον έσερνε, ούτε για τις αγριωπές φυσιογνωμίες των διωκτών του, ούτε για το φρικτό θάνατο που τον περίμενε. Εκείνος ο οποίος «ζεί αν και έγινε νεκρός, όστις είναι ζών εις τους αιώνας και έχει τα κλειδιά του θανάτου και του άδου,» έστεκε στο πλευρό του. Το παρουσιαστικό του Μπερκέν έλαμπε από το φως και την ειρήνη του ουρανού. Είχε ντυθεί με τα καλύτερά του ρούχα. «Φορούσε βελούδινο μανδύα, δαμασκηνό και σατέν γιλέκο, και μεταξωτές κάλτσες.» (Δ΄ Αυβιγνέ, «*Historique de la Reformation en Europe en treize ans*,» Τόμ. 2, κεφ. 16.) Έμελλε να δώσει τη μαρτυρία της πίστης του μπροστά στο βασιλέα των βασιλέων και ολόκληρου του σύμπαντος και κανένα ίχνος πένθους δεν έπρεπε να σκιάσει τη χαρά του.

Καθώς η συνοδεία προχωρούσε αργά ανάμεσα στους κοσμοβριθείς δρόμους, οι άνθρωποι παραξενεύονταν που έβλεπαν την ανέφελη ηρεμία και τη χαρά του θριάμβου να αντανακλώνται στο βλέμμα και στη στάση του. «Μοιάζει,» έλεγαν, «σα να βρίσκειται καθισμένος σε ναό και συλλογίζεται τα θεία.» (Ωψλιε, Τόμ. 13, κεφ. 9.)

Από τον πάσσαλο του μαρτυρίου του ο Μπερκέν επιχείρησε να απευθύνει μερικά λόγια στο λαό. Αλλά οι μοναχοί φοβούμενοι για τα αποτελέσματα, άρχισαν να φωνασκούν και οι στρατιώτες τους μιμήθηκαν και αυτοί με τις κλαγγές των όπλων τους, ώστε η φωνή του μάρτυρα πνίγηκε μέσα στον ορυμαγδό. Έτσι το 1529 η ανώτατη φιλολογική και εκκλησιαστική αυθεντία του καλλιεργημένου Παρισιού (η Σορβόννη,) «έδινε στην Κομμούνα του Παρισιού του 1793 το ποταπό παράδειγμα να καταπνίγει στη λαιμητόμο τις απαραβίαστες τελευταίες λέξεις των μελλοθανάτων.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 9.)

Αφού ο Μπερκέν στραγγαλίστηκε, το σώμα του καταναλώθηκε μετά από τις φλόγες. Η είδηση του θανάτου του προκάλεσε βαθιά λύπη στους φίλους του της Μεταρρύθμισης απ' άκρη ε' άκρη της Γαλλίας. Το παράδειγμά του όμως δεν πήγε χαμένο. «Κι εμείς είμαστε έτοιμοι να αντιμετωπίσουμε το θάνατο με χαρά στρέφοντας τα βλέμματα στη μέλλουσα ζωή,» έλεγαν οι μάρτυρες της αλήθειας. (Δ' Αυβιγνέ, ίδιος Τόμ. 2, κεφ. 16.)

Όταν γίνονταν οι διωγμοί στη Μώ, είχε απαγορευτεί στους κήρυκες της μεταρρυθμισμένης πίστης να κηρύττουν και τότε εκείνοι έφυγαν σε άλλα μέρη. Έστερα από λίγο διάσχημα ο Λεφέβρ έπαιρνε το δρόμο για τη Γερμανία, ενώ ο Φαρέλ επέστρεψε στη γενέτειρά του, στο Ντοφινέ της Ανατολικής Γαλλίας, για να μεταδώσει το φως εκεί όπου είχε περάσει την παιδική του ηλικία. Ήδη είχαν μαθευτεί τα γεγονότα της Μώ, και η αλήθεια που εκείνος με ατρόμητο ζήλο τους δίδασκε, έβρισκε πρόθυμους ακροατές. Αλλά σύντομα οι αρχές ξεσηκώθηκαν για να τον αναγκάσουν να σιγήσει και τον εκτόπισαν από την πόλη. Επειδή δεν μπορούσε περισσότερο να εργαστεί φανερά, διέρχονταν από τις πεδιάδες και τα χωριά διδάσκοντας στα σπίτια των ιδιωτών και σε απομονωμένους αγρούς, και ζητώντας καταφύγιο στα δάση και στις σπηλιές των βράχων που του ήταν γνώριμες από τα παιδικά του χρόνια. Ο Θεός τον προετοίμαζε για μεγαλύτερες δοκιμασίες. «Δεν μου έλειψαν οι σταυροί, οι διωγμοί και οι σατανικές μηχανορραφίες για τις οποίες είχα προειδοποιηθεί,» έλεγε αργότερα, «και μάλιστα όλα αυτά είναι πολύ βαρύτερα από ότι θα μπορούσα να σηκώσω μόνος μου. Αλλά ο Πατέρας μου είναι ο Θεός. Αυτός μου έδωσε και πάντα θα μου δίνει τη δύναμη που χρειάζομαι.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 12, Κεφ. 9.)

Όπως γίνονταν στους αποστολικούς χρόνους, οι διωγμοί «συνέτρεξαν μάλλον εις πρόοδον του ευαγγελίου.» (Φιλιπ. 1:12.) Διωγμένοι από το Παρίσι και τη Μώ, οι πιστοί «διασπαρέντες διήλθον, ευαγγελιζόμενοι τον λόγον.» (Πράξ. 8:4.) Και μ' αυτόν τον τρόπο το φως εισέδυσσε σε πολλές απόκεντρες περιοχές της Γαλλίας.

Ο Θεός εξακολουθούσε να προετοιμάζει εργάτες για την εξάπλωση του έργου Του. Σ' ένα Παρισινό σχολείο φοιτούσε ένας συνεσταλμένος, στοχαστικός νέος ο οποίος ήδη εκδήλωνε πνευματική δυναμικότητα και οξύνοια και του οποίου η άμεμπτη ζωή δεν έκανε λιγότερη εντύπωση από τη διανοητική του ζέση και τη θρησκευτική του αφοσίωση. Η ιδιοφυΐα του και η επίδοσή του κατέστησαν το νεαρό αυτόν, Ιωάννη Καλβίνο, το καμάρι του κολεγίου του και με κρυφή χαρά οι ανώτεροι του απέβλεπαν σ' αυτόν σαν ένα από τους ικανότερους και ενδοξότερους μελλοντικούς υπερασπιστές της εκκλησίας. Αλλά μια ακτίνα θεϊκού φωτός διαπέρασε κάποτε τα πυκνά εκείνα τείχη του ορθολογισμού και της προκατάληψης πίσω από τα οποία είχε κλειστεί ο Καλβίνος. Έφριττε όταν άκουγε για τις νεωτεριστικές διδασκαλίες και δεν αμφέβαλλε διόλου ότι τους αιρετικούς τους άξιζαν οι φωτιές όπου τους πέταγαν. Και όμως, εντελώς άθελά του, ήρθε αντιμέτωπος πρόσωπο προς πρόσωπο με την αίρεση και βρέθηκε αναγκασμένος να αναμετρήσει τη δύναμη της Ρωμαιοκαθολικής θεολογίας στον αγώνα της κατά των προτεσταντικών διδασκαλιών.

Στο Παρίσι βρισκόνταν ένας ξάδερφος του Καλβίνου που είχε προσχωρήσει στους Μεταρρυθμιστές. Οι δύο νεαροί συγγενείς συναντώνταν συχνά και συζητούσαν για τα σοβαρά ζητήματα που τάρασσαν τη Χριστιανοσύνη. «Δεν υπάρχουν παρά δύο μόνο κατηγορίες θρησκειών στον κόσμο,» έλεγε ο Ολιβετάν, ο Προτεστάντης. «Στη μία κατηγορία ανήκουν οι θρησκείες που έχουν επινοηθεί από τους ανθρώπους· οι θρησκείες που διδάσκουν ότι ο άνθρωπος σώζεται με τις διάφορες ιεροτελεστίες και με τα καλά του έργα. Στην άλλη τάξη ανήκει η μοναδική θρησκεία που αποκαλύπτεται στην Αγία Γραφή και που διδάσκει τον άνθρωπο να αναζητήσει τη σωτηρία του αποκλειστικά και μόνο στη δωρεάν χάρη του Θεού.» [229]

«Δεν θέλω να ξέρω τίποτε από τις νεοφώτιστες διδασκαλίες σου,» διαμαρτυρήθηκε ο Καλβίνος· «μήπως νομίζεις ότι έζησα όλη μου τη ζωή μέσα στην πλάνη;» (Ωψλιε, Τόμ. 13, κεφ. 7.)

Ιδέες όμως ανεβοκατέβαιναν στο μυαλό του που δεν μπορούσε να τις διώξει όσο και αν το ήθελε. Όταν βρίσκονταν μόνος του στο δωμάτιό του, άρχιζε να συλλογίζεται τα λόγια του ξαδέρφου του. Το βάρος της αμαρτίας τον πίεζε πολύ. Φαντάζονταν τον εαυτό του χωρίς μεσολαβητή στην παρουσία ενός πανάγιου και δίκαιου Κριτή. Η μεσιτεία των αγίων, τα καλά έργα, οι ιεροτελεστίες, όλα αυτά ήταν ανίκανα να τον λυτρώσουν από την αμαρτία. Δεν έβλεπε μπροστά του παρά το σκοτάδι μιας αιώνιας απόγνωσης. Μάταια οι εκκλησιαστικοί διδάκτορες προσπαθούσαν να απαλύνουν τον πόνο του. Μάταια ζητούσε να βρει ανακούφιση στην εξομολόγηση και στους κανόνες της μετάνοιας. Τίποτε δεν μπορούσε να φέρει τη συμφιλίωση της ψυχής με το Θεό.

Ενώ ακόμη αγωνίζονταν με τον εαυτό του δίχως αποτέλεσμα, έτυχε μια μέρα, περνώντας από μια δημόσια πλατεία, να παρακολουθήσει το κάψιμο ενός αιρετικού κατάδικου. Η γαληνεμένη έκφραση του μάρτυρα, τον γέμισε με θαυμασμό. Μέσα στα βασανιστήρια του τρομερού εκείνου θανάτου και κάτω από τον τρομακτικότερο ακόμη αφορισμό της εκκλησίας, διατηρούσε μια τέτοια πίστη και ένα τέτοιο θάρρος που ο νεαρός φοιτητής σύγκρινε θλιβερά με τη δική του σύγχυση, παρόλο που αυτός ζούσε υπακούγοντας κατά πάντα στην εκκλησία. Ήξερε ότι οι αιρετικοί στήριζαν την πίστη τους στη Γραφή. Αποφάσισε λοιπόν να τη μελετήσει για να ανακαλύψει, αν ήταν δυνατό το μυστικό της χαράς τους.

Στη Βίβλο ο Καλβίνος βρήκε το Χριστό. «Ω, Πατέρα μου,» αναφώνησε, «η θυσία Του κατέναυσε την οργή Σου. Το αίμα Του έπλυσε την ακαθαρσία μου. Ο σταυρός Του σήκωσε την κατάρα μου. Ο θάνατός Του με εξιλέωσε. Πολλά ανόητα και άχρηστα πράγματα σοφισθήκαμε για τον εαυτό μας. Σύ όμως παρουσίασες σαν δάδα το λόγο Σου μπροστά μου και έγγιξες την καρδιά μου ώστε να αποστραφώ κάθε άλλη αξία εκτός από την αξία του Ιησού.» (Μαρτψν, Τόμ. 3, κεφ. 13.)

[230] Ο Καλβίνος είχε σπουδάσει στον ιερατικό κλάδο. Όταν δεν ήταν παρά δώδεκα μόνο ετών, είχε διοριστεί εφημέριος μιας μικρής εκκλησίας και σύμφωνα με τους εκκλησιαστικούς κανόνες, το κεφάλι του είχε ξυριστεί από τον επίσκοπο. Δεν είχε ακόμη επίσημα καθιερωθεί, ούτε εκτελούσε τα καθήκοντα του ιερέα, αλλά θεωρείτο μέλος του ιερατείου, διατηρώντας τον τίτλο του και παίρνοντας το μισθό του που είχε ρυθμιστεί μ' αυτή την προοπτική.

Αναγνωρίζοντας τώρα ότι δεν θα μπορούσε ποτέ να γίνει ιερέας, στράφηκε για ένα διάστημα στα νομικά, αλλά τελικά εγκατέλειψε τον τομέα αυτόν για να αφιερωθεί ολοκληρωτικά στο ευαγγέλιο. Δίσταζε όμως να γίνει δημόσιος κήρυκας του ευαγγελίου. Εκτός από τη φυσική συστολή του, τον πίεζε ακόμη το βάρος της ευθύνης του λειτουργήματος και επιθυμούσε να προκαταρτιστεί καλύτερα, εμβαιθύνοντας περισσότερο στη μελέτη. Αλλ' οι επίμονες παρακινήσεις των φίλων του κέρδισαν στο τέλος τη συγκατάνευσή του. «Είναι θαυμάσιο,» έλεγε, «για κάποιον που προέρχεται από τόσο ταπεινή καταγωγή να μπορεί να φθάσει ζ' ένα τέτοιο υψηλό αξίωμα.» (Ωψλιε, Τόμ. 13, κεφ. 9.)

Ήσυχά ο Καλβίνος άρχισε το έργο του και τα λόγια του έμοιαζαν με τη δροσιά που πέφτει και φρεσκάρει τη γη. Είχε εγκαταλείπει το Παρίσι και είχε εγκατασταθεί σε μια επαρχιακή πόλη που τελούσε κάτω από την προστασία της πριγκήπισσας Μαργαρίτας της Ναβάρρας. Φίλη του ευαγγελίου, η πριγκήπισσα πρόσφερε την προστασία της ζ' όσους το ασπάζονταν. Ο Καλβίνος ήταν ακόμη πολύ νέος με απαλούς, απροσποίητους τρόπους. Άρχισε να εργάζεται πηγαίνοντας από σπίτι σε σπίτι όπου, περιστοιχισμένος από τα μέλη της οικογενείας, τους διάβαζε τη Γραφή και τους παρουσίαζε τις ψυχοσωτήριες αλήθειες. Όσοι άκουγαν το μήνυμα, μετέδιδαν τις αγαθές αγγελίες και σε άλλους, ώστε σε λίγο ο ευαγγελιστής ξεπέρασε τα όρια της πόλης και επεκτάθηκε στα περίχωρα. Παντού όπου πήγαινε έβρισκε τις πόρτες ανοιχτές, τόσο στα αρχοντόσπιτα όσο και στα φτωχοκάλυβα και προχωρούσε θέτοντας τις βάσεις των εκκλησιών που έμελλαν να σμιλεύσουν ατρόμητους μάρτυρες της αλήθειας.

Λίγους μήνες αργότερα επέστρεψε στο Παρίσι όπου ένας πρωτοφανής σάλος κυριαρχούσε στους κύκλους των λογίων και εγγραμμάτων. Η μελέτη των αρχαίων γλωσσών είχε οδηγήσει τους ανθρώπους στην Αγία Γραφή. Πολλοί, των οποίων η καρδιά δεν είχε αγγιχτεί από τη μεταπλαστική ιδιότητά της, ήταν πρόθυμοι να εμπλακούν σε ζωηρές διαλογικές συζητήσεις, ακόμη και διαπληκτισμούς με τους πρόμαχους της Ρωμαιοκαθολικής θρησκείας. Ο Καλβίνος όμως, αν και έμπειρος αγωνιστής στο στίβο της θεολογικής διαμάχης, είχε μια σπουδαιότερη αποστολή να εκπληρώσει απ' ότι οι θορυβώδεις εκείνοι εκπαιδευτικοί. Τα πνεύματα των ανθρώπων είχαν εξαφθεί και τώρα ήταν καιρός κατάλληλος να τους παρουσι-

άσει την αλήθεια. Ενώ στις πανεπιστημιακές αίθουσες αντηχούσαν οι διαξιφισμοί των θεολογικών διενέξεων, ο Καλβίνος πήγαινε από σπίτι σε σπίτι, ερμηνεύοντας τη Βίβλο στους ανθρώπους και μιλώντας μόνο για το Χριστό, «και τούτον εσταυρωμένον.»

Η Θεία Πρόνοια καλούσε γι' άλλη μια φορά το Παρίσι να δεχθεί το ευαγγέλιο. Οι εκκλησίες του Λεφέβρ και του Φαρέλ είχαν απορριφθεί. Αλλά η αγγελία έμελλε να αντηχήσει και πάλι ανάμεσα σε όλα τα κοινωνικά στρώματα της κολοσσιαίας γαλλικής πρωτεύουσας. Κάτω από την πίεση των πολιτικών ζυμώσεων, ο βασιλιάς δεν είχε ακόμη επίσημα ταχθεί με το μέρος της Ρώμης και εναντίον της Μεταρρύθμισης. Τρέφοντας πάντα την ελπίδα ότι η Διαμαρτύρηση θα θριάμβευε μια μέρα στη Γαλλία, η Μαργαρίτα επιθυμούσε να γνωστοποιηθεί η μεταρρυθμισμένη θρησκεία στο Παρίσι. Ενώ ο βασιλιάς απουσίαζε, η πριγκήπισσα διέταξε ένα διαμαρτυρόμενο ιεροκήρυκα να κηρύξει στις εκκλησίες της πρωτεύουσας. Όταν αυτό απαγορεύτηκε από τους παπικούς, η πριγκήπισσα άνοιξε διάπλατα τις πόρτες του παλατιού. Ένα διαμέρισμα είχε μετατραπεί σε παρεκκλήσι και η είδηση είχε κοινοποιηθεί ότι κάθε μέρα σε μια ορισμένη ώρα θα γίνονταν ιδιαίτερο κήρυγμα του ευαγγελίου και ο λαός προσκαλείτο να παρεβρεθεί άσχετα σε ποια τάξη και σειρά ανήκε. Πλήθη συνέρρεαν στα κηρύγματα αυτά. Όχι μόνο μέσα στην εκκλησία, αλλά και στους προθαλάμους συνωστίζονταν ο κόσμος. Μέλη της αριστοκρατίας, πολιτικοί, νομικοί, εμπορευόμενοι και βιοτέχνες, κατά χιλιάδες συγκεντρώνονταν εκεί καθημερινά. Ο βασιλιάς όχι μόνο δεν απαγόρευσε τις συγκεντρώσεις, αλλά έδωσε διαταγή να ανοιχτούν επίσης δύο Παρισινές εκκλησίες. Ποτέ μέχρι τότε η πόλη δεν είχε συγκινηθείς" αυτό το σημείο από το λόγο του Θεού. Το πνεύμα της ζωής κατεβαίνοντας από τον ουρανό φάνονταν να προδιαθέτει τις καρδιές των ανθρώπων. Η εγκράτεια, η αγνότητα, η τάξη και η φιλοπονία διαδέχονταν το μεθύσι, την ακολασία, την ακαταστασία και την οκνηρία.

[232] Αλλά και η ιεραρχία δεν έμεινε άπραγη. Επειδή ο βασιλιάς αρνείτο ακόμη να απαγορεύσει τα κηρύγματα, αυτοί στράφηκαν τότε στο λαό. Δεν φείσθηκαν κανένα μέσο προκειμένου να διεγείρουν το φόβο, την προκατάληψη και το φανατισμό του άμαθου και θρησκόληπτου όχλου. Δηλώνοντας τυφλή υπακοή στους ψευτοδιδασκάλους του, το Παρίσι, όπως άλλοτε και η Ιερουσαλήμ «δεν γνώρισε τον καιρόν της επισκέψεώς του, ούτε τα πρός ειρήνην του

γενόμενα.» Για δύο ολόκληρα χρόνια ο λόγος του Θεού κηρύττονταν στην πρωτεύουσα. Αλλ' αν και δεν ήταν λίγοι εκείνοι που δέχθηκαν το ευαγγέλιο, η μεγάλη πλειοψηφία όμως το απέρριψε. Ο Φραγκίσκος Α' είχε τηρήσει στάση φαινομενικής διαλλακτικότητας, ορμώμενος μόνο από πολιτικά ελατήρια. Τώρα οι παπιστές κατόρθωσαν να ανακτήσουν την υπεροχή. Οι εκκλησίες ξανακλείσαν και οι μαρτυρικοί βωμοί ξαναστήθηκαν.

Ο Καλβίνος βρισκόνταν ακόμη στο Παρίσι όπου εξακολουθούσε να καταρτίζεται για το μελλοντικό του έργο καταγινόμενος με τη μελέτη, την περισυλλογή και την προσευχή, εξακολουθώντας να μεταδίδει το φως. Δεν άργησε όμως να ενοχοποιηθεί και οι αρχές αποφάσισαν να τον στείλουν στη φωτιά. Θεωρώντας τον εαυτό του ασφαλή μέσα στην απομόνωσή του, δεν σκέπτονταν καθόλου τον κίνδυνο, όταν μερικοί φίλοι του τρέχοντας έφθασαν στο δωμάτιό του με την είδηση ότι οι αστυνομικοί έρχονταν να τον συλλάβουν. Την ίδια στιγμή δυνατά κτυπήματα ακούσθηκαν στην εξώπορτα. Δεν είχαν λεπτό για χάσιμο. Μερικοί φίλοι καθυστέρουσαν τους αστυνομικούς στην πόρτα, ενώ άλλοι βοηθούσαν το Μεταρρυθμιστή να κατεβεί από το παράθυρο. Κατευθύνθηκε γρήγορα προς τα πρωτευουσιανά προάστεια, όπου κατέφυγε στην καλύβα ενός αγρότη, οπαδού της Διαμαρτύρησης. Εκεί μεταμφιέσθηκε φορώντας τα ρούχα του αγρότη φίλου του, και παίρνοντας ένα τσαπί στον ώμο, συνέχισε την πορεία του. Ταξιδεύοντας προς το νότο, βρήκε και πάλι άσυλο στις κτήσεις της Μαργαρίτας. (Βλέπε Δ' Αυβιγνέ, ίδιο έργο, Τόμ. 2, κεφ. 30.)

Εκεί πέρασε μερικούς μήνες απολαμβάνοντας την προστασία ισχυρών φίλων του και περνώντας τον καιρό του όπως πρώτα με τη μελέτη. Η καρδιά του όμως κατέχονταν από την επιθυμία να γνωστοποιήσει το ευαγγέλιο στην υπόλοιπη Γαλλία και δεν μπορούσε να μείνει για πολύ αδρανής. Μόλις κόπασε κάπως η θύελλα, ζήτησε καινούργιο πεδίο δράσης στην πόλη του Πουατιέ, έδρα Πανεπιστημιακή, όπου η νέα διδαχή είχε ήδη γίνει ευνοϊκά αποδεκτή. Δεν έκανε δημόσια κηρύγματα, αλλά πότε στην κατοικία του ειρηνοδίκη, πότε στο δικό του σπίτι και πότε στο δημόσιο πάρκο, ο Καλβίνος εξέθετε τα λόγια της αιώνιας ζωής στους όλους όσους είχαν διάθεση να τα ακούσουν. Ύστερα από ένα διάστημα, βλέποντας ότι το ακροατήριο πύκνωνε, έκρινε ασφαλέστερο να συναθροίζον-

[233]

[234]

ται έξω από την πόλη. Μια σπηλιά κοντά ς” ένα βαθύ, κατακόρυφο γκρεμό, όπου δένδρα και προεξέχοντα βράχια την προστάτευαν ακόμη καλύτερα, αποφασίστηκε να χρησιμεύσει σαν τόπος συναθροίσεων. Οι άνθρωποι κατέφθαναν σε μικρές ομάδες, βγαίνοντας από την πόλη από διαφορετικούς δρόμους. Σ” αυτό το απομονωμένο μέρος γίνονταν η ανάγνωση και η ερμηνεία της Γραφής. Σ” αυτό το μέρος οι Διαμαρτυρόμενοι της Γαλλίας γιόρτασαν για πρώτη φορά την τελετή της Θείας Κοινωνίας. Και απ” αυτή τη μικρή εκκλησία βγήκαν να κηρύξουν αρκετοί πιστοί ευαγγελιστές.

Άλλη μια φορά ο Καλβίνος επέστρεψε στο Παρίσι. Δεν μπορούσε ούτε καν να φανταστεί ότι η Γαλλία σαν έθνος θα απέρριπτε τη Μεταρρύθμιση. Βρήκε όμως όλες σχεδόν τις πόρτες για εργασία κλειστές. Να κηρύξει το ευαγγέλιο ήταν το ίδιο σα να πήγαινε κατευθείαν να καεί ζωντανός και τελικά αποφάσισε να φύγει στη Γερμανία. Μόλις βγήκε από τα γαλλικά σύνορα, ξέσπασε μια τέτοια σφοδρή επίθεση κατά των Διαμαρτυρομένων που, αν είχε μείνει εκεί, ασφαλώς θα είχε συμπεριληφθεί στη γενική καταστροφή.

Η αφορμή δόθηκε όταν οι Γάλλοι Μεταρρυθμιστές, ανυπομονώντας να δουν τη χώρα τους να συμβαδίζει με τη Γερμανία και την Ελβετία, αποφάσισαν να καταφέρουν ένα σθεναρό πλήγμα κατά των Ρωμαϊκών προκαταλήψεων που να ξυπνήσει ολόκληρο το έθνος. Ανήρτησαν τότε πινακίδες με συνθήματα κατά της λειτουργίας απ” άκρη ς” άκρη της Γαλλίας. Αντί να βοηθήσει τη Μεταρρύθμιση, η κακόγουστη αυτή εκδήλωση θρησκευτικού ζήλου προξένησε την καταστροφή όχι μόνο των προπαγανδιστών της αλλά και των φίλων της μεταρρυθμισμένης θρησκείας ς” ολόκληρη τη χώρα. Πρόσφερε στους Ρωμαιοκαθολικούς εκείνο ακριβώς που επιθυμούσαν από πολύ καιρό: μια αφορμή για να απαιτήσουν την ολοσχερή εξόντωση των αιρετικών σαν επικινδύνων ταραξιών ως προς τη σταθερότητα του θρόνου και την ειρήνη του έθνους.

[235]

Ένα άορατο χέρι—χέρι αδιάκριτου φίλου ή πανούργου εχθρού, το μυστήριο δεν εξιχνιάσθηκε ποτέ—κρέμασε μια από τις πινακίδες αυτές έξω από την πόρτα των ιδιαίτερων διαμερισμάτων του βασιλιά. Ο μονάρχης τρομοκρατήθηκε. Παμπάλαιες προλήψεις που τις είχαν σεβαστεί ολόκληρες γενεές καυτηριάζονταν στο χαρτί αυτό από ένα αδυσώπητο χέρι. Και η πρωτοφανής θρασύτητα να φέρουν τις καταπληκτικές εκείνες εκφράσεις μέχρι τη βασιλική παρουσία, προκάλεσε την οργή του βασιλιά. Μέσα στη σαστιμάρα του, ο Φραγ-

κίσκος στέκονταν τρέμοντας σύγκορμος για μερικά λεπτά χωρίς να προφέρει λέξη. Κατόπιν άφησε να ξεσπάσει ο θυμός του με τα τρομερά αυτά λόγια: «Να συλληφθούν χωρίς καμιά απολύτως διάκριση όλοι οι ύποπτοι της Λουθαίρεσης. Θα τους εξοντώσω όλους δια μιας.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 4, κεφ. 10.) Ο κύβος είχε ριχθεί. Ο βασιλιάς τάσσονταν τώρα ανεπιφύλακτα με το μέρος της Ρώμης.

Άμεσα μέτρα λήφθηκαν για τη σύλληψη όλων των Λουθηρανών στο Παρίσι. Ένας φτωχός βιοτέχνης, οπαδός της μεταρρυθμισμένης ύρησκείας, που συνήθιζε να ειδοποιεί τους πιστούς για τις μυστικές συγκεντρώσεις τους, συνελήφθηκε. Με την απειλή ότι θα τον παρέδιδαν αμέσως στις φλόγες, τον διέταξαν να οδηγήσει τον παπικό απεσταλμένο σε κάθε προτεσταντικό σπίτι της πρωτεύουσας. Στην αρχή η απαίσια αυτή πρόταση τον έκαμε να τρέμει από αποτροπιασμό. Τελικά όμως ο φόβος της φωτιάς υπερίσχυσε και συγκατατέθηκε να γίνει ο προδότης των αδελφών του. Προηγούμενος από τον ξεναγό, περιστοιχισμένος από ένα πλήθος κληρικών, νεωκόρων, καλογέρων και στρατιωτικών, ο αστυνομικός της ανακτορικής φρουράς Μορέν, βάδιζε στους δρόμους της πόλης σιωπηλά και με βήμα αργό πλάι στον προδότη. Φαινομενικά η λιτανεία είχε οργανωθεί σαν μια εκδήλωση τιμής, υπέρ του «ιερού μυστηρίου,» μια πράξη εξευμενισμού για την προσβολή κατά της θείας λειτουργίας από μέρος των αποδοχισμάτων. Κάτω όμως από τη φαντασμαγορική αυτή παρέλαση κρύβονταν ένας θανάσιμος σκοπός. Κάθε φορά που έφθαναν μπροστά στο σπίτι ενός Λουθηρανού, ο προδότης δίχως να προφέρει λέξη έκανε ένα ορισμένο σύνθημα. Η λιτανεία σταματούσε, το σπίτι παραβιάζονταν, η οικογένεια συλλαμβάνονταν και αλυσοδένονταν και η μακάβρια πομπή προχωρούσε σε αναζήτηση νέων θυμάτων. «Δεν εξαίρεσαν κανένα σπίτι, ούτε μικρό ούτε μεγάλο· ούτε ακόμη αυτές τις σχολές του Πανεπιστημίου του Παρισιού ... ο Μορέν έκανε όλη την πόλη να τρέμει ... Βασίλευε η τρομοκρατία.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 4, κεφ. 10.)

Τα θύματα θανατώνονταν με αφάνταστη αγριότητα. Η διαταγή είχε δοθεί να χαμηλώνουν επίτηδες τη φωτιά για να παρατείνουν την αγωνία του θανάτου. Αλλά εκείνοι πέθαιναν σαν νικητές. Η καρτερικότητά τους ήταν ακλόνητη· η γαλήνη τους ατάραχη. Οι βασανιστές τους, ανήμποροι να λυγίσουν την ακατάβλητη σταθερότητά τους, ένοιωθαν ηττημένοι. «Τα ικριώματα είχαν στηθεί σε όλες τις συνοικίες του Παρισιού και τα θύματα καίγονταν για πολλές μέρες

συνέχεια. Ο σκοπός ήταν να μεγαλοποιήσουν την τρομοκρατία της αίρεσης με το να επεκτείνουν τις εκτελέσεις. Στο τέλος όμως μάλλον το ευαγγέλιο βγήκε κερδισμένο. Ολόκληρο το Παρίσι μπόρεσε να διαπιστώσει τι είδους ανθρώπους δημιουργούσαν οι καινούργιες διδαχές. Κανένας άμβωνας δεν μπορούσε να μιλήσει πιο εύγλωττα από το σωρό της μαρτυρικής φωτιάς. Η γαλήνη και η χαρά που αντανακλούσε στα πρόσωπα των ανθρώπων αυτών καθώς πήγαιναν στον τόπο της εκτέλεσης, ο απαράμιλλος ηρωϊσμός τους όταν τους έζωναν από παντού οι φλόγες, η γενναιόψυχη ανεξικακία τους έναντι των δημίων τους, είχαν μεταβάλει, όχι σε λίγες περιπτώσεις, το θυμό σε οίκτο και το μίσος σε αγάπη και συνηγορούσαν με ακαταμάχητη ευγλωττία υπέρ του ευαγγελίου.» (Ωψλιε, Τόμ. 13, κεφ. 20.)

Προκειμένου να διατηρήσουν την αγριότητα του λαϊκού παροξυσμού στο αποκορύφωμά της, οι κληρικοί διέδιδαν τις φρικτότερες συκοφαντίες εναντίον των Διαμαρτυρομένων. Τους ενοχοποιούσαν ότι σκευωρούσαν να σφάξουν τους Καθολικούς, να ανατρέψουν την κυβέρνηση και να δολοφονήσουν το βασιλιά. Δεν υπήρχε ούτε η παραμικρή απόδειξη για την ευστάθεια των κατηγοριών αυτών. Και όμως οι μακάβριες εκείνες προφητείες επρόκειτο να εκπληρωθούν. Αλλά κάτω από εντελώς διαφορετικές συνθήκες και για εντελώς διαφορετικούς λόγους. Οι ωμότητες που διαπράχθηκαν από τους Καθολικούς κατά των αθώων Προτεσταντών κατέληξαν σε μια τέτοια δίκαια ανταπόδοση που, ύστερα από μερικούς αιώνες, προκάλεσαν ακριβώς τον ίδιο όλεθρο τον οποίο αυτοί είχαν προφητεύσει σχετικά με το βασιλιά, με το κράτος του και με τους υπηκόους του. Με τη διαφορά ότι τον όλεθρο τον προκάλεσαν οι άθεοι και οι ίδιοι οι παπιστές. Όλες αυτές οι τριπλές συμφορές που θα νέμονταν η Γαλλία τριακόσια χρόνια αργότερα, δεν θα οφείλονταν στην εγκαθίδρυση, αλλά στην εκρίζωση του Προτεσταντισμού.

[237]

Δυσπιστία, καχυποψία και τρομοκρατία βασίλευαν τώρα σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Μέσα στη γενική σύγχυση δεν πέρασε απαρατήρητο το γεγονός ότι οι Λουθηρανές διδαχές είχαν επιδράσει βαθιά στη σκέψη των ανθρώπων εκείνων που γνωρίζονταν για την ανωτερότητα της μόρφωσης, για την κοινωνική συμβολή και για το έξοχο του χαρακτήρα. Ξαφνικά οι διακριτικές και εμπιστευτικές θέσεις βρέθηκαν χηρεύουσες. Τεχνίτες, τυπογράφοι, λόγιοι, καθηγητές πανεπιστημίων, συγγραφείς, ακόμη και μέλη της βασιλι-

κής αυλής, είχαν εξαφανιστεί. Εκατοντάδες άνθρωποι εγκατέλειψαν τότε το Παρίσι, αυτοεξοριζόμενοι από την πατρίδα τους και σε πολλές περιπτώσεις φανερώνοντας για πρώτη φορά με τη σχάση τους ότι ήταν υπέρ της μεταρρυθμισμένης πίστης. Έκπληκτοι οι παπιστές έβλεπαν ολόγυρά τους τα πλήθη των αιρετικών που δεν είχαν υποπτευτεί και που όλο αυτό τον καιρό κυκλοφορούσαν ελεύθεροι ανάμεσά τους. Η οργή τους ξέσπασε πάνω σε πλήθη από ταπεινότερα θύματα που έπεσαν στα χέρια τους. Οι φυλακές πλημμύρισαν, και αυτή η ατμόσφαιρα φαίνονταν να σκοτεινιάζει από τους καπνούς της φωτιάς που καταβρόχθιζε παντού τους ομολογητές του ευαγγελίου.

Ο Φραγκίσκος Α΄ είχε επευφημηθεί σαν ηγέτης του μεγάλου κινήματος για την ανακαίνιση της μάθησης που παρουσιάστηκε στην αρχή του δεκάτου έκτου αιώνα. Αρέσκονταν να συγκεντρώνει στην αυλή του ανθρώπους των γραμμάτων απ' όλες τις χώρες του κόσμου. Σ' αυτή ακριβώς την αγάπη του για τη μάθηση και την περιφρόνησή του για την άγνοια και την προκατάληψη των μοναχών οφείλονταν, τουλάχιστο μέχρι ενός σημείου, ο βαθμός της διαλλακτικότητας που έδειξε στο μεταρρυθμιστικό κίνημα. Παρασυρόμενος όμως από το μεγάλο ζήλο του να ξεριζώσει την αίρεση, ο προστάτης αυτός των γραμμάτων, εξέδωσε ένα διάταγμα που απαγόρευε την τυπογραφία γενικά σ' ολόκληρη τη Γαλλία! Ο Φραγκίσκος Α΄ είναι ένα από τα πολλά παραδείγματα της ιστορίας που αποδεικνύουν ότι η εξεζητημένη διανοητική καλλιέργεια δεν αποτελεί εγγύηση κατά της θρησκευτικής αδιαλλαξίας και του διωγμού.

Η Γαλλία έπαιρνε οριστική στάση κατά του τελειωτικού ξεκληρισματος του Προτεσταντισμού με μια επίσημη δημόσια τελετή. Ο κλήρος αξίωσε όπως η μεγάλη προσβολή κατά του ουρανού που εκδηλώθηκε με την κατάκριση της θείας λειτουργίας εξευμενιστεί με αίμα, και όπως ο βασιλιάς, για το καλό του λαού, επικυρώσει δημόσια του το αποτρόπαιο εκείνο έργο.

Η 21 Ιανουαρίου 1535 είχε οριστεί ως ημερομηνία για τη μακάβρια τελετή. Ο φόβος της δεισιδαιμονίας και το αδιάλλακτο μίσος ολόκληρου του έθνους είχαν εξαφθεί. Το Παρίσι έβριθε από τα πλήθη που συγκεντρωμένα από τις γύρω επαρχίες, πλημμύριζαν τους δρόμους του. Η μέρα θα άρχιζε με μια τεράστια και επιβλητική λιτανεία. «Τα σπίτια κατά μήκος του δρόμου απ' όπου θα περνούσε η πομπή είχαν στολιστεί με μαύρα παραπετάσματα σε ένδειξη

[238]

πένθους. Βωμοί είχαν στηθεί στα ενδιάμεσα.» Μπροστά σε κάθε πόρτα έκαιγε ένας δαυλός προς τιμή του «ιερού μυστηρίου.» Πρίν ακόμη ξημερώσει, η πομπή είχε σχηματιστεί μπροστά στα βασιλικά ανάκτορα. «Προηγούνταν τα λάβαρα και οι σταυροί των διαφόρων ενοριών. Ακολουθούσαν οι πολίτες βαδίζοντας δύο-δύο και κρατώντας δαυλιά.» Έπονταν οι μοναχοί των τεσσάρων ταγμάτων, το καθένα τους με την ιδιόρρυθμη αντιπροσωπευτική του αμφίεση. Κατόπιν έρχονταν η απέραντη συλλογή των ιερών λειψάνων. Πίσω απ' αυτά βάδιζαν οι προσωπικότητες της ιεραρχίας με τα πορφυρά και βύσσινα, χρυσοποίκιλτα άμφιά τους, μια μεγαλόπρεπη, φαντασμαγορική παράταξη.

«Έπειτα κάτω από ένα υπέροχο κουβούκλιο φερόμενο στους ώμους τεσσάρων πριγκήπων, έρχονταν τα όστια που κρατούσε ο αρχιεπίσκοπος του Παρισιού ... Μετά τα όστια βάδιζε ο βασιλιάς ... Την ημέρα εκείνη, ο Φραγκίσκος Α΄ δεν φορούσε ούτε το στέμμα, ούτε τη βασιλική χλαμύδα.» Με το «κεφάλι ακάλυπτο, τα μάτια κατά γης, κρατώντας στο χέρι του ένα αναμμένο λιανοκέρι,» ο βασιλιάς της Γαλλίας παρουσιάζονταν «σαν αντιπροσωπευτικός τύπος του μετανουήσαντος αμαρτωλού.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 13, κεφ. 21.) Μπροστά σε κάθε βωμό έσκυβε και προσκυνούσε ταπεινωμένος, όχι για τα δικά του αμαρτήματα που μόλυναν την ψυχή του, ούτε για το αθώο αίμα που κηλίδωνε τα χέρια του, αλλά για το θανάσιμο αμάρτημα των υπηκόων του που τόλμησαν να κατακρίνουν τη λειτουργία. Τον ακολουθούσε η βασίλισσα και οι αντιπρόσωποι του κράτους βαδίζοντας και αυτοί δύο-δύο, βαστάζοντας καθένας τους από ένα αναμμένο δαυλί.

[239]

Μέρος του ημερησίου προγράμματος αποτελούσε ο λόγος που ο μονάρχης απηύθυνε προσωπικά στους επισήμους του κράτους μέσα στη μεγάλη αίθουσα του αρχιεπισκοπικού μεγάρου. Με θλιμμένο παρουσιαστικό εμφανίστηκε μπροστά τους και με συγκινητικές εκφράσεις θρήνησε για το «έγκλημα, τη βλασφημία, την ημέρα της θλίψης και του αίσχους,» που είχε βρει το έθνος. Και καλούσε όλους τους νομοταγείς υπηκόους να βοηθήσουν στην εκρίζωση της καταραμένης αίρεσης που απειλούσε να καταστρέφει τη Γαλλία. Και συνέχισε. «Όπως είναι γεγονός, κύριοι, ότι είμαι βασιλιάς σας, άλλο τόσο αληθεύει ότι αν ήξερα πως ένα μέλος του σώματός μου είχε προσβληθεί απ' αυτή την αποχρυστική σαπίλα, θα σας ζητούσα να το ακρωτηριάσετε ... Και άν ακόμη έβλεπα ότι ένα α-

πό τα παιδιά μου είχε μολυνθεί απ' αυτήν, δεν θα έκανα εξαίρεση ... Θα το παρέδινα με τα ίδια μου τα χέρια και θα το θυσιάζα στο Θεό.» Η φωνή του πνίγονταν από λυγμούς. Ολόκληρη η σύναξη ξέσπασε σε κλάματα και όλοι φώναζαν με μια φωνή: «Θα ζήσουμε και θα πεθάνομε για την Καθολική Ύρησκειά.» (Δ' Αυβιγνέ, «Η-ιστορψ οφ τηε Ρεφορματιον ιν Ευροπε ιν τηε Τιμε οφ ἄλιν,» Τόμ. 4, κεφ. 12.)

Τρομερό κατάντησε το σκότος για το έθνος που είχε απορρίψει το φως της αλήθειας. Η «χάρις ήτις εργάζεται σωτηρίαν» είχε φανερωθεί. Αφού όμως διαπίστωσε τη δύναμή της και την αγιοσύνη της, αφού παρακολούθησε τις χιλιάδες των παιδιών της να έλκονται από τη θεϊκή της ομορφιά, αφού είδε πόλεις και χωριά να διαφωτίζονται από την ανταύγειά της, η Γαλλία έστρεψε τα νώτα και προτίμησε το σκότος μάλλον παρά το φως. Αποκρούοντας το ουρανόπεμπτο δώρο που τους είχε προσφερθεί, έκαναν το καλό κακό και το κακό καλό, ώσπου έπεσαν θύματα της εθελοντικής τους αυταπάτης. Τώρα, και αν ακόμη πίστευαν ειλικρινά ότι ευαρεστούσαν το Θεό καταδιώκοντας το λαό Του, η ειλικρίνειά τους δεν τους καθιστούσε αθώους. Το φως που θα μπορούσε να τους προφυλάξει από την εξαπάτηση, να τους προφυλάξει από του να μολύνουν τις ψυχές τους με αθώο αίμα, το είχαν θεληματικά απορρίψει.

Ένας επίσημος όρκος για το ξερρίζωμα της αίρεσης δόθηκε μέσα στο μεγάλο καθεδρικό ναό όπου, τριακόσια περίπου χρόνια αργότερα, έμελλε να ενθρονισθεί η Θεά της Λογικής από μέρος ενός έθνους που είχε ξεχάσει το ζωντανό Θεό. Η πομπή ξανασηματίσθηκε και οι αντιπρόσωποι του γαλλικού έθνους ξεκίνησαν για να αρχίσουν το έργο που είχαν ορκιστεί να εκτελέσουν. «Ιχριώματα είχαν στηθεί σε μικρές αποστάσεις όπου ορισμένοι Διαμαρτυρόμενοι Χριστιανοί πρόκειτο να καούν ζωντανοί και είχε κανονιστεί να βάλουν φωτιά στα στιβιασμένα ξύλα τη στιγμή που θα πλησίαζε ο βασιλιάς και η λιτανεία θα στάθμευε για να παρακολουθήσει την εκτέλεση.» (Ωψλιε, Τόμ. 13, κεφ. 21.) Οι λεπτομέρειες των βασανιστηρίων που υπέστησαν οι μάρτυρες εκείνοι χάρη του Χριστού είναι στο άκρο σπαραξικάρδιες ακόμη και να αναφερθούν. Αλλά τα θύματα έμεναν αλύγιστα. Όταν του ζήτησαν να μετανοήσει, ένα από τα θύματα αυτά απάντησε: «Πιστεύω μόνο σε ότι οι προφήτες και οι απόστολοι κήρυξαν ανέκαθεν και σε ότι όλη η σύναξη των αγίων πίστεψε. Η πίστη μου έχει τέτοια εμπιστοσύνη στο Θεό,

[240]

που είναι ικανή να αντισταθείς» όλες τις δυνάμεις του άδη.» (Δ' Αυβιγνέ, ίδιο μέρος, Τόμ. 4, κεφ. 12.)

Κάθε τόσο η πομπή σταματούσε μπροστά στους τόπους του μαρτυρίου. Όταν επέστρεψαν στο σημείο απ' όπου ξεκίνησαν, στην είσοδο των βασιλικών ανακτόρων, το πλήθος διαλύθηκε και ο βασιλιάς και οι ιεράρχες αποσύρθηκαν, ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα της ημέρας και συγχαίροντες ο ένας τον άλλον για το έργο που μόλις είχε αρχίσει και που θα συνεχίζονταν μέχρι την ολοσχερή εξολόθρευση της αίρεσης.

Το ευαγγέλιο της ειρήνης που η Γαλλία είχε απορρίψει, πραγματικά έμελλε να ξεριζωθεί και με τι τραγικά αποτελέσματα! Την 21 Ιανουαρίου του 1793, διακόσια πενήντα οκτώ χρόνια ακριβώς από την ημέρα που η Γαλλία αναλάμβανε το συστηματικό κατατρεγμό των Μεταρρυθμιστών, μία άλλη πομπή, εντελώς διαφορετική, διέσχισε τους δρόμους του Παρισιού. «Και πάλι η κεντρική φυσιογνωμία ήταν ο βασιλιάς. Πάλι κυριαρχούσε ο σάλος και η οχλοβοή. Πάλι υψώνονταν η κραυγή για περισσότερα θύματα. Πάλι είχαν στηθεί τα μαύρα ικριώματα. Και πάλι τα γεγονότα της ημέρας σφράγισαν οι φρικιαστικές εκτελέσεις. Ο Λουδοβίκος ΙΣΤ' αγωνιζόμενος σώμα πρὸς σώμα με τους δεσμοφύλακες και με τους δημίους του, σύρθηκε μέχρι την καταπακτή όπου χρειάστηκε να τον κρατήσουν με τη βία μέχρι που ο πέλεκυς έπεσε και το κομμένο κεφάλι του κατρακύλησε στη σκαλωσιά.» (Ωφλιε, Τόμ. 13, κεφ. 21.) Ούτε και ήταν το μοναδικό θύμα ο βασιλιάς. Κοντά στο ίδιο εκείνο σημείο δύο χιλιάδες οκτακόσιοι άντρες και γυναίκες καρατομήθηκαν στη λαιμητόμο κατά τις αιματηρές ημέρες της Κυριαρχίας του Τρόμου.

Η Μεταρρύθμιση είχε παρουσιάσει στον κόσμο μια ανοικτή Γραφή, αποκαλύπτοντας τα διδάγματα του νόμου του Θεού και συστήνοντας την ευεργετική τους επίδραση στη συνείδηση του λαού. Η Άπειρη Αγάπη είχε γνωστοποιήσει στους ανθρώπους τις αρχές και τα θεσπίσματα του ουρανού. Ο Θεός είχε πει: «Φυλάττετε λοιπόν και κάμνετε αυτά· διότι αυτή είναι η σοφία σας, και η σύνεσίς σας, ενώπιον των εθνών τα οποία θέλουσιν ακούσει πάντα τα διατάγματα ταύτα, και θέλουσιν ειπεί. Ιδού λαός σοφός και συνετός είναι το μέγα τούτο έθνος.» (Δευτ. 6:4.) Απορρίπτοντας το δώρο του ουρανού, η Γαλλία έσπειρε τους σπόρους της αναρχίας και του ολέθρου. Και τα αναπόφευκτα αποτελέσματα εκδηλώθηκαν με την Επανάσταση και με το Κράτος του Τρόμου.

Πολύ πριν από το διωγμό που προκάλεσαν οι ανηρτημένες πινακίδες, ο τολμηρός και ζηλωτής Φαρέλ είχε αναγκαστεί να εκπατριστεί από τη χώρα όπου είδε το φως. Κατέφυγε στην Ελβετία όπου, με τις προσπάθειες του, ενισχύοντας το έργο του Ζβίγγλιου, συνετέλεσε στο να κλείνει η πλάστιγγα προς το μέρος της Μεταρρύθμισης. Σ' αυτή τη χώρα θα περνούσε τα τελευταία χρόνια της ζωής του. Μολαταύτα, εξακολούθησε να ασκεί σημαντική επίδραση πάνω στο μεταρρυθμιστικό έργο της Γαλλίας. Τα πρώτα χρόνια της εξορίας του, οι προσπάθειές του είχαν ιδιαίτερα στραφεί στη διάδοση του ευαγγελίου στη γενέτειρά του. Αφιέρωνε αρκετό καιρό κηρύττοντας στους συμπατριώτες του κοντά στα ελβετικά σύνορα, από όπου με άγρυπνο ενδιαφέρον παρακολουθούσε τον αγώνα, βοηθώντας με λόγια παροτρυντικά και ενθαρρυντικά. Με τη βοήθεια και άλλων εξόριστων, τα συγγράμματα των Γερμανών Μεταρρυθμιστών είχαν μεταφραστεί στη Γαλλική γλώσσα, και μαζί με τη γαλλική Αγία Γραφή, εκτυπώνονταν σε μεγάλες ποσότητες. Τα έργα αυτά προσφέρονταν κατόπιν σε χαμηλή τιμή στους βιβλιοπώλες που τα πουλούσαν με επιτυχία στη Γαλλία. Και τα κέρδη των πωλήσεων τους επέτρεπαν να συνεχίζουν την εργασία τους.

Ο Φαρέλ εγκαινίασε το έργο του στην Ελβετία με το απλό επάγγελμα του δημοδιδασκάλου. Διορισμένος σε μια απομονωμένη ενορία, αφιερώθηκε στη διδασκαλία των παιδιών. Παράλληλα με τα κανονικά μαθήματα, παρουσίαζε προσεκτικά τις Βιβλικές αλήθειες, ελπίζοντας με τη βοήθεια των παιδιών να πλησιάσει τους γονείς. Ορισμένοι πίστεψαν, αλλά οι κληρικοί βάλθηκαν να εμποδίσουν το έργο του, ξεσηκώνοντας τους προληπτικούς ανθρώπους της υπαίθρου εναντίον του. «Δεν μπορεί να είναι αυτό το ευαγγέλιο του Χριστού,» αποφαίνονταν οι ιερείς, «αφού το κήρυγμά του δεν φέρνει ειρήνη αλλά πόλεμο.» (Ωψλιε, Τόμ. 14, κεφ. 3.) Σαν τους πρώτους μαθητές, όταν τον έδιωχναν από τη μια πόλη κατέφευγε και αυτός σε άλλη. Από χωριό σε χωριό και από πόλη σε πόλη πήγαινε, πεζοπορώντας, αντιμετωπίζοντας πείνα, κρύο, κούραση και πάντοτε με κίνδυνο της ζωής του. Κήρυττε στις αγορές, στις εκκλησίες, κάποτε και από τους άμβωνες των μητροπολιτικών ναών. Μερικές φορές η εκκλησία ήταν άδεια από ακροατές. Άλλοτε το κήρυγμά του διακόπτονταν από φωνές και χλευασμούς. Κάποτε τον κατέβασαν με τη βία από τον άμβωνα. Και δεν ήταν μοναδική η φορά όταν κακοποιήθηκε από το συρφετό και εγκαταλήφθηκε στο χείλος του

θανάτου. Αλλά εκείνος προχωρούσε διαρκώς. Αν και συχνά απωθημένος, επέστρεφε όμως με ακατάλυτη επιμονή στο ίδιο μέρος, ώσπου κατέληξε να δει πόλεις και κωμοπόλεις, πρότερα οχυρώματα της παπικής θρησκείας να ανοίγουν η μια μετά την άλλη τις πύλες τους στο ευαγγέλιο. Η μικρή ενορία όπου είχε πρωτοεργασθεί δεν άργησε να δεχθεί σε λίγο διάστημα τη μεταρρυθμισμένη θρησκεία, και πόλεις του Μορά και της Νεοκαστέλης αποκήρυξαν με τη σειρά τους τις Ρωμαιοκαθολικές μυσταγωγίες και αφήρεσαν τις ειδωλολατρικές εικόνες από τις εκκλησίες τους.

Από πολύ καιρό ο Φαρέλ επιθυμούσε να στήσει τη σημαία της Διαμαρτύρησης στη Γενεύη. Αν η πόλη αυτή τάσσονταν με το μέρος του ευαγγελίου, θα μπορούσε να γίνει το κέντρο της Μεταρρυθμιστικής κίνησης για τη Γαλλία, την Ελβετία και την Ιταλία. Μ' αυτή την προοπτική επεδόθηκε στο έργο, μέχρι που προσεχώρησαν σ' αυτό πολλές από τις γύρω κωμοπόλεις και χωριά. Τότε μπήκε στη Γενεύη με τη συνοδεία ενός μόνο συντρόφου. Αλλά δεν του έδωσαν την άδεια να κάνει περισσότερα από δύο κηρύγματα. Οι ιερείς, αφού μάταια προσπάθησαν να πετύχουν την καταδίκη του από τις πολιτικές αρχές, τον κάλεσαν να παρουσιαστεί σ' ένα εκκλησιαστικό δικαστήριο στο οποίο προσήλθαν με τα όπλα κρυμμένα κάτω από τα ράσα αποφασισμένοι να τον θανατώσουν. Έξω από τη δικαστική αίθουσα, είχε μαζευτεί με ρόπαλα και με σπαθιά ένας αγριεμένος συρφετός που ήθελε να είναι σίγουρος για το θάνατό του σε περίπτωση που θα ξέφευγε από το δικαστήριο. Ο Φαρέλ όμως γλύτωσε χάρη στην παρουσία της αστυνομίας και των ενόπλων δυνάμεων. Νωρίς το επόμενο πρωί, τον οδήγησαν μαζί με το φίλο του απέναντι από τη λίμνη, σ' ένα μέρος ασφαλείας. Αυτό ήταν το τέλος της πρώτης προσπάθειας για τον ευαγγελισμό της Γενεύης.

Για τη δεύτερη απόπειρα είχε επιλεγεί ένα ταπεινότερο ακόμη όργανο—ένας νεαρός με τέτοιο ασήμαντο παρουσιαστικό που και αυτοί ακόμη οι θεωρούμενοι φίλοι της Μεταρρύθμισης του φέρονταν με σχετική ψυχρότητα. Τι μπορούσε ένας τέτοιος άνθρωπος να πετύχει εκεί όπου ένας Φαρέλ απέτυχε; Πώς μπορούσε ένα τέτοιο άτομο και άπειρο άτομο να αντιμετωπίσει τη θύελλα μπροστά στην οποία ο ισχυρότερος και γενναιότερος απ' όλους βρέθηκε αναγκασμένος να υποχωρήσει: «Ουχί δια δυνάμεως, ουδέ δια ισχύος, αλλά δια του Πνεύματός Μου, λέγει Κύριος.» (Ζαχ. 4:6.) «Τα μωρά του

κόσμου εξέλεξεν ο Θεός, δια να καταισχύνει τους σοφούς.» «Διότι το μωρόν του Θεού είναι σοφότερον των ανθρώπων· και το ασθενές του Θεού είναι ισχυρότερον των ανθρώπων.» (Α΄ Κορ. 1:27,25.)

Ο νεαρός αυτός, Φρομάν, είχε επίσης αρχίσει το έργο του σαν δημοδιδάσκαλος. Τις αλήθειες που δίδασκε στο σχολείο στα παιδιά, τις επαναλάμβαναν κατόπιν αυτά στα σπίτια τους. Σε λίγο οι γονείς άρχισαν να έρχονται για να ακούσουν την ερμηνεία των Γραφών, μέχρι που η σχολική αίθουσα γέμισε από προσηλωμένους ακροατές. Φυλλάδια επίσης και αντίτυπα της καινής Διαθήκης μοιράζονταν δωρεάν και διαβάζονταν από πολλούς οι οποίοι δεν τολμούσαν να έρθουν για να ακούσουν τις καινούργιες διδαχές. Ύστερα από λίγο καιρό και αυτός ο εργάτης βρέθηκε αναγκασμένος να απομακρυνθεί. Αλλά οι αλήθειες που είχε διδάξει βρήκαν απήχηση στις καρδιές των ανθρώπων. Η Μεταρρύθμιση είχε φυτευτεί και εξακολουθούσε να δυναμώνει και να επεκτείνεται. Αργότερα οι ιεροκήρυκες επέστρεψαν και χάρη στις προσπάθειές τους, η Προτεσταντική λατρεία καθιερώθηκε τελικά στη Γενεύη.

Η πόλη είχε ήδη ταχθεί με το μέρος της Μεταρρύθμισης όταν ο Καλβίνος, ύστερα από πολλές περιπλανήσεις και αντιξοότητες, διάβαινε και πάλι τις πύλες της. Επιστρέφοντας από μια τελευταία επίσκεψη στην πατρίδα του, κατευθύνονταν στη Βασιλεία. Βρήκε όμως την κυρία αρτηρία κατειλημμένη από τα στρατεύματα του Καρόλου Ε΄, και έτσι αναγκάσθηκε να πάρει τον παρακαμπτήριο δρόμο που περνούσε από τη Γενεύη.

[244]

Ο Φαρέλ αναγνώρισε ότι η επίσκεψη αυτή ήταν δάκτυλος Θεού. Μπορεί η Γενεύη να είχε δεχθεί τη Μεταρρύθμιση, αλλά ένα μεγάλο έργο υπολείπονταν ακόμη να γίνει εκεί. Όταν οι άνθρωποι μεταπειθούν, προσέρχονται στο Θεό ατομικά, και όχι ομαδικά. Το έργο της αναγέννησης επιτελείται στην καρδιά και στη συνείδηση με την επίδραση του Αγίου Πνεύματος και όχι με τα συνοδικά θεσπίσματα. Αν και οι κάτοικοι της Γενεύης είχαν αποτινάξει το ζυγό της Ρώμης, δεν ήταν ακόμη έτοιμοι να απαλλαγούν από τα σαπρά στοιχεία που είχαν ευδοκιμήσει κάτω από την αιγίδα της. Η παγίωση των αγνών αρχών του ευαγγελίου ζ' αυτή την πόλη και η προετοιμασία των κατοίκων της για να πληρώσουν επάξια τη θέση στην οποία τους έτασσε η Θεία Πρόνοια, δεν ήταν εύκολη δουλειά.

Ο Φαρέλ ήταν σίγουρος ότι είχε ανακαλύψει στον Καλβίνο το συνεργάτη που του χρειαζόνταν για τη δουλειά αυτή. Με σθένος

εκλιπαρούσε στο όνομα του Θεού το νεαρό ευαγγελιστή να μείνει να εργαστεί εκεί. Πανικόβλητος ο Καλβίνος οπισθοχωρούσε. Ανέκαθεν συνεσταλμένος και φιλειρηνικός τύπος, έτρεμε στη σκέψη ότι θα έρχονταν αντιμέτωπος με την τολμηρή, ανεξάρτητη, κάποτε και βίαιη ιδιοσυγκρασία των κατοίκων της Γενεύης. Η ευαίσθητη υγεία του, μαζί με τη μελέτη που του είχε γίνει δεύτερη φύση, τον έκαναν να προτιμήσει να αποσυρθεί. Κρίνοντας ότι με την πένα του θα μπορούσε να προσφέρει περισσότερα στο σκοπό της Μεταρρύθμισης, επιθυμούσε να βρει ένα ήσυχο μέρος όπου να επιδοθεί στη μελέτη, και απ' εκεί να οικοδομεί και να καθοδηγεί τις εκκλησίες με τη βοήθεια του τύπου. Αλλά η σοβαρή παραίνεση του Φαρέλ του ήρθε σαν πρόσκληση από το Θεό και δεν τόλμησε να την αγνοήσει. Του φαίνονταν, έλεγε, πώς «ο Θεός είχε απλώσει το χέρι Του από τον ουρανό, τον είχε αρπάξει και τον είχε αμετάκλητα καθηλώσει στο μέρος ακριβώς εκείνο που αυτός αδημονούσε να εγκαταλείψει.» (Δ' Αυβιγνέ, ίδιο μέρος, Τόμ. 9, κεφ. 17.)

[245] Την εποχή εκείνη σοβαροί κίνδυνοι απειλούσαν την θέση του Προτεσταντισμού. Τα παπικά αναθέματα είχαν εκσφενδονιστεί εναντίον της Γενεύης, και τα ισχυρά κράτη την απειλούσαν με καταστροφή. Πώς θα σήκωνε η μικρή εκείνη πόλη το ανάστημά της κατά της παντοδύναμης ιεραρχίας που τόσες φορές είχε αναγκάσει βασιλείς και αυτοκράτορες να γονατίσουν μπροστά της; Πώς θα μπορούσε να αντισταθεί στα στρατεύματα των ισχυρών κατακτητών του κόσμου;

Σ' ολόκληρο τον κόσμο της Χριστιανοσύνης οι Διαμαρτυρόμενοι απειλούνταν από αδυσώπητους εχθρούς. Αφού πέρασαν οι πρώτοι θρίαμβοι της Μεταρρύθμισης, η Ρώμη συγκέντρωσε νέες δυνάμεις ελπίζοντας να ολοκληρώσει την εξάρθρωσή της. Τότε ακριβώς συστήθηκε το τάγμα των Ιησουϊτών, των πιο ισχυρών, απανθρώπων και ασυνειδήτων πρωταγωνιστών της παποσύνης. Αποκομμένοι από κάθε οικογενειακό δεσμό και ανθρώπινα ενδιαφέροντα, απονεκρωμένοι από κάθε φιλόστοργη φυσική κλήση, κατασιγάζοντας τη φωνή της λογικής και της συνείδησης, δεν ήθελαν να ξέρουν ούτε δεσμούς ούτε κανονισμούς άλλους εκτός του τάγματός τους, και ούτε καθήκον άλλο ήξεραν εκτός από την επέκταση της δύναμής του. Το ευαγγέλιο του Χριστού καθιστούσε τους οπαδούς του ικανούς να αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο, να υπομένουν τις δοκιμασίες, να αγνοούν το χρύο, την πείνα, την κόπωση, την ανέχεια, να

υψώνουν το λάβαρο της αλήθειας μέσα από τη φυλακή, τη φωτιά και το ικρίωμα. Προκειμένου να καταπολεμήσει μια τέτοια δύναμη, ο Ιησουϊτισμός είχε εμπνεύσει στα όργανά του ένα βαθύ φανατισμό που τους βοηθούσε να υπομένουν παρόμοιες κακουχίες και να παρατάσσουν ενάντια στη δύναμη της αλήθειας την πανοπλία της απάτης. Κανένα έγκλημα δεν τους φάνονταν τόσο τρομερό που να μη το εκτελέσουν· καμιά εξαπάτηση τόσο αχρεία που να μη τη διαπράξουν· καμιά προσποίηση τόσο δύσκολη που να μη την επιχειρήσουν. Ορκισμένοι να ζούν μέσα στην αιώνια φτώχεια και στην ταπείνωση, το μόνο που επεδίωκαν ήταν η εξασφάλιση δύναμης και πλούτου που να διατεθούν για την ανατροπή του Προτεσταντισμού και την παλινόστηση της παπικής υπεροχής.

Όταν παρουσιάζονταν σαν μέλη αντιπροσωπευτικά του τάγματός τους φορούσαν το μανδύα της αγιοσύνης, επισκεπτόμενοι νοσοκομεία και φυλακές, συνδράμοντας φτωχούς και αρρώστους, διατεινόμενοι ότι είχαν απαρνηθεί τον κόσμο και φέροντας το άγιο όνομα του Χριστού που πήγαινε παντού κάνοντας το καλό. Κάτω όμως απ' αυτό το άψογο εξωτερικό κρύβονταν συχνά οι πιο σκοτεινές και εγκληματικές προθέσεις. «Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα,» ήταν η βασική αρχή του τάγματος. Σύμφωνα με τον κώδικα αυτόν, η ψευτιά, η κλοπή, η επιορκία και το έγκλημα όχι μόνο συγχωρούνταν, αλλά και συνιστώνταν φθάνει να εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα της εκκλησίας. Με διάφορα τεχνάσματα οι Ιησουίτες κατόρθωσαν να ανεβούν τις υψηλότερες βαθμίδες του κρατικού μηχανισμού και να καταλάβουν θέσεις βασιλικών συμβούλων, ρυθμίζοντας την πολιτική ζωή των εθνών. Γίνονταν υπηρέτες για να κατασκοπεύουν τους κυρίους τους. Ίδρυναν ανώτερα κολέγια για τους πριγκηπικούς και αριστοκρατικούς γόνους και άλλα διάφορα σχολεία για τους κοινούς αστούς, όπου τα παιδιά από Διαμαρτυρομένους γονείς υποχρεώνονταν να τηρούν τις λειτουργίες της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας. Όλη η εξωτερική μεγαλοπρέπεια και η επιδεικτικότητα της Καθολικής λατρείας επιστρατεύονταν για να σαστίζουν το νού και για να θαμπώνουν και να αιχμαλωτίζουν τη φαντασία. Έτσι η ελευθερία που είχε αποκτηθεί με τον ιδρώτα και το αίμα των πατέρων, προδίδονταν από τους γιούς. Οι Ιησουίτες σύντομα σκορπίστηκαν ολόκληρη την Ευρώπη και οπουδήποτε πήγαιναν ευθύς αμέσως αναζούσε ο παπισμός.

[246]

Για να αποκτήσουν μεγαλύτερη ακόμη δύναμη, ένα παπικό διάταγμα ψηφίστηκε το οποίο επανέφερε σε ισχύ την Ιερή Εξέταση. Παρά τη γενική αποστροφή του κόσμου, και ζ' αυτές ακόμη τις Καθολικές χώρες, το φοβερό αυτό δικαστήριο άρχισε να ξαναλειτουργεί με Ρωμαιοκαθολικούς δικαστές και τέτοιες φρικαλεότητες διαπράττονταν στις υπόγειες φυλακές του, που είναι αδύνατο να δουν το φως της δημοσιότητας. Σε πολλές χώρες αμέτρητες χιλιάδες ανθρώπων, το άνθος της κοινωνίας, οι αγνότεροι, ευγενέστεροι, φιλομαθέστεροι και ευφυέστεροι πολίτες, αφοσιωμένοι ευλαβείς ποιμένες, φιλόπονοι ευπατρίδες, σοφότατοι λόγιοι, προικισμένοι καλλιτέχνες, έμπειροι βιοτέχνες, θανατώθηκαν ή αναγκάστηκαν να εκπατριστούν σε ξένες χώρες.

[247] Αυτά τα μέσα μετέρχονταν η Ρώμη για να σβήσει το φως της Μεταρρύθμισης, να αποσπάσει τη Γραφή από τα χέρια των ανθρώπων και να επαναφέρει την άγνοια και τη δεισιδαιμονία των σκοτεινών χρόνων του Μεσαίωνα. Αλλά χάρη στην ευλογία του Θεού και στις προσπάθειες των ευγενών εκείνων ψυχών που διαδέχθηκαν το Λούθηρο, ο Προτεσταντισμός δεν ανατράπηκε. Ούτε και όφειλε τη δύναμή του στην εύνοια ή στα στρατεύματα των πριγκήπων. Οι μικρότερες χώρες, τα ταπεινότερα και ασθενέστερα κράτη έγιναν τα προπύργιά του. Τέτοια ήταν η μικρή Γενεύη στη μέση πανίσχυρων εχθρών που συνωμοτούσαν την καταστροφή της. Τέτοια ήταν η Ολλανδία που πάλευε ενάντια στη μανία της θάλασσας και στην τυραννία της Ισπανίας, της μεγαλύτερης και πλουσιότερης αυτοκρατορίας της εποχής εκείνης. Και τέτοια ήταν η ψυχρή και άγονη Σουηδία που κέρδισε επανειλημμένες νίκες για την ευόδωση της Μεταρρύθμισης.

Τριάντα περίπου χρόνια εργάστηκε στη Γενεύη ο Καλβίνος, πρώτα για να ιδρύσει μια εκκλησία που να ανταποκρίνεται στις ηθικές απαιτήσεις του λόγου του Θεού, και μετά για να προωθήσει το Μεταρρυθμιστικό κίνημα στην υπόλοιπη Ευρώπη. Η στάση του ως δημόσιου ηγέτη δεν ήταν πάντοτε άμεμπτη, ούτε η διδαχή του ήταν πάντα άψογη. Παρόλα αυτά συνετέλεσε στη σφυρηλάτηση των αληθειών εκείνων που είχαν ιδιαίτερη σημασία για την εποχή του. Υπερασπίστηκε τις αρχές του Προτεσταντισμού ενάντια στο διαρκώς φουσκωμένο κύμα του παπισμού και προήγαγε στις μεταρρυθμισμένες εκκλησίες την απλότητα και την αγνότητα των ηθών στη

θέση της υπερηφάνειας και της εξαχρείωσης που είχε χαλκεύσει με τα διδάγματά της η Ρώμη.

Από τη Γενεύη ξεκινούσαν κήρυκες και έντυπα για τη διάδοση των μεταρρυθμιστικών διδασκαλιών. Σ' αυτή την πόλη απέβλεπαν για νουθεσία, συμβουλή και ενθάρρυνση οι κατατρεγμένοι όλων των λοιπών χωρών. Η πόλη του Καλβίνου έγινε το καταφύγιο των καταδιωχομένων Μεταρρυθμιστών ολόκληρης της Δυτικής Ευρώπης. Φεύγοντας τις τρομερές θύελλες που διάρκεσαν ολόκληρους αιώνες, οι εξόριστοι κατέφευγαν στις πύλες της Γενεύης. Λιμοκτονούντες, τραυματισμένοι και στερημένοι σπίτι και οικογένεια, έβρισκαν σ' αυτή θερμή υποδοχή και συγκινητική περίθαλψη. Σε αντάλλαγμα της φιλοξενίας που τους πρόσφερε, οι άνθρωποι εκείνοι ανταπέδιδαν με τη σειρά τους τη δεξιοτεχνία τους, τις γνώσεις τους και την ευλάβειά τους στην υιοθετημένη τους πατρίδα. Πολλοί απ' εκείνους που είχαν βρεί άσυλο σ' αυτή, επέστρεφαν αργότερα στα μέρη τους για να τα υπερασπιστούν από την τυραννία της Ρώμης. Ο Ιωάννης Νώξ, ο γενναίος Σκωτσέζος Μεταρρυθμιστής, πολλοί Άγγλοι Πουριτανοί, οι Διαμαρτυρόμενοι της Ολλανδίας και της Ισπανίας και οι Ουγενότες της Γαλλίας, από τη Γενεύη μετέφεραν τη δάδα της αλήθειας για να διαλύσουν τα σκοτάδια στα πατρώα τους εδάφη.

[248]

Από πολύ νωρίς η παπική τυραννία στην Ολλανδία είχε ξεσηκώσει έντονη διαμαρτυρία. Επτακόσια χρόνια πριν από την εποχή του Λουθήρου, δύο Ολλανδοί ιεράρχες που βρίσκονταν με ιδιαίτερη αποστολή στη Ρώμη όπου γνώρισαν το πραγματικό ποιόν της «Αγίας Έδρας,» επέπληξαν το Ρωμαίο ποντίφηκα με τα ακόλουθα ατρόμητα λόγια: «Ο Θεός εξασφάλισε στη βασίλισσα και νύφη Του, στην εκκλησία, μια εκλεκτή και αιώνια προμήθεια για την οικογένειά της, μια άφθαρτη ακατάλυτη προίκα και της πρόσφερε ένα αιώνιο στέμμα και σκήπτρο ... Όλα αυτά τα προνόμια τα κατέσχες εσύ σαν κλέφτης. Θρονιάστηκες στο ναό του Θεού. Αντί για ποιμένας κατάντησες ο λύκος των προβάτων . . . Θέλεις να σε αναγνωρίσουμε για ανώτατο επίσκοπο, αλλά συμπεριφέρεσαι σαν τύραννος ... Ενώ οφείλεις να είσαι δούλος των δούλων, όπως αποκαλείς τον εαυτό σου, προσπαθείς να γίνεις ο κύριος των κυρίων ... Περιφρονείς τις εντολές του Θεού ... Το Άγιο Πνεύμα είναι εκείνο που οικοδομεί τις εκκλησίες απ' άκρη σ' άκρη της γης ... Η σεπτή του Θεού μας πόλη της οποίας είμαστε πολίτες, εγκολπώνεται κάθε μέρος του ουρανού. Και είναι μεγαλύτερη από την πόλη την οποία οι όσιοι προφήτες αποκάλεσαν Βαβυλώνα η οποία ισχυρίζεται ότι είναι θεϊκή, υψώθηκε μέχρι τον ουρανό, βαυκαλίζεται ότι η σοφία της είναι αθάνατη και διατείνεται ακόμη, χωρίς να μπορεί να το αποδείξει, ότι ούτε έσφαλε ποτέ ούτε είναι δυνατόν ποτέ να σφάλει.» (Γεραρδ Βρανδτ, «*Η ιστορία της Ρεφορματιον ιν ανδ Αβουτ της Λω δυντριες,*» Τόμ. 1, σελ. 6.)

Από γενεά σε γενεά και άλλοι ξεσηκώθηκαν προβάλλοντας την ίδια διαμαρτυρία. Οι πρώτοι εκείνοι δάσκαλοι, γνωστοί με διάφορα ονόματα και με τα χαρακτηριστικά των Βαλδενσίων ιεραποστόλων, ταξιδεύοντας σε διάφορες χώρες και διαδίδοντας παντού τη γνώση του ευαγγελίου, έφθασαν μέχρι την Ολλανδία. Γρήγορα διαδόθηκαν οι διδασκαλίες τους. Αυτοί μετέφρασαν σε στίχους τη Βαλδενσιανή

παραμύθια, ούτε ανοησίες, ούτε νοθείες, παρά μόνο τα λόγια της αλήθειας. Μπορεί πού και πού να συναντάει κανείς κάποιο σκληρό στοιχείο, αλλά η βασική ουσία και η γλύκα του αγαθού και αγίου περιεχομένου της εύκολα ανακαλύπτονται ς' αυτή.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 1, σελ. 14.) Αυτά έγγραφαν οι φίλοι της αρχαίας πίστης στο δωδέκατο αιώνα.

Οι Ρωμαϊκοί διωγμοί άρχισαν. Παρά τη φωτιά και τα βασανιστήρια όμως, οι πιστοί εξακολουθούσαν να πληθύνονται, διακηρύττοντας σταθερά ότι η Βίβλος είναι η μόνη αλάθητη θρησκευτική αυθεντία και ότι «κανείς δεν έπρεπε να εξαναγκαστεί να πιστέψει με τη βία, αλλ' ότι έπρεπε να ελκυσθεί με το κήρυγμα.» (Μαρτψν, Τόμ. 2, σελ. 87.)

Οι Λουθηρανές διδαχές βρήκαν πρόσφορο έδαφος στην Ολλανδία όπου πρόθυμοι πιστοί άνθρωποι παρουσιάστηκαν να κηρύξουν το ευαγγέλιο. Ο Μέννο Σίμονς προέρχονταν από μια Ολλανδική επαρχία. Αναθρεμμένος με τη Ρωμαιοκαθολική θρησκεία και χειροτονημένος παπάς, δεν είχε ιδέα από τη Γραφή και ούτε είχε καμιά επιθυμία να τη διαβάσει από φόβο μη παρασυρθεί από την αίρεση. Όταν κάποτε του γεννήθηκε μια έμμομη αμφιβολία σχετικά με το δόγμα της μετουσίωσης, την εξέλαβε σαν πειρασμό από μέρους του Σατανά και προσπάθησε να απαλλαγεί απ' αυτή με την προσευχή και την εξομολόγηση. Αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Τότε δοκίμασε να κατασιγάσει τον έλεγχο της συνείδησής του με διάφορες διασκεδαστικές ασχολίες. Και πάλι όμως μάταια. Αργότερα κατέληξε στη μελέτη της Καινής Διαθήκης και αυτό, μαζί με τη βοήθεια των Λουθηρανών συγγραμμάτων, τον έκανε να δεχθεί τη μεταρρυθμισμένη θρησκεία. Λίγο αργότερα, ς' ένα γειτονικό χωριό, παραβρέθηκε αυτόπτης μάρτυρας στην αποκεφάλιση ενός ατόμου που θανατώθηκε επειδή είχε βαφτιστεί για δεύτερη φορά. Αυτό τον παρακίνησε να ερευνήσει τι διδάσκει η Βίβλος σχετικά με το νηπιοβάπτισμα. Δεν βρήκε καμιά Γραφική υποστήριξη για το θέμα αυτό, ανακάλυψε όμως ότι η μετάνοια και η πίστη αποτελούσαν πάντοτε προϋπόθεση απαραίτητη για το βάπτισμα.

Ο Μέννο αποχώρησε από την Καθολική εκκλησία και αφιέρωσε τη ζωή του στη διδασκαλία των αληθειών που είχε αποδεχθεί. Τόσο στη Γερμανία όσο και στις Κάτω Χώρες είχε εμφανιστεί μια σπειρά φανατικών ανθρώπων που υποστήριζαν αφηρημένες, απατηλές διδαχές, τάρασσαν την τάξη και τη δημόσια αιδώ, και επιδίδονταν

σε βιαιοπραγίες και εξεγέρσεις. Ο Μέννο πρόβλεψε τα τρομακτικά αποτελέσματα όπου αναπόφευκτα οι ενέργειες αυτές θα οδηγούσαν και αντιτάχθηκε σθεναρά στις πλανημένες διδαχές και στα έξαλλα συστήματα των φανατικών. Υπήρχαν όμως και πολλοί που είχαν πρωτύτερα παραπλανηθεί απ' αυτούς τους τελευταίους, αλλά είχαν τελικά ανανήψει από τις κακοήθεις διδαχές τους. Υπήρχαν ακόμη και πολλοί απόγονοι των παλαιών Χριστιανών, καρποί των Βαλδενσιανών διδασκαλιών. Ανάμεσα σ' αυτές τις τάξεις ο Μέννο εργάστηκε με μεγάλο ζήλο και με επιτυχία.

Εικοσιπέντε χρόνια ταξίδευε μαζί με τη γυναίκα του και τα παιδιά του, υπομένοντας δοκιμασίες και στερήσεις και πολλές φορές διακινδυνεύοντας τη ζωή του. Διέρχονταν τις Κάτω χώρες και τη βόρεια Γερμανία, εργαζόμενος κυρίως με τις ταπεινότερες λαϊκές μάζες, αλλά ασκώντας επιρροή αισθητή σ' όλους τους κύκλους. Προικισμένος από τη φύση με το χάρισμα της ευγλωττίας, αν και με περιορισμένη μόρφωση, ήταν άνθρωπος με αναμφισβήτητη ακεραιότητα, με ταπεινό πνεύμα και με λεπτούς τρόπους, με βαθιά και ειλικρινή ευλάβεια, εφαρμόζοντας στη ζωή του τις αρχές που δίδασκε και απολαμβάνοντας την εκτίμηση του λαού. Οι οπαδοί του, διασκορπισμένοι και καταδυναστευμένοι, υπέφεραν συχνά από το γεγονός ότι τους συνέχεαν με τους φανατικούς του Μύνσερ. Μολαταύτα πολλοί προσηλυτίστηκαν χάρη στις προσπάθειές του.

Πουθενά αλλού οι μεταρρυθμιστικές αρχές δεν έγιναν ευρύτερα αποδεκτές απ' ότι στην Ολλανδία. Μα και σε λίγες άλλες χώρες οι υποστηρικτές τους υπέστησαν τρομακτικότερους διωγμούς. Στη Γερμανία, ο Κάρολος Ε', είχε θέσει εκτός νόμου τη Μεταρρύθμιση και δεν θα δίσταζε καθόλου να στείλει στο ικρίωμα όλους τους συμπαθούντες μ' αυτή. Αλλά οι πρίγκηπες ξεσηκώθηκαν βάζοντας φραγμό στην τυραννία του. Στην Ολλανδία όμως, όπου ασκούσε μεγαλύτερη δύναμη, τα εντάλματα καταδιώξεως εκδίδονταν το ένα μετά το άλλο με καταπληκτική ταχύτητα. Το να διαβάσει κανείς τη Βίβλο, να την ακούει, να την κηρύττει, ή ακόμη και να συζητεί γι' αυτή σήμαινε να υποστεί τον δια πυράς θάνατο. Το να προσεύχεται κανείς κατ' ιδίαν στο Θεό, να φάλλει έναν ύμνο ή να αρνηθεί να υποκλιθεί μπροστά σ' ένα εικόνισμα, τιμωρούνταν επίσης με το θάνατο. Και στην περίπτωση ακόμη που οι άνθρωποι αποκήρυσσαν τις πλάνες τους, πάλι ήταν καταδικασμένοι να πεθάνουν—οι άντρες με την καρατόμηση, οι γυναίκες με το να θάβονται ζωντανές. Χι-

λιάδες πιστών εξολοθρεύτηκαν κατά τη βασιλεία του Καρόλου Ε' και του Φιλίππου Β'.

Κάποτε μια ολόκληρη οικογένεια οδηγήθηκε μπροστά στους Ιεροεξεταστές με την κατηγορία ότι δεν είχαν παρευρεθεί στη λειτουργία, αλλά λάτρευαν το Θεό στο σπίτι τους. Όταν ερωτήθηκε τι έκαναν κατά την κατ' ιδίαν λατρεία τους, ο νεότερος γιος της οικογένειας απάντησε: «Γονατίζομε και προσευχόμαστε να φωτίσει ο Θεός τις διάνοιές μας και να συγχωρήσει τις αμαρτίες μας. Προσευχόμαστε για το βασιλιά μας, για την ευόδωση της βασιλείας του και για την ευτυχία της ζωής του. Προσευχόμαστε για τους δικαστές μας, ο Θεός να τους διαφυλάττει.» (Ωψλιε, Τόμ. 18, κεφ. 6.) Μερικοί από τους δικαστές φάνηκαν βαθιά συγκινημένοι. Μολαταύτα, ο πατέρας καθώς και ο μεγαλύτερος γιος καταδικάστηκαν να καούν ζωντανοί.

Τη μεγάλη οργή των διωκτών οι μάρτυρες την αντιμετώπιζαν με ισομεγέθη πίστη. Όχι μόνο οι άντρες, αλλά και οι ευαίσθητες γυναίκες και τα νεαρά κορίτσια επέδειξαν θάρρος αήττητο. «Οι παντρεμένες γυναίκες παραστέκονταν πλάι στις στημένες για το μαρτύριο των ανδρών τους σκαλωσιές και τους παρηγορούσαν με τα λόγια πού τους ψιθύριζαν ή τους εμπύχωναν με τους ύμνους που έφελναν ... Οι ανύπαντρες κοπέλες ξάπλωναν ζωντανές μέσα στον τάφο τους σαν να πήγαιναν να κοιμηθούν στο υπνοδωμάτιό τους. Ή προχωρούσαν στο ικρίωμα και στις φλόγες ντυμένες με την καλύτερη φορεσιά τους σαν να πήγαιναν να στεφανωθούν.» (Ίδιος Τόμ. 18, κεφ. 6.)

Όπως στην εποχή που η ειδωλολατρεία βάλθηκε να εξολοθρέψει το ευαγγέλιο, το αίμα των Χριστιανών μαρτύρων γίνονταν και πάλι σπόρος. (Βλέπε Τερτουλλιανού, «Απολογία.» παράγρ. 50.) Ο διωγμός συνέτεινε μόνο στην αύξηση του αριθμού των ομολογητών της αλήθειας. Χρόνο με το χρόνο, έξαλλος ο μονάρχης από την αδάμαστη αποφασιστικότητα του λαού, επέμενε στην εφαρμογή των σκληρών μέτρων του· αλλά άδικα. Κάτω από την αιγίδα του ευγενή Γουλλιέλμου της Οράγγης, η επανάσταση τελικά απέδωσε στην Ολλανδία την ελεύθερη λατρεία του Θεού.

Στα βουνά του Πιεμοντίου, όπως και στις γαλλικές πεδιάδες και στις ολλανδικές ακτές, ο προοδευτικός δρόμος του ευαγγελίου χαραχτηκε με το αίμα των οπαδών του. Στις βορεινές όμως χώρες το ευαγγέλιο εισέδυσσε με τρόπο ειρηνικό. Φοιτητές της Βυττεμβέρ-

γης επιστρέφοντας στα σπίτια τους, έφεραν μαζί τους στη Σκανδιναβία τη μεταρρυθμισμένη πίστη. Η εκτύπωση των Λουθηρανών συγγραμμάτων συνετέλεσε επίσης στη διάδοση του φωτός. Οι απλοί, σκληραγωγημένοι κάτοικοι του Βορρά στρέφονταν από την εξαχρείωση, την επίδειξη και τις δεισιδαιμονίες της Ρωμαϊκής θρησκείας και ασπάζονταν τις αγνές, απλές και ζωοδότες αλήθειες της Γραφής.

Ο Τάουσεν, «ο Μεταρρυθμιστής της Δανίας,» ήταν ο γιος ενός αγρότη. Από νωρίς το παιδί φανέρωνε μια εξαιρετική αντίληψη. Διψούσε για μόρφωση. Αλλά αυτή δεν του την επέτρεπαν τα οικονομικά των γονέων του και κατέληξε στο μοναστήρι. Εδώ η αγνότητα της ζωής του, μαζί με την επιμέλεια και την πιστότητά του, κέρδισαν την εύνοια του ηγουμένου του. Εξετάζοντάς τον διαπίστωσε ότι κατείχε τάλαντα που υπόσχονταν πολύτιμες υπηρεσίες κάποια μέρα για την εκκλησία. Αποφάσισαν να του προσφέρουν τα μέσα να μορφωθείς" ένα από τα Πανεπιστήμια της Γερμανίας ή της Ολλανδίας. Στο νεαρό σπουδαστή χορηγήθηκε το προνόμιο της εκλογής της σχολής της προτίμησής του κάτω από ένα μόνο όρο: αποκλείονταν να πάει στη Βυττεμβέργη. Ο υπότροφος της εκκλησίας δεν έπρεπε να εκτεθεί στο δηλητήριο της αίρεσης. Έτσι σκέπτονταν οι μοναχοί.

Ο Τάουσεν πήγε στην Κολωνία, την εποχή εκείνη όπως στη σημερινή, ένα από τα προπύργια του Ρωμαιοκαθολικισμού. Δεν άργησε όμως να απογοητευτεί από τη μυστικοπάθεια των εκπαιδευτών του. Τότε έπεσαν στα χέρια του τα γραπτά του Λουθήρου. Τα διάβασε με θαυμασμό και με ευχαρίστηση και τον κατέλαβε η έμμονη επιθυμία να επωφεληθεί από την προσωπική διδασκαλία του Γερμανού Μεταρρυθμιστή. Μιά τέτοια του ενέργεια όμως θα κατέληγε στο να δυσαρεστήσει τον ηγούμενό του του μοναστηριού και να χάσει την υποστήριξή του. Αλλά σύντομα πήρε την απόφασή του, και σε λίγο διάστημα εγγράφονταν στο Πανεπιστήμιο της Βυττεμβέργης.

Επιστρέφοντας στη Δανία, κατέληξε πάλι στο μοναστήρι του. Κανένας δεν τον υποπτεύονταν ακόμη για Λουθηρανισμό. Δεν είχε αποκαλύψει το μυστικό του, αλλά προσπαθούσε, χωρίς να διαγεύεται τις προκαταλήψεις των συντρόφων του, να τους οδηγήσει σε μια αγνότερη πίστη και σε μια ανώτερη ζωή. Άνοιγε τη Γραφή εξηγώντας την πραγματική της έννοια και τελικά τους παρουσίαζε

[255]

το Χριστό σαν τη δικαιοσύνη του αμαρτωλού και τη μοναδική του ελπίδα σωτηρίας. Αυτό εξόργισε πολύ τον ηγούμενό του που τόσες ελπίδες έτρεφε γι' αυτόν, τον μελλοντικό γενναίο υπερασπιστή της Ρώμης. Διατάχθηκε πάραυτα η μεταφορά του σε άλλο μοναστήρι όπου τον απομόνωσαν στο κελί του κάτω από αυστηρή επιτήρηση.

Πρός μεγάλη απόγνωση των νέων επιτηρητών του, πολλοί από τους μοναχούς εκδηλώθηκαν σε λίγο με το μέρος του Προτεσταντισμού. Ανάμεσα από τα σίδερα του κελιού του, ο Τάουσεν κατόρθωσε να μεταδώσει τη γνώση της αλήθειας στους συντρόφους του. Αν οι Δανοί εκείνοι πατέρες συμμερίζονταν τη μαεστρία της εκκλησίας στο ξεκλήρισμα της αίρεσης, η φωνή του Τάουσεν δεν επρόκειτο να ξανακουστεί. Αυτοί όμως, αντί να τον ενταφιάσουν σε καμιά υγρή, υπόγεια φυλακή, απλούστατα τον έδιωξαν από το μοναστήρι. Τώρα δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτε. Μόλις είχε εκδοθεί ένα βασιλικό διάταγμα που υποστήριζε τους κήρυκες της νέας διδαχής. Αμέσως ο Τάουσεν επεδόθηκε στο κήρυγμα. Οι εκκλησίες ανοίγονταν μπροστά του και τα πλήθη έτρεχαν να τον ακούσουν. Υπήρχαν επίσης και άλλοι οι οποίοι κήρυτταν το λόγο του Θεού. Η Καινή Διαθήκη, μεταφρασμένη στη Δανική γλώσσα, κυκλοφορούσε παντού. Οι παπικές προσπάθειες για την ανατροπή του έργου κατέληξαν μόνο στην ευρύτερη εξάπλωσή του και σύντομα η Δανία ανακήρυξε την επίσημη αποδοχή της της μεταρρυθμισμένης πίστης.

Το ίδιο και στη Σουηδία. Νέοι, που είχαν σβήσει τη δίψα τους στην πηγή της Βυττεμβέργης, μετέφεραν το ζωοποιό νερό στους συμπατριώτες τους. Δύο από τους πρωταγωνιστές της Σουηδικής Μεταρρύθμισης, ο Όλαφ και ο Λαυρέντης Πέτρι, γιοι ενός σιδηρουργού από το Ορέβρο, υπήρξαν φοιτητές του Λουθήρου και του Μελάχθωνα και ήταν πρόθυμοι να μεταδώσουν τις αλήθειες που γνώρισαν. Όπως ο μεγάλος Γερμανός Μεταρρυθμιστής, το ίδιο και ο Όλαφ ξεσήκωνε τα πλήθη με τον ένθερμο ζήλο του και τη ρητορική του δεινότητα, ενώ ο Λαυρέντης αντιπροσώπευε όπως ο Μελάχθων, τον πολυμαθή βαθυστόχαστο και πράο τύπο. Ήταν και οι δυο τους άνθρωποι με θερμή ευλάβεια, με βαθιά θεολογική κατάρτιση και με ακλόνητο θάρρος για τη διάδοση της αλήθειας. Αλλά και η παπική αντίδραση δεν πήγαινε πίσω. Οι Καθολικοί ιερείς ξεσήκωναν τον αγράμματο, απλοϊκό λαό, το βυθισμένο στη δεισιδαιμονία. Επανειλημμένα ο όχλος επιτέθηκε κατά του Όλαφ Πέτρι που σε

ορισμένες περιπτώσεις λίγο έλειψε να χάσει τη ζωή του. Παρόλα αυτά όμως, οι Μεταρρυθμιστές απολάβαιναν την εύνοια και την προστασία του στέμματος.

Με την κυριαρχία της Ρωμαϊκής εκκλησίας ο λαός είχε βυθιστεί στη φτώχεια και είχε γονατίσει κάτω από την καταπίεση. Στερημένοι από την Αγία Γραφή και ακολουθώντας μια θρησκεία από σύμβολα και ιεροτελεστίες που δεν μπορούσαν να φωτίσουν το νόυ, οι άνθρωποι ξαναγύριζαν στις δεισιδαιμονικές σκέψεις και στις ειδωλολατρικές πράξεις των προγόνων τους. Το κράτος διαιρέθηκε σε αντιμαχόμενα κόμματα και οι ατέλειωτοι αγώνες βύθισαν τα πάντα στη μιζέρια. Ο βασιλιάς αποφασισμένος να επιφέρει την πολιτική και εκκλησιαστική μεταρρύθμιση στο κράτος, πρόσφερε την εύνοιά του στους δύο εκείνους αδελφούς, τους ικανούς να διεξάγουν τον αγώνα κατά της Ρώμης.

Παρουσία του μονάρχη και των ιθυνόντων αρχών της Σουηδίας, ο Όλαφ Πέτρι με μεγάλη ευχέρεια υπερασπίστηκε τα δόγματα της μεταρρυθμιστικής θρησκείας, αντιμετωπίζοντας τους πρόμαχους του Ρωμαιοκαθολικισμού. Διακήρυξε ότι οι διδαχές των Πατέρων πρέπει να γίνονται δεκτές μόνο όταν συμφωνούν με τις Γραφές· και ότι οι βασικές διδασκαλίες της πίστης εκτίθενται στη Βίβλο με απλό και σαφή τρόπο ώστε όλοι να μπορούν να τις καταλάβουν. Ο Χριστός είπε, «η ιδική Μου διδαχή δεν είναι Εμού, αλλά του πέμψαντός Με.» (Ιωάν. 7:16.) Και ο Παύλος δήλωνε πως αν κήρυττε διαφορετικό ευαγγέλιο από εκείνο που παρέλαβε θα γίνονταν ανάθεμα. (Γαλ. 1:8.) «Πώς λοιπόν» κατέληξε ο Μεταρρυθμιστής, «τολμούν οι άλλοι να θεσπίζουν δόγματα κατά βούληση και να τα επιβάλλουν σαν απαραίτητα για τη σωτηρία;» (Ωψλιε, Τόμ. 10, κεφ. 4.) Απέδειξε ότι τα εκκλησιαστικά διατάγματα δεν ισχύουν όταν έρχονται σε αντίφαση με τις θεϊκές εντολές και ισχυρίστηκε ότι η μεγάλη Προτεσταντική αρχή «η Γραφή και μόνο η Γραφή» αποτελεί το μοναδικό κανόνα για την πίστη και για την έμπρακτη εφαρμογή.

Αυτή η διαμάχη, αν και είχε εξελιχθεί μέσα σε σχετικά περιορισμένα πλαίσια, χρησιμεύει για να δείξει «το ποιόν των ανθρώπων που αποτελούσαν το στράτευμα των Μεταρρυθμιστών. Δεν ήταν ούτε αγράμματοι, ούτε αιρετικοί, ούτε δημοκόποι. Κάθε άλλο. Ήταν άνθρωποι που είχαν μελετήσει το λόγο του Θεού και ήξεραν καλά πως να χειριστούν τα άρματα που τους προμήθευσε η οπλοθήκη της Γραφής. Η ευρυμάθειά τους ασφαλώς τους έφερνε πρώιμους για την

εποχή τους. Όταν αναλογίζεται κανείς τέτοια λαμπρά κέντρα όπως η Βυττεμβέργη και η Ζυρίχη και τέτοια διαπρεπή ονόματα όπως του Λουθήρου και Μελάχθωνα, του Ζβίγγλιου και του Οικολαμπάδιου, τείνει να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι άνθρωποι αυτοί, σαν αρχηγοί της Μεταρρυθμιστικής κίνησης, αναμφισβήτητα κατέχονταν από αφύσικες δυνάμεις και αφάνταστες ικανότητες, αλλ' ότι οι υποδεέστεροί τους δεν ήταν σαν κι αυτούς. Όταν όμως στραφούμε στη λιγότερο γνωστή σκηνή των γεγονότων της Σουηδίας και σε ταπεινότερα ονόματα όπως του Όλαφ και του Λαυρέντη Πέτρι—αν δηλαδή από τους καθηγητές στρεφόμεσταν στους μαθητές—τι θα βλέπαμε; ... Εμβριθείς μελετητές και θεολόγους, ανθρώπους βαθιά καταρτισμένους ς" ολόκληρο το σύστημα της ευαγγελικής αλήθειας και ικανούς να κερδίσουν εύκολα τη νίκη έναντι των σοφιστών των σχολείων και των εκκλησιαρχών της Ρώμης.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 10, κεφ. 4.)

Το αποτέλεσμα της δημόσιας εκείνης διένεξης ήταν να ασπασθεί ο βασιλιάς της Σουηδίας τη Διαμαρτυρόμενη πίστη, στην οποία λίγο αργότερα η Εθνοσυνέλευση έδινε ψήφο εμπιστοσύνης. Η Καινή Διαθήκη είχε ήδη μεταφραστεί από τον Όλαφ Πέτρι στη Σουηδική γλώσσα. Τώρα, σύμφωνα με την επιθυμία του βασιλιά, τα δύο αδέρφια ανέλαβαν τη μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης. Έτσι ο Σουηδικός λαός γίνονταν για πρώτη φορά κάτοχος του λόγου του Θεού στη μητρική του γλώσσα. Κατ' εντολή της Βουλής, ιεροκήρυκες θα αναλάμβαναν την ερμηνεία της Βίβλου ς" ολόκληρη τη χώρα και τα παιδιά στα σχολεία θα διδάσκονταν να μελετούν τη Βίβλο.

Σταθερά και αποτελεσματικά, τα πυκνά σκοτάδια της άγνοιας και της προκατάληψης διαλύονταν από το ευλογημένο φως του ευαγγελίου. Ελευθερωμένο από τη Ρωμαϊκή καταδυνάστευση, το κράτος έφθασε σε πρωτόγνωρα ύψη δύναμης και μεγαλείου. Η Σουηδία έγινε ένας από τους προμαχώνες του Προτεσταντισμού. Μια εκατονταετηρίδα αργότερα, σε μια εποχή σοβαρότατου κινδύνου, αυτό το μικρό και ασήμαντο μέχρι τότε έθνος, ήταν το μόνο Ευρωπαϊκό κράτος που τόλμησε να σπεύσει στη βοήθεια της Γερμανίας κατά τους τρομερούς αγώνες του Τριακονταετή Πολέμου. Τότε που φάινονταν ότι ολόκληρη η Βόρεια Ευρώπη ήταν έτοιμη να επανέλθει κάτω από τη Ρωμαϊκή καταδυνάστευση, τα Σουηδικά στρατεύματα ήταν εκείνα που έδωσαν στη Γερμανία τη δύναμη να

στρέψει το κύμα της παπικής επέλασης, να εξασφαλίσει τη διαλλακτικότητα έναντι των Διαμαρτυρωμένων—Λουθηρανών, όπως και Καλβινιστών—και να κατοχυρώσει την ελευθερία της συνείδησης στις χώρες εκείνες που είχαν δεχθεί τη Μεταρρύθμιση.

Ενώ ο Λούθηρος παρουσίαζε ανοικτή τη μέχρι τότε κλειστή για το Γερμανικό λαό Γραφή, το Πνεύμα του Θεού παρακινούσε τον Τύνδαλο να κάνει το ίδιο για την Αγγλία. Η Βίβλος του Ουίκλιφ είχε μεταφραστεί από το λατινικό κείμενο που περιείχε πολλά λάθη. Δεν είχε ποτέ εκτυπωθεί και τα χειρόγραφα αντίγραφα στοίχιζαν τόσο πολύ, που ελάχιστοι, μόνο οι πλούσιοι και οι ευγενείς, μπορούσαν να τα προμηθευτούν. Εκτός απ' αυτό, αυστηρά απαγορευμένη από την εκκλησία, η μετάφραση αυτή είχε μια σχετικά περιορισμένη κυκλοφορία. Το 1516, ένα χρόνο πριν από την ανάρτηση των θέσεων του Λουθήρου, ο Έρασμος τύπωσε την Ελληνική και Λατινική απόδοσή του της Καινής Διαθήκης. Αυτή ήταν η πρώτη φορά που ο λόγος του Θεού εκτυπώνονταν στην πρωτότυπη γλώσσα. Σ' αυτή την εργασία, πολλά λάθη προηγουμένων μεταφραστών είχαν διορθωθεί και η έννοια επίσης αποδίδονταν κατά τρόπο σαφέστερο. Η έκδοση εκείνη οδήγησε πολλούς εγγράμματους σε μια πληρέστερη κατανόηση της αλήθειας και έδωσε μια καινούργια ώθηση στο μεταρρυθμιστικό κίνημα. Ο κοινός όμως λαός, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, στερείτο ακόμη το λόγο του Θεού. Ο Τύνδαλος έμελλε να συμπληρώσει το έργο του Ουίκλιφ, προσφέροντας τη Βίβλο στους συμπατριώτες του.

Επιμελής μαθητής και εμβριθής ερευνητής της αλήθειας, ο Τύνδαλος είχε δεχθεί το ευαγγέλιο από την Ελληνική Καινή Διαθήκη του Εράσμου. Διακήρυττε άφοβα τις πεπονηθείσες του, συνιστώντας να συγκρίνεται η κάθε διδασκαλία με τις Άγιες Γραφές. Στον παπικό ισχυρισμό ότι η εκκλησία ήταν εκείνη που έδωσε τη Γραφή, αυτός αντέτασσε: «Ξέρετε ποιος δίδαξε τους αετούς να βρουν το θήραμά τους; Ε, λοιπόν ο ίδιος αυτός Θεός διδάσκει τα πεινασμένα παιδιά Του να ζητήσουν να βρουν τον Πατέρα τους μέσα στο λόγο Του. Όχι μόνο δεν μας δώσατε τις Γραφές, αλλά εσείς είστε εκείνοι που τις κρύψατε από εμάς. Εσείς είστε που καίτε όσους τις διδάσκουν, και αν μπορούσατε θα καίγατε και τις ίδιες τις Γραφές.» (Δ' Αυβιγνέ, «*Ηστοριψ οφ τη Ρεφορματιον οφ τη*

Σιζτεεντη έντυρψ,» Τόμ. 18, κεφ. 4.)

Το κήρυγμα του Τυνδάλου προκάλεσε μεγάλο ενδιαφέρον, ώστε πολλοί δέχονταν την αλήθεια. Αλλά ο κλήρος αγρυπνούσε. Μόλις αυτός έφευγε από μία περιοχή, προσπαθούσαν με απειλές και με διαστρεβλώσεις να καταστρέψουν το έργο του. Και πολύ συχνά το κατόρθωναν. «Τι πρέπει να γίνει» φώναζε εκείνος. «Ενώ εγώ σπέρνω ς” ένα μέρος, ο εχθρός ρημάζει το άλλο χωράφι απ” όπου μόλις έφυγα. Δεν μπορώ να βρίσκομαι παντού. Ω! αν είχαν μόνο οι Χριστιανοί στη διάθεσή τους την Αγία Γραφή στη γλώσσα τους, θα ήταν σε θέση να αντικρούσουν μόνοι τους τους στρεψόδδικους αυτούς. Χωρίς τη Βίβλο είναι αδύνατο ο λαός να εδραιωθεί στην αλήθεια.» (Ίδιος Τόμ. 18, κεφ. 4.)

Μια καινούργια ιδέα ήρθε τότε στο μυαλό του. «Στο ναό του Κυρίου οι ψαλμοί ψάλλονταν στη γλώσσα του λαού του Ισραήλ. Δεν πρέπει λοιπόν και το ευαγγέλιο να μιλάει ς” εμάς στη γλώσσα της Αγγλίας. ... Πρέπει η εκκλησία να έχει λιγότερο φως το μεσημέρι απ” ότι είχε την αυγή. ... Οι Χριστιανοί πρέπει να διαβάζουν την Καινή Διαθήκη στη μητρική τους γλώσσα.» Οι καθηγητές και οι διδάκτορες της θεολογίας διαφωνούσαν μεταξύ τους. Μόνο η Γραφή μπορούσε να οδηγήσει τους ανθρώπους στην αλήθεια. «Ο ένας υποστηρίζει ετούτον τον διδάκτορα και ο άλλος τον άλλον ... Αλλά ο καθένας απ” αυτούς τους συγγραφείς έρχεται σε αντίφαση με τον άλλον. Πώς λοιπόν μπορούμε να διακρίνομε ποιος έχει δίκαιο και ποιος έχει άδικο. ... Πώς. ... Ασφαλώς με το λόγο του Θεού.» (Ίδιος Τόμ. 18, κεφ. 4.)

Λίγο αργότερα, ένας λόγιος Καθολικός ιεράρχης, κατά τη διάρκεια μιας θεολογικής διένεξης που είχε φώναζε: «Προτιμότερο να απαλλαγούμε από τους νόμους του Θεού παρά από του πάπα.» Σ” αυτό ο Τύνδαλος απάντησε: «Αψηφώ τον πάπα και όλους τους νόμους του. Και αν ο Θεός μου χαρίσει τη ζωή, σε λίγα χρόνια θα κάνω ώστε κι ένα χωριατόπαιδο ακόμη που σέρνει το αλέτρι να ξέρει τη Γραφή καλύτερα από σένα.» (Ανδερσον, «Ανναλς οφ τη Ενγλιση Βιβλε,» σελ. 19.)

Το περιστατικό αυτό δικαίωσε τη μεγάλη του επιθυμία να εφοδιάσει το λαό του με τις Γραφές της Καινής Διαθήκης στη γλώσσα του, και ρίχτηκε αμέσως στη δουλειά. Εγκαταλείποντας το σπίτι του εξαιτίας του διωγμού, πήγε στο Λονδίνο, όπου για ένα διάστημα επεδόθη στο έργο του ανενόχλητος. Αλλά και πάλι η βία των

παπιστών τον ανάγκασαν να φύγει. Ολόκληρη η Αγγλία φαίνονταν απροσπέλαστη γι' αυτόν και αποφάσισε να ζητήσει άσυλο στη Γερμανία. Εκεί άρχισε την εκτύπωση της Αγγλικής Καινής Διαθήκης. Δύο φορές το έργο αυτό διακόπηκε. Όταν του απαγόρευαν την εκτύπωση στη μια πόλη, εκείνος κατέφευγε σε άλλη. Τέλος έφθασε στη Βόρμη όπου πριν λίγα χρόνια ο Λούθηρος είχε υπερασπιστεί το ευαγγέλιο μπροστά στην Εθνοσυνέλευση. Στην αρχαία εκείνη πόλη υπήρχαν πολλοί φίλοι της Μεταρρύθμισης και ε' αυτήν ο Τύνδαλος αποτελείωσε το έργο του χωρίς περισσότερα εμπόδια. Σε λίγο τρεις χιλιάδες έντυπα της Καινής Διαθήκης είχαν ετοιμαστεί και μια νέα έκδοση ακολούθησε στον ίδιο χρόνο μέσα.

Συνέχιζε τις προσπάθειές του με μεγάλη υπομονή και επιμονή. Αν και άγρυπνα οι Αγγλικές αρχές φύλαγαν τα λιμάνια τους, ο λόγος όμως του Θεού με διάφορους τρόπους κατόρθωνε να φθάσει ως το Λονδίνο και απ' εκεί μετά κυκλοφορούσε ε' ολόκληρη την υπόλοιπη χώρα. Άδικα οι παπικοί κληρικοί προσπαθούσαν να κατασιγάσουν την αλήθεια. Κάποτε ο επίσκοπος του Δούραμ αγόρασε από ένα βιβλιοπώλη, φίλο του Τυνδάλου, ολόκληρο το απόθεμά του από Άγιες Γραφές για να τις καταστρέψει, νομίζοντας ότι μ' αυτόν τον τρόπο θα προξενούσε στο έργο σημαντική ζημιά. Αλλά ακριβώς το αντίθετο έγινε. Με τα χρήματα που κατ' αυτόν τον τρόπο συγκεντρώθηκαν, αγοράστηκαν υλικά για μια νεότερη και καλύτερη έκδοση που, αν δεν ήταν γι' αυτή την αφορμή, δεν ήταν δυνατό να τυπωθεί. Όταν αργότερα ο Τύνδαλος φυλακίστηκε και του πρότειναν να εξαγοράσει την ελευθερία του προδίδοντας τα ονόματα εκείνων που τον είχαν βοηθήσει οικονομικά για την εκτύπωση των Γραφών του, εκείνος απάντησε ότι ο επίσκοπος του Δούραμ είχε βοηθήσει το έργο αυτό περισσότερο από κάθε άλλον. Επειδή η μεγάλη τιμή που πλήρωσε για ολόκληρο το απόθεμα των βιβλίων τον βοήθησε να συνεχίσει γεμάτος θάρρος.

Ο Τύνδαλος προδόθηκε και πέφτοντας κάποτε στα χέρια των εχθρών του καταδικάστηκε σε πολύμηνη φυλάκιση. Τελικά σφράγισε την πίστη του με το μαρτυρικό του θάνατο. Τα όπλα όμως που ετοίμασε ικάνωσαν άλλους στρατιώτες να συνεχίσουν τον αγώνα στο διάβα των αιώνων φθάνοντας μέχρι και στην εποχή μας.

Ο Λάτιμερ επίσης υποστήριζε από τον άμβωνα ότι η Βίβλος πρέπει να διαβάζεται στη γλώσσα του λαού. Ο συγγραφέας της Αγίας Γραφής, έλεγε, είναι ο ίδιος ο Θεός. Και η Γραφή αυτή έχει

[262]

[263]

τα ισχυρά και αιώνια ιδιώματα του συγγραφέα της. Δεν υπάρχει βασιλιάς, αυτοκράτορας, δικαστής ή νομοθέτης που να μη είναι υποχρεωμένος να υπακούει στον άγιο λόγο Του. Ας μη ακολουθούμε το δικό μας δρόμο, αλλά ας αφήσομε να μας οδηγήει ο λόγος του Θεού. Ας μη ακολουθούμε τα ίχνη των πατέρων μας ούτε και να μας μέλλει τόσο πολύ το τι έκαναν αυτοί, όσο το τι έπρεπε να έχουν κάνει.» (Ηυγη Λατιμερ, «Φιρστ Σερμον Πρεασηεδ Βεφορε Κινγ Εδωαρδ 1.»)

Δύο πιστοί φίλοι του Τυνδάλου, ο Μπάρνς και ο Φρίθ, παρουσιάστηκαν επίσης για να υπερασπιστούν την αλήθεια. Ακολούθησαν οι δύο Ράϋντλη και ο Κράνμερ. Οι αρχηγοί αυτοί της Αγγλικής Μεταρρύθμισης ήταν άνθρωποι εγγράμματοι και οι περισσότεροι απ' αυτούς εκτιμώταν πολύ από τη Ρωμαιοκαθολική κοινωνία για το ζήλο και την ευλάβειά τους. Εναντιώθηκαν στον παπισμό μόνο όταν αντελήφθηκαν τις πλάνες της «Αγίας Έδρας.» Η γνωριμία τους με τα μυστήρια της Βαβυλώνας έδινε μεγαλύτερο κύρος στην εναντίον της μαρτυρία τους.

«Θα ήθελα τώρα να υποβάλω μια περίεργη ερώτηση,» έλεγε ο Λάτιμερ: «Ποιος είναι ο μεγαλύτερος ζηλωτής επίσκοπος και ιεράρχης σ' ολόκληρη την Αγγλία; ... Σας βλέπω να με ακούτε προσηλωμένοι περιμένοντας να σας τον ονομάσω ... Ε, λοιπόν θα σας τον πω: Είναι ο διάβολος ... Αυτός δεν απουσιάζει ποτέ από την επισκοπή του. Καλέστε τον όποια ώρα θέλετε. Είναι πάντοτε στο πόστο του ... πάντα σέρνοντας το αλέτρι του ... Αργόσχολο δεν θα τον βρείτε ποτέ, μπορώ να σας το εγγυηθώ ... Και όπου πρωτοστατεί ο διάβολος, εκεί κάτω τα βιβλία και ζήτω τα κεριά. Κάτω η γραφή, και ζήτω τα κομπολόγια. Κάτω το φώς του ευαγγελίου, και ζήτω το φως των καντηλιών μάλιστα, ακόμη μέσα στο καταμεσήμερο. Κάτω ο σταυρός του Χριστού και ζήτω το μάδημα για τη λύτρωση από το «καθαρθήριο πυρ.» Κάτω η πρόνοια για τους φτωχούς, τους γυμνούς και τους ανήμπορους και ζήτω ο στολισμός των εικόνων και το φανταχτερό γαρνίρισμα των πέτρινων και ξύλινων αγαλμάτων. Ζήτω οι παραδόσεις και οι νομοθεσίες των ανθρώπων και κάτω οι παραδόσεις του Θεού και ο Πανάγιός Του λόγος ... Ω, αν ήταν μόνο οι ιεράρχες μας τόσο ζηλωτές στο να σπείρουν το σπόρο της καλής διδασκαλίας όσο είναι ο Σατανάς σέρνοντας τα ζιζάνια και τις κολληητσιίδες!» (Βλέπε ίδιο μέρος, «Σερμον οφ τηρ Πλουγη.») Η μεγάλη αρχή που υποστήριζαν οι Μεταρρυθμιστές αυτοί—η ίδια που

πρέσβευαν οι Βαλδένσιοι, ο Ουίκλιφ, ο Ιωάννης Χούς, ο Λούθηρος, ο Ζβίγγλιος και οι συνεργάτες τους—ήταν η αλάθητη αυθεντία των Αγίων Γραφών σαν κανόνας της πίστης και των έργων. Δεν αναγνώριζαν το δικαίωμα των παπών, των συνόδων, των Πατέρων και των βασιλέων να παραβιάζουν την ανθρώπινη συνείδηση σε ζητήματα που αφορούν τη θρησκεία. Για αυθεντία τους είχαν τη Γραφή και με βάση τη διδασκαλία της δοκίμαζαν κάθε δόγμα και κάθε προβαλλόμενο ισχυρισμό. Η πίστη στο Θεό και στο λόγο του ενίσχυαν τους αγίους εκείνους ανθρώπους όταν κατέθεταν το σκήνωμά τους πάνω στους μαρτυρικούς βωμούς. «Κουράγιο,» φώναζε στο συμάρτυρά του ο Λάτιμερ, ενώ οι φλόγες κόντευαν να σβήσουν τη φωνή και των δύο. «Θα ανάψομε σήμερα με τη βοήθεια του Θεού μια τέτοια λαμπάδα στην Αγγλία που δεν πιστεύω ότι θα σβήσει ποτέ.» (Έργα του Ηυγη Λατιμερ, Τόμ. 1, σελ. ΞΙΙΙ.)

Στη Σκωτία ο σπόρος που σκόρπισαν ο Κολούμβας και οι συνεργάτες του ποτέ δεν αφανίστηκε ολότελα. Αιώνες ολόκληρους μετά την υποταγή των εκκλησιών της Αγγλίας στη Ρωμαϊκή κυριαρχία, οι εκκλησίες της Σκωτίας είχαν διατηρήσει την ανεξαρτησία τους. Το δωδέκατο όμως αιώνα, ο παπισμός εγκαθιδρύθηκε σ' αυτή με τέτοια απόλυτη υπεροχή όπως σε κανένα άλλο κράτος. Αλλά και πουθενά αλλού δεν παρουσιάστηκε πυκνότερο σκοτάδι. Μολαταύτα μερικές φωτεινές ακτίνες διαπέρασαν το ζόφος, φέρνοντας την υπόσχεση της χαραυγής. Οι Λολλάρδοι ήρθαν από την Αγγλία με τη Γραφή και τη διδασκαλία του Ουίκλιφ και συνετέλεσαν κατά πολύ στο να διατηρηθεί η γνώση του ευαγγελίου σ' αυτή τη χώρα όπου κάθε αιώνας είχε τους αντιπροσωπευτικούς της τύπους και μάρτυρες.

Με το ξεκίνημα της μεγάλης Μεταρρύθμισης άρχισαν να έρχονται τα συγγράμματα του Λουθήρου και αργότερα η Αγγλική Καινή Διαθήκη του Τυνδάλου. Απαρατήρητοι από την ιεραρχία, οι αγγελιοφόροι εκείνοι διέσχιζαν αιθέρια τα βουνά και τα λαγκάδια, ξαναανάβοντας την ολότελα σχεδόν σβυσμένη δάδα της αλήθειας στη Σκωτία και επανορθώνοντας το κακό που για τέσσερεις αιώνες η παπική καταδυνάστευση είχε επιτελέσει.

Καινούργια τότε ώθηση στο κίνημα έδωσε το αίμα των μαρτύρων. Ξυπνώντας ξαφνικά μπροστά στον κίνδυνο που απειλούσε το σκοπό τους, οι παπικοί κληρικοί έσυραν στον τόπο του μαρτυρίου μερικούς από τους πιο ένδοξους και ευγενείς γόνους της

Σκωτίας. Τίποτε όμως δεν κατόρθωσαν μ' αυτό εκτός από του να στήσουν ένα εκκλησιαστικό άμβωνα απ' όπου τα λόγια των μελλοθανάτων μαρτύρων αντηχούσαν ς' ολόκληρη τη χώρα, ανάβοντας στις καρδιές των ανθρώπων έναν άσβεστο πόθο να σπάσουν τα δεσμά της Ρώμης.

Ο Χάμιλτων και ο Ουίσαρτ, ευγενείς τόσο στην καταγωγή όσο και στον χαρακτήρα, πρόσφεραν τη ζωή τους ολοκαύτωμα στο βωμό του μαρτυρίου μαζί μ' ένα ολόκληρο πλήθος οπαδών ταπεινότερης καταγωγής. Από την καιόμενη όμως στιβάδα του Ουίσαρτ αναστήθηκε κάποιος στον οποίο οι φλόγες δεν μπορούσαν να επιβάλουν τη σιωπή· ένας ο οποίος με τη δύναμη του Θεού έμελλε να δώσει τη χαριστική βολή στην παποσύνη της Σκωτίας.

Ο άνθρωπος αυτός, ο Ιωάννης Νώξ, είχε στραφεί από τις παραδόσεις και τους εκκλησιαστικούς μυστικισμούς για να θρέψει την ψυχή του με τις αλήθειες του λόγου του Θεού. Η διδασκαλία του Ουίσαρτ επικύρωσε την απόφασή του να εγκαταλείψει κάθε επικοινωνία με τη Ρώμη και να ταχθεί με το πλευρό των καταδιωχομένων Μεταρρυθμιστών.

Παρακινούμενος από τους φίλους του να αναλάβει τη θέση του ιεροκήρυκα, το απέκλεισε τρέμοντας στη σκέψη της ευθύνης που αυτή συνεπάγονταν. Μόνο ύστερα από πολυήμερη περισυλλογή και σκληρή πάλη με τον εαυτό του, αποφάσισε να συγκατατεθεί. Αλλά αφού πια δέχθηκε τη θέση αυτή, προχώρησε με αλύγιστη αποφασιστικότητα και με ακλόνητο θάρρος μέχρι την τελευταία του πνοή. Ο γενναιόκαρδος εκείνος Μεταρρυθμιστής δεν πτοείτο από πρόσωπο ανθρώπου. Οι φλόγες των βασάνων που τις έβλεπε να λαμπαδιάζουν γύρω του συνέτειναν μόνο στο να προσθέτουν καινούργια ένταση στο ζήλο του. Με τον πέλεκυ του τυράννου να αιωρείται απειλητικά πάνω από το κεφάλι του, έμενε ακλόνητος στη θέση του καταφέροντας καιρία πλήγματα δεξιά και αριστερά για την καταστολή της ειδωλολατρίας.

Όταν φέρθηκε πρόσωπο πρός πρόσωπο αντιμέτωπος με τη βασίλισσα της Σκωτίας, η παρουσία της οποίας έκανε το ζήλο πολλών Προτεσταντών αρχηγών να παραλύσει, απτόητος ο Ιωάννης Νώξ, υπεραμύνθηκε την αλήθεια. Δεν ήταν άνθρωπος που κατευνάζεται με χάρδια, ούτε που κλονίζεται από απειλές. Είχε ενοχοποιηθεί από

τολή του Θεού η οποία επιβάλλει στους υπηκόους να υποτάσσονται στους αρχηγούς τους. Σ' αυτό ο Νώξ απάντησε χωρίς να διστάσει:

«Όπως η πραγματική θρησκεία δεν έλκει ούτε την καταγωγή της ούτε τη δύναμή της από τους επίγειους εστεμμένους αλλά αποκλειστικά από τον αιώνιο Θεό, έτσι και οι υπήκοοι δεν είναι υποχρεωμένοι να διαμορφώσουν τη θρησκεία τους σύμφωνα με τις προτιμήσεις των αρχηγών τους. Επειδή συχνά οι αρχηγοί είναι πιο ανίδεοι απ' όλους τους άλλους σχετικά με την πραγματική θρησκεία του Θεού ... Αν όλοι οι απόγονοι του Αβραάμ είχαν ασπασθεί τη θρησκεία του Φαραώ που τους είχε τόσα χρόνια υπηκόους του, σας ερωτώ. Κυρία μου, ποια θα ήταν η θρησκεία του κόσμου σήμερα: Ή αν όλος ο κόσμος την εποχή των αποστόλων είχαν ακολουθήσει τη θρησκεία των Ρωμαίων αυτοκρατόρων, ποια θρησκεία θα κυριαρχούσε επί της γης; ... Αντιλαμβάνεστε επομένως, Κυρία, ότι αν και οι υπήκοοι υποχρεούνται να υποτάσσονται στους ηγεμόνες τους, το θρήσκευμα τους όμως δεν μπορούν να το εξαρτήσουν απ' αυτούς.»

Η Μαρία Στούαρτ είπε τότε: «Εσείς ερμηνεύετε τις Γραφές κατά έναν τρόπο και εκείνοι (οι Ρωμαιοκαθολικοί θεολόγοι) κατ' άλλον. Ποιόν πρέπει τότε εγώ να πιστέψω και ποιος θα κάνει τον κριτή;»

«Πρέπει να πιστέψετε το Θεό που με σαφήνεια Σας μιλάει μέσα από το λόγο Του,» αποκρίθηκε ο Μεταρρυθμιστής. «Περισσότερο απ' ότι Σας διδάσκει ο λόγος Του, δεν χρειάζεται να πιστέψετε ούτε τον ένα ούτε τον άλλο. Ο λόγος του Θεού είναι αυτοερμήνευτος. Και αν συναντάτε κάπου κανένα σκοτεινό σημείο, το Άγιο Πνεύμα που ποτέ δεν αντιφάσκει, διευκρινίζει σαφέστερα το ίδιο θέμα σε κάποιο άλλο σημείο· ώστε να μη δικαιολογείται αμφιβολία παρά μόνο για κείνους που με πείσμα προτιμούν να παραμένουν στην άγνοια.» (Δαϊδ Λαινγ, «Τηε δλλεστεδ Ωορκς οφ Θοην Κνοξ,» Τόμ. 2, σελ. 281, 284.)

Τέτοιες αλήθειες εξέθετε σε βασιλικά αυτιά με κίνδυνο της ζωής του ο ατρόμητος Μεταρρυθμιστής. Και με το ίδιο αήττητο θάρρος έμεινε πιστός στο σκοπό του προσευχόμενος και μαχόμενος τις μάχες του Κυρίου μέχρι που η Σκωτία λυτρώθηκε από τον παπικό ζυγό.

Στην Αγγλία, με την εδραίωση του Προτεσταντισμού σαν επίσημη θρησκεία του κράτους, οι διωγμοί μειώθηκαν, αν και δεν εξαλήφθηκαν τελείως. Παρ' όλο ότι αρκετά από τα Ρωμαιοκαθολι-

κά δόγματα είχαν αποκηρυχθεί, πολλοί όμως από τους τύπους της είχαν διατηρηθεί. Η υπεροχή του πάπα είχε απορριφθεί, αλλά τη θέση του πήρε τώρα ο βασιλιάς που ενθρονίστηκε σαν κεφαλή της εκκλησίας. Η θρησκευτική λειτουργία είχε παρεκκλίνει αισθητά από την αρχική αγνότητα και απλότητα του ευαγγελίου. Η μεγάλη αρχή της θρησκευτικής ανεξαρτησίας δεν είχε ακόμη γίνει κατανοητή. Αν και σε σποραδικές μόνο περιπτώσεις οι Διαμαρτυρόμενοι αρχηγοί του έθνους κατέφευγαν στις ολέθριες ωμότητες που μετέρχονταν η Ρώμη για την καταστολή της αίρεσης, το δικαίωμα όμως του να λατρεύει ο κάθε άνθρωπος το Θεό κατά τις υποδείξεις της συνειδήσεώς του δεν ήταν αναγνωρισμένο. Όλοι γενικά υποχρεώνονταν να δεχθούν τη διδασκαλία και να ακολουθούν τη λειτουργία την καθορισμένη από την αναγνωρισμένη Εκκλησία του κράτους. Ωστε σε μικρότερη ή μεγαλύτερη κλίμακα, για εκατοντάδες χρόνια οι αντιφρονούντες υφίσταντο διωγμούς.

Κατά τον δέκατο έβδομο αιώνα χιλιάδες ιεροκήρυκες αποβλήθηκαν από τις έδρες τους. Με την απειλή προστίμων, μακράς ειρκτής ή εκτοπισμού, είχε απαγορευτεί στο λαό να παίρνουν μέρος σε οποιαδήποτε άλλη θρησκευτική συνάθροιση εκτός από εκείνη της επίσημης εκκλησίας του κράτους. Οι πιστές ψυχές που δεν συγκατατίθονταν να απόσχουν από τις συναθροίσεις της πραγματικής λατρείας του Θεού ήταν αναγκασμένες να συγκεντρώνονται σε στενά σκοτεινά σοκάκια, σε καταθλιπτικές σοφίτες και, σε ορισμένες εποχές του χρόνου, μεσάνυχτα μέσα στα δάση. Στα προστατευτικά εκείνα κρησφύγετα του δάσους, το φυσικό ναό της δημιουργίας του Θεού, τα σκορπισμένα και κατατρεγμένα παιδιά του Κυρίου συγκεντρώνονταν για να ανοίξουν την καρδιά τους προσευχόμενα και δοξολογούντα το Θεό. Παρ' όλες τις προφυλάξεις τους όμως, πολλοί απ' αυτούς υπέφεραν για την πίστη τους. Οι φυλακές ήταν γεμάτες. Οικογένειες διαλύονταν, και πολλοί εκτοπίζονταν σε ξένες χώρες. Αλλά ο Θεός ήταν με το μέρος του λαού Του και ο κατατρεγμός δεν κατόρθωσε να σιγήσει τη μαρτυρία τους. Πολλοί πήραν το θαλάσσιο δρόμο για την Αμερική, όπου έθεσαν τα θεμέλια της πολιτικής και θρησκευτικής ανεξαρτησίας τα οποία αποτελούν τον προμαχώνα και τη δόξα αυτής της χώρας.

[268]

Και τη φορά αυτή, όπως κατά τους αποστολικούς χρόνους, οι διωγμοί συνέτειναν στην ευρύτερη διάδοση του ευαγγελίου. Μέσα στην αποχρυστική του φυλακή, τη γεμάτη από κακοποιούς και

εγκληματίες, ο Ιωάννης Μπάνουαν, ανάπνεε την καθάρια ατμόσφαιρα του ουρανού και εκεί έγραψε το αλληγορικό του αριστούργημα της χριστιανικής οδοιπορίας από τη χώρα της απώλειας στη άγια πόλη του ουρανού. Πάνω από διακόσια χρόνια η φωνή εκείνη μίλησε από τη φυλακή του Μπέντφορντ συγκινώντας βαθύτατα τις καρδιές των ανθρώπων. «Η Πρόοδος του Πρωτοπόρου» και «Η Υπερέχουσα Χάρη προς τον Πρώτο των Αμαρτωλών,» πολλές οδήγησαν ψυχές στο μονοπάτι της ζωής.

Ο Μπάξτερ, ο Φλαβέλ, ο Αλλέην και άλλοι, άνθρωποι προικισμένοι με τάλαντα, μόρφωση και πείρα βαθιά χριστιανική, σηκώθηκαν με τη σειρά τους να υπερασπιστούν «την πίστην την άπαξ δοθείσαν εις τους αγίους.» Τα έργα των ανθρώπων αυτών, κηρυγμένα εκτός νόμου και απογορευμένα από τους άρχοντες του κόσμου τούτου, εξακολουθούν να παραμένουν αθάνατα. «Η Πηγή της Ζωής» και «Η Μέθοδος της Χάρης,» γραμμένα από τον Φλαβέλ, έχουν διδάξει σε χιλιάδες ανθρώπους πως να εμπιστεύονται τη φύλαξη της ψυχής τους στο Χριστό. «Ο Μεταρρυθμισμένος Πάστορας» του Μπάξτερ έγινε μεγάλη ευλογία σε πολλούς απ' αυτούς που επιθυμούν την αναζωπύρωση του έργου του Θεού, ενώ η «Αιώνια Ανάπαυση των Αγίων» του, συνετέλεσε στο να οδηγήσει ψυχές ε' εκείνη την «κατάπαυση «η οποία μένει» εις τον λαόν του Θεού.» (Εβρ. 4:9.)

Εκατό χρόνια αργότερα, σε μια περίοδο μεγάλου πνευματικού σκοτούς, εμφανίσθηκαν ο Χουάιτφιλντ και οι δύο Ουέσλεης, καινούργιοι φωτοφόροι του έργου του Θεού. Κάτω από τη διοίκηση της επίσημης εκκλησίας του έθνους, ο Αγγλικός λαός είχε φθάσει σε μια τέτοια κατάσταση θρησκευτικής κατάπτωσης που ελάχιστα διέφερε από την ειδωλολατρεία. Η θρησκεία της φύσης είχε καταντήσει η αγαπημένη μελέτη των κληρικών και αυτή αποτελούσε το μεγαλύτερο μέρος της θεολογίας τους. Οι ανώτερες τάξεις ειρωνεύονταν την ευσέβεια και με ικανοποίηση έβλεπαν τον εαυτό τους πάνω από τη σφαίρα του φανατισμού, όπως την αποκαλούσαν. Οι κατώτερες τάξεις είχαν βυθιστεί στην άγνοια και εγκαταληφθεί στην εξαθλίωση, ενώ η εκκλησία δεν είχε πιά ούτε την τόλμη ούτε την πίστη για να υπερασπιστεί την αλήθεια που είχε πάρει τον κατήφορο.

Η σπουδαία διδασκαλία της «δια πίστεως δικαιοσύνης,» την οποία τόσο emphaticά είχε διδάξει ο Λούθηρος, εξέλιπε σχεδόν καθο-

λοκληρία. Τη θέση της είχε πάρει το Ρωμαιοκαθολικό δόγμα της σωτηρίας που αποκτάται με τα καλά έργα. Ο Χουάιτφιλντ και οι Ουέσλεη, που ήταν μέλη της επίσημης εκκλησίας του κράτους, ζήτησαν με ειλικρίνεια ψυχής να αποκτήσουν την εύνοια του Θεού η οποία, σύμφωνα μ' αυτά που είχαν διδαχθεί, εξασφαλιζόνταν με την ενάρετη ζωή και με την τήρηση των θρησκευτικών κανόνων.

Όταν κάποτε ο Κάρολος Ουέσλεη έπεσε βαριά άρρωστος και είχε φθάσει στα πρόθυρα του θανάτου, κάποιος τον ρώτησε σε τι επάνω στηρίζε την ελπίδα του για την αιώνια ζωή. «Πάσχισα όσο μπορούσα περισσότερο για να υπηρετήσω το Θεό,» απάντησε εκείνος. Επειδή ο φίλος που του είχε υποβάλει την ερώτηση δεν φαινόταν απόλυτα ικανοποιημένος με την απάντησή του, ο Ουέσλεη σκέφθηκε: «Τι· Δεν είναι οι προσπάθειές μου ικανές για να στηρίξω την ελπίδα μου σ' αυτές· Δεν θα λάβει υπόψη Του (ο Θεός) τις προσπάθειές μου· Τότε δεν έχω πουθενά αλλού να στηριχτώ.» (Θοην Ωηιτερεαδ, «Λιφε οφ της Ρε. ήαρλες Ωεσλεψ,» σελ. 102.) Τέτοιο πυκνό σκοτάδι είχε καταλάβει την εκκλησία, που απέκρυβε την αξία της εξιλαστικής θυσίας, στερούσε το Χριστό από τη δόξα Του και έστρεφε τις σκέψεις των ανθρώπων μακριά από τη μοναδική τους ελπίδα σωτηρίας—το αίμα του σταυρωμένου Λυτρωτή.

Ο Ουέσλεη και οι σύντροφοί του ανακάλυψαν ότι η πραγματική θρησκεία εδρεύει μέσα στην καρδιά και ότι η εφαρμογή του νόμου του Θεού δεν περιορίζεται μόνο στα λόγια και στις πράξεις του ανθρώπου, αλλά επεκτείνεται επίσης και στις σκέψεις του. Αναγνωρίζοντας την ανάγκη της εσωτερικής εξυγίανσης, παράλληλα με την αναμόρφωση της εξωτερικής συμπεριφοράς, πήραν τη σταθερή απόφαση να αρχίσουν μια νέα ζωή. Με τις πιο φιλόπρονες προσπάθειες συνοδευόμενες από ένθερμη προσευχή επεδίωκαν να καθυποτάξουν τη φύση της σαρκικής καρδιάς. Ζούσαν μια ζωή αυταπάρνησης, αγαθοεργίας και ταπεινοφροσύνης. Τηρούσαν με κάθε λεπτομέρεια και αυστηρότητα κάθε όρο που τους φαινόταν απαραίτητος προκειμένου να φθάσουν στο σκοπό που λαχταρούσαν πάνω απ' όλα: την αγιосύνη που θα τους εξασφάλιζε την εύνοια του Θεού. Δεν κατόρθωσαν όμως να φθάσουν στον επιδιωκόμενο σκοπό. Μάταιες πήγαιναν οι προσπάθειες τους να απαλλαγούν από την καταδίκη της αμαρτίας ή να αντισταθούν τη δύναμή της. Ήταν η ίδια εκείνη πάλη που ο Λούθηρος αντιμετώπιζε στο κελί του

[270]

της Ερφούρτης. Η ίδια εκείνη ερώτηση που βασάνιζε την ψυχή του: «Πώς ο άνθρωπος θέλει δικαιωθή ενώπιον του Θεού;» (Ιώβ 9:2.)

Η φλόγα της θείκης αλήθειας, ολότελα σχεδόν σβυσμένη πάνω στους Προτεσταντικούς βωμούς, έμελλε να ξανανάψει από το φως της αρχαίας δάδας που οι Βοημοί Χριστιανοί είχαν μεταδώσει από γενεά σε γενεά. Στα χρόνια που ακολούθησαν τη Μεταρρύθμιση, ο Προτεσταντισμός στη Βοημία είχε κατασυντρίβει κάτω από το πέλημα των Ρωμαϊκών ορδών. Όλοι όσοι αρνήθηκαν να αποκηρύξουν την αλήθεια υποχρεώθηκαν να φύγουν. Μερικοί απ' αυτούς βρήκαν άσυλο στη Σαξωνία όπου διατήρησαν την αρχική τους πίστη. Από τους απογόνους των Χριστιανών αυτών το φως έφθασε μέχρι τον Ουέσλεη και τους συντρόφους του κάτω από τις ακόλουθες συνθήκες.

Ο Ιωάννης και ο Κάρολος Ουέσλεη, μετά τη χειροτόνηση τους, είχαν σταλεί με ειδική αποστολή στην Αμερική. Με το ίδιο πλοίο ταξίδευε και ένας όμιλος Μοραβών. Σφοδρές θαλασσοταραχές ξέσπασαν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού και ο Ιωάννης Ουέσλεη, όταν βρέθηκε αντιμέτωπος με το θάνατο, δεν αισθάνονταν σίγουρος ότι η καρδιά του ήταν τακτοποιημένη με το Θεό. Αντίθετα εκείνοι οι Γερμανικής καταγωγής Σάξωνες έδειχναν μια ηρεμία και εμπιστοσύνη που γι' αυτόν ήταν εντελώς άγνωστες.

«Από καιρό πρόσεχα την άψογη συμπεριφορά τους,» διηγούταν αργότερα ο Ουέσλεη. «Έδιναν διαρκώς δείγματα της ταπεινοφροσύνης τους με το να επιτελούν τις πιο εξευτελιστικές δουλειές, που κανένας Άγγλος δεν καταδέχονταν να κάνει. Για τις υπηρεσίες τους αυτές ούτε ζητούσαν, ούτε δέχονταν ποτέ αμοιβή, λέγοντας ότι η πείρα ήταν ωφέλιμη για την περηφάνεια της ψυχής τους και ότι ο αγαπημένος τους Σωτήρας είχε κάνει πολύ περισσότερα γι' αυτούς. Καθημερινά τους παρουσιάζονταν η ευκαιρία να εξωτερικεύουν μια τέτοια πραότητα που δεν υποχωρούσε μπροστά σε καμιά προσβολή. Αν τύχαινε οι άλλοι επιβάτες να τους σπρώξουν, να τους πατήσουν, ή να τους ρίξουν κάτω, αυτοί σηκώνονταν πάλι και απομακρύνονταν χωρίς το παραμικρό παράπονο στα χείλη. Σε λίγο παρουσιάστηκε μια ευκαιρία για να αποδειχτεί αν ήταν απαλλαγμένοι και από το αίσθημα του φόβου, όπως ήταν από το πνεύμα της υπερηφάνειας, της οργής και της εκδίκησης. Μια μέρα, την ώρα που άρχιζαν τη λατρεία τους ψάλλοντας έναν ύμνο, η θύελλα ξέσπασε με λύσσα, καταθρυμματίζοντας το μεσαίο κατάρτι, καλύπτοντας ολόκληρο το

πλοίο και πλημμυρίζοντας τα καταστρώματα με μανιασμένα κύματα, έτσι που νομίσαμε ότι είχαμε κιόλας καταποντισθεί στον πάτο της θάλασσας. Τρομακτικές τσιρίδες ακούονταν από τη μεριά των Άγγλων. Μόνο οι Μοραβοί, διατηρώντας την ψυχραιμία τους, συνέχιζαν να ψάλλουν. «Δεν φοβηθήκατε» ρώτησα αργότερα έναν απ' αυτούς. «Δόξα το Θεό όχι,» αποκρίθηκε. «Αλλά οι γυναίκες σας και τα παιδιά σας δεν φοβήθηκαν» Ξαναρώτησα. «Όχι, οι γυναίκες μας και τα παιδιά μας δεν φοβούνται το θάνατο,» απάντησε ήρεμα. (Θοην Ωηιτεησαδ, «Τηε Λιφε οφ Ρε. Θοην Ωεσλεψ,» σελ. 10.)

Φθάνοντας στη Σαβάννα, ο Ουέσλεη έμεινε για λίγο διάστημα μαζί με τους Μοραβούς που η χριστιανική τους συμπεριφορά του είχε προξενήσει βαθιά εντύπωση. Συγκρίνοντας μια περίπτωση της θρησκευτικής τους λατρείας με την άψυχη τυπολατρεία της Αγγλικανικής εκκλησίας, έκανε την ακόλουθη παρατήρηση: «Γενικά η μεγάλη απλότητα και σεμνοπρέπεια με μετέφεραν δεκαεπτά περίπου αιώνες πριν και με έκαναν να νομίζω πως βρίσκομαι σε μια από τις συναθροίσεις εκείνες όπου δεν υπήρχαν οι τύποι και η επισημότητα και στις οποίες προΐσταντο ο Παύλος ο σκηνοποιός, ή ο ψαράς. ο Πέτρος, με έκδηλη όμως την παρουσία του Πνεύματος και της ισχύος.» (Βλέπε ίδιο μέρος, σελ. 11,12.)

Όταν επέστρεψε στην Αγγλία, ο Ουέσλεη απέκτησε με τη βοήθεια ενός Μοραβού ιεροκήρυκα, μια πληρέστερη κατανόηση της Γραφικής αλήθειας. Είχε πειστεί ότι για να αποκτήσει την σωτηρία έπρεπε να αποποιηθεί κάθε εξάρτηση από τα καλά του έργα και να στηρίξει όλη του την εμπιστοσύνη στον «Αμνό του Θεού τον αίροντα την αμαρτία του κόσμου.» Σε μια συγκέντρωση του Μορβιανού Συλλόγου στο Λονδίνο, είχε αναγνωσθεί μιά δήλωση του Λουθήρου η οποία περιέγραφε τη μεταλλαγή που το Πνεύμα του Θεού επιφέρει στην καρδιά του πιστού. Ενώ ο Ουέσλεη άκουγε, η ελπίδα γεννήθηκε στην καρδιά του. «Ένοιωσα μια ζεστασιά να θερμαίνει την ψυχή μου.» αναφέρει. «Ένοιωσα ότι μπορούσα να εμπιστευτώ στο Χριστό και μόνο στο Χριστό για τη σωτηρία μου. [272] Και τότε βεβαιώθηκα ότι Εκείνος είχε σηκώσει τις αμαρτίες μου, μάλιστα τις δικές μου αμαρτίες, και με είχε σώσει από το νόμο της αμαρτίας και του θανάτου.» (Ίδιο μέρος, σελ. 52.)

Όλα αυτά τα ατελείωτα χρόνια των εξαντλητικών και στείρων αγώνων—χρόνια σκληρής αυταπάρανης, αυτοελέγχου και ταπε-

ίνωσης—ο Ουέσλεη απέβλεπε ς” αυτόν το μοναδικό σκοπό να βρει το Θεό. Τώρα Τον είχε βρει. Και Τον είχε βρει όχι με τις προσευχές και τις νηστείες, όχι με τις ελεημοσύνες και με την αυταπάρνηση, αλλά δωρεάν, «άνευ αργυρίου και άνευ τιμής.»

Στερεωμένος τώρα στην πίστη του Χριστού, ο Ουέσλεη φλέγονταν από το διακαή πόθο να διαδώσει παντού τη γνώση του δοξασμένου ευαγγελίου της δωρεάν χάρης του Θεού. «Θεωρώ τον κόσμο ολόκληρο σα να είναι η ενορία μου,» έλεγε· «θέλω να πώ μ” αυτό ότι σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου και αν βρίσκομαι, πιστεύω ότι έχω το δικαίωμα και το επιταχτικό καθήκον να εξαγγείλω την αγαθή αγγελία της σωτηρίας σε όλους όσους θέλουν να με ακούσουν.» (Βλέπε ίδιο μέρος, σελ. 74.)

Εξακολούθησε να ζει μέσα στην αυστηρότητα και στην αυταπάρνηση. Όχι όμως τώρα πιά σαν προϋπόθεση της πίστης, αλλά σαν αποτέλεσμα της πίστης· όχι σαν τη ρίζα, αλλά σαν τον καρπό της αγιοσύνης. Η χάρη του Θεού, όπως φανερώνεται στον Χριστό, αποτελεί το θεμέλιο της ελπίδας του Χριστιανού· και αυτή η χάρη εξωτερικεύεται μετά με την υπακοή. Ο Ουέσλεη αφιέρωσε τη ζωή του στο κήρυγμα των μεγάλων αληθειών που ασπασήθηκε: της δικαιοσύνης μέσω της πίστης στο εξιλαστικό αίμα του Χριστού και της αναγεννητικής δύναμης του Αγίου Πνεύματος στην καρδιά με αποτέλεσμα την καρποφόρο ζωή κατά το παράδειγμα του Χριστού.

Αφορμή για την προετοιμασία στο έργο του Χουάϊτφιλντ και, των αδελφών Ουέσλεη έδωσε η μακρόχρονη και έμμονη ιδέα που τους κυρίεψε για την ατομική τους απώλεια. Πάνω απ” όλα η πεποίθηση ότι έπρεπε να υπομένουν κάθε δοκιμασία σαν καλοί στρατιώτες του Χριστού, τους είχε καταστήσει στόχο οδυνηρών χλευασμών, καταφρόνειας και κατατρεγμών τόσο κατά τα φοιτητικά τους χρόνια, όσο και κατά την αρχική περίοδο του λειτουργήματός τους. Αυτοί, καθώς και μερικοί άλλοι συμπαθούντες με αυτούς, περιφρονητικά τιτλοφορήθηκαν από τους άθρησκους συμφοιτητές τους Μεθοδιστές—επίζηλος σήμερα τίτλος μιας των μεγαλυτέρων αντιπροσωπευτικών εκκλησιών της Αγγλίας και της Αμερικής.

Σαν μέλη της Αγγλικανικής εκκλησίας, είχαν στενά προσκολληθεί στους λειτουργικούς τύπους της λατρείας της. Ο Θεός όμως τους παρουσίασε μέσα από το λόγο Του ένα ανώτερο ιδανικό. Το Πνεύμα το Άγιο τους παρακινούσε να κηρύξουν «τον Χριστόν και τούτον εσταυρωμένον.» Η δύναμη του Υψίστου ευόδωνε το έργο

τους. Χιλιάδες άνθρωποι αναγνώριζαν την ενοχή τους και μεταπε-
 ίθονταν πραγματικά. Τα πρόβατα αυτά έπρεπε όμως να προφυλα-
 χθούν από τους αδηφάγους λύκους. Χωρίς καμιά από μέρους του
 προοπτική για το σχηματισμό καινούργιας . εκκλησίας, ο Ουέσλεϋ
 οργάνωσε τους νέους προσηλύτους σε μια θρησκευτική, Μεθοδι-
 στική όπως την ονόμασε, Κοινότητα.

Ανεξήγητη και σκληρή αντίσταση συνάντησαν οι ιεροκήρυκες
 αυτοί από μέρους της καθιερωμένης εκκλησίας του κράτους. Αλλά
 ο πάνσοφος Θεός ανέτρεψε τα γεγονότα, ώστε η Μεταρρύθμιση να
 αρχίσει μέσα απ' αυτά τα σπλάχνα της εκκλησίας. Αν αυτή απο-
 κλειστικά προέρχονταν από εξωτερικούς παράγοντες, δεν θα είχε
 εισχωρήσει εκεί όπου υπήρχε η μεγαλύτερη ανάγκη γι' αυτή. Αλλ'
 αφού οι κήρυκες του αναζωπυρωτικού κινήματος ήταν οι ίδιοι κληρι-
 κοί και εργάζονταν μέσα στα πλαίσια της εκκλησίας κάθε φορά που
 έβρισκαν ευκαιρία, η αλήθεια εισχωρούσε εκεί όπου διαφορετικά οι
 πόρτες θα παρέμειναν κλειστές. Μερικοί κληρικοί αφυπνίζονταν α-
 πό τον πνευματικό τους λήθαργο και μεταβάλλονταν σε ένθερμους
 προπαγανδιστές στις ενορίες τους. Εκκλησίες απολιθωμένες από
 την άψυχη τυπολατρεία, ξαναγύριζαν στο σφρίγος της ζωής.

Στην εποχή του Ουέσλεϋ, όπως εξάλλου σε κάθε εποχή της
 εκκλησιαστικής ιστορίας, άνθρωποι προικισμένοι με διάφορα χα-
 ρίσματα εκτελούσαν το έργο που τους είχε ανατεθεί. Μπορεί να
 μην εναρμονίζονταν πάντοτε όλες οι δογματικές τους λεπτομέρειες,
 όλοι τους όμως παρακινούνταν από το ίδιο Πνεύμα του Θεού και
 είχαν κοινό μεταξύ τους παρονομαστή το κέρδος των ψυχών για το
 Χριστό. Οι διαφορές των αντιλήψεων μεταξύ του Χουάϊτφιλντ και
 των Ουέσλεϋς φάνηκαν πρόσ στιγμή ότι θα επέφεραν τη διάσπα-
 ση. Αλλά στο σχολείο του Χριστού είχαν διδαχθεί την πραότητα,
 και η αμοιβαία ανεκτικότητα και αγάπη τους συμφιλίωσαν. Δεν ε-
 ίχαν καιρό για φιλονικίες τη στιγμή που η πλάνη και η παρανομία
 κυριαρχούσαν παντού και οι αμαρτωλοί βιάδιζαν προς την αιώνια
 καταστροφή.

[274]

Οι δούλοι του Θεού διάβαιναν ένα σκληρό μονοπάτι. Άνθρωποι
 με μόρφωση και επιρροή επιστράτευαν όλες τις δυνάμεις τους ε-
 ναντίον τους. Σε λίγο διάστημα ένα μεγάλο μέρος του κλήρου εκ-
 δήλωσε μια απροκάλυπτη εχθρότητα και οι εκκλησίες έκλεισαν τις
 πόρτες τους κατά πρόσωπο στην αγνή πίστη και ς' αυτούς που τη
 μετέδιδαν. Αποκηρύσσοντάς τους από τον άμβωνα, ο κλήρος ξε-

σήκωσε εναντίον τους όλα τα στοιχεία του σκότους, της άγνοιας και της παρανομίας. Πολλές φορές ο Ιωάννης Ουέσλεη διέφυγε τον κίνδυνο χάρη στη θαυματουργή επέμβαση της ευσπλαχνίας του Θεού. Όταν ο όχλος ξεσηκώνονταν οργισμένος εναντίον του και φαίνονταν ότι δεν υπήρχε τρόπος διαφυγής, ένας άγγελος με ανθρώπινη μορφή παρουσιάζονταν στο πλευρό του, ο όχλος οπισθοχωρούσε και ο δούλος του Χριστού απομακρύνονταν από τον τόπο του κινδύνου ασφαλώς.

Ο Ουέσλεη διηγείται μια απ' αυτές τις σκηνές της διάσωσής του από τα χέρια του μαινόμενου πλήθους. «Καθώς κατηφορίζαμε ένα γλιστερό μονοπάτι προς την πόλη, πολλοί προσπάθησαν να με ρίξουν κατά γης πιστεύοντας ότι μια και θάπεφτα δεν θα μπορούσα να ξανασηκωθώ. Αλλά ούτε σκόνταψα, ούτε γλίστρησα καθόλου μέχρι που γλύτωσα από τα χέρια τους ... Αν και πολλοί αγωνίζονταν να με αρπάξουν από το γιακά ή από τα ρούχα για να με ρίξουν κάτω, δεν μπορούσαν να με πιάσουν. Ένας μόνο κατόρθωσε να με γραπώσει από το πέτο του παλτού μου που έμεινε στα χέρια του. Το άλλο πέτο, όπου στην τσέπη του είχα ένα χαρτονόμισμα, σχίστηκε μόνο ως τα μισά ... Πίσω μου, ένας μεγαλόσωμος άντρας άρχισε να με χτυπάει συνέχεια μ' ένα μεγάλο ξύλινο ραβδί. Αν περιορίζονταν μ' ένα μόνο κτύπημα μ' αυτό πίσω από το κεφάλι, δεν θα χρειάζονταν να καταβάλει όλη αυτή την προσπάθεια. Κάθε φορά που χτυπούσε όμως αστόχευε, χωρίς να μπορώ να το εξηγήσω, αφού δεν ήμουν σε θέση να κινηθώ ούτε δεξιά ούτε αριστερά ... Ένας άλλος όρμησε ανάμεσα από το πλήθος και σηκώνοντας το χέρι να με χτυπήσει, ξαφνικά το κατέβασε και αρκέστηκε να μου χαϊδέψει το κεφάλι λέγοντας: «Τι μαλακά μαλλιά που έχει!» ... Οι πρώτοι απ' αυτούς που γνώρισαν την αλλαγή της καρδιάς ήταν οι αρχηγοί της οχλοκρατίας, οι απάχηδες, ένας μάλιστα αναγνωρισμένος μπράβος των καπηλειών ...

«Με τι μελετημένα βήματα μας προετοιμάζει ο Θεός για να κάνουμε το θέλημά Του! Πριν δυο χρόνια ένα σπασμένο τούβλο με άγγιξε στον ώμο. Ένα χρόνο αργότερα μια πέτρα με χτύπησε ανάμεσα στα μάτια. Τον περασμένο μήνα δέχθηκα ένα γερό κτύπημα και απόψε άλλα δύο, το ένα πριν να μπούμε στην πόλη, το άλλο αφού βγήκαμε απ' αυτή. Αλλά και τις δύο φορές δεν αισθάνθηκα τίποτε. Αν και τη μια φορά κάποιος με χτύπησε με όλη του τη δύναμη στο στήθος και την άλλη στο στόμα με τόση ορμή που το αίμα

Ξεπήδησε αμέσως, πόνο όμως δεν ένοιωσα με κανένα από τα δύο κτυπήματα περισσότερο απ' ότι αν με είχαν εγγίσει με ένα άχυρο.» (Θοην Ωεσλεψ, «Ωορκς,» Τόμ. 3, σελ. 297-298.)

Οι Μεθοδιστές της εποχής εκείνης, λαϊκοί και κληρικοί, είχαν γίνει στόχος χλευασμού και κατατρεγμού τόσο από μέρους τακτικών μελών της εκκλησίας, όσο και από τους αναγνωρισμένους αρνησίθρησκους που είχαν εξαφθεί από την παραποίηση της αλήθειας. Τους έσερναν στα δικαστήρια που μόνο κατόνομα υφίσταντο επειδή η δικαιοσύνη ήταν άγνωστη σχεδόν στα δικαστικά χρονικά των ημερών εκείνων. Πολλές φορές οι διώκτες τους βιαιοπραγούσαν εναντίον τους. Ο όχλος έτρεχε από σπίτι σε σπίτι, καταστρέφοντας έπιπλα και οικιακά σκεύη, λεηλατώντας ότι τους άρεσε, και κακοποιώντας άγρια άντρες, γυναίκες και παιδιά. Σε μερικές περιπτώσεις, ανηρτημένες δημόσιες ανακοινώσεις, καλούσαν αυτούς που ήθελαν να σπάσουν τα παράθυρα και να λεηλατήσουν τα σπίτια των Μεθοδιστών να συγκεντρωθούν μια ορισμένη ώρα σ' ένα ιδιαίτερο μέρος. Αυτές οι κατάφωρες αδικίες σύμφωνα με τους γραπτούς και άγραφους νόμους διαπράττονταν χωρίς την παραμικρή επέμβαση από μέρους των αρχών. Ένας συστηματικός διωγμός ασκείτο εναντίον του λαού του οποίου το μοναδικό κρίμα ήταν ότι προσπαθούσαν να στρέψουν την πορεία των αμαρτωλών από το δρόμο της καταστροφής στο μονοπάτι της αγνής ζωής.

Αναφερόμενος ο Ιωάννης Ουέσλεη στις εναντίον του ιδίου και των συντρόφων του κατηγορίες, παρατηρεί: «Μερικοί διατείνονται ότι οι διδασκαλίες μας είναι λαθεμένες, γεμάτες πλάνες και θρησκευτική έξαψη. Ότι είναι πρωτάκουστες και νεωτεριστικές. Ότι είναι συνώνυμες του Κουακερισμού, του φανατισμού και του παπισμού. Όλες αυτές οι κατηγορίες έχουν ήδη αποδειχθεί εντελώς αβάσιμες. Κάθε πτυχή της διδαχής αυτής είναι η απλή διδασκαλία της Γραφής ερμηνευμένης από την εκκλησία μας. Επομένως δεν χωρεί λάθος ή πλάνη αφού η Γραφή είναι αληθινή ... Άλλοι ισχυρίζονται ότι η διδαχή μας είναι πολύ αυστηρή και ότι κάνομε το δρόμο προς τον ουρανό πάρα πολύ δύσκολο. Στην πραγματικότητα αυτή ήταν η αρχική—και μάλιστα για ένα διάστημα η μοναδική—αντίρρηση η οποία κρυφοφωλιάζει μέσα σε χιλιάδες άλλες που παρουσιάζονται με διάφορες μορφές. Είναι τάχα γεγονός ότι η διδαχή μας είναι αυστηρότερη απ' ότι εκτίθεται στη Βίβλο και καθιστά στ' αλήθεια το δρόμο του ουρανού πιο στενόχωρο απ' ότι ο Κύριος ή οι απόστολοι

Του παρουσίασαν· Φέρετε μόνο στη σκέψη σας μερικά απλά εδάφια: «Θέλεις αγαπά Κύριον τον Θεόν σου εξ όλης της καρδιάς σου και εξ όλης της διανοίας, εξ όλης της ψυχής και εξ όλης της δυνάμεώς σου.» «Επειδή δια πάντα λόγον σαπρόν τον οποίον θέλουσι λαλήσει οι άνθρωποι θέλουσι δώσει λόγον εν ημέρα κρίσεως.» «Είτε λοιπόν τρώγετε, είτε πίνετε, είτε πράττετε τι, τα πάντα πράττετε προς δόξαν του Κυρίου.»

Αν πραγματικά η διδαχή μας ξεπερνάει αυτά τα αυστηρά όρια, τότε φυσικά είμαστε ένοχοι. Αλλά ελέγχοντας τη συνείδησή σας, το ξέρετε ότι δεν είναι έτσι. Ποιος θα τολμούσε να πράξει κατά ένα γιώτα λιγότερο χωρίς να παραποιήσει το λόγο του Θεού· Μπορεί ο οικονόμος των μυστηρίων του Θεού να βρεθεί πιστός αν αλλάξει έστω και ένα μέρος της ιερής αυτής παρακαταθήκης· Όχι. Δεν έχει το δικαίωμα τίποτε να μειώσει, τίποτε να μετριάσει. Είναι υποχρεωμένος να δηλώσει ς' όλους τους ανθρώπους γενικά: «Δεν μπορώ να υποβιβάσω τη Γραφή στο σημείο που να ανταποκρίνεται στα γούστα σας. Εσείς πρέπει να υψωθείτε στο δικό της επίπεδο· ειδέ μη θα χαθείτε για πάντα.» Σ' αυτό οφείλεται επίσης εκείνη η άλλη λαϊκή κατακραυγή ότι είμαστε «άνθρωποι χωρίς αγάπη.» Αλλά είμαστε στ' αλήθεια χωρίς αγάπη· Στο τι· Στο ότι δεν τρέφομε τους νηστικούς και δεν ντύνομε τους γυμνούς· «Όχι, δεν ενοούμε αυτό. Σ' αυτό δεν υστερείτε, λέγουν. Αλλά σας λείπει η αγάπη όταν κρίνετε τους άλλους! Νομίζετε ότι κανείς δεν πρόκειται να σωθεί παρά μόνο όσοι κάνουν όπως κάνετε εσείς.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 3, σελ. 152-153.)

Η πνευματική κατάπτωση της Αγγλίας λίγο πριν από την εποχή του Ουέσλεη οφείλονταν κατά το μεγαλύτερο μέρος στη διάδοση των διδασκαλιών των αντινομιστών. Πολλοί ισχυρίζονταν ότι ο Χριστός είχε καταργήσει τον ηθικό νόμο και επομένως οι Χριστιανοί απαλλάσσονταν από την τήρησή του· ότι ο πιστός είχε ελευθερωθεί από «τη δουλεία των καλών έργων.» Άλλοι, αν και αναγνώριζαν τον αιώνιο χαρακτήρα του νόμου, υποστήριζαν ότι δεν ήταν ανάγκη να παροτρύνουν οι ιεροκήρυκες το λαό να φυλάγει τα διατάγματά του, αφού όσοι προορίζονται από το Θεό για σωτηρία, θα οδηγηθούν «από μια ακατανίκητη ώθηση της θεϊκής χάρης στην εξάσκηση της θεοσεβείας και της αρετής,» ενώ οι υπόλοιποι, προορισμένοι για την αιώνια καταδίκη, «δεν έχουν τη δύναμη να υπακούσουν στο θεϊκό νόμο.»

Άλλοι πάλι οι οποίοι επίσης πρέσβευαν ότι «οι εκλεκτοί δεν είναι δυνατό να εκπέσουν από τη χάρη ούτε να στερηθούν τη θεϊκή εύνοια,» κατέληγε στο πιο απαίσιο ακόμη συμπέρασμα ότι «τα ανοσιουργήματα που αυτοί διαπράττουν δεν θεωρούνται κατά βάθος κολάσιμα, ούτε και λογίζονται παραβάσεις του θεϊκού νόμου· και ότι επομένως δεν γεννάται ζήτημα γι' αυτούς ούτε να εξομολογηθούν τις αμαρτίες τους, ούτε μετανοώντας να αποχωριστούν απ' αυτές.» (Μετ'λιντοςκ ανδ Στρονγ, «Ψελοπεδια,» άρθρο «Αντινομίανς.») Δήλωναν λοιπόν ότι και μια από τις χειρότερες ακόμη αμαρτίες «η οποία κατά τη διεθνή κοινή γνώμη κρίνεται τρομερή παράβαση του θεϊκού νόμου, στα μάτια του Θεού δεν θεωρείται αμαρτία» όταν διαπράττεται από έναν από τους εκλεκτούς Του. «Επειδή το χαρακτηριστικό ιδίωμα των εκλεκτών είναι ότι αδυνατούν να κάνουν οτιδήποτε που προξενεί την απαρέσκεια του Θεού ή απαγορεύεται από το νόμο.»

Οι ίδιες αυτές τερατώδεις διδασκαλίες ουσιαστικά υιοθετήθηκαν αργότερα από λαϊκούς εκπαιδευτικούς και από θεολόγους, ότι δηλαδή δεν αποτελεί ο αναλλοίωτος νόμος του Θεού τον κανόνα του δικαίου, αλλ' ότι αυτή η κοινωνία διαμορφώνει πάντοτε τον ηθικό κανόνα που διαρκώς υπόκειται σε τροποποιήσεις. Όλες αυτές οι θεωρίες εμπνέονται από το ίδιο ακριβώς εκείνο κυρίαρχο πνεύμα που ανάμεσα στους αναμάρτητους ακόμη κατοίκους του ουρανού είχε αρχίσει το καταστρεπτικό του έργο εναντίον των δικαίων περιορισμών που υποβάλλει ο νόμος του Θεού.

Το δόγμα ότι ο χαρακτήρας του ανθρώπου είναι αμετάκλητα προκαθορισμένος από το Θεό, ώθησε πολλούς στην ουσιαστική απόρριψη του νόμου του Θεού. Ο Ουέσλεη αντέδρασε κατηγορηματικά στις πλάνες των αντινομιστών προπαγανδιστών αποδεικνύοντας ότι τα δόγματά τους έρχονταν σε αντίφαση με τις Γραφές. «Διότι εφανερώθη η χάρις του Θεού η σωτήριος εις πάντας ανθρώπους.» [278] (Τίτος 2:11.) «Διότι τούτο είναι καλόν και ευπρόσδεκτον ενώπιον του Σωτήρος ημών Θεού, όστις θέλει να σωθώσι πάντες οι άνθρωποι και να έλθωσιν εις επίγνωσιν της αλήθειας. Διότι είναι εις Θεός, εις και μεσίτης Θεού και ανθρώπων, άνθρωπος Χριστός Ιησούς, όστις έδωκεν Εαυτόν αντίλυτρον υπέρ πάντων.» (Α' Τιμ. 2:3-6.) Το Πνεύμα του Θεού χορηγείται δωρεάν ώστε καθένας να μπορεί να επωφεληθεί από τα μέσα της σωτηρίας. Έτσι ο Χριστός, «το Φώς το αληθινόν» «Φωτίζει πάντα άνθρωπον ερχόμενον εις

τον κόσμο.» (Ιωάν. 1:9.) Οι άνθρωποι χάνουν τη σωτηρία όταν οικειοθελώς απαξιούν να δεχθούν το δώρο της ζωής.

Στον ισχυρισμό ότι με του Χριστού το θάνατο καταργήθηκε ο Δεκάλογος, όπως συνέβη με τον τελετουργικό νόμο, ο Ουέσλεη αντέτασσε: «Ο ηθικός νόμος ο οποίος περιέχεται μέσα στο Δεκάλογο και τον οποίο εφάρμοζαν οι προφήτες δεν καταργήθηκε από το Χριστό. Ο ερχομός Του δεν είχε σκοπό να καταργήσει κανένα απολύτως μέρος του νόμου. Αυτός ο νόμος ο οποίος παρίσταται σαν πιστός μάρτυρας στον ουρανό δεν είναι ποτέ δυνατόν να καταλυθεί ... Αυτός υφίσταται από καταβολής κόσμου, όχι χαραγμένος πάνω σε λίθινες πλάκες, αλλά γραμμένος μέσα στις καρδιές όλων των παιδιών του Θεού που πλάστηκαν από τα χέρια του Δημιουργού. Παρόλο που τα γράμματα τα χαραγμένα αρχικά με το δάκτυλο του Θεού, υπέστησαν σημαντική αλλοίωση από την αμαρτία, δεν μπορούν όμως να σβηστούν εντελώς, εφόσον οι άνθρωποι εξακολουθούμε να έχουμε συνείδηση του καλού και του κακού. Κάθε τμήμα του νόμου ισχύει για ολόκληρη την ανθρωπότητα και για την κάθε εποχή. Δεν εξαρτάται ούτε από τον τόπο, ούτε από το χρόνο, ούτε από τις περιστάσεις που υπόκεινται σε μεταλλάξεις, αλλ' από τη φύση του Θεού και τη φύση του ανθρώπου και την αμοιβαία απαραίλακτη συνάφεια μεταξύ τους.

««Δεν ήλθον να καταλύσω, αλλά να εκπληρώσω.» ... Αναντίρρητα, στο σημείο αυτό ο Χριστός εννοεί (σύμφωνα με ότι προηγείται και με ότι έπεται:) ήρθα να τον επικυρώσω κατά πάντα, παρόλες τις δικαιολογίες των ανθρώπων. Ήρθα να αποδώσω σαφέστερα και ευκρινέστερα κάθε σκοτεινή πτυχή του. Ήρθα να διακηρύξω την πραγματική και τέλεια σημασία του κάθε σημείου του. Να αποκαλύψω το μήκος και πλάτος και όλη την έκταση που καταλαμβάνει η κάθε εντολή καθώς και το ύψος και το βάθος του και την ασύλληπτη αγνότητα και πνευματικότητά του σε κάθε του πτυχή.» [279] (Ωεσλεψ, Κήρυγμα 25.)

Ο Ουέσλεη διακήρυττε την τέλεια αρμονία που υφίσταται ανάμεσα στο νόμο και στο ευαγγέλιο. «Υπάρχει,» έλεγε, «μεταξύ τους η στενότερη σχέση που μπορεί να φανταστεί κανείς. Από το ένα μέρος ο νόμος προετοιμάζει διαρκώς το δρόμο για το ευαγγέλιο και μας παραπέμπει σ' αυτό. Από το άλλο μέρος, το ευαγγέλιο μας οδηγεί διαρκώς στην ακριβέστερη επίγνωση του νόμου. Ο νόμος λόγου χάρη απαιτεί από μας να αγαπούμε το Θεό, να αγαπούμε τον

πλησίον μας και να είμαστε πράοι, ταπεινοί και αγνοί. Εμείς αισθανόμαστε ότι είμαστε ανίκανοι να εκτελέσουμε τα πράγματα αυτά. Μάλιστα «παρ' ανθρώποις τούτο είναι αδύνατον.» Ανακαλύπτομε όμως την υπόσχεση του Θεού ότι Εκείνος θα μας χορηγήσει την αγάπη και θα μας καταστήσει πράους, ταπεινούς και αγίους. Επωφελούμαστε απ' αυτό το ευαγγέλιο, από τις αγαθές αυτές αγγελίες. Και επενεργεί σύμφωνα με την πίστη μας. «Η δικαιοσύνη του νόμου εκπληρούται εν ημίν δια πίστεως της εν Χριστώ Ιησού.» ...

«Οι χειρότεροι εχθροί του ευαγγελίου του Χριστού,» έλεγε ο Ουέσλεη, «είναι εκείνοι που απερίφραστα και ανεπιφύλακτα επικρίνουν και καταδικάζουν το νόμο διδάσκοντας τους ανθρώπους να παραβιάζουν (δηλαδή να καταλύουν, να παραβαίνουν, να απαλλάσσονται από την υποχρέωση να τηρούν,) όχι μόνο μία, είτε από τις μικρότερες, είτε από τις μεγαλύτερες, αλλά όλες γενικά τις εντολές μονοκονδυλιά ... Η πιο αξιοπερίεργη απ' όλες αυτές τις παραπλανητικές εκδοχές είναι ότι εκείνοι που επιδίδονται στο έργο αυτό πιστεύουν κατά βάθος ότι τιμούν το Χριστό με το να ανατρέπουν το νόμο Του και ότι μεγαλύνουν την αρμοδιότητά Του με το να καταλύουν τη διδαχή Του! Φυσικά Τον τιμούν όπως έκανε ο Ιούδας όταν είπε: «Χαίρε, Ραββί,» και Τον φίλησε. Κατά τον ίδιο τρόπο ο Χριστός μπορεί να πει στον καθένα απ' αυτούς: «Με φίλημα προδίδεις τον Υιόν του ανθρώπου.» Δεν έχει καμιά διαφορά το να Τον προδίδει κανείς ενώ Τον φιλεί, ή το να μιλάει για το αίμα Του ενώ Του αφαιρεί το στέμμα Του· ή το να περιφρονεί οποιοδήποτε μέρος του νόμου Του προφασιζόμενος ότι συντελεί στην πρόοδο του ευαγγελίου Του. Στην πραγματικότητα κανείς δεν μπορεί να μείνει ακατάκριτος όταν κηρύττει μια τέτοια πίστη, που αποβλέπει με έμμεσο ή άμεσο τρόπο στη μερική έστω παρακοή. Όταν κηρύττει ένα Χριστό που ακυρώνει, ή κατ' οποιοδήποτε τρόπο αλλοιώνει και την παραμικρή εντολή του Θεού.» (Ίδιο μέρος. Κήρυγμα 35.)

[280]

Σ' αυτούς που υποστήριζαν ότι το κήρυγμα του ευαγγελίου αναπληρώνει όλες τις απαιτήσεις του νόμου, ο Ουέσλεη απαντούσε: «Αυτό το απορρίπτομε κατηγορηματικά. Δεν αναπληρώνει ούτε αυτόν τον πρωταρχικό σκοπό του νόμου, ότι συγκεκριμένα δείχνει στους ανθρώπους την αμαρτωλή κατάστασή τους, ότι αφυπνίζει αυτούς που κοιμούνται ακόμη στο χείλος του γκρεμού. Ο απόστολος Παύλος διακηρύττει ότι «δια του νόμου έρχεται η γνώσις της αμαρτίας, «και ότι μόνον όταν ο άνθρωπος πειστεί για την αμαρτία,

τότε θα αισθανθεί πραγματικά πόση ανάγκη έχει από το εξιλαστήριο αίμα του Χριστού ... Όπως ο ίδιος ο Κύριός μας δήλωσε: «Δεν έχουνσι χρείαν ιατρού οι υγιαίνοντες, αλλ' οι πάσχοντες.» Άρα είναι παράλογο να φέρει κανείς το γιατρό σ' αυτούς που είναι υγιείς, ή τουλάχιστο φαντάζονται ότι είναι. Πρέπει πρώτα να τους πείσει ότι είναι άρρωστοι. Διαφορετικά δεν βλέπουν και το λόγο να σ' ευχαριστήσουν για τον κόπο σου. Το ίδιο είναι παράλογο να παρουσιάσει κανείς τον Σωτήρα Χριστό σ' εκείνους των οποίων η καρδιά δεν έχει ακόμη συντρίβει.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Κήρυγμα 35.)

Ενώ λοιπόν κήρυττε το ευαγγέλιο της χάρης του Θεού, ο Ουέσλεη προσπαθούσε, κατά το παράδειγμα του Κυρίου του, «να μεγαλύνει το νόμο και να καταστήση αυτόν έντιμον.» Με πιστότητα εκπλήρωσε το έργο που ο Θεός του ανέθεσε να κάνει και αξιώθηκε να ιδεί τα λαμπρά αποτελέσματά του. Πρός το τέρμα της μακρόβιας ογδοντάχρονης ζωής του—της αφιερωμένης πάνω από μισόν αιώνα στο λειτούργημα του περιοδεύοντα ιεροκήρυκα—οι αναγνωρισμένοι οπαδοί του αριθμούσαν πάνω από μισό εκατομμύριο ψυχές. Αλλά το πλήθος των ψυχών που χάρη στους κόπους του αποσπάσθηκαν από τον όλεθρο και την εξαθλίωση της αμαρτίας σε μιά ανώτερη και αγνότερη ζωή, καθώς και ο αριθμός εκείνων που με τη διδασκαλία του απέκτησαν μια βαθύτερη και πλουσιότερη εμπειρία, δεν θα γίνει ποτέ γνωστός πριν ολοκληρη η οικογένεια των λυτρωμένων συναχτεί στη βασιλεία του Θεού. Η ζωή του αποτελεί πολύτιμο παράδειγμα για κάθε Χριστιανό. Μακάρι η ίδια πίστη, η ταπεινοφροσύνη, ο άοκνος ζήλος, η αυτοθυσία και η καθιέρωση αυτού του υπηρέτη του Χριστού να απαντώνταν στις σημερινές εκκλησίες!

[281] Κεφάλαιο 15: Η αγία γραφή και η γαλλική επανάσταση

Το δέκατο έκτο αιώνα, παρουσιάζοντας μια ανοικτή Γραφή στον κόσμο η Μεταρρύθμιση ζητούσε απ' όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες να της ανοίξουν τις πόρτες τους. Μερικές χώρες την υποδέχθηκαν με χαρά σαν αγγελιοφόρο σταλμένο από τον ουρανό. Σε άλλες χώρες η παποσύνη είχε κατά το μεγαλύτερο μέρος εμποδίσει την είσοδό της. Μ' αυτόν τον τρόπο αποκλείστηκε σχεδόν καθολοκληρία το φως της Βιβλικής γνώσης και της ηθικοπλαστικής της επίδρασης. Σε μια ορισμένη χώρα όμως, παρόλο ότι το φως είχε εισχωρήσει ε' αυτήν, «η σκοτία δεν κατέλαβεν αυτό.» Ολόκληρους αιώνες στη χώρα αυτή φως και σκότος αγωνίζονταν για την υπεροχή. Τελικά το κακό υπερίσχυσε και η αλήθεια του ουρανού πετάχθηκε έξω. «Αύτη είναι η κρίσις, ότι το φως ήλθεν εις τον κόσμον, και οι άνθρωποι ηγάπησαν το σκότος μάλλον παρά το φως.» (Ιωάν. 3:19.) Το κράτος αυτό αφέθηκε τότε ελεύθερο να δράξει τους καρπούς της πορείας που διάλεξε να ακολουθήσει. Η προστατευτική δύναμη του Πνεύματος του Θεού αποσύρθηκε από ένα λαό που είχε περιφρονήσει τη δωρεά της χάρις Του. Επετράπηκε στο κακό να ωριμάσει και ολόκληρος ο κόσμος παρακολούθησε τα αποτελέσματα των καρπών της θεληματικής απόρριψης του φωτός.

Στη Γαλλία, ο πόλεμος κατά της Γραφής, ο οποίος μένονταν επί ολόκληρους αιώνες, έφθασε στον κολοφώνα του την εποχή της Εθνικής Επανάστασης. Η φοβερή εκείνη εξέγερση δεν ήταν τίποτε άλλο από το εύλογο αποτέλεσμα της απαγόρευσης της κυκλοφορίας των Γραφών από μέρος της Ρώμης. Παρουσίαζε την πιο αυθεντική απεικόνιση της παπικής πολιτικής που η ανθρωπότητα γνώρισε ποτέ—μιάς απεικόνισης των αποτελεσμάτων στα οποία οδήγησε η χιλιετής και πλέον διδασκαλία της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

Η καταστολή των Γραφών κατά το διάστημα της παπικής υπεροχής είχε αναγγελθεί από τους προφήτες. Και ο Ιωάννης ο Αποκαλυπτής τονίζει με τα ακόλουθα λόγια τα τρομακτικά αποτελέσματα που θα εξελίσσονταν ιδιαίτερα στη Γαλλία σαν απόρροια της κυριαρχίας του «ανθρώπου της ανομίας:»

[282]

[283]

Ο άγγελος του Κυρίου είπε: «Την πόλιν την αγίαν θέλουσι πατήσει τεσσαράκοντα δύο μήνας. Και θέλω δώσει εις τους δύο μάρτυράς μου να προφητεύσωσι χιλίας διακοσίας εξήκοντα ημέρας, ενδεδυμένοι σάκκους ... Και όταν τελειώσωσι την μαρτυρίαν αυτών, το θηρίον το αναβαίνον εκ της αβύσσου θέλει κάμει πόλεμον με αυτούς, και θέλει νικήσει αυτούς, και θανατώσει αυτούς. Και τα πτώματα αυτών θέλουσι κείσθαι επί της πλατείας της πόλεως της μεγάλης ήτις καλείται πνευματικώς Σόδομα και Αίγυπτος, όπου και ο Κύριος ημών εσταυρώθη ... Και οι κατοικούντες επί της γης θέλουσι χαρή δι' αυτούς, και ευφρανθή· και θέλουσι πέμψει δώρα προς αλλήλους, διότι ούτοι οι δύο προφήται εβασάνισαν τους κατοικούντας επί της γης. Και μετά τας τρεις ημέρας και ήμισυ, εισήλθεν εις αυτούς πνεύμα ζωής εκ του Θεού· και εστάθησαν επί τους πόδας αυτών, και φόβος μέγας έπεσεν επί τους θεωρούντας αυτούς.» (Αποκ. 11:2-11.)

Η διττή χρονική περίοδος των «τεσσαράκοντα δύο μηνών,» και των «χιλίων διακοσιών εξήκοντα ημερών,» πού περιγράφεται εδώ είναι ταυτόσημη και αναφέρεται στην εποχή της καταδυνάστευσης της εκκλησίας του Χριστού κάτω από το πέλμα της Ρώμης. Τα 1260 χρόνια της παπικής υπεροχής άρχισαν το 538 Μ.Χ. και επομένως θα κατέληγαν στο 1798. Την εποχή εκείνη μια γαλλική στρατιά εισέβαλε στη Ρώμη και αιχμαλώτισε τον πάπα που πέθανε εξόριστος. Αν και λίγο αργότερα ακολούθησε η εκλογή ενός νέου πάπα, η παπική όμως ιεραρχία ποτέ πιά δεν ξαναγνώρισε την απεριόριστη εκείνη δύναμη που είχε στο παρελθόν.

Οι εκκλησιαστικοί διωγμοί δεν διάρκεσαν ακριβώς μέχρι το τέλος των 1260 ετών. Από μεγάλη του ευσπλαχνία για το λαό Του, ο Θεός συντόμευσε το διάστημα της τρομερής δοκιμασίας τους. Προλέγοντας τον καιρό της «μεγάλης θλίψης» που θα έβρισκε την εκκλησία Του, ο Σωτήρας ανέφερε: «Αν δεν συνετέμνοντο αι ημέραι εκείναι, δεν ήθελε σωθή ουδεμία σάρξ· διά τους εκλεκτούς όμως θέλουσι συντηηθή αι ημέραι εκείναι.» (Ματθ. 24:22.) Με τη μεσολάβηση της Μεταρρύθμισης οι διωγμοί καταστάλησαν πριν το 1798.

Σχετικά με τους δύο μάρτυρες, ο προφήτης διασαφηνίζει: «Ούτοι είναι αι δύο ελαίαι και αι δύο λυχνίαι αι ιστάμεναι ενώπιον του Θεού της γης.» (Αποκ. 11:4.) Και ο Ψαλμωδός επίσης εξηγεί: «Λύχνος εις τους πόδας μου είναι ο λόγος Σου και φως εις τας

τρίβους μου.» (Ψαλμ. 119:105.) Οι δύο μάρτυρες συμβολίζουν τις Γραφές της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Και οι δύο είναι κύριοι μάρτυρες στο θέμα της προέλευσης και της αιωνιότητας του νόμου του Θεού. Επίσης και οι δύο μαρτυρούν σχετικά με το σχέδιο της σωτηρίας. Οι συμβολικοί τύποι, οι θυσίες και οι προφητείες της Παλαιάς Διαθήκης υποδεικνύουν το Σωτήρα που έμελλε να έρθει. Ενώ τα ευαγγέλια και οι Επιστολές της Καινής Διαθήκης πιστοποιούν ότι ο Σωτήρας ήρθε έτσι ακριβώς όπως είχαν εξαγγείλει οι τύποι και οι προφητείες.

«Θέλω δώσει εις τους μάρτυράς Μου να προφητεύσωσι χιλίας διακοσίας εξήκοντα ημέρας, ενδεδυμένοι σάκκους.» Κατά το μεγαλύτερο μέρος του χρονικού αυτού διαστήματος οι δύο μάρτυρες του Θεού παρέμειναν στην αφάνεια. Η παπική εξουσία επεδίωξε να αποκρύψει από τον κόσμο το λόγο του Θεού, αντιπαραβάλλοντάς τον με ψευδομάτυρες που να αντιφάσκουν στην αυθεντική του μαρτυρία. Όταν η Βίβλος είχε απαγορευτεί τόσο από τις εκκλησιαστικές όσο και από τις πολιτικές αρχές, όταν η μαρτυρία της διαστρεβλώθηκε και άνθρωποι και δαίμονες αμοιβαία κατέβαλαν απεγνωσμένες προσπάθειες για να αποστρέψουν τη σκέψη των ανθρώπων απ' αυτή, όταν όσοι τολμούσαν να γνωστοποιήσουν τις ιερές αλήθειες της προδίδονταν, καταδιώκονταν, βασανίζονταν, σάπιζαν στις φυλακές, έδιναν για την πίστη τους θάνατο μαρτυρικό ή εξαναγκάζονταν να πάρουν τα βουνά και να καταφύγουν στις σπηλιές και στα έγκατα της γης, τότε ακριβώς οι δύο πιστοί μάρτυρες «προφήτευαν ενδεδυμένοι σάκκους.» Παρόλα αυτά εξακολούθησαν να δίνουν τη μαρτυρία τους ολόκληρη εκείνη την περίοδο των 1260 ετών. Και στις ζοφερότερες ακόμη μέρες υπήρχαν άνθρωποι πιστοί που αγαπούσαν το λόγο του Θεού και έδειξαν μεγάλο ζήλο για τη δόξα Του. Στους αφοσιωμένους αυτούς δούλους χορηγήθηκε σοφία, δύναμη και εξουσία να γνωστοποιήσουν την αλήθεια Του καθόλο εκείνο το χρονικό διάστημα.

«Και εάν τις θέλη να βλάβη αυτούς, εξέρχεται πύρ εκ του στόματος αυτών και κατατρώγει τους εχθρούς αυτών· και εάν τις θέλη να βλάβη αυτούς, ούτω πρέπει αυτός να θανατωθή.» (Αποκ. 11:5.) Δεν μπορούν οι άνθρωποι να καταπατούν με τα πόδια τους το λόγο του Θεού χωρίς να υποστούν τις τραγικές συνέπειες. Η σημασία της φοβερής αυτής καταγγελίας απαντάται στο τελευταίο κεφάλαιο της Αποκάλυψης: «Μαρτύρομαι εις πάντα ακούοντα τους

λόγους της προφητείας του βιβλίου τούτου εάν τις επίθεση εις ταύτα, ο Θεός θέλει επιθέσει εις αυτόν τας πληγάς τας γεγραμμένας εν τω βιβλίω τούτω. Και εάν τις αφαιρέση από των λόγων του βιβλίου της προφητείας ταύτης, ο Θεός θέλει αφαιρέσει το μέρος αυτού από του βιβλίου της ζωής και από τις πόλεως της αγίας και των γεγραμμένων εν τω βιβλίω τούτω.» (Αποκ. 22:18-19.)

Αυτές τις προειδοποιήσεις στέλνει ο Θεός για να προφυλάγει τους ανθρώπους από του να τροποποιήσουν με οποιονδήποτε τρόπο τα όσα Εκείνος αποκάλυψε ή διέταξε. Αυτές οι αυστηρές καταγγελίες αφορούν όλους εκείνους που με την επιρροή τους γίνονται αίτιοι να μη παίρνουν οι άνθρωποι στα σοβαρά το νόμο του Θεού. Θα έπρεπε να γεμίζουν με φόβο και τρόμο εκείνους που αστόχαστα διατυμπανίζουν ότι δεν έχει καμιά σημασία αν υπακούμε στο νόμο του Θεού ή όχι. Όλοι όσοι βάζουν την προσωπική τους γνώμη πάνω από την αποκάλυψη του θείκου θελήματος, όλοι όσοι μεταποιούν τη σαφή έννοια της Γραφής για να ικανοποιήσουν τα γούστα τους ή για να πάνε σύμφωνα με τον κόσμο, αναλαμβάνουν μιά τρομερή ευθύνη. Το κριτήριο κάθε ανθρώπινου χαρακτήρα είναι ο γραπτός λόγος, ο νόμος του Θεού. Όλοι όσοι βρεθούν ελλιπείς κατά την κρίση του αδέκαστου αυτού κριτή θα θεωρηθούν υπόλογοι.

«Όταν τελειώσωσι την μαρτυρίαν αυτών.» Η περίοδος όπου οι δύο μάρτυρες έμελλε να προφητεύσουν «ενδεδυμένοι σάκκους» έληξε το 1798. Όταν θα κόντευαν να τελειώσουν το έργο τους εκείνο που γίνονταν στην αφάνεια, τότε πόλεμος θα ξεσηκώνονταν εναντίον τους από τη δύναμη που συμβολίζει «το θηρίον το αναβαίνον εκ της αβύσσου.» Σε πολλά από τα Ευρωπαϊκά κράτη ολόκληρες εκατονταετηρίδες η εκκλησιαστική και πολιτική εξουσία βρίσκονταν κάτω από τον έλεγχο του Σατανά με μεσάζουσα την παποσύνη. Εδώ όμως παρουσιάζεται μια καινούργια εκδήλωση σατανικής δύναμης.

Προφασιζόμενη καταναυκτική ευλάβεια έναντι της Αγίας Γραφής, η πολιτική της Ρώμης κατόρθωσε να την κρατήσει σφραγισμένη σε μια άγνωστη γλώσσα και κρυμμένη από τα μάτια του λαού. Κάτω από την κυριαρχία της οι δύο μάρτυρες προφήτευαν «ενδεδυμένοι σάκκους» αλλά μια διαφορετική δύναμη—«το θηρίον το αναβαίνον εκ της αβύσσου»—έμελλε να ξεσηκωθεί σε απροκάλυπτο, αδυσώπητο πόλεμο εναντίον του λόγου του Θεού.

«Τα πτώματα αυτών θέλουσι κείσθαι επί της πλατείας της πόλεως της μεγάλης, ήτις καλείται πνευματικώς Σόδομα και Αίγυπτος, όπου και ο Κύριος ημών εσταυρώθη.» Η μεγάλη πόλη στους δρόμους της οποίας οι δύο μάρτυρες φονεύονται και όπου ρίχνονται τα πτώματά τους, φέρει το όνομα της «πνευματικής» Αιγύπτου. Απ' όλα τα ιστορικά κράτη που περιγράφει η Αγία Γραφή, η Αίγυπτος αρνήθηκε κατά το θρασύτερο τρόπο την ύπαρξη του Θεού και πρόβαλε την πιο πεισματική αντίσταση στις προσταγές Του. Κανένας εστεμμένος δεν είχε την τόλμη να επαναστατήσει με μεγαλύτερο θράσος και αυθαιρεσία κατά της εξουσίας του Ουρανού απ' ότι ο Αιγύπτιος μονάρχης. Όταν ο Μωϋσής του μετέδωσε την εντολή που του έφερνε στο όνομα του Κυρίου, αγέρωχος ο Φαραώ αποκρίθηκε: «Τις είναι ο Κύριος, εις την φωνήν του οποίου θέλω υπακούσει, ώστε να εξαποστείλω τον Ισραήλ· Δεν γνωρίζω τον Κύριον και ουδέ τον Ισραήλ θέλω εξαποστείλει.» (Εξ. 5:2.) Αυτός είναι ο αθεϊσμός και το έθνος που συμβολίζονταν με την Αίγυπτο θα ξεστόμιζε με παρόμοιο τρόπο την άρνηση των θεϊκών δικαιωμάτων και θα εκδήλωνε το ίδιο πνεύμα απιστίας και προκλητικής περιφρόνησης. Επίσης η «μεγάλη πόλις» συγκρίνεται «πνευματικώς» με τα Σόδομα. Η διαφθορά των Σοδόμων όσον αφορά την παράβαση του θεϊκού νόμου εκδηλώθηκε ιδιαίτερα με την αχαλίνωτη ακολασία τους. Και η ίδια αυτή αμαρτία θα αποτελούσε το κύριο χαρακτηριστικό του έθνους που επρόκειτο να εκπληρώσει τις λεπτομέρειες της γραφικής περιγραφής.

Σύμφωνα με τα λόγια του προφήτη, λίγο πριν το 1798, κάποια δύναμη με σατανικό χαρακτήρα και προέλευση έμελλε να ξεσηκωθεί για να κάνει πόλεμο κατά της γραφής. Στη χώρα λοιπόν όπου οι δύο μάρτυρες του Θεού θα εξαναγκάζονταν να σιγήσουν, εκεί θα εκδηλώνονταν ο αθεϊσμός του Φαραώ και η ακολασία των Σοδόμων.

Η προφητεία αυτή βρήκε την ακριβέστερη και θεαματικότερη εκπλήρωσή της στην ιστορία του Γαλλικού Έθνους. Κατά την επανάσταση του 1793, «για πρώτη φορά ο κόσμος άκουγε από μια σύναξη ανθρώπων γεννημένων και αναθρεμμένων σ' ένα πολιτισμένο κράτος και προορισμένων να διοικήσουν ένα από τα λαμπρότερα Ευρωπαϊκά έθνη, να υψώνουν από κοινού τη φωνή τους για να αρνηθούν την επισημότερη αλήθεια που απευθύνθηκε ποτέ στην ανθρώπινη καρδιά, και να απορρίπτουν παμφηφεί την ύπαρξη και τη λατρεία της Θεότητας.» (Σιρ Ωαλτερ Σσοττ, «Τηε Λιφε οφ Ναπο-

λεον,» Τόμ. 1, κεφ. 17.) «Η Γαλλία είναι το μοναδικό κράτος στον κόσμο που, σύμφωνα με επίσημα ιστορικά ντοκουμέντα, ξεσηκώθηκε σύσσωμη σαν έθνος σε προκλητική στάση ανταρσίας κατά του Δημιουργού του σύμπαντος. Ανέκαθεν υπήρχαν και εξακολουθούν να υπάρχουν πολλοί άθεοι και βλάσφημοι στην Αγγλία, Γερμανία, Ισπανία και αλλού. Αλλά η Γαλλία αποτελεί μοναδική περίπτωση στα παγκόσμια χρονικά μιας χώρας που με επίσημη απόφαση της Νομοθετικής της Συνέλευσης διακήρυξε την ανυπαρξία του Θεού και όπου κατά γενική πλειοψηφία ο αστικός, και κατά μέγα μέρος ο επαρχιακός πληθυσμός, άντρες και γυναίκες μαζί, χαιρέτιζαν το διάγγελμα μ' ένα παραλήρημα χαράς, χορεύοντας και τραγουδώντας.» (Βλασκωοοδ Μαγαζινε, Νοέμβριος 1870.)

Έκδηλα επίσης ήταν στη Γαλλία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πόλης των Σοδόμων. Στο διάστημα της Επανάστασης παρατηρήθηκε μια ηθική κατάπτωση και διαφθορά ακριβώς όπως εκείνη που προκάλεσε την καταστροφή των δύο πεδινών πόλεων της αρχαιότητας. Η ακόλουθη ιστορική περιγραφή αποδίδει τον αθεϊσμό και την ακολασία της Γαλλίας όπως την προέβλεψε η προφητεία: «Στενά συνδεδεμένο με τα αντιθρησκευτικά αυτά θεσπίσματα, ακολουθούσε το διάταγμα της κατάλυσης του θεσμού του γάμου. Η πιο ιεροπρεπή σχέση η οποία μπορεί να υπάρξει ανάμεσα σε ανθρώπινες υπάρξεις και της οποίας η μονιμότητα αναντίρρητα συντελεί στη σταθεροποίηση της κοινωνίας, θεωρείτο τώρα απλώς ένα προσωρινό κοινωνικό συμβόλαιο που οποιαδήποτε δύο άτομα μπορούσαν να συνάψουν και να ακυρώσουν κατά βούληση ... Αν οι δαίμονες είχαν βάλει όλες τους τις προσπάθειες για να σοφιστούν ένα μέσο κατάλληλο για την καταστροφή κάθε έντιμου, ευγενικού και μόνιμου στοιχείου της οικογενειακής ζωής και με την ταυτόχρονη διαβεβαίωση ότι τα θλιβερά αποτελέσματά του θα διαιωνίζονταν από γενεά σε γενεά, δεν θα μπορούσαν ποτέ να επινοηθούν μέσο αποτελεσματικότερο από τον εξευτελισμό του γάμου ... Η Σοφία Αρνού, μια ηθοποιός γνωστή για το σπινθηροβόλο πνεύμα της, αποκαλούσε τον πολιτικό γάμο «το μυστήριο της μοιχείας.»» (Σςοττ, ίδιο μέρος, Τόμ. 1, κεφ. 17.)

«Όπου και ο Κύριος ημών εσταυρώθη.» Και αυτή επίσης η προφητική λεπτομέρεια βρήκε την εκπλήρωσή της στη Γαλλία. Σε καμιά άλλη χώρα το εχθρικό πνεύμα κατά του Χριστού δεν εκδηλώθηκε εντονότερα. Σε κανένα άλλο κράτος η αλήθεια δεν συνάντησε τρο-

μερότερη και πεισματικότερη αντίσταση. Με τους διωγμούς που η Γαλλία ξεσήκωσε κατά των ομολογητών του ευαγγελίου, είχε σταυρώσει το Χριστό σταυρώνοντας τους μαθητές Του.

Από γενεά σε γενεά το αίμα των μαρτύρων έρεε άφθονο. Ενώ οι Βαλδένσιοι κατέθεταν τη ζωή τους στα βουνά του Πιεμοντίου «δια τον λόγον του Θεού και δια την μαρτυρίαν του Ιησού Χριστού,» οι Αλβιγένσιοι αδελφοί τους της Γαλλίας έδιναν παρόμοια μαρτυρία χάρη της αλήθειας στην πατρίδα τους. Την εποχή της Μεταρρύθμισης οι υποστηρικτές της είχαν οδηγηθεί στο θάνατο ύστερα από φρικτά βασανιστήρια. Βασιλείς, ευγενείς, αριστοκράτισες κυρίες και λεπτεπίλεπτες νεαρές κοπέλες, η αφρόκρεμα της γαλλικής κοινωνίας, απολάμβαναν όλοι τους με αδηφάγα μάτια το θέαμα της επιθανάτιας αγωνίας των Χριστιανών μαρτύρων. Οι γενναίοι Ουγενότες, αγωνιζόμενοι για τα αγιότατα εκείνα δικαιώματα της ανθρώπινης καρδιάς, είχαν χύσει το αίμα τους σε άπειρα πεδία αγρίων μαχών. Οι Προτεστάντες είχαν ανακηρυχθεί εκτός νόμου, είχαν επικηρυχθεί με διάφορα ποσά και είχαν καταδιωχθεί σε νάταν άγρια θηρία.

Οι λιγοστοί απόγονοι των αρχαίων Χριστιανών που στο δέκατο όγδοο αιώνα ζούσαν κρυμμένοι στα βουνά της Νοτίου Γαλλίας, αποτελούσαν την «Εκκλησία εν τη ερήμω,» και πρέσβευαν ακόμη την πίστη των πατέρων τους. Όταν αποτολμούσαν να βγουν για μια συνάνθρωπιση τη νύχτα στις ερημικές βουνοπλαγιές ή στις απομονωμένα βάλτοτόπια, συλλαμβάνονταν από τους δραγόνους και σέρνονταν σε ισόβια σκλαβιά στις γαλέρες. Το αγνότερο, το εκλεκτότερο και το πολυμαθέστερο στοιχείο της γαλλικής κοινωνίας κυλίστηκε αλυσοδεμένο στην ίδια μοίρα με τους ληστές και τους φονιάδες και παραδόθηκε στα πιο ακατονόμαστα μαρτύρια. (Βλέπε Ωψλιε, Τόμ. 22, κεφ. 6.) Σ' άλλους φέρονταν με μεγαλύτερο οίκτο και τους εκτελούσαν «εν ψυχρώ,» καθώς, άοπλοι και απροστάτευτοι, γονάτιζαν σε στάση προσευχής. Εκατοντάδες σεβάσμιοι γέροντες, ανυπεράσπιστες γυναίκες και αθώα παιδιά εγκαταλείπονταν νεκροί κατά γης στη σκηνή των θρησκευτικών τους συναθροίσεων. Πάνω στις βουνοπλαγιές ή μέσα στις δασομένες περιοχές όπου συνήθιζαν να συγκεντρώνονται για να λατρεύσουν το Θεό, συνηθισμένο θέαμα αποτελούσαν «κάθε δυό-τρία βήματα των νεκρών τα σώματα κρυμμένα στο γρασίδι, ή τα απαγχονισμένα πτώματα κρεμασμένα από τα δένδρα.» Η χώρα τους ρημαγμένη από το μαχαίρι, τον πέλε-

κυ και τη φωτιά, «κατάντησε ένας απέραντος καταθλιπτικός ερημότοπος.» «Όλες αυτές οι φρικαλεότητες δεν συνέβησαν σε καμιά σκοτεινή περίοδο της ιστορίας, αλλά στην περίλαμπρη εποχή του βασιλιά Λουδοβίκου ΙΔ΄. Την εποχή που τη χαρακτηρίζει η καλλιέργεια της επιστήμης και η άνθηση των γραμμάτων και τεχνών και κατά την οποία οι θεολόγοι της αυλής και της πρωτεύουσας ήταν άνθρωποι της πολυμάθειας και ευγλωττίας και έκαναν μεγάλη και επίπλαστη επίδειξη των αρετών της πραότητας και της χριστιανικής αγάπης.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 22, κεφ. 7.)

Το απεχθέστερο όμως απ' όλα τα απεχθή εγκλήματα που αναφέρονται στους μαύρους πίνακες της ιστορίας, η στυγερότερη απ' όλες τις δαιμονικές πράξεις των σκοτεινών αιώνων, είναι η Σφαγή του Αγίου Βαρθολομαίου. Φρικιά ακόμη ο κόσμος από αποτροπισμό όταν αναλογίζεται τις σκηνές της πιο ανανδρης και απάνθρωπης εκείνης επίθεσης. Παρακινούμενος από τη Ρωμαιοκαθολική ιεραρχία, ο μονάρχης της Γαλλίας επιβράβευσε με την επιδοκιμασία του το φρικιαστικό εκείνο έργο. Μια ξαφνική κωδωνοκρουσία μέσα στη σιγαλιά της νύχτας έδινε το σύνθημα της σφαγής. Χιλιάδες Προτεσταντών που κοιμόταν ήσυχα στα σπίτια τους, επαναπαυόμενοι για την ασφάλειά τους στο λόγο της τιμής του μονάρχη τους, χωρίς καμιά προειδοποίηση, σέρνονταν με τη βία από τα κρεβάτια τους και εκτελούνταν κατά τον πιο απάνθρωπο τρόπο.

Όπως ο Χριστός υπήρξε ο αόρατος οδηγός του λαού Του κατά την απελευθέρωσή τους από την Αιγυπτιακή σκλαβιά, έτσι και ο Σατανάς έγινε ο αόρατος αρχηγός των οπαδών του κατά το αποκρουστικό αυτό δράμα του καταπληκτικού πολλαπλασιασμού των μαρτυρικών θυμάτων. Επτά ολόκληρες μέρες διάρκεσε η σφαγή στο Παρίσι, ιδιαίτερα τις πρώτες τρεις με αφάνταστη θηριωδία. Και δεν περιορίστηκε μονάχα στην πρωτεύουσα· αλλά με έκτακτο βασιλικό διάταγμα, επεκτάθηκε και σε όλες τις επαρχιακές πόλεις και κωμοπόλεις όπου ζούσαν οι Διαμαρτυρόμενοι. Δεν σεβάστηκαν ούτε γένος ούτε ηλικία. Δε γλύτωσαν ούτε οι ασπρομάλληδες γέροντες, ούτε τα αθώα νεογέννητα βρέφη. Ευγενείς, χωρικούς, νέους, γέρους, μητέρες και παιδιά όλους ανεξαιρέτως τους θέρισε ο χάρος. Το μακελειό αυτό διάρκεσε δύο ολόκληρους μήνες απ' άκρη σ' άκρη της Γαλλίας. Εβδομήντα περίπου χιλιάδες ψυχές, το άνθος του έθνους, ξεκληρίστηκε.

«Όταν η είδηση της σφαγής έφθασε στη Ρώμη, ο ενθουσιασμός του κλήρου δεν γνώριζε όρια. Ο καρδινάλιος της Λωρραίνης έδωσε στον αγγελιοφόρο για αμοιβή χίλιες χρυσές κορώνες. Το γεγονός χαιρετίστηκε με κανονιοβολισμούς, κωδωνοκρουσίες και φωτιές που μετέβαλαν τη νύχτα σε μέρα. Ο πάπας Γρηγόριος ΙΓ΄ με την ακολουθία επισκόπων και άλλων θρησκευτικών προσωποτήτων, προηγείτο σε μια μεγάλη πομπή που βάδιζε στην εκκλησία του Αγίου Λουδοβίκου, όπου ο καρδινάλιος της Λωρραίνης έψαλλε το «Δόξα Πατρί» ... Ειδικό νόμισμα, αναμνηστικό της σφαγής, τέθηκε τότε σε κυκλοφορία, και στο Βατικανό μέχρι σήμερα φιγουράρουν οι τρεις τοιχογραφίες του Βασάρι παριστάνοντας την εκτέλεση του ναυάρχου Κολινύ, το βασιλικό συμβούλιο σε σύσκεψη για την προμελέτη της σφαγής και τελικά την ίδια τη σφαγή. Ο πάπας Γρηγόριος έστειλε στον Κάρολο Θ΄ το Χρυσό Ρόδο και τέσσερεις μήνες μετά τη σφαγή ... άκουγε ικανοποιημένος το κήρυγμα ενός Γάλλου ιερωμένου ... που ανέφερε για την «ημέρα εκείνη τη ξέχειλη από ευτυχία και χαρά όταν ο Άγιος Πατέρας δέχθηκε τη χαρμόσυνη είδηση και προχώρησε με κάθε επισημότητα στην τελετή της απόδοσης ευγνωμοσύνης στο Θεό και στον Άγιο Λουδοβίκο.» (Ηενρψ Ωηιτε, «Τηε Μασσασρε οφ Στ Βαρτηλομεω,» Κεφ. 14, παραγ. 34.)

Το ίδιο κυρίαρχο πνεύμα που ενέπνευσε τα γεγονότα της Νύχτας του Αγίου Βαρθολομαίου, πρωτοστατούσε επίσης στις σκηνές της Γαλλικής Επανάστασης. Ο Ιησούς Χριστός αποκαλέσθηκε αγύρτης και συνθηματικά τα πλήθη των απίστων κραύγαζαν στα συλλαλητήρια: «Κομματιάστε τον άθλιο,» εννοώντας το Χριστό. Προκλητική βλασφημία κατά του ουρανού και απαίσια διαφθορά βάδιζαν ζευγαρωμένες. Τα χαμερπέστερα υποκείμενα, τα κοινωνικά εκτρώματα της θηριωδίας και της διαστροφής, περιβάλλονταν με τις μεγαλύτερες τιμές. Σ΄ όλες αυτές τις εκδηλώσεις ο υπέρτατος σεβασμός αποδίδονταν στο Σατανά. Ο Ιησούς Χριστός, σαν εκπρόσωπος της αλήθειας, της αγνότητας και της αφίλαυτης αγάπης, ξανασταυρώνονταν.

[291]

«Το θηρίον το αναβαίνον εκ της αβύσσου θέλει κάμει πόλεμον με αυτούς και θέλει νικήσει αυτούς.» Η δύναμη του αθεϊσμού που κυβερνούσε τη Γαλλία την εποχή της Επανάστασης και του Κράτους του Τρόμου πραγματικά κήρυξε ένα τέτοιο αμείλικτο πόλεμο εναντίον του Θεού και του αγίου λόγου Του, που παρόμοιο

δε γνώρισε ποτέ η οικουμένη. Η Εθνοσυνέλευση κατάργησε τη λατρεία της Θεότητας. Οι Γραφές συγκεντρώθηκαν και με κάθε δυνατή εκδήλωση δημοσίου χλευασμού παραδόθηκαν στις φλόγες. Ο νόμος του Θεού ποδοπατήθηκε. Τα θεσπίσματα της Αγίας Γραφής ακυρώθηκαν. Η εβδομαδιαία ημέρα αργίας καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε με την κάθε δέκατη διαδοχική ημέρα, αφιερωμένη σε βλάσφημο γλεντοκόπι και ξεφάντωμα. Το βάπτισμα και η Θεία Κοινωνία απαγορεύτηκαν. Πινακίδες τοποθετημένες σε περίβλεπτες θέσεις στα νεκροταφεία ανήγγειλαν ότι ο θάνατος ήταν ο αιώνιος ύπνος.

Τόσο πολύ απείχε ο φόβος του Θεού από την αρχή της σοφίας, ώστε κατέληξε να θεωρείται η αρχή της μωρίας. Όλες οι θρησκευτικές εκδηλώσεις είχαν καταργηθεί από το νόμο. Η μόνη επιτετραμμένη τελετή ήταν ο γιορτασμός της ελευθερίας και της πατρίδας. «Ο συνταγματικός επίσκοπος του Παρισιού έπαιζε τον πρωτεύοντα ρόλο στην πιο ανήθικη και σκανδαλώδη κωμωδία που παίχτηκε ποτέ παρουσία εθνικής αντιπροσωπείας ... Εμφανίσθηκε έχοντας το προβάδισμα σε μια θεαματικότατη πομπή προκειμένου να ανακοινώσει στο Συνέδριο ότι η θρησκεία που τόσα χρόνια δίδαξε ήταν σε κάθε της λεπτομέρεια το αποκλειστικό αποκύημα της παπαδοκρατίας, χωρίς καμιά απολύτως ιστορική βάση ή θρησκευτική αληθοφάνεια. Με την επισημότερη και ευκρινέστερη φρασεολογία αποκήρυξε τη Θεότητα στη λατρεία της οποίας είχε καθιερωθεί, αφιερώνοντας τώρα τον εαυτό του στην απότιση τιμής προς την ελευθερία, την ισότητα, την τιμή και την ηθική. Κατέθεσε τότε πάνω στο τραπέζι τα διακριτικά του επισκοπικού του αξιώματος και δέχθηκε τον αδελφικό ασπασμό του Προέδρου της Συνέλευσης. Το ιεραρχικό αυτό παράδειγμα το μιμήθηκαν και άλλοι πολλοί αποστάτες κληρικοί.» (Βλέπε Ω. Σςοττ, Τόμ. 1, κεφ. 17.)

«Και οι κατοικούντες επί της γής θέλουσι χαρή δι' αυτούς και ευφρανθή και θέλουσι πέμψει δώρα προς αλλήλους, διότι ούτοι οι δύο προφήται εβασάνισαν τους κατοικούντας επί της γής.» Η άθρη Γαλλία είχε αναγκάσει την επικριτική φωνή των δύο μαρτύρων του Θεού να σιωπήσει. Ο λόγος της αλήθειας κείτονταν νεκρός στους δρόμους της και οι εχθροί των περιορισμών και των προσταγμάτων του θεϊκού νόμου πανηγύριζαν. Οι άνθρωποι χλεύαζαν δημόσια το Βασιλιά του ουρανού. Όπως οι ασεβείς του παρελθόντος, φώναζαν

τώρα και αυτοί: «Πώς γνωρίζει ταύτα ο Θεός· και υπάρχει γνώσις εν τω Υψίστω·» (Ψαλμ. 73:11.)

Με βλάσφημο θράσος που ξεπερνά σχεδόν τα όρια της φαντασίας, ένας παπάς της νέας τάξης περιφέρονταν κραυγάζοντας: «Θεέ αν στ' αλήθεια υπάρχουν, εκδικήσου το προσβεβλημένο σου όνομα. Σε προκαλώ! Δεν σαλεύεις. Δεν τολμάς να εκτοξεύσεις τους κεραυνούς Σου. Μετά απ' αυτό ποιός θ' απομείνει που να πιστεύει ακόμη στην ύπαρξή Σου·» (Λαζρετελλ, «*Ηιστορφ*,» Τόμ. 11, σελ. 309. Σιρ Αρσηιβαλδ Αλισον, «*Ηιστορφ οφ Ευροπε*,» Τόμ. 1, κεφ. 10.) Οποία πανομοιότυπη ηχώ της προκλητικής ερώτησης του Φαραώ: «Τις είναι ο Κύριος εις του οποίου την φωνήν θέλω υπακούσει· Δεν γνωρίζω τον Κύριον!»

«Είπεν ο άφρων εν τη καρδιά αυτού, δεν υπάρχει Θεός. (Ψαλμ. 14:1.) Και ο Κύριος λέγει για τους διαστρεβλωτές αυτούς της αλήθειας: «*Η ανοησία αυτών θέλει γίνει κατάδηλος εις πάντας.*» (Β' Τιμ. 3:9.) Έχοντας αποκηρύξει η Γαλλία τη λατρεία του αληθινού Θεού «του Υψίστου και φοβερού του κατοικούντος την αιωνιότητα,» δεν της χρειάστηκε πολύς καιρός για να κατρακυλίσει στις χαμηλότερες βαθμίδες της πιο εξαχρειωμένης ειδωλολατρίας. Στο πρόσωπο μιας ανήθικης γυναίκας καθιερώθηκε η λατρεία της Θεάς της Λογικής και μάλιστα κάτω από την αιγίδα του Εθνικού Αναπληρωματικού Κοινοβουλίου, της ανώτερης δηλαδή πολιτικής και νομοθετικής εξουσίας. Κατά την περιγραφή του ιστορικού, «ο παραλογισμός και η ασέβεια της ιδιαίτερης αυτής τελετής της εποχής εκείνης της παραφροσύνης δεν μπορεί να συγκριθεί με τίποτε. Οι πόρτες της Συνέλευσης άνοιξαν διάπλατα μπροστά σε μια συντροφιά μουσικών που την ακολουθούσαν τα μέλη του Κοινοτικού Συμβουλίου εν πομπή και παρατάξει, ψάλλοντας έναν ύμνο της ελευθερίας και συνοδεύοντας για αντικείμενο της μελλοντικής λατρίας τους, ένα γύναιο καλυμμένο με πέπλο και τιτλοφορούμενο Η Θεά της Λογικής. Την έφεραν μέχρι το κιγκλίδωμα της Βουλής, όπου με κάθε επισημότητα της αφήρεσαν το πέπλο και την έβαλαν να καθήσει στα δεξιά του προέδρου. Τότε μόνο αποκαλύφθηκε ότι πρόκειται για μια χορεύτρια της Όπερας ... Σ' αυτό το υποκείμενο που εκπροσωπούσε τον αναπαραστατικότερο τύπο της λογικής που λάτρευαν, τα μέλη της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης απέδωσαν δημόσιες τιμές.»

[293]

«Αυτή η βέβηλη και γελοία μασκαράτα έγινε της μόδας. Και η εγκαθίδρυση της Θεάς της Λογικής βρήκε αξιομίμητο παράδειγμα ζ' ολόκληρη τη χώρα, στα μέρη όπου οι πολίτες φιλοδοξούσαν να αποδειχτούν ισάξιοι των επιτευγμάτων της επανάστασης στον κολοφώνα της δόξας της.» (Σζοττ, Τόμ. 1, κεφ. 17.)

Ο δημόσιος ομιλητής που εισήγαγε τη λατρεία της Λογικής, απηύθυνε στους ακροατές του αυτά τα λόγια: «Νομοθέτες, ο φανατισμός υπεχώρησε μπροστά στη λογική. Τα θαμπωμένα μάτια του δεν μπόρεσαν να αντέξουν τη θέα του εκτυφλωτικού φωτός. Σήμερα ένα τεράστιο πλήθος συγκεντρώθηκε κάτω από τους γοτθικούς αυτούς θόλους όπου για πρώτη φορά αντήχησε η αλήθεια. Εκεί οι Γάλλοι γιόρτασαν τη μόνη πραγματική λατρεία: τη λατρεία της Ελευθερίας και της Λογικής. Εκεί εκφράσαμε τις ευχές μας για την ευόδωση των όπλων της λαϊκής Δημοκρατίας. Εκεί καταθέσαμε τα άψυχα είδωλα χάρη της Λογικής και τα ανταλλάξαμε μ' αυτό το γεμάτο σφρίγος και ζωή αριστούργημα της φύσης.» (Μ. Α. Τηιερς, «*Ιστορψ οφ τη Φρενση Ρεολυτιον*,» Τόμ. 2, σελ. 370-371.)

Όταν η θεά οδηγήθηκε μπροστά στη Συνέλευση, ο πρόεδρος την πήρε από το χέρι και, απευθυνόμενος στα μέλη του Συμβουλίου, είπε: «Θνητοί, σταματήστε πιά να τρέμετε μπροστά στις ανύπαρκτες φοβέρες ενός Θεού που είναι δημιούργημα των φόβων σας. Απ' εδώ κι εμπρός μη αναγνωρίζετε άλλη θεότητα εκτός από τη Λογική. Σας παρουσιάζω τη μεγαλοπρεπέστερη και αυθεντικότερη απεικόνισή της. Αν σας χρειάζεται ένα είδωλο, φέρετε τις θυσίες σας μόνο σε τούτο εδώ ... Πέσε μπροστά στη σεπτή Σύγκλητο της Ελευθερίας, ώ πέπλο της Λογικής!»

«Τότε η θεά, αφού δέχθηκε τον ασπασμό του Προέδρου, τοποθετήθηκε πάνω ζ' ένα μεγαλοπρεπέστατο άρμα και οδηγήθηκε ανάμεσα από μια τεράστια ανθρωποθάλασσα στον καθεδρικό ναό της Παναγίας των Παρισίων να καταλάβει τη θέση της Θεότητας. Εκεί, την ανέβασαν πάνω στην Αγία Τράπεζα, όπου δέχθηκε το προσκύνημα όλων των παρευρισκομένων.» (Αλισον, τόμ. 1, κεφ. 10.)

Λίγο αργότερα, την τελετή αυτή διαδέχθηκε το δημόσιο κάψιμο της Αγίας Γραφής. Μια μέρα ο Λαϊκός Σύλλογος του Μουσείου [294] όρμησε στην αίθουσα του Δημοτικού Συμβουλίου κραυγάζοντας: [295] «Ζήτω η Λογική!» Στην άκρη ενός κονταριού περιέφεραν τα μισοκαμμένα λείψανα ορισμένων βιβλίων, ανάμεσα ζ' αυτά τη Σύνοψη,

τα προσευχητάρια, την Καινή και Παλαιά Διαθήκη που, κατά τα λόγια του αρχηγού, «εξιλεώθηκαν με τη φωτιά για όλες τις ανοησίες που ανάγκασαν το ανθρώπινο γένος να διαπράξει.» («Θουρναλ οφ Παρις,» 1793, Αριθ. 318 όπως αναφέρεται στο Βυζηζ-Ρουζ, «δλλεςτιον οφ Παρλιαμενταρψ Ηιστορψ,» Τόμ. 30, σελ. 200-201.)

Ο παπισμός είχε εγκαινιάσει το έργο που συμπλήρωνε τώρα ο αθεϊσμός. Η πολιτική της Ρώμης είχε προετοιμάσει όλες τις κοινωνικές, θρησκευτικοπολιτικές συνθήκες που οδήγησαν τη Γαλλία στον κατήφορο της καταστροφής της. Ορισμένοι συγγραφείς, αναφερόμενοι στα φρικιαστικά γεγονότα της Επανάστασης, ρίχνουν όλη την ευθύνη για τα έκτροπα που διαπράχθηκαν, τόσο στο θρόνο όσο και στην εκκλησία. Σύμφωνα με τους όρους της δικαιοσύνης, την ευθύνη φέρει αποκλειστικά η εκκλησία που είχε δηλητηριάσει τα πνεύματα των εστεμμένων κατά της Μεταρρύθμισης, παρουσιάζοντάς την σαν εχθρό του στέμματος και σαν διαλυτικό στοιχείο που μοιραία θα κατέστρεφε τη γαλήνη και την αρμονία του έθνους. Η μεγαλοφυΐα της Ρώμης ήταν εκείνη που είχε εμπνεύσει στο θρόνο τις πιο φρικαλέες ωμότητες και την πιο τυραννική καταδυνάστευση.

Το πνεύμα της ελευθερίας πάντοτε συμβάδιζε με τη Γραφή. Οπουδήποτε το ευαγγέλιο γίνονταν δεκτό, τα πνεύματα των ανθρώπων αφυπνίζονταν. Αρχίζαν να ελευθερώνονται από τα δεσμά της άγνοιας, της κακίας και της δεισιδαιμονίας που τους κρατούσαν αλυσοδεμένους. Αρχίζαν να σκέπτονται και να φέρονται σαν λογικοί άνθρωποι. Αυτό το αντελήφθηκαν οι μονάρχες και φοβήθηκαν εξαιτίας του δεσποτισμού τους.

Η Ρώμη δεν έχασε καιρό για να υποδαυλίσει τους φόβους τους. Το 1525 ο πάπας δήλωνε στον αντιβασιλιά της Γαλλίας: «Αυτή η μαγία [δηλαδή ο Προτεσταντισμός] όχι μόνο θα επιφέρει τη σύγχυση και τον εξολοθρευμό της θρησκείας, αλλ' ακόμη και κάθε εξουσίας, της αριστοκρατίας, του νόμου, των κοινωνικών διακρίσεων και αξιωμάτων.» (Γ. δε Φελισε, «Ηιστορψ οφ Προτεσταντς οφ Φρανσε,» Τόμ. 1, κεφ. 2, παράγ. 8.) Λίγα χρόνια αργότερα, ο διπλωματικός εκπρόσωπος του πάπα ενημέρωνε το βασιλιά: «Μην εξαπατάσθε, Μεγαλειότατε. Οι Διαμαρτυρόμενοι θα ανατρέψουν κάθε πολιτικό όπως και κάθε θρησκευτικό καθεστώς ... Ο ίδιος κίνδυνος που απειλεί τον άμβωνα, απειλεί και το θρόνο ... Η δημιουργία μιας νέας θρησκείας αναπόφευκτα θα οδηγήσει στη δημιουργία ενός νέου καθεστώτος.» (Δ' Αυβιγνέ, «Ηιστορψ οφ της Ρεφορματιον

ιν Ευροπε ιν τηε Τιμε οφ ἄλιν,» Τόμ. 2, κεφ. 36.) Παράλληλα οι θεολόγοι απευθύνονταν στη λαϊκή προκατάληψη δηλώνοντας ότι ο Προτεσταντισμός «παρασύρει τους ανθρώπους σε νεωτερισμούς και σε τρέλες. Στερεί το βασιλιά από την αφοσίωση των υπηκόων του και ερημώνει τόσο την εκκλησία όσο και το κράτος.» Με τέτοια μέσα η Ρώμη, κατόρθωσε να παρατάξει τη Γαλλία κατά της Μεταρρύθμισης. «Με το πρόσχημα της υπεράσπισης του θρόνου, της υποστήριξης των ευγενών και της διατήρησης των νόμων, ξεσπάθωσε για πρώτη φορά στη Γαλλία η μάχαιρα του θρησκευτικού κατατρεγμού.» (Ωψλιε, Τόμ. 13, κεφ. 4.)

Οι πολιτικοί αρχηγοί της χώρας δεν μπόρεσαν δυστυχώς να προστατευτούν από τα αποτελέσματα της ολέθριας εκείνης διπλωματίας. Η διδασκαλία της Βίβλου θα είχε εμποτίσει τα πνεύματα και τις καρδιές των ανθρώπων με τις αρχές εκείνες της δικαιοσύνης, της εγκράτειας, της αλήθειας, της ισότητας και της φιλανθρωπίας που καταθέτουν το θεμέλιο λίθο στο οικοδόμημα της κρατικής ευημερίας. «Η δικαιοσύνη υψώνει το έθνος.» «Διότι ο θρόνος στερεώνεται μετά της δικαιοσύνης.» (Παρ. 14:34, 16:12.) «Το έργο της δικαιοσύνης θέλει είσθαι ειρήνη- και το αποτέλεσμα της δικαιοσύνης ησυχία και ασφάλεια εις τον αιώνα.» (Ης. 32:17.) Όποιος υποτάσσεται στο θεϊκό νόμο θα υποταχθεί και οπωσδήποτε θα σεβαστεί και τους νόμους της πατρίδας του. Όποιος φοβάται το Θεό θα τιμήσει το βασιλιά με την εκπλήρωση όλων των δικαίων και νομίμων καθηκόντων του. Αλλά η άμοιρη Γαλλία απαγόρευσε τη Γραφή και κατέτρεξε τους μαθητές της. Από γενεά σε γενεά, άνθρωποι με ήθος και με χαρακτήρα, άνθρωποι με πνευματική οξύνοια και με ηθικό σθένος, οι οποίοι είχαν την τόλμη να ομολογήσουν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις και τη στερεή απόφασή τους να υποφέρουν χάρη της αλήθειας, για γενεές ολόκληρες οι άνθρωποι αυτοί σαν σκλάβοι κωπηλατούσαν στις γαλέρες, γίνονταν παρανάλωμα της φωτιάς, ή σάπιζαν στις φυλακές. Μυριάδες άλλοι βρήκαν σωτηρία στον εκπατρισμό. Και η κατάσταση αυτή διάρκεσε διαχόσια πενήντα χρόνια από την εμφάνιση της Μεταρρύθμισης.

«Δεν υπήρχε σχεδόν γαλλική γενεά κατά το μακρόχρονο αυτό διάστημα που να μη παραστεί μάρτυρας στη φυγή των οπαδών του ευαγγελίου για να γλυτώσουν από την ξέφρενη καταδιωκτική μανία των εχθρών τους. Φεύγοντας οι άνθρωποι εκείνοι, έπαιρναν μαζί τους την ευφυΐα τους, τις τέχνες τους, την εργατικότητά τους, την

τάξη—στην τήρηση της οποίας κατά κανόνα διακρίνονταν—με αποτέλεσμα να πλουτίσουν μ’ αυτά τις χώρες που τους πρόσφεραν άσυλο. Και όσο οι άλλες χώρες πλούτιζαν με τα ευλογημένα εκείνα χαρίσματα, τόσο η δική τους φτώχαινε χάνοντας όλα αυτά. Αν όλα τα εξοστραχισμένα αγαθά είχαν μείνει στη Γαλλία, αν στο διάστημα των τριακοσίων εκείνων ετών το εργατικό δαιμόνιο των εξόριστων είχε καλλιεργήσει το έδαφος της, αν στα τριακόσια εκείνα χρόνια το καλαισθητικό τους τάλαντο έδινε την ώθηση στη βιομηχανία της, αν στα τριακόσια εκείνα χρόνια η δημιουργική ευφυΐα τους και οι γραμματικές τους γνώσεις πλούτιζαν τη λογοτεχνία της και ανέπτυσσαν τις επιστήμες της, αν η σύνεσή τους κατηύθυνε τα συμβούλιά της και η ανδρεία τους μάχονταν τις μάχες της, αν η δικαιοσύνη τους υπαγόρευε τους νόμους της και τη θρησκεία της Γραφής ευρύνοντας τη σκέψη και καθοδηγώντας τη συνείδηση του λαού της, ποιά δόξα θα στεφάνωνε τη Γαλλία σήμερα! Τι μεγάλη, πλούσια και ευτυχισμένη χώρα θα γίνονταν—παράδειγμα αξιομίμητο για όλα τ’ άλλα έθνη!

«Αντί γι’ αυτό όμως, μια τυφλή και αμείλικτη αδιαλλαξία απέβαλε από το γαλλικό έδαφος κάθε κήρυκα της αρετής, κάθε προαγωγό της ευταξίας και ομαλότητας, κάθε έντιμο υπερασπιστή του θρόνου. Επιβάλλοντας ζ’ αυτούς που θα είχαν καταστήσει την πατρίδα τους δόξα και τιμή του κόσμου να εκλέξουν ανάμεσα στο ικρίωμα και στην εξορία, έφθασαν τελικά στην ολοκληρωτική καταστροφή του έθνους. Δεν απέμειναν πιά άλλες συνειδήσεις για να παραβιασθούν, δεν απέμεινε θρησκεία να συρθεί στις φλόγες, δεν απέμεινε πατριωτισμός για να ξεριζωθεί.» (Ωψλιε, Τόμ. 13, κεφ. 20.) Και το τρομερό αποτέλεσμα ήταν η επανάσταση με όλες της τις φρικαλεότητες.

[298] «Τη φυγή των Ουγενότων ακολούθησε μια περίοδος γενικής κατάρρευσης για τη Γαλλία. Αχμάζουσες βιομηχανικές πόλεις απονεκρώθηκαν και γόνιμα καλλιεργήσιμα εδάφη ερημώθηκαν. Ο πνευματικός μαρασμός και το ηθικό ξεχαρβάλωμα διαδέχθηκαν μια εποχή πρωτάκουστης ανάπτυξης. Το Παρίσι κατάντησε ένα απέραντο φτωχοκομείο και υπολογίζεται ότι, με το ξέσπασμα της Επανάστασης, διακόσιες χιλιάδες άποροι φυτοζωούσαν ζητιανεύοντας ελεημοσύνη από το χέρι του βασιλιά. Μόνο οι Ιησουίτες άχμαζαν στο αποσαρθρωμένο έθνος, εξουσιάζοντας με απαίσια τυραννία εκκλησίες και σχολεία, κάτεργα και φυλακές.»

Το ευαγγέλιο θα μπορούσε να προσφέρει στη Γαλλία τη λύση όλων εκείνων των κοινωνικοπολιτικών προβλημάτων που έφεραν σε άκρα αμηχανία τις διανοητικές κορυφές του κλήρου της, της μοναρχίας της και του νομοθετικού της σώματος και που βύθισαν τελικά το έθνος στην αναρχία και στη συμφορά. Αλλά κάτω από την κυριαρχία της Ρώμης, ο λαός είχε λησμονήσει εντελώς τα ευλογημένα μαθήματα της αυτοθυσίας και της αφίλαυτης αγάπης του Σωτήρα. Είχε αποξενωθεί από το πνεύμα της αυταπάρνησης για το καλό των άλλων. Κανένας δεν έλεγχε τους πλουσίους για την καταδυνάστευση των φτωχών, κανένας δεν βοηθούσε τους φτωχούς μες” τη δουλική πανάθλια ύπαρξή τους. Η φιλαυτία των πλουσίων και των ισχυρών παρουσιάζονταν διαρκώς πιο προκλητική και πιο καταπιεστική. Ολόκληρους αιώνες η απληστία και η ασωτία των αριστοκρατών επέβαλε σε καταδυναστευτική αγγαρεία τους φτωχούς χωρικούς. Οι πλούσιοι αδικούσαν τους φτωχούς και οι φτωχοί μισούσαν τους πλουσίους.

Στις περισσότερες γαλλικές επαρχίες γαιοκτήμονες ήταν οι ευγενείς, ενώ οι εργατικές τάξεις ήταν μόνο ενοικιαστές και βρίσκονταν στο έλεος των εκάστοτε δεσποτών, αναγκασμένες να υποτάσσονται αδιαμαρτύρητα στις παράλογες απαιτήσεις τους. Το βάρος της συντήρησης της εκκλησίας και του κράτους έπεφτε μόνο πάνω στη μεσαία αστική τάξη και στις κατώτερες λαϊκές μάζες που φορολογούνταν άγρια, τόσο από τις πολιτικές όσο και από τις εκκλησιαστικές αρχές. «Η ευχαρίστηση των ευγενών θεωρείτο ανώτατος θεσμός. Οι αγρότες και οι χωρικοί μπορεί να πέθαιναν της πείνας· αυτό δεν ενδιέφερε τους δυνάστες τους ... Ο λαός ήταν υποχρεωμένος πάνω απ” όλα να ενδιαφέρεται για τα αποκλειστικά συμφέροντα των γαιοκτημόνων. Η εργασία του αγρότη δεν είχε σταματημό, ούτε η μιζέρια καλύτερευση. Τα παράπονά τους, αν τολμούσαν ποτέ να παραπονεθούν, αντιμετώπιζονταν με εξοργιστική περιφρόνηση. Στα δικαστήρια το δίκαιο ήταν πάντοτε με το μέρος της αριστοκρατίας και κατά της αγροτιάς. Οι δωροδοκίες των δικαστών είχαν αφήσει εποχή, ενώ τα αλλόκοτα καπρίτσια των ευγενών ικανοποιούνταν από το νόμο ενός κυκεωνικού συστήματος γενικής διαφθοράς. Από τους φόρους που απομυζούσαν από τις καταδυναστευόμενες τάξεις, από το ένα μέρος οι αστικοί και από το άλλο οι εκκλησιαστικοί μεγιστάνες, ούτε οι μισοί δεν έφθαναν μέχρι τα βασιλικά ή τα εκκλησιαστικά θησαυροφυλάκια. Οι υπόλοιποι υπε-

Ξαιρούμενοι, κατασπαταλιόταν στην ασωτεία. Και εκείνοι που μ' αυτόν τον τρόπο έφερναν τους συμπατριώτες τους στην οικονομική εξαθλίωση ήταν οι ίδιοι απαλλαγμένοι από την πληρωμή φόρων ή δασμών. Τόσο από το νόμο όσο και από κληρονομική συνήθεια, όλα τα κρατικά αξιώματα προορίζονταν γι' αυτούς. Οι ευνοούμενες τάξεις αριθμούσαν εκατόν πενήντα χιλιάδες, για την ικανοποίηση των οποίων εκατομμύρια συμπατριωτών τους ήταν καταδικασμένοι σε μια απελπιστική και εξευτελιστική ζωή.

Η αυλή είχε επιδοθεί στην πολυτέλεια και στην ακολασία. Δεν υπήρχε εμπιστοσύνη ανάμεσα στη διοίκηση και στο διοικούμενο λαό που έβλεπε με καχύποπτο μάτι κάθε νέο θέσπισμα κυβερνητικό σαν ραδιούργο και εγωκεντρικό. Πάνω από μισό αιώνα πριν εκραγεί η επανάσταση, το θρόνο κατείχε ο Λουδοβίκος ΙΕ΄ που και για κείνους ακόμη τους χαλεπούς καιρούς ήταν γνωστός σαν νωθρός, επιπόλαιος και φιλήδονος μονάρχης. Με διεφθαρμένη και απάνθρωπη αριστοκρατία, με καταφρονημένη και αμόρφωτη φτωχολογιά, με τα οικονομικά του κράτους σε αξιοθρήνητη κατάσταση και με το λαό σπρωγμένο σε ολοσχερή απόγνωση, δεν χρειάζονταν να είναι κανείς προφήτης για να προβλέπει την επερχόμενη καταστροφή. Στις προειδοποιητικές ενημερώσεις των συμβούλων του, ο βασιλιάς συνήθιζε να απαντάει: «Προσπαθείστε να συγκροτήσετε την κατάσταση όσο εγώ βρίσκομαι στη ζωή. Μετά το θάνατό μου ας γίνει ότι θέλει.» Άδικα του γίνονταν οι συστάσεις για την ανάγκη κυβερνητικών τροποποιήσεων. Το κακό το έβλεπε, αλλά δεν είχε ούτε την τόλμη ούτε τη δύναμη να το αναχαιτίσει. Η καταστροφή που περίμενε τη Γαλλία είχε ακριβέστατα απεικονιστεί με την αδιάφορη και εγωϊστική απάντησή του: «Μετά από μένα ο κατακλυσμός!»

[300] Εκμεταλλεούμενη τη ζηλοφθονία μεταξύ μοναρχών και ηγετικών στελεχών, η Ρώμη τους είχε επηρεάσει να κρατήσουν το λαό σε μια κατάσταση δουλείας, ξέροντας καλά ότι αυτό θα κατέληγε στην εξασθένηση του κρατικού μηχανισμού και αποβλέποντας να σύρει ηγεσία και λαό στην αιχμαλωσία της. Με τη διορατική πολιτική της είχε διαισθανθεί ότι για να επιτύχει η υποδούλωση ενός λαού, έπρεπε πρώτα να οδηγηθεί αυτός στην ψυχική σκλαβιά και ότι ο αποτελεσματικότερος τρόπος για να εμποδιστεί η αποτίναξη της σκλαβιάς ήταν να καταστεί ανίκανος ο λαός να ζήσει ελεύθερος. Γι' αυτό και το ηθικό κατρακύλισμα που ακολούθησε την πολιτική

της αυτή ήταν χίλιες φορές χειρότερο από τις φυσικές κακώσεις που συνήθιζε να επιβάλει. Στερημένος από τη Γραφή, εκτεθειμένος στα διδάγματα της αδιαλλαξίας και του εγωισμού, ο λαός πλακώθηκε από την άγνοια και τη δεισιδαιμονία, και βουτύχθηκε στην κακία σε σημείο που κατάντησε τελείως ανίκανος να αυτοκυβερνηθεί.

Τα απώτερα αποτελέσματα όμως της πολιτικής εκείνης ήταν εντελώς αντίθετα απ' ό,τι η Ρώμη είχε βάλει κατά νου. Αντί να κατακρατήσει τα πλήθη σε τυφλή υποταγή στα θεσπίσματά της, το έργο της κατέληξε στο να τους κάνει άθεους και επαναστάτες. Τη Ρωμαιοκαθολική θρησκεία την απεχθάνονταν σαν παπαδοκρατεία. Τον κλήρο τον θεώρησαν συνένοχο για την καταδυνάστευσή τους. Ο μόνος θεός που γνώριζαν ήταν ο θεός της Ρώμης. Η μόνη θρησκεία που ήξεραν ήταν η διδασκαλία της. Γι' αυτό και έβλεπαν την απληστία και την αγριότητά της σαν φυσιολογικούς καρπούς της Γραφής και δεν ήθελαν να ξέρουν τίποτε γι' αυτήν.

Η Ρώμη είχε παραποιήσει το χαρακτήρα του Θεού και διαστρέφει τις απαιτήσεις Του και τώρα οι άνθρωποι απέρριπταν και τη Γραφή και το Συγγραφέα της μαζί. Είχε απαιτήσει τυφλή εμπιστοσύνη στις διδαχές της, με την πρόφαση ότι αυτές φέρουν την επιδοκιμαστική σφραγίδα της Αγίας Γραφής. Αντιδρώντας ο Βολταίρος και οι ομοϊδεάτες του, παραμέρισαν τελείως το λόγο του Θεού, σκορπίζοντας παντού το δηλητήριο του αθεϊσμού. Η Ρώμη είχε καταταυραννήσει το λαό κάτω από το σιδηρό της πέλμα. Και τώρα ο όχλος, εξασθενημένος και αποκτηνωμένος, αποσχιρτώντας από την τυραννία της, δεν γνώριζε όρια συγκρατημένου. Εξοργισμένος από τη φαντασμαγορική αυταπάτη στην οποία τόσα χρόνια είχαν αποτίσει φόρο τιμής, απέρριψαν το ψέμα μαζί με την αλήθεια. Και συγχέοντας την ακολασία με την ελευθερία πανηγύριζαν, σκλάβοι τώρα της διαφθοράς, μέσα στην υποτιθέμενη ανεξαρτησία τους.

Στην αρχή της Επανάστασης, ο βασιλιάς είχε παραχωρήσει στο λαό το δικαίωμα να εκπροσωπείται στη Συνέλευση σε ποσοστό μεγαλύτερο από το ποσοστό των ευγενών και του κλήρου συνδυασμένο. Αυτό σήμαινε ότι στην πλάστιγγα η δύναμη έκλινε με το μέρος τους. Αλλά δεν ήταν σε θέση να τη χρησιμοποιήσουν με σύνεση και μετριοπάθεια. Ανυπομονώντας να αποκατασταθούν για τα δεινά που υπέστησαν, αποφάσισαν να αναλάβουν την αναδιοργάνωση της κοινωνίας. Ένας φρικαλέος συρφετός με την πικρία των μακροχρονίων αδικημάτων στην ψυχή, ήταν αποφασισμένος να

ανατρέψει από θεμέλια την κατάσταση της μιζέριας που κατάντησε αφόρητη και να εκδικηθεί εκείνους που θεωρούσε υπαίτιους για τα δεινοπαθήματά του. Οι καταδυναστευόμενοι έθεσαν σε εφαρμογή τα μαθήματα που διδάχθηκαν τα χρόνια της τυραννίας τους και μεταβλήθηκαν σε καταδυνάστες των καταδυναστών τους.

Η δυστυχημένη Γαλλία θέριζε τώρα σε αίμα το σπόρο που είχε σπείρει. Φοβερά ήταν τα αποτελέσματα της υποταγής της στη διοικητική δύναμη της Ρώμης. Στο ίδιο μέρος όπου η Γαλλία είχε στήσει κατά σύσταση της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας τον πρώτο μαρτυρικό βωμό στην αρχή της Μεταρρύθμισης, έστηνε τώρα η Επανάσταση την πρώτη λαιμητόμο. Στο ίδιο σημείο όπου οι πρώτοι μάρτυρες της Διαμαρτυρόμενης πίστης παραδόθηκαν στις φλόγες το δέκατο έκτο αιώνα, κατατομήθηκαν τα πρώτα θύματα της Επανάστασης το δέκατο όγδοο αιώνα. Αποκρούοντας το ευαγγέλιο που θα της έφερνε την ευημερία, η Γαλλία άνοιγε διάπλατα τις πύλες στην απιστία και στον όλεθρο. Με την απόρριψη των περιορισμών του νόμου του Θεού, τα ανθρώπινα θεσπίσματα αποδείχθηκαν ανήμπορα να συγκροτήσουν το φουσκωμένο κύμα των ανθρωπίνων παθών και η χώρα καταποντίσθηκε μέσα στην αγριεμένη θάλασσα της ανταρσίας και της αναρχίας. Ο πόλεμος κατά της Γραφής εγκαινίασε μια περίοδο που αναφέρεται στην παγκόσμια ιστορία σαν το Κράτος του Τρόμου. Η γαλήνη και η ευτυχία εξοστραχίσθηκαν από τα σπίτια και από τις καρδιές των ανθρώπων. Κανένας δεν ήταν ασφαλής. Αυτοί που τη μια μέρα θριάμβευαν, την επομένη έπεφταν σε δυσμένεια και καταδικάζονταν σε θάνατο. Η βία και η ακολασία βασίλευαν παντού.

[302] Βασιλιάς, κλήρος και ευγενείς βρέθηκαν αναγκασμένοι να υποκύψουν στη θηριωδία ενός ξεσηκωμένου όχλου, παραδομένου στη φρενίτιδα. Ο αποκεφαλισμός του βασιλιά άναψε μόνο μέσα τους βαθύτερη τη δίψα για εκδίκηση· ώστε εκείνοι που είχαν Ψηφίσει το θάνατό του, τον ακολουθούσαν σε λίγο οι ίδιοι στο ικρίωμα. Διατάχθηκε γενική σφαγή όλων όσοι θεωρούνταν ύποπτοι για το σκοπό της Επανάστασης. Οι φυλακές ξεχείλισαν φθάνοντας κάποτε τις διακόσιες χιλιάδες κρατουμένους. Στις επαρχιακές πόλεις οι σκηνές της φρίκης ήταν στην ημερήσια διάταξη. Το ένα επαναστατικό κόμμα ξεσηκώθηκε κατά του άλλου και η Γαλλία μεταβλήθηκε σε ένα απέραντο πεδίο μάχης των αντιφρονούντων μαζών που αφέθηκαν έρμια στα ασυγκράτητα πάθη τους. «Στο Παρίσι η μια εξέγερση

διαδέχονταν την άλλη και οι αστοί διαιρέθηκαν ζ' ένα κυκεώνα από κομματικές φατρίες που δεν φαινόταν να καταφέρνουν τίποτε άλλο εκτός από την αλληλοεξόντωση.» Και για να ολοκληρωθεί η γενική μιζέρια, η Γαλλία βρέθηκε μπλεγμένη ζ' ένα μακροχρόνιο, εξολοθρευτικό πόλεμο με τις μεγάλες Ευρωπαϊκές δυνάμεις. «Η χώρα βρίσκονταν στα πρόθυρα της χρεωκοπίας, ο στρατός έντονα διαμαρτύρονταν για τα καθυστερημένα μισθολόγια, οι Παρισινοί λιμοκτονούσαν, οι επαρχίες ερημώνονταν από τους ληστές και λίγο έλλειψε ο πολιτισμός να καταποθεί ολότελα από την αναρχία και την ακολασία.

Ο λαός άριστευσε στα μαθήματα της θηριωδίας και των βασιανιστηρίων που με τόση επιμέλεια του είχε διδάξει η Ρώμη. Η ημέρα της ανταπόδοσης είχε φθάσει. Τώρα δεν ήταν πιά οι οπαδοί του Χριστού που ρίχνονταν στις φυλακές ή σέρνονταν στις φλόγες. Αυτοί είχαν από πολύ καιρό εξοντωθεί ή αναγκαστεί να πάρουν το δρόμο της εξορίας. «Το παράδειγμα του διωγμού, που επί τόσους αιώνες υπέδειξε ο γαλλικός κλήρος, είχε τώρα στραφεί εναντίον του με πρωτοφανή μανία. Τα ικριώματα είχαν βαφτεί κατακόκκινα από το αίμα των ιερωμένων. Οι φυλακές και τα κάτεργα, ξέχειλα άλλοτε από Ουγενότους, ήταν τώρα ασφυκτικά γεμάτα από τους πρώην διώκτες τους. Αλυσοδεμένος στο σκαμνί και τραβώντας το κουπί, ο Ρωμαιοκαθολικός κλήρος γεύονταν τώρα όλα εκείνα τα δεινοπαθήματα που οι εκκλησία του, μη γνωρίζοντας περιορισμούς, είχε επιβάλει στους άκαχους αιρετικούς.»

«Ήρθαν τότε και οι μέρες εκείνες όπου ο βαρβαρότερος κώδικας εφαρμόστηκε από το βαρβαρότερο δικαστικό σώμα, όταν κανείς δεν τολμούσε να χαιρετίσει το γείτονά του ή να κάνει την προσευχή του ... χωρίς να κινδυνεύει να ενοχοποιηθεί για έγκλημα πρώτου βαθμού· όταν κατάσκοποι караδοκούσαν σε κάθε γωνιά· όταν η γκιγιωτίνα βρίσκονταν στη φούρια της κάθε πρωί· όταν οι φυλακές ασφυκτιούσαν ξεχειλίζοντας σαν σκλαβοκάραβα· όταν οι υπόνομοι άφριζαν από το ανθρώπινο αίμα κυλώντας το στο Σηκουάνα ... Όταν, ενώ οι κατάμεστες κλούβες των θυμάτων σέρνονταν στους δρόμους του Παρισιού προς το μακάβριο τόπο της εκτέλεσης, ζ' άλλα μέρη οι τοπικοί διοικητές, οι εξουσιοδοτημένοι από την ανώτατη επιτροπή, ξεφάντωναν με τέτοια οργιαστική θηριωδία που και αυτή ακόμη η πρωτεύουσα δεν είχε ξαναδεί. Όταν στη μηχανή του χάρου, το κοφτερό λεπίδι αποδείχθηκε ανίκανο να ανταποκριθεί στην κα-

ταπληκτική βιασύνη των περιστάσεων, ατέλειωτες τότε ομάδες καταδίκων περίμεναν τη σειρά τους να θεριστούν με τα πολυβόλα. Τρύπες ανοίγονταν στον πάτο από τις κατάμεστες με μελλοθάνατους βάρκες, (επισπεύδοντας τον ομαδικό πνιγμό τους). Η Λυών μεταβλήθηκε σε έρημο. Στο Αρράς ούτε και αυτή η ωμή ευσπλαχνία της άμεσης θανάτωσης δεν δείχνονταν στους φυλακισμένους. Σ' όλο το μήκος του ποταμού Λουάρ, από την πόλη του Σωμύρ μέχρι την ακτή της θάλασσας, σμήνη ατέλειωτα από κοράκια και γυπαετούς ευωχούνταν με τις σάρκες των γυμνών πτωμάτων σφιχταγκαλιασμένων σε φρικιαστικά συμπλέγματα. Η αγριότητα δεν σεβάστηκε ούτε φύλο, ούτε ηλικία. Ο αριθμός νεαρών εφήβων, αγοριών και κοριτσιών κάτω των δεκαεπτά ετών που εκτελέστηκαν από την αποτρόπαια εκείνη κυβέρνηση ανέρχεται σε εκατοντάδες. Βρέφη, αποσπασμένα από τα στήθη των μανάδων τους, πετιώταν από τη μια μεριά στην άλλη στα διόδια των Ιακωβίνων. Στο βραχύ διάστημα μιας δεκαετηρίδας, αναρίθμητα πλήθη ανθρώπων εξοντώθηκαν.

Όλα εξελίχθηκαν σύμφωνα με την επιθυμία και τα μακρόχρονα προμελετημένα σχέδια του Σατανά για την επιτυχία του σκοπού. Από το άλφα ως το ωμέγα, η τακτική του είναι η εξαπάτηση, και ο αντικειμενικός σκοπός του η συμφορά και η εξαθλίωση του ανθρώπινου γένους. Προσπαθεί να παραμορφώσει και να παραποιήσει το τεχνούργημα της θείκης δημιουργίας, να καταστρέψει τις καλοκάγαθες και γεμάτες αγάπη προθέσεις της Θεότητας και να προκαλέσει πόνο και λύπη στον ουρανό. Και τότε, με απατηλά τεχνάσματα, τυφλώνει τη σκέψη των ανθρώπων, τους κάνει να ρίχνουν την ευθύνη του δικού του έργου στο Θεό σαν όλη αυτή η δυστυχία να ήταν το αποτέλεσμα του σχεδίου του Δημιουργού. Έτσι και αυτοί που, αφού έχουν εξαχρειωθεί και αποκτηνωθεί κάτω από την απάνθρωπη δύναμή του, αποκτούν κάποτε την ελευθερία τους, τους παρακινεί να προβούν σε ακατονόμαστες φρικαλεότητες. Και η εικόνα της αχαλίνωτης ακολασίας παρουσιάζεται τότε από τους τυράννους και καταδυνάστες σαν το φυσικό αποτέλεσμα της ελευθερίας.

Αν τύχει και αποκαλυφθεί η μια του απάτη, ο Σατανάς ετοιμάζει την επόμενη φορώντας της διαφορετικά το προσωπίο και τα πλήθη τη δέχονται με την ίδια προθυμία όπως και την προηγούμενη. Όταν στα μάτια του λαού αποκαλύφθηκε η εξαπάτηση του

παπισμού και ο Σατανάς δεν μπορούσε πιά να χρησιμοποιήσει τον ίδιο αυτόν πράκτορα για να παρασύρει τα πλήθη στην παράβαση του θειικού νόμου, τους έκανε να θεωρούν γενικά τη θρησκεία σαν τσαρλατανισμό και τη Γραφή σαν μύθο. Και αφού απέρριψαν κάθε θειική διάταξη, οι άνθρωποι παραδόθηκαν τότε στην πιο αχαλίνωτη παρανομία.

Το μοιραίο λάθος που προκάλεσε όλη αυτή την τραγωδία των κατοίκων της Γαλλίας ήταν η άγνοια μιας πολύ σημαντικής αλήθειας: ότι η πραγματική ελευθερία προέρχεται από τα προστάγματα του νόμου του Θεού. «Είθε να ήκουες τα προστάγματά Μου! τότε η ειρήνη σου ήθελεν είσθαι ως ποταμός, και η δικαιοσύνη σου ως κύματα θαλάσσης.» «Ειρήνη δεν είναι εις τους ασεβείς, λέγει Κύριος.» (Ης. 48:18,22.) «Όστις όμως ακούει Εμού, θέλει κατοικήσει εν ασφαλεία· και θέλει ησυχάζει, μη φοβούμενος κακόν.» (Παρ. 1:33.)

Οι άθεοι, οι άπιστοι και οι αποστάτες κατακρίνουν το νόμο του Θεού και αντιτάσσονται ς' αυτόν. Τα αποτελέσματα της στάσης τους αυτής όμως αποδεικνύουν ότι η ευημερία του ανθρώπου εξαρτάται από την υπακοή του στα θειικά διατάγματα. Όσοι δεν μελετούν το μάθημα αυτό μέσα από το βιβλίο του Θεού, δεν έχουν παρά να το μελετήσουν στα βιβλία της ιστορίας των εθνών.

Όταν ο Σατανάς επεδίωξε μέσο της Ρωμαϊκής εκκλησίας να αποτραβήξει τους ανθρώπους από την υπακοή του Θεού, το όργανο που μεταχειρίστηκε ήταν τόσο συγκαλυμμένο και ο σκοπός του τόσο καλά κρυμμένος, ώστε η εξαθλίωση και η δυστυχία που επακολούθησαν δεν αναγνωρίστηκαν σαν αποτελέσματα της παρακοής. Στη δύναμή του αντιπαράστεκε μέχρι τότε το έργο του Πνεύματος του Θεού, έτσι που οι προθέσεις του (του Σατανά), δεν αφέθηκαν να φθάσουν στην πλήρη καρποφορία τους. Οι άνθρωποι δεν συσχέτισαν την αιτία με το αποτέλεσμα για να ανακαλύψουν την πηγή της συμφοράς τους. Με τη Γαλλική Επανάσταση όμως, ο νόμος του Θεού παραμερίστηκε απροκάλυπτα από την Εθνική Συνέλευση. Και με το Κράτος του Τρόμου που επακολούθησε, όλοι μπόρεσαν να δουν τη σχέση ανάμεσα στην αιτία και το αποτέλεσμα.

Όταν η Γαλλία αρνήθηκε δημόσια το Θεό και απέρριψε τη Γραφή, πονηροί άνθρωποι και πνεύματα του σκότους, θριαμβολογούσαν ότι έφθασαν τελικά στον από πολλά χρόνια επιζητούμενο σκοπό: ένα κράτος δηλαδή απαλλαγμένο από τους περιορισμούς του θειικού

νόμου. «Επειδή η κατά του πονηρού έργου απόφασις δεν εκτελείται ταχέως, δια τούτο η καρδιά των υιών των ανθρώπων είναι όλη έκδοτος εις το να πράττη το κακόν.» (Εκκλ. 8:11.) Η παράβαση όμως ενός ορθού και δίκαιου νόμου αναπόφευκτα θα καταλήξει στη δυστυχία και στην καταστροφή. Αν και συχνά συμβαίνει η τιμωρία να μην ακολουθεί αμέσως την παράβαση, δεν έπεται μ' αυτό ότι η κακεντρέχεια των ανθρώπων δεν θα καταλήξει οπωσδήποτε στην απώτερη καταστροφή τους. Ολόκληροι αιώνες αποστασίας και εγκληματικότητας καταστάλαζαν στο ποτήρι την οργή για την ημέρα της ανταπόδοσης. Και όταν το ποτήρι της ανομίας ξεχείλισε, οι καταφρονητές του Θεού διαπίστωσαν πολύ αργά πόσο τρομερό είναι να εξαντλήσει κανείς τη θείκη υπομονή. Το προστατευτικό Πνεύμα του Θεού που περιορίζει την καταστρεπτική δύναμη του Σατανά αποσύρθηκε κατά μέγα μέρος και το πεδίο δράσης έμεινε ελεύθερο για κείνον του οποίου η μόνη ευχαρίστηση είναι η εξαθλίωση του ανθρώπου. Όσοι διάλεξαν το δρόμο της ανταρσίας αφέθηκαν να θερίσουν ανενόχλητα τους καρπούς της, μέχρις ότου η χώρα πλημμύρισε από εγκλήματα τέτοια που η ανθρώπινη πένα αδυνατεί να περιγράψει. Από τις ρημαγμένες επαρχίες και τις κατεστραμμένες αστικές περιοχές, μια τρομακτική φωνή υψώνονταν—μια σπαραξικάρδια φωνή αγωνίας και πένθους. Η Γαλλία σείονταν σαν από σεισμό. Θρησκεία, νομοθεσία, δημόσια τάξη, οικογένεια κράτος και εκκλησία όλα γκρεμίστηκαν από θεμέλια από το βέβηλο χέρι που είχε υψωθεί κατά του νόμου του Θεού. Η αλήθεια αυτή εκφράζεται πολύ σωστά με τα ακόλουθα λόγια του Εκκλησιαστή: «Ο ασεβής θέλει πέσει διά της ασεβείας αυτού.» «Αν και ο αμαρτωλός πράττει κακόν εκατοντάκις και μακροημερεύει, εγώ όμως γνωρίζω βεβαίως [306] ότι θέλει είσθαι καλόν εις τους φοβουμένους τον Θεόν, οίτινες φοβούνται από προσώπου Αυτού. Εις δε τον ασεβή δεν θέλει είσθαι καλόν.» (Παρ. 11:5, Εκκλ. 8:12-13.) «Διότι εμίσησαν την γνώσιν, και τον φόβον του Κυρίου δεν έκλεξαν ... δια τούτο θέλουσι φάγει από των καρπών της οδού αυτών και θέλουσι χορτασθεί από των κακοβουλιών αυτών.» (Παρ. 1:29,31.)

Αν και τραυματισμένοι από τη βλάσφημη δύναμη—από «το θηρίον το αναβαίνον εκ της αβύσσου,»—οι δύο πιστοί μάρτυρες του Θεού δεν θα έμεναν για πολύ στη σιγή. «Και μετά τας τρεις ημέρας και ήμισυ, εισήλθεν εις αυτούς πνεύμα ζωής εκ του Θεού και εστάθησαν επί τους πόδας αυτών, και φόβος μέγας έπεσεν επί τους

θεωρούντας αυτούς.» (Αποκ. 11:11.) Το απαγορευτικό διάταγμα κατά της χριστιανικής θρησκείας και της Αγίας Γραφής είχε ψηφιστεί από την Εθνοσυνέλευση το 1793. Τριάμισυ χρόνια αργότερα το ίδιο νομοθετικό σώμα ακύρωνε τα προηγούμενα διατάγματα και υιοθετούσε την πολιτική της ελεύθερης κυκλοφορίας των Αγίων Γραφών. Ο κόσμος φρικίασε μπροστά στο μέγεθος της καταστροφής που επακολούθησε την απόρριψη των θείων χρησμών και οι άνθρωποι αναγνώρισαν την ανάγκη της πίστης στο Θεό και στο λόγο Του σαν βάση της αρετής και της ηθικής. Ο Κύριος λέγει: «Τίνα ωνείδισας και εβλασφήμησας· και κατά τίνος ύψωσας φωνήν και εσήκωσας υψηλά τους οφθαλμούς σου· κατά του Αγίου του Ισραήλ.» (Ης. 37:23.) «Διά τούτο, ιδού, θέλω κάμει αυτούς ταύτην την φοράν να γνωρίσωσι, θέλω κάμει αυτούς να γνωρίσωσι την χείρα Μου και την δύναμίν Μου, και θέλουσι γνωρίσει ότι το όνομά Μου είναι Κύριος.» (Ιερ. 16:21.)

Αναφερόμενος στους δύο μάρτυρες ο προφήτης συνεχίζει: «Και, ήκουσαν φωνήν μεγάλην εκ του ουρανού λέγουσαν προς αυτούς. Ανάβητε εδώ. Και ανέβησαν εις τον ουρανόν εν τη νεφέλη και είδον αυτούς οι εχθροί αυτών.» (Αποκ. 11:12.) Αφότου η Γαλλία κήρυξε τον πόλεμο κατά των δύο μαρτύρων του Θεού, αυτοί περιβλήθηκαν με δόξα τέτοια που δεν είχαν ποτέ γνωρίσει μέχρι τότε. Το 1804 ιδρύθηκε η Βρετανική και Ξένη Βιβλική Εταιρεία. Ακολούθησαν άλλες παρόμοιες οργανώσεις με πολλά υποκαταστήματα σ' ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ήπειρο. Το 1816 ιδρύθηκε η Αμερικανική Βιβλική Εταιρεία. Την εποχή που συστήθηκε η Βρετανική Βιβλική Εταιρεία, η Γραφή κυκλοφορούσε τυπωμένη σε πενήντα διαφορετικές γλώσσες. Από τότε έχει μεταφραστεί σε εκατοντάδες περισσότερες γλώσσες και διαλέκτους.

[307]

Πενήντα χρόνια πριν από το 1792, ελάχιστη προσοχή είχε δοθεί στο ξένο ιεραποστολικό έργο. Καμιά καινούργια οργάνωση δεν είχε σχηματιστεί και ελάχιστες εκκλησίες κατέβαλαν προσπάθειες για τη διάδοση του Χριστιανισμού στις ειδωλολατρικές χώρες. Αλλά μια σημαντική μεταβολή παρατηρήθηκε προς το τέλος του δεκάτου ογδόου αιώνα. Απογοητευμένοι από τα αποτελέσματα του ορθολογισμού, οι άνθρωποι αναγνώρισαν την ανάγκη της θείκης αποκάλυψης και της έμπρακτης θρησκείας. Από την εποχή αυτή και πέρα το έργο των ξένων ιεραποστολικών αγρών γνώρισε καταπληκτική πρόοδο.

Η τελειοποίηση της τυπογραφίας έδωσε μεγάλη ώθηση στην κυκλοφορία της Γραφής. Η συνεχής καλυτέρευση των μέσων επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων χωρών, η εξάλειψη των παλιών φραγμών της προκατάληψης και της εθνικής αποκλειστικότητας, καθώς και η απώλεια πολιτικής δύναμης του Ρωμαίου ποντίφηκα, προετοίμασαν το δρόμο για τη διάδοση του λόγου του Θεού. Χρόνια τώρα η Γραφή πωλείται ελεύθερα στους δρόμους της Ρώμης και έχει πιά φθάσει ζ' όλα τα άκρα της οικουμένης.

Ο άθεος Βολταίρος καυχησιολογώντας είπε κάποτε: «Βαρέθηκα να ακούω διαρκώς ότι δώδεκα άνθρωποι εδραίωσαν τη Χριστιανική θρησκεία. Εγώ θα αποδείξω ότι ένας μόνο άνθρωπος φθάνει για να την ανατρέψει.» Γενεές ολόκληρες πέρασαν από το θάνατο του Βολταίρου. Εκατομμύρια απίστων τάχθηκαν στο πλευρό του στον πόλεμο κατά της Γραφής. Όχι όμως μόνο δεν καταστράφηκε αυτή, αλλά εκεί όπου υπήρχαν εκατό Γραφές την εποχή του Βολταίρου, σήμερα υπάρχουν δέκα μπορεί και εκατό χιλιάδες αντίτυπα του λόγου του Θεού. Σύμφωνα με τα λόγια ενός πρωτεργάτη της Μεταρρύθμισης, «η Γραφή είναι ένα αμόνι που πάνω του φαγώθηκαν χτυπώντας πολλά σφυριά.» Και κατά τα λόγια του Κυρίου, «Ουδέν όπλον κατασκευασθέν εναντίον σου θέλει ευοδωθεί· και πάσαν γλώσσαν ήτις θέλει κινηθεί κατά σου, θέλεις νικήσει εν τη κρίσει.» (Ης. 54:17.)

«Ο λόγος του Κυρίου μένει εις τον αιώνα.» (Ης. 40:8.) «Αληθινάί πάσαι αι εντολαί Αυτού. Εστερεωμένοι εις τον αιώνα του αιώνος. Πεποιημένοι εν αληθεία και ευθύτητι.» (Ψαλμ. 111:7-8.) Οτιδήποτε οικοδομείται πάνω στην εξουσία του ανθρώπου θα ανατραπεί. Αλλ' ότι στερεώνεται πάνω στο βράχο του αμετάθετου λόγου του Θεού, θα παραμείνει ασάλευτο για πάντα.

Οι Άγγλοι Μεταρρυθμιστές, αν και είχαν εγκαταλείψει τα δόγματα της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας, είχαν όμως διατηρήσει πολλούς από τους τύπους της. Έτσι παρόλο που η εξουσία και το πιστεύω της Ρώμης είχαν απορριφθεί, πολλές από τις συνήθειες και τις θρησκευτικές της τελετές είχαν ενσωματωθεί στη λατρεία της Αγγλικανικής Εκκλησίας. Ισχυρίζονταν ότι τα πράγματα αυτά δεν ήταν ζητήματα συνείδησης και ότι αφού δεν τα διέτασσε η Γραφή, θεωρούνταν ασήμαντα· αλλ’ αφού ούτε και τα απαγόρευε, ήταν κατ’ ουσία ακίνδυνα. Με την τήρηση των στοιχείων αυτών πίστευαν ότι θα μέτριάσαν το χάσμα που χώριζε τις μεταρρυθμισμένες εκκλησίες από τη Ρώμη και θα διευκόλυναν την αποδοχή της Προτεσταντικής πίστης από μέρους των Καθολικών.

Για τους συντηρητικούς και συμβιβαστικούς οπαδούς της εκκλησίας οι ισχυρισμοί αυτοί κρίνονταν εύλογοι. Μια άλλη όμως κατηγορία μελών δεν είχαν την ίδια γνώμη. Και μόνο το γεγονός ότι οι συνήθειες εκείνες «έτειναν να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ Ρώμης και Μεταρρύθμισης» (Μαρτψν, Τόμ. 5, κεφ 22.), ήταν κατά τη γνώμη τους αρκετή δικαιολογία για να τις απορρίψουν. Τις έβλεπαν σαν σύμβολα της δουλείας από την οποία είχαν ελευθερωθεί και στην οποία δεν είχαν καμιά διάθεση να επιστρέψουν. Έκριναν ότι ο Θεός είχε ρυθμίσει στο λόγο Του τις διατάξεις της λατρείας Του και ότι οι άνθρωποι δεν είχαν το δικαίωμα ούτε να προσθέτουν ζ’ αυτές, ούτε να αφαιρούν απ’ αυτές. Ακριβώς έτσι άρχισε η μεγάλη αποστασία με την προσπάθεια που έκαναν οι άνθρωποι να συμπληρώσουν με την εξουσία της εκκλησίας την εξουσία του Θεού. Η Ρώμη άρχισε με το να επιβάλει ότι ο Θεός δεν είχε απαγορεύσει και κατέληξε στο να απαγορεύσει ότι ο Θεός είχε με κάθε σαφήνεια επιβάλει.

Πολλοί επιθυμούσαν με όλη τους την καρδιά να επιστρέψουν στην αγνή και απλή πίστη που χαρακτήριζε την εκκλησία των πρώτων χρόνων. Πολλές από τις καθιερωμένες συνήθειες της Αγγλικής Εκκλησίας τις θεωρούσαν ειδωλολατρικά μνημεία και δεν

μπορούσαν να πάρουν μέρος στη λατρεία της με καθαρή συνείδηση. Η εκκλησία όμως, με την υποστήριξη της πολιτείας, δεν επέτρεπε καμιά απομάκρυνση από τους τύπους της. Ο εκκλησιασμός επιβάλλονταν από το νόμο, ενώ οι χωρίς άδεια θρησκευτικές συναθροίσεις απαγορεύονταν με την ποινή της φυλάκισης, της εκτόπισης και του θανάτου.

Στην αρχή του δεκάτου εβδόμου αιώνα ο νεοεθρονισμένος βασιλιάς της Αγγλίας ανακοίνωσε την απόφασή του να κάνει τους Πουριτανούς, «να συμμορφωθούν ... ή να τους διώξει με τη βία από τη χώρα· ειδική υπήρχαν και άλλα μέτρα χειρότερα ακόμη.» (Γεοργε Βανσροφτ, «*Ηστορψ οφ τηε Υνιτεδ Στατες οφ Αμερικα,*» μέρος 1, κεφ. 12, παράγ. 6.) Κυνηγημένοι, κατατρεγμένοι, φυλακισμένοι, δίχως την παραμικρή ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον, πολλοί έκριναν ότι για όσους επιθυμούσαν να λατρέψουν το Θεό σύμφωνα με τη συνείδησή τους, «η Αγγλία έπαυσε να είναι τόπος κατοικίσιμος.» (Θ. Γ. Παλφρεψ, «*Ηστορψ οφ Νεω Ενγλανδ,*» κεφ. 3, παράγ. 43.) Τελικά μερικοί πήραν την απόφαση να ζητήσουν άσυλο στην Ολλανδία. Αντιμετώπισαν αντιξοότητες, υλικές απώλειες και φυλάκιση. Τα σχέδιά τους ανατράπηκαν και οι ίδιοι, προδομένοι, έπεσαν στα χέρια των εχθρών τους. Νίκησαν όμως τελικά χάρη στην ανεξάντλητη επιμονή τους και βρήκαν καταφύγιο στις φιλόξενες ακτές της Ολλανδικής Δημοκρατίας.

Φεύγοντας εγκατέλειπαν τα σπίτια τους, τα αγαθά τους και τους πόρους της ζωής τους. Βρέθηκαν παντάξεννοι σε ξένο μέρος, ανάμεσα σε ανθρώπους που ούτε τη γλώσσα τους μιλούσαν, ούτε τις συνήθειές τους ήξεραν. Για να κερδίσουν τη ζήση τους αναγκάστηκαν να εκζητήσουν καινούργιες, άγνωστες γι' αυτούς τέχνες. Άνθρωποι μέσης ηλικίας που το μόνο που γνώριζαν ήταν η καλλιέργεια της γης, έπρεπε τώρα να μάθουν τέχνες χειριζόμενοι τις μηχανές. Με προθυμία όμως προσαρμόστηκαν στις περιστάσεις και δεν έχαναν τον καιρό τους γογγύζοντας και τεμπελιάζοντας. Αν και πολλές φορές βασανίζονταν από τη φτώχεια, δόξαζαν όμως το Θεό για τις ευλογίες που απολάβαιναν και έβρισκαν μεγάλη ανακούφιση στην ανεμπόδιστη πνευματική επικοινωνία μεταξύ τους. «*Ήξεραν ότι είναι οδοιπόροι ς*» αυτή τη γη και δεν απέβλεπαν πολύ στα πράγματα του κόσμου, αλλά ύψωναν τα μάτια στον ουρανό, προς την προσφιλή πατρίδα τους και αυτό κατεύναζε τα πνεύματά τους.» (Βανσροφτ, μέρος 1, κεφ. 12, παράγ. 15.)

Η αγάπη και η πίστη τους δυνάμωνε με την εξορία και τις κακουχίες. Στήριζαν την εμπιστοσύνη τους στις υποσχέσεις του Θεού και Εκείνος δεν τους εγκατέλειψε τον καιρό της ανάγκης. Οι άγγελοί Του ήταν στο πλευρό τους για να τους ενθαρρύνουν και να τους υποστηρίξουν. Και όταν φάνηκε ότι το χέρι του Θεού τους καθοδηγούσε σε μια χώρα πέρα από τον ωκεανό, όπου θα μπορούσαν να ιδρύσουν δική τους πατρίδα και να αφήσουν στα παιδιά τους πολύτιμο κληροδότημα την ανεξίτηρησκειά, πήραν χωρίς να διστάσουν το δρόμο που η Πρόνοια τους υπέδειχνε.

Ο Θεός είχε επιτρέψει οι δοκιμασίες να επιστεφτούν το λαό Του για να εκπληρώσει το σκοπό της χάρης Του γι' αυτούς. Η εκκλησία είχε οδηγηθεί στην ταπείνωση προκειμένου να υψωθεί. Ο Θεός ετοιμάζονταν να επιδείξει τη δύναμή Του προς χάρη της, για να δώσει στον κόσμο άλλη μια μαρτυρία ότι δεν εγκαταλείπει αυτούς που Τον εμπιστεύονται. Είχε ανατρέψει τα γεγονότα για να κάνει την οργή του Σατανά και τις πλεκτάνες των πονηρών ανθρώπων να αποβούν για την πρόοδο της δόξας Του και επίσης για να οδηγήσει το λαό Του σε" ένα τόπο ασφαλείας. Ο διωγμός και η εξορία άνοιξαν το δρόμο προς την ελευθερία.

Όταν αρχικά αναγκάστηκαν να χωριστούν από την Εκκλησία της Αγγλίας, οι Πουριτανοί αλληλοσυνδέθηκαν με μια ιερή συνθήκη, σαν ελεύθερος του Θεού λαός «να βαδίσουν ενωμένοι την οδό του Κυρίου, οπουδήποτε προς το παρόν Εκείνος οδηγεί και πρόκειται μελλοντικά να οδηγήσει.» (Θ. Βρωον, «Της Πιλιγριμ Φατηερς,» σελ. 74.) Αυτό ήταν το πραγματικό πνεύμα της Μεταρρύθμισης, η βασική αρχή του Προτεσταντισμού. Και μ' αυτόν το σκοπό ξεκίνησαν οι Πρωτοπόροι από την Ολλανδία για να ιδρύσουν πατρίδα στο Νέο Κόσμο. Ο Ιωάννης Ρόβινσων, ο ποιμένας τους, που εμποδίστηκε από το Θεό να τους συνοδεύσει στο ταξίδι εκείνο, αποχαιρέτησε τους εξόριστους με τα ακόλουθα λόγια:

«Αδελφοί, έφθασε η ώρα του χωρισμού μας, και μόνο ο Θεός γνωρίζει αν θα ζήσω να ξαναδώ τα πρόσωπά σας. Αλλά όποιο και αν είναι το θέλημα Του, σας εξορκίζω παρουσία του Θεού και των αγίων αγγέλων Του να ακολουθήσετε το παράδειγμά μου σε ότι εγώ ακολούθησα τον Χριστό. Αν ο Κύριος σας αποκαλύψει οτιδήποτε περισσότερο και με οποιοδήποτε άλλο μέσο, να είστε το ίδιο πρόθυμοι να το δεχθείτε όπως δεχθήκατε την κάθε αλήθεια που σας κήρυξα εγώ. Επειδή είμαι πεπεισμένος ότι ο Θεός πρόκει-

ται να σας αποκαλύψει περισσότερες αλήθειες και φως από το λόγο Του τον άγιο.» (Μαρτψν, Τόμ. 5, σελ. 70.)

«Εγώ από μέρους μου, δεν νομίζω ότι μπορώ να θρηνήσω αρκετά την κατάσταση των μεταρρυθμισμένων εκκλησιών που φθάνοντας ζ' ένα ορισμένο σημείο της θρησκευτικής πορείας, δεν εννοούν να προχωρήσουν προς το παρόν περισσότερο απ' ότι οι υπεύθυνοι για τη μεταρρύθμιση τους. Οι Λουθηρανοί δεν τολμούν να δουν πió μακριά απ' ότι είδε ο Λούθηρος ... και οι Καλβινιστές, το βλέπετε, έμειναν στάσιμοι εκεί όπου τους άφησε ο εκλεκτός εκείνος άνθρωπος του Θεού, που δεν είχε όμως δει τα πάντα στον καιρό του. Αυτή είναι μια αληθινά αξιοθρήνητη κατάσταση. Επειδή, αν και υπήρξαν οι λαμπροί φωτοφόροι της εποχής τους, μολαταύτα οι άνθρωποι εκείνοι δεν έφθασαν μέχρι τα βάθη της βουλής του Θεού. Αν ζούσαν όμως σήμερα, θα εγχολπώνονταν το νέο φως με την ίδια προθυμία όπως εκείνο που πρωτοδέχθηκαν.» (Δ. Νεαλ, «*Ηιστορψ οψ τηε Πυριτανς,*» σελ. 1, σελ. 269.)

«Μη λησμονείτε τη συνθήκη που συνάψατε σαν εκκλησία, σύμφωνα με την οποία υποσχεθήκατε να βαδίζετε την οδό του Κυρίου, οπουδήποτε προς το παρόν Εκείνος οδηγεί και πρόκειται μελλοντικά να οδηγήσει. Να θυμάστε την υπόσχεση και τη συνθήκη σας με το Θεό και αναμεταξύ σας ότι θα δεχθείτε οποιοδήποτε φως και οποιαδήποτε αλήθεια σας καταστήσει γνωστή μέσα από το γραπτό Του λόγο. Αλλά ζ' αυτό το σημείο, σας ικετεύω, προσέξτε καλά τι θα δεχθείτε για αλήθεια. Ζυγίστε την και συγκρίνετέ την με άλλες γραφικές αλήθειες πριν την αποδεχθείτε. Επειδή δεν είναι δυνατόν για το σύγχρονο χριστιανικό κόσμο που μόλις πρόσφατα βγήκε από τέτοιο πυκνό αντιχριστιανικό σκοτάδι, να έχει φθάσει δια μιας στην τελειότητα της γνώσης.» (Μαρτψν, Τόμ. 5, σελ. 70-71.)

Εμπνευσμένοι από το βαθύ πόθο τη ελευθερίας της συνείδησης, οι Πρωτοπόροι εκείνοι κατόρθωσαν να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους του δυσκολοδιάβατου ωκεανού, να δαμάσουν κακουχίες και δεινά της ερημικής στεριάς όπου πάτησαν και, με τη βοήθεια του Θεού, να θέσουν τα θεμέλια για ένα ισχυρό κράτος στις ακτές της Αμερικανικής Ηπείρου. Αλλ' όσο έντιμοι και θεοσεβούμενοι αν ήταν οι Προσκυνητές Πατέρες, δεν είχαν ακόμη καταλάβει τις μεγάλες αρχές της ανεξιθρησκείας. Την ελευθερία αυτή που με τέτοιο τίμημα αυτοθυσίας απέκτησαν για τον εαυτό τους, δεν ήταν διατεθειμένοι να χορηγήσουν στους άλλους. «Ελάχιστοι, ακόμη

και ανάμεσα από τους πιο διορατικούς και βαθυστόχαστους ηθι-
κολόγους του δεκάτου εβδόμου αιώνα, είχαν συνειδητοποιήσει τη
μεγάλη εκείνη αρχή που απορρέει από την Καινή Διαθήκη και που
αναγνωρίζει το Θεό αποκλειστικό κριτή της πίστης του ανθρώπου.»
(Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 5, σελ. 297.) Η διδαχή ότι ο Θεός εξου-
σιοδότησε την εκκλησία με το δικαίωμα να ελέγχει συνειδήσεις και
να διευθετεί και τιμωρεί την αίρεση, είναι μια από τις πιο βαθιά
ριζωμένες πλάνες του παπισμού. Αν και οι Μεταρρυθμιστές απέρ-
ριψαν το «πιστεύω» της Ρώμης, δεν είχαν όμως τελείως απαλλαγεί
από το πνεύμα της αδιαλλαξίας της. Τα πυκνά σκοτάδια που κατά
τους ζοφερούς αιώνες της κυριαρχίας της είχαν σκεπάσει ολόκληρη
τη Χριστιανοσύνη, δεν είχαν ακόμη διαλυθεί εντελώς. Κατά τις
δηλώσεις ενός από τους ηγετικούς ιεροκήρυκες της αποικίας της
Μασσαχουσέττης: «Η θρησκευτική ανεκτικότητα είναι εκείνη που
έκανε τον κόσμο αντιχριστιανικό. Η εκκλησία ποτέ δεν υπέστη κα-
νένα κακό τιμωρώντας τους αιρετικούς.» (Ίδιο μέρος. Τόμ. 5, σελ.
335.) Οι άποικοι υιοθέτησαν το σύστημα ότι μόνο τα μέλη της
εκκλησίας είχαν το δικαίωμα να εκφέρουν γνώμη σε ότι αφορούσε
την πολιτική διοίκηση. Το αποτέλεσμα ήταν να οργανωθεί ένα είδος
κρατικής εκκλησίας όπου όλος ο λαός υποχρεούτο να υποστηρίζει
την ιεροσύνη και όπου οι δικαστικές αρχές εξουσιοδοτούνταν να
καταπνίξουν την αίρεση. Έτσι η πολιτική εξουσία βρισκονταν στα
χέρια της εκκλησίας. Σε λίγο φανερώθηκε το αναπόφευκτο απο-
τέλεσμα των μέτρων αυτών, ο διωγμός.

Ένδεκα χρόνια μετά την ίδρυση της πρώτης αποικίας, ο Ρο-
γήρος Γουίλλιαμς έφθανε στο Νέο Κόσμο. Όμοια με τους πρώτους
Προσκυνητές, ήρθε και αυτός για να απολαύσει τη θρησκευτική
ανεξαρτησία. Ανόμοια όμως μ'αυτούς, έβλεπε τα πράγματα όπως
λίγοι άνθρωποι στην εποχή του τα έβλεπαν: ότι δηλαδή η ελευθερία
αυτή αποτελούσε αναπόσπαστο δικαίωμα του καθενός οποιεσδήποτε
και αν ήταν οι θρησκευτικές του πεποιθήσεις. Ένθερμος ερευνη-
τής της αλήθειας, έκρινε και αυτός, όπως και ο Ρόβινσων, ότι δεν
ήταν δυνατό να έχει ακόμη δοθεί όλο το φως από το λόγο του Θε-
ού στην πληρότητά του. Ο Γουίλλιαμς ήταν «ο πρώτος άνθρωπος
στο σύγχρονο χριστιανικό κόσμο που ίδρυσε ένα πολιτικό κράτος
πάνω στην αρχή της ελευθερίας της συνείδησης και στην ισότη-
τα της γνώμης όσον αφορά το νόμο.» (Βανςροφτ, μέρος 1, κεφ.
15, παράγ. 16.) Διακήρυττε ότι το καθήκον των δικαστών ήταν να

καταστέλλουν την εγκληματικότητα· ποτέ όμως να ελέγχουν την ανθρώπινη συνείδηση. «Το κοινό, ή οι δικαστικές αρχές,» έλεγε, «μπορούν να αποφασίσουν ποια είναι τα καθήκοντα του ανθρώπου προς τον άνθρωπο. Δεν έχουν καμιά θέση όμως να προσδιορίζουν τα καθήκοντα του ανθρώπου προς το Θεό και η στάση αυτή δεν είναι διόλου ασφαλής. Γιατί είναι αυτονόητο ότι όταν οι δικαστές έχουν την εξουσία, μπορούν τη μια μέρα να ψηφίσουν ένα σύνολο γνωμών και αντιλήψεων και την άλλη άλλο. Όπως ακριβώς έγινε με τους διάφορους βασιλείς και τις βασίλισσες της Αγγλίας, ή με τους πάπες και τις ιερές συνόδους της Ρωμαϊκής Εκκλησίας. Έτσι η πίστη καταντάει μια μεγάλη σύγχυση.» (Μαρτψν, Τόμ. 5, σελ. 340.)

Ο εκκλησιασμός στην επίσημη του κράτους εκκλησία ήταν υποχρεωτικός και επιβάλλονταν με πρόστιμο ή με φυλάκιση. «Ο Γουίλλιαμς απεδοκίμασε αυτό το θέσπισμα. Το χειρότερο άρθρο του Αγγλικού κώδικα ήταν εκείνο που επέβαλλε τον αναγκαστικό εκκλησιασμό στους ενοριακούς ναούς. Να εξαναγκάζει κανείς τους ανθρώπους να ενώνονται μ' αυτούς που πίστευαν διαφορετικά, το θεωρούσε κατάφωρη παράβαση των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Να σέρνει τους άθρησκους και τους απρόθυμους με το ζόρι στα δημόσια θρησκευτικά κηρύγματα, το έβλεπε μόνο σαν κάτι που ενθαρρύνει την υποκρισία ... «Κανείς,» έλεγε, «δεν πρέπει να εξαναγκάζεται να λατρεύει ή να υποστηρίζει ένα σύστημα λατρείας πατά τη θέλησή του.» «Τι,» διαμαρτύρονταν οι ανταγωνιστές του, απορώντας για τις θεωρίες του, «δεν είναι ο εργάτης άξιος του μισθού αυτού;» «Μάλιστα,» αποκρίνονταν εκείνος, «του μισθού όμως εκείνων που τον μίσθωσαν.» (Βανςροφτ, μέρος 1, κεφ. 15, παράγ. 2.)

[316] Ο Ρογήρος Γουίλλιαμς ήταν ένα αγαπητό και αξιοσέβαστο πρόσωπο, ένας καθιερωμένος εργάτης του ευαγγελίου. Εκτιμώταν για τα σπάνια προτερήματά του, για την ευθύτητα του χαρακτήρα του και για την ανεπιτήδευτη καλοκαγαθία του. Αλλά δεν τον ανέχθηκαν για τη σταθερή του άρνηση να αναγνωρίσει το δικαίωμα των δικαστών να εξουσιάζουν την εκκλησία, ούτε και για την απαίτησή του για θρησκευτική ελευθερία. Η εφαρμογή των καινοτομιών αυτών, διατείνονταν, θα υπονόμει τα κοινωνικά και πολιτικά θεμέλια της χώρας.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 1, κεφ. 15, παράγ. 10.) Οι αποικίες τον εκτόπισαν. Τελικά, για να αποφύγει τη σύλληψη, α-

ναγκάσθηκε να τραπεί σε φυγή μέσα στο κρύο και στις θύελλες της βαρυχειμωνιάς, κρυμμένος στα παρθένα δάση.

«Δεκατέσσερις εβδομάδες,» διηγείται ο ίδιος, «πάλευα απεγνωσμένα μέσα στην κακοκαιρία, μη ξέροντας τι θα πει ψωμί, ούτε κρεβάτι.» Αλλά οι κόρακες τον έθρεψαν στην ερημιά, και οι κουφάλες των δένδρων συχνά του χρησίμευαν για άσυλο ... (Μαρτψν, Τόμ. 5, σελ. 349-350.) Συνεχίζοντας την ταλαίπωρη πορεία του μέσα στα χιόνια και στα άβατα δάση, κατέφυγε σε μια φυλή Ινδιάνων όπου κέρδισε την εμπιστοσύνη και την αγάπη τους προσπαθώντας να τους διδάξει τις αλήθειες του ευαγγελίου.

Τέλος, ύστερα από μια πολύμηνη, περιπετειώδη περιοδεία, έφθασε στον κόλπο του Ναρρανγανσεττ όπου θεμελίωσε την πρώτη σύγχρονη πολιτεία που αναγνώριζε το δικαίωμα της ανεξίτηρσκείας με όλη την σημασία της λέξης. Η βασική αρχή της αποικίας που ίδρυσε ο Γουίλλιαμς όριζε ότι «κάθε άνθρωπος ήταν ελεύθερος να λατρεύει το Θεό σύμφωνα με τις υποδείξεις της συνείδησής του.» (Βλέπε ίδιο μέρος, Τόμ. 5, σελ. 354.) Η μικρή αυτή πολιτεία του Ρόντ Άϊλαντ, έγινε το άσυλο των κατατρεγμένων και αύξησε και προόδευσε σε τέτοιο σημείο, ώστε οι θεμελιώδεις αρχές της—αρχές θρησκευτικής και πολιτικής ανεξαρτησίας—απετέλεσαν τον ακρογωνιαίο λίθο της Αμερικανικής Δημοκρατίας.

Στο εξάαιρετο εκείνο αρχαϊκό έγγραφο στο οποίο οι ιδρυτές Πατέρες διατύπωσαν τις απόψεις τους επί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων—γνωστό με τον τίτλο Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας—δήλωναν: «Θεωρούμε τις επόμενες αρχές αυτονόητες: ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν δημιουργηθεί ίσοι μεταξύ τους. Ότι ς” όλους έχουν παραχωρηθεί από το Δημιουργό τους ορισμένα ακατάλυτα δικαιώματα μεταξύ των οποίων η ζωή, η ελευθερία και η αναζήτηση της ευτυχίας.» Επί πλέον, το Αμερικανικό Σύνταγμα εγγυάται με την ακριβέστερη φρασεολογία το απαραβίαστο της συνείδησης: «Η εξάσκηση του θρησκευματος δεν πρόκειται να προβληθεί ποτέ σαν όρος καταλληλότητας του ατόμου για την πρόσληψή του σε οποιαδήποτε δημόσια υπηρεσία στις Ηνωμένες Πολιτείες.» «Το Νομοθετικό Σώμα δεν πρόκειται να προβεί ποτέ στη νομοθέτηση της επιβολής ενός θρησκευματος, ούτε στην απαγόρευση της ελεύθερης εξάσκησής του.»

«Οι θεμελιωτές του συντάγματος αναγνώρισαν την ακατάλυτη αρχή ότι οι σχέσεις του ανθρώπου προς το Θεό του δεν υπάγονται

στην ανθρώπινη νομοθεσία και ότι τα δικαιώματα της συνείδησης είναι αναφαίρετα. Δεν χρειάζονταν ιδιαίτερη σκέψη για την ανακήρυξη της αλήθειας αυτής. Ο καθένας την αισθάνεται στο βάθος του είναι του. Αυτή η συναίσθηση είναι εκείνη που, αφηρώντας όλους τους ανθρώπινους νόμους, εμφύχωσε τόσους και τόσους μάρτυρες μέσα στα φρικτά βασανιστήρια και τη φωτιά. Αισθάνονταν ότι η υποχρέωσή τους απέναντι στο Θεό υπερείχε πάνω από κάθε ανθρώπινο θέσπισμα και ότι καμιά ανθρώπινη ύπαρξη δεν είχε το δικαίωμα να παραβιάσει τη συνείδησή τους. Αυτή είναι μια ατέμφυτη αρχή που δεν ξεριζώνεται με τίποτε.» (Έγγραφο της Νομοθετικής Συνέλευσης των Η.Π.Α., Αύξ. αρ. 200, έγγραφο αρ. 271.)

Όταν οι Ευρωπαϊκές χώρες πληροφορήθηκαν την ύπαρξη ενός κράτους όπου ο καθένας μπορούσε να απολαύσει τους καρπούς των κόπων του και να ζήσει σύμφωνα με τις υπαγορεύσεις της συνείδησής του, χιλιάδες άνθρωποι άρχισαν να συρρέουν στις ακτές του Νέου Κόσμου. Σύντομα οι αποικίες πολλαπλασιάστηκαν. «Με έκτακτο νόμο, η Πολιτεία της Μασσαχουσέττης ψήφισε την ελεύθερη αποδοχή και τη με δημόσιες δαπάνες συνδρομή των Χριστιανών κάθε εθνικότητας που θα διέσχιζαν τον Ατλαντικό για να γλυτώσουν από τους πολέμους, την πείνα ή την καταπίεση των καταδυναστών τους.» Έτσι, χάρη στο νόμο αυτόν, οι φυγάδες και οι καταπιεζόμενοι του κόσμου γίνονταν οι φιλοξενούμενοι της Κοινοπολιτείας.» (Μαρτψν, Τόμ. 5, σελ. 437.) Είκοσι χρόνια μετά την πρώτη απόβαση στο Πλύμουθ, είκοσι χιλιάδες άποικοι είχαν εγκατασταθεί στις Πολιτείες της Νέας Αγγλίας.

Προκειμένου να επιτύχουν τον επιδιωκόμενο σκοπό τους, οι άνθρωποι εκείνοι «έμεναν ικανοποιημένοι με μια στοιχειώδη διαβίωση, μια ζωή στέρησεων και μόχθου. Δεν περίμεναν από τη γη παρά μόνο να τους ανταποδώσει μια εσοδεία ανάλογη με τους κόπους τους. Δεν αυταπατώνταν πλάθοντας ρόδινα όνειρα ... Ήταν ικανοποιημένοι με τη σιγανή, αλλά σταθερή ανάπτυξη του κοινωνικού τους συστήματος. Υπέμειναν καρτερικά τις στέρησεις της ερημικής ζωής τους, ποτίζοντας με τα δάκρυα τους και με τον ιδρώτα του προσώπου τους το δένδρο της ελευθερίας, μέχρι που ρίζωσε βαθιά μέσα στη γη.»

[318]

Η Αγία Γραφή έγινε το θεμέλιο της πίστης τους, η πηγή της σοφίας τους και το καταστατικό της ελευθερίας τους. Οι αρχές της διδάσκονταν προσεκτικά στο σπίτι, στο σχολείο και στην εκκλη-

σία και τα αποτελέσματά της φανερώνονταν με την οικονομία, τη νοημοσύνη, την αγνότητα και την εγκράτεια. Χρόνια μπορούσε κανείς να ζήσει σε μια αποικία των Πουριτανών χωρίς να δει ούτε ένα μέθυσο, χωρίς να ακούσει ένα υβριστικό λόγο, ή να συναντήσει ένα ζητιάνο.» (Βανςροφτ, 1 μέρος, κεφ. 19, παράγ. 25.) Αυτό πιστοποιούσε ότι οι Βιβλικές αρχές αποτελούν την ασφαλέστερη εγγύηση του εθνικού μεγαλείου. Οι αδύναμες και αποξενωμένες αρχικά αποικίες, αναπτύχθηκαν σε μια συνομοσπονδία ισχυρών πολιτειών και ο κόσμος παρακολούθησε με θαυμασμό την ειρήνη και την ευημερία «μιας εκκλησίας δίχως πάπα και ενός Έθνους χωρίς βασιλιά.»

Αλλά ο διαρκώς αυξανόμενος αριθμός ατόμων που έλκονταν προς τις Αμερικανικές ακτές υποκινούνταν από κίνητρα εντελώς διαφορετικά απ' ό,τι οι πρώτοι εκείνοι άποικοι. Αν και η αρχέγονη πίστη και η αγνότητα εξακολουθούσαν να ασκούν μία ευρεία και μεταπλαστική επίδραση στον πληθυσμό, η επιρροή αυτή όμως εξασθένιζε όλο και περισσότερο, όσο αύξανε ο αριθμός εκείνων που επιζητούσαν τα κοσμικά μόνο προνόμια.

Η πολιτική που είχαν υιοθετήσει οι πρώτοι άποικοι να επιτρέπουν αποκλειστικά στα μέλη της εκκλησίας να ψηφίζουν ή να υπηρετούν σε δημόσιες υπηρεσίες, είχε καταλήξει στα πιο ολέθρια αποτελέσματα. Τα μέτρα αυτά είχαν ληφθεί με σκοπό να εξασφαλίσουν την εξυγίανση της Πολιτείας, αλλά κατέληξαν στη διάβρωση της εκκλησίας. Πολλοί, κινούμενοι αποκλειστικά από κοσμικά ελατήρια, ενώνονταν με την εκκλησία χωρίς καμιά ειλικρινή μεταλλαγή της ψυχής, αφού η μορφή μόνο της ευσέβειας εκπληρούσε την προϋπόθεση για το δικαίωμα ψήφου ή την απόκτηση δημοσίων θέσεων. Έτσι οι εκκλησίες κατέληξαν να αποτελούνται, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, από μη αναγεννημένα άτομα. Ακόμη και μεταξύ των ποιμένων είχαν εισχωρήσει εκείνοι που όχι μόνο δεν ήταν απαλλαγμένοι από τις πλάνες, αλλά και αγνοούσαν την αναπλαστική δύναμη του Αγίου Πνεύματος. Και έτσι ξαναπαρουσιάστηκαν τα άσχημα εκείνα αποτελέσματα τα γνώριμα στην εκκλησιαστική ιστορία από την εποχή του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου μέχρι τις μέρες μας. Αποτελέσματα δηλαδή των προσπαθειών για την εδραίωση της εκκλησίας με τη βοήθεια της πολιτείας, με τις εκκλήσεις προς τις κοσμικές δυνάμεις για την υποστήριξή του ευαγγελίου Εκκείνου που δήλωσε ότι: «η βασιλεία η Εμή δεν είναι εκ του κόσμου

τούτου.» (Ιωαν. 18:36.) Η ένωση εκκλησίας και κράτους, όσο έντεχνα εκδηλωμένη, αν και δίνει την εντύπωση ότι φέρει τον κόσμο πλησιέστερα στην εκκλησία, στην πραγματικότητα φέρνει την εκκλησία πλησιέστερα στον κόσμο.

Η σημαντική αρχή που τόσο γενναία υποστηρίχτηκε από άτομα σαν τον Ιωάννη Ρόβινσον και τον Ρογήρο Γουίλλιαμς, ότι δηλαδή η αλήθεια είναι προοδευτική και ότι οι Χριστιανοί πρέπει να είναι πρόθυμοι να δεχθούν κάθε ακτίνα φωτός που μπορεί να λάμψει από τον άγιο λόγο του Θεού, χάθηκε από τα μάτια των μεταγενεστέρων τους. Οι Προτεσταντικές εκκλησίες της Αμερικής—όπως και της Ευρώπης—οι τόσο ευνοούμενες με τα ευλογημένα δώρα της Μεταρρύθμισης, απέτυχαν στο να εκζητήσουν να προχωρήσουν στον τομέα της θρησκευτικής ανάπτυξης. Αν και ορισμένοι πιστοί άνθρωποι παρουσιάστηκαν κατά διάφορα χρονικά διαστήματα υποστηρίζοντας νεοφώτιστες αλήθειες και καυτηριάζοντας αιωνόβιες πλάνες, η μεγάλη πλειονότητα όμως, όπως οι Ιουδαίοι στις μέρες του Χριστού και οι παπιστές στην εποχή του Λουθήρου, έμειναν ικανοποιημένοι με το να πιστεύουν όπως και οι πατέρες τους πίστευαν και με το να ζούν όπως εκείνοι έζησαν. Το αποτέλεσμα ήταν η θρησκεία να καταντήσει φορμαλισμός, ενώ τα λάθη και οι προκαταλήψεις που θα έπρεπε να έχουν απορριφθεί, αν η εκκλησία εξακολουθούσε να βαδίζει στο φως του θεϊκού λόγου, διατηρήθηκαν με ευλάβεια. Κατ' αυτόν τον τρόπο το πνεύμα της Μεταρρύθμισης βαθμηδόν εξασθένησε στο σημείο που οι Μεταρρυθμιστικές εκκλησίες παρουσίασαν την ίδια σχεδόν ανάγκη για μεταρρύθμιση όπως και η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία την εποχή του Λουθήρου. Το ίδιο κοσμικό πνεύμα και ο ίδιος πνευματικός λήθαργος εκδηλώθηκαν και πάλι. Η ίδια βαθιά υπόληψη δίνεται στις γνώμες των ανθρώπων και οι ανθρώπινες θεωρίες αντικαθιστούν τα διδάγματα του λόγου του Θεού.

[320] Η πλατιά κυκλοφορία των Γραφών στις αρχές του δεκάτου ενάτου αιώνα και το άπλετο φως που σκόρπισαν στον κόσμο, δεν παρουσίασαν την ανάλογη πρόοδο ούτε όσον αφορά την επίγνωση της αποκαλυμμένης αλήθειας, ούτε όσον αφορά την έμπρακτη θρησκευτική ζωή. Ο Σατανάς δεν μπορούσε να στερήσει το λαό από το λόγο του Θεού όπως έκανε άλλοτε. Αυτός ο λόγος βρίσκονταν τώρα στη διάθεση του καθενός. Προκειμένου όμως να φθάσει οπωσδήποτε στο σκοπό του, σοφίστηκε να τον υποτιμήσει στα μάτια

των ανθρώπων οι οποίοι, παραμελώντας την έρευνα των Γραφών, εξακολουθούσαν να παραδέχονται εσφαλμένες ερμηνείες και να ασπάζονται αστήρικτες στη Γραφή διδασκαλίες.

Βλέποντας την αποτυχία του στο να συντρίψει την αλήθεια με τους διωγμούς, ο Σατανάς κατέφυγε γι' άλλη μια φορά στο ίδιο σχέδιο του συμβιβασμού στο οποίο είχε καταλήγει στην πρώτη μεγάλη αποστασία και στη διαμόρφωση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Παρέσυρε τους Χριστιανούς να συμμαχήσουν όχι τώρα πιά με τους ειδωλολάτρες, αλλά μ' αυτούς που, με τη μεγάλη τους προσήλωση στα εγκόσμια, αποδείχθηκαν το ίδιο ειδωλολάτρες όπως και οι προσκυνητές των λαξευτών εικόνων. Και τα τωρινά αποτελέσματα μιας τέτοιας συμμαχίας δεν ήταν λιγότερο επιβλαβή απ' εκείνα των περασμένων αιώνων. Υπερηφάνεια και επιδεικτική εκκεντρικότητα υποθάλπονταν κάτω από το κάλυμμα της θρησκείας και οι εκκλησίες υπέστησαν τη διάβρωση. Ο Σατανάς εξακολουθούσε τη διαστροφή των Βιβλικών διδασκαλιών και οι παραδόσεις που θα έφερναν την καταστροφή αμέτρητων ψυχών ρίζωναν βαθιά. Και η εκκλησία διατηρούσε και υποστήριζε τις παραδόσεις αυτές, αντί να μένει ικανοποιημένη με «την πίστην την άπαξ παραδοθείσαν εις τους αγίους.» Έτσι χαλάρωσαν οι αρχές για τις οποίες τόσα πρόσφεραν και υπέστησαν οι Μεταρρυθμιστές.

Μία από τις πιο εντυπωσιακές και περίλαμπρες αλήθειες της Αγίας Γραφής αποτελεί το γεγονός της δευτέρας παρουσίας του Χριστού με την οποία ολοκληρώνεται το μεγάλο έργο της απολύτρωσης. Στον οδοιπορούντα λαό του Θεού, τον επί τόσους αιώνες «περιπατούντα εν κοιλάδι σκιάς θανάτου,» δίνεται η πολύτιμη, χαρμόσυνη ελπίδα που δημιουργεί η υπόσχεση της παρουσίας Εκείνου ο οποίος είναι «η ανάσταση και η ζωή» για «να επαναφέρει τον εξόριστον Αυτού» (λαό). Η διδασκαλία της δευτέρας παρουσίας αποτελεί το βασικό χαρακτηριστικό των Αγίων Γραφών. Από την ημέρα που το προπατορικό ζευγάρι αργόσερνε πένθιμα τα βήματά του απομακρυνόμενο από τον κήπο της Εδέμ, οι πιστοί όλων των αιώνων περίμεναν τον ερχομό Εκείνου τον οποίο τους είχε υποσχεθεί ο Θεός για να καταλύσει τη δύναμη του εξολοθρευτή και να τους επαναφέρει στο χαμένο Παράδεισο. Οι άγιοι άνθρωποι των περασμένων εποχών απέβλεπαν στην ένδοξη παρουσία του Μεσσία σαν την ολοκλήρωση της πίστης τους. Ο Ενώχ, έβδομος μόλις σε γενεαλογική σειρά από τους πρώτους κατοίκους της Εδέμ, ο άνθρωπος που περπάτησε για τρεις ολόκληρους αιώνες μαζί με το Θεό είχε το προνόμιο να οραματιστεί τη μακρινή εκείνη ημέρα του ερχομού του Λυτρωτή και διακήρυξε: «Ἦλθεν ο Κύριος με μυριάδας αγίων Αυτού δια να κάμη κρίσιν κατά πάντων.» (Ιουδ. 14-15.) Ο πατριάρχης Ιώβ, μέσα στο ζοφερό σκότος της οδυνηρής δοκιμασίας του, αναφώνησε με πεποίθηση ασάλευτη: «Εξεύρω ότι ζή ο Λυτρωτής μου και θέλει εγερθεί εν τοις εσχάτοις καιροίς επί της γής ... Με την σάρκα μου θέλω ιδεί τον Θεόν τον οποίον αυτός εγώ θέλω ιδεί και θέλουσι θεωρήσει οι οφθαλμοί μου και ουχί άλλος.» (Ιώβ 19:25-27.)

Η παρουσία του Χριστού η οποία εγκαινιάζει τη βασιλεία της δικαιοσύνης είναι εκείνη που ενέπνευσε τους αγίους συγγραφείς με τις μεγαλοπρεπέστερες και συγκλονιστικότερες εκφράσεις. Ποιητές και προφήτες της Βίβλου αναφέρονται στο γεγονός αυτό με λόγια που φλογίζονται από τη δόξα του ουρανού. Ο Ψαλμωδός

ύμνησε τη δύναμη και τη μεγαλοπρέπεια του Βασιλιά του Ισραήλ με τα ακόλουθα λόγια: «Εκ της Σιών ήτις είναι η εντέλεια της ωραιότητας, έλαμψεν ο Θεός. Θέλει ελθεί ο Θεός ημών και δεν θέλει σιωπήσει ... Θέλει προσκαλέσει τους ουρανούς άνωθεν και την γήν δια να κρίνη τον λαόν Αυτού.» (Ψαλμ. 50:2-4.) «Ας ευφραίνωνται οι ουρανοί και ας αγάλλεται η γή ... ενώπιον του Κυρίου· διότι έρχεται, διότι έρχεται δια να κρίνη την γήν. Θέλει κρίνει την οικουμένην εν δικαιοσύνη και τους λαούς εν τη αληθεία Αυτού.» (Ψαλμ. 96:11-13.)

Ο προφήτης Ησαΐας λέγει: «Εξεγέρθητε και ψάλλετε σείς οι κατοικούντες εν τω χώματι· διότι η δρόσος σου είναι ως η δρόσος των χόρτων και η γή θέλει εκρίψει τους νεκρούς.» «Οι νεκροί σου θέλουσι ζήσει, μετά του νεκρού σώματος μου θέλουσιν αναστηθή.» «Θέλει καταπιεί τον θάνατον εν νίκη· και Κύριος ο Θεός θέλει σπογγίσει τα δάκρυα από πάντων των προσώπων· και θέλει εξαλείψει το όνειδος του λαού Αυτού από πάσης της γής· διότι ο Κύριος ελάλησε. Και εν εκείνη τη ημέρα θέλουσιν ειπεί, Ιδού, ούτος είναι ο Θεός ημών, περιεμείναμεν Αυτόν και θέλει σώσει ημάς· ούτος είναι ο Κύριος· περιεμείναμεν Αυτόν. Θέλομεν χαρή και ευφρανθή εν τη σωτηρία Αυτού.» (Ης. 26:19, 25:8-9.)

Και ο Αββακούμ μεταρσιωμένος από το θεικό όραμα, ατένισε την παρουσία του Κυρίου: «Ο Θεός ήλθεν από Θαμμάν και ο Άγιος του όρους Φαράν. Εκάλυψεν ουρανούς η δόξα Αυτού και της αιnéσεως Αυτού ήτο πλήρης η γή. Και η λάμψις Αυτού ήτο ως το φώς.» «Εστάθη και διεμέτρησε την γήν· επέβλεψε και διέλυσε τα έθνη. Και τα έθνη τα αιώνια συνετρίβησαν· οι αιώνιοι βουνοί εταπεινώθησαν· αι οδοί Αυτού είναι αιώνιοι.» «Επέβης επί τους ίππους Σου και επί τας αμάξας Σου προς σωτηρίαν.» «Σε είδον τα όρη και ετρόμαξαν ... Η άβυσσος ανέπεμψε την φωνήν αυτής, ανύψωσε τας χείρας αυτής. Ο ήλιος και η σελήνη εστάθησαν εν τω κατοικητηρίω αυτών· και εν τω φωτί των βελών Σου περιεπάτουν, εν τη λάμψει της αστραπούσης λόγχης Σου.» «Εξήλθες εις σωτηρίαν του λαού Σου, εις σωτηρίαν του Χριστού Σου· επάταξας τον αρχηγόν του οίκου των ασεβών, απεκάλυψας τα θεμέλια έως βάθους.» (Αββακ. 3:3, 4, 6, 8, 10, 11, 13.)

Τον καιρό που πλησίαζε να αποχωριστεί από τους μαθητές Του, ο Σωτήρας τους παρηγόρησε μέσα στη λύπη τους με τη διαβεβαίωση ότι θα ξανάρχονταν: «Ας μή ταράττηται η καρδιά σας ... εν τω οίκω

του Πατρός Μου είναι πολλά οικήματα ... Υπάγω να σας ετοιμάσω τόπον. Και αφού υπάγω και σας ετοιμάσω τόπον, πάλιν έρχομαι, και θέλω σας παραλάβει προς Εμαυτόν, δια να ήσθε και σεις όπου είμαι Εγώ.» (Ιωάν. 14:1-3.) «Όταν έλθη ο Υιός του ανθρώπου εν τη δόξη Αυτού και πάντες οι άγιοι άγγελοι μετ' Αυτού, τότε θέλει καθίσει επί του θρόνου της δόξης Αυτού. Και θέλουσι συναχθή έμπροσθεν Αυτού πάντα τα έθνη.» (Ματθ. 25:31-32.)

Οι άγγελοι που περιφέρονταν για λίγο πάνω από το όρος των Ελαιών μετά την ανάληψη του Χριστού, επανέλαβαν στους μαθητές την υπόσχεση της επιστροφής Του: «Ούτος ο Ιησούς, όστις ανελήφθη απ' υμών εις τον ουρανόν, θέλει ελθεί ούτω, καθ' όν τρόπον είδετε Αυτόν πορευόμενον εις τον ουρανόν.» (Πράξ. 1:11.) Επίσης ο Παύλος πιστοποιεί με λόγια παρακινούμενα από τη Θεία Έμπνευση: «Επειδή Αυτός ο Κύριος θέλει καταβή απ' ουρανού με κέλευσμα, με φωνήν αρχαγγέλου και με σάλπιγγα Θεού.» (Α' Θεσ. 4:16.) Και αυτός ο οραματιστής της Πάτμου αναφέρει: «Ιδού, έρχεται μετά των νεφελών. Και θέλει ιδεί Αυτόν πάς ο οφθαλμός.» (Αποκ. 1:7.)

Γύρω από το θέμα της παρουσίας Του συγκεντρώνεται η δόξα «της αποκαταστάσεως πάντων όσα ελάλησεν ο Θεός απ' αιώνος δια στόματος πάντων των αγίων Αυτού προφητών.» (Πράξ. 3:21.) Τότε θα συντριβεί η μακροχρόνια κυριαρχία του κακού. Όταν «αι βασιλείαι του κόσμου» θα γίνουν «του Κυρίου ημών και του Χριστού Αυτού και θέλει βασιλεύσει εις τους αιώνας των αιώνων.» (Αποκ. 11:15.) «Η δόξα του Κυρίου θέλει φανερωθή, και πάσα σάρξ ομού θέλει ιδεί.» «Ο Κύριος θέλει κάμει την δικαιοσύνην και την αίνεσιν να βλαστήσωσιν ενώπιον πάντων των εθνών.» Αυτός «θέλει είσθαι στέφανος δόξης και διάδημα ωραιότητος εις το υπόλοιπον του λαού Αυτού.» (Ης. 40:5, 61:11, 28:5.)

Τότε η ειρηνική και πολυπόθητη βασιλεία του Μεσσία θα εγκαθιδρυθεί κάτω από ολόκληρο τον ουράνιο θόλο. «Ο Κύριος λοιπόν θέλει παρηγορήσει την Σιών. Αυτός θέλει παρηγορήσει πάντας τους ηρημωμένους τόπους αυτής· και θέλει κάμει την έρημον αυτής ως την Εδέμ, και την ερημίαν αυτής ως παράδεισον του Κυρίου.» «Η δόξα του Λιβάνου θέλει δοθεί εις αυτήν, η τιμή του Καρμήλου και Σαρών.» «Δεν θέλεις πλέον ονομασθεί. Ηρημωμένη· αλλά θέλεις ονομασθή, Η Ευδοκία Μου εν αυτή· και η γη σου, Η Νενυμφευ-

μένη.» Καθώς ο νέος νυμφεύεται με παρθένον, ... ούτως ο Θεός σου θέλει ευφρανθεί εις σε.» (Ης. 51:3, 35:2, 62:4,5.)

Η έλευση του Κυρίου απετέλεσε την ακράδαντη ελπίδα όλων των πιστών οπαδών Του όλων των αιώνων. Τα παρήγορα αποχαιρετιστήρια λόγια του Χριστού πάνω στο Όρος των Ελαιών για τη μελλοντική επιστροφή Του, λάμπρυναν το μέλλον των μαθητών Του, και πλημμύρισαν με τέτοια χαρά και ελπίδα τις καρδιές τους, που καμιά θλίψη δεν μπορούσε να σβήσει ή δοκιμασία να εξασθενήσει. Ανάμεσα στους διωγμούς και στις ταλαιπωρίες, η «παρουσία του μεγάλου Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού» αποτελούσε την «μακαρίαν ελπίδα.» Όταν οι Θεσσαλονικείς πιστοί λυπόταν κατάκαρδα ενώ ενταφίαζαν τους προσφιλείς νεκρούς τους που έλπιζαν ότι θα ζούσαν για να δουν την παρουσία του Κυρίου, ο Παύλος, ο καθοδηγητής τους, έστρεψε την προσοχή τους στην ανάσταση η οποία θα μεσολαβούσε με την επιστροφή του Σωτήρα. Τότε, όσοι είχαν πεθάνει με την πίστη του Χριστού, θα ανασταίνονταν και, μαζί με τους ζωντανούς πιστούς, θα αρπάζονταν στον αέρα όπου θα συναντούσαν τον Κύριό τους. «Και ούτω,» καταλήγει ο απόστολος, «θέλομεν είσθαι πάντοτε μετά του Κυρίου. Αοιπόν παρηγορείτε αλλήλους με τους λόγους τούτους.» (Α΄ Θεσ. 4:16-18.)

Πάνω από τα γυμνά βράχια της Πάτμου, άκουσε ο μαθητής της αγάπης να βροντοφωνεί η υπόσχεση: «Ναι έρχομαι ταχέως.» Και η πρόθυμη απάντησή του διερμήνευε τη λαχτάρα και την προσευχή της εκκλησίας καθόλο το διάστημα της μακροχρόνιας οδοιπορίας της: «Ναί έρχου, Κύριε Ιησού.» (Απ. 22:20.)

Από τις φυλακές, από τα ικριώματα της φωτιάς, από τους μαρτυρικούς βωμούς όπου οι άγιοι και οι μάρτυρες κατέθεσαν τη ζωή τους χάρη της αλήθειας, αντηχούν τα ίδια πάντα λόγια παρηγορίας και ελπίδας στο διάβα των αιώνων. «Επειδή είχαν τη διαβεβαίωση της προσωπικής Του ανάστασης που εξασφαλίζει και τη δική τους με τον ερχομό Του, γι' αυτόν το λόγο, περιφρονούσαν το θάνατο και θριάμβευαν κατ' αυτό,» διηγείται ένας από τους Χριστιανούς εκείνους. (Δανιελ Τ. Ταψλορ, «Τη Ρειγν οφ ηριστ ον Εαρτη, ορ, Τη οϊσε οφ τη ηυρη ιν Αλλ Αγεσ,» σελ. 33.) Πρόθυμοι κατέβαιναν στον τάφο απ' όπου θα «ανασταίνονταν ελεύθεροι» μια μέρα. (Ίδιο μέρος, σελ. 54.) Απέβλεπαν στον Κύριο «ερχόμενον επί των νεφελών του ουρανού μετά της δόξης του Πατρός Αυτού» κομίζοντας «την βασιλείαν την ητοιμασμένην δια τους αγίους Αυτο-

ύ.» Αυτή την πίστη είχαν οι Βαλδένσιοι. (Ίδιο μέρος σελ. 129-132.) Ο Ουίγκλιφ επίσης απέβλεπε στην παρουσία του Λυτρωτή σαν την ελπίδα της εκκλησίας, (σελ. 132-134.)

Ο Λούθηρος δήλωνε: «Είμαι πραγματικά της γνώμης ότι η ημέρα της κρίσης δεν θα βραδύνει περισσότερο από τριακόσια χρόνια. Ο Θεός δεν θα υποφέρει, δεν μπορεί να υποφέρει περισσότερο τον αμαρτωλό αυτόν κόσμο.» «Πλησιάζει η μέρα όπου η βασιλεία των βδελυγμάτων θα ανατραπεί.» (σελ. 158, 134.)

«Ο γερασμένος αυτός κόσμος εγγίζει προς το τέρμα του,» αποφάνθηκε ο Μελάχθων. Ο Καλβίνος παρότρυνε τους Χριστιανούς «να μη διστάζουν να εύχονται με όλη τους την καρδιά για την ημέρα της παρουσίας του Χριστού, σαν το πιο ελπιδοφόρο απ' όλα γεγονόσ» και τονίζει ότι ολόκληρη η οικογένεια των πιστών έχει τα βλέμματα στραμμένα προς την ημέρα εκείνη.» «Πρέπει να νοιώθουμε πνευματική πείνα για το Χριστό, να Τον αποζητούμε, να Τον σκεπτόμαστε,» έλεγε, «μέχρι που να ανατείλει η μεγάλη εκείνη ημέρα όταν ο Κύριός μας θα αποκαλύψει καθολοκληρία τη δόξα της βασιλείας Του.» (Ίδιο μέρος σελ. 158, 134.)

«Δεν μετέφερε ο Κύριός μας Ιησούς τη σάρκα μας στον ουρανό.» έλεγε ο Ιωάννης Νώξ, ο Σκωτσέζος Μεταρρυθμιστής. «Μπορεί λοιπόν να μη επιστρέψει· Ξέρομε ότι θα επιστρέψει και μάλιστα σύντομα.» Και ο Ράϋντλη και ο Λάτιμερ, που είχαν θυσιάσει τη ζωή τους για την αλήθεια, ατένιζαν με πίστη στην ημέρα του ερχομού του Κυρίου. Έγραφε ο Ράϋντλη: «Ο κόσμος χωρίς καμιά αμφιβολία—το πιστεύω ακράδαντα γι' αυτό και το λέω—πλησιάζει προς το τέλος του. Όστε μαζί με τον Ιωάννη, το δούλο του Θεού, ας επαναλάβομε και εμείς με όλη μας την καρδιά στον Σωτήρα μας Χριστό, Έρχου, Κύριε Ιησού, ναι έρχου.» (σελ. 151, 145.)

«Για μένα η πιο γλυκιά και χαρούμενη σκέψη είναι η σκέψη της παρουσίας του Κυρίου,» αποφαίνονταν ο Μπάξτερ. (Ριςχαρδ Βαξτερ, «Ωορκς,» Τόμ. 17, σελ. 555.) «Είναι το έργο της πίστης και το χαρακτηριστικό των αγίων Του να αγαπούν την παρουσία Του και να περιμένουν την εκπλήρωση της μακαρίας εκείνης ελπίδας.» «Ενόσο ο θάνατος είναι ο έσχατος εχθρός που θα καταστραφεί με την ανάσταση, μπορούμε να σκεφτούμε με πόση προθυμία και λαχτάρα οι Χριστιανοί πρέπει να προσεύχονται για τη δευτέρα παρουσία του Χριστού, που θα σημάνει τη μεγάλη και τελειωτική αυτή νίκη.» (Ίδιο μέρος, Τόμ. 17, σελ. 500.) «Γι' αυτή τη μέρα

πρέπει να λαχταρούν και να ελπίζουν και να προσμένουν οι πιστοί σαν την πραγματοποίηση του όλου έργου της απολύτρωσής τους και το επιστέγασμα όλων των επιθυμιών και προσπαθειών τους.» «Επίστευσε, Κύριε, την ευλογημένη αυτή μέρα!» (Ίδιο μέρος Τόμ. 17, σελ. 182-183.) Αυτή ήταν η ελπίδα της αποστολικής εκκλησίας, η ελπίδα της «εκκλησίας εν τη ερήμω» και η ελπίδα των Μεταρρυθμιστών.

Η προφητεία όχι μόνο προλέγει τον τρόπο και τον αντικειμενικό σκοπό της παρουσίας του Χριστού, αλλά μας παρουσιάζει και σημεία που προειδοποιούν τους ανθρώπους για την εγγύτητά της. Ο Ιησούς δήλωσε: «Θέλουσιν εἶσθαι σημεῖα ἐν τῷ ἡλίῳ, τῇ σελήνῃ καὶ τοῖς ἀστροῖς.» (Λουκ. 21:25.) «Ο ἥλιος θέλει σκοτισθῆ καὶ ἡ σελήνη δὲν θέλει δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ θέλουσι πίπτει καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς θέλουσι σαλευθῆ. Καὶ τότε θέλουσιν ἰδεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.» (Μάρκ. 13:24-26.) Ο Ιωάννης ο Αποκαλυπτής περιγράφει το πρώτο από τα σημεία αυτά που προηγούνται της δευτέρας παρουσίας με τα ακόλουθα λόγια: «Ἰδοῦ, ἐγένετο σεισμός μέγας καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα.» (Αποκ. 6:12.)

Τα σημεία αυτά εμφανίσθηκαν πριν από το δέκατο ένατο αἰώνα. Σαν εκπλήρωση της προφητείας, το 1755 ἐγένετο ὁ τρομερότερος σεισμός που ἔχει καταχωρηθεῖ στα παγκόσμια χρονικά. Ἀν καὶ γνωστός με τὸν τίτλο «σεισμός τῆς Λισσαβώνας,» εἶχε ὅμως ἐπεκταθεῖ στο μεγαλύτερο μέρος τῆς Ἑυρωπαϊκῆς, τῆς Ἀφρικανικῆς καὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἠπείρου. Ἐγένετο αἰσθητός μέχρι τῆ Γροιλανδία, τῆς Δυτικῆς Ἰνδίας, τῆ νησὶ τῆς Μαδέϊρας, τῆ Νορβηγία καὶ Σουηδία, τῆ Μεγάλῃ Βρετανία καὶ τῆν Ἰρλανδία. Κάλυψε μὴ ἑκτασὴ πάνω ἀπὸ τέσσερα ἑκατομμύρια τετραγωνικά μίλια. Στὴν Ἀφρική ἡ δόνηση ἐγένετο σχεδὸν τόσο αἰσθητὴ ὅσο καὶ στὴν Ἑυρώπη. Ἐνα μεγάλο μέρος στο Ἀλγέρι καταστράφηκε. Ἐνα χωριό, με γύρω στις οκτῶ ἢ δέκα χιλιάδες κατοίκους στα πρόθυρα τοῦ Μαρόκου, καταποντίσθηκε ολόκληρο. Ἐνα πελώριο θαλάσσιο κύμα ὄρμησε με μανία [327] πάνω στις Ἰσπανικῆς καὶ Ἀφρικανικῆς ακτῆς καταποντίζοντας πόλεις ολόκληρες καὶ προκαλώντας τεράστιες καταστροφές.

Ἀλλὰ τῆ σφοδρότερη δόνηση τῆν αἰσθάνθηκαν ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλία. Λέγεται ὅτι τὸ κύμα που εἰσώρμησε στο Καδίτζ ἐφθασε τα δέκα οκτῶ μέτρα. «Μερικά ἀπὸ τα μεγαλύτερα βουνά τῆς Πορ-

τογαλίας σείστηκαν από θεμέλια με τέτοια παραφορά, που ορισμένα σχίστηκαν στην κορυφή απ' όπου άρχισαν να πετούν κατά θεαματικότατο τρόπο πελώριες μάζες από τα σπλάχνα τους, τινάζοντάς τες στις γειτονικές κοιλάδες. Διηγούνται ότι και φλόγες ακόμη ξεπετάχθηκαν από τα βουνά αυτά.» (Σιρ ήαρλες Λψελλ, «Πρινσιπλες οφ Γεολογψ,» σελ. 495.)

Στη Λισσαβώνα «ακούσθηκε πρώτα μια υπόκωφη βοή από τα έγκατα της γης που, τη διαδέχθηκε αμέσως μια σφοδρή δόνηση καταστρέφοντας το μεγαλύτερο μέρος της πόλης. Μέσα σε έξη περιπού λεπτά της ώρας εξήντα χιλιάδες άνθρωποι εξολοθρεύθηκαν. Η θάλασσα πρώτα αποτραβήχθηκε αφήνοντας την ακτή στεγνή. Κατόπιν επέστρεψε με τέτοια ορμή που τα κύματά της σηκώθηκαν σε ύψος δεκαπέντε περίπου μέτρων πάνω από την κανονική της επιφάνεια. «Ανάμεσα στα καταπληκτικά γεγονότα που αναφέρονται σχετικά με την καταστροφή της Λισσαβώνας, είναι η καθίζηση μιας καινούργιας και πολυδάπανης μαρμάρινης προκυμαίας. Ένα τεράστιο πλήθος ανθρώπων είχε καταφύγει σ' αυτή για ασφάλεια πιστεύοντας ότι δεν θα τους έφθαναν μέχρι εκεί τα χαλάσματα των γκρεμισμένων σπιτιών. Έξαφνα όμως ολόκληρη η προκυμαία καταποντίσθηκε, παρασύροντας μαζί της ολόκληρη εκείνη την ανθρώπινη μάζα, χωρίς ποτέ ούτε ένα πτώμα να φανεί πλέοντας στην επιφάνεια.» (Ίδιο μέρος, σελ. 495.)

«Τη σεισμική δόνηση επακολούθησε το στιγμιαίο γκρέμισμα όλων των εκκλησιών, όλων των μοναστηριών, σχεδόν όλων των δημοσίων κτιρίων και πάνω από το ένα τέταρτο των ιδιωτικών σπιτιών. Δύο περίπου ώρες μετά την αρχική δόνηση, πυρκαγιές είχαν εκραγεί σε διάφορες συνοικίες της πόλης. Τόσο σφοδρή ήταν η ένταση της πυρκαγιάς για τρεις ολόκληρες μέρες, ώστε η πόλη καταστράφηκε τελείως. Έτυχε ο σεισμός να γίνει σε μια χρονιάρα μέρα όταν οι εκκλησίες και τα μοναστήρια ήταν κατάμεστα από κόσμο, ελάχιστοι από τους οποίους γλύτωσαν. («Ενςψελοπεδια Αμερικαννα,» Έκδοση 1831, Άρθρο «Λισσαβώνα,» σημείωση.) «Ο πανικός του πληθυσμού ήταν απερίγραπτος. Κανείς δεν έκλαιγε. Από τη σαστιμάρα δεν μπορούσαν να κλάψουν. Οι άνθρωποι έτρεχαν εδώ κι εκεί, έζαλλοι από το φόβο και την απόγνωση, χτυπώντας τα πρόσωπά τους και τα στήθη τους και φωνάζοντας: «Έλεος! Έρθε το τέλος του κόσμου!» Μητέρες, λησμονώντας τα παιδιά τους, έτρεχαν στους δρόμους φορτωμένες με εικόνες και σταυρούς. Για κακή

τους τύχη, πολλοί κατέφυγαν στις εκκλησίες να σωθούν. Αλλά μάταια η θέα του θείου μυστηρίου. Μάταια οι δυστυχισμένες υπάρξεις πιάνονταν από την Αγία Τράπεζα. Εικόνες, κλήρος και λαός καταποντίστηκαν μέσα σ' ένα πελώριο κοινοτάφιο.» Υπολογίζεται ότι ενενήντα χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους την ολέθρια εκείνη μέρα.

Εικοσιπέντε χρόνια αργότερα εκπληρώθηκε το επόμενο σημείο που αναφέρεται στην προφητεία: η συσκότιση του ηλίου και της σελήνης. Το γεγονός έχει εξαιρετικά ιδιάζουσα σημασία επειδή ο ακριβής καιρός της εκπλήρωσής του είχε προαναφερθεί με λεπτομέρεια. Στη συνομιλία με τους μαθητές Του πάνω στο Όρος Των Ελαιών, ο Σωτήρας περιέγραψε τη μακρόχρονη περίοδο των δοκιμασιών της εκκλησίας Του—τα 1260 χρόνια της παπικής καταδυνάστευσης που θα συντέμνονταν χάρη των πιστών.—Και αναφέρθηκε κατόπιν σε ορισμένα συμβάντα που θα μεσολαβούσαν πριν από την παρουσία Του, τονίζοντας συγκεκριμένα τον ακριβή καιρό όταν το πρώτο απ' αυτά θα παρουσιάζονταν: «Εν εκείναις ταις ημέραις, μετά την θλίψιν εκείνην, ο ήλιος θέλει σκοτισθή και η σελήνη δεν θέλει δώσει το φέγγος αυτής.» (Μάρκ. 13:24.) Οι 1260 μέρες τερματίστηκαν το 1798. Ένα τέταρτο του αιώνα αργότερα, οι διωγμοί σταμάτησαν σχεδόν καθολοκληρία. Σύμφωνα με τα λόγια του Χριστού, μετά τη λήξη των διωγμών, ο ήλιος επρόκειτο να σκοτισθεί. Στις 19 Μαΐου του 1780 η προφητεία εκπληρώθηκε.

«Μοναδικό σχεδόν, αν όχι το αποκλειστικό στο είδος του μυστηριακό και ανεξήγητο φαινόμενο, ... παραμένει το περιστατικό γνωστό σαν «σκοτεινή ημέρα της 19 Μαΐου, 1780,» το εντελώς δηλαδή ακατανόητο σκοτεινιάσμα ολόκληρης της ορατής επιφάνειας του ουράνιου θόλου και της ατμόσφαιρας στις Πολιτείες της Νέας Αγγλίας.» (P. M. Δεενς, «Ουρ Φιρστ έντυρψ,» σελ. 89.)

Ένας αυτόπτης μάρτυρας, κάτοικος της Πολιτείας της Μασσαχουσέττης, δίνει την ακόλουθη περιγραφή του γεγονότος: «Το πρωί ο ήλιος ανέτειλε λαμπρός, αλλά σε λίγο άρχισε να σκοτεινιάζει. Πυκνά σύννεφα συγκεντρώνονταν ολοένα πιο μαύρα και απειλητικά, αστραπές έσχιζαν τη μαυρίλα του ουρανού, βροντές αντηχούσαν και φιλόβρεχε. Κατά τις εννέα η ώρα, τα σύννεφα αραίωσαν, παίρνοντας μια παράξενη όψη σαν να ήταν από χαλκό ή μπρούντζο. Αντανακλώντας το παράξενο αυτό φως πάνω στη γη, στα βράχια, στα δένδρα, στα κτίρια, στα νερά και στους ανθρώπους πρόσδι-

δε στα πάντα μια περίεργη αφύσικη όψη. Μερικά λεπτά αργότερα, ολόκληρος ο ουρανός, εκτός από μια μικρή σχισμή στον ορίζοντα, σκεπάστηκε από ένα πυκνό, κατάμαυρο σύννεφο και τα πάντα σκοτεινιάσαν σαν να ήταν εννέα η ώρα μιας καλοκαιρινής νυχτιάς ...

«Φόβος αγωνία και δέος κατέλαβαν τις ψυχές των ανθρώπων. Οι γυναίκες παρακολούθουσιν από το κατώφλι του σπιτιού τους τη σκοτεινιασμένη φύση ολόγυρα. Οι άντρες επέστρεφαν από τα χωράφια τους. Οι μαραγκοί παρατούσαν τα εργαλεία τους, οι σιδεράδες τα καμίνια τους, οι έμποροι τους μπάγκους τους. Τα σχολεία έκλεισαν και τα παιδιά γύριζαν στα σπίτια τους κατατρομαγμένα. Οι ταξιδιώτες ξεπέζευαν στα κοντινότερα αγροτόσπιτα. Και ο καθένας διερωτώταν: «Τι να σημαίνει αυτό;» Φαίνονταν ότι ένας τυφώνας θα ξεσπούσε από στιγμή σε στιγμή για να σαρώσει ολόκληρη τη χώρα, ή ότι είχε φθάσει η συντέλεια του κόσμου.

«Κεριά άναψαν στα σπίτια, και στα τζάκια φεγγοβολούσαν οι φωτιές όπως σε μια αφέγγαρη φθινοπωρινή βραδιά ... Οι κότες κούρνιαζαν στα κοτέτσια τους να κοιμηθούν, τα ζώα μαζεύονταν από τα λιβάδια στους φράχτες κι όλο μούγκριζαν, οι βάτραχοι κρόαζαν, τα πουλιά του δάσους έψαλλαν τους νυχτερινούς ύμνους τους και οι νυχτερίδες άρχιζαν να φτερουγίζουν ολόγυρα. Οι άνθρωποι όμως ήξεραν ότι δεν είχε νυχτώσει ...

«Ο Δόκτορας Ναθαναήλ Χουήτακερ, ο ποιμένας μιας εκκλησίας του Σέηλεμ, κάλεσε μια έκτακτη θρησκευτική συνάθροιση και στο κήρυγμα υποστήριξε ότι το σκότος αυτό ήταν ένα αποκλειστικά υπερφυσικό φαινόμενο. Παρόμοιες εκκλησιαστικές συναθροίσεις έγιναν σε διάφορα άλλα μέρη. Τα εδάφια που χρησιμοποιούνταν στα έκτακτα αυτά κηρύγματα ήταν πάντοτε εκείνα που απέδειχναν ότι η εμφάνιση του σκότους συμφωνούσε με την προφητεία ... Το σκότος έφθασε στο πυκνότερο σημείο λίγο μετά τις ένδεκα η ώρα.» (Τη Εσσεξ Αντιχουαριαν, Απρίλιος 1899, Τόμ. 3, Αρ. 4, σελ. 53-54.) Στα περισσότερα μέρη της χώρας τόσο πυκνό ήταν το σκότος της ημέρας που οι άνθρωποι ούτε μπορούσαν να καταλάβουν από τα ωρολόγια τι ώρα είναι, ούτε να κανονίσουν για φαγητό, ούτε να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού χωρίς το φως των κεριών ...

«Το σκότος έλαβε καταπληκτικές διαστάσεις. Ανατολικά έφθανε μέχρι το Φάλμουθ. Δυτικά επεκτείνονταν μέχρι τα μακρύτερα μέρη της Πολιτείας της Κοννεκτικούτης και της Αλβανίας της Νέας

Υόρκης. Στο νότο έγινε αισθητό μέχρι τις θαλάσσιες ακτές, και στο βορρά μέχρι τα πιο απόμακρα όρια των Αμερικανικών κτήσεων.» (Ωλλιαμ Γορδον, «*Ηστορησ οφ τη Ρισε, Προγρεσς ανδ Εσταβλισημεντ οφ τη Ινδεπενδενσε οφ τη Υ. Σ. Α.*,» Τόμ. 3, σελ. 57.)

Μια ή δύο ώρες πριν πέσει η νύχτα, το έντονο σκοτάδι της ημέρας το διαδέχθηκε ένας μερικά καθάριος ουρανός και τότε φάνηκε ο ήλιος, αν και σκεπασμένος ακόμη από μια σκοτεινή πυκνή ομίχλη. «Μετά τη δύση του ηλίου, τα σύννεφα συγκεντρώθηκαν πάλι και τότε σκοτείνιασε με καταπληκτική ταχύτητα. Η νυχτερινή αυτή συσκότιση δεν ήταν λιγότερο παράξενη και τρομακτική από την ημερήσια. Παρ' όλο ότι το φεγγάρι ήταν σχεδόν ολόγιομο, κανένα αντικείμενο δεν μπορούσε να διακριθεί χωρίς τη βοήθεια τεχνητού φωτός. Παρατηρούμενο από τα κοντινά σπίτια ή από μακρυνότερα μέρη, το φως έδινε την εντύπωση μιας Αραβικής νύχτας, αδιαπέραστης σχεδόν από τις φωτεινές ακτίνες.» (Ισαiah Τηρομας, «*Μασσασησεττς Σπψ*» ή «*Αμερισαν Ορασλε οφ Λιβερτψ*,» Τόμ. 10, Απ. 472, 25 Μαΐου 1780.) Ένας αυτόπτης μάρτυρας διηγείται: «Εκείνη την ώρα δεν μπορούσα παρά να σκέπτομαι ότι αν όλα τα φωτεινά σώματα του σύμπαντος είχαν σαβανωθεί με αδιαπέραστες σχιές, ή αν ξαφνικά έπαυαν να υπάρχουν, τελειότερο σκοτάδι απ' αυτό δε θα μπορούσε να δημιουργηθεί.» Επιστολή Δρ. Σαμουελ Τεννεψ από το Εξωτερ του Νεω Χαμπσηρε, Δεκέμβριος 1785 («*Μασσασησεττς Ηστορισαλ Σοσιετψ όλλεστιονς*,» 1792. Σειρά Πρώτη, Τόμ. 1, σελ. 97.) Αν και στις εννιά το βράδυ παρουσιάστηκε πανσέληνος, «δεν είχε όμως την παραμικρή δύναμη να διαλύσει το σκότος που έμοιαζε σαν του θανάτου,» Μετά τα μεσάνυχτα το σκότος εξαφανίστηκε και το φεγγάρι, όταν πρωτοφάνηκε, έμοιαζε σαν να ήταν από αίμα.

Η 19 Μαΐου του 1780 αναφέρεται στην ιστορία σαν «*Σκοτεινή Ημέρα*.» Τέτοια μια σκοτεινή περίοδος με την ίδια πυκνότητα, εδαφική επέκταση και χρονική διάρκεια δεν έχει ποτέ καταχωρηθεί στην ιστορία του κόσμου από την εποχή του Μωϋσή και των Αιγυπτιακών πληγών. Η περιγραφή του φαινομένου, όπως την αποδίδουν εκείνοι που την έζησαν, δεν είναι παρά μια πιστή ηχώ των λόγων του Κυρίου, καταχωρημένη από τον προφήτη Ιωήλ, δύομισυ χιλιάδες χρόνια πριν συμβεί: «Ο ήλιος θέλει μεταστραφή εις σκότος και η σελήνη εις αίμα, πρίν έλθη η ημέρα του Κυρίου η μεγάλη και επιφανής.» (Ιωήλ 2:31.)

[331]

Ο Χριστός παρότρυνε το λαό Του να αγρυπνούν περιμένοντας τα σημεία της παρουσίας Του και να χαίρονται όταν θα αναγνώριζαν τα προαγγέλματα του ερχόμενου Βασιλιά τους. «Όταν δε ταύτα αρχίσωσι να γίνονται, ανακύψατε και σηκώσατε τας κεφαλάς σας· διότι πλησιάζει η απολύτρωσίς σας.» Δείχνοντας στους μαθητές Του τα ανοιξιάτικα μπουμπουκιασμένα δένδρα, τους είπε: «Όταν ήδη ανοίξωσι, βλέποντες γνωρίζετε αφ' εαυτών ότι ήδη το θέρος είναι πλησίον. Ούτω και σείς, όταν ιδητε ταύτα γινόμενα, εφεύρετε ότι είναι πλησίον η βασιλεία του Θεού.» (Λουκ. 21:28, 30-31.)

Καθώς όμως το πνεύμα της ταπεινοφροσύνης και της καθιέρωσης που επικρατούσε στην εκκλησία υποχώρησε σιγά-σιγά μπροστά στην υπερηφάνεια και στην τυπολατρεία, η αγάπη για το Χριστό και η πίστη στον ερχομό Του κρύωσαν. Απορροφημένος από το πνεύμα του κόσμου και την αναζήτηση της τρυφηλότητας, ο αυτοκαλούμενος λαός του Θεού μύπαζε ως προς τις οδηγίες του Σωτήρα τις σχετιζόμενες με τα σημεία της επιστροφής Του. Η διδαχή της δεύτερας παρουσίας είχε παραμεληθεί. Οι Γραφικές περιχοπές οι αναφερόμενες σ' αυτήν είχαν παρερμηνευτεί σε τέτοιο σημείο που ή τις αγνοούσε ο κόσμος κατά το μεγαλύτερο μέρος, ή τις είχε λησμονήσει. Αυτό ιδιαίτερα αλήθευσε για τις εκκλησίες της Αμερικής. Η ελευθερία και η άνεση που απολάβαιναν όλες οι κοινωνικές τάξεις, η φιλόδοξη επιθυμία για το κέρδος πλούτου και πολυτέλειας, η απορρόφηση που δημιουργεί η φιλοχρηματία, η αεικίνητη δραστηριότητα για την απόκτηση δύναμης και δημοφιλίας, έκαναν τους ανθρώπους να συγκεντρώνουν όλο τους το ενδιαφέρον και τις ελπίδες τους στα γήινα και πρόσκαιρα, αποθώνοντας κάπου μακριά στο απώτερο μέλλον, τη σημαντική εκείνη μέρα κατά την οποία τα πράγματα του κόσμου θα απολεσθούν για πάντα.

[332]

Αναφέροντας ο Σωτήρας στους οπαδούς Του τα σημεία της επιστροφής Του, προφήτευσε και τη γενική χλιαρότητα και αποστασία που θα παρατηρείτο πριν από τη δεύτερα παρουσία Του. Θα παρουσιάζονταν όπως και στην εποχή του Νώε, η ίδια μεγάλη διάθεση και δραστηριότητα για τις κοσμικές επιχειρήσεις και το κυνηγητό των απολαύσεων: οι άνθρωποι θα πουλούσαν, θα αγόραζαν, θα φύτευαν, θα έκτιζαν, θα παντρεύονταν και θα πάντρευαν τα παιδιά τους, λησμονώντας το Θεό και τη μελλοντική ζωή. Για όσους ζουν σ' αυτή την εποχή, ο Χριστός δίνει την ακόλουθη προειδοποίηση: «Προσέχετε εις εαυτούς, μήποτε βαρυνθώσιν αι καρδίαι σας από

κραιπάλης και μέθης και μεριμνών βιωτικών και επέλθει εφνίδιος εφ' ημάς η ημέρα εκείνη.» «Αγρυπνείτε λοιπόν δεόμενοι εν παντί καιρώ, δια να καταξιωθήτε να εκφύγητε πάντα ταύτα τα μέλλοντα να γείνωσι, και να σταθίητε εμπροσθεν του Υιού του ανθρώπου.» (Λουκ. 21:34-36.)

Στην Αποκάλυψη, η κατάσταση της εκκλησίας της εποχής αυτής περιγράφεται με τα ίδια τα λόγια του Σωτήρα: «Όνομα έχεις ότι ζής και είσαι νεκρός.» Και ς' αυτούς που αρνούνται να ξυπνήσουν από το λήθαργο της αδιαφορίας τους, δίνεται η επίσημη προειδοποίηση: «Εάν λοιπόν δεν αγρυπνήσης, θέλω ελθεί επί σε ως κλέπτης και δεν θέλεις γνωρίσει ποίαν ώρα θέλω ελθεί επί σε.» (Αποκ. 3:1,3.)

Όχι μόνο είναι απαραίτητο να ξυπνήσουν οι άνθρωποι μπροστά στον κίνδυνο που τους απειλεί, αλλά και να προετοιμαστούν για τα σοβαρά γεγονότα που συμπιπτουν με τη χρονολογική αυτή περίοδο της χάρης. Ο προφήτης του Θεού αναγγέλλει: «Η ημέρα του Κυρίου είναι μεγάλη και τρομερά σφόδρα και τις δύναται να υποφέρει αυτήν» Ποιος μπορεί να σταθεί στην παρουσία Εκείνου του Οποίου «οι οφθαλμοί είναι καθαρώτεροι» παρ' ώστε να βλέπει πονηρά, και δεν δύναται «να επιβλέπη εις την ανομίαν.» (Ιωήλ 2:11, Αββ. 1:13.) Γι' αυτούς οι οποίοι κράζουν: «Θεέ μου Σε γνωρίζομεν,» αλλά παραβαίνουν τη διαθήκη Του, οι οποίοι τρέχουν «κατόπιν άλλων θεών,» υποθάλλοντας την ανομία στην καρδιά τους και αγαπώντας τα μονοπάτια της αδικίας, γι' αυτούς «θέλει εισθαι σκότος η ημέρα του Κυρίου και ουχί φώς, μάλιστα ζόφος και φέγγος μη έχουσα.» (Ωσηέ 8:2,1, Ψαλμ. 16:4. Αμώς 5:20.) «Εν τω καιρώ εκείνω,» λέγει ο Κύριος, «θέλω εξερευνήσει την Ιερουσαλήμ με λύχνους και εκδικητή προς άνδρας τους αναπαυόμενους επί την τρυγίαν αυτών, τους λέγοντας εν τη καρδιά αυτών, ο Κύριος δεν θέλει αγαθοποιήσει ουδέ θέλει καχοποιήσει.» (Σοφ. 1:12.) «Θέλω παιδεύσει τον κόσμον δια την κακίαν αυτού και τους ασεβείς δια την ανομίαν αυτών· και θέλω παύσει την μεγαλαυχίαν των υπερηφάνων και ταπεινώσει την υψηλοφροσύνην των φοβερών.» (Ης. 13:11.) «Ουδέ το αργύριον αυτών, ουδέ το χρυσίον αυτών θέλει δυνηθή να λυτρώση αυτούς.» «Τα αγαθά αυτών θέλουσιν εισθαι εις διαρπαγήν και οι οίκοι αυτών εις αφανισμόν.» (Σοφ. 1:18,13.)

Ο προφήτης Ιερεμίας, οραματιζόμενος το φοβερό αυτό καιρό, αναφώνησε: «Τα εντόσθιά μου, τα εντόσθιά μου· πονώ εις τα

βάθη της καρδιάς μου· η καρδιά μου θορυβείται εν εμοί· δεν δύναμαι να σιωπήσω, διότι ήκουσας, ψυχή μου, ήχον σάλπιγγος, αλαλαγμόν πολέμου. Συντριμμός επί συντριμμόν διακηρύττεται.» (Ιερ. 4:19,20.)

«Ημέρα οργής η ημέρα εκείνη, ημέρα θλίψεως και στενοχωρίας, ημέρα ερημώσεως και αφανισμού, ημέρα σκότους και γνόφου, ημέρα νεφέλης και ομίχλης, ημέρα σάλπιγγος και αλαλαγμού.» (Σοφ. 1:15-16.) «Ίδού, η ημέρα του Κυρίου έρχεται δια να καταστήση την γήν έρημον· και θέλει εξαλείψει απ’ αυτής τους αμαρτωλούς αυτής.» (Ης. 13:9.)

Ενόψη της μεγάλης εκείνης ημέρας, ο λόγος του Θεού καλεεί, με τα πιο σπουδαία και εντυπωσιακά λόγια, όλο το λαό Του να ξυπνήσουν από τον πνευματικό τους λήθαργο και να εκζητήσουν το πρόσωπό Του με μετάνοια και ταπείνωση: Σαλπίσατε σάλπιγγα εν Σιών, και αλαλάξατε εν τω όρει τω αγίω Μου· ας τρομάξωσι πάντες οι κατοικούντες την γήν· διότι έρχεται ημέρα του Κυρίου, διότι είναι εγγύς.» «Αγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε σύναξιν επίσημον. Συναθροίσατε τον λαόν, αγιάσατε την σύναξιν, συνάξατε τους πρεσβυτέρους, συναθροίσατε τα νήπια ... ας εξέλθη ο νυμφίος εκ του κοιτώνος αυτού και η νύμφη εκ του θαλάμου αυτής. Ας κλαύσωσιν οι ιερείς, οι λειτουργοί του Κυρίου, μεταξύ της στοάς και του θυσιαστηρίου.» «Επιστρέψατε προς Εμέ εξ όλης της καρδιάς υμών και εν νηστεία και εν κλαυθμώ και εν πένθει. Και διαρρήξατε την καρδίαν σας και μη τα ιμάτιά σας και επιστρέψατε προς Κύριον τον Θεόν σας· διότι είναι ελεήμων και οικτίρμων, μακρόθυμος και πολυέλεος.» (Ιωήλ 2:1. 15-17, 12-13.)

[334] Προκειμένου να ετοιμαστεί ένας λαός για να σταθεί κατά την ημέρα του Κυρίου, χρειάζονταν ένα ιδιαίτερο μεταρρυθμιστικό έργο. Ο Θεός έβλεπε ότι ένα μεγάλο μέρος αυτών που ισχυρίζονταν ότι είναι λαός Του δεν ενδιαφέρονταν ειλικρινά για την αιωνιότητα, και μέσα στη μεγάλη Του ευσπλαχνία, θα τους έστελνε σε λίγο ένα προειδοποιητικό μήνυμα για να τους ξυπνήσει από τη νάρκη τους και να τους προετοιμάσει για την παρουσία του Κυρίου.

Το μήνυμα αυτό απαντάται στο 14 κεφάλαιο της Αποκάλυψης. Εδώ αναφέρεται μια τριπλή αγγελία, όπως την εξαγγέλλουν οι ουράνιοι απεσταλμένοι, και ακολουθείται αμέσως μετά από την παρουσία του Υιού του ανθρώπου ο οποίος έρχεται για να θερίσει «τον θερισμόν της γης.» Η πρώτη από τις προειδοποιήσεις αυτές αγ-

γέλλει την επικειμένη κρίση. Ο προφήτης παρατήρησε έναν άγγελο «πετώμενον εις το μεσουράνημα, όστις είχεν ευαγγέλιον αιώνιον, δια να κηρύξη εις τους κατοικούντας επί της γής και εις πάν έθνος και φυλήν και γλώσσαν και λαόν. Και έλεγε μετά φωνής μεγάλης: Φοβήθητε τον Θεόν και δότε δόξαν εις Αυτόν διότι ήλθεν η ώρα της κρίσεως Αυτού· και προσκυνήσατε τον ποιήσαντα τον ουρανόν και την γήν και την θάλασσαν και τας πηγάς των υδάτων.» (Αποκ. 14:6-7.)

Η αγγελία αυτή αναφέρεται ότι αποτελεί μέρος από το «ευαγγέλιον το αιώνιον.» Και ξέρομε ότι το κήρυγμα του ευαγγελίου δεν έχει ανατεθεί σε αγγέλους, αλλά στους ανθρώπους. Άγιοι άγγελοι ασχολούνται με την καθοδήγηση του έργου αυτού, ευθύνονται για τα σοβαρά μέτρα που ενδείκνυνται για τη σωτηρία των ανθρώπων. Το καθαυτό όμως έργο της διακήρυξης του ευαγγελίου επιτελείται από τους δούλους του Χριστού πάνω στη γή.

Άτομα πιστά, υπάκουα στις παροτρύνσεις του Πνεύματος του Θεού και στις διδασκαλίες του λόγου Του, επρόκειτο να γνωστοποιήσουν στον κόσμο την αγγελία αυτή. Ήταν τα άτομα εκείνα που είχαν δώσει προσοχή στον «βεβαιότερον ... προφητικόν λόγον ... ως εις λύχνον φέγγοντα εν σκοτεινώ τόπω εωσού έλθη η αυγή της ημέρας και ο φώσφορος ανατείλη.» (Β΄ Πέτ. 1:19.) Είχαν εκζητήσει τη γνώση του Θεού περισσότερο από όλους τους κρυμμένους θησαυρούς, επειδή τη θεωρούσαν καλύτερη «παρά το εμπόριον του αργυρίου και το κέρδος αυτής παρά χρυσίον καθαρόν.» (Παρ. 3:14.) Και ς΄ αυτούς τους ανθρώπους ο Θεός αποκάλυψε [335] σπουδαία πράγματα εν σχέση με τη βασιλεία Του. «Το απόρρητον του Κυρίου είναι μετά των φοβουμένων Αυτόν και την διαθήκην Αυτού θέλει φανερώσει εις αυτούς.» (Ψαλμ. 25:14.)

Δεν ήταν οι διακεκριμένοι θεολόγοι εκείνοι που κατανόησαν τη σοβαρή αυτή αλήθεια και ανέλαβαν να τη διακηρύξουν. Αν αυτοί ήταν πιστοί φρουροί και ερευνούσαν τις Γραφές με προσοχή και προσευχή, θα αναγνώριζαν την ώρα του σκότους. Οι προφητείες θα τους αποκάλυπταν τα γεγονότα που έμελλαν σε λίγο να διαδραματιστούν. Αλλά δεν βρίσκονταν στο πόστο τους και η αγγελία ανατέθηκε σε ταπεινότερους ανθρώπους. Ο Χριστός είπε: «Περιπατείτε ενόσω έχετε το φως, δια να μη σας καταφθάση το σκότος.» (Ιωάν. 12:35.) Όσοι στρέφονται μακριά από το φως που χορηγεί ο Θεός ή αδιαφορούν να το εκζητήσουν όσο έχουν ακόμη την ευκαι-

ρία, εγκαταλείπονται στο σκότος. Αλλ' ο Σωτήρας μας δηλώνει: «Όστις ακολουθεί Εμέ, δεν θέλει περιπατήσει εις το σκότος, αλλά θέλει έχει το φως της ζωής.» (Ιωάν. 8:12.) Όποιος ειλικρινά αναζητεί να κάνει το θέλημα του Θεού και προσαρμόζεται με τις υποδείξεις του φωτός που του δόθηκε ήδη, πρόκειται να λάβει περισσότερο φως. Σε μια τέτοια ψυχή κάποιο φωτεινό αστέρι θα στείλει ο ουρανός για να την καθοδηγήσει σε όλη την αλήθεια.

Την εποχή της πρώτης παρουσίας του Χριστού, οι γραμματείς και οι ιερείς της Αγίας Πόλης στους οποίους είχαν χορηγηθεί οι χρησμοί του Θεού, θα μπορούσαν να έχουν διακρίνει τα σημεία των καιρών και να έχουν εξαγγείλει την παρουσία του αναμενόμενου Μεσσία. Η προφητεία του Μιχαία προσδιορίζει με σαφήνεια τον τόπο της γέννησής Του, και ο Δανιήλ αναφέρει με λεπτομέρεια τον καιρό του ερχομού Του. (Μιχ. 5:2, Δαν. 9:25.) Ο Θεός είχε καταστήσει τους ηγέτες του Ισραήλ υπεύθυνους για τις προφητείες αυτές. Ήταν αδικαιολόγητοι για την άγνοια και την αμέλειά τους να γνωστοποιήσουν στο λαό ότι ο ερχομός του Μεσσία πλησίαζε. Η άγνοιά τους ήταν το αποτέλεσμα μιας ψυχρής αδιαφορίας. Οι Ιουδαίοι οικοδομούσαν μνημεία για τους μάρτυρες προφήτες του Θεού, αλλά με το να συμμορφώνονται με τους μεγάλους της γης, απέδιδαν τιμή στους υπηρέτες του Σατανά. Απορροφημένοι από τη φιλόδοξη άμιλλα μεταξύ τους για δύναμη και για θέσεις, έχασαν τον οραματισμό των υψηλών τιμών που τους προσφέρονταν από το Βασιλιά του ουρανού.

[336]

Οι ηγήτορες του Ισραήλ όφειλαν να μελετούν με βαθύ, ευλαβικό ενδιαφέρον για τον τόπο, το χρόνο και τις συνθήκες που σχετίζονταν με το σημαντικότερο γεγονός της ιστορίας του κόσμου, τον ερχομό του Υιού του Θεού για την επίτευξη της απολύτρωσης του ανθρώπου. Όλος ο λαός έπρεπε να αγρυπνάει και να περιμένει για να είναι από τους πρώτους που θα υποδέχονταν τον Σωτήρα του κόσμου. Αλλά να! ξαφνικά δύο ταλαιπωρημένοι ταξιδιώτες, οδοιπορώντας από τα ορεινά μέρη της Ναζαρέτ, διασχίζουν τον κεντρικό στενόδρομο της Βηθλεέμ από τη μια άκρη ως την άλλη, φθάνοντας μέχρι τα ανατολικά άκρα της πόλης, ζητώντας άδικα να βρουν ένα μέρος για να ξεκουραστούν και να προφυλαχθούν τη νύχτα. Καμιά πόρτα δεν ανοίγεται γι' αυτούς. Τελικά ζήτησαν άσυλο ε" ένα πανάθλιο χαμοκάλυβο που στέγαζε τα ζώα, κι εκεί μέσα γεννήθηκε του κόσμου ο Λυτρωτής.

Οι άγγελοι του ουρανού, γνωρίζοντας την ισότιμη με του Πατέρα δόξα που απολάμβανε ο Υιός του Θεού από καταβολής κόσμου, παρακολουθούσαν με ζωηρό ενδιαφέρον τον ερχομό Του ς" αυτή τη γη σαν το πιο χαρμόσυνο γεγονός για ολόκληρο τον κόσμο. Στους αγγέλους είχε ανατεθεί να κομίσουν το χαρμόσυνο μήνυμα ς"αυτούς που ήταν έτοιμοι να το δεχθούν και που πρόθυμα θα το γνωστοποιούσαν μετά στον υπόλοιπο κόσμο. Ο Χριστός είχε ταπεινωθεί και περιβλήθηκε τη φύση του ανθρώπου. Θα πρόσφερε την ψυχή Του λύτρο για την αμαρτία σηκώνοντας το τεράστιο βάρος της ανθρώπινης συμφοράς. Αλλά και μέσα στην ταπείνωσή Του οι άγγελοι επιθυμούσαν να δουν τον Υιό του Υψίστου Θεού να παρουσιαστεί στους ανθρώπους με την αξιοπρέπεια και τη δόξα που ταιριάζουν στο χαρακτήρα Του. Θα είχαν άραγε οι μεγάλοι της γης συγκεντρωθεί στην Ισραηλινή πρωτεύουσα για να Τον υποδεχθούν; Θα είχαν οι αγγελικές λεγεώνες το προνόμιο να Τον παρουσιάσουν στα πρόθυμα πλήθη;

Ένας άγγελος περιτρέπει τη γη να διαπιστώσει ποιοι είναι έτοιμοι να δεχθούν τον Ιησού. Δεν διακρίνει όμως τίποτε που να προδίδει προσημονή. Δεν ακούει καμιά φωνή δοξολογίας και Θριάμβου που να προμηνύει ότι έφθασε η ώρα του ερχομού του Μεσσία. Ο άγγελος αιωρείται για ένα διάστημα πάνω από την εκλεκτή την πόλη, πάνω από το ιερό όπου η θείκη παρουσία καθημερινά εμφανίζονταν για ολόκληρους αιώνες. Αλλά και εδώ συναντάει την ίδια αδιαφορία. Με επιδεικτικότητα και υπερηφάνεια οι ιερείς προσφέρουν μυσσάρές θυσίες στο βωμό του ιερού. Φωνασκώντας απευθύνονται οι Φαρισαίοι στο λαό, ή προσεύχονται με στόμφο στις γωνιές του δρόμου. Ούτε στα βασιλικά ανάκτορα, ούτε στις φιλοσοφικές συνελεύσεις ούτε στα ραββινικά σχολεία φαίνεται να νοιάζεται κανείς για το καταπληκτικό γεγονός που πλημμύρισε τον ουρανό με χαρά και υμνωδίες γιατί ο Λυτρωτής του κόσμου έρχεται να γεννηθεί στη γη.

[337]

Τίποτε δεν δείχνει ότι αναμένεται ο Χριστός. Καμιά προετοιμασία για τον Αρχηγό της ζωής. Έκπληκτος ο θείκός απεσταλμένος ετοιμάζεται να επιστρέψει στον ουρανό με την επαίσχυντη είδηση, όταν ξαφνικά ανακαλύπτει μια συντροφιά βοσκών που φυλάγουν τα κοπάδια τους στο ύπαιθρο τη νύχτα. Ατενίζοντας στον ξάστερο ουρανό, φέρνουν στη θύμησή τους την προφητεία για το Μεσσία που αναμένονταν στη γη και λαχταρούν να δουν τον ερχομό του

Λυτρωτή του κόσμου. Να επί τέλους μια ομάδα έτοιμη να δεχθεί το ουράνιο μήνυμα. Ο άγγελος τους παρουσιάζεται ξαφνικά και τους γνωστοποιεί τα καλά νέα που φέρνουν τη μεγάλη χαρά. Μια ουράνια δόξα πλημμυρίζει ολόκληρη την πεδιάδα. Ένα αμέτρητο πλήθος αγγέλων παρουσιάζεται τότε και σα να μη έφθανε η φωνή ενός μόνο αγγέλου για να μεταδώσει μια τόσο μεγάλη χαρά, άπειρες ταυτόχρονα φωνές ξεσπούν σε μια υμνωδία που θα την ψάλλουν ομόφωνα μια μέρα όλα μαζί τα έθνη των λυτρωμένων: «Δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί γής ειρήνη, εν ανθρώποις ευδοκία.» (Λουκ. 2:14.)

Ω, τι μάθημα διδάσκει αυτή η θαυμάσια ιστορία της Βηθλεέμ! Πώς μας φέγει για την απιστία μας, την υπερηφάνειά μας και την αυτοεξάρτησή μας! Πως μας προειδοποιεί να είμαστε προσεκτικοί, μη τυχόν με τη μοιραία αδιαφορία μας δεν κατορθώσουμε ούτε εμείς να διακρίνομε τα σημεία των καιρών και καταλήξουμε να αγνοήσομε μαζί μ' αυτούς την «ημέρα της επισκέψεώς» μας.

[338] Δεν ήταν μόνο πάνω στους λόφους της Ιουδαίας και ούτε μόνο ανάμεσα στους ταπεινούς βοσκούς που οι άγγελοι συνάντησαν ψυχές να περιμένουν τον ερχομό του Μεσσία. Σε μια χώρα εθνικών υπήρχαν επίσης μερικοί που Τον περίμεναν. Ήταν άνθρωποι συνετοί, πλούσιοι και ευγενικής καταγωγής, οι φιλόσοφοι της Ανατολής. Μελετώντας τη φύση, οι Μάγοι εκείνοι διέκριναν το Θεό μέσα στα έργα της δημιουργίας Του. Από τις Εβραϊκές Γραφές είχαν ανακαλύψει για το Άστρο εκείνο που θα ανέτειλε από τη γενεολογία του Ιακώβ και με βαθιά λαχτάρα πρόσμεναν τον ερχομό Εκείνου που θα γίνονταν όχι μόνο η «παρηγοριά του Ισραήλ,» αλλά και το «φως εις φωτισμόν των εθνών» και «προς σωτηρίαν έως εσχάτου της γης.» (Λουκ. 2:25,32, Πραξ. 13:47.) Ερευνούσαν για φως και το φως του θρόνου του Θεού έλαμψε στο δρόμο τους. Όταν οι ιερείς και οι ραββίνοι της Ιερουσαλήμ, οι διορισμένοι θεματοφύλακες και ερμηνευτές της αλήθειας, βρίσκονταν βυθισμένοι στο σκότος, εκείνους τους ξένους Εθνικούς οδήγησε το αστέρι του ουρανού μέχρι τον τόπο του νεογέννητου Βασιλιά του Ισραήλ.

«Εις τους προσμένοντας Αυτόν προς σωτηρίαν,» ο Χριστός «θέλει φανεί εκ δευτέρου χωρίς αμαρτίας.» (Εβρ. 9:28.) Όπως η αγγελία της γέννησης του Σωτήρα, έτσι και το μήνυμα της δεύτερας παρουσίας Του δεν ανατέθηκε στους θρησκευτικούς αρχηγούς του λαού. Αυτοί είχαν αποτύχει να διατηρήσουν την επικοινωνία

τους με τον Θεό και είχαν αρνηθεί το φως του ουρανού. Επομένως δεν συγκαταλέγονταν μεταξύ εκείνων τους οποίους περιγράφει ο απόστολος Παύλος: «Αλλά σεις, αδελφοί, δεν είσθε εν σκότει, ώστε η ημέρα να σας καταφθάση ως κλέπτης. Πάντες σεις είσθε υιοί φωτός και υιοί ημέρας· δεν είμεθα νυκτός, ουδέ σκότους.» (Α΄ Θεσ. 5:4-5.)

Οι φρουροί πάνω στα τείχη της Σιών θα έπρεπε να είναι οι πρώτοι να πάρουν είδηση για τον ερχομό του Σωτήρα· οι πρώτοι να υψώσουν τη φωνή τους ότι Αυτός πλησίαζε να έρθει· οι πρώτοι να προειδοποιήσουν το λαό να ετοιμαστεί για την παρουσία Του. Αλλ' αυτοί επαναπαύονταν ονειροπολώντας την ειρήνη και την ασφάλεια, ενώ ο λαός κοιμόταν μέσα στην αμαρτία. Ο Χριστός είδε την εκκλησία Του σαν την άκαρπη συκιά, κατάφορτη από θεωρητικά φύλλα, αλλ' απογυμνωμένη από τον πολύτιμο καρπό. Παρατηρείτο μια καυχσιακή προσκόλληση στους τύπους της θρησκείας, ενώ το πνεύμα της πραγματικής ταπεινοφροσύνης, της μετάνοιας και της πίστης—που μόνο αυτές καθιστούν τη λατρεία ευπρόσδεκτη στο Θεό—εξέλειπε εντελώς. Αντί να εκδηλώνουν τα χαρίσματα του Πνεύματος, έδειχναν υπερηφάνεια, στεγνή τυπολατρεία, ματαιοδοξία, εγωισμό και καταδυνάστευση. Μια πεσμένη στα παλιά λάθη εκκλησία που έκλεινε τα μάτια στα σημεία των καιρών. Δεν ήταν ο Θεός Εκείνος που την εγκατέλειψε ή που δεν φέρθηκε πιστά απέναντι της. Αλλ' εκείνη μόνη της αποξενώθηκε απ' Αυτόν και αποχωρίστηκε από την αγάπη Του. Και αφού εκείνη αρνήθηκε να τηρήσει τις υποχρεώσεις της, οι προς αυτήν υποσχέσεις του Θεού δεν μπορούσαν να εκπληρωθούν.

Αυτό είναι το αναπόφευκτο αποτέλεσμα της αδιαφορίας του να εκτιμήσει κανείς και να αναδείξει το φως και τα προνόμια τα οποία παραχωρεί ο Θεός. Όταν η εκκλησία δεν βαδίζει στον υποδεικνυόμενο από τη Θεία Πρόνοια δρόμο για να αποδέχεται κάθε ακτίνα φωτός και να εκτελεί κάθε προσδιορισμένο καθήκον, αναπόφευκτα η θρησκεία εκφυλίζεται, περιορισμένη στην τυπολατρεία, ενώ το πνεύμα της ζωτικής ευσέβειας εξαφανίζεται. Η αλήθεια αυτή έχει επανειλημμένα απεικονιστεί στην ιστορία της εκκλησίας. Ο Θεός απαιτεί από το λαό Του έργα πίστης και υπακοής, που να ανταποκρίνονται στις χορηγούμενες ευλογίες και τα προνόμια. Η υπακοή προϋποθέτει αυτοθυσία και συνεπάγεται σταυρό. Αυτός είναι ακριβώς ο λόγος που τόσοι φαινομενικά οπαδοί του Χριστού αρνήθηκαν

να δεχθούν το φως του ουρανού και, όπως οι Ιουδαίοι του παλιού καιρού, δεν γνώρισαν κι αυτοί τον καιρό της επίσκεψής τους. (Λουκ. 19:44.) Εξ αιτίας της υπερηφάνειας και της απιστίας τους, ο Θεός τους προσπέρασε για να αποκαλύψει την αλήθειά Του στους εκείνους οι οποίοι, σαν τους Βηθλεμίτες βοσκούς και τους Ανατολίτες Μάγους, έδωσαν όλη τους την προσοχή στο φως που τους αποκαλύφθηκε.

Ένας αγροκτηματίας, ευθύς και τίμιος, ο οποίος είχε άλλοτε οδηγηθεί να αμφιβάλει για τη θείκη αυθεντία των Αγίων Γραφών, αλλ' ο οποίος ειλικρινά ποθούσε να γνωρίσει την αλήθεια, υπήρξε το σκεύος που ιδιαίτερα διάλεξε ο Θεός για να αναλάβει να εξαγγείλει στον κόσμο τη δευτέρα παρουσία του Χριστού. Ο Γουλλιέλμος Μύλλερ, όπως τόσοι άλλοι μεταρρυθμιστές, πέρασε τα παιδικά του χρόνια μέσα στο σχολείο της φτώχειας όπου διδάχθηκε τα πολύτιμα μαθήματα της αυτοθυσίας και της δραστηριότητας. Τα μέλη της οικογένειας από την οποία κατάγονταν, χαρακτηρίζονταν από ένα ανεξάρτητο, φιλελεύθερο πνεύμα, εξαιρετική αντοχή και ένθερμο πατριωτισμό. Οι ιδιότητες αυτές ήταν έκδηλες και στη ζωή αυτού του ιδίου. Ο πατέρας του υπηρέτησε στον Αμερικανικό στρατό με το βαθμό του λοχαγού τον καιρό της επανάστασης, και στις θυσίες, στους αγώνες και στα δεινοπαθήματα της θυελλώδους εκείνης εποχής μπορούν μάλλον να αποδοθούν οι δυσχερείς συνθήκες της παιδικής ηλικίας του Μύλλερ.

Υγιέστατος και με αντίληψη ανώτερη της συνηθισμένης για ένα παιδί της ηλικίας του, εκδήλωνε περισσότερο την υπεροχή αυτή όσο μεγάλωνε. Διακρίνονταν από ένα ξύπνιο και ώριμο πνεύμα και μια μεγάλη δίψα για μάθηση. Αν και δεν είχε το προνόμιο μιας πανεπιστημιακής μόρφωσης, η φιλομάθειά του, η στοχαστικότητά του, και η λεπτομερής εξέταση των πραγμάτων, τον έκαναν άνθρωπο ευθυκρισίας και υγιών απόψεων. Με άφογο ηθικό χαρακτήρα και αξιοζήλευτη υπόληψη, εκτιμώταν ιδιαίτερα για την ακεραιότητά του, τη λιτότητά του και την καλοκαγαθία του. Χάρη στη μεγάλη του ενεργητικότητα και επιμέλεια, κατόρθωσε σε λίγα χρόνια να δημιουργηθεί, χωρίς ποτέ να εγκαταλείψει τις συνήθειές του για τη μελέτη. Κατέλαβε διάφορα πολιτικά και στρατιωτικά αξιώματα στα οποία διέπρεψε και ο δρόμος προς τον πλούτο και τη δόξα παρουσιάζονταν ορθάνοιχτος μπροστά του.

Η μητέρα του ήταν γυναίκα εξαιρετικής θεοσεβείας, και το παιδί, πολύ νωρίς ακόμη, είχε εκτεθεί στις ζωηρές εντυπώσεις του

ευλαβικού περιβάλλοντος που δεν άργησε όμως να τις αφομοιώσει με τη συναναστροφή του με τους δειστές. Οι άνθρωποι αυτοί—που πίστευαν στην ύπαρξη του Θεού αλλ’ όχι στη θεϊκή αποκάλυψη—ασκούσαν μεγαλύτερη ακόμη επιρροή επειδή ο κόσμος τους ήξερε για καλούς πολίτες με ανθρωπιστικά και καλοκάγαθα αισθήματα. Ενώ ζούσαν τριγυρισμένοι από διάφορες χριστιανικές οργανώσεις, είχαν υποστεί ευεργετική μέχρι ενός σημείου επίδραση στη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους. Τις έξοχες αυτές αρετές που τους καθιστούσαν αξιοσέβαστους και ευυπόληπτους τις χρωστούσαν στην Αγία Γραφή. Και όμως τα αγαθά αυτά χαρίσματα είχαν διαστρεβλωθεί σε βαθμό που να ασκούν αρνητική επιρροή κατά του λόγου του Θεού. Συναναστρεφόμενος με τους ανθρώπους αυτούς, ο Μύλλερ συμμερίστηκε και τις απόψεις τους. Οι καθιερωμένες Βιβλικές ερμηνείες παρουσίαζαν τρωτά σημεία που γι’ αυτόν ήταν ανυπέρβλητα. Από το άλλο μέρος, η νέα αυτή πίστη, με το να παραμερίζει τη Γραφή χωρίς να την αντικαθιστά με τίποτε άλλο, δεν τον ικανοποιούσε καθόλου. Παρ’ όλα αυτά, για δώδεκα χρόνια έμεινε προσηλωμένος στις υιοθετημένες εκείνες αρχές. Όταν όμως έγινε τριαντατεσσάρων ετών, το Άγιο Πνεύμα επηρέασε την καρδιά του και αντελήφθηκε την αμαρτωλή του κατάσταση. Οι πρότερες πεποιθήσεις του δεν του παρείχαν καμιά διαβεβαίωση ότι υπήρχε ευτυχία μετά το θάνατο. Το μέλλον παρουσιάζονταν σκοτεινό και αβέβαιο. Περιγράφοντας τα αισθήματα που τον κατείχαν την εποχή εκείνη, αναφέρει:

«Η σκέψη ότι με το θάνατο όλα εκμηδενίζονται μου προξενούσε ρίγος και η ημέρα των τελικών λογαριασμών ισοδυναμούσε με τον ολοσχερή εξολοθρευμό των πάντων. Ο ουρανός έκαιγε σαν φλογισμένος χαλκός πάνω απ’ το κεφάλι μου και η γη σαν πυρωμένο σίδηρο κάτω απ’ τα πόδια μου. Τι να είναι η αιωνιότητα; Γιατί να υπάρχει ο θάνατος; Όσο περισσότερο αναζητούσα την αιτία, τόσο λιγότερες ενδείξεις έβρισκα. Όσο περισσότερο σκεπτόμουν, τόσο λιγότερο κατέληγα σε συμπεράσματα. Προσπάθησα να μη το σκέπτομαι καθόλου· αλλά δεν μπορούσα να κυριαρχήσω στις σκέψεις μου. Ήμουν στ’ αλήθεια αξιοθρήνητος, αλλά δεν καταλάβαινα γιατί. Γόγγυζα και παραπονιόμουν χωρίς να ξέρω ποιος μου φταίει. Ήξερα ότι κάτι δεν πήγαινε καλά, αλλά δεν ήξερα ούτε που ούτε πως να ανακαλύψω το σωστό. Πενθούσα αλλά ήμουν χωρίς ελπίδα.»

[343]

Στην κατάσταση αυτή παρέμεινε για μερικούς μήνες. «Ξαφνικά ο χαρακτήρας ενός Σωτήρα αποτυπώθηκε ζωηρά στο νού μου,» διηγείται ο Μύλλερ. «Μου φαινόταν ότι θα έπρεπε οπωσδήποτε να υπάρχει μια ύπαρξη τόσο αγαθή και φιλεύσπλαχνη ώστε να προσφερθεί αφ' εαυτού της ιλασμός για τις παραβάσεις μας και έτσι να μας σώσει από την καταδίκη της αμαρτίας. Αμέσως σκέφτηκα πόσο αξιαγάπητη μια τέτοια ύπαρξη θα έπρεπε να είναι και ένοιωσα την ανάγκη να πέσω στην αγάλη Της και να αφεθώ στο έλεός Της. Αλλ' η ερώτηση που με βασάνιζε ήταν, πως να ξέρω ότι μια τέτοια ύπαρξη πραγματικά υφίσταται. Εκτός από τη Βίβλο, διαπίστωσα ότι δεν υπήρχε καμιά ένδειξη για την ύπαρξη ενός τέτοιου Λυτρωτή, ούτε ακόμη και για τη μελλοντική ζωή ...

«Διαπίστωσα ότι η Γραφή παρουσιάζει ακριβώς ένα τέτοιο Σωτήρα όπως Τον χρειαζόμουν. Δυσκολευόμουν να καταλάβω πώς ένα βιβλίο, αν δεν ήταν εμπνευσμένο, μπορούσε να αναπτύσσει αρχές που να ανταποκρίνονται τόσο τέλεια στις ανάγκες ενός αμαρτωλού κόσμου. Βρέθηκα αναγκασμένος να ομολογήσω ότι οι Γραφές αποτελούσαν πράγματι τη θειική αποκάλυψη. Το βιβλίο αυτό με γοήτευσε και στο πρόσωπο του Ιησού ανακάλυψα ένα φίλο. Ο Σωτήρας έγινε για μένα ο «διακρινόμενος μεταξύ μυριάδων.» Οι Άγιες Γραφές, οι μέχρι τότε δυσνόητες και αντιφατικές, γίνονταν τώρα «φως εις τους πόδας μου και λύχνος εις τας τρίβους μου.» Ικανοποιημένη τότε η ψυχή μου γαλήνεψε. Είχα ανακαλύψει ότι Κύριος ο Θεός παρουσιάζονταν σαν Βράχος μέσα στη θάλασσα του βίου. Τώρα η Βίβλος αποτελούσε την κυριότερη μελέτη μου και ειλικρινά μπορώ να πω ότι την ερευνούσα με μεγάλη ευχαρίστηση. Βρήκα ότι για το μισό περίπου από το περιεχόμενό της δεν είχα ακούσει ποτέ μου. Διερωτώμουν γιατί να μην έχω προσέξει νωρίτερα την τόση ομορφιά και λαμπρότητά της και απορούσα πώς μπορούσα ποτέ να την έχω απορρίψει. Ανακάλυψα σ' αυτήν κάθε επιθυμία της καρδιάς μου και το βάλσαμο για κάθε ψυχικό μου άγχος. Έχασα κάθε ενδιαφέρον για οποιοδήποτε άλλο βιβλίο, και έδωσα την καρδιά μου στο να εκζητώ τη σοφία του Θεού.» (Σ. Βλινς, «Μεμοιρς οφ Ωμ. Μίλλερ,» σελ. 65-67.)

Ο Μύλλερ απροκάλυπτα ομολογούσε την πίστη του προς τη θρησκεία την οποία άλλοτε περιφρονούσε. Αλλ' οι άπιστοι σύντροφοί του δεν άργησαν να του προβάλουν όλα εκείνα τα επιχειρήματα τα οποία ο ίδιος είχε πολλές φορές χρησιμοποιήσει κατά της θειικής

αυθεντίας των Γραφών. Την εποχή εκείνη δεν ήταν ακόμη καταρτισμένος για να τους απαντήσει όπως έπρεπε. Σκεπτόταν όμως ότι αν η Γραφή είναι αποκάλυψη προερχόμενη από το Θεό, θα πρέπει να είναι συνεπής προς τον εαυτό της και ότι αφού χορηγήθηκε για την εκπαίδευση του ανθρώπου, θα πρέπει να ανταποκρίνεται στη διανοητική του ικανότητα. Πήρε την απόφαση να τη μελετήσει για λογαριασμό του και να διαπιστώσει αν η κάθε φαινομενική αντίφαση μπορούσε να διευθετηθεί.

Αποφασισμένος να αγνοήσει όλες τις προκατειλημμένες γνώμες, και αφήνοντας κατά μέρος όλα τα ερμηνευτικά σχόλια, άρχισε να συγκρίνει αποκλειστικά τα γραφικά εδάφια με άλλα γραφικά εδάφια, χρησιμοποιώντας για βοήθεια τις περιθωριακές παραπομπές καθώς και τα ευρετήρια-βιβλία των γραφικών χωρίων. Επεδόθηκε στην τακτική και μεθοδική μελέτη. Αρχίζοντας από τη Γένεση, διάβαζε σιγά-σιγά, εδάφιο προς εδάφιο και δεν προχωρούσε παρά μόνο όταν το νόημα μέχρι το σημείο αυτό γίνονταν αντιληπτό χωρίς να αφήνει πίσω του κανένα ερωτηματικό. Όταν συναντούσε κάτι το δυσνόητο, συνήθιζε να το συγκρίνει με όλα τα άλλα παρεμφερή προς το θέμα αυτό εδάφια. Χωρίς να περιορίζεται στην απόλυτη κυριολεξία των όρων ενός και του αυτού θέματος, όταν ανακάλυπτε ότι η γνώμη που είχε σχηματίσει εναρμονίζονταν με την κάθε μια από τις παραλληλιζόμενες περικοπές, δεν έβλεπε πια καμιά δυσκολία. Έτσι, κάθε φορά που έρχονταν αντιμέτωπος με μια δυσκολοερμηνευτη περικοπή, αναζητούσε την εξήγηση σε κάποιο άλλο τμήμα της Γραφής μέχρι που την έβρισκε. Και ενώ πάντοτε μελετούσε με ένθερμη προσευχή για θεϊκή καθοδήγηση, κάθε τι που πρώτα παρουσιάζονταν στο νού του σκοτεινό, το έβλεπε μετά τελείως καθαρό. Και γνώρισε τότε την αληθοφάνεια των λόγων του Ψαλμωδού: «Η φανέρωσις των λόγων Σου φωτίζει, συνετίζει τους απλούς.» (Ψαλμ. 119:130.)

[345] Με ζωηρό ενδιαφέρον μελέτησε τα βιβλία του Δανιήλ και της Αποκάλυψης, εφαρμόζοντας την ίδια ερμηνευτική μέθοδο που χρησιμοποιούσε για την υπόλοιπη Γραφή και, προς μεγάλη του ικανοποίηση, ανακάλυψε ότι τα διάφορα προφητικά σύμβολα ήταν δυνατό να κατανοηθούν. Είδε ότι όσες προφητείες είχαν ήδη εκπληρωθεί, είχαν εκπληρωθεί κατά γράμμα και ότι όλα τα ποικίλα σχήματα, οι παραστατικές εικόνες, οι παραβολές, οι αλληγορίες κ.λ.π., αν δεν τύχαινε να εξηγούνται μέσα στην ίδια την περικοπή όπου συ-

ναντώνταν οι όροι οι οποίοι χρησιμοποιούνταν για τη διατύπωσή τους, καθορίζονταν σε άλλα μέρη της Γραφής. Και όταν κατ' αυτόν τον τρόπο ερμηνεύονταν, τότε έπρεπε να εκλαμβάνονται στην κυριολεξία τους. «Αυτό με ικανοποιούσε,» έλεγε, «ότι η Γραφή παρουσιάζει ένα σύνολο αποκαλυμμένων αληθειών που εκτίθενται με τέτοια σαφήνεια και απλότητα, ώστε προχωρώντας ο ερευνητής, όσο ανήξερος και αν είναι, να μη κινδυνεύει να παραπλανηθεί.» (Βλίσς, ίδιο έργο, σελ. 70.) Ο ένας κρίκος της αλυσίδας της αλήθειας μετά τον άλλον αντάμειβε τις προσπάθειές του καθώς βήμα προς βήμα εξίχνιαζε τα σπουδαία προφητικά μονοπάτια. Άγγελοι σταλμένοι από τον ουρανό καθοδηγούσαν τη σκέψη του και τον βοηθούσαν να κατανοήσει τις Γραφές.

Παίρνοντας τον τρόπο με τον οποίο οι προφητείες είχαν εκπληρωθεί στο παρελθόν σαν κριτήριο για την εκπλήρωση των προφητειών που ανήκαν ακόμη στο μέλλον, ανακάλυψε προς ικανοποίησή του ότι η γενικά ασπαζόμενη πεποίθηση της πνευματικής βασιλείας του Χριστού—γνωστή ως εγκόσμια χιλιετηρίδα πριν από τη συντέλεια του κόσμου—δεν στηρίζονταν στο λόγο του Θεού. Η διδασχά αυτή, η αναφερόμενη σε μια περίοδο χιλίων ετών κατά την οποία θα βασιλεύει η δικαιοσύνη και η ειρήνη πριν από την παρουσία του Χριστού ζ' αυτή τη γη, απέβλεπε στο να αναβάλει για το απώτερο μέλλον τα συγκλονιστικά γεγονότα της ημέρας του Κυρίου. Όσο ευχάριστα και αν αντηχεί η διδασκαλία αυτή, είναι αντίθετη προς τη διδασκαλία του Χριστού και των αποστόλων που δήλωσαν ότι το σιτάρι και τα ζιζάνια θα αυξάνουν μαζί μέχρι τον καιρό του θερισμού, της συντέλειας δηλαδή του κόσμου. Ότι «πονηροί άνθρωποι και γόητες θέλουσι προκόψει επί το χείρον και χείρον.» Ότι «εν ταις εσχάταις ημέραις θέλουσιν ελθεί καιροί κακοί,» και ότι η βασιλεία του σκότους θα εξακολουθεί να υπάρχει μέχρι την παρουσία του Κυρίου, οπότε θα απωλεσθεί «με το πνεύμα του στόματος Αυτού και θα εξαφανισθεί με την επιφάνειαν της παρουσίας Αυτού.» (Ματθ. 13:30, 38-41· Β' Τιμ. 3:13,1· Β' Θεσ. 2:8.)

Η αποστολική εκκλησία δεν υποστήριξε την ολοκληρωτική μετάνοια του κόσμου, ούτε την πνευματική βασιλεία του Χριστού. Η εκδοχή αυτή δεν είχε γενικευτεί μεταξύ του χριστιανικού κόσμου πριν τις αρχές του δεκάτου ογδόου αιώνα. Τα αποτελέσματά της ήταν άσχημα, όπως πάντοτε συμβαίνει με την πλάνη. Δίδασκε τους ανθρώπους να ατενίζουν πολύ μακριά στο απώτερο μέλλον για την

παρουσία του Κυρίου και τους έκανε να μη δίνουν προσοχή στα σημεία που εξαγγέλλουν την εγγύτητα της παρουσίας Του. Δημιουργούσε στους ανθρώπους την ψευδαίσθηση της σιγουριάς και της ασφάλειας και έγινε αφορμή ώστε άπειρες ψυχές να παραμελήσουν την απαραίτητη προετοιμασία τους για να συναντήσουν τον Κύριό τους.

Ο Μύλλερ διαπίστωσε ότι οι Γραφές διδάσκουν με κάθε σαφήνεια την κυριολεκτική, την προσωπική παρουσία του Χριστού. Ο απόστολος Παύλος λέγει: «Αυτός ο Κύριος θέλει καταβεί απ' ουρανού με κέλευσμα, με φωνήν αρχαγγέλου, και με σάλπιγγα Θεού.» (Α' Θεσ. 4:16.) Και ο Σωτήρας δηλώνει: «Θέλουσιν ιδεί τον Υιόν του ανθρώπου ερχόμενον επί των νεφελών του ουρανού μετά δυνάμεως και δόξης πολλής.» «Διότι καθώς η αστραπή εξέρχεται από ανατολών και φαίνεται έως δυσμών, ούτω θέλει είσθαι και η παρουσία του Υιού του ανθρώπου.» (Ματθ. 24:30,27.) Συνοδεύεται από όλα τα στρατεύματα του ουρανού. «Όταν έλθη ο Υιός του ανθρώπου και πάντες οι άγιοι άγγελοι μετ' Αυτού.» (Ματθ. 25:31.) «Και θέλει αποστείλει τους αγγέλους Αυτού μετά σάλπιγγος φωνής μεγάλης και θέλουσι συναΐξει τους εκλεκτούς Αυτού.» (Ματθ. 24:31.)

Κατά την παρουσία Του οι δίκαιοι νεκροί εγείρονται και οι δίκαιοι ζώντες μεταμορφώνονται. «Πάντες μεν δεν θέλομεν κοιμηθεί,» εξηγεί ο Παύλος, «πάντες όμως θέλομεν μεταμορφωθεί, εν μια στιγμή, εν ριπή οφθαλμού, εν τη εσχάτη σάλπιγγι· διότι θέλει σαλπίσει και οι νεκροί θέλουσιν αναστηθή άφθαρτοι, και ημείς θέλομεν μεταμορφωθεί. Διότι πρέπει το φθαρτόν τούτο να ενδυθή αφθαρσίαν, και το θνητόν τούτο να ενδυθή αθανασίαν.» (Α' Κορ. 15:51-53.) Και στην επιστολή του προς τους Θεσσαλονικείς, αφού περιγράφει την παρουσία του Κυρίου, καταλήγει: «Οι αποθανόντες εν Χριστώ θέλουσιν αναστηθεί πρώτον· έπειτα ημείς οι ζώντες όσοι απομένομεν θέλομεν αρπαχθεί μετ' αυτών εν νεφέλαις εις απάντησιν του Κυρίου εις τον αέρα· και ούτω θέλομεν είσθαι πάντοτε μετά του Κυρίου.» (Α' Θεσ. 4:16-17.)

[347]

Ο λαός του Θεού δεν κληρονομεί τη βασιλεία παρά μόνο κατά την προσωπική παρουσία του Χριστού. «Όταν δε έλθη ο Υιός του ανθρώπου εν τη δόξη Αυτού, και πάντες οι άγιοι άγγελοι, μετ' Αυτού, τότε θέλει καθίσει επί του θρόνου της δόξης Αυτού· και θέλουσι συναχθή έμπροσθεν Αυτού πάντα τα έθνη· και θέλει χω-

ρίσει αυτούς απ' αλλήλων, καθώς ο ποιμήν χωρίζει τα πρόβατα από των εριφίων· και θέλει στήσει τα μεν πρόβατα εκ δεξιών Αυτού, τα δε ερίφια εξ αριστερών. Τότε ο Βασιλεύς θέλει ειπεί προς τους εκ δεξιών Αυτού, έλθετε, οι ευλογημένοι του Πατρός Μου, κληρονομήσατε την ητοιμασμένην εις εσάς βασιλείαν από καταβολής κόσμου.» (Ματθ. 25:31-34.) Όπως είδαμε από τα παραπάνω εδάφια όταν παρουσιάζεται ο Υιός του ανθρώπου, οι νεκροί εγείρονται άφθαρτοι και οι ζώντες μεταλλάσσονται. Και αυτή η σημαντική μεταλλαγή τους καθιστά έτοιμους να παραλάβουν τη βασιλεία. Επειδή, όπως εξηγεί ο Παύλος, «σάρξ και αίμα βασιλείαν Θεού δεν δύνανται να κληρονομήσωσιν, ουδέ η φθορά κληρονομεί την αφθαρσίαν.» (Α΄ Κορ. 15:50.) Στην τωρινή του κατάσταση ο άνθρωπος είναι θνητός, φθαρτός. Η βασιλεία όμως του Θεού είναι άφθαρτη και αιώνια. Επομένως είναι αδύνατο στην παρούσα του κατάσταση ο άνθρωπος να εισέλθει στη βασιλεία του Θεού. Αλλ' όταν έρχεται ο Χριστός χορηγεί την αθανασία στο λαό Του. Και τότε τους καλεί να κληρονομήσουν τη βασιλεία η οποία μέχρι τότε λογίζονταν μόνο ως κληρονομιά.

Αυτά, καθώς και άλλα γραφικά κείμενα, έπεισαν το Μύλλερ ότι τα γεγονότα που γενικά ο κόσμος πίστευε ότι θα μεσολαβούσαν πριν από την παρουσία του Χριστού, όπως η παγκόσμια βασιλεία της ειρήνης και η επίγεια εγκαθίδρυση της βασιλείας του Θεού, στην πραγματικότητα θα συνέβαιναν μετά τη δεύτερα παρουσία. Επί πλέον, όλα γενικά τα σημεία των καιρών, καθώς και οι επικρατούσες συνθήκες του κόσμου ανταποκρίνονταν στις προφητικές περιγραφές που αφορούν τις έσχατες ημέρες. Και μόνη η μελέτη της Γραφής τον ώθησε να κατασταλάξει στο συμπέρασμα ότι η προθεσμία για τη συνέχιση του πλανήτη μας στην παρούσα του κατάσταση πλησίαζε να λήξει.

«Μία άλλη απόδειξη που είχε βαρυσήμαντη για μένα σημασία ήταν η χρονολογία των γραφικών γεγονότων,» διηγείται ο Μύλλερ «... Ανακάλυψα ότι πολλά από τα προρρηθέντα γεγονότα του παρελθόντος είχαν εξελιχθεί κατά το προσδιορισμένο από την προφητεία χρονικό διάστημα. Αίφνης τα εκατόν είκοσι χρόνια του Κατακλισμού. (Γεν. 6:3.) Οι σαράντα μέρες της νεροποντής καθώς και οι επτά μέρες που την προηγήθηκαν. (Γέν. 7:4.) Τα τετρακόσια χρόνια της παραμονής του γένους του Αβραάμ στην Αίγυπτο. (Γέν. 15:13.) Οι τρεις μέρες των ονείρων του οινοχόου και του αρτοποιού του

Φαραώ. (Γέν. 40:12-20.) Τα επτά χρόνια των ονείρων του Φαραώ. (Γέν. 41:28-54.) Τα σαράντα χρόνια των περιπλανήσεων του λαού Ισραήλ στην έρημο. (Αρ. 14:43.) Τα τριάμισυ χρόνια της πείνας. (Α΄ Βας. 17:1.) [Βλέπε και Λουκ. 4:25.] Τα εβδομήντα χρόνια της αιχμαλωσίας. (Ιερ. 25:11.) Οι επτά καιροί του Ναβουχοδονόσορα. (Δαν. 4:13-16.) Και οι εβδομήντα εβδομάδες οι προσδιορισμένες για τον Ιουδαϊκό λαό. (Δαν. 9:24-27.) Τα γεγονότα που συμπεριλαμβάνονται μέσα στα χρονικά αυτά διαστήματα ήταν κάποτε αποκλειστικά και μόνο ζητήματα προφητικής σημασίας. Όλα όμως εκπληρώθηκαν σύμφωνα με τις γενόμενες προρρήσεις.» (Βλέπε Βλίσς, σελ. 74, 75.)

Όσες φορές λοιπόν ανακάλυπτε μελετώντας τη Γραφή διάφορες χρονολογικές περιόδους που, κατά την αντίληψή του, αναφέρονταν στη δεύτερα παρουσία του Χριστού, τις εκλάμβανε σαν «προκαθορισθέντας καιρούς» τους οποίους ο Θεός είχε αποκαλύψει στους δούλους Του. «Τα κρυπτά» λέγει ο Μωϋσής, «ανήκουσιν εις Κύριον τον Θεόν ημών· τα δε αποκεκαλυμμένα εις ημάς και εις τα τέκνα ημών διαπαντός.» Και μέσο του προφήτη Αμώς ο Κύριος δηλώνει ότι «δεν θέλει κάμει ουδέν χωρίς να αποκαλύψει το απόκρυφον Αυτού εις τους δούλους Αυτού τους προφήτας.» (Δευτ. 29:29, Αμώς. 3:7.) Άρα οι μελετητές του λόγου του Θεού έχουν κάθε λόγο να πιστεύουν ότι θα συναντήσουν το καταπληκτικότερο γεγονός που πρόκειται να λάβει χώρα στην ιστορία του κόσμου σαφώς καταχωρημένο στις Γραφές της αλήθειας.

«Αφού είχα εντελώς πειστεί,» λέγει ο Μύλλερ, «ότι όλη η Γραφή είναι θεόπνευστος και ωφέλιμος,» (Β΄ Τιμ. 3:16.) ότι «δεν ήλθε ποτέ προφητεία εκ θελήματος ανθρώπου, αλλ' υπό του Πνεύματος του Αγίου κινούμενοι ελάλησαν οι άγιοι άνθρωποι του Θεού,» (Β΄ Πέτ. 1:21.) και ότι «όσα προεγράφησαν δια την διδασκαλίαν ημών προεγράφησαν, δια να έχωμεν την ελπίδα δια της υπομονής και της παρηγορίας των Γραφών,» (Ρωμ. 15:4.) δεν μπορούσα να καταλήξω σε άλλο συμπέρασμα παρά ότι τα χρονολογικά τμήματα της Βίβλου αποτελούν ένα εξ ίσου αναπόσπαστο μέρος του λόγου του Θεού, που απαιτεί την εξ ίσου σοβαρή από μέρους μας περίσκεψη όπως και οποιοδήποτε άλλο μέρος των Γραφών. Πείστηχα τότε ότι αν ήθελα να κατανοήσω όσα ο Θεός είχε μέσα στη μεγάλη Του ευσπλαχνία κρίνει καλό να μας αποκαλύψει, δεν είχα το δικαίωμα να παραβλέψω τις χρονολογικές περιόδους. (Βλίσς, σελ. 75.)

[349]

Η προφητεία που φαίνονταν να αναφέρεται με τη μεγαλύτερη ακρίβεια στον καιρό της δευτέρας παρουσίας, ήταν του Δανιήλ 8:4: «Έως δύο χιλιάδων και τριακοσίων ημερονυκτίων· τότε το αγιαστήριον θέλει καθαρισθεί.» Ακολουθώντας το σύστημά του να εκζητεί την ερμηνεία της Γραφής μέσα από την ίδια τη Γραφή, ο Μύλλερ διαπίστωσε ότι μια συμβολική προφητική μέρα αντιστοιχεί με ένα ολόκληρο χρόνο. (Αρ. 14:34· Ιεζ. 4:6.) Διαπίστωσε επίσης ότι το διάστημα των 2300 προφητικών ημερονυκτίων, ή πραγματικών ετών, ξεπερνούσε κατά πολύ τα χρονικά όρια της Ιουδαϊκής οικονομίας. Επομένως η εφαρμογή του δε μπορούσε να αποδοθεί στο Ιουδαϊκό αγιαστήριο. Ασπαζόμενος την επικρατούσα στην εποχή του γνώμη ότι κατά τη χριστιανική οικονομία το αγιαστήριο συμβολίζει τη γη, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο καθαρισμός του αγιαστηρίου του Δανιήλ 8:14, απεικονίζει τον εξαγνισμό της γης με τη φωτιά κατά τη δεύτερα παρουσία του Χριστού. Συμπέρανε λοιπόν ότι αν η αφετηρία των 2300 ημερονυκτίων μπορούσε να προσδιοριστεί, τότε ο χρόνος της δευτέρας παρουσίας θα μπορούσε να καθοριστεί χωρίς δυσκολία. Έτσι θα γίνονταν γνωστός ο καιρός της θεσπέσιας ολοκλήρωσης των πάντων, ο καιρός που θα σήμαινε το τέλος της τωρινής κατάστασης «με όλη της την υπερηφάνεια, τη δύναμη, την επιδεικτικότητα, τη ματαιοδοξία, την ασέβεια και την καταδυνάστευση» ο καιρός οπότεν η κατάρα θα «απομακρύνονταν από προσώπου της γης, ο θάνατος θα εξαφανίζονταν, οι πιστοί δούλοι του Θεού—άγιοι και προφήτες και όσοι τιμούν το όνομά Του—θα αμοίβονταν και οι εξολοθρευτές της γης θα εξολοθρευόνταν.» (Βλίσς, σελ. 76.)

Με καινούργιο και ζωηρότερο τώρα ενδιαφέρον ο Μύλλερ επιδόθηκε στην έρευνα των προφητειών, αφιερώνοντας όχι μόνο μέρες ολόκληρες, αλλά και νύχτες ακόμη στη μελέτη του θέματος εκείνου που παρουσίαζε καταπληκτική σημασία και βαθύτατο ενδιαφέρον. Στο όγδοο κεφάλαιο του Δανιήλ δεν γίνονταν καμιά νύξη για τον προσδιορισμό της αφετηρίας των 2300 ημερών. Ο άγγελος Γαβριήλ, αν και είχε εντολή να εξηγήσει την όραση στο Δανιήλ, μερική μόνο ερμηνεία του είχε δώσει. Καθώς έβλεπε να εκτυλίσσονται μπροστά στα μάτια του οι τρομακτικές σκηνές των διωγμών που θα αντιμετώπιζε η εκκλησία, ο προφήτης είχε χάσει τις αισθήσεις του. Δεν μπορούσε να υπομείνει περισσότερο και ο άγγελος τον άφησε για ένα διάστημα. «Ελιποθύμησα,» λέγει ο Δανιήλ, «και ήμην ασθενής

ημέρας τινάς ... Ειθαύμαζον δε δια την όρασιν, και δεν υπήρχεν ο εννοών.» (Δαν. 8:27.)

Ο Θεός όμως είχε προστάξει τον αγγελιοφόρο Του: «Κάμε τον άνθρωπον τούτον να εννοήσει την όρασιν.» (εδ. 16.) Και η προσταγή έπρεπε να εκτελεστεί. Υπακούοντας στην εντολή, ο άγγελος ύστερα από ένα διάστημα ξαναγύρισε στο Δανιήλ λέγοντας: «Τώρα εξήλθον δια να σε κάμω να λάβης σύνεσιν.» «Δια τούτο εννόησον τον λόγον και κατάλαβε την οπτασίαν.» (Κεφ. 9:22,23.) Ιδιαίτερα υπήρχε ένα σημαντικό σημείο του οράματος του ογδούου κεφαλαίου που είχε μείνει ανεξήγητο, συγκεκριμένα το σημείο εκείνο που αφορά το χρόνο—των 2300 ημερών—Γι' αυτό και ο άγγελος, συνεχίζοντας την ερμηνεία του μετά από τη διακοπή, ασχολείται κυρίως με το θέμα του χρόνου:

«Εβδομήκοντα εβδομάδες διωρίσθησαν επί του λαού σου και επί την Πόλιν την Αγίαν ... Γνώρισον λοιπόν και κατάλαβε ότι από της εξελεύσεως της προσταγής του να ανοικοδομηθεί η Ιερουσαλήμ, έως του Χριστού του Ηγουμένου, θέλουσιν είσθαι εβδομάδες επτά και εβδομάδες εξήκοντα δύο· θέλει οικοδομηθεί πάλιν η πλατεία και το τείχος, μάλιστα εν καιροίς στενοχώριας. Και μετά τας εξήκοντα δύο εβδομάδας, θέλει εκκοπέι ο Χριστός πλήν ουχί δι' Εαυτόν ... Και θέλει στερεώσει την διαθήκην εις πολλούς εν μιά εβδομάδι· και εν τω ημίσει της εβδομάδος θέλει παύσει η θυσία και η προσφορά.» (Δαν. 9:25-27.)

Ο άγγελος είχε σταλεί στο Δανιήλ με τον αποκλειστικό σκοπό να του διευκρινίσει το σημείο ακριβώς που δεν είχε ακόμη κατανοήσει από την όραση του ογδούου κεφαλαίου, το χρονολογικό εκείνο σημείο που συγκεκριμένα ανέφερε: «Έως δύο χιλιάδων και τριακοσίων ημερονυκτίων· τότε το αγιαστήριον θέλει καθαρισθεί.» Αφού συνέστησε στο Δανιήλ «εννόησον τον λόγον, και κατάλαβε την οπτασίαν,» οι αμέσως επόμενες λέξεις του αγγέλου ήταν: «Εβδομήκοντα εβδομάδες διωρίσθησαν επί τον λαόν σου και επί την Πόλιν την Αγίαν σου.» Το ρήμα «διωρίσθησαν» εδώ σημαίνει «απεκόπησαν.» Εβδομήντα εβδομάδες που ισοδυναμούν με 490 χρόνια αναφέρονται από τον άγγελο ότι απεκόπησαν και ανήκουν ειδικά στο λαό Ισραήλ. Γεννάται όμως το ερώτημα: από που απεκόπησαν· Αφού οι 2300 μέρες αποτελούν τη μοναδική χρονική περίοδο του ογδούου κεφαλαίου, αυτό θα πρέπει να είναι το χρονικό διάστημα από το οποίο απεκόπησαν οι εβδομήντα εβδομάδες. Έπεται μ' αυ-

[351]

τό ότι οι εβδομήντα εβδομάδες αποτελούν μερικό τμήμα των 2300 ημερών και ότι τα δύο χρονικά τμήματα—το ολικό και το μερικό—ξεκινούν από το ίδιο αρχικό σημείο. Σύμφωνα με την εξήγηση του αγγέλου, οι εβδομήντα εβδομάδες χρονολογούνται από τον καιρό της έκδοσης του διατάγματος για την ανοικοδόμηση της Ιερουσαλήμ. Αν μπορούσε να καθοριστεί η ημερομηνία του διατάγματος αυτού, τότε το σημείο της αφετηρίας της μεγάλης περιόδου των 2300 ημερών θεωρείτο βέβαιο.

Το έβδομο κεφάλαιο του Έσδρα (εδάφια 12-26) κάνει μνεία του διατάγματος αυτού. Η πιο συμπληρωμένη έκδοσή του οφείλεται στο βασιλιά της Περσίας Αρταξέρξη το 457 π.Χ. Στο έκτο κεφάλαιο του Έσδρα και εδάφιο 14 αναφέρεται επίσης ότι ο οίκος του Κυρίου είχε οικοδομηθεί «κατά την προσταγήν του Κύρου και Δαρείου και Αρταξέρξου βασιλέως της Περσίας.» Μετά την αρχική εκπόνηση, την επικύρωση, τη βαθμιαία βελτίωση και την ολοσχερή τελειοποίηση του διατάγματος αυτού οι τρεις Πέρσες μονάρχες, το έθεσαν τελικά σε εφαρμογή ακριβώς τον καιρό που, κατά την προφητική υπαγόρευση, θα σήμαινε την αρχή των 2300 ημερών. Λογαριάζοντας το 457—χρονολογία της ολοκλήρωσης του διατάγματος—σαν την ακριβή χρονολογία της επικυρωμένης βασιλικής εντολής, κάθε λεπτομέρεια της προφητείας των εβδομήντα εβδομάδων παρουσιάζεται εκπληρωμένη.

«Από της εξελεύσεως της διαταγής του να ανοικοδομηθεί η Ιερουσαλήμ μέχρι του Χριστού, του Ηγουμένου θέλουσιν είσθαι εβδομάδες επτά και εβδομάδες εξήκοντα δύο,» συγκεκριμένα εξήκοντα εννέα εβδομάδες ή 483 χρόνια. Το διάταγμα του Αρταξέρξη τέθηκε σε εφαρμογή το φθινόπωρο του 457 π.Χ. Προσθέτοντας στην ημερομηνία αυτή τα 483 χρόνια, φθάνουμε στο έτος 27 μ.Χ. Ακριβώς τότε εκπληρώθηκε η προφητεία. Η λέξη «Μεσσίας» σημαίνει «Κεχρισμένος.» Το φθινόπωρο του 27 μ.Χ. ο Χριστός βαπτίστηκε από τον Ιωάννη και δέχθηκε το χρίσμα του Αγίου Πνεύματος. Ο απόστολος Πέτρος πιστοποιεί ότι «ο Θεός έχρισε τον Ιησούν τον από Ναζαρέτ με Πνεύμα Άγιον και με δύναμιν.» (Πράξ. 10:38.) [352] Και ο ίδιος ο Σωτήρας δήλωσε: «Πνεύμα Κυρίου είναι επ’ Εμέ· δια τούτο Με έχρισε· Με απέστειλε δια να ευαγγελίζωμαι προς τους πτωχούς.» (Λουκ. 4:18.) Μετά το βάπτισμα πήγε στη Γαλιλαία «κηρύττων το ευαγγέλιο της βασιλείας του Θεού και λέγων, ότι επληρώθη ο καιρός.» (Μάρκ. 1:14-15.)

«Καί θέλει στηρίζει την διαθήκην μετά πολλών εν μια εβδομάδι,» συνεχίζει η προφητεία του Δανιήλ. Η «εβδομάδα,» που αναφέρεται εδώ είναι η τελευταία από τις εβδομήντα. Με άλλα λόγια, είναι τα τελευταία επτά έτη του συνολικού χρόνου που είχε ιδιαίτερα προσδιοριστεί για το Ιουδαϊκό έθνος. Κατά το διάστημα αυτό, δηλαδή από το 27 μέχρι το 34 μ.Χ, πρώτα ο ίδιος ο Χριστός και κατόπιν οι μαθητές Του, απεύθυναν την πρόσκληση του ευαγγελίου αποκλειστικά και μόνο στους Ιουδαίους. Στέλνοντας τους αποστόλους να κηρύξουν την αγαθή αγγελία της βασιλείας των ουρανών, ο Σωτήρας είχε δώσει την εντολή: «Εις οδόν εθνών μη υπάγητε και εις πόλιν Σαμαρειτών μη εισέλθητε. Υπάγετε δε μάλλον προς τα πρόβατα τα απολωλότα του οίκου Ισραήλ.» (Ματθ. 10:5-6.)

«Εν τω μέσω της εβδομάδος,» πρόσθετε η προφητεία του Δανιήλ, «θέλει σταματήσει η θυσία και η προσφορά.» Το 31 μ.Χ., τριάμισυ χρόνια μετά το βάπτισμά Του, ο Κύριός μας σταυρώθηκε. Η μεγάλη θυσία του Γολγοθά σήμανε το τέλος του συστήματος των θυσιών που για τέσσερις χιλιάδες χρόνια συγκέντρωναν την προσοχή των ανθρώπων στον Αμνό του Θεού. Και όταν ο τύπος συνάντησε το αντίτυπο, τότε πιά όλες οι προσφορές και οι θυσίες του τελετουργικού συστήματος έπαψαν.

Οι εβδομήντα εβδομάδες, ή τα 490 χρόνια της προθεσμίας του λαού του Ισραήλ έληξαν, όπως είδαμε, το 34 μ.Χ. Τη χρονιά εκείνη, με την απόφαση του ανωτάτου Ιουδαϊκού δικαστηρίου, το έθνος επίσημα σφράγιζε για πάντα την από μέρους του απόρριψη του ευαγγελίου με το μαρτυρικό θάνατο του Στεφάνου και τον αμείλικτο κατά των Χριστιανών διωγμό που επακολούθησε. Από τότε, η αγγελία της σωτηρίας, που δεν περιορίζονταν πιά στο μέχρι τότε εκλεκτό λαό του Θεού, άρχισε να μεταδίδεται ελεύθερα στον υπόλοιπο κόσμο. Οι μαθητές, αναγκασμένοι λόγο του διωγμού να απομακρυνθούν από την Ιερουσαλήμ, «διασπαρέντες διήλθον, ευαγγελιζόμενοι τον λόγον.» Ο Φίλιππος, «καταβάς εις την πόλιν της Σαμαρείας, εκήρυξεν εις αυτούς τον Χριστόν.» Ο Πέτρος, «αποκαλυφθείς θεόθεν,» εξέθεσε τις αλήθειες του ευαγγελίου στον εκατόνταρχο της Καισαρείας, τον θεοφοβούμενο Κορνήλιο και ο Παύλος, ο ζηλωτής, μετά την επιστροφή του στο Χριστό, εξουσιοδοτήθηκε να διαδώσει τις χαρμόσυνες αγγελίες με το πρόσταγμα:

[353]

«ὕπαγε· διότι Ἐγὼ θέλω σε ἐξαποστείλει εἰς ἔθνη μακράν.» (Πράξ. 8:4-5, 22:21.)

Μέχρι το σημεῖο αὐτό, αφού ὅλες οἱ προφητείες βρήκαν κατὰ γράμμα τὴν εκπλήρωσή τους, παραμένει γεγονός ἀναντίρρητο ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν εβδομήντα εβδομάδων τοποθετεῖται στο 457 π.Χ. καὶ ἡ λήξη τους στο 34 μ.Χ. Σύμφωνα μ' αὐτὰ τα δεδομένα, ὁ υπολογισμὸς το τερματισμοῦ τῶν 2300 ἡμερῶν δὲν παρουσιάζει καμιὰ δυσκολία. Αφού αφαιρεθοῦν οἱ εβδομήντα εβδομάδες—490 μέρες ἢ χρόνια—ἀπὸ το συνολικὸ ἀριθμὸ τῶν 2300, μένει ἓνα ὑπόλοιπο διάστημα 1810 ἡμερῶν. Ἀν στὴ χρονολογία 34 μ.Χ. προστεθοῦν τα 1810 χρόνια, φθάνομε στο ἔτος 1844. Ἐπομένως οἱ 2300 ἡμέρες τοῦ Δανιήλ 8:14 λήγουν το 1844. Καὶ, σύμφωνα με τὴν ἐπεξήγηση τοῦ ἀγγέλου, ὅταν εκπνεύσει ἡ μεγάλη αὐτὴ προφητικὴ περίοδος, «το ἁγιαστήριον θέλει καθαρισθεῖ.» Ἔτσι ὁ χρόνος τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ ἁγιαστηρίου—που κατὰ γενικὴ, σχεδὸν παγκόσμια γνώμη, πιστεύονταν ὅτι θὰ μεσολαβοῦσε κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία—εἶχε συγκεκριμένα προκαθορισθεῖ.

Ὁ Μύλλερ καὶ οἱ σύντροφοί του στὴν ἀρχὴ πίστευαν ὅτι οἱ 2300 μέρες ἔληγαν τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1844, ἐνῶ ἡ προφητεία υπονοεῖ το φθινόπωρο τοῦ χρόνου ἐκείνου. Ἡ παρανόηση τοῦ σημείου αὐτοῦ προξένησε ἀμηχανία καὶ ἀπογοήτευση ζ' αὐτοῦς που εἶχαν ὀρίσει ὅτι ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Κυρίου θὰ μεσολαβοῦσε τὴν ἀνοιξὴ τῆς χρονιάς ἐκείνης. Παρ' ὅλα αὐτὰ, το γεγονός ἐξακολουθοῦσε νὰ παραμένει ἀναντίρρητο ὅτι οἱ 2300 μέρες ἔληγαν τὴ χρονιά τοῦ 1844 καὶ ὅτι τότε ἔπρεπε νὰ εκπληρωθεῖ ὁποσδήποτε το γεγονός που συμβολίζονταν με τὸν καθαρισμὸ τοῦ ἁγιαστηρίου.

Ὅταν ἀπὸ μίας ἀρχῆς ἀνέλαβε νὰ ἐρευνήσῃ τις Ἅγιες Γραφές ὅπως καὶ ἔκανε, με σκοπὸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αὐτὲς αποτελοῦσαν τὴ θεϊκὴ ἀποκάλυψη, ὁ Μύλλερ δὲν εἶχε τὴν παραμικρὴ ιδέα ὅτι θὰ κατέληγε στα συμπεράσματα στα ὁποῖα κατέληξε. Καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος δυσκολεύονταν νὰ πειστεῖ γιὰ τα αποτελέσματα τῆς ἐρευνᾶς του. Καὶ ὁμως οἱ γραφικὲς ἀποδείξεις ἦταν τόσο ἀναμφισβήτητες καὶ δυναμικὲς που δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ τις ἀγνοήσει.

Αφού αφιέρωσε δύο χρόνια στὴν προσεκτικὴ μελέτη τῆς Γραφῆς, το 1818 ἦταν ἀκράδαντα πεπεισμένος ὅτι σε εικοσιπέντε περίπου χρόνια ὁ Χριστὸς θὰ ἐπανερχόνταν γιὰ τὴν ἀπολύτρωση τοῦ λαοῦ Του. «Περιττὸ νὰ μιλήσω,» διηγείται ἀργότερα ὁ Μύλλερ, «γιὰ τὴ χαρὰ που πλημμύρισε τὴν καρδιά μου με τὴ σκέψη αὐτή, καθὼς

και τη λαχτάρα της ψυχής μου με την προοπτική της συμμετοχής μου στη χαρά των λυτρωμένων. Η Βίβλος πήρε καινούργιο νόημα για μένα. Η σκέψη μου έβρισκε ς” αυτή πραγματική πανδαισία. Ότι μου φαίνονταν πριν σκοτεινό, μυστηριακό και άδηλο στις διδαχές της, μου παρουσιάζονταν φανερό και ξάστερο, λουσμένο στο φως που ξεπηδούσε τώρα από τις αγιασμένες της σελίδες. Ω, με τι δόξα και μεγαλοπρέπεια μου παρουσιάζονταν η αλήθεια! Όλα τα αντιφατικά και ασυμβίβαστα στοιχεία που συναντούσα προηγουμένως στο λόγο του Θεού εξαφανίσθηκαν. Και παρ’ όλο ότι υπήρχαν ακόμη αρκετά τμήματά του για τα οποία δεν ένοιωθα την ικανοποίηση ότι τα είχα κατανοήσει εντελώς, το φως όμως που προέρχονταν απ’ αυτόν φώτιζε τη σκοτεινή μέχρι τότε διάνοιά μου, ώστε έβρισκα στη μελέτη της Γραφής μια απόλαυση που δεν φανταζόμουν ποτέ ότι θα μπορούσαν να προξενήσουν οι διδαχές της.» (Βλίσς, σελ. 76,77.)

«Με την ακράδαντη πεποίθηση ότι τα βαρυσήμαντα γεγονότα που προανήγγειλε η Γραφή έμελλαν να εκπληρωθούν σε τόσο βραχύ χρονικό διάστημα, γεννήθηκε μέσα μου το ακαταμάχητο ερώτημα της ευθύνης που έφερνα απέναντι στον υπόλοιπο κόσμο ενόψη των αποδεικτικών στοιχείων που είχαν τόσο επηρεάσει τη δική μου ψυχή.» (Ίδιο μέρος, σελ. 81.) Δεν μπορούσε παρά να αισθάνεται πως ήταν υποχρεωμένος να μεταδώσει και στους άλλους το φως που είχε δεχθεί. Περίμενε ότι θα συναντούσε αντίδραση από μέρους των απίστων. Αλλά ήταν σίγουρος ότι όλοι οι Χριστιανοί θα χαιρόνταν με τη σκέψη ότι θα συναντιόταν με τον Σωτήρα τους τον οποίο διατείνονταν ότι αγαπούσαν. Το μόνο που φοβόταν ήταν μήπως από τη μεγάλη τους χαρά για την ένδοξη και την τόσο επικείμενη απολύτρωσή τους, πολλοί θα δέχονταν τη διδαχή χωρίς να ερευνήσουν οι ίδιοι τις Γραφές για να ανακαλύψουν την αλήθεια της αυτή. Γι’ αυτό και δίσταζε να μιλήσει, μη τυχόν είχε πέσει ο ίδιος σε λάθος και γίνονταν αφορμή να πλανηθούν και οι άλλοι. Αποφάσισε μάλλον να κάνει μια γενική ανασκόπηση των συμπερασμάτων στα οποία είχε καταλήξει και να εξετάσει με μεγάλη προσοχή κάθε τυχόν δυσκολία που θα συναντούσε. Διαπίστωσε ότι, μπροστά στο φως του λόγου του Θεού, οι αμφιβολίες του διαλύονταν όπως η πάχνη με τις ακτίνες του ηλίου. Πέντε χρόνια καταναλωμένα ς” αυτή την εντατική μελέτη τον απάλλαξαν από κάθε ενδοιασμό για την ορθότητα της γνώμης του.

[355]

Τότε αισθάνθηκε να πιέζεται διπλά από την υποχρέωση να γνωστοποιήσει στους άλλους εκείνο που πίστευε ότι με τόση μεγάλη σαφήνεια δίδασκαν οι Γραφές. «Όταν ήμουν απασχολημένος με τη δουλειά μου,» έλεγε, «συνεχώς αντηχούσαν στα αυτιά μου τα λόγια: «Πήγαινε να μιλήσεις στον κόσμο για τον κίνδυνο που τον περιμένει.» Και διαρκώς τριγύριζαν στη σκέψη μου τα ακόλουθα εδάφια: «Όταν λέγω εις τον άνομον, άνομε, θέλεις εξάπαντος θανατωθεί· και σύ δεν λαλήσης δια να αποτρέψεις τον άνομον από της οδού αυτού, εκείνος μεν ο άνομος θέλει αποθάνει εν τη ανομία αυτού, πλήν εκ της χειρός σου θέλω εκζητήσει το αίμα αυτού. Αλλ' εάν συ αποτρέπης τον άνομον από της οδού αυτού δια να επιστρέψη απ' αυτής, και δεν επιστρέψη από της οδού αυτού, εκείνος μεν θέλει αποθάνει εν τη ανομία αυτού, συ δε ηλευθέρωσας την ψυχήν σου.» (Ιεζ. 33:8-9.) Σκεπτόμουν ότι αν οι ασεβείς μπορούσαν να προειδοποιηθούν με τον κατάλληλο τρόπο, πλήθη ολόκληρα θα ήταν δυνατόν να έρθουν σε μετάνοια· ενώ αν δεν τους προειδοποιούσα, το αίμα τους θα το ζητούσε από μένα ο Θεός.» (Βλινς, σελ. 92.)

Άρχισε να εκθέτει τις απόψεις του σε διάφορα άτομα κάθε φορά που του δίνονταν η ευκαιρία, και προσεύχονταν για να του παρουσιαστεί κάποτε ένας ιεροκήρυκας που να νοιώσει το βάθος της σημασίας τους και να αναλάβει να τις διακηρύξει δημόσια. Μ' αυτό όμως δεν έκρινε ότι απαλλάσσονταν ο ίδιος από το προσωπικό του χρέος να καταστήσει την προειδοποίηση γνωστή. Τα ίδια πάντοτε λόγια στριφογύριζαν διαρκώς στο νού του. «Πήγαινε να προειδοποιήσεις τον κόσμο. Από τα χέρια σου θα ζητήσω το αίμα τους.» Εννέα χρόνια δίσταζε με το βάρος αυτό στη συνείδησή του μέχρι το 1831, οπότε για πρώτη φορά εξέθεσε δημόσια τις λογικές βάσεις των πεποιθήσεών του.

Όπως ο Ελισσαιέ είχε κληθεί από το ζευγολάτισμα του χωραφιού να περιβληθεί τη μηλωτή της καθιέρωσης στο προφητικό λειτουργήμα, έτσι και ο Γουλλιέλμος Μύλλερ έλαβε την κλήση να παρατήρει το αλέτρι του και να παρουσιάσει στον κόσμο τα μυστήρια της βασιλείας του Θεού. Με φόβο και τρόμο ανέλαβε το καινούργιο του αυτό καθήκον, οδηγώντας τους ακροατές του βήμα προς βήμα στο δρόμο των προφητικών εκπληρώσεων μέχρι τον καιρό της δευτέρας παρουσίας του Χριστού. Κάθε καινούργια

προσπάθεια του χορηγούσε πρόσθετη δύναμη και θάρρος καθώς διαπίστωνε το γενικό ενδιαφέρον που δημιουργούσαν τα λόγια του.

Μόνο κατόπιν της επιμονής των Χριστιανών αδελφών του, στα λόγια των οποίων διέκρινε την κλήση του Θεού, ο Μύλλερ συγκατατέθηκε να γνωστοποιήσει δημόσια τις απόψεις του. Την εποχή εκείνη ήταν πενήντα χρονών, μη έχοντας πείρα δημοσίου ομιλητή, αλλ' έχοντας πλήρη συναίσθηση της ακαταλληλότητάς του για ένα τέτοιο έργο. Απ' αρχής όμως οι προσπάθειές του αμείφτηκαν κατά ένα θαυμάσιο τρόπο για τη σωτηρία των ψυχών. Η πρώτη του ομιλία είχε σαν αποτέλεσμα μια τέτοια πνευματική αφύπνιση που δέκα τρεις ολόκληρες οικογένειες, με την εξαίρεση δύο μόνο ατόμων, επέστρεψαν στο Χριστό. Αμέσως του ζήτησαν να μιλήσει και σε άλλα μέρη. Οπουδήποτε πήγαινε, τα κηρύγματά του κατέληγαν στην αφύπνιση του έργου του Κυρίου. Αμαρτωλοί πίστευαν στο Χριστό, Χριστιανοί καθιερώνονταν περισσότερο και δειστές και άθεοι έφθιναν να παραδεχθούν την αληθοφάνεια της Βίβλου και της χριστιανικής θρησκείας. Γενικά οι ακροατές του ομολογούσαν ότι το κήρυγμα του Μύλλερ «είχε βρει απήχηση σε μια κατηγορία ανθρώπων τους οποίους άλλοι δεν μπορούσαν να επηρεάσουν.» (Ίδιο μέρος, σελ. 138.) Τα κηρύγματά του απέβλεπαν να κινήσουν το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης στα βασικά ζητήματα θρησκευτικού χαρακτήρα, και να αναχαιτίσουν το συνεχώς αυξανόμενο κύμα της κοσμικότητας και φιληδονίας της εποχής του.

Σχεδόν σε κάθε πόλη, εκείνοι που ακούγοντας τα κηρύγματά του επέστρεφαν στο Χριστό ανέρχονταν σε δεκάδες, ακόμη και σε εκατοντάδες. Σε πολλά μέρη, οι Προτεσταντικές εκκλησίες όλων των αποχρώσεων τον καλούσαν να κηρύξει από τον άμβωνα τους και συνήθως οι ιεροκήρυκες πολλών μαζί εκκλησιών του απεύθυναν ομαδικές προσκλήσεις. Είχε θέσει απαράβατο όρο στον εαυτό του να μη πηγαίνει πουθενά να κηρύξει χωρίς να έχει προηγουμένως προσκληθεί. Σε λίγο όμως διαπίστωσε ότι δεν μπορούσε να ανταποκριθεί ούτε στις μισές από τις προσκλήσεις που του απευθύνονταν. Υπήρχαν και πολλοί που παρ' όλο ότι δεν παραδέχονταν την άποψη του Μύλλερ για την ακριβή χρονολογία της δευτέρας παρουσίας, πείθονταν όμως ότι η παρουσία αναντίρρητα πλησίαζε και ότι έπρεπε να προετοιμαστούν. Σε ορισμένες μεγαλουπόλεις οι προσπάθειές του είχαν προξενήσει εξαιρετική εντύπωση. Ποτοποιοί εγκατέλειπαν το εμπόριό τους και μετέβαλλαν τα καταστήματά τους

[357]

σε τόπους θρησκευτικών συναθροίσεων. Τα άντρα των τυχερών παιχνιδιών διαλύονταν. Άπιστοι, δειστές, θιασώτες της θεωρίας της Γενικής Σωτηρίας, ακόμη και υποκείμενα της κατώτερης υποστάθμης, άτομα που δεν είχαν πατήσει στην εκκλησία για χρόνια, γίνονταν άλλοι άνθρωποι. Σε διάφορες συνοικίες, θρησκευτικές οργανώσεις ποικίλων εκκλησιών, διοργανώναν συναθροίσεις συμπροσευχής σχεδόν κάθε μία ώρα, όπου οι καταστηματάρχες συγκεντρώνονταν το μεσημέρι για να προσευχηθούν και να υμνήσουν το Θεό. Οι άνθρωποι δεν καταλαμβάνονταν από κανένα θρησκευτικό παροξυσμό, αλλά μάλλον από μια γενική, βαθιά θεοσέβεια. Το έργο του Μύλλερ, όπως και των πρώτων Μεταρρυθμιστών, αποσκοπούσε να βρει απήχηση στο βάθος της καρδιάς και να αφυπνίσει τη συνείδηση, αντί να επιδράσει μόνο στις αισθήσεις των ανθρώπων.

Το 1833 η εκκλησία των Βαπτιστών όπου ανήκε ο Μύλλερ, του χορήγησε επίσημα την άδεια να κηρύττει το λόγο του Θεού. Πολλοί από τους ιεροκήρυκες της εκκλησίας του επιβράβευαν το έργο του, και με την επίσημη έγκρισή τους, εκείνος συνέχιζε τις προσπάθειές του. Ταξίδευε και κήρυττε συνέχεια, χωρίς διακοπή, αν και ο αγρός της προσωπικής εργασίας του βασικά περιοριζόταν στις Πολιτείες της Νέας Αγγλίας καθώς και στις Κεντρικές Πολιτείες της Αμερικής. Για αρκετά χρόνια, τα έξοδα κινήσεως τα είχε αναλάβει αυτός ο ίδιος. Αλλά και αργότερα, τα χρήματα που του έστελναν δεν επαρκούσαν ποτέ για να καλύψουν τις οδοιπορικές δαπάνες στα διάφορα μέρη όπου τον καλούσαν να κηρύξει. Όστε η δημόσια καριέρα του όχι μόνο δεν του επέφερε κανένα χρηματικό κέρδος, αλλ' αντίθετα απομυζούσε την ατομική περιουσία του που βαθμηδόν μειώθηκε αισθητά ως αυτή την περίοδο της ζωής του. Ήταν οικογενειάρχης άνθρωπος με πολυμελή οικογένεια. Αλλά, μαθημένοι όλοι τους στην οικονομία και στην εργατικότητα, κατόρθωναν να ζούν με τα έσοδα του αγροκτήματος και να καλύπτουν ακόμη και τα δικά του έξοδα.

Το 1833, δύο χρόνια αφ' ότου ο Μύλλερ άρχισε να κηρύττει δημοσία τα σημεία της επικείμενης επιστροφής του Χριστού, εμφανίστηκε το τελευταίο από τα σημεία τα οποία ο Σωτήρας είχε δώσει σαν προάγγελους της δευτέρας παρουσίας Του. Ο Χριστός είχε πει: «Οι αστέρες θέλουν πέσει από του ουρανού.» (Ματθ. 24:29.) Το ίδιο και ο Ιωάννης ο Αποκαλυπτής, οραματιζόμενος τις προκαταρκτικές σκηνές που θα ήταν οι προάγγελοι της μεγάλης

[358]

του Θεού ημέρας, παρατήρησε: «Οι αστέρες του ουρανού έπεσαν εις την γήν, καθώς η συκή ρίπτει τα άωρα σύκα αυτής, σειομένη υπό μεγάλου ανέμου.» (Αποκ. 6:13.) Η προφητεία αυτή εκπληρώθηκε με τον πιο εντυπωσιακό τρόπο κατά τη θεαματική πτώση των μετεωρικών αστερών της 13 Νοεμβρίου του 1833. Αυτή ήταν η πιο φαντασμαγορική επίδειξη διαττόντων αστερών που αναφέρει η ιστορία. «Ολόκληρος ο ουράνιος θόλος πάνω απ' όλη την έκταση των Ηνωμένων Πολιτειών ταρασσονταν ώρες ολόκληρες μέσα ζ' ένα φλογισμένο σάλο! Ποτέ αφ' ότου παρουσιάστηκαν οι πρώτοι άποικοι, δεν φανερώθηκε ζ' αυτή την ήπειρο ένα τέτοιο ουράνιο φαινόμενο που να επισύρει από τη μια μερίδα του πληθυσμού τον απερίγραπτο θαυμασμό και από την άλλη τον ασύγκριτο φόβο και τον πανικό ... Η μεγαλόπρεπη θέα και ομορφιά της σκηνης εκείνης βρίσκεται ακόμη ανεξίτηλα χαραγμένη στη μνήμη πολλών ... Ποτέ δεν έπεσε πυκνότερη βροχή στη γη, απ' εκείνη τη βροχή των διαττόντων αστερών. Η πτώση είχε την ίδια ένταση στο νότο, στο βορρά, ζ' ανατολή και δύση. Μ' άλλα λόγια ολόκληρος ο ουρανός βρισκονταν σε κίνηση ... Το θέαμα, όπως το περιγράφει ο καθηγητής Σίλλιμαν στο περιοδικό «Θουρναλ,» ήταν ορατό ζ' ολόκληρη την έκταση της Βόρειας Αμερικής ... Από τις δύο η ώρα μέχρι αργά τα χαράματα, ο αίθριος και ανέφελος ουρανός είχε μεταβληθεί ζ' ένα αικίνητο αστραποβόλο παίγνιο φωτεινών σωμάτων που διακρίνονταν ζ' ολόκληρο το στερέωμα.» (P. M. Δεενς, «Αμερισαν Προγρεσς,» ή «Τηε Γρεατ Έεντς οφ τηε Γρεατεστ Έντυρψ,» κεφ. 28, παράγραφοι 1-5.)

[359]

«Καμιά γλώσσα δεν μπορεί να περιγράψει ακριβώς τη λαμπρότητα και τη μεγαλοπρέπεια αυτού του θεάματος ... Κανείς δεν μπορεί να φανταστεί την ένδοξη οπτασία αν δεν την έχει δει με τα μάτια του. Φαίνονταν πως όλα τα ουράνια σώματα είχαν συγκεντρωθεί όλα μαζί ζ' ένα σημείο κοντά στο ζενίθ του ουρανού απ' όπου, σε μια ορισμένη στιγμή, άρχισαν να εκσφενδονίζονται με αστραπιαία εκτυφλωτική ταχύτητα προς όλα τα σημεία του ορίζοντα χωρίς ποτέ να εξαντλούνται. Χιλιάδες έσβηναν, χιλιάδες άναβαν σε μια αδιάσπαστη αλληλουχία, σα να είχαν δημιουργηθεί ειδικά γι' αυτή την περίπτωση.» (Φ. Ρεεδ στο «ήριστιαν Αδοσατε ανδ Θουρναλ,» 13 Δεκ. 1 8 3 3.) «Παραστατικότερη απ' αυτή την εικόνα της συκιάς που ρίχνει τα άγουρα ακόμη σύκα της με το φύσημα σφοδρού

ανέμου, δεν μπορούσε να αποδοθεί.» («Τη Ολδ δυντρψμαν,» στο «Εενινγ Αδισερ,» του Πόρτλαντ, 26 Νοεμβρίου 1833.)

Το «Θουρναλ οφ ὄμμερσε» της Νέας Υόρκης, με ημερομηνία 26 Νοεμβρίου 1833, αφιέρωσε ένα μακροσκελές άρθρο στην περιγραφή του θαυμαστού αυτού φαινομένου, όπου αναφέρεται το ακόλουθο σχόλιο: «Δεν νομίζω ότι κανένας φιλόσοφος ή λόγιος ανέφερε ποτέ ή περιέγραψε φαινόμενο σαν αυτό που αντικρίσαμε χθες το πρωί. Ένας προφήτης, εδώ και δέκα οκτώ αιώνες, το περιέγραψε με ακρίβεια, φθάνει να είμαστε διατεθειμένοι να καταλάβουμε ότι όταν μιλούσε για πίπτοντες αστέρες, εννοούσε πίπτοντες αστέρες με την αποκλειστική έννοια με την οποία μπορούμε να εκλάβουμε τα λόγια του στην κυριολεξία τους.

Έτσι εκπληρώθηκε και το τελευταίο από τα σημεία εκείνα που θα ανήγγειλαν την έλευση του Χριστού και για τα οποία ο Ιησούς είχε πει στους μαθητές Του: «Όταν ιδετε πάντα ταύτα, εξεύρετε ότι πλησίον είναι επί τας θύρας.» (Ματθ. 24:33.) Μετά τα σημεία αυτά, το αμέσως επόμενο σημαντικό γεγονός που αντικρίζει ο οραματιστής της Πάτμου είναι ο ουρανός που «απεχωρίσθη ως βιβλίον τετυλιγμένον,» ενώ η γη εσεισθη και «πάν όρος και νήσος εκινήθησαν εκ του τόπου αυτών,» και οι ασεβείς έντρομοι προσπαθούσαν να κρυβούν από την παρουσία του Υιού του ανθρώπου. (Αποκ. 6:12-17.)

Πολλοί απ' αυτούς που παρακολούθησαν το φαινόμενο των αστέρων το εξέλαβαν σαν προάγγελο της επικείμενης ημέρας της κρίσης, σαν «ένα δείγμα που προκαλεί δέος, ένα αναντίρρητο πρόδρομο, ένα ευσπλαχνικό σημείο που προειδοποιεί για τη μεγάλη και τρομερή εκείνη ημέρα.» («Τη Ολδ δυντρψμαν,» στο «Εενινγ Αδισερ,» του Πόρτλαντ, 26 Νοεμβρίου 1833.) Μ' αυτά τα γεγονότα, το ενδιαφέρον του κόσμου στράφηκε στην εκπλήρωση της προφητείας και πολλοί ήταν εκείνοι που έδιναν προσοχή στην αγγελία της δευτέρας παρουσίας. Το 1840 η εκπλήρωσή μιας άλλης σπουδαίας προφητείας κίνησε το γενικό ενδιαφέρον. Δυο χρόνια νωρίτερα, ο Ιωσίας Λήτς, ένας από τους ηγετικούς ιεροκήρυκες που ανήγγειλαν τη δευτέρα παρουσία του Χριστού, δημοσίευσε μια έκθεση αναφερόμενη στο 9 κεφάλαιο της αποκάλυψης όπου έκανε νύξη για την πτώση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του, η δύναμη αυτή έμελλε να ανατραπεί τον Αύγουστο του 1840. Λίγες μόνο μέρες πριν εκπνεύσει η προθε-

[360]

[361]

σμία, έγραφε: «Συμπεραίνοντας ότι η πρώτη περίοδος των 150 ετών βρήκε την ακριβή εκπλήρωσή της με την ανάρρηση στο θρόνο του Διακόζη κατ' εντολή των Τούρκων, και ότι τα 391 χρόνια και οι 15 μέρες άρχισαν αμέσως μετά το πέρας της πρώτης εκείνης περιόδου, τότε ο χρόνος αυτός λήγει στις 11 Αυγούστου του 1840, οπότε αναμένεται η κατάρρευση της Οθωμανικής δύναμης της Κωνσταντινούπολης. Και πιστεύω ότι αυτό ακριβώς θα συμβεί.» (Θοσιαη Λιτση, στο «Σιγνς οφ τηε Τιμες,» και στον «Εξποσιτορ οφ Προπηεςψ,» 1 Αυγούστου 1840.)

Ακριβώς τον προκαθορισμένο καιρό, η Τουρκία μέσο των πρεσβευτών της αποδέχονταν την προστασία των συμμαχικών Ευρωπαϊκών δυνάμεων και επαφίονταν στον έλεγχο των Χριστιανικών εθνών. Το γεγονός αυτό εκπλήρωσε την πρόρρηση ακριβέστατα. Και όταν έγινε γνωστό, πλήθη ολόκληρα είχαν πειστεί για το αλάθητο των προφητικών στοιχείων και των ερμηνειών που απέδιδαν ε" αυτές ο Μύλλερ και οι συνεργάτες του, πράγμα που έδωσε μεγάλη ώθηση στην κίνηση του Αντβεντισμού. (δηλαδή της δευτέρας παρουσίας του Χριστού.) Άνθρωποι με θέση και με μόρφωση ενώθηκαν με το Μύλλερ τόσο στο να κηρύξουν όσο και στο να δημοσιεύσουν τις απόψεις του και το έργο σημείωσε καταπληκτική πρόοδο από το 1840 μέχρι το 1844.

Ο Γουλλιέλμος Μύλλερ κατέχονταν από εξαιρετικές διανοητικές ικανότητες που ήταν απόρροια βαθιάς περισυλλογής και επισταμένης μελέτης. Στα χαρίσματα αυτά προστίθονταν η σοφία του ουρανού αφ' ότου ενώθηκε με την Πηγή της σοφίας. Ήταν άνθρωπος ανυπολόγιστης αξίας που ενέπνεε το σέβας και την εκτίμηση ε" όλους όσους ήξεραν να διακρίνουν την εντιμότητα του χαρακτήρα. Συγκεντρώνοντας την έμφυτη καλοσύνη της ψυχής με τη χριστιανική ταπεινοφροσύνη και την αδάμαστη αυτοκυριαρχία, ήταν [362] προσιτός σε όλους, πρόθυμος να ακούσει τις γνώμες των άλλων και να ζυγίσει το βάρος των επιχειρημάτων τους. Δίχως πάθος ή έξαψη, σύγκρινε κάθε θεωρία και κάθε διδαχή με το λόγο του Θεού και, με την ευθυκρισία που τον διέκρινε και με τη βαθιά του γνώση των Γραφών, ήταν ικανός να αποφεύγει τις πλάνες και να αποκαλύπτει τα λάθη.

Παρ' όλα αυτά στη συνέχεια του έργου του συνάντησε τρομερή αντίσταση. Όπως έγινε με τους προηγούμενους Μεταρρυθμιστές, το ίδιο και στην περίπτωση του, οι αλήθειες που παρουσίαζε δεν

έγιναν ευνοϊκά δεκτές από τους σύγχρονους λαοφιλείς θεολόγους. Αδυνατώντας να αποδείξουν τις απόψεις τους από τις Γραφές, τα άτομα αυτά κατέφευγαν στα λεγόμενα και στις διδασκαλίες των ανθρώπων και στις παραδόσεις των Πατέρων. Αλλά οι αγγελιοφόροι της παρουσίας του Κυρίου αναγνώριζαν μία μοναδική πηγή. «Η Γραφή και μόνο η Γραφή.» ήταν το σύνθημά τους. Το κενό που παρουσίαζαν στη γνώση τους των Βιβλικών επιχειρημάτων οι ανταγωνιστές αυτοί το συμπλήρωναν με ειρωνικά σχόλια και με χλευασμούς. Χρήμα, χρόνος, τάλαντα όλα χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να βλάψουν εκείνους των οποίων το μοναδικό πταίσμα ήταν ότι απέβλεπαν με χαρά στην επιστροφή του Κυρίου τους, αγωνιζόμενοι να ζήσουν μια αγνή ζωή και παρακινώντας άλλους να προετοιμαστούν για την παρουσία Του.

Σοβαρές προσπάθειες καταβλήθηκαν προκειμένου να αποσπασθεί η προσοχή του κοινού από το θέμα της δευτέρας παρουσίας. Το έκαναν να φαίνεται σαν κάτι το κοινό, κάτι το προσβλητικό να μελετούν οι άνθρωποι τις προφητείες που αφορούσαν τον ερχομό του Χριστού και το τέλος του κόσμου. Μ' αυτό οι λαοφιλείς προπαγανδιστές του ευαγγελίου υπονόμευαν την πίστη στο λόγο του Θεού. Η διδασκαλία τους μετέβαλλε τους ανθρώπους σε άπιστους και δεν ήταν λίγοι εκείνοι που ευκαιρία ζητούσαν για να ζήσουν σύμφωνα με τις αμαρτωλές σαρκικές επιθυμίες τους. Τότε οι πρωταίτιοι του κακού έριχναν το βάρος πάνω στους Αντβεντιστές. (Τους προσμένοντες τον Κύριο οπαδούς του Μύλλερ.)

Παρά το γεγονός ότι στο πυκνό ακροατήριο του Μύλλερ συχνάζαν μορφωμένοι, σοβαροί άνθρωποι, το όνομά του όμως σπάνια αναφέρονταν στον εκκλησιαστικό τύπο, εκτός αν ήταν για να τον γελοιοποιήσουν και να τον επικρίνουν δημοσία. Ενθαρρυνόμενοι από τη στάση των θρησκευτικών ηγετών, οι άθεοι και οι αδιάφοροι χρησιμοποιούσαν προσβλητικά επίθετα και χαμερπή και βλάσφημα ευφυολογήματα για να διασύρουν τόσο τον ίδιο, όσο και το έργο του. Ο γκριζομάλλης άνθρωπος του Θεού που είχε εγκαταλείψει τη θαλπωρή του σπιτιού και ταξίδευε με δικά του έξοδα από μέρος σε μέρος, από πόλη σε πόλη, κοπιάζοντας αδιάκοπα με σκοπό να προειδοποιήσει τον κόσμο για την εγγύτητα της ημέρας της κρίσης, επικρίνονταν σαρκαστικά σαν φανατικός, σαν ψεύτης, σαν κερδοσκόπος και σαν απατεώνας.

Τέτοιες ήταν οι γελοιοποιήσεις, οι ψευτιές και οι ύβρεις που εκτοξεύονταν εναντίον του, ώστε έφθασαν να προκαλέσουν την αγανακτησμένη διαμαρτυρία και αυτού ακόμη του ημερησίου τύπου. «Να χειρίζεται κανείς ένα θέμα μιας τέτοιας καταπληκτικής σημασίας και με τόσο συγκλονιστικές συνέπειες, μ' αυτού του είδους την ελαφρότητα και την αισχρολογία,» έγραφαν οι κοσμικοί δημοσιογράφοι, «είναι όχι μόνο να παίζει με τα αισθήματα εκείνων που το προάγουν και εκείνων που το πιστεύουν, αλλά και να χλευάζει την ημέρα της κρίσης, να ειρωνεύεται την ίδια τη Θεότητα και να περιφρονεί τις φοβερές συνέπειες του θείκου δικαστηρίου.» (Βλινς, σελ. 183.)

Ο ηθικός αυτουργός του κάθε κακού κατέβαλλε κάθε προσπάθεια όχι μόνο για να εκμηδενίσει τα αποτελέσματα της αγγελίας της παρουσίας του Κυρίου, αλλά και να εξολοθρεύσει αυτόν τον ίδιο τον κήρυκα. Η πρακτική εφαρμογή των Βιβλικών αληθειών όπως τις κήρυττε ο Μύλλερ, επηρέαζε τις καρδιές των ανθρώπων σαν δίστομο μαχαίρι, ελέγχοντάς τους για τις αμαρτίες τους και ενοχλώντας την ατάραχη νωχέλειά τους. Και αυτό προκαλούσε την εχθρότητά τους. Η αντίδραση που έδειχναν τα μέλη της εκκλησίας προς το μήνυμά του ενεθάρρυνε υποκείμενα της κατώτερης υποστάθμης να προχωρήσουν μέχρι τα άκρα και οι εχθροί αυτοί αποφάσισαν να τον δολοφονήσουν την ώρα που θα έφευγε από την αίθουσα της συνάθροισης. Άγιοι άγγελοι όμως βρίσκονταν μέσα στο πλήθος. Ένας απ' αυτούς, με ανθρώπινη μορφή, άρπαξε το δούλο του Θεού από το χέρι και τον οδήγησε σε ασφαλές μέρος, μακριά από τον εξημμένο όχλο. Το έργο του δεν είχε ακόμη τελειώσει. Μια μεγάλη απογοήτευση κυρίευσε το Σατανά και τους θιασώτες του βλέποντας την αποτυχία του σκοπού του.

[364] Παρ' όλη την εναντίωση, το ενδιαφέρον για τη δευτέρα παρουσία του Χριστού εξακολουθούσε να αυξάνει. Από τους είκοσι και τους εκατό με τους οποίους είχε αρχίσει, το ακροατήριο έφθασε τώρα να αριθμεί χιλιάδες. Και σαν αποτέλεσμα των κηρυγμάτων, τα μέλη των διαφόρων εκκλησιών πολλαπλασιάζονταν. Ύστερα από ένα διάστημα όμως, το αντιδραστικό πνεύμα εκδηλώθηκε ακόμη και εναντίον των νεοφώτιστων αυτών μελών και οι εκκλησίες άρχισαν να εφαρμόζουν μέτρα πειθαρχίας εναντίον εκείνων που ασπάζονταν τις απόψεις του Μύλλερ. Στην πράξη αυτή ο Μύλλερ απάντησε με μια ανοικτή επιστολή που απηύθυνε στους Χριστια-

νούς όλων των εκκλησιαστικών αποχρώσεων παροτρύνοντας τους, αν έβρισκαν λαθεμένα τη διδαχή του, να του αποδείξουν την πλάνη του από τη Γραφή.

«Τι πιστεύουμε,» έγραφε, «χωρίς να εντελλόμαστε να το πιστεύουμε από το λόγο του Θεού που εσείς οι ίδιοι παραδέχεσθε ότι είναι ο κανόνας, ο μοναδικός κανόνας της πίστης και της έμπρακτης ζωής. Τι κάναμε για να επιφέρομε εναντίον μας τέτοιες σφοδρές επιθέσεις τόσο από τον άμβωνα όσο και από τον τύπο και να δώσουμε αφορμή να μας αποκλείσετε (τους οπαδούς του Αντιβεντισμού), από τις εκκλησίες σας και από τη συντροφιά σας.» «Αν έχουμε λάθος, σας παρακαλούμε να μας δείξετε που είναι το λάθος μας. Αποδείξτε μας από το λόγο του Θεού ότι πλανώμαστε. Αρκετά έχουμε χλευασθεί. Μ' αυτό δεν θα μπορέσουμε ποτέ να πεισθούμε ότι βρισκόμαστε στην πλάνη. Μόνο ο λόγος του Θεού μπορεί να μας κάνει να αλλάξουμε τη γνώμη μας. Επειδή στα συμπεράσματα αυτά καταλήξαμε ύστερα από πολλή προσοχή και προσευχή, στηριζόμενοι στη μαρτυρία των Αγίων Γραφών.» (Ίδιο μέρος, σελ. 250, 252.)

Από γενεά σε γενεά, τις προειδοποιήσεις που έστελνε ο Θεός στον κόσμο με τους δούλους Του, πάντοτε οι άνθρωποι τις αντιμετώπιζαν με απιστία και αδιαφορία. Όταν η παρανομία των προκατακλυσμιαίων ανάγκασε το Θεό να καταστρέψει τον κόσμο με τη νεροποντή, τους γνωστοποίησε προηγουμένως το σκοπό Του, για να τους δώσει την ευκαιρία να στραφούν από τις αμαρτωλές συνήθειές τους. Εκατόν είκοσι χρόνια αντηχούσε στα αυτιά τους η αγγελία που τους καλούσε σε μετάνοια για να μην εξολοθρευτούν από τη θεική οργή. Αλλ' η προειδοποίηση τους φάνηκε σαν παραμύθι και δεν την πίστεψαν. Απορροφημένοι από την κακία τους, βάλθηκαν να ειρωνεύονται τον απεσταλμένο του Θεού, να τον χλευάζουν για τις επικλήσεις του, ακόμη και να τον κατηγορούν για θρασύτητα. Πως τολμούσε μόνος ένας άνθρωπος αυτός να σταθεί αντιμέτωπος με όλους τους μεγάλους της γης. Αν η αγγελία του Νώε ήταν αληθινή, τότε γιατί ολόκληρος ο κόσμος δεν την αναγνώριζε, ούτε πίστευε σ' αυτή. Ενός ανθρώπου η γνώμη μπροστά στη σοφία χιλιάδων! Καμιά διάθεση δεν είχαν ούτε την αγγελία να πιστέψουν ούτε στην κιβωτό να καταφύγουν.

Οι εμπαιχτές εκείνοι έβλεπαν καθημερινά την όμορφη φύση γύρω τους—την αλληλοδιαδοχή των εποχών του έτους, τον κα-

ταγάλανο ουρανό που δεν τους είχε ποτέ βρέξει ως τότε, τα καταπράσινα λιβάδια φρεσκαρισμένα με τις στάλες της νυχτερινής δροσιάς—και έλεγαν μεταξύ τους: «Τι παραμύθια είναι αυτά που λέει!» Περιφρονητικά αποκαλούσαν τον κήρυκα της δικαιοσύνης θρησκόληπτο παράφρονα και συνέχιζαν το δρόμο τους, τρέχοντας πίσω από τις απολαύσεις και τις αμαρτωλές τους έξεις με μεγαλύτερη ακόμη όρεξη παρά ποτέ άλλοτε. Η απιστία τους όμως δεν ματαίωσε την εκπλήρωση του προρρηθέντος γεγονότος. Πολύ καιρό υπέμεινε ο Θεός την ασέβειά τους προσφέροντάς τους κάθε ευκαιρία να μετανοήσουν. Στον προσδιορισμένο όμως καιρό, οι θεϊκές Του τιμωρές κρίσεις ξέσπασαν πάνω στους καταφρονητές της ευσπλαχνίας Του.

Ο Χριστός δήλωσε ότι η ίδια απιστία θα εκδηλώνονταν σχετικά και με τη δευτέρα παρουσία Του. Όπως οι άνθρωποι των ημερών του Νώε «δεν εννόησαν έως ότου ήλθεν ο κατακλυσμός και εσήκωσε πάντας· ούτω,» λέγει ο Σωτήρας, «θέλει είσθαι και η παρουσία του Υιού του ανθρώπου.» (Ματθ. 24:39.) Όταν ο καλούμενος λαός του Θεού γίνεται ένα με τον κόσμο, ακολουθώντας τις συνήθειές του και συμμεριζόμενος τις απαγορευμένες απολαύσεις του, όταν η εκκλησία μιμείται τη σπάταλη συμπεριφορά του κόσμου, όταν οι γαμήλιες τελετές δίνουν και παίρνουν και ο κόσμος αποβλέπει σε πολλά ακόμη χρόνια κοσμικής ευημερίας, τότε, ξαφνικά όπως η αστραπή που φεγγοβολάει απ' άκρη σ' άκρη του ουρανού, θα σημαίνει το τέλος όλων των λαμπρών οραματισμών τους και των απατηλών προσδοκιών τους.

Όπως είχε αποστείλει ο Θεός το δούλο Του να προειδοποιήσει τον κόσμο για τον επερχόμενο κατακλυσμό, έτσι απέστειλε και αγγελιοφόρους της εκλογής Του να γνωστοποιήσουν την εγγύτητα της τελικής κρίσης. Και όπως οι σύγχρονοι του Νώε αντιμετώπιζαν με εμπαιγμούς τις προρρήσεις του κήρυκα της δικαιοσύνης, έτσι και πολλοί σύγχρονοι του Μύλλερ, ακόμη και ανάμεσα από το θεωρούμενο λαό του Θεού, χλεύαζαν τα προειδοποιητικά του λόγια.

Γιατί όμως οι Χριστιανικές εκκλησίες έδειξαν τέτοια απαρέσχεια για τη διδαχή και το κήρυγμα της δευτέρας παρουσίας του Χριστού. Αν η παρουσία του Κυρίου στους ασεβείς φέρνει τη συμφορά και την καταστροφή, στους δικαίους όμως έρχεται γεμάτη με χαρά και ελπίδα. Η μεγάλη αυτή αλήθεια αποτέλεσε την παρηγορία του πιστού λαού του Θεού όλων των αιώνων. Γιατί λοιπόν κατέληξε να

θεωρείται αυτή όπως και ο εισηγητής της «λίθος προσκόμματος» και «πέτρα σκανδάλου» από τον καλούμενο λαό Του· Ο ίδιος ο Κύριός μας είχε υποσχεθεί στους μαθητές Του: «Αφού υπάγω και σας ετοιμάσω τόπον. πάλιν έρχομαι και θέλω σας παραλάβει προς Εμαυτόν.» (Ιωάν. 14:3.) Ο ίδιος πανεύσπλαχνος Σωτήρας, αντιλαμβανόμενος τη μοναξιά και τον ψυχικό πόνο των οπαδών Του, διέταξε τους αγγέλους Του να τους παρηγορήσουν με τη διαβεβαίωση ότι θα ξαναγύριζε, προσωπικά, με τον ίδιο ακριβώς τρόπο με τον οποίο αναλήφθηκε στον ουρανό. Όταν οι μαθητές με στυλωμένα τότε μάτια στον ουρανό προσπαθούσαν να ρίξουν μια τελευταία ματιά πάνω ς” Εκείνον που τόσο αγαπούσαν, την προσοχή τους απόσπασαν τα ακόλουθα λόγια: «Άνδρες Γαλιλαίοι, τι ίστασθε εμβλέποντες εις τον ουρανό· Ούτος ο Ιησούς, όστις ανελήφθη αφ” υμών εις τον ουρανό, θέλει ελθεί ούτω, καθ” όν τρόπον είδετε Αυτόν πορευόμενον εις τον ουρανό.» (Πράξ. 1:11.) Η ελπίδα θέρειψε πάλι μέσα τους με το αγγελικό αυτό μήνυμα. Οι μαθητές «πέστρεψαν εις Ιερουσαλήμ μετά χαράς μεγάλης. Και ήσαν δια παντός εν τω ιερώ, αινούντες και ευλογούντες τον Θεόν.» (Λουκ. 24:52-53.) Δεν χαίρονταν επειδή ο Χριστός είχε φύγει από κοντά τους και αυτοί έμειναν μόνοι να αγωνιστούν ενάντια στις δοκιμασίες και στους πειρασμούς του κόσμου, αλλ” επειδή ο άγγελος τους είχε διαβεβαιώσει ότι Εκείνος θα ξανάρχονταν.

Η διακήρυξη της έλευσης του Χριστού θα έπρεπε και σήμερα όπως και στην εποχή που τη μετέδωσαν οι άγγελοι στους βοσκούς της Βηθλεέμ να είναι αγγελία αγαθή και πρόξενος χαράς μεγάλης. Όσοι πραγματικά αγαπούν το Σωτήρα, δεν μπορούν παρά να χαιρετίζουν με χαρά το μήνυμα μέσα από το λόγο του Θεού ότι Εκείνος που αντιπροσωπεύει την εκπλήρωση όλων των ελπίδων τους για τη μελλοντική ζωή πρόκειται να ξανάρθει. Όχι τώρα πιά για να εμπαιχθεί, να περιφρονηθεί και να απορριφθεί όπως στον πρώτο Του ερχομό, αλλά με όλη Του τη δόξα και τη δύναμη για να ελευθερώσει το λαό Του. Μόνον όσοι δεν αγαπούν το Σωτήρα τους, Τον θέλουν να παραμείνει μακριά τους. Και μεγαλύτερη απόδειξη του ότι οι εκκλησίες έχουν απομακρυνθεί από το Θεό δεν μπορεί να υπάρξει από τον ερεθισμό και την εχθροπάθεια που προξενεί το θεόσταλτο αυτό άγγελμα.

Όσοι είχαν αποδεχθεί το μήνυμα του αντβεντισμού αναγνώριζαν ότι έπρεπε να μετανοήσουν και να ταπεινωθούν μπροστά στο

Θεό. Πολλοί που χώλαιναν ανάμεσα στο Χριστό και στον κόσμο για πολύ καιρό, κατάλαβαν ότι έφθασε η στιγμή να πάρουν μια οριστική απόφαση: «Τα αιώνια πράγματα έπαιρναν γι' αυτούς μια πρωτόγνωρη θωριά. Ένοιωθαν πλησιέστερα στον ουρανό και συναισθάνονταν ότι ήταν ένοχοι έναντι του Θεού.» (Βλίσς, σελ. 146.) Οι Χριστιανοί παρακινούνταν σε μια πνευματική ανακαίνιση. Έβλεπαν ότι δεν υπήρχε καιρός για χάσιμο και ότι οτιδήποτε είχαν να κάνουν για το καλό των συνανθρώπων τους, έπρεπε να το κάνουν το συντομότερο. Η γη έμοιαζε να υποχωρεί, η αιωνιότητα φαίνονταν να ανοίγεται μπροστά τους. Και η σημασία της ψυχής με όλα όσα αφορούσαν την αιώνια ευτυχία ή τη δυστυχία της, φαίνονταν να εκμηδενίζει κάθε πρόσκαιρο ενδιαφέρον. Το Πνεύμα του Θεού επαναπαύονταν επάνω τους, προσδίδοντας ιδιαίτερη ένταση στις ένθερμες εκκλήσεις τους, προς τους αδελφούς τους, καθώς και προς τους ασεβείς για να ετοιμαστούν για την ημέρα του Κυρίου. Η σιωπηλή αυτή μαρτυρία της καθημερινής ζωής τους αποτελούσε ένα διαρκή έλεγχο για τα μη καθιερωμένα μέλη της εκκλησίας που δεν ήθελαν να ενοχλούνται μέσα στην απόλαυση των διασκεδάσεων, μέσα στο κυνηγητό του πλούτου και στη φιλοδοξία για πρόσκαιρες τιμές. Σ' αυτό οφείλονταν η εξωτερίκευση της εχθρότητας και της αντίδρασης εναντίον της αντιβεντιστικής πίστης (της πίστης στην παρουσία του Κυρίου), καθώς και εναντίον εκείνων που τη μετέδιδαν.

[368] Βλέποντας ότι τα επιχειρήματα των προφητικών ερμηνειών ήταν αναντίρρητα, οι αντιδραστικοί για να αποθαρρύνουν τον κόσμο από τη μελέτη του θέματος, διέδιδαν ότι οι προφητείες ήταν σφραγισμένα βιβλία. Έτσι οι Διαμαρτυρόμενοι ακολουθούσαν τα ίχνη των Ρωμαιοκαθολικών. Όπως η παπική εκκλησία κατακρατούσε τη Γραφή από το λαό, τώρα οι Προτεσταντικές εκκλησίες ισχυρίζονταν ότι ένα σημαντικό μέρος του λόγου της θεοπνευστίας—και μάλιστα εκείνο το οποίο αναφέρει γεγονότα που αφορούν ιδιαίτερα την εποχή μας—ήταν ακατανόητο.

Κήρυκες και λαϊκά μέλη δήλωναν ότι οι προφητείες του Δανιήλ και της Αποκάλυψης ήταν μυστήρια ακατάληπτα. Αλλά ο Χριστός παρέπεμψε τους μαθητές Του στα λόγια του προφήτη Δανιήλ για γεγονότα που θα εξελίσσονταν στην εποχή τους και τους είπε: «Ο αναγινώσκων ας εννοή.» (Ματθ. 24:15.) Όσο για τον ισχυρισμό ότι η Αποκάλυψη είναι μυστήριο ακατανόητο, αυτός έρχεται σε αντίφα-

ση και μ' αυτόν ακόμη τον τίτλο του βιβλίου: «Αποκάλυψις Ιησού Χριστού, την οποίαν έδωκεν εις Αυτόν ο Θεός, δια να δείξη εις τους δούλους Αυτού όσα πρέπει να γείνωσι ταχέως ... Μακάριος ο αναγινώσκων και οι ακούοντες τους λόγους της προφητείας και οι φυλάττοντες τα γεγραμμένα εν αυτή· διότι ο καιρός είναι πλησίον.» (Αποκ. 1:1-3.)

Ο προφήτης λέγει «μακάριος ο αναγινώσκων.» Υπάρχουν φυσικά και εκείνοι που δεν αναγινώσκουν. Ο μακαρισμός δεν είναι γι' αυτούς. «Και οι ακούοντες.» Είναι επίσης μερικοί που αρνούνται να ακούσουν οτιδήποτε σχετίζεται με την προφητεία. Ούτε γι' αυτούς είναι ο μακαρισμός. Και οι «φυλάττοντες τα γεγραμμένα εν αυτή.» Πολλοί αρνούνται να δώσουν σημασία στις προειδοποιήσεις και στις καθοδηγήσεις της Αποκάλυψης. Κανείς απ' αυτούς δεν μπορεί να έχει την απαίτηση να λογιστεί μακάριος. Όλοι όσοι κοροϊδεύουν τα θέματα της προφητείας και γελοιοποιούν τα σπουδαία σύμβολά της, όλοι όσοι αρνούνται να διορθωθούν και να προετοιμαστούν για την παρουσία του Υιού του ανθρώπου, δεν μπορούν να θεωρούνται μακάριοι.

Ύστερα από μια τέτοια μαρτυρία της θεοπνευστίας, πώς τολμούν οι άνθρωποι να διδάσκουν ότι η Αποκάλυψη είναι ένα μυστήριο αδιαπέραστο από την ανθρώπινη αντίληψη; Είναι ένα αποκαλυμμένο μυστήριο—ένα βιβλίο ανοικτό. Η μελέτη της Αποκάλυψης κατευθύνει το νού στις προφητείες του Δανιήλ. Και οι δύο περιέχουν σπουδαιότητες οδηγίες τις οποίες ο Θεός δίνει στους ανθρώπους σχετικά με τα γεγονότα τα μέλλοντα να διαδραματιστούν στο τέλος της ιστορίας του κόσμου.

Στον Ιωάννη αποκαλύφθησαν σκηνές με βαθύτατο και συγκλονιστικό ενδιαφέρον από τις σελίδες της εκκλησιαστικής ζωής και πείρας. Του επετράπη να δει τη στάση, τους κινδύνους, τους αγώνες και την τελική απολύτρωση του λαού του Θεού. Καταχωρεί τα τελευταία μηνύματα που δίνονται και με τα οποία ωριμάζει ο θερισμός της γης, είτε με δεμάτια σιταριού προορισμένα για τις αποθήκες του ουρανού, είτε με αχυροστιβάδες για τις φλόγες του αφανισμού. Του παρουσιάστηκαν θέματα υψίστης σημασίας, ιδιαίτερα για την εκκλησία των εσχάτων ημερών, ώστε εκείνοι που θα στραφούν από την πλάνη στην αλήθεια να είναι ενήμεροι για τους κινδύνους και τις συγκρούσεις που τους περιμένουν. Κανείς δεν χρειάζεται να

βρίσκεται στο σκότος όσον αφορά τα μέλλοντα να συμβούν στον κόσμο.

Πως δικαιολογείται λοιπόν μια τέτοια τεράστια άγνοια για ένα τόσο σημαντικό τμήμα της Αγίας Γραφής; Γιατί ο γενικός αυτός διαταγμός για τη διερεύνηση των διδασκαλιών της; Αυτό είναι το μοναδικό αποτέλεσμα των προμελετημένων προσπαθειών του άρχοντα του σκότους για να αποκρύψει από τους ανθρώπους τα όσα αποκαλύπτουν τις ραδιουργίες του. Ακριβώς γι' αυτό το λόγο ο Χριστός, Αυτός που έδωσε την Αποκάλυψη, προβλέποντας την επίθεση που θα εξαπολύονταν κατά της μελέτης του βιβλίου αυτού, πρόφερε ένα ιδιαίτερο μακαρισμό για όλους εκείνους που θα μελετούσαν, θα άκουγαν και θα εφάρμοζαν τους λόγους της προφητείας.

Το έργο του Κυρίου επί της γης παρουσιάζει από τη μια γενεά στην άλλη μια καταπληκτική ομοιότητα ανάμεσα ς” όλες τις μεγάλες μεταρρυθμιστικές ή θρησκευτικές κινήσεις. Ο Θεός συμπεριφέρεται προς τους ανθρώπους με τις ίδιες πάντοτε αρχές. Τα σημαντικά κινήματα του παρόντος καιρού βαδίζουν παράλληλα με εκείνα του παρελθόντος και η πείρα της εκκλησίας των περασμένων εποχών προσφέρει πολύτιμα μαθήματα για τη σύγχρονη εποχή μας.

Καμιά αλήθεια δεν διδάσκει ευκρινέστερα η Αγία Γραφή από το ότι ο Θεός ιδιαίτερα καθοδηγεί με το Πνεύμα Του το Άγιο τους δούλους Του επί της γης κατά τα μεγάλα κινήματα τα οποία αποσκοπούν στην εξάπλωση του έργου της σωτηρίας. Οι άνθρωποι είναι τα όργανα στα χέρια του Θεού τα οποία χρησιμοποιεί για την εκπλήρωση των προθέσεων Του που είναι όλο χάρη και ευσπλαχνία. Καθένας έχει το ρόλο του να παίζει. Στον καθένα χορηγείται η δόση του φωτός που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της εποχής του και να επαρκεί για την εκπλήρωση του έργου που του έχει αναθέσει να κάνει ο Θεός. Κανένας όμως από τους ανθρώπους αυτούς, όσο και αν ευνοήθηκαν από τον Ουρανό, κατόρθωσε ποτέ να φθάσει στην τέλεια κατανόηση του μεγάλου απολυτρωτικού σχεδίου, ή ακόμη και στην ακριβή αντίληψη των θεϊκών προθέσεων για το έργο της σύγχρονης εποχής του. Οι άνθρωποι αδυνατούν να συνειδητοποιήσουν τις λεπτομερείς προθέσεις του Θεού μέσα στα πλαίσια των ευθυνών που τους ανατίθενται. Δεν κατανοούν όλες τις επιπτώσεις του μηνύματος που μεταδίδουν στο όνομά Του.

«Δύνασαι να εξιχνιάσεις τα βάθη του Θεού· Δύνασαι να εξιχνιάσεις τον Παντοδύναμον με εντέλειαν.» «Διότι αι βουλαί Μου δεν είναι βουλαί υμών, ουδέ αι οδοί υμών αι οδοί Μου, λέγει Κύριος. Αλλ’ όσον είναι υψηλοί οι ουρανοί από της γής ούτως αι οδοί Μου είναι υψηλότεροι των οδών υμών και αι βουλαί Μου των οδών υμών.» «Εγώ είμαι ο Θεός και ουδείς όμοιος Μου, όστις απ’ αρχής αναγγέλλω το τέλος και από πρότερον τα μη γεγονότα.» (Ιώβ 11:7, Ης. 55:8-9, 46:9,10.)

Ούτε και αυτοί οι προφύτες που είχαν ευνοηθεί με ιδιαίτερη διαφώτιση του Αγίου Πνεύματος, μπόρεσαν να έχουν σαφή αντίληψη της σημασίας των ανατεθειμένων ς"αυτούς αποκαλύψεων. Η σημασία επρόκειτο να αποκαλυφθεί από γενεά σε γενεά σύμφωνα με τις ανάγκες του λαού του Θεού για τις καθοδηγήσεις που περιείχαν οι αποκαλύψεις αυτές.

Γράφοντας για τη σωτηρία, όπως αυτή παρουσιάζεται στο ευαγγέλιο, ο Πέτρος λέγει: «Περί της οποίας σωτηρίας εξεζήτησαν και εξερεύνησαν οι προφύτες, οι προφητεύσαντες περί της χάριτος ήτις έμελλε να έλθει εις εσάς, ερευνώντες εις τίνα ή ποίον καιρόν εμφανέρωνε το εν αυτοίς Πνεύμα του Χριστού, ότε προεμαρτύρει τα πάθη του Χριστού και τας μετά ταύτα δόξας. Εις τους οποίους απεκαλύφθη ότι ουχί δι εαυτούς, αλλά δι ημάς υπηρέτουν αυτά.» (Α΄ Πέτ. 1:10-12.)

Παρ' όλο ότι δεν αναμένονταν από τους προφύτες να συνειδητοποιήσουν τις λεπτομέρειες των όσων αποκαλύπτονταν ς"αυτούς, εκείνοι όμως κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για να επωφεληθούν από όλο το φως το οποίο ο Θεός ευδόκησε να τους στείλει: «Εξεζήτησαν και εξερεύνησαν ... ερευνώντες εις τίνα ή ποίον καιρόν εμφανέρωθη το εν αυτοίς Πνεύμα του Θεού.» Τι σπουδαίο μάθημα αυτό για το λαό του Θεού της χριστιανικής εποχής χάρη του οποίου οι προφητείες αυτές είχαν δοθεί στους δούλους Του! «Εις τους οποίους απεκαλύφθη ουχί δι" εαυτούς, αλλά δι" ημάς.» Παρατηρήστε τους αγίους εκείνους ανθρώπους του Θεού πως «εξεζήτησαν και εξερεύνησαν» τις παρουσιαζόμενες ς"αυτούς αποκαλύψεις που αφορούσαν γενεές ανθρώπων οι οποίοι δεν είχαν ακόμη γεννηθεί. Συγκρίνετε τον αγιασμένο ζήλο τους με την ψυχρή αδιαφορία την οποία οι ευνοούμενοι των μεταγενεστέρων εποχών δείχνουν για το ιδιαίτερο αυτό προφητικό χάρισμα του Ουρανού. Οποία επίπληξη για την αδιαφορία αυτών, που ζώντας μέσα στην κοσμική θalπωρή και τη νωχέλια, αρκούνται στο να ισχυρίζονται ότι οι προφητείες δεν εξηγούνται!

Είναι αλήθεια ότι η ανθρώπινη περιορισμένη διάνοια δεν είναι δυνατόν να εισχωρήσει στις βουλές του Απειρού Θεού και να αντιληφθεί απόλυτα το μηχανισμό των προθέσεων Του. Αλλά είναι επίσης γεγονός ότι η μερική τουλάχιστο αποτυχία της κατανόησης των ουρανίων αγγελιών οφείλεται σε κάποιο λάθος ή αμέλεια από

ακόμη και των ιδιαίτερων δούλων του Θεού, να απορροφάται τόσο πολύ από τις ανθρώπινες γνώμες, παραδόσεις και εσφαλμένες διδασκαλίες, ώστε εν μέρη μόνο να αντιλαμβάνεται τα όσα έχει αποκαλύψει μέσα στο λόγο Του ο Θεός. Αυτό συνέβη με τους μαθητές του Χριστού και μάλιστα όταν ο Σωτήρας βρίσκονταν ακόμη προσωπικά μαζί τους. Στη σκέψη τους είχε τόσο πολύ ριζώσει η λαϊκή πεποίθηση ότι ο Μεσσίας έπρεπε να είναι ένας πρόσκαιρος αρχηγός ο οποίος θα ανέβαζε τον Ισραήλ στο θρόνο της διεθνής κοσμοκρατορίας, ώστε δεν μπορούσαν να καταλάβουν τη σημασία των λόγων Του όταν τους ανήγγειλε τα πάθη και το θάνατό Του.

Η αγγελία που ο ίδιος ο Χριστός τους εξαπέστειλε να διακηρύξουν: «Επληρώθη ο καιρός και επλησίασεν η βασιλεία του Θεού. Μετανοείτε και πιστεύετε εις το ευαγγέλιον,» (Μάρκ. 1:15.) στηρίζονταν πάνω στην προφητεία του 9 κεφαλαίου του Δανιήλ. Σύμφωνα μ' αυτήν οι εξήντα εννέα εβδομάδες, όπως είχε δηλώσει ο άγγελος, θα έφθαναν ακριβώς μέχρι τον καιρό «του Χριστού του Ηγουμένου.» Γεμάτοι λοιπόν από ελπίδες και χαρούμενες προσδοκίες, οι μαθητές πρόσμεναν να δουν την εγκαθίδρυση στην Ιερουσαλήμ της μεσσιανικής βασιλείας που θα κυριαρχούσε σ' όλη τη γη.

Κήρυξαν το μήνυμα που ο Χριστός τους ανέθεσε να κηρύξουν, αν και οι ίδιοι είχαν παρεξηγήσει το νόημά Του. Η αγγελία τους μπορεί να βασίζονταν στο Δανιήλ 9:25, αλλά δεν πρόσεξαν ότι το αμέσως επόμενο εδάφιο του ιδίου κεφαλαίου ανέφερε ότι ο Μεσσίας πρόκειται να κοπεί (να σταυρωθεί). Από τη μέρα που γεννήθηκαν, οι καρδιές τους είχαν τραφεί με την ιδέα της προσδοκώμενης δόξας μιας επίγειας βασιλείας και η πεποίθηση αυτή σκότισε τη σκέψη τους στο να καταλάβουν τις λεπτομέρειες της προφητείας και τα λόγια του Χριστού.

Είχαν εκπληρώσει το καθήκον τους με το να απευθύνουν στο Ιουδαϊκό έθνος την πρόσκληση της ευσπλαχνίας. Και τότε, ακριβώς τη στιγμή που περίμεναν να δουν τον Κύριό τους να ανέρχεται στο θρόνο του Δαβίδ, Τον είδαν να συλλαμβάνεται σαν κακοποιός, να μαστιγώνεται, να χλευάζεται, να καταδικάζεται και να κρέμεται στο σταυρό του Γολγοθά. Τι αγωνία και απόγνωση συνέθλιβε τις καρδιές των μαθητών εκείνων τις ημέρες που ο Κύριός τους αναπαύονταν στον τάφο!

Και όμως ο Χριστός είχε έρθει ακριβώς στον καιρό και με τον

τρόπο που είχε εξαγγείλει η προφητεία. Η μαρτυρία των Γραφών είχε εκπληρωθεί σε όλες της τις λεπτομέρειες της επίγειας διακονίας Του. Κήρυττε την αγγελία της σωτηρίας Και «ο λόγος Αυτού ήτο μετά δυνάμεως.» Οι ακροατές Του το αισθάνονταν με την καρδιά τους ότι ήταν σταλμένος από τον ουρανό. Τόσο ο λόγος όσο και το Πνεύμα του Θεού πιστοποιούσαν τη θείκη προέλευση της αποστολής Του.

Παρ' όλο που οι μαθητές ήταν ακόμη προσηλωμένοι με ακράδαντη αφοσίωση στον αγαπημένο τους Διδάσκαλο, οι σκέψεις τους όμως βασανίζονταν από την αβεβαιότητα και την αμφιβολία. Μέσα στην αγωνία τους δεν θυμόταν τα λόγια που ο Χριστός τους είχε πει σχετικά με τα παθήματα και με το θάνατό Του. Αν ο Ιησούς ο Ναζωραίος ήταν ο πραγματικός Μεσσίας, θα έπρεπε να έχουν βυθιστεί σε τέτοια θλίψη και απόγνωση. Αυτή η ερώτηση βασάνιζε τις ψυχές τους ενώ ο Σωτήρας βρίσκονταν στον τάφο τις απελπιστικές εκείνες ώρες του Σαββάτου που μεσολάβησαν ανάμεσα στο θάνατο και στην ανάστασή Του.

Αν και οι οπαδοί εκείνοι του Χριστού βρίσκονταν ζωσμένοι από το καταθλιπτικό αυτό σκοτάδι, δεν είχαν όμως εγκαταληφθεί μονάχοι τους. Όπως αναφέρει ο προφήτης: «Αν και εκάθησα εν σκότει, ο Κύριος θέλει είσθαι φώς εις εμέ ... Θέλει με εξάξει εις το φώς. Θέλω ιδεί την δικαιοσύνην Αυτού.» «Και αυτό το σκότος δεν σκεπάζει ουδέν από Σού· και η νύξ λάμπει ως η ημέρα. Εις Σε το σκότος είναι ως το φώς.» Ο Κύριος είχε πει: «Φώς ανατέλλει εν τω σκότει δια τους ευθείς.» «Θέλω φέρει τους τυφλούς δι' οδού την οποίαν δεν ήξευρον, θέλω οδηγήσει αυτούς εις τρίβους τας οποίας δεν εγνώριζον. Το σκότος θέλω κάμει φώς εμπροσθεν αυτών, και τα σκολιά ευθέα. Ταύτα τα πράγματα θέλω κάμει εις αυτούς, και δεν θέλω εγκαταλείψει αυτούς.» (Μιχ. 7:8,9- Ψαλμ. 139:12· 112:4· Ης. 42:16.)

Η είδηση που διέδωσαν οι μαθητές στο όνομα του Κυρίου, ήταν από κάθε άποψη ακριβής· μερικά μάλιστα από τα αναφερόμενα ζ' αυτή γεγονότα έβρισκαν την εκπλήρωσή τους στην ίδια εκείνη σύγχρονη εποχή· «Επληρώθη ο καιρός, η βασιλεία του Θεού είναι επί τας θύρας.» Αυτή την αγγελία μετέδιναν. Όταν πληρώθηκε «ο καιρός—ο καιρός των εξήντα εννέα εβδομάδων της προφητείας του Δανιήλ που θα επεκτεινονταν μέχρι του Μεσσία του «Κεχρισμένου»—ο Χριστός έλαβε το χρίσμα του Πνεύματος κατά το

βάπτισμά Του από τον Ιωάννη στον Ιορδάνη ποταμό, και «η βασιλεία του Θεού,» που όπως διακήρυτταν βρίσκονταν «επί τας θύρας,» πράγματι εγκαινιάστηκε με το θάνατο του Χριστού. Η βασιλεία όμως αυτή δεν ήταν, όπως είχαν διδαχθεί να πιστεύουν, μια επίγεια αυτοκρατορία. Ούτε ήταν εκείνη η μελλοντική ακατάλυτη βασιλεία που θα παρουσιάζονταν όταν «η βασιλεία και η κυριαρχία και η μεγαλοσύνη των βασιλειών των υπό κάτω παντός του ουρανού θέλουσι δοθεί εις τον λαόν των αγίων του Υψίστου,»—η αιώνια δηλαδή εκείνη βασιλεία όπου «πάσαι αι εξουσίαι θέλουσι λατρεύσει και υπακούσει εις Αυτόν.» (Δαν. 7:27.) Η έκφραση «βασιλεία του Θεού,» όπως χρησιμοποιείται στη Βίβλο, έχει τη διπλή έννοια της βασιλείας της χάρης, και της βασιλείας της δόξας. Η βασιλεία της χάρης αναφέρεται από τον απόστολο Παύλο στην επιστολή του προς τους Εβραίους. Αφού μιλάει για το Χριστό, τον ευσπλαχνικό Μεσίτη μας, «τον δυνάμενον να συμπαθήση εις τας ασθενείας ημών,» ο απόστολος καταλήγει: «Ας πλησιάσωμεν λοιπόν μετά παρρησίας εις τον θρόνον της χάριτος, δια να λάβωμεν έλεος και να εύρωμεν χάριν.» (Εβρ. 4:15,16.) Ο θρόνος της χάρης παριστάνει τη βασιλεία της χάρης. Επειδή η ύπαρξη του θρόνου προϋποθέτει την ύπαρξη βασιλείας. Σε πολλές από τις παραβολές Του ο Χριστός χρησιμοποιεί την έκφραση της «βασιλείας των ουρανών,» υπονοώντας μ' αυτό το έργο της θείκης χάρης μέσα στις ανθρώπινες καρδιές.

Έτσι λοιπόν και ο θρόνος της δόξας συμβολίζει τη βασιλεία της δόξας. Και αυτή τη βασιλεία εννοεί ο Σωτήρας όταν λέγει: «Όταν δε έλθει ο Υιός του ανθρώπου εν τη δόξη Αυτού και πάντες οι άγιοι άγγελοι μετ' Αυτού, τότε θέλει καθίσει επί τον θρόνον της δόξης Αυτού. Και θέλουσι συναχθή έμπροσθεν Αυτού πάντα τα έθνη.» (Ματθ. 25:31-32.) Η βασιλεία αυτή είναι ακόμη μελλοντική. Δεν πρόκειται να ιδρυθεί πριν από τη δευτέρα παρουσία του Χριστού.

Η βασιλεία της χάρης εγκαινιάστηκε αμέσως μετά την πτώση του ανθρώπου, με την εκπόνηση του σχεδίου της απολύτρωσης για την ένοχη ανθρώπινη φυλή. Από τότε υφίσταται βάση της υπόσχεσης του Θεού και κατά την πρόθεσή Του. Αλλά η βασιλεία αυτή, της οποίας υπήκοοι καθίστανται οι άνθρωποι μέσο της πίστης, δεν είχε στην πραγματικότητα εγκαθιδρυθεί πριν από το θάνατο του Χριστού. Και μετά ακόμη που είχε αναλάβει ο Σωτήρας να εκπλη-

πεισματική αντίσταση και την αχαριστία των ανθρώπων, να αποτραβηχθεί από την τελική θυσία του Γολγοθά. Έτρεμε στη Γεθσημανή βαστάζοντας το πικρό ποτήρι του πόνου. Μπορούσε και τότε ακόμη να σκουπίσει τον κρύο ιδρώτα που σαν αίμα έσταζε από το μέτωπό Του, και να εγκαταλείψει την ένοχη φυλή να χαθεί μέσα στην αμαρτωλή κατάστασή της. Αν το είχε κάνει αυτό, δεν υπήρχε σωτηρία για τον αμαρτωλό άνθρωπο. Προσφέροντας όμως ο Σωτήρας τη ζωή Του και παραδίδοντας την τελευταία πνοή φώναζε, «τετέλεσται,» τότε μόνο επισφραγίσθηκε το κύρος του απολυτρωτικού σχεδίου. Η υπόσχεση της σωτηρίας που δόθηκε στο ένοχο ζευγάρι μέσα στον κήπο της Εδέμ επικυρώθηκε. Και η βασιλεία της χάρης, που μέχρι εκείνο τον καιρό υφίστατο σαν θειική υπόσχεση, τότε εδραιώθηκε.

Έτσι ο θάνατος του Χριστού, το γεγονός ακριβώς που οι μαθητές θεωρούσαν σαν την τελειωτική των ελπίδων τους εξάλειψη, ήταν εκείνο που εγγυώταν την παντοτινή των ελπίδων επαλήθευση. Παρ' όλο ότι τους προξένησε πικρή απογοήτευση, ήταν η πιο περίτρανη απόδειξη ότι η πίστη τους βασίζονταν σε στερεό βάθρο. Το γεγονός που τους γέμιζε με πένθος και απελπισία, ήταν εκείνο ακριβώς που άνοιγε το δρόμο της ελπίδας για κάθε απόγονο του Αδάμ και εκείνο γύρω από το οποίο συγκεντρώνονταν η μελλοντική ζωή και η αιώνια ευτυχία όλων των πιστών οπαδών του Θεού και σε όλους τους αιώνες.

Παρά την απογοήτευση όμως των μαθητών, οι προθέσεις της απέραντης ευσπλαχνίας του Θεού έβρισκαν την εκπλήρωσή τους. Αν και οι καρδιές τους είχαν κατακτηθεί από τη θειική χάρη και δύναμη της διδαχής Εκείνου που μιλούσε «όπως άνθρωπος ουδέποτε ωμίλησε,» ανάμιχτο όμως με την αγνή σαν ατόφιο χρυσάφι αγάπη τους για το Χριστό, βρίσκονταν το εξευτελιστικό κράμα της κοσμικής υπερηφάνειας και των εγωϊστικών φιλοδοξιών. Ακόμη και στο υπερώο τη βραδιά του Πάσχα, την κρίσιμη εκείνη ώρα όπου ο Κύριός τους ήδη ζώνονταν από τις πένθιμες σκιές της Γεθσημανή, «έγεινε φιλονεικία μεταξύ αυτών περί του τις εξ αυτών νομίζεται ότι είναι μεγαλύτερος.» (Λουκ. 22:24.) Δεν έβλεπαν μπροστά τους παρά θρόνους, στέμματα και δόξες, ενώ ένα βήμα μόνο τους χώριζε από τον εξευτελισμό και την αγωνία του κήπου, τη σκηνή του δικαστηρίου και το σταυρό του Γολγοθά. Η υπερηφάνεια της καρδιάς και η δίψα τους για τη δόξα του κόσμου, τους έκανε να προσκολλώνται με τέτοια επιμονή στις εσφαλμένες διδαχές της εποχής τους

ώστε να μη δίνουν προσοχή στα λόγια του Σωτήρα που τους φάνέρωναν την πραγματική φύση της βασιλείας Του, και έχαναν μνεία για τα πάθη και το θάνατό Του. Και αυτά τα λάθη τους κατέληξαν στη δοκιμασία—σκληρή μα απαραίτητη δοκιμασία—που τους ήρθε για να τους επαναφέρει στον ίσιο δρόμο. Παρ' όλο ότι οι μαθητές είχαν παρερμηνεύσει το νόημα της αγγελίας που ανέλαβαν να δώσουν και είχαν αποτύχει να αναγνωρίσουν την ουσία των προσδοκιών τους, είχαν όμως εξαγγείλει την προειδοποίηση που τους ανέθεσε ο Θεός και ο Κύριος προτίθονταν να τους ανταμείψει για την πίστη τους και να τους τιμήσει για την υπακοή τους. Σ' αυτούς είχε τώρα χορηγηθεί το προνόμιο να εξαγγείλουν ζ' όλα τα έθνη το ένδοξο ευαγγέλιο του αναστημένου τους Κυρίου. Με σκοπό να προκαταρτιστούν για το έργο αυτό τους είχε επιτραπεί να περάσουν την τόσο πικρή εκείνη δοκιμασία.

Μετά την ανάστασή Του, ο Χριστός παρουσιάστηκε χωρίς να γνωριστεί σε δύο μαθητές Του στο δρόμο της Εμμαούς και «αρχίσας από Μωϋσέως και από πάντων των προφητών, διερμήνευεν εις αυτούς τα περί Εαυτού γεγραμμένα εν πάσαις ταις Γραφαίς.» (Λουκ. 24:27.) Οι καρδιές των μαθητών σκίρτησαν. Η πίστη ξαναζωντάνεψε. Και αυτοί ξαναγεννήθηκαν με ζωντανή ελπίδα πριν ακόμη ο Χριστός τους αποκαλυφθεί ποιος είναι. Επειδή ακριβώς ζ' αυτό αποσκοπούσε, στο να διαφωτίσει το νού τους και να στερεώσει την πίστη τους πάνω στον «βεβαιότερον προφητικόν λόγον.» Επιθυμούσε να δει την αλήθεια ριζωμένη βαθιά στη σκέψη τους, όχι μόνο επειδή αυτή στηρίζονταν στην προσωπική Του μαρτυρία, αλλ' επειδή αποτελούσε την αναντίρρητη απόδειξη και εφαρμογή των συμβόλων και σκιών του τελετουργικού νόμου και των προφητειών της Παλαιάς Διαθήκης. Χρειάζονταν οι οπαδοί του Χριστού να έχουν πίστη υγιά και σταθερή, όχι μόνο για δικό τους όφελος, αλλά για να κατορθώσουν να καταστήσουν το Χριστό γνωστό ζ' ολόκληρο τον κόσμο. Και σαν πρώτο βήμα για την απόκτηση της γνωριμίας αυτής, ο Χριστός παρέπεμψε τους μαθητές Του στα γραπτά του «Μωϋσέως και ... πάντων των προφητών.» Αυτή τη μαρτυρία έδινε ο αναστημένος Σωτήρας για την αξία και πολυτιμότητα των Γραφών της Παλαιάς Διαθήκης.

Τι καταπληκτική μεταλλαγή παρατηρήθηκε στις καρδιές των μαθητών καθώς αντίκριζαν και πάλι το αγαπημένο πρόσωπο του Κυρίου τους! (Λουκ. 24:32.) Τώρα μπορούσαν να είναι βέβαιοι πε-

ρισσότερο παρά ποτέ άλλοτε ότι είχαν βρει «Εκείνον τον οποίον έγραψεν ο Μωϋσής εν τω νόμω και οι προφήται.» (Ιωάν. 1:46.) Η αβεβαιότητα, η αγωνία και η απελπισία υποχώρησαν και τη θέση τους πήραν τώρα η στερεή πεποίθηση και η ακλόνητη πίστη. Τι θαυμάσιο ότι μετά την ανάσταση του Χριστού «ήσαν πάντοτε εν τω ιερώ δοξάζοντες και ευλογούντες τον Θεόν.» Ο λαός που δε γνώριζε παρά μόνο τον επαίσχυντο θάνατο του Χριστού, περίμενε να δει ζωγραφισμένη στα πρόσωπά τους τη θλίψη, τη σύγχυση και τη συντριβή. Αντίθετα όμως, διέκριναν μόνο τη χαρά και το θρίαμβο. Τι σπουδαία προκατάρτιση έλαβαν οι μαθητές για το προκειμένο έργο τους! Είχαν περάσει από τη φοβερότερη δοκιμασία που μπορούσαν ποτέ να υποστούν και διαπίστωσαν ότι και όταν ακόμη όλα φαίνονταν χαμένα κατά τους ανθρώπινους υπολογισμούς, ο λόγος του Θεού εκπληρώνονταν τότε με τρόπο θριαμβευτικό. Τι θα μπορούσε απ' εδώ κι εμπρός να κλονίσει την πίστη τους ή να ψυχράνει τη θέρμη της αγάπης τους; Στις σφοδρότερες θλίψεις είχαν τώρα «ισχυράν παρηγορίαν «την προκειμένην ελπίδα ... ως άγκυραν της ψυχής, ασφαλή τε και βεβαίαν.»» (Εβρ. 6:18,19.) Είχαν παραστεί μάρτυρες της σοφίας και της δύναμης του Θεού και ήταν πεπεισμένοι ότι «ούτε θάνατος ούτε ζωή, ούτε άγγελοι ούτε αρχαί ούτε δυνάμεις, ούτε παρόντα ούτε μέλλοντα, ούτε ύψωμα ούτε βάθος, ούτε άλλη τις κτίσις, θέλει δυνηθεί να χωρίσει ημάς από της αγάπης του Θεού, της εν Χριστώ Ιησού τω Κυρίω ημών.» Επειδή «εις πάντα ταύτα,» έλεγαν, «υπερνικώμεν δια του αγαπήσαντος ημάς.» (Ρωμ. 8:38-39,37.) «Ο λόγος όμως του Κυρίου μένει εις τον αιώνα.» (Α' Πέτ. 1:25.) «Τις θέλει είσθαι ο κατακρίνων; Χριστός ο αποθανών, μάλλον δε και αναστάς, Όστις και είναι εν τη δεξιά του Θεού, Όστις και μεσιτεύει υπέρ ημών.» (Ρωμ. 8:34.)

Ο Κύριος λέγει: «Ο λαός Μου δεν θέλει καταισχυνηθή εις τον αιώνα.» (Ιωήλ, 2:26.) «Το εσπέρας δύναται να συγκατοιχήση κλαυθμός, αλλά το πρωί έρχεται αγαλλίασις.» (Ψαλμ. 30:5.) Όταν το πρωί της ανάστασής Του οι μαθητές συνάντησαν το Σωτήρα και οι καρδιές τους φλέγονταν ακούοντας τα λόγια Του, όταν ξαναντίκρυσαν το αγαπημένο εκείνο κεφάλι και τα χέρια και τα πόδια που είχαν πληγωθεί για χάρη τους, όταν λίγο πριν αναληφθεί, ο Χριστός οδηγώντας τους στη Βηθανία, ύψωσε τα χέρια σε στάση ευλογίας με την εντολή: «Υπάγετε εις όλον τον κόσμον και κηρύξατε το ευαγγέλιον,» προσθέτοντας, «Ιδού, Εγώ είμαι μεθ' υμών πάσας

[378]

τας ημέρας.» (Μάρκ. 16:15, Ματθ. 28:20.) Όταν την ημέρα της Πεντηκοστής ήρθε ο Παράκλητος κατά τη θεϊκή υπόσχεση χορηγώντας τη δύναμη από ψηλά και οι ψυχές των πιστών σκίρτησαν από χαρά, ξέροντας ότι ο Σωτήρας τους βρίσκονταν τώρα στον ουρανό· τότε, παρόλο που το μονοπάτι τους οδηγούσε όπως και το δικό Του στη θυσία και στο μαρτύριο, ήταν ποτέ δυνατό να ανταλλάξουν τότε το ευαγγέλιο της θεϊκής χάρης και «τον της δικαιοσύνης στέφανον,» που τους περίμενε κατά την παρουσία Του, για τη δόξα ενός επίγειου θρόνου στον οποίο απέβλεπαν κατά τα προηγούμενα χρόνια της μαθητείας τους· Εκείνος ο οποίος είναι ικανός «να προσθέσει υπερεκπερισσού υπέρ πάντα όσα ζητούμεν ή νοούμεν,» τους είχε χορηγήσει μαζί με την κοινωνία των παθημάτων Του και τη συμμετοχή της χαράς Του, τη χαρά του να «φέρη πολλούς υιούς εις την δόξαν,» ανεκλάλητη δόξα, εκείνο το «αιώνιο βάρος δόξης,» πλάι στην οποία, λέγει ο Παύλος, «η ελαφρά ημών θλίψις, η προς στιγμήν ... δεν είναι άξια να συγκριθεί.»

Η πείρα των μαθητών που κήρυξαν το «ευαγγέλιον της βασιλείας» κατά την πρώτη παρουσία του Χριστού, επαναλήφθηκε ακριβώς με την πείρα εκείνων που διέδωσαν την αγγελία της δευτέρας παρουσίας Του. Όπως οι μαθητές εξήλθαν να κηρύξουν: «Ήλθε το πλήρωμα του χρόνου· επλησίασεν η βασιλεία του Θεού,» έτσι και ο Μύλλερ με τους συντρόφους του διακήρυτταν ότι η μεγαλύτερη και τελευταία προφητική περίοδος που αναφέρει η Γραφή κόντευε να λήξει, ότι η κρίση πλησίαζε και ότι η αιώνια βασιλεία του Θεού επρόκειτο να εγκαινιαστεί. Το αποστολικό κήρυγμα για τον προσδιορισμό του χρόνου (των εβδομήντα εβδομάδων) στηρίζονταν στο 9 κεφάλαιο του Δανιήλ. Το κήρυγμα του Μύλλερ και των συνεργατών του ανήγγειλε το τέλος των 2300 ημερονυκτίων του Δανιήλ 8:14 του οποίου μέρος αποτελούν οι εβδομήντα εβδομάδες. Και τα δύο κηρύγματα βασίζονταν στην εκπλήρωση ενός διαφορετικού τμήματος της ίδιας μακράς προφητικής περιόδου.

Όπως οι πρώτοι μαθητές, έτσι και ο Μύλλερ με τους συντρόφους του δεν κατάλαβαν την ακριβή σημασία της αγγελίας που μετέδιδαν. Παλιά ριζωμένα λάθη μέσα στην εκκλησία τους εμπόδιζαν από του να καταλήξουν στην ορθή εξήγηση ενός σημαντικού σημείου της προφητείας. Το αποτέλεσμα ήταν ότι αν και μετέδιδαν πιστά την αγγελία που τους ανέθεσε ο Θεός να μεταδώσουν στον

κόσμο, γεύτηκαν όμως και αυτοί μια πικρή απογοήτευση, εξαιτίας μιας ορισμένης παρεξήγησης που είχαν κάνει στο νόημά της.

Ερμηνεύοντας το εδάφιο 8:14 του Δανιήλ, «έως δύο χιλιάδων και τριακοσίων ημερονυκτίων, τότε το αγιαστήριον θέλει καθαρισθεί,» ο Μύλλερ, όπως αναφέρεται παραπάνω, έκανε το λάθος να υιοθετήσει την κοινή γνώμη των συγχρόνων του ότι το αγιαστήριο συμβόλιζε τη γη. Και πίστευε ότι ο καθαρισμός του αγιαστηρίου υπονοούσε τον καθαρισμό της γης με τη φωτιά κατά την παρουσία του Κυρίου. Επομένως όταν ανακάλυψε ότι το τέλος των 2300 ημερών είχε συγκεκριμένα προκαθοριστεί, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αυτή η ακριβής ημερομηνία καθόριζε την ημερομηνία της δευτέρας παρουσίας. Το λάθος του οφείλονταν στο ότι ασπάσθηκε τη γενική αντίληψη των συγχρόνων του ως προς τη φύση του αγιαστηρίου.

Στο τελετουργικό σύστημα που απεικόνιζε τη θυσία και το ιερατικό έργο του Χριστού, ο καθαρισμός του αγιαστηρίου αποτελούσε το τελευταίο καθήκον του αρχιερέα με το οποίο έκλεινε ο ετήσιος κύκλος της ιερατείας του. Αποτελούσε την τελευταία βαθμίδα του εξιλαστικού έργου, τη απόσβεση ή εξάλειψη των αμαρτιών του λαού Ισραήλ. Σκιαγραφούσε την τελική φάση της ιερουργίας του μεγάλου Αρχιερέα μας στον ουρανό όταν θα απομακρύνει ή θα εξαλείψει τις καταχωρημένες στα ουράνια κατάστιχα αμαρτίες του λαού Του. Η υπηρεσία αυτή προϋποθέτει μια διερεύνηση, μια κρίση η οποία προηγείται αμέσως από την ένδοξη παρουσία του Χριστού στα σύννεφα του ουρανού με δύναμη και με μεγάλη δόξα. Επειδή όταν Εκείνος έρχεται, η υπόθεση του καθενός έχει ήδη εκδικασθεί. Ο Ιησούς λέγει: «Ο μισθός Μου είναι μετ' Εμού, δια να αποδώσω εις έκαστον κατά τα έργα αυτού.» (Αποκ. 22:12.) Αυτό το έργο της κρίσης το οποίο αμέσως προηγείται της δευτέρας παρουσίας, είναι εκείνο που αναφέρεται στην αγγελία του πρώτου αγγέλου της Αποκάλυψης 14:7 : «Φοβήθητε τον Θεόν και δότε δόξαν εις Αυτόν· διότι ήλθεν η ώρα της κρίσεως Αυτού.»

Εκείνοι που διακήρυξαν την αγγελία αυτή μετέδωσαν το κατάλληλο μήνυμα στην κατάλληλη στιγμή. Αλλ' όπως οι πρώτοι μαθητές διακήρυτταν ότι «επληρώθη ο καιρός, και επλησίασεν η βασιλεία του Θεού,» στηριζόμενοι στην προφητεία του Δανιήλ 9, χωρίς να προσέξουν ότι ο θάνατος του Μεσσία αποτελούσε μέρος της ίδιας εκείνης προφητείας, έτσι και ο Μύλλερ και οι σύντροφοί

του κήρυτταν μια αγγελία βασισμένη στα εδάφια του Δανιήλ 8:14 και της Αποκάλυψης 14:7 και δεν πρόσεξαν ότι στο 14 κεφάλαιο της Αποκάλυψης υπήρχαν και άλλες αγγελίες που έπρεπε επίσης να δοθούν πριν από την παρουσία του Κυρίου. Όπως οι μαθητές εξαπατήθηκαν ως προς τον χαρακτήρα της βασιλείας που θα ιδρύονταν στο τέλος των εβδομήντα εβδομάδων, έτσι και οι Αντβεντιστές εκείνοι παρερμήνευσαν από άγνοια το γεγονός που θα μεσολαβούσε στο τέλος των 2300 ημερών. Κοινό λάθος των δύο περιπτώσεων ήταν η αποδοχή, μάλλον η προσκόλληση, σε γενικευμένα λάθη που συσκοτίσαν το φως της αλήθειας στην ανθρώπινη σκέψη. Και οι δύο τάξεις εκπλήρωσαν το θέλημα του Θεού, με το να γνωστοποιήσουν την αγγελία που ήθελε να διαδώσουν, όπως επίσης και οι δύο γεύτηκαν την απογοήτευση με την παρεξήγηση που έκαναν ερμηνεύοντας το μήνυμά τους.

Και όμως ο καλοπροαίρετος σκοπός του Θεού εκπληρώθηκε, έστω και αν η προειδοποίηση της κρίσης Του δόθηκε με τον τρόπο που δόθηκε. Η μεγάλη μέρα πλησίαζε. Γι' αυτό η θείκη πρόνοια έφερε το λαό αντιμέτωπο με τις ιδιαίτερες εκείνες καιρικές περιστάσεις που θα τους βοηθούσαν να ανακαλύψουν τι έκρυβαν στις καρδιές τους. Η αγγελία αποσκοπούσε στο να δοκιμάσει και να καθαρίσει την εκκλησία. Θα οδηγούσε τους ανθρώπους να εξιχνιάσουν αν τα αισθήματά τους έκλιναν προς τον κόσμο, ή προς το Χριστό και τα επουράνια. Ισχυρίζονταν ότι αγαπούσαν το Σωτήρα. Τώρα ήταν καιρός να το αποδείξουν. Θα ήταν πρόθυμοι να αποκηρύξουν τις εγκόσμιες επιδιώξεις και φιλοδοξίες τους και να χαιρετίσουν με χαρά τον ερχομό του Κυρίου τους. Η αγγελία ε' αυτό ακριβώς απέβλεπε· στο να τους βοηθήσει να ανακαλύψουν την πραγματική πνευματική τους κατάσταση. Τους είχε σταλεί με ευσπλαχνία και αγάπη για να τους παροξύνει να εκζητήσουν το Θεό με πνεύμα μετάνοιας και ταπεινοφροσύνης.

Αλλα και αν ακόμη η απογοήτευση ήταν αποτέλεσμα της δικής τους παρανόησης της αγγελίας που μετέδιδαν, επρόκειτο όμως να στραφεί προς το καλό. Έμελλε να δοκιμάσει τις καρδιές εκείνων οι οποίοι ισχυρίζονταν ότι είχαν δεχθεί την προειδοποίηση. Εν όψη της απογοήτευσης, θα έσπευδαν να εγκαταλείψουν τη χριστιανική τους πείρα και να αποσύρουν την εμπιστοσύνη τους από το λόγο του Θεού· ή θα κατέληγαν να προσπαθήσουν με προσευχή και ταπεινοφροσύνη να ανακαλύψουν που έσφαλαν στην από μέρους τους

ερμηνεία της προφητείας· Πόσοι απ' αυτούς είχαν παρακινήθει από το φόβο, από τον αυθορμητισμό ή από το θρησκευτικό παροξυσμό· Πόσοι έδειξαν απείθεια ή ακολουθούσαν με μισή καρδιά· Πλήθη ισχυρίζονταν ότι επιθυμούσαν την παρουσία του Κυρίου. Θα διατηρούσαν όμως την πίστη τους όταν θα είχαν να αντιμετωπίσουν τους χλευασμούς και την περιφρόνηση του κόσμου, τη δοκιμασία της αναβολής και την απογοήτευση· Όταν δεν θα μπορούσαν να εξηγήσουν διαμιάς τη στάση του Θεού απέναντι τους, θα έφθαναν στο σημείο να απορρίψουν ακόμη και τις αλήθειες εκείνες οι οποίες υποστηρίζονται ακράδαντα μέσα στο λόγο Του·

Η δοκιμή αυτή θα αποκάλυπτε το σθένος εκείνων που με ειλικρινή πίστη είχαν υπακούσει σε ότι παραδέχονταν για διδαχή προερχόμενη από το λόγο και το Πνεύμα του Θεού. Θα τους δίδασκε με τρόπο, που μόνο μια τέτοια εμπειρία μπορούσε να διδάξει, τον κίνδυνο που διατρέχει κανείς όταν παραδέχεται τις θεωρίες και τις ερμηνείες των ανθρώπων αντί να αφήσει τη Γραφή να ερμηνεύσει η ίδια τον εαυτό της. Για τα πιστά παιδιά του Θεού, η αμηχανία και η θλίψη που θα επακολουθούσαν το λάθος τους θα επέφεραν την απαιτούμενη επανόρθωση. Θα τους οδηγούσαν σε μια προσεκτικότερη μελέτη του προφητικού λόγου. Θα τους δίδασκαν να εξετάσουν ακριβέστερα τα θεμέλια της πίστης τους και να απορρίψουν κάθε στοιχείο ξένο προς τις γραφικές αλήθειες, άσχετα ποια γενική απήχηση βρίσκει ανάμεσα στο χριστιανικό κόσμο.

Για τους πιστούς αυτούς, όπως και για τους πρώτους μαθητές, όλα όσα θα φαίνονταν σκοτεινά και δυσνόητα την ώρα της δοκιμασίας, αργότερα θα διασαφηνίζονταν. Όταν θα έβλεπαν «τα τέλη του Κυρίου,» θα αναγνώριζαν ότι παρά τη δοκιμασία που οφείλονταν στα λάθη τους, οι προθέσεις της προς αυτούς αγάπης Του είχαν κατά γράμμα εκπληρωθεί. Σαν αποτέλεσμα της ευλογημένης αυτής πείρας θα μάθαιναν «ότι είναι πολυεύσπλαχνος ο Κύριος και οικτίρμων» και ότι «πάσαι αι οδοί Αυτού είναι έλεος και αλήθεια εις τους φυλάττοντας την διαθήκην και τα μαρτύρια Αυτού.»